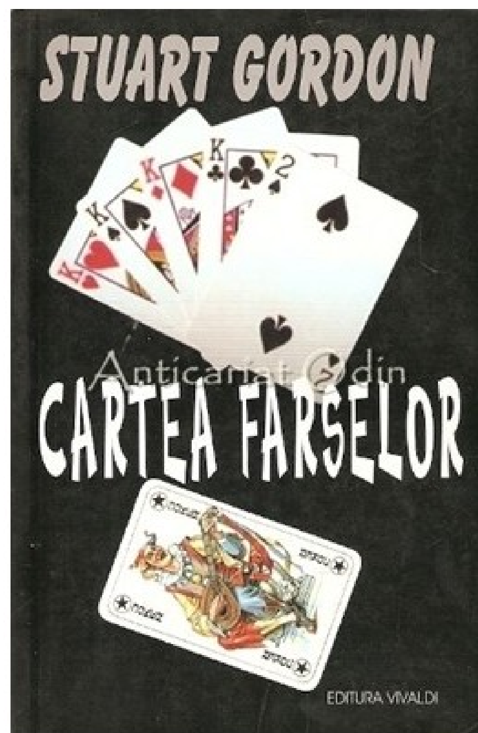

STUART GORDON

CARTEA FARSELOR

Escrocherii, șiretlicuri

si înșelătorii celebre de la A la Z

Dedicație

Această carte este pentru Jenny, Skye și Steve de la Penwaun, pentru cele trei luni de muncă în echipă și pentru prietenia lor atât de valoroasă.

Pentru Lorraine, editorul meu de la Headline, a cărei răbdare și simț al umorului sunt salvatoare.

De asemenea, este pentru Cliff, care m-a suportat atâta vreme și mi-a oferit libertatea necesară pentru a scrie această carte.

Și în special pentru Beth, care știe de ce...

Mulțumiri

Sincere mulțumiri lui Cliff Johnson, care a contribuit la realizarea rubricii dedicată farselor din Războiul Rece, și anume Autoritatea Prezidențială pentru Lansarea Armelor Nucleare.

Introducere

Viclenia și credulitatea umană au mers totdeauna mână în mână. „Se naște câte un fraier la fiecare cinci minute“ și „Nu-l lăsa pe fraier să respire" au fost, de la începutul omenirii, lozinca și strigătul de luptă al șmecherilor, farsorilor, pișicherilor, impostorilor și, la nivelul cel mai josnic, al escrocilor, șarlatanilor, pungașilor, mincinoșilor și falsificatorilor. Dat fiind că, printre noi, sunt atât de mulți în permanență nesiguri de ceea ce este și

nu este real (deseori preferând ceea ce nu este real), fiecare societate, de la sumerieni până în actuala eră a realității virtuale, a oferit și oferă ocazii nenumărate pentru jocuri de noroc și iluzie, fie ele rău intenționate sau nu. „Iluzia este cea mai mare plăcere dintre toate", declară Voltaire. Poate că așa este, dar tocmai datorită ei, acum două milenii în urmă, romanii și-au însușit un principiu comercial Ia fel de valabil și astăzi: *Caveat emptor*- „Cumpărătorul să se păzească". Și totuși, poetul sufist[1] Jalaluddin Rumi (1207-1273) amintea odată lumii că: „Falsificatorii există doar pentru că există aur adevărat".

Nimic nu este sigur în această lume. Ambiguitatea și schimbarea stau la baza fiecărei certitudini din viața noastră. Simțul umorului privind universul este vechi ca și lumea însăși - ori se spune că lumea în sine este doar o iluzie (ca în credința budistă) datorită imposibilității noastre de a vedea lucrurile logic, așa cum sunt ele, ori (conform credinței dualiste[2]) lumea este o farsă, guvernată de un dumnezeu fals, nu de un adevărat creator. Biblia, cea mai cunoscută carte din lume, începe cu o farsă de proporții uimitoare. Primul lucru pe care Iahve[3] l-a spus lui Adam și Evei a fost că, dacă vor mânca din rodul Pomului Cunoașterii Binelui și Răului, vor muri. Dar Șarpele le dovedește că Dumnezeu este un mincinos și astfel, răstumând planurile, este condamnat pe vecie - ca mincinos. Dar chiar și când Porțile Raiului se închid complet pentru ludeea monoteistă, în restul lumii, șarlatanii mitici se întrec în isprăvi și nebunii - zei și zeițe ce se trag pe sfoară unii pe alții și care își schimbă forma pentru a-i seduce pe muritori; muritori ce-i păcălesc pe zei pentru a fura focul; păcălitori vicleni precum Coiotul, Corbul, Vulpea și Domnul Păianjen sunt în căutare de noi prăzi, de noi ținte ușoare - și tot așa de-a lungul timpului, atingând imaginea acelui șarpe antic, Satana întruchipată, care încearcă mereu să îi păcălească și să le fure sufletele nemuritoare primilor doi oameni de pe Pământ, nu prea buni, dar nici prea răi.

Viața omului e dictată de un simț al farsei, al contradicției. Dar ce *este* o farsă? Dicționarul *Oxford English Dictionary* o definește ca „înșelătorie amuzantă sau răutăcioasă cu ajutorul căreia se profită de pe urma credulității victimei[66]. „Farsa[66] ar putea fi o prescurtare a termenului „hocus-pocus[66], Ia rândul lui derivat din latinescul *hoc corpus est* (o descompunere a expresiei *hoc est enim corpus meum*[4]), frază ce definește

momentul din cadrul mesei catolice când pâinea împărtășită se preface miraculos în trupul lui Hristos - o aluzie a protestanților cum că această transsubstanțiune este o minciună, un ho-cus-pocus, un miraj, o farsă.

Așadar, farsa înseamnă a convinge pe altcineva că ceea ce nu este, de fapt, este, sau viceversa. în cel mai fericit caz, poate fi vorba doar de o glumă, o festă menită a-i duce de nas pe demnitari înfumurați - cum a fost farsa Bunga-Bunga a lui Cole, din 1910 - sau, în zilele noastre, a manipula mass-media pentru a demonstra un punct de vedere - cum a fost păcăleala americanului Alan Abel cu organizația ȘINA (Societatea pentru Indecența Animalelor Dezbrăcate) sau „Bordelul pentru câini" — farsă ce i-a aparținut lui Joey Skaggs (care a fost aproape omorât de iubitorii de animale revoltați; farsorii trebuie să își asume anumite riscuri).

Festele pot fi răutăcioase sau pur și simplu prostești, dar rareori se bazează pe intenția de a comite acțiuni în afara legii. De cele mai multe ori, ele sunt menite să deschidă ochii oamenilor, să stârnească amuzamentul sau, pur și simplu, să atragă atenția asupra autorului acestora. Când Cole s-a deghizat ca prinț al Abisiniei* și s-a îmbarcat, sub gardă oficială, la bordul vasului *Dreadnought,* toată Europa s-a prăpădit de râs. Intenția lui nu a fost una criminală, nu voia să fure nimic - deși, fără îndoială, amiralii flotei au vrut ulterior să îl spânzure pentru că i-a transformat, în mod public, în niște idioți.

Poate uneori farsele sunt mai puțin comice și mai mult nemiloase, totuși ele sunt de preferat fraudelor sau escrocheriilor ai căror autori îi jecmănesc pe fraieri pentru câștigul propriu. Dar tocmai asta e ideea. Astfel de înșelătorii există de când lumea și pământul. Verificați Geneza 27 în care se povestește cum Rebecca își păcălește soțul orb, Isaac, să nu îl binecuvânteze pe Esau, ci pe lacov. într-adevăr, cele mai sfinte instituții (dacă instituțiile pot fi numite sfinte) nu au acționat niciodată împotriva falsului atunci când a fost vorba de câștiguri. Timp de șase secole, toți cei care au deținut titlul de papă la Roma s-au folosit de falsa Donație a lui Constantin pentru a-și susține pretenția la putere. Mănăstirea Glastonbury a devenit cea mai bogată din Anglia când pelerinii turiști au început să sosească aici cu miile pentru a vedea mormântul regelui Arthur, despre care călugării spun că l-au descoperit îngropat în curtea mănăstirii lor. Cât despre giulgiul lui Hristos

din Torino, se pare că acesta a fost creat de o văduvă săracă, disperată în nevoia sa de bani.

Astăzi, în ciuda noilor înşelătorii ce apar permanent, cum ar fi escrocheriile cu ajutorul computerului sau iluziile de la Hollywood, majoritatea farselor sunt doar variaţii ale unor moduri străvechi de a-i uşura de bani pe cei care cad cu uşurinţă victime, legal sau ilegal. Unele sunt realizate în stil pompos, dar multe, oricât de minuţios şi atent planificate sau executate, au motivaţii plictisitoare, aşadar nu sunt discutate aici. Dar cele pline de stil, precum cazul lui Furguson care vinde turiştilor Columna lui Nelson sau Palatul Buckingham; Lustig care îl fraiereşte pe Al Capone şi, mai mult de atât, scapă; şi incredibila farsă a lui Sir Francis Drake, din anii 1920, ticluită de câştigătorul Oscarului, Merril Hartzell, ce i-a adus două milioane de dolari până în momentul în care norocul l-a părăsit - toate se află în această carte.

Răzbunarea, ca şi profitul, reprezintă deseori motivaţia unei farse, în special în rândul falsificatorilor de artă precum de Hory, Hebbom şi Keating, dispreţuindu-d pe „experţii" păcăliţi prin introducerea pe piaţă a unor aşa-zise capodopere ale lui Chagall sau Rembrandt. Cel mai cunoscut falsificator de artă, olandezul Han Van Meegeren, a pictat un tablou Vermeer atât de convingător, încât, arestat în 1945 pentru a fi colaborat cu naziştii şi a fi vândut un astfel de tablou şefului aviaţiei germane, Herman Goring, a trebuit, pentru a se salva, să mai picteze un „Vermeer" şi să dovedească astfel că celelalte tablouri erau false.

Uneori, în cazuri uimitoare de înşelătorie, ca cel al lui Demara (care, dându-se drept chirurg al marinei, a operat cu succes în condiţii de război, fără nici o pregătire medicală prealabilă), puţini sunt cei care îşi pot ascunde admiraţia pentru farsor. Tuturor ne place din când în când să îi vedem pe „experţi" cum li se mai taie din lungul nasului; deseori, victimele farselor preferă să păstreze tăcerea asupra incidentelor şi refuză să acţioneze în instanţă, astfel încât oameni precum Van Meegeren şi Demara, indiferent cât de scandaloase ar fi înşelătoriile lor, petrec rareori mult timp după gratii atunci când sunt prinşi. Iar motivul din spatele acestor farse şi ceea ce nu funcţionează psihologic în mintea autorilor lor par deseori prea puţin interesante faţă de ambiţia incredibilă de a pretinde că sunt ceea ce nu sunt şi faţă de succesul obţinut ulterior.

Femeile sunt mai puțin proeminente în domeniul farselor și fraudelor, cu excepția Marthei Hanau și a încă vreo două persoane de sex feminin; impostura este mai pe gustul lor, ca în cazul lui „James Barry“, a prințesei Caraboo și a lui Sarah Wilson. Multora dintre noi ne place să ne travestim și să pretindem că suntem altcineva la un moment dat sau altul și, chiar dacă acum nu mai există atât de multe prințese false ca odinioară, cele care reușesc astfel de înșelătorii, precum Cole sau Stanley Weyman, se aleg mai mult cu hohote de râs, și nu cu o urmărire în instanță.

La fel de inofensive sunt farsele literare, puține dintre ele sfârșind cu întemnițarea, deși pot primi batjocura opiniei publice, așa cum li s-a întâmplat lui Ireland, Macpherson și Psal-manazar în urmă cu două sute de ani, sau autorii lor sunt puși pe fugă, cum a fost cazul creatorului baronului von Munchausen, Rudolf Eric Raspe. Astăzi, farse precum cele inițiate de Casta-neda sau Rampa se pot dovedi foarte profitabile pentru creatorul lor, aducând vânzări tot mai mari o dată ce șiretlicul este dezvăluit. Și chiar dacă farsorul ajunge la închisoare, precum Irving sau Kujau, rareori va rămâne mult timp după gratii. Ca și experții în artă, când editorii sunt păcăliți, nimeni nu este cu adevărat supărat. La urma urmei, după cum remarca editorul francez Gaston Gallimard, „nimeni nu este mai puțin sincer decât autorii - cu excepția editorilor/[4]

Un alt fel de șarlatanie literară este realizată nu atât de mult pentru profit, cât pentm a aduce o satiră best-seller-urilor, cum s-a întâmplat în cazul celui mai bine vândut roman din anul 1966, *Gol-golu(sosi străinul,* al lui Mike McGrady, o glumă făcută pe socoteala romanelor siropoase ale autorilor Jacqueline Su-sann și Harold Robbins; sau, pur și simplu, pentru amuzament, cum a fost romanul *Croaziera Kawa,* o falsă carte de călătorii a lui „Walter E. Traprock“.

Cât privește adevărații exploratori și aventurieri, pretențiile false în acest domeniu sunt nenumărate. Polul Nord, în special, pare să îi atragă pe șarlatani ca un magnet. Așa-zisa călătorie în zbor a lui Byrd peste Polul Nord din 1926 era la fel de neadevărată ca și cea a lui Peary, care pretindea să fi atins acest punct îndepărtat al globului pe jos, în 1909. Afirmația lui Peary este privită și astăzi ca adevărată de multă lume, dar este aproape sigur că, deși Peary și-a atins obiectivul cu aproape o sută de mile, el nu a

ajuns niciodată până la capăt. Totuși, vanitatea și anii îndelungați de luptă pe care i-a investit în încercarea sa l-au determinat să insiste asupra reușitei sale. Și mai fascinant, Frederick Cook, după ce a ridicat pretenția falsă că ar fi escaladat vârful McKinley din Alaska în 1906, a apărut cu o a *doua* pretenție neadevărată: anume, că ar fi atins Polul Nord în 1909. Nici una dintre aceste afirmații nu a fost crezută, totuși el și-a menținut ambele pretenții până în ultima zi de viață - așa cum, fără îndoială, va face și Cesare Maeștri, care și în 1959 pretindea cucerirea vârfului Cerro Torre din Patagonia (America de Sud). Pe de altă parte, scoțianul James Bruce, ridiculizat în Anglia după ce a susținut că descoperise locul de unde izvorăște Nilul Albastru, spunea adevărul.

Și mai complexe din punct de vedere moral sunt fraudele științifice, care confirmă (sau infirmă) cele mai cunoscute teorii. Deseori e greu de spus dacă farsa este deliberată, dacă este rezultatul unei decepții personale sau (cum s-a întâmplat în cazul tragic al biologului austriac Paul Kammerer) dacă aparentul șarlatan a fost victima unei înscenări pusă de cale de un dușman secret. Și mai evident deliberate (așadar, cu intenții criminale) sunt fraudele realizate de persoane ca psihologul britanic Sir Cyril Burt sau geneticianul rus Lisenko - poate că, pentru unii, e un șoc să afle că însuși Newton a inventat multe date pentru a-și susține teoriile. în plus, lumea academică este înțesată de așa-ziși profesori - oameni ca Marvin Hewitt, care nu a obținut niciodată titlurile academice pe care le-a prezentat și folosit sau (deși se repetă) ca extraordinarul Ferdinand Waldo Demara.

încă un domeniu propice farselor este acea întunecată arie a paranormalului. Deși e la îndemâna oricui să descopere și să demaște cazuri false de levitație, chirurgie paranormală, percepție extrasenzorială, contactul cu cei morți prin intermediul mediilor și altele, rămâne imposibil de dovedit că *toate* aceste cazuri sunt false. într-adevăr, artiști ce dezvăluie adevărata lumină a acestor situații, precum Harry Houdini, au fost prinși măsluind dovezi pentru a infirma fenomene aparent adevărate. Farsori păcălind farsori? Ei bine, de ce nu? Totul face parte dintr-o lume a oglinzilor.

Și mai periculoase sunt „marile minciuni" politice sau spirituale, în care prejudecățile obișnuite sunt exploatate pentru a justifica pogromurile sau persecuțiile. De exemplu, farsele antisemite. „Calomnia sângelui" (prin care

se spune că evreii au răpit și ucis prunci creștini pentru a le bea sângele) a fost crezută cu înflăcărare de antisemiții medievali, așa cum falsele *Protocoale al înțelepților din Sion* au fost crezute de Hitler și de alte persoane ce îi urau pe evrei, pentru a se dovedi că o „conspirație evreiească internațională" s-a creat cu scopul de a cuceri lumea. Rezultatul? Șase milioane de evrei masacrați.

Este în special greu de dovedit caracterul fals al sistemelor de credință sub formă de cult. La fel de dificil este de precizat cât de mult cred inițiatorii lor în propriile aiureli. L. Ron Hubbard mai mult ca sigur nu credea deloc, dar ce să mai zicem de farsele despre sfârșitul lumii, ale unor fanatici ca Jim Jones, David Koresh, David Berg sau liderul rus al noului concept apocaliptic Frăția Albă din Kiev? Cred ei cu adevărat în sfârșitul iminent al omenirii sau este doar o șarlatanie cu scopul câștigării de putere asupra altora? Oare Rajneesh a crezut cu adevărat că este Dumnezeu sau a fost doar o modalitate convenabilă de a strânge o sută de mașini Rolls-Royce? Astfel de escroci carismatici le oferă, de obicei, credincioșilor lor un fals sentiment de siguranță în schimbul unei obediențe totale - și în epoca aceasta a tradițiilor greșite, mulți se vor agăța de orice lucru aparent aducător de confort, chiar dacă scepticii interpretează totul numai sub formă de fraudă, dezinformare și manipulare psihologică. Cât privește însă credințele bine stabilite, pot oare ele să facă excepție? Cercetările modeme asupra rădăcinilor creștinismului sugerează mai mult decât o simplă înșelătorie în ceea ce a fost transformarea unui cult iudaic mesianic, apocaliptic, în religia de stat a mult mai târziului Imperiu Roman. Dar cum să faci lumină într-o asemenea încurcătură? La urma urmei, „istoria este singura minciună cu care toată lumea este de acord*[1] și toți știm că Richard al III-lea a fost un cocoșat - pentru că așa spune Shakespeare.

La fel de complexă este aria de nepătruns a „Sindromului memoriei false", a amintirilor dintr-o viață anterioara și a numărului tot mai mare de persoane ce pretind că își amintesc cum au fost „răpite" de ozeneuri. Mult prea des, aceste „memorii** ies la iveală cu ajutorul unor tehnici incorecte de hipnotism, care implică întrebări ce sugerează răspunsul. Răspunsurile așteptate sunt luate atunci drept adevărate. în astfel de cazuri, toți cei implicați în „farsă" e posibil să nu își dea seama că, inconștient, conspiră pentru a valida un set fals de credințe. Se păcălesc singuri. Cât privește

ciudatul termen de ozeneologie, în care nimic nu este așa cum pare, el este întortocheat și străbătut de teorii ale conspirației și minciunii, cum au fost cazurile incidentului de la Roswell sau cel din orașul Gulf Breeze. Devine din ce în ce mai greu, dacă nu imposibil, să știm cine pe cine păcălește; dacă fenomenele descrise se bazează pe o realitate obiectivă sau dacă își au originea într-o pură imaginație.

Ceea ce rămâne clar este faptul că ființele omenești au nevoie înnăscută de a crede în ceva, chiar și într-o minciună, și că această nevoie ne transformă pe mulți dintre noi în naivi, într-un moment sau altul al vieții noastre. Nimic nu este niciodată așa cum pare; lumea rămâne un teren dejoacă întortocheat, dar propice mincinoșilor, farsorilor și impostorilor. „Nimic nu este adevărat", a spus Hassan ibn Sabbah, „Bătrânul Munților" (1054-1124). „Totul este permis." Și totuși, poate nu el a rostit aceste cuvinte. Așadar, fiți alerți. Puține, dacă nu nici una din istorioarele prezente în această carte nu trebuie luate ca atare, deși aproape toate sunt adaptate din alte cărți ce le prezintă ca fapte certe privind înșelătoriile comise. Câteva istorioare ar putea aparține însuși autorului farsei - povești *inventate, false* despre farse inexistente. Cum putem fi oare siguri? Una dintre povestiri, inclusă și în cartea de față — ce provine din alte relatări mai recente - se referă la Tasaday, un așa-zis trib din epoca de piatră „descoperit" în 1971 în adâncul pădurii tropicale din Filipine. Conform acestor relatări, tribul Tasaday a fost fără dubiu demascat ca o farsă pusă la cale de un ministru din guvernul filipinez, care, mituind două triburi locale să se zbenguie de colo-colo în pielea goală, a atras atenția mass-media occidentale. Chiar membrii tribului Tasaday au recunoscut că a fost o farsă!

Totuși, recent am urmărit un documentar de televiziune pe canalul PBS, *Tribul pierdut,* în care se afirma că tribul Tasaday *nu reprezintă* subiectul unei farse și că membrii acestuia nu sunt din „epoca de piatră". Acum pare posibil ca, în urmă cu aproximativ un secol, acest trib, parțial originar din alt trib local mult mai mare, să fi migrat în junglă pentru a evita sclavia și să fi rămas acolo, fiind redescoperit recent, când pădurea tropicală a început să fie exploatată pentru lemn. Este o posibilitate.

Nu există decât o singură soluție, iar romanii o știau foarte bine.

Caveat emptor, cu alte cuvinte: „CUMPĂRĂTORUL SĂ SE PĂZEASCĂ".

Tot acesta este și motoul cărții de față, *Cartea farselor..,.*

Cum se citește această carte

Sistemul de referințe din *Cartea farselor* funcționează astfel:

1. Referințele din paranteze, care apar cu majuscule în ***BOLD ITALIC*** lângă titlul fiecărui articol al cărții, se referă la o categorie generală de farse (de exemplu, ***FAL-SURI ÎN ARTĂ, FESTE*** etc.), așa cum sunt enumerate ele în rubrica „Concordanța temelor" de la sfârșitul cărții, iar sub fiecare categorie generală se vor afla toate articolele ce fac parte din respectiva categorie și pe care le veți regăsi prezentate în ordine alfabetică.

2. Referințele din paranteze, de lângă titlul fiecărui articol, scrise cu majuscule în BOLD (de exemplu, Vez/LUSTIG, „Contele" Victor) se referă la alte articole, cu același subiect, din cadrul întregii cărți.

3. Referințele la alte articole, pe același subiect, doar din cadrul textului rezervat articolului respectiv sunt evidențiate cu litere mici, bold (de exemplu, Joey Skaggs).

Nota autorului

Articolele referitoare la ANDERSON, Ama și INCIDENTUL DE LA ROSWELL au fost revizuite față de forma în care au apărut în ediția cartonată a acestei cărți și un nou articol a fost introdus acestei ediții - *vezi* PACE PRIN ALCOOL.

Surse

Cu scopul menționării tuturor surselor folosite pentru fiecare articol în parte, am apelat la anumiți autori și textele lor atât de des, încât devine o irosire de spațiu să îi citez în totalitate de fiecare dată. Așadar, i-am citat pe

scurt în cadrul textului (de exemplu, Yapp, *op. cit.,* p. -), iar aici voi prezenta lista completă a textelor folosite ca sursă:

Blundell, Nigel, *Cei mai faimoși escroci și șarlatani ai lumii,* Octopus Books, Londra, 1982.

Clark, David, *Evaporat! Dispariții misterioase,* Michael O'Mara Books, Londra, 1990.

Goldberg, M. Hirsch, *Cartea minciunilor,* Quill/William Morrow, New York, 1990.

Kohn, Alexander, *Profeți falși,* Basil Blackwell Ltd., Oxford, 1986.

Larsen, Egon, *înșelătorii,* John Baker, Londra, 1966.

Lindskoog, Kathryn, *Falsuri, fraude și alte potlogării,* Zondervan, Grand Rapids, Michigan, 1993.

Madison, Joyce, *Faimoase farse, pungășii, scandaluri, șiretlicuri, înșelătorii și escrocherii,* Signet Books, New York, 1992.

McCormick, Donald, *Tras pe sfoară,* Harwood-Smart, Blandford, 1976.

Newnham, Richard, *Cartea recordurilor în materie de falsuri, farse și falsificări,* Guinness Publishing, Enfield, Middlesex, 1991.

Randi, James, *Șiretlicuri și pungășii,* Prometheus Books, Buffalo, New York, 1986.

Roberts, David, *Farse celebre ale exploratorilor,* Sierra Club, San Francisco, 1982.

Stephen, Sir Leslie și Lee, Sir Sidney, *Dicționarul biografiilor naționale,* Oxford University Press, Oxford, 1938 (1917).

Vale, V., și Juno, Andrea (coord.), *Nebunaticii!* Re/Search

#11, San Francisco, 1987.

Wilson, Colin și Wilson, Damon, *Mistere nerezolvate din trecut și prezent,* Headline, Londra, 1993.

Yapp, Nick, *Farsori și victimele lor,* Robson Books, Londra, 1992.

Alte texte folosite ca sursă sunt citate complet la sfârșitul fiecărui articol. Acolo unde nu se citează nimic, articolul se bazează pe două sau mai multe surse din cele enumerate mai sus și sunt privite ca povestiri ce aparțin acum culturii de masă, fără a mai necesita o referință anume.

„Cele zece porunci ale șarlatanilor[11]

1. Ascultați-vă cu atenție victima, nu vorbiți repede.

2. Nu dați niciodată impresia că sunteți plictisit.

3. Așteptați ca victima să-și dezvăluie opiniile politice, apoi fiți de acord cu ea.

4. Așteptați ca victima să-și dezvăluie opiniile religioase, apoi fiți de acord cu ea.

5. Faceți aluzii privitoare la discuții despre sex, dar renunțați la idee dacă victima nu pare interesată.

6. Nu menționați niciodată boli, decât dacă victima afișează un interes aparte.

7. Nu căutați niciodată să obțineți detalii personale (victima oricum le va dezvălui cât de curând).

8. Nu vă lăudați niciodată. Lăsați ca importanța dumneavoastră să fie observată în tăcere.

9. Nu fiți niciodată dezordonați.

10. Nu vă îmbătați niciodată.

Aceste reguli practice pentru a deveni un șarlatan de succes au fost create și propuse de „Contele" Victor Lustig (1890-1947): „Omul care l-a păcălit pe Capone"; „Omul care a vândut Tumul Eiffel"; „Cel mai bun distribuitor de bani falși care a existat vreodată" etc. etc.). Dar, viitori șarlatani, vă rog, fiți atenți: contele a murit în timp ce executa o sentință de douăzeci de ani de închisoare, dintre care unsprezece ani i-a petrecut la Alcatraz -nu chiar o tabără de vacanță, (vezi pag. 356).

„Oamenii vor crede absolut orice atâta timp cât le vorbești pe un ton foarte serios/*

(Alan Abel, farsor american)

ABEL, Alan (contemporan) *(FARSE ÎN MASS-MEDIA)*

Poate cel mai prolific farsor din America de astăzi (deși Joey Skaggs e și el pe aproape), muzicianul și actorul de comedie Alan Abel consideră că râsul e sănătos; că majoritatea oamenilor au un apetit inepuizabil pentru renghiuri și că ei „vor crede absolut orice atâta timp cât le vorbești pe un ton foarte serios". Făcând distincția dintre o farsă inacceptabilă (idee nebună, acțiune serioasă, cum ar fi plantarea unei bombe într-un avion prin mascarea ei drept bagaj de mână) și diversitatea acceptabilă (gând serios, acțiune nebună), el spune că „totul în viață se rezumă la improvizație". Făcându-i o plăcere deosebită să manipuleze mass-media care, spune el, „mint și mint și mint", Abel adaugă: „într-o zi mai liniștită, lipsită de știri senzaționale, îmi place să intervin și să creez un mic dezastru, ceva între criminalii cu topor și luarea de ostatici".[1]

Abel și-a câștigat faima în urma promovării Societății pentru Indecența Animalelor Dezbrăcate (ȘINA); a inventării, în 1967, a „Cuartetului de coarde cu bustul gol" („Primul cadou al Franței pentru America de la construirea Statuii Libertății"); a organizării imaginarei Olimpiade Internaționale a Sexului și în urma introducerii în cursa electorală prezidențială a unei bunici evreice de asemenea inventată, „Yetta Bronstein"

(de fapt, soția sa, Jeanne). Filmul lui, *Există sex după moarte?* a fost recenzat de către *New York Times* drept „singurul film cu adevărat comic de când Woody Allen a creat *Bananele".* între titlurile cărților lui Alan Abel se numără: *Nu te enerva, răzbună-te; Cum să te folosești de respingere* și *Marea farsă americană.*

Farsa ȘINA datează din 1959. Prins într-un ambuteiaj din trafic, lângă un câmp deschis unde un cal și o iapă se împerecheau, stânjeneala evidentă a celorlalți șoferi l-a determinat pe Abel să scrie o scurtă povestire cu notă satirică, pe care a transformat-o într-o „adevărată satiră socială, o alegorie ce ascundea ideea absurdă de a îmbrăca animalele domestice cu indispensabili, vitele cu jupoane și caii cu pantaloni scurți".[2] lnventându-1 pe G. Clifford Prout Jr. - așa-zisul excentric organizator al Societății pentru Indecența Animalelor Dezbrăcate - Abel a angajat un actor, șomer în momentul respectiv, Buck Henry, care să interpreteze rolul lui Prout. Declarând postului NBC că Prout (despre care se zicea că a moștenit 400.000 de dolari de la tatăl său) a planificat să atragă cât mai mulți membri ai societății prin deplasări în întreaga țară și prin campanii promoționale pe plan național, Abel și-a dat seama cât de ușor este să obții publicitate. în mai 1959, Prout a apărut în cadrul emisiunii de televiziune *Today* a postului NBC, cerând ca toate animalele cu o înălțime de peste 10 cm să fie acoperite cu îmbrăcăminte, în spiritul decenței. Foarte puțină lume și-a dat seama că a fost o înscenare a lui Abel, care a plătit demonstranți să mărșăluiască în fața Casei Albe și a angajat un serviciu de telefonie permanent prin care oricine apela numărul Moralitate-1-1963 primea non-stop răspunsuri. ȘINA a reușit chiar să determine compania de zbor Northwest Orient Airlines să se dispenseze de un imens cal confecționat din papier mâche, ce trona într-unul din birourile companiei din New York, atunci când Prout s-a plâns că și un simplu *model* de cal dezbrăcat reprezintă o ofensă adusă bunului simț. ȘINA a continuat să prospere, reprezentantul ei vizitând grădini zoologice și ferme în timp ce Abel organiza parade în frunte cu fanfara asociației. Nici măcar sunetele îngrozitoare produse de membrii trupei muzicale, ce interpretau cum doreau și cum se pricepeau, nu i-au oprit pe privitori să aplaude încredințați că ȘINA este cu adevărat o cruciadă morală ce merită luptată. După care, totul a scăpat de sub control. Serviciul Regional de Taxe și Impozite i-a cerut lui Prout să retumeze impozit pe banii moșteniți de la tatăl său. Nemulțumiți de

răspunsurile primite în scris, inspectorii financiari au vizitat sediul din New York al ȘINA și au descoperit că acesta nu era decât o debara pentru mături ce servea drept punct de primire a miilor de scrisori trimise de susținătorii cauzei ȘINA. Inspectorii au amenințat că îl vor da pe Prout în judecată dar, dându-și seama că au de a face cu o farsă și nedorind să pară idioți sau lipsiți de simțul umorului, i-au lăsat pe Abel și pe Prout în pace. Totuși, sfârșitul nu era nici pe departe atât de fericit. Buck Henry a câștigat un rol într-un serial de televiziune și, devenind cunoscut, a fost identificat drept Prout, astfel încât nu a mai dat interviuri în calitate de președinte al ȘINA. însă chiar și peste ani de zile, mulți oameni mai credeau că ȘINA a existat cu adevărat și că animalele trebuie să fie acoperite în spiritul decenței.

Complet diferit (cel puțin în atitudinea față de nuditate, animală sau umană) a fost promovarea, în 1967, de către Abel, a „Cuartetului de coarde cu bustul gol“ din Franța. într-un comunicat de presă ce anunța sosirea cuartetului în Statele Unite, el explica cum Madeleine Boucher, Michelle Andre, Maria Tonchet și Gretchen Gansebrust (o violoncelistă și trei violoniste) interpretează cu bustul gol pentru a produce tonalități pure și „neinhibate“. Angajând patru modele pentru o sesiune foto în care tinerele apăreau în fuste albe simple, Abel a trimis fotografiile la cele mai cunoscute ziare și reviste. Farsa a prins de minune. Sute de persoane doreau fotografiile cu autograf, impresarii doreau să promoveze recitalurile, iar Frank Sinatra și-a exprimat dorința ca acest Cuartet să înregistreze pentru casa sa de producție, Reprise.

In 1964, plictisit de campania prezidențială dusă de Lyndon Johnson și de foamea presei pentru candidați de mâna a doua, Abel a prezentat-o pe „Yetta Bronstein“, în cadrul unei emisiuni radio interactive, drept exemplul model al bunicii evreice. Yetta a dat lovitura în New York cerând tipărirea de timbre poștale cu imaginea nudului lui Jane Fonda atât pentru a ajuta Poșta Americană să strângă fonduri, cât și pentru a-i mulțumi pe cetățenii „care nu-și pot permite să cumpere *Playboy*>\ Fluturași răspândiți peste tot pledau: „VOTAȚI PENTRU YETTA ȘI VEȚI VEDEA CUM LUCRURILE SE ÎNDREAPTĂ CĂTRE MAI BINE“. Deși campania ei electorală nu a avut succes, Yetta a câștigat o asemenea popularitate, încât, în 1968, Abel a readus-o în atenția opiniei publice pentru campania de alegere a primarului

orașului New York, având ca slogan electoral: „NEW YORK ARE NEVOIE DE O MAMĂ".

Alte pozne ale lui Abel bazate pe naivitatea oamenilor și pe nivelul scăzut de informare al mass-media includ: întruchiparea sa drept miliardarul retras din viața socială, Howard Hughes (vezilrving); producerea, în timpul scandalului Watergate din 1973, a unui fals personaj, „Voce groasă“ (sursă de informare anonimă, ce a dus la căderea președintelui Nixon); și organizarea, în 1985, a unui „leșin în grup“ al publicului prezent la transmiterea în direct a emisiunii *Phil Donahue Show,* după ce un asistent al lui Donahue i-a cerut acestuia să vină cu o bombă jurnalistică dacă vrea să aibă audiență mai mare. Șapte sau opt persoane s-au prefăcut că leșină: Donahue, punând leșinul pe seama unui acces brusc de boala legionarului*, a

♦ *Legionella pneumophila.* Infecție cauzată de bacteria *legionellosis.* „Boala legionarului" este forma mai severă de infecție, ce include pneumonia, iar „febra Pontiac" este forma mai blândă. Numele l-a dobândit în 1976 când o epidemie de pneumonie a apărut în rândul participanților la o convenție a Legiunii Americane din Philadelphia.

eliberat studioul de filmare și a continuat emisiunea fără public. TOT PUBLICUL DIN STUDIO A FUGIT DE LA EMISIUNEA LUI DONAHUE!, strigau titlurile ziarelor a doua zi. La început, furios să afle că era vorba de o farsă, Donahue a fost mult mai fericit când cota lui de audiență s-a îmbunătățit datorită publicității create în jurul evenimentului.

Apoi a fost căsătoria de ochii lumii dintre fostul dictator al Ugandei, Idi Amin, cu o tânără albă de 18 ani, doar pentru ca Amin să câștige cetățenia americană. Abel a strâns 8000 de dolari de la opt oameni de afaceri și a convins un prieten din America de Sud să trimită un comunicat al evenimentului mai multor agenții de presă. Apoi a găsit un bărbat ce semăna cu Amin, l-a îmbrăcat într-o uniformă ce zomăia de medalii, a angajat o actriță și gardieni cu uniforma caracteristică Ugandei și a înscenat o nuntă la Hotel Piaza din New York. Peste o sută cincizeci de reporteri și-au făcut apariția. Nunta, într-o sală decorată cu un imens drapel al Ugandei, a fost o adevărată nebunie. „Ofițerul de ceremonie" era beat și, în mijlocul recepției, „mireasa" se plângea în gura mare că 50.000 de dolari nu reprezintă nici pe departe o sumă suficientă pentru misiunea ei. Atât

Departamentul de Stat cât și FBI-ul au sosit la hotel pentru a-1 intervieva pe Amin, dar gărzile nu i-au lăsat să intre, moment în care Abel și ceilalți conspiratori au dat pe față întreaga păcăleală.

Abel continuă să îi scandalizeze pe unii și să îi amuze pe alții, cum a fost atunci când și-a publicat propriul necrolog în *New York Times.* Făcând o vizită la cabana de ski din statul Utah a actorului Robert Redford, „Sundance", el s-a cazat aici și, în ziua următoare, nu a mai apărut în cameră. Schiurile i-au fost găsite în formă de cruce într-un morman de zăpadă. Luând autobuzul înapoi spre New York, Abel a stat ascuns o săptămână, admirând ceea ce se scria în revista *Times* despre cariera lui, după care a reapărut în public și a declarat: „Ceea ce s-a așternut pe hârtie despre decesul meu a fost cât se poate de exagerat". între timp, mii de scrisori, deloc pline de compasiune, se îndreptau pe adresa „văduvei" lui. O dată cu reînvierea sa, Abel le-a trimis tuturor celor ce și-au demonstrat interesul un certificat prin care îi anunța că obținuseră, pe scara Richter, un scor de 6,7 pentru „cutremur emoțional" - dar unii dintre prietenii săi s-au supărat atât de tare, încât nu au mai vorbit niciodată cu el.

„Data viitoare, când voi pleca *cu adevărat*[1], spune el, „nimeni nu va mai crede, deci voi deveni nemuritor - presupun că *acesta* e modul prin care obții nemurirea."

Oare de aceea face toate farsele?

Ridiculizând mass-media drept nesătule și nemiloase, el afirmă: „Jurnaliștii merită să fie luați peste picior din când în când", adăugând că scopul lui „este doar să-i mai trezesc puțin pe oameni din amorțire - să le dau un impuls verbal sau vizual în intelect, astfel încât să fie în stare să se oprească brusc și să se privească pe ei înșiși, să râdă mai mult, să participe la viață, să nu fie doar spectatori pasivi"?

1. Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* pp. 103-107.

2. *Marea farsă americană,* Alan Abel, Elk Books, Londra, 1966.

3. *Op. cit.,* nota 1, p. 107.

ABAGNALE, Frank (secolul al XX-lea) *(IMPOSTORI)*

în mod variat când pilot de avion, când doctor pediatru, când absolvent al Facultății de Drept a Universității Harvard și apoi profesor de sociologie, acest impostor întreprinzător se descrie astfel în autobiografia sa *Prinde-mă, dacă poți*[1]*:* „Am fost, pur și simplu, un șarlatan de mare clasă, cu abilități uimitoare". Poate că așa o fi, dar abilitatea sa nu a fost atât de uimitoare încât să îl ferească de necazuri: și-a scris povestea vieții într-o celulă de închisoare, de unde a fost eliberat după patru ani, primind inițial o sentință de doisprezece ani. Ca și în cazul altor impostori criminali, principala sa victimă a fost, în final, el însuși. „Am furat fiecare bănuț din viața mea și am cheltuit toți banii pe delicatese și un stil de viață luxos" scria el, după ce și-a petrecut marea parte a vieții de adult pregătind farse și asumându-și false identități. „Nu m-am considerat niciodată un criminal". Dar închisoarea trebuie să-1 fi învățat ceva, pentru că, o dată ce a fost eliberat, și-a luat o slujbă cinstită pentru prima dată în existența sa. Se spune că s-a implicat în domeniul apărării legii și prevenirii crimelor, câștigând o avere... un fel de „pune un hoț să prindă un hoț".

1. Citat în Yapp, *op. cit.,* p. 11.

ADAMS, Clarence (secolul al XlX-lea) ***(ESCROCI)***

Cariera acestui escroc original din America secolului al XlX-lea a culminat cu reușita de a-și convinge concetățenii că a murit. Un bogătaș iubitor de cărți despre criminalitate și ocultism, Adams strângea astfel de publicații și alegea din ele câteva pentru biblioteca publică a orașului Chester din districtul Windsor, Noua Anglie. Deși aparent o persoană energică, implicându-se în politica regională, acasă, la ferma sa de la marginea orașului Chester, petrecea ore întregi răsfoind cărțile din biblioteca personală, ocupând lumile de vis create de Edgar Allan Poe, Hoffmann, Wilkie Collins și Robert Louis Stevenson. Ultimul roman al acestuia din urmă, *Doctor Jekyll și domnul Hyde* (1886) - o poveste terifiantă despre un doctor cu dublă personalitate, drăguț și decent în timpul zilei, un monstru criminal în timpul nopții - l-a influențat într-atât pe Adams, încât acesta a decis să își creeze o viață dublă cu care să-i păcălească pe toți cunoscuții săi.

Astfel, în timp ce activa ca președinte al întâlnirilor de comitet și ca asistent social în timpul zilei, noaptea devenea hoț. Nu avea familie, iar îngrijitoarea în casă era o femeie în vârstă, care nu punea nici un fel de întrebări. în următorii șaisprezece ani, el a planificat și executat un set ingenios de pungășii, a-proape toate pe timpul nopții, furând o varietate mare de bunuri de la vecini, fabrici și depozite. Se distra criticând public incapacitatea poliției derutate și avansând propriile teorii cu privire la tipul de criminal pe care aceasta ar trebui să-l caute.

S-au executat multe arestări ale unor hoți cunoscuți, dar crimele continuau și de-abia în 1902 adevărul a ieșit la suprafață. Un doctor, chemat de urgență la domiciliul lui Adams, l-a găsit grav rănit. Rana fusese cauzată de mai multe focuri de armă ce avuseseră loc la o fabrică din localitate: Adams nu și-a putut nega implicarea, căci urme lăsate de sângele său au fost găsite în preajma fabricii.

Chiar și când i s-a dat sentința, Adams nu a dezvăluit nimic. „A fost o aventură nemaipomenită și m-am distrat copios de pe urma ei", a declarat el. „Ca hoț, am rămas alert din punct de vedere mental toți acești ani și mi-am dovedit mie însumi că această îndeletnicire, dacă este studiată corespunzător, cu profesionalism, poate fi dusă la îndeplinire în pofida tuturor polițiștilor din lume. Dar nu am facut-o niciodată pentru bani, doar pentru că, pur și simplu, mi-a plăcut."

Trimis la închisoarea de stat din Windsor pentru zece ani, Adams a fost un deținut model, ocupându-se de biblioteca instituției și educându-i pe alți prizonieri. între timp, el își pregătea cea mai mare escrocherie din viața sa; una planificată cu mult înainte de arestare și pornind de la premiza că, odată și odată, tot va fi prins de autorități. El știa că, după ce va fi eliberat din închisoare, nu își va mai putea continua traiul în Chester. Singura modalitate de a scăpa era „să moară", apoi să adopte o nouă identitate. în acest scop, el a studiat hipnoza și mai ales hipnoza autoindusă, astfel încât, până în momentul trimiterii sale în pușcărie, Adam își putea crea singur o stare de însuflețire suspendată, aproape insesizabilă față de moarte.

Tot înainte de încarcerare și-a pregătit ajutor din afară. S-a folosit de hoți profesioniști care au făcut diverse raiduri în interiorul și în jurul orașului Chester și, amintindu-și vechea zicală privitoare la onoarea între hoți, a

reușit să introducă mai multe mii de dolari în închisoare, unde principalul său aliat era un delincvent cu meseria de bază... medicina.

Planul lui era perfect. Deși vara reprezenta un anotimp mai convenabil pentru a petrece o noapte într-un cavou din cimitir, planul îi cerea să-și simuleze decesul pe vreme de iarnă. Testamentul său, care numea persoana ce avea să-i ridice trupul neînsuflețit din închisoare, amintea și cimitirul în care urma să fie îngropat - un loc îndepărtat, numit Cavendish. Acesta avea deosebitul avantaj că, în timpul lunilor de iarnă, când pământul era prea înghețat pentru a fi săpat, coșciugele ce așteptau să fie îngropate erau lăsate în cripte până primăvara, când pământul se înmuia.

O dată cu aniversarea zilei de naștere a lui George Washington, în februarie 1904, Adams „s-a îmbolnăvit[4]* și a fost internat în spitalul închisorii. La 26 februarie, complicele său, doctorul, l-a declarat mort, semnând un certificat de deces prin care se afirma că Adams murise de pneumonie. Guvernatorul închisorii a inspectat „cadavrul[44] și a fost ușor păcălit; imediat după aceea, Willliam Dunn - bărbatul numit în testamentul lui Adams - a sosit cu un coșciug decorat cu o țesătură din lână, ce avea găuri pentru aer, bine ascunse. Adams a fost scos din închisoare în acest coșciug; coșciugul a fost încuiat în criptă; mai târziu în acea noapte, acoliții săi au sosit pentru a-1 duce într-un oraș îndepărtat. Deghizându-se, Adams a trecut granița în Canada.

Câteva luni mai târziu, un localnic ce se întorcea în Chester a pretins că l-a văzut pe „mort[44] viu în Nova Scoția. Aflat încă în interiorul criptei, coșciugul a fost deschis și a scos la iveală un cadavru într-o stare de putrefacție atât de avansată, încât o identificare precisă nu a mai fost posibilă. O autopsie post-mortem ar fi dat la iveală adevărul, dar autoritățile s-au declarat satisfăcute și coșciugul a fost ulterior îngropat, cu trupul respectiv înăuntru. Totuși, pe parcursul anilor următori, s-a spus de mai multe ori că Adams încă mai trăiește și s-a cerut deschiderea unei anchete oficiale, dar inițiativa a fost respinsă: se zvonea că însuși Adams deținea suficientă putere pe plan local pentru a opri anchetele. Oricum, e posibil ca el să fi dat naștere la poveștile despre reînvierea sa deoarece era incapabil să reziste tentației de a-i înștiința pe locuitorii din

Chester despre modul în care i-a păcălit - un strop de vanitate ușor de înțeles.

In ciuda zvonurilor că el a plecat în Mexic, nu s-a mai auzit niciodată nimic despre Adams - cu excepția unei singure situații, în 1911, când bibliotecarul public din Chester a primit o vedere din Paris. Cu data poștei 26 februarie, ziua comemorării „morții“ lui Adams, pe ea era scris cu litere bătute la mașină: „în memoria lui Clarence Adams, nemuritorul joker. Odihnească-se în pace!"[1]

1. McCormick, *op. cit.,* pp. 127-134.

ADAMSKI, George (1891-1965) *(FARSE CUOZENEURI)*

Cultul modera al ozeneurilor (obiecte zburătoare neidentificate) a început la 24 iunie 1947 când omul de afaceri Kenneth Amold a văzut nouă discuri strălucitoare rotindu-se pe cer deasupra munților, în timp ce el zbura cu avionul particular aproape de Muntele Rainier, din statul Washington. Cinci ani mai târziu, misticul califomian George Adamski a devenit primul american ce a pretins că a avut contact cu ființe extraterestre. în cartea sa, *Farfuriile zburătoare au aterizat,* scrie: „Era aproape 12.30 la prânz, într-o zi de joi, pe 20 noiembrie 1952, când am inițiat primul contact personal cu o ființă de pe altă planetă. Aceasta venise pe Pământ în nava sa spațială, o farfurie zburătoare, pe care o numea Nava Cercetașă."[1]

Această așa-zisă întâlnire s-ar fi petrecut la Desert Center, undeva în afara orașului Los Angeles. Adamski a pretins că a fost trimis în acea direcție telepatic de către extratereștri. împreună cu șase prieteni (printre care teoreticianul ocultist George Hunt Williamson), el a văzut „nava cercetașă“ în formă de clopot cum apare deasupra capetelor lor, apoi cum aterizează în apropiere. O entitate cu părul blond a ieșit din navă pentru a-i spune lui Adamski, prin limbajul semnelor și prin telepatie, că rasa sa se teme să aterizeze în arii puternic populate, dar că a venit aici pentru a-i avertiza pe pământeni asupra folosirii necorespunzătoare a energiei atomice. Această idee s-a transformat într-un laitmotiv al relatărilor ulterioare despre întâlnirile cu extratereștri: se pare însă că e meritul lui Adamski de a fi

lansat-o prima dată (deși astfel de avertismente erau, chiar și pe atunci, obișnuite în romanele științifico-fantastice).

Cartea sa, devenită best-seller, a reprezentat exact ceea ce milioane de oameni îngrijorați doreau să citească pe măsură ce Războiul Rece se desfășura. Frații noștri din spațiul cosmic ne vor salva pe noi de noi înșine! Adamski a fost foarte isteț și a exploatat momentul. Următorul său roman, *în interiorul navelor spațiale* (1955), istorisea cum noii lui prieteni l-au condus la bazele lor de ozeneuri, printre munți, râuri și orașe - de cealaltă parte a Lunii. Această carte a fost publicată cu patru ani înainte de apariția primelor fotografii realizate din satelit, ce arătau că partea întunecată a Lunii nu este altceva decât pământ steril, la fel ca și partea luminoasă ce poate fi observată de pe Pământ. Dar, până atunci, Adamski se îmbogățise considerabil. Oricum, nu mai conta pentru fanii lui ceea ce știința dovedea sau nu dovedea.[2]

O continuare ciudată a fenomenului a fost anunțată în Anglia. La 24 aprilie 1965, domnul E.A. Bryant, plimbându-se prin orașul Scoriton, districtul Dcvon, se pare că ar fi văzut un oze-neu aterizând în apropiere. Din el au coborât trei siluete îmbrăcate în „costume de scafandru". Una dintre ființe a spus că o cheamă „Yamski" și că era tare dezamăgită că „Des" sau „Les" nu se afla acolo pentru a înțelege scopul vizitei lor. Oare Bryant știa că Adamski, care colaborase cu Desmond Leslie la primul lui best-seller, murise doar cu o zi înainte?

Oare cât de mult cred acești oameni în poveștile spuse de ei? Dar de ce nu le-ar crede? Cât îl privește pe Adamski, oare a crezut cu adevărat că a ajuns pe Lună?

1. *Farfuriile zburătoare au aterizat,* George Adamski și Desmond Leslie, T. Wemer Laurie, Londra, 1953.

2. *în interiorul navelor spațiale,* George Adamski, Abelard-Schuman, New York, 1955.

AETHERIUS, Societatea *{FARSE ÎN PARANORMAL, FARSE CU OZENEURI)*

Una dintre cele mai bizare organizații născute din entuziasmul față de ozeneuri al anilor ’50, acest cult a fost fondat în 1954 de ocultistul britanic George King (1919-). într-o zi, aflat singur în apartamentul său din vestul Londrei, se pare că a auzit o voce nepământeană strigând: „Pregătește-te! Vei deveni vocea Parlamentului Interplanetar/* O săptămână mai târziu, o mică zeitate indiană „a pătruns direct** prin ușa închisă a apartamentului și i-a prezentat regulile Societății Aetherius. în curând, King, pretinzând că este ghidat de spirite dematerializate notorii, precum cercetătorul în domeniul paranormalului din secolul al XlX-lea, Sir Oliver Lodge, nu numai că a primit informații telepatice din adâncimile „spațiului eteric**, dar a și vizitat planetele Venus și Marte. S-a implicat într-o bătălie spațială la o distanță de șaizeci și cinci de milioane de kilometri de Pământ și mai târziu a dat publicității mesaje primite în stare de transă de la entități precum Sectorul Șase al Planetei Marte, Stăpânul Aetherius și lisus Hristos - despre care se spune momentan că ar fi rezident al planetei Venus sau undeva în apropierea ei.

în ciuda sau poate datorită acestor afirmații, societatea încă există și activează înfloritor, concentrându-se asupra „obiecti-vului“ impus de Parlamentul Interplanetar prin calitățile de mediu ale lui King. Această sarcină constă în a strânge și depozita, prin intermediul entităților extraterestre, „energia spi-rituală** în „baterii spirituale** localizate în locuri înalte, această energie urmând să fie eliberată pentru a preveni bolile și suferința din întreaga lume. Membrii societății au întreprins pelerinaje periculoase tocmai în vârful celor mai înalți munți, inclusiv Kilimanjaro din Tanzania, pentru a-și duce la îndeplinire misiunea, așa cum a fost comunicată ea.

Oare este King un farsor? Ca și în cazul multor alți guru ai unor culte ciudate, e greu de spus. El nu este nici un Jim Jones sau David Koresh, dar nici măcar un Rajneesh. Societatea Aetherius nu este asociată cu nici un scandal monstruos. Cel mai rău lucru ce poate fi menționat este faptul că ea constituie un sistem de credințe autoamăgitor. însă unii ar putea spune că *toate* sistemele de credință sunt autoamăgitoare; așadar, cine e primul fără de păcat să arunce piatra!

ALCHIMIE *(FARSE ISTORICE, vezi și* TAUSEND, Franz)

Oamenii au visat mereu că plumbul sau alte metale de bază pot fi transformate în aur prin arta sau pseudoştiinţa denumită alchimie şi că, prin alte arte magice similare, bazate pe principiul transformării, poate fi descoperit elixirul vieţii despre care se spune că ar oferi nemurirea. Astfel de speranţe au condus la crearea multor escrocherii pline de succes... şi nu numai în îndepărtatul Ev Mediu.

Să o luăm cu începutul. Avându-şi originea în China antică şi în şcolile neoplatonice ale Alexandriei, „alchimia", ca termen, derivă din numele egiptean *Khem,* care înseamnă „pământ negru". Aşadar, alchimia este „Arta Pământului Negru". Tradiţional, existau două tipuri de alchimie. Pragmatiştii munceau ani de zile în laboratoare acoperite de fum şi cenuşă, punând bazele chimiei modeme. Teoreticienii, desconsideraţi în secolul al XVI-lea de către Paracelsus[5] (1493-1541) pentru „a promite vrute şi nevrute despre aur fără a realiza nimic concret"[1], filozofau şi visau la descoperirea acelui ingredient magic necesar transformării, aşa numita „piatră filozofală".

Erau oare toţi nişte şarlatani? Primii alchimişti greco-ro-mani aveau ca obiectiv imitarea aurului prin producerea unor aliaje galbene din metale bazice, prin folosirea de aur impur sau prin colorarea metalelor şi aliajelor. Reţetele egiptene de

colorare a sticlei şi de confecţionare a obiectelor de ceramică lucioasă indică o tehnologie avansată. Zosimos (secolul al LH-lea d. Hr.), primul scriitor de chimie cunoscut, considera că aurul poate fi produs dintr-un metal bazic. Mai târziu, în timpul întunecatei ere europene, chimişti arabi precum Geber (secolul al VUI-lea), au dezvoltat procesele practice de distilare, sublimare şi calcinarc. Geber era de părere că răbdarea şi perseverenţa sunt calităţile esenţiale ale unui alchimist şi, de asemenea, încuraja credinţa că elementul-cheie pentru a transforma metalele bazice în aur se află în combinaţia dintre sulf şi mercur. Pe atunci, ideea suna foarte bine.

Mistica astfel creată a înflorit o dată cu redescoperirea, în Europa medievală, a unor lucrări atribuite legendarului Her-mes Trismegistul („Hermes cel de Trei Ori Măreţ[14])[6]. Menţionată pentru prima dată în *De*

Mineralibus, operă atribuită lui Albertus Magnus (1206-1280)[7], legenda lui Hermes (un magician mitic egiptean, despre care se spune că a trăit timp de trei generații după Moise) a început să fie cunoscută în secolul al XV-lea când omul de știință italian Marsilio Ficino[8] a tradus scrierile *Pimanderși Asclepius*- niște texte străvechi care, deși pe atunci erau atribuite lui Hermes, își aveau originea reală în primele învățături despre misterul creștin gnostic. Indiferent însă de originea lor, atracția mistică exercitată de aceste scrieri față de o „eră a aurului[44] pierdută a legitimat ideea că aurul poate fi obținut din plumb.

în curând, alchimiști din toată Europa își pregăteau înșelătoriile în spatele unui baraj de o profunditate pseudomistică: o cruciadă de încercări și căutări, ce a dus la apariția unor farse precum nebunia din jurul frăției „Crucea trandafirului[44]. într-o Europă tulbure a anilor 1620, multă lume credea că un Colegiu Invizibil de adepți alchimiști guvernau întregul continent din umbră, încheind înțelegeri cu Satana și beneficiind de averi imense, mereu crescânde. Această mistică profitabilă a durat până când oameni de știință prolifici au demolat, în sfârșit, acest vis (Sir Robert Boyle[9] în cartea sa, *Chimistul sceptic,* 1661), chiar și în ciuda eforturilor depuse de părintele iezuit Anathasius Kircher (în a sa lucrare *Lumea subterană),* el însuși un alchimist înfocat, care își denunța confrații ca făcând parte dintr-o „congregație de pungași și impostori[44].[2] Kircher pare una din multele persoane dezamăgite ce se regăsesc în istoria științei. *(Vezi*Kammerer despre cazul lui William Bateson, un darwinist înflăcărat doar după ce a eșuat în a găsi dovezi de susținere a teoriei contrare, cea a lui Lamarck).

Totuși, timp de cel puțin un secol după aceste întâmplări, nu numai că mulți alchimiști își continuau munca, dar au existat și mulți fraieri ce îi făceau fericiți. încă se mai vehiculau povești exagerate, de obicei bazate pe o presupusă autoritate a celor bogați, de viță nobilă, faimoși sau aparent extrem de cunoscători pentru a valida imposibilul - că plumbul poate fi transformat în aur. Câteva exemple:

Helvetius, doctor, în secolul al XVII-lea, la curtea prințului olandez de Orange, el însuși un sceptic la început, spune (în lucrarea sa *Despre o transmutare)* cum un străin i-a arătat trei bucăți de sulf colorat, pretinzând

că ele ar reprezenta fabuloasa piatră filozofală. Furând un fragment din ele, Helvetius l-a încălzit într-un creuzet laolaltă cu șase grame de plumb vechi. Ceea ce a ieșit reprezenta, după afirmația unui bijutier, aur pur. Filozoful Spinoza a confirmat și el realitatea transmutării. Aproape toată lumea îl credea pe Helvetius. Dacă totuși a fost o farsă, nimeni nu a știut și nu știe în prezent adevărul.

Scoțianul Alexander Seton a călătorit prin Europa purtând asupra sa o pudră galbenă, de culoare lămâii. Cu aceasta, el și alți alchimiști fabricau aur în fața martorilor oculari. Principele elector al Saxoniei i-a cerut să îi destăinuie secretul. Refuzând, Seton a fost torturat și încarcerat. Un student, Sendivogius, l-a ajutat să evadeze. în curând Seton a murit, iar studentul a intrat în posesia pudrei - dar nu și a secretului ei deoarece, după cum afirmă ocultistul Lewis Spence, „era inacceptabil pentru Seton ca un adept al său să dezvăluie îngrozitorul mister"? Ei bine, poate că așa a fost. Cine știe? Oricum, e o poveste frumoasă despre un martir.

Alții spun că împăratul suedez Gustav Adolf (decedat în 1636) a transformat argint viu în aur pur, cu ajutorul unui anume comerciant din Lubeck, care a murit lăsând în urmă o avere de un milion șapte sute de mii de coroane. S-au spus multe în această privință. Zvonurile înfloreau. Europa era plină de magi misterioși capabili să dezvăluie (contra cost) secretul pietrei filozofale. Mulți șarlatani de acest tip erau la mâna oamenilor bogați. Printre ei se afla și francezul Jean Delisle, despre care clericul M. de Cerisy, evident un om cu vederi foarte largi, afirma cu certitudine că putea transforma „plumbul în aur și fierul în argint doar prin simpla încălzire a acestor metale până se înroșeau de fierbințeală și apoi turnând peste ele, chiar în această stare, puțin ulei și o pudră pe care el nu o deținea; așadar, nu e deloc imposibil pentru orice om să câștige un milion de coroane pe zi dacă are la îndemână o cantitate suficientă din această mixtură miraculoasă".[4]

Faima lui Delisle s-a răspândit întra-atât încât a fost invitat la Paris, la curtea regelui Louis al XlV-lea, dar invitația l-a stânjenit. El a refuzat-o în repetate rânduri, spunând că nu are destulă pudră. în 1711, este arestat și închis la Bastilia până când va fi în stare să-și dovedească abilitățile; dacă nu, va putrezi în temniță. Pe drum, gărzile ce îl conduceau, crezând că el

deține piatra filozofală, au încercat să îl jefuiască și să îl ucidă. însă planul a eșuat: Delisle a fost doar puțin rănit. în celula din închisoarea Bastilia, francezul a fost vizitat de protectorul său, episcopul de Sena, care i-a promis libertatea dacă va putea transmuta plumbul în aur în fața regelui. Incapabil de așa ceva, Delisle a murit în închisoare la vârsta de doar 41 de ani.

In Anglia anului 1782, James Price a invitat în casa sa din Surrey câțiva bărbați de seamă care îl văzuseră cum transforma mercurul în argint prin încălzirea acestuia la un loc cu o pudră albă, și apoi argintul în aur cu ajutorul unei pudre roșii. Rugat să producă mai multă pudră, Price a spus că efortul i-ar distruge sănătatea (sugerându-le celor ce credeau în el că procesul este psihic, nu „pur și simplu“ chimic). Cedând nervos în mijlocul controverselor ce au urmat, el s-a sinucis înghițind cianură în fața celor trei membri ai Societății Regale, trimiși să cerceteze natura pretențiilor sale atât de mult dezbătute. Un farsor descoperit? Nici în acest sens nu există dovezi concrete.

Trucurile alchimiștilor au fost evidențiate într-un ziar din aprilie 1722, în cadrul unei ședințe a Academiei Regale de Știință din Paris, de către M. Geoffrey, un sceptic. El a descris cum șarlatanii alchimiști pot folosi creuzete cu fund dublu, cu suprafața de jos umplută cu fier și cupru, iar în sus, cu ceară vopsită pentru a semăna cu ceea ce se află în partea inferioară, între aceste suprafețe, ei puneau aur sau argint sub formă de pulbere. Nu era așadar surprinzător când, încălzind plumbul, se descoperea o bucată de aur sau argint pe fundul recipientului. Unii foloseau chiar și o baghetă umplută cu praf de aur sau argint și închisă la un capăt cu ceară sau unt, pentru a mesteca în metalul fierbând în timpul unor ceremonii complicate, menite să distragă atenția. Sau făceau găuri în bucăți mari de plumb, în care turnau aur topit; sau, confecționând cuie jumătate din aur și jumătate din argint, pretindeau că transmutaseră prețioasa jumătate de aur din argint după ce introduceau cuiul într-un alcool puternic. Peste tot, șarlatanii puneau în circulație monede realizate o parte din aur și o parte din argint, ce dispăreau imediat după ce primul sau cel de-al doilea „experiment" era încheiat cu succes. Așadar, unde-i noutatea? Totuși, fascinația persista. Escroci așa-zis aristocrați, precum Saint-Germain,

s-au afirmat pretinzând că ei cunosc secretul tinereții, vitalității și bogăției veșnice - și că oricine va fi de acord să semneze pe linia punctată (așadar, să plătească o anumită sumă) nu va mai trebui niciodată să-și facă griji în astfel de privințe. Vă sună cunoscut?

Indiferent cum, aici intră în ecuație acel *caveat* care îi face pe raționaliști să tremure - „falsificatorii există doar pentru că există aur adevărat". (Jalaludin Rumi: 1207-1273).

1. *Alchimiștii,* Ronald Pearsall, Weidenfeld & Nicolson, Londra, 1976, p. 85.

2. *Extraordinare miraje de succes și nebunia maselor,* Charles Mackay (1841), Fanar, Straus and Giroux, New York, p. 213.

3. *Fenomene oculte,* Colin Wilson, Grafton, Londra, 1989, pp. 317 și urm. 4. *Op. cit.,* nota 2, p. 217.

ALFONSO, Barry (contemporan) *(vezi și* FARSE

TELEFONICE)

Acest jurnalist și compozitor american, ce și-a început activitatea în San Diego la mijlocul anilor ’70 alături de alt coleg de-al său în ale farsei, Boyd Rice, se bucură separat și de o altă carieră, cea de înflăcărat înșelător al mass-media, explorând posibilitățile de dezinformare și manipulare oferite de mijloacele de comunicare în masă și specializându-se ca „cercetător psiholog telefonic".

„Când aveam aproape zece ani, mă duceam în magazine și mă așezam în vitrină ca și cum aș fi fost un manechin, ținând în mână un aspirator invizibil. Oamenii se opreau și mă priveau. Era doar o simplă glumă, dar totodată mă jucam puțin cu realitatea și magazinul devenea micul meu teren de distracție... și de ce nu?"

Lui Barry îi place la nebunie să facă tot felul de renghiuri telefonice. „începi un mic joc în care persoana de la capătul firului poate învinge, iar dacă închide receptorul repede, ești pierdut." Dar de ce? Care este

motivația? Barry explică: „Ceea ce noi, farsorii, ne propunem este alchimia gândirii. Ceea ce voi gândiți despre absolut orice definește modul în care voi percepeți motivațiile noastre și acest mod de a percepe lucrurile definește experiența pe care o veți avea de pe urma acestor motivații. Schimbă modul de a gândi și astfel vei schimba și percepția, și experiența."[1]

1. Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* p. 208 și urm.

AMINTIRI DIN VIEȚI ANTERIOARE

(FARSE ÎN PARANORMAL)

Așadar, care-i grozăvia în a te naște și renaște în continuu, la nesfârșit? Credincioșii budiști așteaptă cu nerăbdare acest moment, deoarece „toată viața este o suferință" și cine vrea să sufere? Texte precum *Cartea tibetană a mortii* există tocmai pentru a-i învăța pe oameni cum să evite reincarnarea. Totuși, doctrina reincarnării nu este doar orientală, ea poate fi regăsită în întreaga lume; chiar în zilele noastre, în Occidentul atât de vechi există persoane care pretind nu doar realitatea reincarnării, dar și cea a amintirilor din viețile trecute - un tip de memorie în mod tipic evocată prin intermediul tehnicilor de regres hipnotic.

Totuși, valoarea unor astfel de „dovezi" obținute prin hipnotism (cum se întâmplă în cazurile de răpiri de către ozeneuri) se află sub semnul îndoielii. Fenomenul denumit Sindromul memoriei false indică capacitatea minții umane de a fi influențată și de a inventa „dovezi", în special dacă un cercetător neglijent sau unul cu idei preconcepute folosește întrebări sugestive. Faptul că această „autoînșelare" incoștientă poate apărea este evidențiat de activitatea hipnoterapeutului Amall Bloxham, din Cardiff, care în anii ’70 afirma că a „a trimis înapoi", în viețile lor anterioare, mai mulți pacienți. Documentarul „Casetele lui Bloxham" prezentat în 1976 pe canalul de televiziune britanică BBC relata povești dramatice înregistrate pe casetă audio în timpul ședințelor de hipnotism efectuate de către acest terapeut. Profesorul de înot Graham Huxtable

„a devenit" un marinar din secolul al XVIII-lea prins într-o bătălie cu o navă franceză. El țipa agonizant pe măsură ce era „rănit". Dar cazul cel mai interesant a fost cel al unei tinere femei, „Jane Evans", care și-a amintit nu mai puțin de șapte vieți trecute: în special de cea în care era numită Livonia, când trăise ca matroană romană în Marea Britanie a secolului al IV-lea.; apoi și-a amintit că a fost Rebecca, o evreică din York asasinată în cripta unei biserici în timpul masacrului din 1190; și Alison, servitoare a unui bogat negustor francez din secolul al XV-lea, Jacques Coeur. Cunoștințele ei detaliate l-au convins pe Bloxham, au convins-o și pe ea însăși, pe autorul Jeffrey Iverson și pe alții. Ea pretindea că Rebecca murise într-o criptă a bisericii Sf. Mary Castlegate din ținutul York și că trupul ei fără viață nu fusese descoperit decât după ce povestea a ajuns la cunoștința publicului.[1] într-adevăr, acolo s-a găsit un cavou, dar neconcordanțele din istorisirea ei, ca și noile dovezi apărute sugerau criptoamnezie - o condiție psihică în care subiectul înmagazinează informații care, acumulate anterior și uitate în mod conștient, sunt fals atribuite propriei experiențe. S-a descoperit mai târziu că „amintirile" ei proveneau din romane istorice pe care le citise și dăduse uitării. „Livonia", de exemplu, apare în romanul *Pădurea vie* din 1947, de Louis de Wohl (angajat de către forțele aliate să falsifice catrenele anti-naziste ale lui Nostradamus: *vezi* Farse de război). Jane a citit cu atâta fervoare și (inconștient) le-a dat viață personajelor cărții, încât, sub hipnoză, și-a amintit de ele ca de „o memorie îndepărtată". Nu s-a dezvăluit nici o dovadă istorică care să sprijine existența uneia dintre „fostele sale euri". Se autoamă-gise - și pe alții deopotrivă.

Cel mai faimos caz de așa-zisă „întoarcere" în vieți anterioare este cel al lui Bridey Murphy. Hipnotizată în anii ’50 de către omul de afaceri Morey Bemstein, din Colorado, și începând brusc să vorbească cu accent provincial irlandez, doamna Virginia Tighe s-a identificat cu Bridey Murphy, născută în ținutul Cork în anul 1798, soția unui avocat din Belfast și decedată în 1864. în cadrul celor șase ședințe de hipnotism înregistrate pe casetă, doamna Tighe a oferit amănunte pline de culoare despre Irlanda epocii victoriene; despre anumite magazine din Belfast, cărora le-a dat și numele, demonstrând astfel că au existat cu adevărat; a folosit termeni în prezent redundanți, dar în acea epocă des folosiți; și a descris melodii, metode din agricultură, cărți, monede și mobilă din acea vreme.

Publicată în *Chicago Daily News în* mai multe seriale, cartea lui Bemstein din 1956, *în căutarea lui Bridey Murphy,* a devenit best-seller. Eforturile depuse în găsirea lui Bridey au fost totuși blocate de faptul că înregistrările publice ale nașterilor și deceselor din Irlanda au început să fie realizate de-abia la doi ani după presupusa moarte a lui Bridey. între timp, un ziar rival, *Chicago American,* a dezvăluit identitatea Virginiei Tighe, pretinzând că aceasta crescuse în Chicago împreună cu o mătușă a sa: „e la fel de irlandeză ca și de-alde Killamey[44] care i-a povestit toate legendele irlandeze. Cele două femei au locuit vizavi de o femeie irlandeză, Bridey Corkell, al cărei nume de fată era Murphy, și de al cărei fiu, John, Virginia se îndrăgostise.

Cazul s-a prăbușit. S-a admis că Virginia este o impostoare sau, inconștient, un autor de romane. Apoi un jurnalist de la *Denver Post,* investigând demascarea, a descoperit că majoritatea acuzațiilor erau doar minciuni. Mătușa Virginiei, doamna Mary Bums, crescuse în New York și nu o întâlnise niciodată pe Virginia până când aceasta din urmă nu a împlinit optsprezece ani; atât ea cât și nepoata ei .au negat „poveștile irlandeze[44]. Doamna Corkell (pe care Virginia declarase că nu a cunoscut-o niciodată) a refuzat să dea interviuri; iar fiul ei, John, s-a dovedit a fi redactor al ediției de duminică a ziarului *Chicago American.* Nimic din toate acestea nu demonstra că Virginia fusese cu adevărat Bridey. Dar ceea *ce nu demonstra* a fost ușurința cu care poți distruge un astfel de caz, indiferent dacă există predispoziția de a nu crede sau interese comerciale ascunse. Farsa era folosită pentru a ridiculiza ceea ce farsorii au presupus că este o farsă. Așadar, indiferent de adevărul sau neadevărul reincarnării, din nou trebuie să invocăm principiul lui Fort: predispoziția către neîncredere demonstrează la fel de multă naivitate ca și predispoziția către încredere.[2]

\.*Mai multe vieți, nu doar una?,* Jeffrey Iverson, Souvenir Press, Londra 1976.

2. *în căutarea lui Bridey Murphy,* Morey Bernstein, Hutchinson, Londra 1956.

ANASTASIA (*vezi* ANDERSON, Anna)

ANDERSON, Anna (19017-1984) *(IMPOSTORI)*

Un mister continuu învăluie soarta țarului rus Nicolae al II-lea, a soției sale, Alexandra, a fiului său, Alexei, și a celor patru fiice ale sale - Olga, Tatiana, Maria și Anastasia (născută în 1901). încarcerați mai întâi de către guvernul provizoriu și apoi de către bolșevici, toți membrii familiei țariste au fost probabil asasinați în subsolul unei clădiri pe data de 16 iulie 1918, în orașul Ekaterinburg din Siberia. Cinci servitori de-ai lor au murit și ei.

în 1991, nouă schelete au fost descoperite într-o groapă comună din apropierea orașului. Testele ADN realizate de către doctorul Peter Gill în Aldermaston, Anglia, au „dovedit fără nici o urmă de îndoială" că cinci dintre aceste schelete aparțin țarului însuși, soției sale și fiicelor sale - trei dintre ele, dar care?[1]

Mult timp s-a zvonit că țareviciul Alexei și Anastasia (cea mai mică dintre surori) au scăpat cu viață. Cadavrul lui Alexei nu a fost găsit niciodată, încurajând mulți impostori neconvingători (astăzi toți decedați) să se afișeze sub acest nume. Singura controversă rămasă o privește pe „Anna Anderson" care a pretins, pe o perioadă mai mare de șaizeci de ani, că ea este adevărata Anastasia.

în 1920, poliția din Berlin a salvat o femeie ce încerca să se sinucidă. Fără a i se ști datele personale și deloc cooperantă, aceasta se afla într-o stare fizică deplorabilă - fără dinți, bătută și cu o grămadă de semne și cicatrice pe întreg trupul. Doar după ce a fost eliberată din azilul Dalldorf, un an și jumătate mai târziu, ea a început să susțină că este Anastasia (după ce o altă pacientă de la acest azil susținuse că este Tatiana, sora Anastasiei și a doua fiică a țarului Nicolae).

Amintindu-și despre masacrul de la Ekaterinburg ca „o mare debandadă", ea a declarat că fusese salvată de un bărbat care a dus-o în România. Acolo a dat naștere unui fiu cu acest bărbat, dar soțul murise într-o revoltă din București. După ce și-a lăsat copilul, anonim, la un orfelinat, a fugit în Germania, că-utându-și o mătușă din familia regală, pe care nu a găsit-o însă niciodată.

Locuind acum împreună cu un monarhist rus aflat în exil, și-a asumat numele de „Anna Anderson", dar și-a menținut pretenția. Nu putea dovedi că *este* Anastasia, dar nimeni nu putea dovedi că nu este. Fișele medicale ale Anastasiei erau pierdute, în timp ce Anna prezenta asemănări fizice remarcabile cu fosta prințesă - nu numai aceeași ochi de un albastru intens, dar și o aluniță cauterizată pe umăr și un deget diform al mâinii stângi, din cauza unei mari proeminențe patologice a osului. Nu putea (sau nu știa) să vorbească rusește și părea complet ignorantă în ceea ce privește viața cotidiană din Rusia, dar cunoștea evenimentele secrete de la curtea regală a Romanovilor, precum misiunea de pace pentru care unchiul Anastasiei, Emest, marele duce de Hesse, plecase la St Petersburg în timpul primului război mondial. Emest nu a iertat-o niciodată pentru că ea aflase de această misiune: era ultimul lucru pe care dorea să-1 facă public, i

Prietenii intimi și rudele Anastasiei nu puteau cădea de acord asupra adevărului. Sora țarului, Olga, a declarat în cele din urmă: „Nu este nepoata mea", dar nu a fost niciodată complet sigură. O fostă domnișoară de onoare trimisă de mama țarului pentru a o spiona pe Anna a negat inițial veridicitatea identității ei, dar mai târziu a început să o susțină. Totuși, în 1928, în timp ce Anna era sărbătorită în Statele Unite, doisprezece membri ai familiei Romanov au emis un document prin care negau pretenția Annei. în replică, ea s-a autodenumit, în 1929, „Grandanor“ sau marea ducesă Anastasia de Romanov. Când în 1933 au fost emise certificatele de moștenire către rudele rămase în viață ale Romanovilor, ea a adus din nou în discuție faptul că Anastasia nu murise. La urma urmei, era vorba de o întreagă avere. Aproape patruzeci de milioane de lire sterline au fost depozitate de către familia regală în băncile londoneze. Acțiunea legală ulterioară introdusă de Anna împotriva singurei rude numită în testament - Barbara, ducesă de Mecklenburg, aleasă să reprezinte toate certificatele de moștenitor - a durat mai mult de treizeci de ani.

Anna nu a obținut niciodată nici un bănuț. Experți grafologi germani au fost convinși de identitatea reală a prințesei prin compararea scrisului ei de mână, dar în 1960 dovezile lor au fost negate pe cale legală. în 1968, ea s-a mutat în America, stabilindu-se la Charlottesville, statul Virginia, unde s-a căsătorit cu John Manahan, un profesor de istorie ieșit la pensie. Deși mai excentrică decât oricând, ea a renunțat să mai lupte, denumindu-și pretenția

„o prostie[44]. în 1984, ziarul *The Times* anunța decesul doamnei Anna Anderson Manahan (aceasta fiind îngropată ca, Anastasia Manahan[44], 1901-1984). în mod caracteristic lumii presei, alături de știre s-a tipărit, din greșeală, fotografia altei femei, o actriță cu același anume...[2]

Cât privește o mostră de țesut păstrată la un spital din Charlottesville după ce Anna se operase acolo în 1979, aceasta ar fi fost de ajuns. în 1994, doctorul Peter Gill, care se ocupase de testele ADN asupra scheletelor de la Ekaterinburg, a primit undă verde pentru analizarea acestei mostre. Ca să fie sigur de rezultatul identificării scheletelor, ducele britanic de Edinburgh (strănepotul țarinei asasinate) a donat sânge pe care profilul ADN să se bazeze în mod corect.

între timp, în Germania, se lua altă mostră de sânge - de la Karl Maucher, strănepot al Franziscăi Schanzkwoska, de origine polonezo-germană, muncitoare într-o fabrică de armament, care în 1920 locuise la Berlin. Rănită în urma unei explozii din 1916, fusese internată de două ori în spitale pentru boli mintale înainte de a dispărea în 1920 - anul în care „Anna Anderson" a încerca să se sinucidă, sărind de pe un pod din Berlin.

Susținătorii Armei au combătut mult timp ideea că ea ar fi putut fi, de fapt, Franzisca. Deși refuzase să vorbească rusește, vorbea engleza cu un puternic accent rusesc. Cum ar fi putut o muncitoare în fabrică nu numai să își asume o astfel de ținută regală, dar să știe atât de multe despre Romanovi? Și cum rămâne cu asemănările fizice dintre Anna și Anastasia? Oare este posibil ca prietenii intimi ai Anastasiei, care ulterior o acceptaseră pe Anna drept una și aceeași persoană cu prințesa, să fi fost păcăliți atâta timp de o simplă țărancă?

Testele întreprinse de realizatorii documentarului de televiziune *Misterul Anastasiei,* difuzat de postul britanic de televiziune Channel 4 în 1994, sugerează că da, este posibil. Accentul Annei, chiar dacă aparent caracteristic limbii ruse (cum ar fi sunetul distinct al literei „r“) era specific pentru mai multe dialecte de la granița polonezo-germană. Testele de comparație a structurii faciale sugerează că ochii, nasul și gura Annei erau identice cu cele ale Franziscăi, în timp ce psihologii vorbeau de o boală *(pseudologica fantastica)* în care unele persoane, asumându-și altă

identitate, cred atât de mult în propriile minciuni, încât cei din jur sunt convinși că așa este.

Apoi au apărut rezultatele testelor ADN. Mostra provenită de la Anna Anderson se potrivea cu cea a lui Karl Maucher, strănepotul Franziscăi, dar nici pe departe cu cea a familiei țarului. Era imposibil ca Anna Anderson să fie una și aceeași persoană cu Anastasia Romanov - decât dacă soțul reginei Angliei era și el un impostor.[3]

Acum se pare că „Anna Anderson" a fost tot timpul Franzisca. Dar ea nu credea, așa cum nici mulți alții care o cunoscuseră pe Anastasia nu credeau, în vreme ce asemănările fizice dintre țărancă și prințesă rămân la fel de zăpăcitoare ca și cunoștin-țcle ei în materie de ceea ce se întâmpla la curtea țaristă. Poate, o dată ce a fost convinsă de un alt pacient al azilului Dalldorf că *este* cu adevărat o prințesă Romanov, emigranții ruși care au adoptat-o au antrenat-o pentru propriile scopuri, astfel încât Franzisca avea în curând să creadă atât de puternic în rolul ei, încât nimeni nu ar fi putut-o convinge de contrariu. Nebunie? Da și nu. Dată fiind instabilitatea vieții în Germania zguduită de război a anilor ’20, era chiar logic să devină Anastasia. Mai bine o prințesă decât o țărancă! în timpul confuziei create a prosperat și farsorul Harry Domela. Dar Domela știa prea bine că nu este fiul fostului Kaizer (chiar dacă alții insistau că este), în timp ce poate Franzisca a uitat că este Franzisca și nu și-a mai adus aminte niciodată. Păcălindu-se singură atât de sublim, i-a păcălit în aceeași măsură pe cei din jur, chiar și după ce a murit - dacă nu ar fi lăsat o mostră de țesut la un spital din Charlottesviile în 1979, controversa ar fi rămas și astăzi deschisă.

1. Articol în ziarul *Guardian,* Londra, 10 iulie, 1993.

2. Newnham, *op. cit.,* pp. 214-216.

3. Misterul Anastasiei, regizor Julian Nott, *Equinox,* Channel 4 TV, Marea Britanie, 1994.

, ... i

ANIMALE SUPRANATURALE (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

. .» «i *t* [10] ■ *i* [10] •

ARIG<) (*Vezi* CHIRURGIE PARANORMALĂ)

ARIS, Rutherford (1929-) *(FARSE LITERARE)*

Profesorul Rutherford Aris, un reputat inginer chimist, apăruse deja menționat în ediția americană a anuarului *Who's Who*[10] când jurnaliștii documentariști, dorind să afle mai multe detalii despre el, i-au trimis o scrisoare în care i se adresau ca „Aris

Rutherford", și nu ca Rutherford Aris. Profesorul nu a pierdut această ocazie, răspunzându-le că „Aris Rutherford" se născuse într-un oraș scoțian cu o bogată producție de whisky, că fusese consultant în acest domeniu și că hobby-ul lui era să bea această licoare. *Who's Who* a tipărit întocmai informațiile, fără a le verifica sub nici o formă.

ARNOLD și SLACK (Secolul al XlX-lea) *(ESCROCI)*

într-o zi de vară a anului 1872, doi geologi experimentați, Philip Arnold și Jack Slack, i-au înmânat unui trezorier al Băncii California din San Francisco un săculeț legat cu sfoară, rugându-1 să-1 depoziteze și să aibă grijă de el până când ei doi se întorc de la bar, unde intenționează să se cinstească. După ce au plecat, trezorierul s-a uitat pe furiș în săculeț și, văzând ce cuprinde, s-a dus direct la șeful său, bancherul William Ralston. Deschizând recipientul, Ralston a observat o adevărată avere constând în diamante brute, neșlefuite. I-a luat trei zile ca să-i găsească pe cei doi prospectori și să-i trezească din beție. Ei au recunoscut că descoperiseră un câmp de diamante „mai mare decât Kimberley", dar pentru că nu le aparținea, nu îi puteau spune bancherului unde se află. Dacă dorea să investească, ei ar fi extrem de recunoscători, dar oricine ar fi vrut să vadă minunea trebuia să cadă de acord să călătorească până acolo legat la ochi. Ralston a încuviințat, trimițându-1, în numele său, pe inginerul minier David Colston. Trei săptămâni mai târziu, Colston s-a întors entuziasmat, cu un pumn plin de diamante. Totul era adevărat!

Pentru început, plătindu-i pe Arnold și Slack cu câte cincizeci de mii de dolari fiecare, Ralston le-a mai pus la dispoziție încă 300.000 de dolari de

care să se folosească când vor avea nevoie și le-a promis încă 350.000 de dolari când acest magic câmp începea să producă. Printre alți investitori notorii s-au numărat și baronul Anthony de Rothschild, editorul Horace Greeley și bijutierul Charles Lewis Tiffany. Ralston a trimis

50 Arnold si Slack /

apoi o altă echipă, și de această dată legată la ochi și condusă de către Arnold și Slack, pentru a inspecta câmpul de producție. Călătoria de la depoul feroviar Rawlings din statul Wyoming, USA, era foarte lungă, iar peisajul - sălbatic; totuși, când au ajuns și privirea le-a fost eliberată, oamenii lui Ralston au văzut mușuroaie de furnici sclipind în soare datorită prafului de diamante și rubine împrăștiate cât vedeai cu ochii.

Hotărând să se descotorosească de Arnold și Slack și amenințând să îi târască ani întregi prin tribunale și procese, Ralston i-a determinat pe cei doi geologi să accepte 700.000 de dolari și să iasă din afacere. Aparent păcăliți, aceștia au luat banii și au fugit. între timp, filonul de diamante a devenit o senzație pe plan mondial. E. W. Emmonds, un geolog mai sceptic, s-a decis să caute acest loc. Descoperindu-1, primul lucru pe care l-a observat a fost locația: doar la câteva mile de stația de tren Rawlings. Oamenii bancherului, legați la ochi, fuseseră plimbați în cerc de mai multe ori. Investigațiile ulterioare au demonstrat că „mușuroaiele de furnici" sunt de fapt realizate de mâna omului; primul diamant pe care Emmonds îl atinsese păstra urmele unui instrument de șlefuit. Geologul a trimis o telegramă la San Francisco prin care făcea cunoscută vestea proastă că magnificul câmp de diamante fusese „fabricat". în decurs de câteva ore, partenerii săi ajungând la ruină, Ralston și-a dat seama cine era, de fapt, adevăratul fraier. S-a aflat apoi că Arnold și Slack fuseseră în Europa înainte de a pune la cale escrocheria, unde și-au cheltuit economiile de-o viață, 35.000 de dolari, pe pietrele prețioase ce le-au împrăștiat în mușuroaie.

Cei doi nu au fost niciodată aduși în fața justiției. Slack a plecat cine știe unde, iar Arnold s-a stabilit în Kentucky, unde a deschis o bancă. Cât îl privește pe Ralston, acesta a dat faliment în 1875?

1. Blundell, *op. cit.,* pp. 183-184.

ARNSTEIN, Nicky *(vezi* LUSTIG, „Contele" Victor)

AUTORITATEA PREZIDENȚIALĂ DE LANSARE A BOMBELOR NUCLEARE *(FARSE DE RĂZBOI, vezi și* FRAUDĂ CU COMPUTERE)

„Este necesar ca prințul să știe cum... să fie un mare ipocrit și perfid", scria omul de stat italian Niccold Machiavelli în 1513. „Pentru că oamenii sunt atât de simpli și dispuși să renunțe la atât de mult pentru a-și satisface nevoile imediate, încât înșelătorul nu va duce niciodată lipsă de victime."[1]

Confirmarea supremă a acestei afirmații o constituie farsa pusă la cale de guvernul american în timpul Războiului Rece, cu scopul de a mușamaliza faptul alarmant că Direcția Strategică de Aviație a Statelor Unite a menținut tot timpul capacitatea autonomă de a lansa un puternic atac nuclear împotriva fostei Uniuni Sovietice și că și-a asumat această autoritate în cazul în care computerele militare ar fi semnalat pregătirea unui atac sovietic. Din moment ce decizia de a lansa bombe nucleare ar fi trebuit, în mod necesar, luată înainte de impactul primelor rachete rusești suspectate, se impunea un termen limită de a-proape 10 minute după primul avertisment privind un posibil atac din partea submarinelor sovietice.

Alarmele false au împânzit sistemul, declanșând stări de alertă în care echipajele răspunzătoare de proiectile primeau ordinul de a-și insera cheile în dispozitivele de deblocare a lansării, iar avioanele de atac cu bombe nucleare primeau or-dinul de decolare. în 1979, într-o astfel de situație infamă, un masiv avertisment de atac a fost cauzat de către inserarea unei casete cu simulare de situații de război. Tot ce se poate, a fost vorba despre o ultimă încercare de înșelătorie prin intermediul computerelor, una care ar fi putut pune capăt lumii așa cum o știm noi astăzi. Varianta oficială a fost că totul s-a datorat neglijenței operatorului pe computer, care inserase caseta cu pricina, dar numele său nu a fost niciodată dat publicității și nici nu s-a luat vreo măsură împotriva lui sau a altcuiva care să răspundă pentru greșeala ce-ar-fî. putut provoca Apocalipsa.

Altă alarmă falsă a fost dată șase luni mai târziu de un simplu cip de computer, în valoare de 46 de cenți, care s-a blocat pe cifra „2“. La început, computerul a raportat 2 rachete ce atacau, apoi 22, apoi 222, iar

Comandamentul Strategic de Aviație și-a pregătit din nou echipajele pentru a aștepta iminentele ordine de lansare a bombelor nucleare.

Farsa Pentagonului a constat în promovarea mitului că aceste proceduri de lansare necesitau autorizația președintelui, o legendă pe care principalele canale mass-media au preferat să o ia ca atare și să nu o dezbată. în scenarul oficial, doar președintele deținea codurile necesare lansării bombelor nucleare, aflate pe o cartelă de plastic ce urma să fi introdusă într-un transmițător codat pe care un ajutor militar, totdeauna alături de președinte, îl purta într-o cutie neagră denumită „mingea de fotbar*. Conform legendei, se menținea permanent o stare de urgență atât de înaltă, încât, în momentul când președintele primea înștiințare de la Comandamentul Strategic de Aviație, el putea și trebuia să ia o decizie rațională și constituțională de lansare. Pentru a decide și a alege opțiunea de represalii (inclusiv „distrugere în masă“), nu avea la dispoziție decât un minut; opțiunea o alegea dintr-un carnețel negru de 75 de pagini păstrat alături de „mingea de fotbal[41] - chiar și în eventualitatea unui atac cu proiectile din partea submarinelor care aveau ca primă țintă orașul Washington, D.C., ceea ce implica mai puțin de cinci minute de zbor.

Oficialități de stat cu mare autoritate (conform ziarului *Washington Post,* 13 decembrie 1981) au relatat faptul că însuși președintele Reagan a căzut victima acestei farse, exprimân-du-și indignat surprinderea, după ce a fost împușcat în 1981 de către John Hinckley, să afle că armata nu prezenta nici un interes față de cartela lui de plastic. Era doar de formă. Armata (probabil nu fără motiv) nu avea încredere în președinte.

Această situație a condus la discuții ocazionale în Congres privind slăbiciunile firești ale președintelui și astfel, în vârful acestei farse transparente, Pentagonul a creat o a doua farsă Autoritatea prezidențială de lansare a bombelor nucleare 53 care, în mod logic, părea mult mai credibilă. Ea a constituit-o politica oficială a Ministerului Apărării, extrem de subtil expusă la sfârșitul anilor ’70 de către subsecretarul Apărării pentru Politică, Fred Ikle, fost „copil-minune“ expert în strategie nucleară.

Această politică începea cu o concesie expresă, anume că este imposibil pentru oricine - președinte sau general - să valideze o alarmă de atac nuclear

cu o siguranță de sută la sută doar în timpul scurt de dinaintea pronosticării primului impact. Și se continua cu afirmația fermă că procedurile existau pentru a garanta că nu va avea loc nici o lansare de bombe nucleare în mod accidental, ducând astfel la concluzia că politica fermă este de a *nu* lansa bombele nucleare atunci când apare avertismentul de atac. Pentru a-și sprijini ideea, Comandamentul Strategic de Aviație declara vehement că nu deține o politică de lansare atunci când se dă alarma. Dar, în ocazii foarte rare, se menționa cu jumătate de gură că strategia Statelor Unite nu era nici de a „nu lansa în momentul avertizării unui posibil atac“. Pentru a justifica farsa ce se perpetua, politica era completată de afirmația inteligentă conform căreia păstrarea inamicului în stadiul de bâiguială era un motiv suficient de puternic pentru a ține în secret politica - subînțeleasă - de a nu lansa când este dată alarma.

Cu alte cuvinte, secretul era prezentat ca o minciună necesară, chiar dacă politica era de a nu lansa în momentul primirii avertismentului. Aviația militară, fără a reacționa la început față de strategia pusă la cale de civili, și-a dat în curând seama de avantajele poziției sale, care îi permitea să pretindă o conduită perfectă și totuși să facă orice consideră de cuviință sub masca unei discreții absolute.

Până în acest punct, Machiavelli se trezise, fără îndoială, din mormânt și aplauda entuziast. Ipocrizia și straturile contradictorii de înșelătorie implicate în acest caz erau nici mai mult nici mai puțin decât scânteietoare. Totuși, că această politică era o farsă menită nu inamicului, ci poporului american a devenit clar la mijlocul anilor ’80. Atunci au apărut dovezi ce stabileau că, într-adevăr, Comandamentul Strategic de Aviație are capacitatea de a lansa bombe nucleare dacă primește alarma și că efectuează exerciții de simulare a unei astfel de lansări în momentul avertismentului, aviația militară fiind permanent pregătită pentru o astfel de operațiune și, prin urmare, *forțată* să ia decizii de represalii într-o perioadă de timp incredibil de scurtă. Conform ideilor de bază ale acestei politici, cei în măsură să ia decizia erau nevoiți să presupună că orice alarmă de atac „confirmată" este validă. Dar nu aveau dreptul legal de a se îndoi de validitatea unei alarme confirmate, aceasta fiind datoria altor persoane, care „confirmă" o alarmă atunci când două sisteme cu senzori raportează

simultan un atac submarin. Această politică era și mai neclară datorită numelui său oficial: „fenomenologie duală".

Mai pe înțelesul oricui, era nevoie de emiterea unui avertisment confirmat în caz de atac și ca urmare, trebuia luată decizia de lansare a represaliilor doar dacă două alarme false (după cum se menționa mai sus) ar fi avut vreodată loc în același timp. Mai mult decât atât, politica departamentului „Programe de încredere în personal" asigura că decizia și ordinul de a lansa arme nucleare vor fi luate și anunțate imediat ce vor fi confirmate.

De exemplu, un anume maior Herring (un viitor lansator de rachete, distins în urma raidurilor aeriene asupra Vietnamului) a fost concediat în mod nedemn doar pentru că a întrebat cum poate fi sigur că însuși președintele dăduse ordinul de lansare a armelor nucleare. A fost informat că întrebarea lui este impertinentă și că un răspuns este „dincolo de nevoia lui de a ști".

Această farsă a pretinsei autorități prezidențiale a fost supusă judecății în cadrul unui proces intentat împotriva Pentagonului pentru a fi delegat, în mod riscant, membrilor armatei decizia de lansare a armelor nucleare în cadrul unor simulări bazate pe computere predispuse la erori; Pentagonul a făcut astfel uz de puterile constituționale exclusive ale Congresului de a declara război și de cele ale președintelui în calitatea sa de comandat suprem al armatei, singurul care poate da ordinul Autoritatea prezidențială de lansare a bombelor nucleare 55 de atac nuclear în vreme de război. Mai întâi, Pentagonul a răspuns la aceste acuzații argumentând că deține dreptul implicit de a-și asuma și subdelega autoritatea de lansare a armelor nucleare, o opinie pe care avocatul-șef al aviației militare o publicase în mod oficial, bazată pe termeni ezoterici precum „alter-ego“-ul președintelui sau doctrinele de „delegație[44].[2] Acest articol obscur nu a atras atenția, dar un paragraf din revista *Newsweek* (5 ianuarie 1987), în care se vorbea despre proces, mâniase și alarmase oficialitățile militare din întreaga lume, Pentagonul fiind invadat de plângeri privind erezia.

Pentagonul a cerut insistent ca *Newsweek* să retracteze afirmațiile în mod oficial și să-și ceară scuze pentru publicarea articolului, ceea ce redacția a refuzat deoarece informațiile erau, pur și simplu, adevărate. Oricum, după vreo două săptămâni, *Newsweek* a publicat o scrisoare de la Pentagon în

care se afirma vehement că doar președintele poate da ordinul de lansare a armelor nucleare, atrăgând atenția asupra unei declarații, îndosariată simultan, semnată de un anume colonel Hope, care jura că acesta este adevărul. Dar tot nu era de ajuns. Punerea la dosar a mărturiei unui amiral pensionat, prin care se afirma tocmai contrariul, și o cerere scrisă de interogare a lui Hope au avut ca rezultat *retragerea* (uimitoare) de către Pentagon a declarației sub jurământ a colonelului. Acest epilog nu a apărut dezbătut în presă și procesul a fost, ca urmare, închis, deoarece era dincolo de jurisdicția tribunalului de a lua o decizie.

Astfel, farsa despre autoritatea prezidențială de lansare a armelor nucleare a fost susținută de-a lungul anilor ’80, până când problema numirii deciziei de lansare nucleară drept responsabilitate exclusivă a computerelor capabile de erori a devenit redundantă o dată cu sfârșitul Războiului Rece - sau nu a devenit?

1. *Prințul,* Niccold Machivelli, 1531 (Capitolul 18).

2. Vezi *OpJAGAF 1981/42,* iulie 9: „în opinia noastră, CINCSAC [Comandant-șef, Comandamentul Strategic de Aviație] ar putea fi autorizat legal să comande toate forțele strategice nucleare ale Statelor Unite.[44] Vezi și *OpJAGAF 1980/B3,* octombrie 3.

AZEV, levno (1869-1918) *(IMPOSTORI)*

Pretinzând că este revoluționar în timp ce opera ca informator al poliției ruse, organizând asasinate ale unor politicieni de vârf ca apoi să îi prindă în capcană, să îi trimită la închisoare și la execuție pe complotiști, levno Azev este unul dintre puținii agenți dubli pe care nimeni nu a reușit cu adevărat să îi demaște. „El și-a acoperit urmele cu atâta îndemânare", scrie istoricul britanic Graham Stephenson, „încât este imposibil de spus pe cine anume a trădat".[1]

Fiul unui croitor evreu, Azev s-a născut la Kiskovo în provincia rusească Grodnenski. Lucrând în Rostov ca reporter, s-a alăturat unui grup de revoluționari. Fugind de acuzațiile de furt ce îl urmăreau, s-a alăturat Grupului Democratic Rus din exil, în Karlsruhe, Germania. Strâmlorat financiar, în 1893 își trădează grupul poliției secrete țariste, Ohrana, și în

decursul unui an devine agentul secret al acesteia. Pozând ca terorist extremist, ajunge un revoluționar proeminent. în 1899, Ohrana i-a dublat salariul și i-a promis o slujbă cinstită și sigură de inginer electronist dacă se va reîntoarce în Rusia. Din Moscova, Azev stabilește legătura cu alți revoluționari, denunță o tipografie ilegală din Tomsk, participă la arestarea unor lideri teroriști și apoi reușește să devină el însuși lider al întregii organizații.

Până în 1900, informațiile oferite de el i-au permis Ohranei să pătrundă în cele mai ascunse cercuri ale mișcării revoluționare socialiste. De asemenea, el a anunțat poliția despre existența unei echipe speciale de revoluționari, „Organizația de luptă", al cărei scop era asasinarea unor importanți oameni de stat, chiar în timp ce impulsiona această organizație să acționeze. în aprilie 1902, ministrul de Interne al Rusiei, Sipiaghin, este asasinat. Insistând ca principalii oameni implicați în această acțiune, ale căror nume le trădase deja, să fie lăsați liberi pentru ca el să nu fie cumva suspectat, tactica lui era de fapt să-și protejeze toți susținătorii revoluționari în timp ce își elimina dușmanii prin acte de trădare. Revoluționarii erau foarte mulțumiți de el, dar Ohrana avea îndoieli. Chiar și în timp ce negocia prețul pentru trădarea lui G.A. Gerșuni, șeful „Organizației de luptă", Azev complota cu Gerșuni pentru a-1 asasina pe Bogdanovici, guvernatorul orașului Ufa[11]. Gerșuni a plecat la Ufa, Bogdanovici a murit și, când Gerșuni a fost arestat, Azev a devenit șeful „Organizației de Luptă".

In continuare, el a orchestrat asasinarea lui Plehve, noul și chiar mult mai detestatul ministru de Interne, reușind omorul simultan cu eliminarea unui grup rival, care planifica, de asemenea, crima. Nereușita lui de a avertiza poliția secretă despre uciderea lui Plehve într-o explozie cu bombă din data de 18 iulie 1904 a determinat Ohrana să devină și mai suspicioasă. Apoi Marele Duce Serghei Alexandrovici a fost asasinat. Contele Witte, ulterior devenit prim-ministru, și-a afirmat convingerea că Azev este responsabil și pentru această moarte. Revoluționarul L.P. Menșicov se infiltrează atunci în Ohrana și află că Azev este agent al poliției secrete, care tocmai îi dubla salariul, probabil pentru a-1 ademeni cu un fals sentiment de siguranță. Chiar și în această situație, Azev nu se poate opri. Raportul lui Menșicov era aproape de necrezut: levno se retrăsese temporar pentru un trai de lux pe Riviera italiană. Dar cum viața ușoară nu i se potrivea, a fost chemat înapoi

pentru a se ocupa de alte grupuri teroriste, aruncându-se din nou în lupta pe două fronturi. Totuși, norocul îl cam lăsase. Revoluționarul academician V.L. Burțev, „judecat" și condamnat la moarte de către camarazii săi pentru că îl calomniase pe Azev, și-a salvat pielea dând la iveală fapte concrete despre acesta, aflate de la un fost șef al Ohranei.

Chiar dacă totul înjur se îndrepta împotriva sa, Azev se credea în siguranță, spunând fiecărei părți pe care o trăda că, într-o anumită măsură, lucrase pentru cealaltă parte, totdeauna con-vingându-le pe ambele că tocmai dușmanul fusese tras pe sfoară. Pentru a-și recâștiga încrederea revoluționarilor, a planificat niște lovituri mult mai îndrăznețe, inclusiv asasinarea țarului. Plecând la Glasgow unde se construia un nou vas de război, *Rurik,* l-a recrutat pe marinarul Avdeiev, însărcinându-1 să-l ucidă pe țar. Dându-i un revolver și instrucțiuni detaliate, l-a pus pe Avdeiev să scrie o scrisoare prin care explica motivele acțiunii sale; scrisoare ce urma să fie publicată după asasinat. Azev s-a retras apoi în apartamentul său din Paris, unde a așteptat telegrama prin care se confirma uciderea țarului. După aceea, putea arăta scrisoarea lui Avdeiev, care să le dovedească revoluționarilor devotamentul său impecabil. Dar asasinatul nu a avut loc niciodată. încercând să scape de anchetă, Azev a dispărut în Germania împreună cu amanta sa. Cum în Ohrana șefii începeau să fie schimbați și cum foștii săi camarazi îl urmăreau deopotrivă, Azev a continuat să fugă, schimbând nu numai hotelurile, dar și numele. în 1914, poliția secretă germană, aflându-i adevărata identitate, l-a arestat și l-a trimis la. închisoare ca revoluționar. Eliberat în 1917, el a murit în Berlin la data de 24 aprilie 1918, din cauze naturale... ele însele reprezentând un miracol.

1. Citat în McCormick, *op. cit.,* p. 136.

„Ajutați-ne să luptăm pentru salvarea adevărului.“ (afiș în cadrul Secției de Poliție din Baltimore)

BACH, Charlotte (Vez/KAROLY, Hadju)

BACKHOUSE, Sir Edmund (1873-1944) (FRAUDÂ)

„Oaia neagră“ a unei bogate familii engleze, fermecătorul Sir Edmund Trelawney Backhouse, pe când era student la Universitatea Oxford, se

încărcase de datorii în valoare de 23.000 de lire sterline. Obișnuind să cumpere bijuterii pe credit pentru a le oferi actrițelor, în 1895 a fost declarat falit. Avea însă un talent deosebit de a asimila rapid limbi străine, precum rusa și japoneza, în 1898 ajungând tocmai în Peking unde, în curând, stăpânea perfect limba chineză. Angajat să predea engleza la o universitate nou înființată aici, s-a transformat într-un șarlatan de mare succes.

Când firma de construcții navale din Clydeside, John Brown & Co., l-a angajat să încheie contracte cu marina chineză și a fost eliberat de contractul său cu guvernul, Backhouse i-a convins pe constructorii navali să aibă încredere în el și să îi alimenteze în continuare imensul buget de cheltuieli. Comenzile, spunea el, o să curgă în valuri. Dar nu s-a construit nici o navă.

Marina inexistentă a devenit o glumă de zile mari în Peking. In continuare, Backhouse și-a demonstrat spiritul versatil falsificând jurnalul unui aristocrat chinez, care trăise în perioada Revoluției Boxerilor[12]. în 1910, pretinzând că a găsit acest jurnal cu zece ani în urmă, l-a folosit ca bază pentru populara sa carte, *China sub Împărăteasa Văduvă,* scrisă în colaborare cu jurnalistul J.O.P. Blând de la ziarul londonez *Times,* Frauda a rămas nedescoperită ani de zile.

Principalul său succes l-a înregistrat dându-se drept anticar, în timpul haosului revoluționar al anului 1913, a trimis la Oxford douăzeci și nouă de lăzi ce conțineau peste 27.000 de manuscrise, probabil furate. Pentru a evita costurile de transport, el le-a donat Bibliotecii Bodleian, care a plătit taxele. Asigu-rându-și o reputație impecabilă de colecționar, bibliotecarii au plătit bani grei pentru a-și mări propriile colecții. Exagerând valoarea fiecărui obiect pe care îl găsea, Backhouse a primit titluri de doctor onorific de la Londra și Oxford și a devenit atât de respectat încât bibliotecarii de la Bodleian, dându-și seama că unele articole cumpărate de la Backhouse erau falsuri, au hotărât că acesta fusese el însuși păcălit de alții mai șmecheri.

în 1915, a aranjat împreună cu guvernul britanic să cumpere 30.000 de carabine chinezești rămase în urma războiului dintre Rusia și Japonia, pe care le-a transportat, pe calea apei, de la Yangtse la Shangai și de acolo în Hong Kong - pe atunci colonie britanică. Până la începutul verii lui 1915, el

promitea 10.000 de carabine și trei milioane de serii de muniție. Averea acordată de britanici guvernului chinez pentru a păstra secretul a fost complet irosită: afacerea exista doar în imaginația lui Backhouse. în 1916, a înșelat compania americană Bank Note din New York, promovând o afacere inexistentă prin care se tipăreau 650 de milioane de titluri de trezorerie chinezești, apoi a câștigat bani demascând un complot imaginar al cărui scop era furtul mantiei decorate cu perle a fostei împărătesc. După aceea, s-a implicat în fraudă după fraudă. Victimele sale, stânjenite, au păstrat mereu tăcerea: Backhouse nu a fost dat niciodată în vileag, dar a continuat să joace rolul unui oriental tăcut, umil, cu barbă albă lungă și robă albă de mătase. La bătrânețe, aflat încă în Peking, și-a scris memoriile, pretinzând că în 1904 avusese o aventură cu împărăteasa Văduvă, pe atunci în vârstă de 69 de ani. în 1973, istoricul Sir Hugh Trevor-Roper *(vezi* Jurnalele lui Hitler) a descoperit că aceste memorii nu sunt altceva decât o fantezie pornografică bolnavă. Totuși, în Bilbioteca Bodlcian, o placă de marmură pe care este înscris numele acestui șarlatan îl comemorează și astăzi ca pe unul dintre cei mai generoși sponsori ai bibliotecii.

BACON, Francis (*Vezi* SHAKESPEARE, William)

BAKKER, Jim și Tammy Faye (*Vezi* TELEEVANGHELIȘU)

BALFOUR, Jabez (1842-1909) *(FRAUDĂ')*

Judecător, primar al orașului Croydon și membru al parlamentului pentru Bumley, acest stâlp al societății victoriene s-a îmbogățit reușind să-i convingă pe englezi să investească în companii frauduloase. Inventând tehnica bulgărului de zăpadă, prin care o companie o finanțează pe alta, societatea de construcții Salvatorul (1868) a fost prima dintre multele companii - Banca Generală și Banca Londrei numărându-se printre ele (1882) - înființate pentru a procesa cecurile dubioase care circulau între ele. „Un afacerist devenit judecător", cu „aerul unui ticălos genial... și o jovialitate sinceră", acest șarlatan nemilos și-a menținut investitorii fericiți oferindu-le o dobândă de opt procente pentru depozitele bancare anuale. Atâta timp cât banii se strângeau grămadă, el era în siguranță și nu exista nici cea mai mică posibilitate de scandal - dar nici nu era vorba de un profit real al companiei.

Balfour a prevăzut sfârșitul. Când în 1892 Salvatorul a dat faliment, lumea financiară rămase uluită, dar Balfour strânsese deja o avere întreagă. Așteptând destul să fie reales în parlament, lăudându-se că urma să obțină un post înalt în guvernul din Gladstone, el a fugit brusc în Argentina, „singura țară ce pretinde să fie civilizată, în care un criminal poate trăi liniștit, fără frica extrădării".[1] Trei ani mai târziu este recunoscut de cineva în orașul chilian Salta și extrădat după o lungă și îndărătnică luptă, apoi trimis la închisoarea Olt Bailey pentru paisprezece ani, sub acuzația de fraudă. „Nu vei mai putea niciodată să stăpânești plânsetul văduvelor și al orfanilor pe care i-ai minat", a declarat judecătorul ce i-a dat sentința, domnul Justice Bruce.

După încheierea pedepsei, își propusese revenirea în domeniul afacerilor, dar a murit subit, în urma unui atac de cord. Puțini au fost cei care l-au plâns.

1. Westminster Popular Nr. 5, *Istoria falimentului societății Salvatorul,* Londra, 1896 (citat în Yapp, *op. cit.,* p. 44).

BALMORI, Don Carlos (*Vezi* JURADO, Concepciân)

BALSAMO, Giuseppe *(Vezi*CAGLIOSTRO)

BARRY, James (71799-1865) *(IMPOSTORI)*

Alăturându-se armatei britanice în 1816 ca doctor chirurg și dând dovadă de vitejie în multe din campaniile marinei în jurul lumii, James Barry a obținut, în cele din urmă, și funcția de inspector general al spitalelor din Canada. Nimic ciudat până acum, cu excepția faptului, aflat doar pe patul de moarte al doctorului, că „el" nu era un bărbat, ci o femeie.

Adevărata sa identitate nu este cunoscută nici astăzi. Sosind în Londra din Irlanda în 1805 ca un copil orfan, fără nume, s-ar putea să fi fost o nepoată a artistului James Barry, dar a ținut secret orice amănunt pe care l-a cunoscut despre familia ei, numindu-și mama „mătușa mea“. Ar fi vrut să studieze, dar fetele nu puteau, în acea vreme, să aibă parte de educație universitară. S-a înscris așadar la școala medicală a Universității Edinburgh - ca băiat. Ajutată de bogata familie Beaufort (ducele și ducesa de

Somerset), această impostură a reușit, deși mulți colegi studenți au observat că era mai agitată în situații dure, refuza să boxeze și deseori își împreuna brațele peste piept. Absolvind de tânără, a lucrat în Londra ca soră medicală pentru un chirurg de renume, apoi s-a înrolat în armată la vârsta de paisprezece ani. Din nou a fost ajutată de relațiile familiei Beaufort. Trimisă în Africa de Sud ca doctor personal al lordului Charles Somerset, guvernatorul provinciei Cape, a început cu acesta o aventură ciudată.

S-au iscat zvonuri pe seama legăturii lor și, încă de la început, sexul ei era pus sub semnul întrebării. în ciuda înfățișării zvelte și a părului vopsit, Barry și-a jucat rolul cu multă clasă. Cu puternic spirit combativ, ea a luptat în vederea construirii unei colonii pentru leproși, a ajutat ca schizofrenicii să fie considerați oameni bolnavi și nu handicapați, a reformat și îmbunătățit condițiile și regimul alimentar din spitale. Cu vederi largi și o personalitate sinceră, în 1825 a refuzat să-1 declare nebun pe un marinar beat pentru ca acesta să scape de închi? soare. A fost citată de tribunal să își explice gestul, dar a refuzat. Lordul Charles a anulat sentința civilă inițiată pe numele ei, dar ea nu și-a schimbat poziția și a fost retrogradată din funcție. Curând însă reputația i-a fost restabilită salvând un pacient, pe doamna Munnik, care, în timpul durerilor facerii, părea fără scăpare. Barry citise doar despre operația prin cezariană, dar a dus-o la îndeplinire cu mare succes: atât mama cât și fiica au supraviețuit.

Barry își crea tot timpul dușmani. în timpul războiului din Crimeea, în Corfu, a atacat-o verbal, direct în față, pe Flo-rence Nightingale, soră medicală în armată, care mai târziu scria: „a fost cea mai îngrozitoare și severă creatură pe care am întâlnit-o vreodată".

In ciuda bârfelor ce pretindeau că, în Mauritius, Barry dăduse naștere unui fiu cu Somerset, se pare că adevărata ei identitate sexuală a fost dată la iveală doar o singură dată în timpul vieții: în anii 1840, s-a îmbolnăvit și s-a băgat în pat dezbrăcată. Trezindu-se, i-a găsit la capul patului pe doi camarazi ofițeri și i-a obligat să jure că nu vor dezvălui secretul. Totuși, poveștile probabil că au continuat. în ultima sa funcție de inspector general al spitalelor din Canada, purta o fundă de mătase pe redingota uniformei, mănuși albe înalte și niște ghete de piele foarte elegante. Pare foarte posibil ca, în armată, identitatea ei sexuală să fi fost cunoscută deoarece, când ea a

murit în 1865 în Londra, un maior chirurg al armatei, ce o cunoștea de ani de zile, a confirmat decesul fără a menționa sexul. Această îndatorire i-a revenit lui Sophie Bishop, irlandeza care a dezbrăcat trupul inert și apoi l-a pregătit pentru autopsie, declarând: „Al naibii general - e o femeie". Observând și vergeturile de pe trupul neînsuflețit, adăugă: „O femeie care a dat naștere unui copil".[1] Refuzând să primească mită de la agenți militari pentru a păstra secretul, ea a vândut informația unui ziar din Dublin, întrebat de ce nu a menționat sexul doctorului Barry în certificatul de deces, maiorul-chirurg a răspuns că nu a considerat că îl privește.

Barry nu a lăsat în urmă nici un indiciu cu privire la motivul pentru care și-a păstrat această uimitoare impostură atât de multă vreme. Ea este comemorată astăzi în Sala Barry de la Colegiul Medical al Annatei Regale din Chelsea - singurul loc din colegiu unde femeile aflate în vizită pot intra singure.

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 197-199.

BARUCH, Hugo (1907-?) *(ESCROCI, FARSE LITERARE)*

Cel mai adesea cunoscut drept „Jack Bilbo", acest fiu al unui bogat tată german și al unei mame engleze a terorizat orașul Scheveningen, din Olanda, împreună cu banda sa de amici din copilărie. Ca urmare, a fost trimis la o școală cu pension, unde mai târziu s-a lăudat că a ajuns mereu în fruntea celorlalți intimidându-i. De fapt un aventurier și un gigolo cu aspirații literare. După o scurtă vizită în Statele Unite, s-a întors în Germania. Aici a produs spectacolul *American Express Revenue,* care nu a fost un eșec total numai datorită interpretei principale. Aceasta, geloasă pe o altă femeie, a încercat să îl otrăvească pe Hugo. De neoprit și având până în 25 de ani, el a decis precoce că:

„Este o prostie să încerci să te împotrivești legii. Nu merită. E mult mai bine să închei tranzacții criminale *pe cale* legală... să fii bancher și să împrăștii informații false, să corupi presa și, sub masca unor informații false, să pui dividende umflate în buzunarul cuiva. Aceasta se numește, pur și simplu, o speculație inteligentă.[44]'

Primele lui încercări de a-și pune filozofia în practică nu au avut succes. Mai întâi a făcut turul Germaniei cu șiretlicul său, covorul fermecat. Posedând două covoare persane realizate manual, originale și de o reală valoare, el i-a convins pe cămătari că are un întreg depozit cu astfel de mărfuri, apoi a amanetat imitații ieftine ale acestora. Să cumperi un covor cu o sută de mărci și să-1 amanetezi pentru două sute de mărci contra unei presupuse valori de patru sute - s-a descurcat binișor Baruch -asta până când legea l-a prins din urmă. Ulterior, el a pretins că, în închisoare, i-a avut la degetul mic pe gardieni, scriind pentru ei scrisori și că, transferat la un azil de nebuni, i-a dat lecții personalului stabilimentului despre „locul psihologiei în sistemele modeme de încarcerare[44]. Indiferent dacă este un dram de adevăr sau nu în toate aceste istorisiri, stilul lui e clar - acela al unui invincibil egocentric, îndrăgostit de propria lui istețime.

Eliberat după ce cazul lui a fost clasat, s-a întâlnit, pentru prima oară în doisprezece ani, cu tatăl său, declarându-i că a vândut bijuteriile coroanei regelui Ferdinand al Bulgariei pentru 100.000 de mărci. însă Hugo se desparte din nou de el și reușește să dea lovitura cea mare convingându-1 pe editorul revistei *Munchener Illustrierte Presse* să îi publice, sub pseudonimul „Jack Bilbo[44], romanul intitulat *Să ai un revolver pentru*

Al Capone (1930). Această relatare dramatică a faptelor duse la îndeplinire de un gangster din Chicago, un așa-zis mafiot din banda lui Al Capone, l-a transformat pe „Bilbo" într-o adevărată personalitate. Gangsterul solid și cu gâtul gros, ce nu fusese niciodată în Chicago, a apărut în fotografiile publicitare îmbrăcat într-un pardesiu și purtând o pălărie cu borul lăsat în jos, iar în mână, un pistol. In 1934, când el a recunoscut că totul este o farsă, spunând că nu a atins un revolver în viața lui, nimeni nu a fost interesat de adevăr. Fantezia era preferabilă și, în anii care au urmat, și-a jucat rolul din plin. Nici una din povestirile cu gangsteri ale lui „Jack Bilbo“ din anii 1930 nu este reală.

Acum un om bogat (cartea sa a fost tipărită ani de zile la rând), Jack Bilbo s-a mutat la Monte Carlo, unde un rus, Gorgulov, i-a cerut ajutorul pentru a-1 asasina pe președintele francez Daumier. Refiizându-1, Bilbo s-a întors la Berlin: Daumier a murit exact la momentul potrivit. Mai târziu, Bilbo a susținut că informase poliția franceză cu privire la posibilul asasinat, dar

fusese ignorat; că naziștii l-au amenințat să păstreze tăcerea cu privire la Gorgulov; și că au existat atentate la propria sa viață. O fi adevărat? Nimeni nu poate ști.

Ln Paris a lucrat ca jurnalist, apoi „a părăsit lumea civilizată". După care a deschis un bar în Majorca și, împreună cu prietena lui din Anglia, Billi, s-a mutat la Sitges, pe Costa Brava. Deschizând aici un alt bar, a inventat faimosul cocktail „Knockout"* și a oferit momente de relaxare și divertisment unor celebrități precum Douglas Fairbanks și autorul englez G.K. Chesterton. Acesta din urmă, în autobiografia sa, îl descrie pe Bilbo ca pe „un autentic gangster american, care a scris o carte de confesiuni despre propriile furturi și escrocherii".[2]

Peste câtva timp, Bilbo a pretins că a plecat să fure aur pentru etiopieni în timpul războiului acestora împotriva Italiei. în Marsilia s-a întâlnit cu „Tata Filip", părintele prostituatelor,

♦ Băutură formată din câte o parte de gin, absint, votcă și kummel (lichior din ierburi aromate).

un escroc specializat în înscenarea accidentelor rutiere, apoi cu un misterios pilot, fără nume, și cu un bărbat denumit John Brook, alături de care a plecat la Genova, Atena, Cairo și în Sudan. în timpul unei aterizări forțate în deșert, intrepizii aventurieri au fost atacați de „un trib de sălbatic?[4]. în Etiopia, Brook și pilotul au fost arestați de către italieni: Bilbo a obținut uniforme italienești și astfel au evadat. în Addis Abcba, primit de către regele Etiopiei (el nu îl numește pe Haile Selassie), a aflat că pilotul urma să atace și să preia aviația militară eti-opiană și că John Brook urma să procedeze aidoma cu Banca Națională. „Brusc, am încetat să mai fiu uimit[44], a scris el, fără îndoială plin de ironie. „Astfel de lucruri mi se întâmplă totdeauna numai mie.[44]

Următoarele aventuri din timpul războiului civil din Spania i-au condus pe Bilbo, Billi și fiica sa la Londra, în 1939. Expunând picturi, a fost identificat de către revista *Time* ca un faimos mafiot din Chicago, în timp ce un ziar din Londra spunea că el a ucis cel puțin douăsprezece persoane. Scriind mult mai multe cărți sub numele de Bilbo, după cel de-al doilea război mondial a devenit cunoscut ca sculptor și redactor în audiovizual.

După ce a navigat în jurul lumii în 1949 într-o barcă cu motor, *Bambula,* a realizat o sculptură imensă denumită simplu *Viața,* „simbolizând femeile Angliei îngenuncheate de Blitz*, dar ridicându-se de fiecare dată și mai puternice.[44]

Unul dintre cei mai atrăgători farsori, Hugo Baruch, alias Jack Bilbo, a obținut ceea ce și-a dorit - să devină (ca și baronul von Munchhausen) autorul de succes al unor povești neasemuite despre propria sa viață, pe care aproape toată lumea a vrut să le creadă.

1. *Nu pot fugi de aventură,* Jack Bilbo, Cresset Press, Londra, 1937, p. 32 (citat în Yapp, *op. cit.,* p 84).

2. Autobiografie, G.K. Chesterton, Hutchinson, Londra, 1936, pp. 315-316.

♦ Termen folosit pentru a descrie intensele bombardamente aeriene ale germanilor asupra orașelor din Marea Britanie, în perioada 1940-1941.

1

Sufism (fr.) = curent principal al misticii musulmane, apărut în secolul al VlII-lea în Persia, cu caracter anticlerical și ascetic.

2

Dualism (fr.) = lat. „dualis[44] - „compus din doi“. Concepție filozofică opusă *monismului,* care explică existența prin două principii opuse și ireductibile: principiul material și cel spiritual. De exemplu, dualismul lui Descartes.

3

Iahve („Cel ce cste“) = numele sacrosanct al lui Dumnezeu în „Vechiul Testament*[4], a cănii pronunțare este interzisă în religia mozaică. Transcrierea de largă circulație, dar greșită, a numelui *Iahve* este *lehova.*

4

**♦ Acesta este într-adevăr corpul meu (în lat.).

♦ Abisinia = astăzi: Republica Etiopia, fostă monarhie până în 1975, cu capitala la Addis Abeba.

5

Alchimist, medic, „magician** și filozof al naturii, elvețian. Una din cele mai pitorești figuri ale Renașterii. A revizuit concepțiile medicale contemporane și

6

Nume dat în epoca elenistică zeului Hermes, identificat cu zeul egiptean Thot. în Evul Mediu era considerat părintele magiei și alchimiei.

7

Albert von Bollstädt, teolog, filozof și naturalist german, a inițiat direcția aristotelică a scolasticii. Profesor al lui Toma d'Aquino.

8

♦♦♦ Umanist italian (1433-1499). Fondatorul Academiei platonice din Florența.

9

(1627—1691) Fizician și chimist irlandez. A dat prima definiție a elementului chimic și a pus bazele analizei chimice calitative.

10

Cine ce este? Lucrare de referință ce conține scurte informații biografice despre persoane cu valoare excepțională dintr-o țară, în diverse domenii și profesii.

11

Capitala Republicii Bașkire din Uralul de Mijloc.

12

Revoltă a chinezilor (1900) generată din xenofobie, în special la adresa catolicilor autohtoni, considerați la momentul respectiv un caz atipic, cu totul în afara tradiției și a istoriei națonal-religioase. Răscoala a fost reprimată cu duritate de către forțele aliate europene (19.000 de soldați), după care conservatoarea împărăteasa Dowager Cixi a fost nevoită să semneze un tratat de pace cu străinii, moment ce a reprezentat sfârșitul dinastiei Qing.

BEGELMAN, David (1922-1995)

***(FRAUDĂ, vezi și* FARSE DE LA HOLLYWOOD)**

Cine spune că nu rentează să fii criminal? David Begelman, președinte al companiei cinematografice Columbia, a delapidat propria firmă în anii ’80 eliberând cecuri în valoare de 10.000 de dolari, falsificând numele actorilor-vedetă, apoi încasând banii. Escrocheria a reieșit doar când actorul Cliff Robertson, întrebat de către Fisc de ce nu declarase cei 10.000 de dolari „primiți" de la Columbia într-un an în care el nu lucrase pentru aceste studiouri, le-a cerut contabililor de aici să prezinte cecul anulat. Când l-a văzut, Robertson a evidențiat faptul că semnătura nu îi aparținea, constitudind un fals. „Contabilitatea creativă" a lui Begelman a ieșit la iveală. Robertson a declarat public escrocheria. „încercăm să punem capăt corupției ce a devenit malignă în industria noastră cinematografică și crește de la an la an", a afirmat el în emisiunea *Phil Donahue Show*- și nu a mai primit nici un rol important ani de zile.

Cât îl privește pe Begelman... Tinseltown[1] nu și-a permis să-l transforme într-un martir. Judecat pentru furt deosebit de grav, ar fi trebuit să primească ani grei de închisoare. A fost însă amendat cu 5000 de dolari și eliberat condiționat în schimbul a trei ani de muncă în folosul comunității. Un an mai târziu, după ce a produs un film despre pericolul prezentat de heroină, acuzarea i-a fost redusă de la furt grav la infracțiune minoră de către judecătorul Thomas C. Murphy, care îi dăduse sentința inițială. Revocând cei doi ani de eliberare condiționată rămași, judecătorul Murphy a declarat că acest om de bază al comunității cinematografice de la Hollywood „poate merge mai departe fără să poarte stigmatul eliberării condiționate".

Și așa a făcut. Spre oroarea lui Cliff Robertson și a altora, Begelman a fost repus în funcția de șef al studiourilor Columbia și un an mai târziu a fost numit președinte al companiei Metro-Goldwyn-Mayer. BEGELMAN S-A ÎNTORS ȘI MGM A PUS MÂNA PE EL era titlul unui articol din ziarul *Los Angeles Herald-Examiner*.

Cred că asta spune totul.[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. ~~44-4~~7.

BELANEY, Archibald (1888-1938) *(IMPOSTORI, FARSE LITERARE, vezi și* CARTER, Asa;

DAVISON, Linda; JAMES, Will)

Archibald Belaney, cunoscut ulterior sub numele de „Bufnița Cenușie[44] („Primul indian care arăta într-adevăr ca un indian[44]), a fost cel mai mare farsor al modernității. El a profitat de pe urma imaginii romantice a americanilor băștinași, pretinzând că s-a născut în Mexic în anul 1888, dintr-un scoțian și soția sa indiană. Aceasta - afirma Belaney - îl cunoscuse pe tatăl lui după ce se întorsese dintr-un turneu în Anglia împreună cu Buffalo Bill Cody și spectacolul său, Wild West Show.

în realitate, era fiul unui berbant local notoriu și al cumnatei sale în vârstă de treisprezece ani, pe care tatăl său o luase de soție după ce prima nevastă murise în condiții suspicioase. Belaney a fost crescut de către mătușile sale nemăritate din Hastings, Anglia. Familia l-a plătit pe tatăl lui să rămână în străinătate, așa că Archibald a fost trimis la o școală locală de lingvistică, dar nu a reușit să se adapteze. Tot timpul era plecat în mici excursii, cutreiera pădurile și munții, trăindu-și fantezia sa de a fi un adevărat indian nord-american. A început chiar să-și picteze pielea în culori închise, astfel încât în 1906, rudele sale ajunse la disperare și nemaiînțelegând nimic, au cedat și i-au plătit călătoria spre Canada.

Din Toronto s-a îndreptat către pădurile cele mai ascunse ale Canadei, unde a cunoscut tribul Ojibway. A rămas în mijlocul acestuia, însurându-se cu o fată pe nume Angele. în acea perioadă, în viața sa nu s-a întâmplat nimic ieșit din comun, dar o dată cu izbucnirea primului război mondial, s-a înrolat în armata canadiană. Rănit în 1916 în timpul bătăliei de la Flanders, a ajuns în stare de convalescență la spitalul militar din Hastings. Reînnoind prietenia cu o veche amică din copilăria petrecută în acest oraș, Florence Holmes, el s-a căsătorit cu ea, dar doi ani mai târziu a părăsit-o și s-a întors în tribul Ojibway.

Aflat din nou în Canada, a fost îngrozit să vadă ca tot ceea ce însemna vechi și tradițional era distrus într-un ritm prea rapid. Mine, căi ferate și fabrici de cherestea împânziseră teritoriile. A plecat atunci spre vest, pământul indienilor Iroquois, unde s-a căsătorit cu Gertrude Bemard care, adoptând numele Anahareo, specific tribului Iroquois, l-a convins pe Archibald să vadă cum însăși cultura tradițională nu mai este în pas cu natura și că vânătoarea și prinderea în capcană a animalelor amenință viața în sălbăticie.

în cele din urmă, Belaney s-a trezit că a devenit - altcineva. Adoptând numele indian, specific tribului Ojibway, de Wa-Sha-Quon-Asin, însemnând „Cel-ce-zboară-noaptea“, și prescurtân-du-1 așa cum se cuvine în „Bufnița Cenușie[44], a început să scrie. Prima sa carte, *Oamenii ultimei frontiere* (1931), a fost urmată de *Pelerini în sălbăticie.* Și deși tribul Ojibway și alți canadieni ce trăiau în zonele împădurite știau că el este un farsor, până în 1930, când a fost intervievat de către scriitorul Lloyd Roberts, Archibald Belaney aproape că dispăruse. După cum Roberts afirma entuziasmat: „amprenta strămoșilor lui apași, de netemut, putea fi observată în fizicul său înalt, cu o puternică structură osoasă, cu trăsăturile ascuțite, cu ochii pătrunzători, chiar și în cele două șnururi ce-i atârnau, balansându-se, din cămașa din piele de căprioară, cu franjuri[44]. Așadar, în fața unui public încântat, s-a ivit acest bărbat despre care se spunea că s-a născut în Mexic în 1888 și că a fost adoptat de către tribul Ojibway, vânător și ghid montan ce luptase în Franța și apoi se întorsese în mijlocul naturii împreună cu iubita lui soție Iroquois. îndrăgostindu-se de niște pui de castor orfani, își devota acum viața salvării animalelor. Și acest lucru era în parte adevărat. Dezbaterile publice pe tema mediului înconjurător i-au îmbunătățit simțitor veniturile și când în 1935 editorul său l-a convins să meargă într-un turneu promoțional prin Anglia, „Bufnița Cenușie[41] a acceptat și a creat o adevărată senzație.

Ținând două sute de prelegeri pe parcursul a patru luni de zile în fața a mai mult de două sute cincizeci de mii de oameni, cu *Pelerinaje* tipărite în nouă ediții în treisprezece luni, el a avut o intrare dramatică la palatul Buckingham, îmbrăcat în haină de piele de căprioară, cu franjuri, la brâu cu o salbă de scoici și un cuțit înfipt în teacă, unde s-a adresat țanțoș regelui George: „Sosesc în pace, frate.“ A ținut prelegeri și în orașul Hastings, întrebând dacă în mijlocul publicului se află vreun membru al familiei

Belaney și a fost recunoscut astfel de către Mary McCormick, o vecină care crescuse vizavi de apartamentul băiatului ce obișnuia să țipe, imitând bufnițele. Programat să vorbească în direct pe postul de radio BBC, în cadrul emisiunii *Ora copiilor,* el a refuzat să renunțe la un pasaj din discurs în care îi îndemna pe copii să nu practice sporturile sângeroase; drept urmare, emisiunea a fost anulată. Bogat și faimos, s-a întors în Canada unde a continuat să scrie romane până când a murit prematur, în aprilie 1938.

Farsa a explodat imediat: „BUFNIȚA CENUȘIE AVEA ACCENT LONDONEZ ȘI PATRU SOȚII", titra incorect un ziar. Da, era un bigam, dar impostor, șarlatan, escroc? Chiar dacă ar fi fost așa, măcar a rămas consecvent întreaga viață. A dorit mereu să fie indian, a trăit cum a visat, farsa lui nu era rău intenționată și munca sa de conservare a naturii s-a dovedit admirabilă. Probabil a fost un om mai deosebit în calitate de „Bufnița Cenușie" decât ar fi fost vreodată originalul dar banalul Archibald Belaney.

BERAHA, Jos6 (*Vezi* FALSIFICATORI)

BERG, David (1919-) *(FALȘI MESIA)*

Printre cele mai cumplite culte religioase apărute în anii ’60, „Copiii Domnului" (mai târziu denumit „Familia Dragostei") a fost înființat în California de sud de către David Brandt Berg, alias „Moise" sau „Mo". Inițial preot al Bisericii Alianței Creștine și Misionare, mama sa (o evanghelistă ce pretindea că are revelații ale viitorului) i-a atras atenția asupra numărului tot mai mare de tineri din Huntington Beach, ce îmbrățișează stilul de viață hippy[2]. Criticând aspru credințele prestabilite, Berg s-a dus în mijlocul acestora, propovăduind renunțarea la cele lumești și angajamentul complet față de „revoluția lui lisus". Abandonând drogurile, primii lui adepți s-au autodcnumit „Adolescenții lui Hristos".

Berg a început să aibă însă un comportament bizar. în 1969, primind o revelație conform căreia un cutremur amenința California (și ce altceva e nou?), s-a mutat împreună cu cei cincizeci de adepți în Tucson, statul Arizona, SUA. împărțindu-se în patru echipe, ei au predicat „revoluția lui lisus" în toată America. Hirotonisindu-i pe acești primi adepți în rangul de

episcopi și diaconi, Berg le-a povestit ultimele sale revelații primite. Una dintre ele, numită „Biserica Veche, Biserica Nouă", îi justifica adulterul comis împreună cu secretara sa. Decât să încheie această relație în afara căsniciei, el a declarat că soția și amanta lui sunt modele ale Vechii și respectiv Noii Biserici. Cum Dumnezeu abandonase vechea biserică pentru cea nouă, așa și Berg a ales să renunțe la fosta sa soție, Sarah, pentru o nouă femeie în viața lui. Acceptarea acestei infatuări crase de către adepții lui a condus la ideea accentuată (justificată drept dragostea revoluționară creștină) a sexului în grup. Denunțând America drept „Marea Desfrânată", Berg și-a condus discipolii la Washington și în alte orașe unde, acoperiți de o manta roșie din pânză de sac, aceștia au jelit moartea Americii-ui-tate-de-Dumnezeu. Adoptând denumirea dată de un reporter, „Copiii Domnului", ei au început să-l numească pe Berg „Moise" și în februarie 1970 s-au stabilit la ferma Soul Clinic („Clinica sufletului") a lui Fred Jordan, din Thurber, Texas.

între timp, părinții supărați că și-au pierdut copiii în favoarea acestui cult au format asociația FREECOG (Comitetul Părinților pentru Eliberarea Fiilor și Fiicelor Noastre de Copiii Domnului). Acuzând societatea religioasă de a fi spălat creierul copiilor lor cu ajutorul drogurilor și al hipnozei, ei au început să-i răpească pe membrii grupului (adică propriii lor copii) și să-i „deprogrameze". Foștii membrii ai cultului au fost de acord, în cele din urmă, să depună mărturii și au făcut publice evenimentelor zguduitoare prin care au trecut: un stil de viață promiscuu, orgii sexuale și subjugarea femeilor. Cultul s-a desființat după ce Jordan i-a dat afară din clinica sa pe toți „Copiii Domnului", iar Berg a fugit din America, deși nu înainte (statutul organizației sale scutită de plata impozitelor fiind între timp anulat din cauza proastei imagini create) de a-și stabili o a doua corporație (Tineretul pentru Adevăr, Inc.) prin care să primească capitalul financiar strâns de-a lungul timpului.

Din ce în ce mai retras, comunicând cu adepții săi (acum mult mai puternici, peste o mie), din locații europene secrete, prin intermediul „scrisorilor Mo", megalomania lui Berg s-a intensificat. Avertismentele sale împotriva pericolelor prezentate de cometa Kohoutek, ce continua să se apropie de Pământ (la a cărei trecere, în 1973, s-a declanșat doar o blândă explozie) i-au convins pe adepți să i se alăture în Europa, unde ideile lor au

fost progresiv modelate de către așa-zisele profeții primite de Berg de la spirite dematerializate, mai mult sau mai puțin de natură creştină. Pretinzând că îndeplineşte anumite preziceri biblice și că are autoritatea de a-i învăța pe oameni noul adevăr, într-o Scrisoare Mo de la începutul anului 1974, Berg le-a ordonat femeilor din cultul său să-și folosească aspectul sexy într-o „vânătoare de flirturi" („Târfe pentru lisus") pentru a atrage noi membri. După îndoctrinarea lor inițială ca „puicuțe", aceste recrute au devenit „frați" și „surori". Cu a-proape 10.000 de membri în Europa și America Latină, pedofilia, incestul și chiar violul au fost încurajate (după cum au trăit pe pielea lor soția, Sarah, și apoi fiica lui Berg, Deborah Davis) - excesele s-au mai domolit doar după ce, în interiorul cultului, s-au extins bolile, iar mai târziu, după apariția SIDA în comunitățile mai largi; de asemenea, și după sinuciderile în masă cu cianură din anul 1978, despre care se presupune că au avut loc în Guyana în rândul a 900 de membri ai „Templului Poporului", adepții lui Jim Jones.

Renumind cultul „Familia dragostei", Berg (un exemplu ideal de fals Mesia care i-a corupt pe alții pentru a-și justifica propriile pofte trupești) a continuat să-și conducă imperiul destrămat dintr-o casă cumpărată într-o suburbie a Londrei, deși nu s-au mai auzit multe despre el și adepții săi, răspândiți acum care încotro.[1]

1. *Ghid enciclopedic de culte,* J. Gordon Melton, Garland, New York, 1986, pp. 154-158.

BERKELEY, Humphrey (Secolul al XX-lea) ***(FESTE)***

în 1948, Humphrey Berkeley, student la Colegiul Pembroke al Universității Cambridge, a făcut o festă prin care a demonstrat naivitatea unor persoane considerate inteligente. Inventând Selhurst - un colegiu cu vechime, situat aproape de Pet-worth, în Sussex, cu 175 de studenți interni imaginari, toți de sex masculin - el a imprimat diverse produse de papetărie cu antetul acestui colegiu, pentru a fi folosite de directorul instituției, H. Rochester Sneath, un personaj la fel de imaginar. Sneath a început să se adreseze în scris unor persoane proeminente, inclusiv directorilor celor mai faimoase școli din Anglia. La 15 martie el i s-a adresat directorului colegiului Marlborough, rugându-1 să-i spună „cum a reușit să aranjeze o vizită

recentă din partea regelui și a reginei", pentru că și el ar dori să primească o astfel de vizită cu ocazia aniversării a 300 de ani de existență a colegiului Selhurst. Directorul de la Marlborough, F.M. Heywood, i-a răspuns țâfnos că el nu „aranjase" vizita regală. O săptămână mai târziu, Heywood a primit o altă scrisoare de la Sneath, prin care era avertizat să nu-1 angajeze pe profesorul francez Agincourt (un personaj de asemenea imaginar) care, de-a lungul perioadei petrecute la colegiul Selhurst, fusese văzut urcându-se dezbrăcat într-un copac pe timp de noapte și aruncase un ghiveci cu flori în soția președintelui comitetului de guvernatori. Când Heywood a răspuns că Agincourt nu depusese nici o cerere de angajare la colegiul său, Sneath i-a transmis din nou, în scris, că Agincourt este acum ospătar într-un restaurant grecesc din Soho. Adăugând următoarele: „întâmplător, aseară am luat cina cu domnia sa, rectorul, care mi-a vorbit despre dumneavoastră în cele mai frumoase cuvinte", Sneath l-a întrebat pe Heywood numele detectivului său particular, rugându-1, de asemenea, să-i recomande o dădacă bună. Plictisit de obtuzul Heywood, Berkeley a început să arunce momeala și altor pești. L-a ales pe Sir Giles Gilbert Scott, care pe atunci reconstruia Casa Parlamentului englez, și i-a oferit șansa de a gândi o nouă arhitectură a clădirii Selhurst. Berkeley i-a scris lui George Bemard Shaw, pretinzând că răposata doamnă Shaw avea multe cunoștințe la Selhurst, invi-tându-1 pe scriitorul, acum în vârstă, să țină un discurs cu ocazia aniversării colegiului. Shaw a refuzat, la fel ca și Sir Adrian Boult, invitat să dirijeze orchestra școlii Selhurst pentru interpretarea în premieră a „Simfoniei Selhurst".

Sneath i-a cerut directorului de la Stowe sfaturi privind modul în care să le ofere studenților săi educație sexuală, apoi i-a spus directorului de la Rugby că homosexualitatea în rândul studenților săi este „inofensivă... în majoritatea cazurilor, doar o fază tranzitorie". Directorului de la Ampleforth i-a sugerat să organizeze o expoziție de artă cu care să plece în turneu în Africa de Sud și i-a mulțumit directorului școlii Blundell pentru invitația imaginară de a preda acolo cursuri.

Dintre cei peste treizeci de destinatari ai acestor scrisori absurde, doar doi și-au dat seama de fantezia din spatele lor. Declinul lui Berkeley a survenit în urma scrisorii trimise de el, la 13 aprilie, ziarului *Daily Worker,* în care deplângea (în toiul Războiului Rece) dificultatea de a introduce limba rusă ca materie obligatorie în școala sa. Nu putea nici măcar să găsească

manualele necesare. Cerând un interviu, jurnaliştii de la revista *News Review* nu au fost refuzaţi, dar li s-a comunicat, de către secretara imaginară a lui Sneath - Penelope Pox-Rhyddene - că Sneath este bolnav şi că nu poate fi contactat decât prin intermediul scrisorilor. Aflând că şcoala Selhurst de fapt nu există, un reporter a dat de urma lui Berkeley la Cambridge şi i-a demascat farsa în articolul său din 29 aprilie, „Moartea lui Rochester Sneath".

Renumita instituţie educaţională englezească nu a fost deloc amuzată. Berkeley a fost suspendat pentru doi ani de zile în urma protestelor publice răsunătoare, dar mai târziu a absolvit facultatea şi a devenit membru al parlamentului, demonstrând (ce uşurare!) că cel puţin unii politicieni au simţul umorului.[1]

1. Vj'afa *şi moartea lui Rochester Sneath,* Humphrey Berkeley, Davis-Poynter, Londra, 1974.

BETTELHEIM, Bruno (1903-1990) *(ÎNŞELĂTORII ŞTIINŢIFICE')*

Supravieţuind unui lagăr de concentrare nazist din timpul celui de-al doilea război mondial, acest om de ştiinţă evreu a emigrat în SUA, unde şi-a creat reputaţia unui profund cunoscător al psihicului uman, devenind în timp o autoritate în domeniul autismului infantil.

Până în 1976 (anul în care fraudele lui Sir Cyril Burt au fost demascate), a devenit directorul Şcolii Ortogenice din Chicago pentru copiii cu probleme emoţionale. A publicat în acest an ceea ce, iniţial, a apărut sub forma unui proiect de seminar, intitulat *Utilitatea vrăjii: înţelesul şi importanţa basmelor.*

Bettelheim a susţinut că, în cadrul studiului său, s-a folosit doar de versiunile originale ale poveştilor supuse procesului de psihanaliză; a ajuns astfel la concluzia că, în fiecare detaliu al poveştilor, există o înţelepciune populară arhetip. Ca argument, a făcut referire la erudiţia fraţilor Grimm, demascaţi şi ei drept farsori în aceeaşi perioadă. Fapt care nu i-a mărit deloc şansele de a fi luat în serios. Indiferent de situaţie, numele lui Bettelheim nu ar fi fost legat de nici un scandal dacă părerile emise de el i-ar fi aparţinut într-adevăr.

După moartea sa însă, a ieșit la iveală faptul că *Utilitatea vrăjii* fusese în mare parte copiată dintr-o carte publicată în 1963 sub titlul *Un studiu psihiatric al basmelor.* Cu un uluitor tupeu academic, Bettelheim discutase aceleași basme nu numai în aceeași ordine dar, în cea mai mare parte, și cu aceleași cuvinte. După cum a spus un profesor de antropologie din campusul Berkeley de la Universitatea California, „nu a fost doar o problemă de împrumut ocazional al unor pasaje la nimereală, ci de un împrumut angro de idei-cheie“.

Desigur, dată fiind legea calomniei, este totdeauna mai prudent să ataci un expert respectat *post mortem.* Totuși, nu numai sinceritatea științifică a lui Bettelheim ci și întreaga sa reputație au fost distruse după moartea sa, când s-a descoperit că, în viață, nu a fost înțeleptul, ușor traumatizat de război, care încerca să pară.

Adulții care au urmat cursurile Școlii Ortogenice a lui Bettelheim, temători să dea glas îndoielilor în timp ce profesorul trăia, spun acum că, deseori, acesta diagnostica mulți copii sănătoși ca bolnavi psihic, pentru ca ulterior să poată pretinde că i-a vindecat. Convingând mamele disperate că autismul se datorează unui proaste creșteri și educații materne, el acceptase sume mari de bani în schimbul sprijinului său profesionist, dar de fapt nu le ajuta cu nimic. în ciuda dovezilor că el a abuzat grav de copii, nu a fost niciodată demascat în acest sens.

„Nu i se va duce lipsa“, spune Bemard Rimland, un expert în autism.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 170-171.

BIDLO, Michael (contemporan)

(FALSURI ÎN ARTĂ, FESTE)

Partizan al ideii de „plagiat ca artă", acest artist contemporan din New York a produs multe tablouri foarte cunoscute. Problema este că toate deveniseră notorii pentru că aparțineau altor pictori. Imitațiile lui Bidlo i-au înfuriat pe critici și criticii l-au înfuriat pe el. El afirmă: „Multă lume «știe» ce este artă și nu doar prin ochii criticilor... care sunt ancorați în clișee și dușmănii politice. Toate astea mă scot din sărite". Imitând cutiile de supă ale lui Andy

Warhol și ecranele de mătase ale lui Marilyn Monroe, umplând o întreagă încăpere cu sculpturi stil Brâncuși sau plătind trei modele care să stea împietrite timp de cinci ore în timp ce el recreează *Les Demoiselles d'A vignon* aparținându-i lui Picasso, opera sa nu este atât o farsă, cât o încercare de a demonstra că întreaga lume artistică, cu mofturile sale intelectuale și cu prețurile exagerate ale operelor post-mortem, este ea însăși o mare farsă - și de aceea, poate, mulți critici de artă (nu întotdeauna renumiți că au reușit să intuiască un falsificator) îl urăsc atât de mult pe Bidlo.[1]

1. Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* pp. 54-59.

BILBO, Jack (*Vezi* BARUCH, Hugo)

BLACK, Charles (*Vezi FALSIFICATORI)*

BLAY-MIEZEH, John Ackah (contemporan) *(IMPOSTORI)*

Acest ghanez fermecător, cu darul vorbirii, i-a dus de nas pe mulți americani bogați. Cum? Dându-se drept moștenitorul regal al unui fond năucitor de 27 de miliarde de dolari, aparent păstrat în țara lui natală. Căutând să obțină împrumuturi pentru a lupta să recupereze ceea ce, spunea el, îi aparține de drept, a oferit în schimb o dobândă de o mie de dolari pentru fiecare cent „investit". Se crede că, doar în Philadelphia, a reușit să strângă aproape 18 milioane de dolari și că, în perioada 1972-1986, el și „agentul" său american, Robert Ellis, au obținut sume ce s-au ridicat până la aproape un miliard de dolari. Deși numit permanent drept un escroc de către mass-media, a trăit în lux ani de zile, strângând dolar după dolar. Când s-a întors totuși în Ghana pentru a-și monitoriza „moștenirea", a fost arestat și condamnat la moarte. Poate că vizita sa a fost impulsionată de iminenta arestare și în America: partenerul său Ellis se află în prezent (1994) în închisoare pentru fraudă și furt calificat.

Blay-Miezeh nu a flirtat mult timp cu ideea pedepsei capitale. Ajutat de prieteni bogați, la puțin timp după condamnare trăia din nou în mijlocul înaltei societăți din Londra, alegân-du-se cu și mai mulți bani de pe urma bogătașilor idioți. După toate relatările, el continuă să ducă o viață opulentă,

pe măsura unei persoane care știe că cea mai mare minciună este totdeauna și cea mai bună.[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 133-135.

BLOXHAM, AmaU (***Vezi AMINTIRI DIN VIEȚI ANTERIOARE)***

„BORDELUL PENTRU CÂINI" (*Vezi* SKAGGS, Joey)

BOTTOMLEY, Horatio (1860-1933) *{ESCROCI, vezi și* TOPLIS, Percy)

La fel de dezgustător ca și Jabez Balfour, acest fiu al cartierului de est al Londrei a rămas orfan la vârsta de cinci ani. Inteligent și încrezător în sine, a căutat de la început bogăție, faima, femei și putere. Plictisit de munca onestă pe care o depunea - funcționar la un birou de avocatură și stenograf la tribunal — s-a apucat de fraude. Creând o editură, el a cumpărat o seamă de proprietăți, inclusiv o tipografie din Devon, pentru mai mult de 200.000 de lire sterline, pe care apoi le-a vândut editurii pentru suma de 325.000 de lire sterline. Arestat și ju-decât pentru fraudă, s-a apărat atât de bine singur, încât judecătorul, achitându-1, i-a sugerat să devină avocat - și cu asta am spus totul despre discreția în sistemul juridic. Câștigând o avere din promovarea minelor de aur din Australia, între 1895 și 1905 a promovat peste cincizeci de companii cu un capital total de cel puțin 20 de milioane de lire sterline.

Tehnica lui era să înființeze o nouă companie, să promită dividende imense, astfel încât investițiile să vină grămadă, apoi să vândă acțiunile la prețuri mult mai mari. Dacă respectiva companie avea să dea faliment, el crea o altă companie care să o cumpere pe cea veche cu fonduri noi, oferite de acționari nerăbdători. S-a descurcat foarte bine. Cu o casă de vacanță în Sussex, un apartament în cartierul Pali Mall al Londrei și o vilă în sudul Franței, Bottomley organiza curse de cai și avea o armată de amante. în 1906, înființând revista șovi-nistă *John Bull,* falsul său patriotism a fost recompensat cu numirea lui ca membru al parlamentului liberal pentru cartierul South Kackney din Londra. Deși forțat să demisioneze din parlament în 1912 în urma unui caz de faliment, în 1914, când a izbucnit

războiul, s-a declarat „prietenul răcanilor" și „dușmanul friților". A avut chiar tupeul, în schimbul unei taxe de 50 de lire, să țină discursuri de recrutare a tinerilor bărbați, convingându-i să se alăture armatei britanice. în 1915 puțin a lipsit să-1 aducă la ruină pe liderul pacifist al partidului laburist, Ramsay MacDonald, numindu-1 (în revista *John Bull):* „Trădător, laș, ticălos" și „bastardul unei servitoare scoțiene". Nimic nu putea fi mai înjositor pentru bine-numitul Bottomley.*

Ciudat, anul 1917 îl găsește la baza militară britanică de la Etaples, lângă Boulogne, când izbucnește rebeliunea condusă de dezertorul Percy Toplis. Și este tocmai Bottomley cel căruia Toplis îi cere mărirea salariilor pentru soldați, pentru ca răzvrătiți! să se întoarcă la posturile lor.

în 1918 este reales în parlament, dar un an mai târziu merge

♦ în cngl., „bottom“ = partea dorsală a corpului; inferior, ultim. prea departe. Guvernul emite obligațiunile Victory cu valoarea nominală de 5 lire sterline. Investitorii puteau să le cumpere cu o reducere, dar muncitorii nu și le permiteau. Pozând drept prietenul omului de rând, Bottomley a înființat Clubul Obligațiunilor Victory. Oamenii puteau investi cât de mult sau cât de puțin doreau; clubul cumpăra obligațiunile în numele lor. Din estimatul jumătate de milion de lire sterline investite în club timp de șase luni, Bottomley a oprit o treime pentru el însuși. Acuzat de fraudă de către un fost partener, s-a trezit că el și imperiul lui sunt sub investigație. Acuzat în 1922 de fraudă, limba lui ascuțită nu i-a mai fost de nici un folos. Pedepsit cu șapte ani de închisoare, s-a lăudat că cincizeci de mii de foști soldați vor mărșălui pe Westminster în semn de solidaritate. Dar nimeni nu a făcut așa ceva. Eliberat pentru bună purtare în 1926, Bottomley a încercat, dar a eșuat să-și recapete fostul stil de viață și a murit sărac în 1933. La urma urmei, există dreptate.

BOWER, Doug

(Vezi CERCURI ÎN LANURILE DE CEREALE)

BRINKLEY, „Doctor" John (1885-1942) ***(ÎNȘELĂTORII ȘTIINȚIFICE)***

De când lumea și pământul, bărbații impotenți au căutat să-și recapete virilitatea prin implanturi de organe sexuale sau prin realizarea de extracte testiculare. La începutul secolului al XX-lea, rusul Serghei-Samuel Voronov folosea porțiuni de țesut testicular în experimente realizate pe berbeci

necastrați. La închisoarea San Quentin, Leo Stanley efectua prima operație de transplant de testicule umane. Cercetările de pionierat în acest domeniu au fost continuate de către doi doctori din Chicago; în 1920, lumea vorbea foarte ușor și în cunoștință de cauză despre tratamentul numit „glanda maimuței". Până atunci, „doctorul" John Brinkley ajunsese deja la concluzia că glandele țapului oferă șanse mai mari pentru o evoluție profitabilă a domeniului.

Crescând într-o zonă rurală a Carolinei de Nord, Brinkley a făcut toate eforturile pentru a avea o educație completă, „cu acte în regulă"; în 1915 obține un certificat de la o „fabrică de diplome" din St Louis, în ciuda faptului că nu a studiat niciodată acolo. Mituind secretara să dateze diploma cu doi în urmă, el a convins comitetul Universității Medicale Eclectice din Kansas să-i echivaleze certificatul de la St Louis cu diploma de absolvire de aici. Obținând licența de a practica medicina în Kansas, în octombrie 1917 s-a stabilit în orașul rural Mil-ford. Cunoștințele sale medicale erau solide, ca urmare și-a deschis o farmacie plină de medicamente utile. S-ar fi putut mulțumi să rămână un cetățean de nădejde, de care oamenii aveau nevoie. Dar era ambițios și, la puțină vreme după sosirea în Milford, a efectuat prima grefa, folosind ca donator un țap. Un an mai târziu, pacientul impotent de șaisprezece ani a devenit tatăl unui copil pe care el și soția sa l-au numit Billy.

Brinkley era un tip rațional. Testiculele țapilor (mai puțin predispuse la infestarea cu boli, precum tuberculoza sau maladiile venerice) sunt mai mici, pot fi implantate întregi și sunt ușor de obținut în America centrală și de vest și simbolizează îndemânare sexuală. în curând, afacerea îi prospera. Plătind 750 de dolari pentru un implant standard cu testicule de țap, sau 2000 de dolari dacă acestea proveneau de la un donator uman, pacienții care se internau de obicei luni erau deja externați vineri. Efectul implantului, dacă exista vreunul, era de natură psihologică - sistemul imunitar al corpului omenesc asigură că orice țesut animal grefat în el va fi, în curând, respins. Totuși, „doctorul" îi determinase deja pe aproape două sute de locuitori ai orășelului Milford să se ocupe de sistemul său bazat pe comanda prin poștă. Până în 1923 postul lui de radio solicita zilnic bărbați nerăbdători să presteze acest serviciu. Aproape 2000 de scrisori plecau în fiecare zi către potențiali clienți. Abatoarele erau pline de țapi pe punctul de

a fi sacrificați. Brinkley a devenit foarte cunoscut. Se ridicau întrebări peste întrebări. Afirmațiile și calificările sale au început să fie supuse îndoielii de către un ziar local, *Kansas City Star,* apoi de către jurnalul Asociației Medicale Americane. în 1929, comitetul orașului Kansas pentru înregistrare și examinare medicală l-a citat în tribunal. Cazul s-a deschis în iulie 1930. Brinkley juca rolul omului din popor și opinia medicală era de partea lui, dar diplomele sale erau, evident, false. El și-a pierdut licența, dar în acea toamnă a fost nominalizat de către locuitorii orașului să candideze pentru postul de guvernator al statului. A pierdut doar pentru că 50.000 de voturi au fost măsluite. După aceea, a continuat să practice medicina și s-a implicat în audiovizual, întâi în Texas, apoi în Arkansas. Câștigând în continuare peste un milion de dolari anual, în 1936 i-a închiriat unul din cele trei iahturi ale sale ducelui de Windsor și lui Wallis Simpson pentru luna lor de miere.

în cele din urmă, în 1938 a dat în judecată Asociația Medicală Americană pentru a-1 fi numit șarlatan, dar procesul s-a sfârșit și mai rău ca prima dată. Așa că s-a retras în obscuritate, murind în urma unui atac de cord. Veșnica poveste.[1]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 59-61.

BROCKWAY, William (*Vezi* ***FALSIFICATORI)***

BRUCE, James (1731-1794)

(FARSE ALE EXPLORATORILOR)

Rar veți găsi în această carte un om acuzat de fraudă care a realizat tot ceea ce a pretins. Un astfel de om a fost însă Scot James Bruce. Probabil cel mai mare explorator african al secolului al XVIII-lea, în 1769 a dispărut în Africa de Nord, apoi a reapărut patru ani mai târziu la Marsilia, pretinzând că a găsit izvorul-sursă al Nilului Albastru. Poveștile sale exotice l-au transformat într-o celebritate, dar el a murit ridiculizat ca un mincinos, iar reputația i-a fost umbrită ani de-a rândul.

Acest lucru s-a datorat, pe de o parte, faptului că era scoțian, iar criticii săi au fost englezi; pe de alta, pentru că, pe vremea lui, erau atât de mulți exploratori șarlatani și atât de multe farse în acest domeniu, încât nimeni nu mai știa ce să creadă; și parțial pentru că, aidoma majorității exploratorilor, avea o personalitate dificilă. înalt, impunător, cu o voce puternică și plin de energie, Bruce își pierduse mama când avea doar doi ani și a fost nevoit să se maturizeze prematur - de fapt, portretul robot al multor exploratori solo.

Cu o educație solidă dar fără o țintă anume, la vârsta de douăzeci și doi de ani s-a îndrăgostit de Adriana Allen, fiica unui bogat negustor de vinuri. în octombrie 1754, însărcinată în trei luni și la mai puțin de un an de la căsătorie, ea a murit de tuberculoză.

Bruce și-a petrecut următorii patru ani studiind limbi străine și călătorind prin Europa. învățând araba, s-a familiarizat cu studiile etiopiene ale învățatului german Job Ludolf. înapoiat în Scoția, s-a retras din lumea exploratorilor pentru a-și administra proprietatea, dar în 1762 a fost convins de către Lord Halifax să meargă în Africa de Nord, unde să realizeze schița ruinelor romane antice pentru colecția regelui George al IlI-lea.

De-abia după doisprezece ani s-a reîntors. îndurând boli, un naufragiu și ostilitatea băștinașilor, devenind un cunoscător al medicinei și astronomiei, a devenit pentru el o obsesie să găsească sursa de unde izvorăște Nilul. în 1769, din ce în ce mai mult acaparat de misterul Etiopiei, pe al cărei teritoriu nu mai pusese piciorul nici un european de la Poncet, din 1699, a ajuns la Massawa de pe coasta Mării Roșii. Pentru aceasta, a fost ne-’ voit să treacă de atâtea greutăți și a fost martorul atâtor evenimente neobișnuite - precum oameni ce își tăiau fripturile din-tr-o vită vie - încât relatările sale *(Călătorii pentru a descoperi sursa Nilului,* 1790) nu au avut alt efect decât să stimuleze neîncrederea.

Traversând deșerturi și munți pentru a ajunge la fortăreața Gondar, el a descoperit sursa Nilului Albastru în timp ce lupta ca general în războiul civil din Etiopia. Făcându-se agreat de către ambele părți beligerante, și-a salvat propria viață când a salvat-o pe cea a fiilor lui Ozoro Esther, soția liderului rebelilor, Ras Michael, vindecându-i de variolă. Teoretic prizonier în Gondar timp de un an și jumătate, el a evadat în final spre nord, în Egipt. I-a luat unsprezece luni să ajungă la Aswan. în a do-uăzecea zi de călătorie

între Berber și Aswan, câteva din ajutoarele și cămilele sale au murit. Abandonându-și desenele și scrierile, a ajuns cu bine la destinație. După un timp, s-a dus înapoi să-și caute schițele și, spre „satisfacția lui imposibil de explicat", le-a găsit intacte.

în martie 1773 ajunge la Marsilia, fiind tratat ca o adevărată celebritate în Franța și Italia, dar când s-a întors la Londra, în iunie 1774, a fost ridiculizat, printre alții, de către Samuel Johnson și James Boswell. închis în sine și nepoliticos, era privit cu ciudățenie și curând explorările sale au întâmpinat o neîncredere fățișă. Fără a susține imaginea populară, gen „sălbaticul nobil" a lui Rousseau, el a descris un ținut barbar, înșelător și corupt. însă nimeni nu voia să-1 creadă. Retrăgân-du-se în Scoția și din cadrul societății totodată, memoriile sale mult așteptate au apărut în cele din urmă în 1790. A fost un best-seller peste noapte, dar criticii din Londra l-au batjocorit. Cea mai gravă insultă a venit când un a apărut un nou supliment la aventurile cunoscutului erou ficțional, baron von Munchhausen, dedicate lui Bruce și bazate direct pe călătoriile sale în Etiopia.

în aprilie 1794, ajutând o femeie în vârstă să coboare scările, Bruce a alunecat și a căzut de-a lungul acestora. Strivit sub propria greutate corporală, până dimineața era mort.

El a pierit crezând că fiica sa (se recăsătorise între timp) „va trăi să vadă că adevărul a tot ceea ce am scris este confirmat în întregime și pentru totdeauna". Și fiica sa a aflat.[1]

1. Roberts, *op. cit.,* pp.57-77.

„BUFNIȚA CENUȘIE" (*Vezi* BELANEY, Archibald)

„BUNGA BUNGA" (*Vezi* COLE, Horace de Vere)

BURT, Sir Cyril (1883-1971) *(ÎNȘELĂTORn ȘTIINȚIFICE)*

Considerat, de foarte multă lume, cel mai prestigios și puternic psiholog din vremea sa, Sir Cyril Burt a fost directorul catedrei de psihologie de la Colegiul Universitar din Londra între 1932 și 1950. A fost învestit în

calitate de cavaler de către regele George al Vl-lea și a primit multe titluri academice. Mare parte din cariera lui, pe care a început-o cu obținerea unei burse de studii la Oxford pe când era student în zona sa natală rurală, Warwickshire, s-a bazat pe studii statistice despre inteligența gemenilor identici, susținând această idee pentru a dovedi sărăcia care se datorează inteligenței inferioare a clasei muncitoare - o teorie acceptată de către conservatori dacă nu din motive științifice, cel puțin din motive sociale. Oricum, reputația lui a determinat guvernul britanic să-i ceară sfatul, în anii ’40, în vederea stabilirii unui sistem educațional cu trei grade, separându-i pe elevi pe baza examenului „Unsprezece plus“ -un test de inteligență dat de școlari la vârsta de unsprezece ani.

Deși un orator public uimitor, cu o nemaipomenită carismă, nu toată lumea era convinsă că poate fi o persoană de încredere. Spre sfârșitul vieții, el părea să treacă printr-o schimbare de caracter. Falsificând scrisori în propriul jurnal, desconsiderân-du-și colegii în favoarea lui însuși și a concluziilor sale, el a rescris lucrări autentice într-un mod care deseori i-a revoltat pe autorii acestora. „Nu cred nici un cuvânt rostit de bătrânul ăsta pungaș[41], remarca faimosul genetician L.S. Penrose după un discurs ținut de Burt în cadrul unui simpozion din Londra în 1960, „dar, pentru numele lui Dumnezeu, admir felul în care o spune[41].

Când Burt a murit la vârsta de 88 de ani, în 1971, i s-au adus nenumărate cinstiri - pentru o perioadă.

La un an de la moartea lui Sir Cyril, psihologul Leon Kamin de la Universitatea Princeton a descoperit numeroase defecte în statisticile acestuia. în trei studii diferite asupra unui număr diferit de gemeni identici, Burt raportase (într-un mod incredibil) aceeași corelare statistică a rezultatelor de la testul de inteligență pentru al treilea punct zecimal. Greșeli asemănătoare din studiile sale au fost găsite chiar și în studiile din 1909. Mulți au ezitat să accepte implicațiile acestei situații, spunând că, dacă Burt ar fi falsificat într-adevăr datele, și-ar fi dat silința să iasă mult mai bine..

Apoi, în 1976, *Sunday Times* a publicat știrea șocantă că investigatorii de teren din echipa lui Burt, totodată coautori ai lucrărilor acestuia - Margaret

Howard și J. Conway - nu au existat niciodată. Acești doi experți, care deseori îl lăudaseră pe profesor în recenziile lor și îi atacaseră dușmanii, erau pseudonimele lui Sir Cyril. A devenit clar că Burt mințise în mod sistematic și falsificase informații pe parcursul întregii sale cariere. Dat fiind faptul că mare parte din „cercetarea[44] lui a avut puternice implicații sociale în privința pretinsei moșteniri de inteligență, frauda comisă de Burt a fost vicioasă. Escrocii obișnuiți se lasă conduși de obișnuita lăcomie: bărbați precum Burt, Bettelheim și Lisenko, ce se folosesc de prestigiul și încrederea investită în ei pentru a falsifica date care sprijină permanente nelegiuiri sociale sau teorii politice false sunt probabil și mai nelegiuiți. Dar, să ținem minte: a greși este omenește, a ierta este divin.

în ciuda dovezilor prezentate, Societății Psihologice Britanice i-au mai trebuit șase ani pentru a-1 deconspira pe Burt drept impostor. „Crima lui Burt este însuși caracterul plauzibil al ficțiunii sale, care a fost fabricată pentru a hrăni atât prejudiciile sale, cât și pe ale noastre[44], scria cu mult realism R. Estling în revista *New Scientist,* în numărul din 17 iunie 1982, probabil nu și fără o fărâmă de sfială.[1]

1. Kohn, *op. cit.,* pp. 52-57.

BYRD, amiralul RichardE. (1888-1957)

(FARSE ALE EXPLORATORILOR)

Iată un alt om mânat de impulsul de a pretinde ceva ce nu a realizat niciodată, când ceea ce realizase era deja suficient, în 1926, comandantul Richard E. Byrd se pensionase din marina americană de zece ani datorită rănirii grave la un picior, învățând să piloteze în Florida, îl angajase pe tânărul mecanic, Floyd Bennett, ca pilotul său oficial. Deși extrem de priceput, Bennett nutrea o groază îmbinată cu respect față de angajatorul său și e posibil ca acest sentiment de venerație să-1 fi convins pe Byrd să pretindă, în fața lumii întregi, că a efectuat un zbor peste Polul Nord; într-adevăr, a încercat zborul, dar pilo-• tul a fost Bennett, nu el.

Eforturile de a ajunge la Polul Nord generaseră deja multe șarlatanii. Reputația lui Cook fusese ruinată și Peary, deși i se acordase creditul pentru

această ispravă în 1909, rămâne un personaj cu o reputație îndoielnică în opinia multora. Doar norvegianul Roald Amundsen, care atinsese Polul Sud în 1911, este privit în continuare, fără dubiu, ca un om cinstit. Amundsen încercase să zboare la Polul Nord în 1925, dar unul din motoarele avionului său amfibiu, Domier-Wal, a cedat doar cu 156 de mile înainte de ținta finală și călătoria a fost abandonată. Dar Amundsen nici nu a pretins altceva. în aprilie 1926 era pregătit să reia expediția, într-un dirijabil pilotat de italianul Umberto Nobile.

La 29 aprilie, partenerul său, Spitzbergen, se afla deja în golful Regelui când expediția lui Byrd, formată din cincizeci de americani puternici, a sosit pe un vas cu aburi. Pe punte se afla un avion olandez cu trei motoare marca Fokker, denumit *Josephine Ford.* Amundsen a aflat astfel că și Byrd planifica un zbor către Polul Nord.

Byrd fusese în Groenlanda cu un an înainte împreună cu Donald MacMillan, un veteran al expediției lui Peary din 1909. Acea expediție, ca și aceasta, fusese sponsorizată de către Societatea Națională de Geografie. Byrd, care avea relații foarte puternice, beneficia și el de spijin financiar din partea milionarilor John D. Rockefeller, J. Vincent Astor și Edsel Ford. Se prevedea o adevărată întrecere, dar Amundsen era un tip mărinimos, oferindu-i lui Byrd în ajutor încă un pilot, Bemt Balchen. Amiralul, nerăbdător să înceapă aventura, a refuzat oferta și la 9 mai 1926, după două zboruri de testare, cu Byrd pe post de navigator și Bennett pe post de pilot, *Josephine Ford* a pornit. Byrd le-a spus reporterilor că se așteaptă la un zbor total de aproape douăzeci de ore și că, după estimările lui, are destul combustibil pentru douăzeci și patru de ore.

în mai puțin de șaisprezece ore de la decolare, avionul Fokker s-a întors în golful Regelui. Byrd a cerut să fie recunoscut ca învingător și nimeni, mai ales Amundsen, nu l-a acuzat de înșelătorie, deși *Josephine Ford* avea scurgeri de ulei din motorul drept.

Două zile mai târziu, dirijabilul lui Amundsen, *Norge,* a decolat și el. La 12 mai a trecut direct peste Polul Nord și la 14 mai a aterizat la Teller, în Alaska. între timp, Byrd devenise faimos. Sosind în Londra la 27 mai, a fost tratat ca o adevărată celebritate. Au început totuși să apară și îndoieli. Jurnaliști norvegieni și italieni, declarând campioane propriile echipe de

expediție, au negat în public că Byrd ar fi putut realiza o călătorie dus-întors într-un timp atât de scurt. Byrd a declarat că va își va dovedi succesul în fața Societății Naționale de Geografie o dată ce se va întoarce în America.

în New York a fost, de asemenea, aclamat drept erou național. S-a organizat chiar și o paradă, cu fluturași și confeti, pe străzile din Broadway. Președintele Coolidge i-a oferit medalia de aur Hubbard a Societății Naționale de Geografie. Bennett, ce părea copleșit de evenimente, a fost ignorat... și nu a spus nimic. Justificându-se în fața europenilor ce nu îl credeau, Byrd a explicat astfel viteza deosebită cu ajutorul căreia aventura i-a reușit: au beneficiat de un vânt prielnic din spate pe toată ruta spre nord, iar când au ajuns la Pol, vântul și-a schimbat brusc direcția și i-a împins înapoi tot drumul, spre sud. Așadar, nimic nu putea fi dovedit împotriva amiralului. Bennett, care încă păstra tăcerea, s-a îmbolnăvit de gripă în Labrador, în 1928 și a murit înainte să poată fi tratat cu medicamente.

„Un singur lucru vreau să-mi promiți, Bert“, i-a spus el pilotului Bernt Balchen, unul din ultimii ce l-au văzut în viață. „Indiferent ce se întâmplă, du-te cu Byrd la Polul Sud“. Lucru pe care Balchen l-a făcut din plin.

Byrd a rămas un erou toată viața; deși realizarea lui nu a fost crezută de exploratorii polari, nici un zvon malițios nu s-a confirmat. Dar după moartea lui Byrd în 1957, Balchen și-a publicat memoriile sub titlul *Vino la Nord cu mine,* aducând, astfel, ordine în lucruri. El a povestit cum, în 1927, într-un hotel din Chicago, Bennett a recunoscut stingherit că *Josephine Ford* nu a ajuns nici măcar în apropierea Polului Nord. De asemenea, în timpul călătoriei pe Atlantic și al zborului la Polul Sud, el însuși fusese pilotul lui Byrd, eroul (presupus navigator) tară a ști măcar să citească busola. Așadar, nici călătoria cu avionul la Polul Sud nu a putut fi verificată. Mai mult de atât, în timpul unui zbor în Antarctica, Byrd s-a îmbătat atât de tare cu coniac, încât a trebuit să fie purtat în brațe, de la avion, după aterizare.

E.P. Dutton & Co. tipărise 4000 de exemplare ale memoriilor lui Balchen când a început scandalul. Avocații ce-1 reprezentau pe Byrd îl amenințau pe Balchen că-1 vor da în judecată pentru calomnie, defăimare, deși Balchen îl caracterizase pe Byrd drept un mare om, care „visase la un vis măreț“. Avocații spuneau că vor face totul pentru ca Balchen să fie deportat în

Suedia, deşi acesta era acum cetăţean american. Dutton a cedat presiunilor şi a publicat o a doua ediţie, dar cenzurată, a memoriilor. Balchen nu a avut de ales, aşa că a consimţit tacit. Totuşi, după moartea lui în 1971, editura Random House şi autorul Richard Montague au prezentat publicului cenzura efectuată, readucând la viaţă, cu mult curaj, textele originale ale lui Balchen, care l-au pus pe Byrd într-o lumină foarte proastă.

Controversa continuă şi astăzi. Mulţi refuză să nu creadă în reuşitele lui Byrd - dar toate dovezile sugerează că el şi Bennett nu au ajuns deloc la Polul Nord şi că Amundsen şi Nobile au ajuns acolo primii. Totuşi, nici măcar aceştia din urmă nu au *stat* propriu-zis, cu picioarele lor, pe pământul Polului Nord. Presupunând că Peary, la fel ca şi Cook, a minţit când a pretins că a atins Polul Nord, primii oameni care au atins cu adevărat acest punct sunt cei patru membri ai echipajului C-47 de schiori americani, la data de 3 mai 1953. Care sunt numele lor? Cine ştie? Lumea exploratorilor de atunci era mult mai interesată de cucerirea EverestuluiJ

1. Roberts, *op. cit.,* pp. 126-135.

1

Poreclă atribuită uneori Hollywood-ului (în engl. „tinsel“ = ţipător, bătător la ochi, supcrificial; „town“ = oraş).

2

Mişcare a tineretului din anii ’60, care respingea valorile sociale stabilite, propovăduia spontaneitatea, exprimarea liberă a iubirii şi lărgirea orizontului conştiinţei; adepţii curentului purtau deseori păr lung şi haine neconvenţionale, folosind şi substanţe halucinogene.

C

„Pe timp de război, adevărul este atât de valoros încât ar trebui mereu protejat de o gardă personală de minciuni[4]*.

(expresie atribuită lui Winston S. Churchill; de fapt, este un proverb rus citat de Stalin către Churchill)

CABOT, Sebastian (cca 1475-1557)

(FARSE ALE EXPLORATORILOR)

O călătorie vitală pentru pretențiile ridicate de englezi în America de Nord a fost realizată din Bristol, în 1508, de către marinarul venețian Sebastian Cabot. Cu 300 de oameni în două vase el a traversat Atlanticul, a vizitat Băncile Newfoundland pe care tatăl său, John, le întemeiase în 1497, în cadrul primei expediții engleze în Lumea Nouă, apoi a plecat mai departe spre nord-est, trecând de coasta Labrador până la Strâmtoarea Hudson, înfundată de ghețari, pentru a intra în golful Hudson cu un secol înainte ca Hudson „să-l descopere[4]*. întorcându-se spre sud, a explorat țărmul estic până la capătul Floridei, înainte de a reveni în Anglia în aprilie 1509. Aici îl găsește pe al său mecena, regele Henry al VH-lea, înlocuit de către regele Henry al VllI-lea.

Sau cel puțin așa pretinde istoria. Dar această călătorie epică se poate să fi fost o mare șarlatanie.

Un farsor desăvârșit, Sebastian Cabot a obținut succese, atât în Anglia cât și în Spania, ca expert în navigațiile spre nord, convingându-i pe oameni că deține cunoștințe geografice secrete. El i-a minimalizat într-atât realizările tatălui său încât, până în 1550, numele lui John Cabot era mai mult decât uitat. în 1512, la patru ani de la presupusa călătorie din 1508, el s-a înrolat în serviciul militar spaniol și în 1548 a lucrat pentru armata engleză. Prima sursă referitoare la călătoria din 1508 apare în 1555, când un anume Richard Evans a înregistrat niște detalii sumare ale expediției pe baza

relatărilor verbale ale bătrânului. Altfel, singura referire la ea este constituită din relatări fragmentate, reciproc contradictorii în latină, italiană, spaniolă, franceză și portugheză, aproape toate scrise la a treia sau la a patra mână. Singurul lucru ce poate fi considerat cât de cât o dovadă apare într-un volum de navigație din 1556, al venețianului Ramusio, care a tipărit rezumatul unei scrisori pe care, pretinde el, Cabot i-a trimis-o.

în epoca modernă, îndoielile privind călătoria lui Sebastian din 1897 au fost inițiate de francezul Henry Harisse, în timp ce Anglia aniversa 400 de ani de la descoperirea, de către John Cabot, a continentului american (Columb atinsese doar Indiile de vest în primele sale călătorii). Pe baza mai multor dovezi, Harisse ajunsese la concluzia că doar lăudăroșeniile „vanitoase și inconsecvente" ale lui Cabot au sugerat că expediția a avut loc vreodată.

De exemplu, când Cabot, pe atunci în serviciul militar spaniol, a vizitat Anglia în 1521 și a căzut de acord cu Henry al VlII-lea să conducă o importantă expediție engleză de descoperire, regele a ordonat câ douăsprezece mari companii producătoare de uniforme militare din Londra să contribuie. Dar negustorii de textile au obiectat, spunând: „Sebastian, așa cum declarăm aici, nu a ajuns niciodată el însuși pe continent, toate lucrurile pe care le povestește le-a auzit mai demult de la tatăl său și de la alți oameni." Comercianții din Londra știau că Sebastian Cabot este un impostor, care (la fel cum sugerează și istoria) și-a petrecut viața folosindu-se de Veneția împotriva Angliei și Spaniei (scăpând nepedepsit).[1]

E posibil ca argumentele pro și contra să nu fie rezolvate niciodată. Dar merită de menționat faptul că regele englez, despre care se presupune că a fost patronul expediției din 1508, a fost Henry al Vll-lea, el însuși un impostor deoarece cucerise pe nedrept tronul în 1485. Henry pusese la cale prăbușirea predecesorului său, Richard al Hl-lea, ponegrindu-1 drept „Dick cocoșatuT, ghebosul netrebnic care îi ucisese pe prin-țișori în Turn pentru a obține puterea. Mulți bănuiesc și astăzi că această imagine a lui Richard a fost, de fapt, propaganda lui Henry de Tudor, menită să-i susțină propria sa poziție șubredă. Un bărbat atât de viclean ar fi fost în stare să cadă de acord asupra unei expediții false, fapt a cărui acceptare n-ar face altceva decât să mărească pretențiile Angliei asupra Americii.

1. Roberts, *op. cit.,* pp. 1-15.

CAGLIOSTRO, Alessandro Di, Conte (17437-1795?)

(IMPOSTORI)

Denumit atât „regele mincinoșilor" (Carlyle) cât și „una dintre cele mai mari personalități oculte alte tuturor timpurilor" (Lewis Spence), Cagliostro a fost un om remarcabil. „Deși nu un bărbat frumos în adevăratul sens al cuvântului", scria un martor ostil, baronesa D'Oberkirch, „avea fața cea mai interesantă pe care am văzut-o vreodată. Ochii lui erau... de nedes-cris - foc și gheață în același timp".

Născut Giuseppe Balsamo într-o familie săracă de sicilieni, moartea sa într-o închisoare a inchiziției a impulsionat răspândirea legendei despre acest aventurier care și-a trăit întreaga viață numai de pe urma învârtelilor, din câștiguri dubioase. A început prin a fura bani din cutia pentru săraci a bisericilor și economiile unchiului său, pentru a fugi din Sicilia, a fost respins din noviciatul preoțesc pentru blasfemie, a hoinărit prin Egipt cu alchimistul grec Altotas, apoi s-a stabilit asupra unei vieți delincvente în Roma. Falsificând bancnote și făcând comerț ambulant de afrodiziace, la douăzeci și șase de ani s-a strecurat în înalta societate prin căsătoria cu o frumoasă fată de mahala, de paisprezece ani, Lorenza Feliciani. Devenită momeala care să atragă victime bogate în plasa lui Balsamo, ea l-a ajutat să ajungă pe culmile faimei - apoi l-a împins înapoi de unde plecase.

La puțin timp după căsătorie, cuplul l-a cunoscut în Franța pe Casanova, care a crezut că cei doi sunt persoane de rang înalt. în Londra, Giuseppe a lucrat ca pictor, dar a fost trimis la închisoare pentru datoriile create. Când un binefăcător, M. Duplessis, o seduce pe Lorenza, Giuseppe se simte puternic ofensat și cere despăgubiri regale, pentru care Lorenza petrece un an în închisoare. Aparent ea l-a iertat și, după ce își recapătă libertatea, se întorc împreună în Italia, Balsamo devenind acum Marchese Pellegrini. Aici reușește niște escrocherii spectaculoase - până când, în Palermo, un bijutier pe care îl înșelase îl aruncă în temniță. Era timpul unei schimbări. Așadar, în 1776, asumându-și noile titulaturi de contele Cagliostro și contesa Lorenza

Serafina (furată, spunea el, dintr-un harem oriental), se reîntorc la Londra - unde descoperă francmasoneria*.

Mania de a se alătura acestui curent misterios, semiocult, cuprinsese aproape toate clasele bogate de comercianți din Europa. Iar lui Cagliostro momentul i se potrivea ca o mănușă. Inventând „ritualul egiptean", pretinzând că are puterea clar-viziunii și a prezicerii viitorului, ca „mare maestru" al organizației sale cu sediul la Londra, a început un triumfător tur al Europei. Sărbătorit pretutindeni, nu a pierdut nici o ocazie de a-și exercita puterile. în Leipzig, el a amenințat organizația francmasonică de aici că, dacă nu reușea să adopte ritul egiptean, maeștrii acesteia vor simți mâna lui Dumnezeu căzând asupra lor în mai puțin de o lună. Curând, maestrul francma-

♦ Curent religios și filozofic care se caracterizează prin ritualuri mistice și prin îmbinarea lor cu principiile etico-moralc și politice.

son din Lcipzig, Scieffort, s-a sinucis. în statul baltic Courland, nobilii doreau să-l încoroneze pe Cagliostro rege. El a trecut ca o furtună prin Paris și Moscova, recrutând adepți peste tot, deseori prin înșelătorii oculte. Folosind tineri - băieți și fete -pe care îi numea *colombes* (porumbei), care să-i descrie viitorul privind în boluri cu apă limpede, el a fost nevoit, cel puțin de două ori, să mintă cu nerușinare pentru a scăpa cu viață atunci când acești „porumbei" au mărturisit că totul era o escrocherie. Până în acel moment, îl cunoscuse deja pe alt mare impostor, Saint-Germain.

La 19 septembrie 1780, urmat de servitori călare pe armăsari negri, intra în Strasbourg cu trăsura lui fumurie. Acum pretindea că s-a născut înaintea marelui potop, că a vorbit cu Moise și că a studiat alături de Socrate, că ar fi băut vin la ospățul de nuntă din Canaan, datându-și scrisorile în anul 550 î. Hr. A închiriat o cameră într-un cartier sărac al orașului, după care a împărțit pomană și i-a umilit pe cei care îl numeau impostor. El i-a spus filozofului Lavater: „Dacă știința ta este mai măreață decât a mea, nu ai nevoie atunci să mă cunoști; dacă a mea este mai măreață, atunci eu nu am nevoie să te cunosc." La fel l-a jignit și pe cardinalul de Rohan, un prieten intim al reginei Franței, Maria Antoaneta.

Atât Lavater cât și de Rohan au devenit discipolii lui. De aici însă i se trage și prăbușirea. Nevoit să plece la Paris din cauza ostilității exprimate de doctorii locali, el și Lorenza s-au implicat în complotul lui de Rohan cu scopul de a cuceri dragostea reginei prin intermediul infamei Afaceri a Lănțișorului cu Diamante. Aruncați în Bastilia, au fost achitați în urma procesului; dar comportamentul lui laș și mărturisirile Lorenzei, din timpul interogatoriului, privind șiretlicurile puse la cale, l-au făcut pe Cagliostro de râsul lumii.

Expulzați din Franța, cei doi au colindat prin Europa, evitând din răsputeri să fie recunoscuți. în 1789 au comis însă greșeala de a se reîntoarce la Roma. Creând o nouă Instituție Masonică a Ritualului Egiptean, pentru a-și reface averea, în 1791 (denunțat de Lorenza care a vrut astfel să-și salveze propria piele) a fost prins de către poliția papală și condamnat la moarte pentru erezie. Papa a schimbat sentința în închisoare pe viață, dar el a murit în carcerele castelului San Leo, probabil strangulat, la 26 august 1795, la un an după moartea Lorenzei într-o mănăstire de călugărițe. în cele din urmă, contele Cagliostro nu a fost așa de nemuritor.

CALOMNIA SÂNGELUI (***Vezi FARSE ANTISEMITE)***

CAMPBELL, Ken (contemporan) ***(FESTE)***

Regizorul și actorul de televiziune Ken Campbell era cunoscut deja în Marea Britanic pentru o imensă producție, cu o durată de treizeci de ore, pusă în scenă de compania sa, Teatrul științifîco-fantastic din Liverpool; este vorba de trilogia *Iluminatus!* (ea însăși un labirint de sticlă al farselor), a autorilor Robert Shea și Robert Anton Wilson. în 1980, Campbell a reușit o farsă ambițioasă - a creat imaginara Companie Regală Dickens. Totul a început când, cu ocazia producției dramatice a romanului *Nicholas Nickleby,* al lui Charles Dickens, de către Compania Regală Shakespeare, un prieten ce făcea parte din trupa de actori i-a spus că directorul Trevor Nunn încurajează compania să adopte, în modul de interpretare a piesei, stilul *Spectacolului turneu al lui Ken Campbell.* Acesta nu a văzut pe moment legătura, dar incidentul i-a stimulat inspirația pentru renghiul pus la cale.

Pregătind hârtii cu antet ce imitau perfect sigla Companiei Regale Shakespeare, cu excepția faptului că înlocuia „Dickens** cu „Shakespeare** și astfel „CRS“ devenea „CRD“, și aflând că Trevor Nunn își încheia corespondența cu expresia: „Cu dragoste, Trev**, Campbell a conceput scrisori pe care le-a expediat multor minți luminate din lumea teatrului. Scriind la fel ca Nunn, el preciza că *Nicholas Nickleby* „a constituit o bucurie atât de mare pentru actori, echipa de producători și public, încât ne-am decis ca Dickens să devină acum principala noastră sursă de inspirație".

Declarând astfel șocanta știre că CRS era pe punctul de a-1 abandona pe bardul englez și sugerând că următoarele producții se vor baza doar pe romanele lui Dickens, *(Schițele lui Boz, Casa pustie* sau *Documentele postume ale clubului Pickwick),* el își încheia fiecare scrisoare cu o invitație potrivită pentru fiecare destinatar în parte. Directorului Lindsay Anderson i-a sugerat, ca proiect, romanul *Dugheana cu vechituri;* lui Max Stafford Clark i-a oferit *Bamaby Rudge* și ministrului Culturii, Normau St. John Stevas, i-a spus că prima producție a CRD va fi *Micuța Dorrit.* Pentru a-și susține afirmațiile, Campbell a însărcinat Teatrul Aldwych să realizeze postere, în stilul specific Companiei Regale Shakespeare, care să anunțe și să promoveze următoarea producție a piesei *Micuța Dorrit.*

Trevor Nunn, bănuind că în toată afacerea este implicat cineva din interior, a început o investigație amănunțită. „Este profund jenant", se pare că a declarat el presei care, veselă, a exploatat farsa cât a putut, „o mulțime de persoane mi-au scris refuzând oferta sau, și mai rău, acceptând-o."

Câteva luni mai târziu, un documentarist al programului de televiziune *Newsnight* de la BBC i-a telefonat lui Campbell, acuzându-1 că este un farsor. Campbell a recunoscut, mărturisind adevărul chiar în cadrul emisiunii și afacerea s-a sfârșit fără consecințe legale.[1]

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 182-183.

CAPUL UMAN DE PE MARTE ***(FARSE CU OZENEURI)***

Oare astronomii și agenția spațială americană NASA diminuează voit importanța unui cap uman imens care, sculptat în câmpia marțiană Cydonia,

privește fix către spațiul cosmic? Unii susținători ai teoriei conspirației insistă că așa este. Acest obiect extraordinar, fotografiat la 25 iulie 1976 de către o sondă Viking a agenției NASA, există cu siguranță — dar este artificial sau natural? Pare impresionant, cu fruntea lată, boltită, asemănătoare unei figurine de porțelan reprezentându-1 pe Buddha, cu ochii întunecați ce par să mediteze, cu nasul atât de pronunțat încât pot fi identificate și nările, și cu bărbia plăpândă. Aparent fără urechi, pomeții acestei figuri lipsesc și ei - fără îndoială, datorită eroziunii ce are loc de milioane de ani de când speciile de extratereștri au gravat în pământ acest chip, lăsându-1 umanității să-1 descopere.

De ce ar vrea autoritățile să mușamalizeze sau să diminueze semnificația unei astfel de descoperiri? Evident, deoarece NASA se teme să recunoască o posibilă întâlnire cu tehnologia unei rase superioare omului, niște ființe ca cel din filmul de science-fiction *2001*. Acest lucru ar crea panică (vă amintiți emisiunea radio *Războiul lumilor* din 1938 bazată pe o piesă scrisă de Orson Welles?) și ar submina autoritatea guvernului. Ar necesita o reevaluare a concepției noastre despre univers. Așadar, trebuie păstrat secretul.

Oare din acest motiv, la 21 august 1993, a dispărut Observatorul lui Marte, un satelit de 1.5 miliarde de dolari, cu doar trei zile înainte de a pomi să orbiteze în jurul planetei? Lansat în urmă cu unsprezece luni, acesta urma să efectueze o examinare amănunțită, fotografiind suprafața planetei Marte, operație ce avea să dureze un an marțian (687 de zile pământești). Transmițătorul satelitului s-a întrerupt în cadrul manevrei orbitale și nu a mai putut fi reaprins. La fel de misterioase au fost eșecurile înregistrate în 1989 de cei doi sateliți rusești denumiți Phobos.

Dar oare Observatorul lui Marte a ratat *cu adevărat* misiunea? Grupul de lobby „Misiunea pe Marte" format de Richard Hoagland sugerează că informațiile sunt filtrate când ajung aici, pe Pământ, pentru a fi apoi procesate de cei care cunosc adevărul și ținute în secret față de restul lumii. Hoagland, al cărui grup acuză NASA de „o mușamalizare de un miliard de dolari", i-a cerut lui Jodrell Bank să spargă monopolul NASA

asupra informațiilor referitoare la Marte și să confirme că Observatorul lui Marte încă transmite date. Sir Bemard Lovell, fondatorul

radioobservatorului britanic, nu a menționat acest lucru când le-a spus reporterilor că încercările lui Jodrell Bank de a intercepta semnale de la satelitul pierdut nu au avut succes. Tot lipsită de succes a fost și încercarea de a readuce la viață sonda spațială prin trimiterea, către ea, de „energie plină de dragoste" din partea membrilor unor asociații precum National New Age, Alien Agenda și Cosmic Conspiracies Confe-rence din Phoenix, Arizona.

Hoagland a mai insinuat și că un grup „izolaționist" secret din cadrul NASA sabota satelitul pentru a împiedica confirmarea existenței capitalei marțiene aflată, fără îndoială, dedesubtul sau în jurul capului de pe Marte.[1]

Percival Lowell, astronomul care a extins teoria conform căreia crestele și depresiunile de pe suprafața planetei Marte detectate de telescoape cu un secol în urmă sunt, de fapt, canale purtătoare de apă ale unei civilizații avansate, ar fi urmărit cu mare interes această controversă dacă ar mai fi trăit.

Și încă un lucru. în *Factorul Maya,* misticul Jose Argiielles, adept al curentului New Age, evidențiază că în 1947, cu mult înainte ca figura umană de pe Marte să fie observată prima dată în 1976, sculptorul japonez naturalizat în America, Isamu Noguchi, a propus o sculptură monumentală de 1,7 km lățime, a unei fețe umane ce privește către cer, care să fie numită *Sculptură vizibilă de pe planeta Marte.* Acest proiect nu a fost niciodată pus în practică - sau a fost? Poate Noguchi a fost angajat pentru acesta de către marțieni.[2]

1. „Marțienii atacă satelitul", *Fortean Times* nr. 73, Londra 1994, p. 16. 2. *Factorul Maya,* Jose Argiielles, Bear & Co, Santa Fe 1987.

„CARABOO" (Secolul al XlX-lea) ***{IMPOSTORI)***

în aprilie 1817, o tânără femeie dezorientată și complet lefteră s-a ivit în satul Almondsbury, comitatul Gloucestershire, Marea Britanie, nu departe de portul Bristol. Vorbea într-o limbă străină necunoscută, nu și-a dat nici un nume și părea rătăcită. Magistratul local, Samucl Worrall, i-a oferit adăpost, dar ea mânca doar ceea ce-și prepara singură, insistând să doarmă pe podea și țopăind tot timpul într-un singur picior, ca într-un dans ciudat.

Singurul lucru pe care îl spunea, repetân-du-1 la nesfârșit, era „Caraboo! Caraboo!“ Când a fost întrebată, prin limbajul semnelor, dacă acesta îi era numele, ea a confirmat dând din cap. Misterul s-a accentuat până când, peste câteva săptămâni, un tânăr a sosit în sat. Pretinzând că este Martin Eynesso din Portugalia, el le-a spus localnicilor că se plimbase foarte mult în Est și că o poate înțelege pe tânăra femeie. Traducând pentru ea, le-a confirmat sătenilor că este într-adevăr Caraboo, din Javasu, aproape de Sumatra și că pirați malaiczi o răpiseră și o vânduseră ca sclavă. Cumpărată de către căpitanul unui vas ce naviga spre Anglia prin Capul Bunei Speranțe, ea a sărit peste bord în portul Bristol și a înotat până la țărm, ajungând astfel în Almondsbury, rătăcită cu desăvârșire.

Caraboo a devenit minunea de nouă zile din Almondsbury, dar curând a fost identificată de către o doamnă Neale, fosta ei proprietară din Bristol, drept Mary Willcocks (sau Baker), fiica unui cârpaci din Devon. Fugind de severul său tată când avea cincisprezece ani, trecând de la o slujbă temporară la alta, în 1813 (după cum a pretins Mary) ea a confundat un bordel cu o mănăstire, unde un bărbat ce călătorise mult în Orientul Extrem a învățat-o, practic, cum să realizeze această înșelătorie. Inventând farsa pentru a scăpa de sărăcie și a ajunge în gospodării bogate, l-a convins pe Eynesso să-i devină complice.

Pusă față în față cu doamna Neale, ea a mărturisit. Ar fi putut înfunda pușcăria, dar oamenii plini de compasiune i-au oferit bani să ajungă în America și să înceapă acolo o nouă viață. Șapte ani mai târziu, Mary se întorcea în Bristol, pretinzând că este prințesa Caraboo și cerând un șiling pentru fiecare apariție a sa. Și-a sfârșit zilele vânzând lipitori oamenilor care doreau să evite, astfel, plata unei consultații la doctor.[1]

CARTER, Asa *(FARSE LITERARE; vezi* DAVISON, Linda) •
. ' r c. ' 6 < . r u.

CASTANEDA, Carlos (1925-) *(FARSE LITERARE)*

Avem de-a face aici cu una dintre cele mai profitabile - în mod întâmplător - farse literare ale secolului al XX-lea, cu mai mult de șase cărți vândute până acum în peste patru milioane de exemplare, aflate și în prezent în curs de

tipărire, al căror autor (astăzi o faimoasă, dacă nu enigmatică figură de cult a valului New Age*) deține doctoratul obținut la Universitatea California din Los Angeles.

Născut în orașul Cajamarca din Peru în 1925, fiul unui prosper proprietar al unui magazin de bijuterii, Carlos Cesar Aranha Castaneda a devenit un povestitor al celor mai mari povești. în 1951 și-a părăsit soția și copilul din Lima și s-a mutat în USA. Studiind scrierea creativă la Colegiul de stat din Los Angeles, în 1959 s-a înscris la Universitatea California din Los Angeles (UCLA), unde, în 1962, catedra de antropologie i-a finanțat munca de teren. Specializându-se în etno-botanică (studiul plantelor psihotropice), câțiva ani mai târziu și-a prezentat teza de doctorat. Publicată în 1968 cu titlul *învățăturile lui Don Juan: modul Yaqui de cunoaștere,* aceasta și continuările ei au ca obiect experiențele lui Castaneda cu religia indiană Yaqui, cu droguri magice și halucinogene, sub tutela lui Don Juan Matus, un șaman vârstnic din deșert.

Pretinzând că s-a născut în Brazilia, în anul 1935 ca nepot al lui Oswaldo Aranha, președintele Adunării Generale ONU și ambasador al Braziliei în SUA, Carlos se lăuda că a absolvit liceul Hollywood High School, că a studiat arta în Italia și că în vara anului 1960 a călătorit în deșertul Sonora din nord-vestul Mexicului pentru a strânge informații despre plante medicinale folosite de indienii Yaqui. Astfel, el l-a cunoscut pe Don Juan care, plăcându-1, i-a mărturisit că este un *brujo*

♦ New Age = o mișcare ce sprijină o gamă largă de filozofii și practici în mod tradițional percepute ca oculte, metafizice sau paranormale

(șaman) instruit de un *diablero,* un vrăjitor rău ce era capabil să-și schimbe înfățișarea. Acceptându-1 pe Carlos ca ucenic în 1961, Don Juan l-a prezentat unui alt magician, Don Genaro Flores. Acești doi bărbați în vârstă l-au învățat cum „să o-prească lumea[44] și să observe realitatea neobișnuită, ajutat de droguri psihotrope precum *peyote*[2]*, datura*[3] [4] și ciuperca halucinogenă *Psilocybe mexicana.*

Au urmat extraordinare aventuri magice. A început să scrie roman după roman. Cu cea de-a treia sa carte, *Călătorie în Ixtlan* (1973), Castaneda și-a

luat doctoratul. Devenise faimos pe plan mondial, milioane de fani îi cumpărau fiecare nouă și tot mai incredibilă serie de povestiri ce apărea pe piață. Unii au început atunci să-și pună întrebări. A ieșit la iveală faptul că „Don Juan[44], „Don Genaro[41] și alte personaje ciudate din cărțile lui Carlos erau doar rodul imaginației sale; că autorul nu dispunea de nici un fel de documentare, înregistrări, fotografii sau alte dovezi. în cei nouă ani de așa-zisă cercetare de teren, el nu a învățat nimic despre flora sau fauna regiunii sau măcar despre denumirile indiene ale acestora. Prezentându-se ca un elev slab și refractar al unui mag la fel de romantic și puternic precum Merlin[2], el a pretins că ar fi transcris monologurile spaniole ale lui Don Juan literalmente și cu o viteză uimitoare; că a urcat în copaci imposibil de urcat și că a vânat animale imposibil de vânat. A mers pe jos ore în șir în căldura toropitoare a deșertului și a fost udat până la piele de ploi blânde dintr-un deșert unde precipitațiile, pe timp de iarnă, sunt de obicei cumplit de reci. Pe scurt, nu știa absolut nimic despre indienii Yaqui. De fapt, toată „munca lui de teren[44] se desfășurase pe teritoriul bibliotecii universității UCLA.

La fel cum s-a întâmplat și cu predecesorii lui Castaneda, care, cu zece ani în urmă, încântaseră inimile cititorilor cu imaginarele minuni tibetane realizate de Lobsang Rampa, nici una din aceste dezvăluiri nu a contat pentru fanii lui. Castaneda aruncase vraja. Puterea sa de creare a miturilor conta mai mult decât adevărul academic. Și, pe măsură ce anii au trecut, Castaneda s-a schimbat. Când substanțele halucinogene au devenit o modă, Don Juan le folosea pentru a-și propulsa elevul său stângaci în lumea spiritelor. în următoarele cărți, cu drogurile acum discreditate în întreaga lumea, Don Juan explică cum acestea nu mai sunt necesare: Carlos, eternul elev, nu mai are nevoie de stimulente, voința sa magică fiind îndeajuns.

Adevăratul mister rămâne în ceea ce privește modul în care examinatorii lui Castaneda nu numai că au fost păcăliți la început, dar au și continuat să fie păcăliți. La urma urmei, însuși enigmaticul Castaneda i-a avertizat mereu pe cei ce l-au intervievat că nimic din ceea ce declară nu trebuie luat ca atare.

în *Călătoria lui Castaneda* (1976) și *Scrierile lui Don Juan* (1980), detectivul literar Richard De Miile dezvăluie că profesorul Goldschmidt de la universitatea UCLA, un antropolog de seamă din comitetul editorial al editurii University of California Press și care publicase prima carte a lui

Castaneda, s-a asigurat că acest autor va fi luat puternic în serios de la bun început. Prefața sa elogioasă la romanul *învățăturile lui Don Juan* îl încuraja, printre mulți alții, pe un eminent recenzor de cărți să afirme, în cadrul revistei *American Anthropologist,* că această carte: „ar trebui să câștige un loc de vârf atât în literatura de specialitate despre drogurile halucinogene, cât și în comportamentul pe teren al antropologilor/[4] în 1978, amenințat de masive dovezi de fraudă, Goldschmidt a insistat, în numele colegilor săi, că: „Nu deținem nici un fel de informație care să sprijine acuzațiile ce mi s-au adus... Nu voi declara *mea culpa.*[11]

Cum se poate așa ceva? De Miile bănuiește că un grup de disidenți ai universității UCLA au înscenat publicarea primei cărți a lui Castaneda ca o glumă menită oponenților lor, dar când romanul a devenit best-seller, nu au mai putut nici să nege nici să-și recunoască festa. Oricum, erau în pierdere. N-au avut de ales decât să evite într-un fel situația, dându-le peste nas criticilor când aceștia i-au acordat doctoratul lui Carlos. Astfel, Castaneda și-a continuat drumul vesel, producând și mai multe capitole din saga sa care mai dăinuie și astăzi datorită faptului că, farsă sau nu, este minunat de inventivă, aparent profundă și nimic mai mult decât plină de culoare. Continuă să atragă milioane de cititori, care tânjesc să creadă în tărâmurile de basm, pline de minuni, pe care le prezintă. Este, așadar, un al caz de farsă care își depășește creatorul și scapă de sub control, căpătând o viață proprie.

Dar oare Castaneda se plânge?[1,2]

1. *învățăturile lui Don Juan: Modul Yaqui de cunoaștere* (și urm.), Carlos Castaneda, University of California Press, Los Angeles, 1968.

2. *Călătoria lui Castaneda,* Richard De Miile, Capra Press, Santa Barbara, 1978.

CAVALERUL D'EON (*Vezi* D'EON DE BEAUMONT) , • . ' • . »

CAZAZZA, Monte (contemporan) *(FESTE, vezi și* FARSE ALE „ANGAJAȚILOR NEMULȚUMIȚI")

S-ar putea ca acest avangardist din California să dețină răspunsul. „Un farsor", spune el, „poate fi un instrument multifuncțional, ca un ciocan - cu el poți lovi pe cineva în cap sau poți bate cuie. Festele sunt tehnici cu ajutorul cărora poți schimba viața; ele se bazează pe principii necunoscute sau recunoscute de foarte multă lume."

Aflat în Londra, Cazazza a realizat experimente - pe el însuși — cu ultrasunete de frecvență joasă, care provocau o stare de greață. Șira dat seama însă că era lipsit de discernământ. Așadar, mai târziu, în Oakland (California) a folosit, noaptea pe străzi, un sistem audio ce emitea efecte sonore rezultate în urma unui accident de mașină. Urmărea apoi cum se aprind luminile din apartamentele și casele din cartier și cum oamenii aleargă pe stradă să vadă mașina distrusă care, de fapt, nu exista.

El consideră aceste acțiuni o artă a înșelătoriei, a derutei: a face ceva ce nu este să pară ceea ce este. El afirmă că presa britanică, în special, se pricepe la așa ceva - fabricând știri de senzație pentru a-și vinde publicațiile și lucrând mână în mână cu poliția - așa cum s-a întâmplat în anii ’60,.când membrii formației Rol ling Stones au fost arestați pentru deținere de droguri. A fost doar o *întâmplare* că jurnaliștii de la cele mai importante ziare s-au aflat acolo, la locul arestării? El spune că oamenii de afaceri se țin mereu de feste, „lingușind bancherii și alți oameni de afaceri pentru a obține bani sub diverse pretexte, pretinzând că își doresc ceea ce nu au.“ Cât îi privește pe cei care vor să se distreze la locul de muncă, el sugerează că mai ales secretarele se află într-o poziție ideală pentru a crea tulburări la birou și că ele pot oricând schimba un DA în NU și un NU în DA - „cei care lucrează în domeniul computerelor procedează mereu așa. Chiar și computerele fac singure acest lucru."

O altă glumă a lui Cazazza? îmbrăcați manechine ca niște cerșetoare sau bețivi, puneți înăuntrul lor un casetofon cu o casetă pe care înregistrați murmure și bombăneli, apoi lăsați păpușile în stradă. După care urmăriți și amuzați-vă cum trecătorii, considerându-le persoane reale, „se duc la ele și încearcă să le jefuiască sau ceva de genul ăsta." Sau aruncați o păpușă mică ce bolborosește într-un coș de gunoi de pe trotuar, îngropați-o în deșeuri și priviți cum lumea se străduiește, îngrozită, să scoată de acolo copilul părăsit.

Multe mulțumiri, Monte! Chiar aveam nevoie de așa ceva![1]

1. Vale și Juno, *op. cit.,* pp. 72-74.

CERCURI ÎN LANURILE DE CEREALE *(FARSE*

ÎN PARANORMAL)

Aparent la fel de misterios, deși mult mai creativ și mai puțin distructiv decât mutilarea vacilor din SUA în anii ’70, acest fenomen a devenit, pentru prima dată, știre de senzație în august 1980. Atunci, un turist ce se plimba pe lângă Valea Pewsey din sudul Angliei a văzut, învârtindu-se cu o inexplicabilă precizie într-un lan de porumb apropiat, trei cercuri ciudat de perfecte. Articolul despre acestea din ziarul *Wiltshire Times* a atras atenția specialiștilor locali în ozeneologie. Negăsind dovezi ale unei farse sau ale unei intervenții a extratereștrilor și întrebându-se dacă cercurile nu au fost cumva cauzate de o anomalie meteorologică, cum ar fi un vârtej de vânt, jurnaliștii l-au contactat pc meteorologul Terence Meaden - și astfel a început una dintre cele mai distractive, creative și lungi medi-atizări din „sezonul aiurelilor[44].'

Până în vara anului 1982, noi cercuri au apărut peste tot în sudul Angliei. Tipic, acestea erau „singulare[44]; Pe măsură ce fenomenul (la fel ca interesul mass-media) se dezvolta, au început să apară formațiuni mai complexe - nu numai grupuri de cercuri intersectate, ci chiar, până în 1989, „pictograme[44] complicate - sub formă de cheie, cercuri celtice și imagini luate din geometria fractală[5] modernă.

La început, când formațiunile erau relativ simple, s-au creat două teorii principale ale cauzelor. Meaden susținea că o specie rară de vârtejuri atmosferice crea vijelii localizate, ce învârteau recolta de pe câmpuri sub formă de cercuri. Pe măsură ce formațiunile (și relatările în presă despre acestea) au devenit mai complexe, el a inițiat termenul de „vârtej de plasmă[44]; o teorie mai târziu preluată și elaborată de Yoshihiko Ohtsuki de la Universitatea Waseda din Tokio.

Și mai atrăgătoare pentru jurnaliști s-au dovedit teoriile generate de entuziaștii New Age, ocultiști și ozeneologi care, văzând cum în fiecare vară apăreau noi cercuri, plecau în grupuri la locurile respective, precum Devil's Punchbowl aproape de

Winchester sau în locuri megalitice antice, precum Avebury. Aici, perceptând „vibrații cosmice" și stabilind nopți de veghe pentru a încerca să-i prindă pe „făuritorii de cercuri", astfel de mistici ajungeau la concluzia că intervenția extratereștrilor este evident responsabilă! Obiectele zburătoare neidentificate cauzaseră cercurile sau „subconștientul colectiv" sau chiar Gaia, mitica zeiță Mama Terrei care, îndurerată de lipsa de respect a omenirii pentru Ea, ne avertiza pe toți să ne schimbăm modul de viață!

Această teorie senzațională a fost avansată în special de cercetătorii Pat Delgado și Colin Andrews, a căror carte *Dovezi circulare* a devenit best-seller în 1989. Sugerând că cercurile apar în anumite locuri an după an, ei au invocat ca „dovezi" diferite evenimente ciudate. De ce, de exemplu, deasupra unui cerc de la Winterboume Stake din Wiltshire, un pilot al unui avion turboreactor Harrier s-a catapultat (și a murit) misterios, lăsându-și aparatul de zbor să plutească în continuare, prăbu-șindu-se ulterior în Marea Irlandei? De ce, când Andrews a luat acasă mostre de sol de pe un câmp cu cercuri, alarma antifurt din coliba în care ascunsese mostrele se dezactiva, brusc, la ora 4.15 în fiecare dimineață ? De ce câinele său, dus cu forța în mijlocul unui astfel de cerc, a început să vomite? Evident! „Făuritorii de cercuri" erau responsabili![2]

Desigur, ei au recunoscut totuși că se desfășurau *unele* farse. Era un lucru bine știut. într-un caz, *Daily Mirror* a plătit o familie de fermieri pe nume Shepherd ca să realizeze o formă întortocheată, din cinci cercuri false. Operațiunea au dus-o la îndeplinire intrând în câmp pe picioroange (pentru a nu lăsa urme de pași) înainte de a apăsa, cu tălpile, recolta în formă de cerc. Dar adevărații credincioși (în timp ce deplângeau acest aspect comercial cras) au observat că marginile cercurilor astfel formate erau aspre și inexacte.

Și alți cercetători au remarcat însă modul în care câinii reacționează când se află în mijlocul cercurilor *originale,* ca și cum ar simți energii nepământene,

în timp ce mulți alții au declarat că au văzut lumini stranii plutind noaptea deasupra câmpurilor în care mai târziu aveau să apară cercuri sau că au auzit sunete ascuțite și zgomote asemănătoare celor provocate de paraziții electrici. Cei încrezători în intervenția extratereștrilor au pus mare preț pe ceea ce se povestea legat de subiect, cum a fost cazul din 16 iunie 1991, când un cerc cu diametrul de 23 de metri a apărut la Bolberry Down, aproape de Salcombe în Devon. Operatorul de radio local, Lew Dilling, a auzit niște pocnituri și țăcănituri de frecvență înaltă ciudate atunci când a încercat să revină la frecvența obișnuită.

„Semnalele erau atât de puternice", a spus el, „încât le puteai auzi pe fundalul posturilor Radio Moscova și Vocea Ame-ricii - și, de obicei, acopereau orice alt semnal." între timp, patronul barului local se pare că a aflat de cercuri numai după ce câinele său a turbat, sfașiind cu dinții un covor.[3]

Până acum devenise evident pentru toți cei ce nu erau complet scoși din minți de nevoia de a crede în intervenția extraterestră că fenomenul demonstrează senine îngrijorătoare de origine pur *umană.* Nu numai că exista o evoluție rapidă de la cercuri simple la cercuri complexe și apoi la „pictograme" și chiar „insectograme", dar „făuritorii de cercuri" năruiau fiecare nouă teorie „rezonabilă" prin producerea de noi formațiuni (fiecare dând explozie unei noi teorii) cu o promptitudine misterioasă. Când Meaden a evidențiat că, până în momentul respectiv, toate cercurile erau desenate în sensul acelor de ceasornic, imediat a apărut un cerc în sens opus acestora. Când s-a sugerat că farsorii folosesc elicoptere, un nou cerc a apărut direct sub un fir conductor de electricitate.

Totuși, teoriile despre „intervenția extratereștrilor" impuse de Delgado și Andrews (care până atunci trataseră cu indiferență ideile „științifice" plictisitoare ale lui Meaden) au continuat să se impună puternic până când, în iulie 1990, într-un câmp de lângă Alton Bames, a apărut cea mai spectaculoasă pictogra-mă. întinzându-se pe 136 de metri, aceasta era compusă nu numai din cinci cercuri dar și din forme inedite uimitoare, inclusiv o halteră și un șperaclu. Mass-media (și cei ce păzeau câmpurile de cereale) au invadat instantaneu acest teren faimos, încât fermierul acestuia, Tim Carson, a obținut 5000 de lire sterline din taxa de 1 liră pe cap de

vizitator. Toți cerealogii (sau cereologii: ortografia acestui nou termen s-a tot schimbat) au fost convinși că sunt martorii celui mai important fenomen de până atunci. Meaden s-a gândit că acesta îi dovedește teoria lui privind vârtejul de plasmă. Delgado și Andrews erau convinși că propriile lor teorii mai *outre* [6] vor fi acum confirmate. Cu mass-media fremătând, ei au inițiat „Operațiunea Blackbird[44]. Această veghe a recoltelor - asigurau ei lumea - va captura, pe film, agenții misterioși din spatele fenomenului - operațiune și mai derutantă când, în centrul unui nou cerc învârtit în recoltă, curajoșii investigatori nu au găsit nici o dovadă în favoarea „făuritorilor“ extratereștri, ci șase jocuri „Zodiac[44] lăsate ca semnătură (s-a aflat mai târziu) de un farsor din Bristol, care își spunea „Merlin[44].

FARSORII ÎNVÂRTESC PE DEGETE CERCURI DE EX-PERȚI titra un ziar în perioada următoare. Un an mai târziu, în septembrie 1991, grupul tot mai restrâns de adevărați credincioși avea să fie și mai mult pus în încurcătură când doi „poznași[44] de peste 60 de ani, Dave Chorley și Doug Bower, au dezvăluit faptul că ei „desenează[44] cercuri în lanurile de cereale din 1978, chiar în timp ce pretindeau a fi cerealogi con-sacrați. Tehnica lor preferată era să-și susțină un picior în aer cu ajutorul unei plăci de lemn și al unei bucăți de sfoară. Spre disperarea lui Delgado, a lui Andrews și a altor entuziaști, cei doi oameni în vârstă au demonstrat procedura utilizată chiar la televizor. Alte tehnici folosite de ei constau în însemnarea cu torțe a terenului, astfel încât să spațieze cercurile satelit în cinci bucăți identice, sau folosirea unui dispozitiv creat prin legarea de șapcă a unei sârme cu care să formeze corect aleile și marginile pictogramelor.

In continuare s-a aflat că aproape douăsprezece grupuri de farsori s-au ocupat de conceperea cercurilor și pictogramelor în întreaga Anglie la mijlocul anilor ’80, cu metode și din motive variate. Aceste grupuri îi includeau pe: „Merlin“ (alias George Vemon) și adepții lui (motivul: să încânte lumea); gruparea denumită „Gașca lui Bill Bailey“, cu sediul în Northamp-tonshire (motivul: mândrie pentru realizările artistice); „Scepticii din Wessex“ care, folosind tăvăluguri agricole și plăci de carton, doreau să dovedească natura umană a tuturor cercurilor; și „Biroul unit de investigații[41], un grup de agricultori din Whiltshire al căror principal motiv a fost, aparent, nu numai accelerarea Apocalipsei și stabilirea contactului cu

extratereș-trii, dar și ocuparea timpului liber, după ce goleau câteva pahare bune de vin.

Și totuși farsa cercurilor în lanurile de cereale rămâne una dintre cele mai bune din ultimii ani. Nu a provocat pagube și multe dintre cercuri, în special cele mai complexe, sunt niște creații superbe! Ele au reprezentat opere de artă nu numai prin aspectul reușit, dar și prin faptul că făuritorii lor nocturni s-au strecurat în lanurile de porumb bogate și particulare din Anglia pentru a „desena“ imagini care (pentru o anumită perioadă de timp) i-au păcălit pe mulți!

Tăvălugi agricoli, planșe de lemn puse sub tălpi, semne ciudate imprimate în lanuri noaptea - ce e rău în asta? Credeți ce vreți; dar nu este încurajator când aflăm cât de inventivi putem fi noi, oamenii? Arta ia multe forme și poate cele mai bune sunt acelea care nu pot fi observate de prima dată. Cine are nevoie de inteligența extraterestră când o avem, din plin, pe a noastră?

1. *înconjurat de cercuri,* Jim Schnabel, Hamish Hamilton, Londra, 1"3.

2. *Dovezi circulare,* Pat Delgado și Colin Andrews, Bloomsbury, Londra, 1[9]8[9]-

3. *Mistere nedeslușite,* Colin și Damon Wilson, Headline, Londra, 1"3.

4. „Culegerea recoltei[44], Jim Schnabel, *Fortean Times,* nr. 6% Londra, 1"3.

CHATTERTON, Thomas (1752-1780) ***(FARSE LITERARE)***

„Cel mai mare geniu pe care Anglia l-a produs de la Shakespeare încoace"? Nici una din laudele pe care Chatterton le-a primit nu i-a folosit - toate au venit după tragica și prematura sa moarte. Fiul postum al unui paracliser din Bristol, mama sa l-a crescut ca pe un ignorant până când, într-o zi, la vârsta de șase ani, a văzut-o pe aceasta cum rupe în bucăți o foaie publicitară a unui vechi music-hall franțuzesc; „s-a îndrăgostit" de frumoasele litere colorate, după care a început să citească orice carte pe care punea mâna. La vârsta de zece ani, scria deja poezii și studia documente medievale, când a dat peste niște documente vechi pe care tatăl său le scosese din biserica St Mary Redcliffe. în 1764 scrie un poem intitulat „Elinoure și Juga", cu litere

medievale, pe o bucată decolorată de manuscris. Adoptând cuvinte și ortografie vechi, succesul obținut din vânzarea de arbori genealogici, blazoane și „poezii antice" falsificate anticarilor locali l-a încurajat, doar la vârsta de treisprezece ani, să inventeze „Romanele medievale ale lui Rowley".

Documentele tatălui său menționau un anume William Ca-nynge, primarul orașului Bristol (decedat în 1474) și prietenul lui Canynge, negustorul Thomas Rowley. Transformându-1 pe acesta din urmă într-un editor călugăresc, Chatterton a început să falsifice poezii medievale care, ridicând în slăvi orașul Bristol în defavoarea „mișelescului Londonne"; avea în curând să devină foarte popular pe plan local. Creațiile sale s-au înmulțit chiar și după ce el a început să lucreze, în 1767, ca ajutor al unui avocat din Bristol, copiind precedente. în 1768, când s-a construit o nouă punte peste râul Sevem, un ziar local i-a publicat un articol despre un primar care a traversat pentru prima dată vechiul pod din 1248. Prezentându-se la sediul ziarului, Chatterton le-a spus că el copiase povestea de pe un pergament luat de tatăl său din biserica St Mary Redcliffe. în același timp, le arătase unor prieteni, John Rudhall și Edward Gardner, cum falsificase documentul. Conform celor spuse de

Gardner mai târziu, Chatterton „îndoia pergamentul în mai multe locuri, în striațiile formate îl vopsea cu galben ocru, apoi îl freca de mai multe ori pe pământ, după care îl mototolea în palmă, spunând: «Asta-i modalitatea de a le învechi»".[1]

O serie de poeme romantice ale lui Rawlcy, pe care i le dăduse anticarului George Catcott, au fost lăudate de autorul Ho-race Walpole chiar și când tânărul a recunoscut, față de mama și sora sa, că scrisese „Goddwyn", „Parlamentul spiridușilor" și alte falsuri pentru a-și dovedi atât erudiția, cât și elanul poetic. Scriindu-i lui Walpole în martie 1769, el alătura noi poeme și o nouă carte semnată de Rawley, *Istoria pictorilor englezi.* Walpole, al cărui prim roman, *Castelul Otranto* (1764) îi fusese oferit ca traducere a unui roman de aventuri din Italia secolului al XVI-lea de către Chatterton, a fost extrem de entuziasmat - cel puțin până când Chatterton, încurajat, și-a asumat iden-tiatea unui fiu al unei văduve sărace, cu gusturi mai rafinate pentru studiu. Acceptând judecata prietenilor săi, conform căreia poeziile

lui Rawley sunt falsuri, Walpole s-a distanțat de Chatterton. La urma urmei, băiatul făcea parte din clasa de jos.

Supărat, Chatterton s-a gândit chiar și la sinucidere. Când angajatorul său, John Lambert, a găsit pe biroul lui „Testamentul meu, Thomas Chatterton din Bristol", a fost concediat. Părăsind Bristolul, în aprilie 1770 el pleacă la Londra. închiri-ind o cameră la mansardă pe strada Brooke din Holbom, luni de zile nu a mâncat mai nimic și nu a dormit aproape deloc, între timp producând furios un torent de satire, basme, cântece și noi poeme ale lui Rawley, precum „O excelentă baladă a bunăvoinței". Deși publicat în multe reviste, era plătit derizoriu. La disperare și literalmente muritor de foame, a refuzat să primească pomană și, la 25 august 1774, a fost găsit mort, înconjurat de manuscrise răvășite, cu o fiolă de arsenic aproape goală, în mână.

înfierat ca falsificator, a fost totuși lăudat postum pentru meritele sale. „Nu cred că a existat vreodată un geniu atât de desăvârșit", declara Hugh Walpole, și Samuel Johnson l-a numit:

„cel mai extraordinar tânăr" pe care l-a cunoscut vreodată. Anticarul Catcott vorbea despre „ochiul lui de șoim", prin care „îi puteai vedea sufletul"; în timp ce anatomistul Barrett „nu mai văzuse niciodată astfel de ochi, cu flăcări arzând în adâncimea lor" și a spus că deseori era în contradictoriu cu Chatterton pur și simplu pentru „a vedea cât de minunat ochii săi se aprindeau în flăcări, strălucitori și cuprinși de vâlvătăi."[2]

Oare soarta lui ar fi fost diferită dacă nu s-ar fi născut în sărăcie, într-o vreme când săracii erau disprețuiți? Cine poate ști? A fost o flacără de viață scurtă, frustrantă și totuși puternică: moartea sa prematură rămâne una dintre tragediile istoriei literaturii englezești.

1. Citat în Yapp, *op. cit.,* p. 148.

2. Stephen și Lee, *op. cit.*

„CHERti, Domnul" (*Vezi* „LOVITURA 6S“)

CHIAPPINI, Stella (1773-1843) *(IMPOSTORI)*

Unii oameni, pur și simplu, nu sunt mulțumiți niciodată. Născută într-un sătuc toscan din Modigliana, tânăra Stella Chiappini tocmai își începea aparițiile pe scenă, în Florența anului 1786, când i-a atras privirile admirative ale Lordului Newborough, un văduv englez de cincizeci de ani, cu proprietăți în Țara Galilor. în ciuda protestelor ei, declarând că mai degrabă se călugărește, și aparent împotriva propriei voințe, Stella s-a măritat cu el. în 1792, deși nu-și agrea soțul, Stella a fost nevoită să se mute cu acesta în patria lui natală, unde i-se cere să onoreze tradiția familiei cu moștenitori. A născut astfel, eficient, doi băieți într-un singur an. Când Newborough a murit în 1807, ea s-a măritat repede cu un baron rus și i-a dăruit și acestuia moștenitori. Ar fi putut fi un deznodământ fericit - dar în 1821 a primit o scrisoare extraordinară de la tatăl ei. Pe patul de moarte, acesta îi mărturisea: „în ziua în care te-ai născut, dintr-un tată pe care nu trebuie să-1 numesc și care era oricum decedat, soția mi-a născut și mie un fiu. Am fost rugat să fac un schimb și, datorită situației mele financiare de atunci, am cedat insistențelor și am obținut un mic avantaj. Astfel te-am adoptat ca fiică a mea, așa cum băiatul meu a fost adoptat de cealaltă familie.

Se pare că un lucru bun a ieșit din slăbiciunea mea, pentru că te-am crescut într-o situație mai prielnică decât cea a tatălui tău adevărat, deși el avea un rang social similar cu al meu. Acest lucru îmi permite să am sufletul împăcat înainte de a părăsi această lume.“

Stella a plecat direct la Modigliana. Cine cunoștea circumstanțele nașterii ei cu aproape un sfert de secol în urmă? A aflat că, în aprilie 1773, un cuplu francez, contele și contesa de Joinville, ajunseseră la hanul local în stare de urgență, femeia însărcinată dând naștere, doar câteva ore mai târziu— unei fetițe. Bărbatul dezamăgit, care ceruse un moștenitor de sex masculin, încheiase imediat o afacere cu familia Chiappini (în acea zi, binecuvântată cu un fiu), în schimbul unei sume de bani.

Stella a dat de urma familiei Joinville într-un castel ruinat din Champagne. Părinții ei naturali muriseră, dar casa lor du-cală din Orleans Ie purta acum numele. Dând de știre că este în căutare de informații, a aflat în 1823 că un conte de Joinville se afla, din aprilie 1773, în cadrul unui ordin bisericesc la Brisinghella, la doar doisprezece kilometri depărtare de Modigliana. Făcând

cerere la curtea ecleziastică pentru schimbarea certificatului de botez, în mai 1824 a câştigat decizia ca acesta să fie înlocuit. Se numea acum oficial Stella de Joinville. Dar cine era băiatul cu care fusese înlocuită? După mai multe cercetări, l-a găsit pe Louis-Philippe de Orleans.

Această identificare era optimistă. Louis-Philippe devenea, în curând, regele Franței. Totuși Stella era hotărâtă că are dreptate. Născut în 1773, tatăl lui, „ducele revoluționar[44] Ega-lite, fusese decapitat cu ghilotina, în ciuda faptului că votase pentru executarea lui Louis al XVI-lea în 1793. Mama lui, Adelaide, făcuse parte, când s-a căsătorit, din rândul celor mai bogate femei din Franța. De asemenea, unul din titlurile lui Egalite din certificatul de căsătorie era „Comte de Joinville". Stella a vizitat palatul Orleans împreună cu fiul ei rus și ambii au căzut de acord că portretul lui Louis-Philippe seamănă perfect cu tatăl Chiappini. Stella era absolut sigură! Numindu-se acum „Mărie Etoile d'Orleans", dar cu dorința familiei sale de a renunța la idee, a fost susținută de bătrânii membri ai spiței regale Bourbon. Considerând familia Orleans o adunătură de uzurpatori, ei erau fericiți să îi sprijine pe Stella și pe fiul ei, fiind de acord cu pretențiile lor, legitime sau nu.

Stela îl numea pe Louis-Philip „uzurpatorul revoluționar de drepturi pe care, de azi înainte, nu le mai poate deține fără a fi măcinat de vină" și controversa a continuat de-a lungul secolului: în 1889, cei din spița Bourbon au pus în scenă o piesă de teatru, *Maria Stella sau ultima d'Orleans.* Dar, până atunci, cauza lor era pierdută. Curând, devenise evident pentru toată lumea, poate mai puțin pentru Stella, că nici Egalite nici Adelaide nu putuseră vizita Italia în secret în aprilie 1773. Jurnalele lor din acea lună supraviețuiseră și din ele rezulta că fiecare zi a acelei luni din acel an fusese aglomerată cu apariții publice în Franța. Cât îl privește pe Louis-Philippe, la nașterea lui, la Paris în octombrie 1773 (nu aprilie), asistaseră cel puțin cinci persoane, iar botezul avusese loc chiar atunci. Și nici nu exista vreun motiv pentru presupusul schimb de copii, încă patru vlăstare s-au născut după Louis-Philippe, doi dintre ei, băieți.

Stella Newborough, alias de Joinville, alias Chiappini, mai mult ca sigur s-a născut în rândul nobilimii mijlocii. Titlul de Joinville a fost folosit de cel puțin încă o altă familie din acea vreme. Dar se pare că pentru ea nu a

contat faptul că deja atinsese un înalt statut social doar prin noroc, căsătorindu-se prima dată cu un aristocrat englez, apoi cu unul rus.

Doar un simplu aristocrat? Ea dorea să fie de spiță *regală.*

Pe unii oameni nu-i poți mulțumi niciodată cu nimic.[1]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 199-202.

CHIRURGIE PARANORMALĂ ***(FARSE ÎN PARANORMAL)***

Una din cele mai ciudate manii pseudomedicale ale ultimilor ani se leagă de relatările din Brazilia și Filipine, conform cărora „chirurgi paranormali[44] fără educație sau echipament medical, deseori doar cu mâinile goale, efectuează operații complexe înregistrând mari succese și puține eșecuri. în Brazilia anilor ’50, activitatea lui Jose de Freitas, cu porecla Arigo, a atras rapid atenția. Dar în Luzon, Filipine, lumea a dat năvală în anii ’70 pentru a beneficia de serviciile unor vindecători precum Tony Agpaoa care, doar cu propriile lor mâini, se pare că erau capabili să deschidă trupul uman și să îndepărteze țesuturi și organe moarte. Mulți aparțineau asociației Union Espiritista Christiana de Filipinas, o rețea rurală de biserici spiritiste - mișcare, de asemenea, foarte populară în Brazilia.

Pare de neimaginat că cineva ar putea crede astfel de șarlatanii și, mai mult ca sigur, până la mijlocul anilor ’70, „chirurgii psihici[44] erau puternic denunțați, de către sceptici precum James Randi, ca escroci cu o mare dexteritate a mâinilor. Dacă e să vorbim despre fabricarea de dovezi care să-i susțină propria atitudine, nici Randi nu are un trecut atât de curat, dar, în cazul de față, e greu să nu fim de acord cu el. Au existat totuși persoane convinse de ceea ce au văzut.

în decursul a trei vizite făcute în Filipine, autorul Lyall Watson a asistat la peste o mie de operații efectuate de douăzeci și doi de astfel de vindecători. O operație avea ca pacientă o femeie de vârstă mijlocie, ce prezenta dureri de stomac. Watson l-a văzut pe vindecător împingându-și, aparent, mâinile mult în interiorul corpului femeii. O excrescență de came de mărimea unei mingii de tenis crescuse între degetul mare și arătătorul chirurgului. Ridicând tumoarea distinctă cu forcepsul, o asistentă a tăiat o bucată de

țesut organic pentru a elibera excrescența de trupul bolnav. îndepărtându-și mâinile, „vindecătorul[44] a șters trupul femeii de sânge, nelăsând nici urmă de vreo rană deschisă. „îmi plimb mâna pe pielea femeii[44], scrie Watson.

„Este fierbinte, dar nu simt nimic la suprafață, nici o urmă, de nici un fel.[u|]

Ce surpriză! Dar Watson nu a tras concluziile evidente. De ce nu exista nici o rană sau nici o cicatrice? Deoarece corpul pacientei nu fusese deschis! Totuși, asistând la operații similare în anul 1973, jurnalistul din Chicago, Tom Valentine, nu a fost de acord cu teoria așa-zișilor iluzioniști cu dexteritate manuală sau a hipnozei sau a unei farse. în același an și din nou în 1975, Geroge Meek a condus două echipe de „experți“ (experți *în ce,* nu se precizează) în Filipine. Hotărând că unii vindecători sunt într-adevăr impostori, totuși ei au căzut de acord că „existența reală și practicarea zilnică a mai multor tipuri de fenomene psihoenergetice de către mai mulți vindecători locali au fost stabilite în mod clar. S-a descoperit atât practicarea materializării și dematerializării țesuturilor și organelor umane cât și ale obiectelor neumane.“[2]

Am înțeles ideea, aproximativ - dar ce înseamâ „obiecte ncumane“? Mațe de gäină? „Experții“ au mărturisit că, deși nu se luau măsuri de precauție în vederea sterilizării sau anestezierii, nu apărea niciodată vreo infecție sau un șoc postoperatoriu. Desigur că nu. Cum s-ar putea declanșa o infecție sau un șoc postoperatoriu dacă nu exista, în primul rând, o operație? De asemenea, ei căzuseră unanim de acord că nu era vorba de nici un fel de fraudă - cel puțin, nu una pe care ei au obser-vat-o, ceea ce pare să se întâmple tot mai des.

în Brazilia, „Arig6“ a devenit faimos pe tărâmurile natale în anii ’50, apoi și pe plan internațional când autorul John J. Fuller a publicat romanul *Arigo: Chirurgul cu un cuțit ruginit.*[3] Fost miner și doctor amator, se spune despre el că a efectuat mii de operații cu ajutorul cuțitelor de bucătărie sau al foarfecelor obișnuite, în condiții complet nesterilizate. Aparent aflat în transă când diagnostica și trata o boală, Arigo a pretins că primește sfaturi din partea unei voci ce îi apare în urechea dreaptă și care îi aparținea doctorului Fritz, decedat în Estonia în anul 1918. De două ori trimis la închisoare pentru a fi practicat medicina în mod ilegal, după cea de-a doua

sentință s-a dedicat exclusiv diagnosticării. în 1968 o echipă de doctori condusă de neurologul Andrija Puharich din New York l-a observat pe Arigo tratând mii de pacienți. Fără a atinge pe cineva și tratând câte un pacient pe minut, „doctorul[44] punea diagnostice și oferea tratamente fiecăruia. în cazuri verificate, Puharich afirma: „nu am putut găsi nici un diagnostic pe care Arigo să-1 fi pus greșit[44].[4]

într-o călătorie anterioară, Puharich îl urmărise pe Arigo practicând chirurgia: „Oamenii îl asaltau - toți erau bolnavi. O femeie avea gușă tiroidiană. Arigo a luat, pur și simplu, cuțitul de bucătărie de pe masă, i-a deschis gâtul pacientei, a extras de acolo gușa, i-a trântit-o femeii în mână, i-a șters incizia cu o bucată murdară de tifon și pacienta a plecat. Nici nu se poate spune că a existat o sângerare.[445]

Vă amintiți de Puharich? El, cel cu servietele teleportate și cu vocile metalice apărute din aer, care îi vorbeau lui Uri Geller în apartamentul acestuia? Din nou, este greu să respingem perspectiva lui Randi conform căreia, chiar și acolo când *nu este vorba* de înșelătorii, observatori precum Fuller, Puharich și Watson își doresc atât de mult să fie martorii unor miracole, încât operații simple ca spargerea unui abces sunt invocate drept extraordinare.

Cât îi privește pe „vindecătorii[44] filipinezi, Randi oferă demonstrații pas cu pas ale modului în care orice magician priceput poate pune în scenă astfel de operații, chiar și în fața martorilor aflați la mică distanță de ei. El se întreabă de ce, când vindecătorul Tony Agpaoa (unul dintre cei mai bogați oameni din Filipine) a suferit o criză de apendicită, necesitând o operație urgentă, a zburat cu avionul către San Francisco? Nu avea încredere în colegii săi? Știa ceva ce toți cei care credeau în el nu știau?

La urma urmei, e o problemă serioasă. Mii de bolnavi încurajați de publicitatea creată au plecat spre Luzon pentru a fi tratați. într-un documentar de televiziune din 1977, cu titlul

Lumea în acțiune, difuzat de Granada în Marea Britanie, un grup de suferinzi plini de speranță au fost urmăriți și filmați pe drumul lor din Marea Britanie către Luzon, de-a lungul tratamentului lor și apoi în drumul

spre acasă. Rezultatele erau destul de evidente. Cei care se declaraseră vindecați au suferit o revenire a bolii. Alții s-au simțit doar „puțin mai bine“. Iar alții au murit înainte de a se fi difuzat documentarul sau după aceea. Nimeni nu a fost vindecat. Toate tumorile prezente la plecarea pacienților în Luzon se aflau la locul lor și la întoarcere. Cât privește echipajul de televiziune din Granada, acestuia i s-a interzis să mai filmeze operațiile după ce prezentatorul Mike Scott a înșfăcat o tumoare falsă de pe masa de operație, întorcându-se la Londra, Scott a trimis spre analiză, la spitalul Guy, și alte mostre de țesut și sânge pe care echipa sa reușise să le sustragă. Sângele provenea de la vaci și porci. O excrescență „înlăturată" din gâtul unei mici fetițe s-a dovedit a fi un eșantion de biopsie luat din sânul unei femei mature. Alte excrescențe au demonstrat că provin din organele găinilor. Am spus destul.[6]

1. *Eroarea lui Romeo,* Lyall Watson, Coronet, Londra, 1976, p. 214-219. 2. *Ibid.,p.* 218.

3. *Arigo: Chirurgul cu un cuțit ruginit,* John F. Fuller, Crowell, New York, 1974.

4. *Op. cit.,* nota 1, p. 212.

5. „Arigo: un chirurg extraordinar**, Roy Stemman, *Fenomene inexplicabile,* Orbis partwork, Londra, 1983, p. 379.

6. Randi, *op. cit.,* pp. 173-196.

CHORLEY, Dave (*Vezi* CERCURI ÎN LANURILE DE CEREALE)

CLANUL WILLIAMSON *(ESCROCI)*

Sosind în Brooklyn din Scoția în anul 1895, familia Williamson rămâne, până în ziua de azi, cel mai priceput „clan de escroci'* din America, luând cu asalt orașe mari și mici pentru a-i jecmăni pe naivi înainte de a pleca, grăbiți, mai departe. Cuprinzând în cadrul relațiilor lor incestuoase familiile Stewart, Gregg, Johnston, Keith, McMillan, McDonald și Reid, și trăind o viață foarte izolată de restul lumii, acest trib - ca o șatră țigănească - format

din 250 de membri puternici cutreieră drumurile în mașini de lux și vehicule cu rulotă și preferă să trăiască în parcuri special amenajate pentru camping, unde intimitatea le este asigurată. Provocând bătăi și violență oriunde ajung și folosind un număr de escrocherii simple dar eficiente - precum reparația defectuoasă a unui drum sau a unui acoperiș sau zugrăveala de mântuială a unei casc - își împart prada între ei, păstrând o parte și pentru șeful clanului, care de obicei rămâne acasă, în Ohio.

Care este metoda lor? Alegându-și ca țintă o anumită casă, își duc la îndeplinire munca pentru care au fost angajați folosind materialele corespunzătoare, pentru un onorariu rezonabil, după care dau ocol pe străzile învecinate informând potențialele victime că le-au mai rămas destule materiale pentru a mai repara câteva locuințe aproape pe gratis. Cu o grămadă de fraieri ce se entuziasmează de oferta cu preț redus, fiecare dintre ei gândindu-se că este singurul proprietar care va beneficia de ea, clanul pune în aplicare escrocheria, dar are grijă să lucreze doar când e vreme frumoasă. De ce? Pentru că ploaia ar spăla „asfaltul" sau vopseaua subțiată cu uleiul de proastă calitate. De asemenea, familia Williamson vinde paratrăsnete contrafăcute și o gamă largă de obiecte-fantomă, motiv pentru care clanul este denumit „Teribilii Williamson" încă din 1938 când un verișor de-al lor, om cu frica lui Dumnezeu, care respectă legea, le-a demascat activitățile la Biroul de Afaceri din Pittsburgh. De atunci, tacticile și modelul lor de operațiune au devenit atât de cunoscute încât, când ajung într-un mare oraș, poliția avertizează cetățenii prin intermediul mass-media încercând, în același timp, să-i convingă pe nou-veniți să plece mai departe. Evitând Noua Anglie, unde au fost trimiși la închisoare pentru că au efectuat operațiuni comerciale fără autorizație, locul lor preferat, „deschis tuturor oportunităților", este de mai multă vreme California de Sud. înscriindu-și temporar copiii la școlile publice locale, ei se bucură aici de o iarnă blândă și de o vară secetoasă care îi împiedică pe clienții lor să observe, luni de zile în șir, execuția de calitate inferioară a reparațiilor - și până când vine din nou ploaia, familia Williamson este demult plecată...[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 187-191.

COLE, Horace (secolul 20) *(IMPOSTORI, FESTE)*

în februarie 1910, nava regală *Dreadnought,* mândria blindată a marinei britanice, era ancorată în golful Wcymouth, Dorset, când viceamiralul Sir William May, comandant-șef al flotei locale, a primit o telegramă de la Sir Arthur Hardinge, de la Ministerul de Externe. Aceasta îl avertiza asupra unei iminente vizite a împăratului Abisiniei, împreună cu alaiul său. De-abia au găsit timp pentru organizarea transportului și pentru întinderea covorului roșu în stația de tren Weymouth, înainte de sosirea demnitarilor acompaniați de un interpret și de un reprezentat oficial al Ministerului de Externe. Ofițerii îmbră-cați în uniformele lor impecabile au urmat întocmai protocolul de rigoare și apoi i-au condus pe oaspeți la bordul navei *Dreadnought.* Drapelul flutura sus pe catarg în timp ce se intona imnul național din Zanzibar*, dat fiind că echipajul navei nu cunoștea absolut nimic despre Abisinia. Vizitatorii acoperiți cu robe exotice nu au obiectat împotriva greșelii, dar au admirat tot ceea ce au văzut, strigând întruna „Bunga-bunga!", în semn de aprobare când erau trase salve de salut (unele relatări ale evenimentului nu menționează că s-au tras focuri de armă și că „Bunga-bunga" a fost, de fapt, o invenție jurnalistică ul-

♦ Insulă în vestul Oceanului Indian, în apropierea țărmului de est al Africii, înconjurată de numeroase recife coraliere. Fost protectorat englez, și-a câștigat independența în 1963. Unindu-se cu Tanganyika, formează în octombrie 1964 Republica Unită Tanzania, în cadrul căreia are autonomie legislativă și executivă.

terioară). Una peste alta, vizita a avut un mare succes, deși oaspeții au refuzat să ia masa de prânz și, fără preșuri de rugăciune disponibile pentru ritualul de seară, aceștia au plecat destul de repede. în gara Weymouth, ei le-au dat bacșișuri marinarilor, s-au urcat în tren și pe drumul înapoi spre Londra au insistat ca ospătarii să poarte mănuși albe pentru a servi cina. Asta însemna ca trenul să oprească - și astfel să își modifice orarul - în gara Reading pentru ca servitorul prințului se le poată cumpăra.

f.

Câteva zile mai târziu, ziarul *Daily Mirror* a dezvăluit că vizita a fost o farsă pusă la cale de diletanți din înalta societate și condusă de sofisticatul om de lume, William Horace de Vere Cole. Și tocmai Cole, hotărât să devină cunoscut ca artist în ale festelor, a spus adevărul presei. Marele

comandat al marinei britanice a devenit ținta batjocurii din întreaga Europă. Sir William May a fost urmărit prin Weymouth de mici ștrengari ce țipau „Bunga-bunga“. în sălile de music-hall, se făceau o grămadă de glume cu „Bunga-bunga“. Au început să se pună întrebări în parlament. Se comisese și un delict, atunci când s-a trimis o telegramă sub nume fals. întreaga afacere a scăpat de sub control. Până acum, mai mulți dintre cei participanți la farsă își doreau să nu se fi implicat niciodată.

Farsa a fost însă atât de rapid planificată și executată, încât toți s-au mirat cum de a reușit. Conspiratorii au fost Cole, prietenii săi Adrian Stephen, Anthony Buston, Guy Ridley, Duncan Grant și verișoara lui Stephen, Virginia - mai târziu devenită faimoasa scriitoare Virginia Woolf. Intenția lor era de a face o glumă pompoasei și autoritarei fnarine britanice. Tipărindu-și cărți de vizită în Swahili, purtând costume închiriate și bărbi false, aranjați de machiorul lui Sarah Bemhardt în timp ce un complice îi trimitea lui Sir William May telegrama, tinerii au plecat la drum spre Weynmouth. Doar Cole era optimist. Ceilalți se întrebau în ce nebunie intraseră. Deghizarea era absurdă; iar pregătirea — zero. Au supraviețuit faimoasei primiri, dar când au ajuns pe *Dreadnought,* a început să plouă; machiajul lor se deteriora cu fiecare strop; mustața lui Duncan Grant mai că i-a alunecat de pe față. Dar Cole, sprijinându-1 pe Buxton în rolul acestuia de „împărat", a reușit să-i conducă pe toți sub punte. Au refuzat să ia prânzul, nefiind siguri ce mâncăruri le erau permise de necunoscuta lor religie și temându-se că vor avea probleme și mai mari cu machiajul. Când șeful de pesonal, uimit de puternicul accent german al interpretului, a început să bănuiască că ei sunt spioni, Cole a pus capăt petrecerii în cinstea lor sub pretextul „rugăciunilor de seară". El singur a fost cel care nu a avut nici o clipă dubii.

în final, farsa nu a fost pedepsită sub nici o formă și agitația din jurul ei s-a stins treptat, dar Cole a fost încântat. Ceilalți, în schimb, se săturaseră peste poate. Virginia Woolf, care se alăturase grupului doar pentru distracție, a considerat că a fost o lecție din care a învățat cât de prostuți pot fi bărbații și, mai târziu, a folosit farsa ca subiect al unei scurte nuvele din 1921, intitulată „Societatea".

COLEGIUL INVIZIBIL („CRUCEA TRANDAFIRULUI")

COLLIER, John Payne (1789-1883) *(FARSE LITERARE)*

Dramaturgia și reputația lui Shakespeare (el însuși subiect al unei farse?) i-au atras dintotdeauna pe farsori, precum William Henry Ireland (1777-1835), care a pretins că a descoperit noi piese de teatru ale bardului englez, dar de fapt erau propriile sale creații - și John Payne Collier. Un jurnalist fascinat de era Tudorilor, și în special de Shakespeare, acest erudit a publicat, în 1831, *Istoria poeziei dramatice engleze și analele scenei,* fiind aplaudat de publicul larg dar și de critici. Ceea ce nimeni nu și-a dat seama la momentul respectiv a fost că acest om amabil nu s-a putut abține să falsifice sursele folosite. O astfel de falsificare a implicat cererea, din partea Asociației de actori a lordului șambelan, de renovare a teatrului Blackfriars și de continuare a activității societății în această clădire. Datată 1596 și cu numele lui Shakespcare folosit ca al cincilea semnatar, cererea a devenit, cu o diferență de șapte ani, cel mai vechi document ce poartă numele lui Shakespcare, deci o descoperire importantă.

Asigurându-și astfel reputația, Collier a câștigat accesul în vasta bibliotecă a lui Sir Francis Egerton, aflată în Bridgwater House din Londra. în 1835 el publică *Noi fapte privind viata lui Shakespcare.* Și această carte era plină de falsuri care, îndemânatic susținute unul pe altul, includeau atât „dovezi" că piesa *Othello* a fost interpretată în fața reginei Elisabeta în 1602, cât și „descoperirea" unei balade originale care, pretindea el, e posibil să fi fost sursa de inspirație pentru piesa *Furtuna.*

în 1840, Collier a înființat „Societatea Shakespcare" care, în 1844, a publicat *Viața lui Shakespeare* - din nou, o carte plină de înșelătorii istețe, pe care nimeni nu le observase -încă. Ales vicepreședinte al Societății de anticari în 1850 și primind o indemnizație anuală, el a stat liniștit, fără a-și face probleme, până când Joseph Hunter de la Arhivele Publice a început să pună sub semnul întrebării limba, datele și vârsta lucrării despre descoperirile făcute la Bridgwater House. Deși nu a dat glas îndoielilor sale, în curând i s-a alăturat un alt critic, J.O. Halliwell, care a afirmat public că toate aceste „descoperiri" au fost falsificate de către aceeași persoană.

Collier a continuat însă cu falsurile, ca în 1852 să anunțe cea mai importantă descoperire a sa - o copie a celei de-a doua ediții in-folio a operelor lui Shakespeare (1632), cumpărată, spunea el, cu treizeci de șilingi

de la un librar, John Rodd, înainte ca acesta să moară în 1849. Pătată de tutun și vin, cu adnotări în engleza secolului al XVII-lea - făcând numeroase schimbări în punctuație, text și indicațiile de scenă, pe coperta acesteia era scris: „Cartea lui Tho. Perkins". Se știa că un actor pe nume Perkins a lucrat, pe vremea aceea, la compania de teatru shakespeariană Marlowe. Collier a publicat acest text drept versiunea originală folosită de Shakespeare, dar avea să afle că autorul anonim al *Artei literare* (1855) se îndoiește de cuvintele lui. Collier l-a dat în judecată, însă audierile neconcludente din cadrul procesului nu i-au îmbunătățit deloc reputația. Insistând în continuare că este volumul original, el a donat exemplarul lui Perkins bibliotecii ducelui de Devon-shire. Dar când, în 1859, moștenitorul lui Devonshire a donat, la rândul lui, acest tom Muzeului Britanic, Sir Frederick Mad-den a dovedit că scrisul de mână, cu ajutorul creionului, se află sub stratul de cerneală folosită pentru adnotări și că cerneala era, de fapt, apă colorată.

Ulterioarele cercetări ale criticilor au contestat toate descoperirile lui Collier, începând cu cele de la Bridgwater House, deși nu s-au mai întreprins și alte anchete pentru a afla dacă Collier a fost victima acestei fraude sau însuși autorul ei. El a continuat să scrie, dar nu au mai existat „descoperiri[4]*. Tragedia este că, deși mare parte din opera sa este de valoare, după aceste evenimente, întregile sale creații au fost considerate suspecte. Nimeni nu știe de ce Collier a procedat în acest fel, pentru că, din toate celelalte puncte de vedere, era un om bun la suflet și blând. Probabil că în noi toți se ascunde un demon care tânjește să-i inducă în eroare pe cei din jur, deși numai unii dintre noi încearcă să scape basma curată.[1]

1. Stephen și Lee, *op. cit.*

COLUMB, Cristofor (1451-1506) *(FARSE*

ALE EXPLORATORILOR)

Descoperirea Americii de către europeni a fost întotdeauna înconjurată de farse. Chiar și numele de „America[44] provine de la un explorator a cărui pretinsă călătorie pe acest continent a fost o înșelătorie *(vezi* Vespucci). Deși italianul Cristofor Columb este considerat pretutindeni primul care a pus

piciorul pe pământul Americii în 1492, el a acostat în Indiile de Vest, nu pe continent. Așadar, în ciuda altor personaje ce au pretins anterior că au ajuns pe tărâmul Lumii Noi, precum fenicienii, scoțianul St. Brendan, Leif Erickson, prințul Madoc al Țării Galilor, prințul Henry Sinclair de Orkney şi mulți alții, pare cel mai probabil că John Cabot a fost primul om care a ajuns pe continent în 1497. Cât îl privește pe Columb, idealizat secole de-a rândul, lui i s-a acordat chiar și descoperirea faptului că pământul este rotund. într-adevăr, „istoria este singura minciună cu care toată lumea este de acord“. Și faima lui Columb a inspirat numeroase șarlatanii. Un pergament cumpărat de un avocat din Mexico City în 1876 era lizibil, deși infiltrat de sarea din apa mării și acoperit de nisip și scoici. Textul nu era scris în italiană sau spaniolă, ci în germană, explicația lui „Columb“ fiind că aceasta se datora incapacității membrilor echipajului său de a citi.

Ciudat, în cadrul călătoriei epocale din 1492, Cristofor *a încercat* să-și păcălească echipajul. Pentru a le ridica moralul și întări curajul, Columb a ținut în același timp două jurnale de bord. în jurnalul creat special pentru marinari, înregistra o cifră falsă a distanței navigate în fiecare zi. Fiul său, Ferdinand, povestea cum tatăl lui obișnuia să își consoleze oamenii „cu promisiuni mărețe despre pământ și bogății[4]* și că, „pentru a le menține speranța și a le împrăștia frica de o călătorie lungă, el s-a decis să declare mai puține leghe decât parcurgeau în realitate, spunându-le marinarilor într-o zi că au navigat doar cincisprezece leghe când, de fapt, trecuseră de optsprezece. Columb proceda astfel pentru ca echipajul să nu creadă că, de Spania, îl desparte o distanță extrem de mare - așa cum era, de fapt, în realitate - dar el își nota, în jurnalul său secret, datele corecte/*

Șiretlicul a funcționat - până la un moment dat. Amenințat cu revolta, el a reușit să-i convingă pe marinari să mai navigheze încă trei zile. Și au dat de pământ chiar înainte de cea de-a treia zi.

Și mai ciudat, biograful său, Samuel Eliot Morison, a arătat că, datorită erorilor din calculele sale, jurnalul fals avea date mai corecte decât cel pe care îl ținea, în secret, doar pentru el. Și când în final au văzut pământ, Columb le-a mai făcut o festă navigatorilor. El promisese o anuitate de 10.000 de maravedi[7] primului marinar care observă uscatul. Cel îndreptățit și-a cerut premiul, dar Columb a spus că, de fapt, el însuși zărise pământul

puțin mai devreme în acea seară. După care, și-a cerut recompensa și a primit banii.[1]

1. Goldberg, *op. cit.,* pp. 44-45.

CONAN DOYLE, Sir Arthur (1859-1930)

***(Vezi și* FALSIFICĂRI DE FOSILE)**

Acest faimos autor al romanelor cu Sherlock Homes, pe lângă cariera de creator literar, a urmat și o carieră de ocultist și spiritist. în aceste domenii, realizările sale nu au avut foarte mare succes. Păcălit de celebra farsă a zânelor de la Cottin-gley și insistând că recunoscutul iluzionist, Harry Houdini, totodată „cel mai mare mediu fizic al timpurilor modeme", a fost un farsor - nu ca experta în spiritism Margery Crandon -până la sfârșitul vieții sale era privit de multă lume drept un naiv. Așa cum se sublinia în articolul „Făptașul de la Piltdown" (revista *Science* nr. 83), este posibil ca el, și nu Charles Dawson, să se fi aflat în spatele măreței farse a Omului de la Piltdown.

Un doctor pensionat căruia îi plăceau glumele, Conan Doyle era expert în anatomie, era interesat de teoria evoluției și de paleontologie, a descoperit fosile de dinozaur în apropierea casei sale și, în 1912 (anul în care a fost anunțată descoperirea Omului de Piltdown), a publicat *Lumea pierdută,* un roman fantastic, în care curajosul profesor Challenger (fotografia personajului de la începutul poveștii îl reprezenta de fapt pe Conan Doyle, deghizat) descoperă un platou amazonian în care dinozaurii și oamenii-maimuță au supraviețuit trecerii timpului. Doar la șapte mile depărtare de locuința lui, el vizita deseori groapa cu nisip și pietriș de la Piltdown, unde îi urmărea pe Dawson și Woodward cum sapă și îi încuraja atunci când descopereau ceva. Mai mult de atât, avea acces ușor la materialele folosite în farsă: un vechi craniu uman, o falcă de urangutan, un dinte fosilizat de hipopotam și alte obiecte de acest gen. Dovezile sunt doar circumstanțiale, dar - cine știe?

Ca rezumat al poveștii despre familia Conan Doyle - farsorii - este faptul că în 1912 Sir Arthur a cumpărat de la unii dintre admiratorii săi o poveste cu

Sherlock Holmes, „Bărbatul căutat“, gândindu-se că, într-o bună zi, ar putea să-i folosească. în 1942, fiul său Adrian a găsit cartea într-un cufăr și, pretinzând că este scrisă de mâna tatălui, a vândut-o revistelor din Marea Britanie și USA. Nu se știe dacă el a crezut cu adevărat că tatăl său crease varianta corectă, dar când adevăratul autor al nuvelei i-a trimis o scrisoare cerându-i să pună capăt farsei și să declare adevărul, Adrian l-a dat în judecată pentru calomnie. Din fericire, autorul păstrase scrisorile de la Sir Arthur prin care se dovedea tranzacția inițială.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 159-161.

COOK, Florence (*Vezi* MEDII)

COOK, Frederick (1865-1940) ***(FARSE ALE***

EXPLORATORILOR)

în septembrie 1906, Cook a fost demascat ca șarlatan după ce a pretins escaladarea muntelui McKinley, de 6194 m, din Alaska, cel mai înalt vârf din America de Nord. Trei ani mai târziu, acest farsor cu spirit întreprinzător a apărut din Arctica pretinzând că, împreună cu doi eschimoși, a atins Polul Nord. Nimeni nu a crezut nici această afirmație, deși, petrecându-și ultimii treizeci de ani din viață (din care cinci într-o închisoare federală pentru fraudă cu petrol) batjocorit de toată lumea, chiar și pe patul de moarte, în 1940, încă își susținea nevinovăția. între timp, intentase o serie de procese împotriva celor care îl numeau mincinos - ceea ce, mai mult ca sigur, era.

Cook este exemplul clasic de singuratic atât de puternic influențat de propriii demoni, încât a trebuit să revendice mai mult decât a realizat. Pierderea tatălui când avea doar cinci ani, complexat toată viața datorită bâlbâielii sale, imposibilitatea de a profesa medicina în Manhattan, apoi moartea soției în timp ce dădea naștere unui copil, la rândul lui mort, nu e de mirare că toate acestea l-au împins să plece în sălbăticie. Deși descurcăreț și curajos, nu era un tip foarte inteligent. „Cred că ar face față morții și dezastrului fără să rostească un cuvânt", a remarcat colegul său, Robert Dunn, în cartea *Jurnalul nerușinat al unui explorator* (1907), „dar

asta datorită insensibilității ce vine o dată cu vârsta și prea bogatei experiențe, nu datorită unui adevărat curaj. Nu pot să cred că el are imaginație; el nu a demonstrat niciodată că ar avea calitățile unui lider". Evident nu un prieten, în autobiografia sa din 1956, *Lumea vie,* Dunn îl descrie pe Cook ca pe „un prost, cu o față de bivol, cu păr drept și îngălbenit și o mustață ca de morsă, cu ochi albaștri spălăciți, un zâmbet rece și o ușoară bâlbâială... El lua decizii inconsecvente, părea indiferent și totuși gravitatea sa încrezătoare, pompoasă nu lăsa loc criticilor/*

Cook era o personalitate plină de contradicții. Exploratorul norvegian Roald Amundsen îl numea „cel mai strașnic călător pe care l-am văzut vreodată" - totuși Cook nu știa nici măcar cum să folosească un teodolit*. Și când a pretins că a urcat pe muntele McKinley împreună cu Edward Barrill (ale cărui declarații au rămase ambigue în privința întregii afaceri), el s-a dovedit destul de stângaci în a oferi, ca dovadă, o fotografie a „vârfului" muntos, ce dezvăluia însă piscurile celor doi munți din apropiere, prinse pe peliculă din spatele și de deasupra lor. Din această poză s-a identificat, mai târziu, că „muntele McKinley" era un vârf de altitudine mai mică, sub 6000 m.

Care a fost motivul înșelătoriei lui? Oare își dorea să dispară din viața socială? O nevoie disperată de proprie glorificare? După toate standardele, expediția din 1906 a fost un succes. El pătrunsese într-o regiune până atunci inaccesibilă,

♦ Instrument optic goniometric de precizie folosit în geodezie și astronomie. o explorase și realizase pentru ea hărți - o mare cucerire. Dar nu i-a fost de ajuns.

Jurnalistul W.T. Stead l-a cunoscut pe Cook în Copenhaga anului 1909, după presupusa și deja controversata călătorie la Polul Nord. El menționa: „Cook nu ne impresionează ca om, ci mai degrabă ca un copil - un copil naiv, neexperimentat, care are dureros nevoie de cineva care să aibă grijă de el și care să-i spună ce trebuie să facă pentru a-i fi bine.[44] Observând incapacitatea lui Cook de a lua hotărâri în orice privință, Stead remarcă: „Dacă ar fi fost atât de nehotărât și inconsecvent în regiunile arctice, nu ar fi putut ajunge niciodată nicăieri și cu siguranță nu s-ar fi putut întoarce acasă.[44] Stead, care mai târziu va muri pe vasul *Titanic,* în ciuda

avertismentelor primite de a nu întreprinde această călătorie fatală, concluziona: „El nu este, să spunem, un om cu imaginație.[44]

De aici se înțelege că Frederick Cook era supus unui martiriu pe care doar el însuși și susținătorii lui acerbi îl priveau ca atare. E posibil ca Peary și Byrd să fi fost la rândul lor niște mincinoși, dar revendicările lor au fost acceptate. Cook nu s-a dovedit atât de inteligent. Un naiv incapabil (sau nedoritor în secret) să își șteargă urmele false, el a fost descoperit nu o dată, ci de două ori. Recent, un biograf în favoarea lui pretinde că Frederick Cook nu a fost „doar una din cele mai mari victime din istoria Americii, ci și un campion al tuturor timpurilor[44]. Poate că așa este. Dar, în acest caz, nu a căzut doar victima opiniei publice sceptice, ci și a propriei personalități tulbure și autoflagelante.[1]

1. Roberts, *op. cit.,* pp. 88-105.

COOKE, Janet (contemporan) *(FARSE LITERARE)*

în 1981, această tânără și ambițioasă reporteră de la ziarul *Washington Post* a primit premiul Pulitzer pentru articolele sale despre un vagabond, fără casă și dependent de droguri, dispus să facă orice pentru a se reabilita. Fotografiile cu acest copil au impresionat adânc inimile americanilor. Povestea a

fost publicată și republicată în întreaga lume. Mai târziu, tot pe plan mondial, s-a publicat știrea că istorisirea era o minciună. Jurnalista găsise, într-adevăr, pe străzi, mizerie și dependență de droguri, dar copilul descris de ea nu exista. Băiatul era, de fapt, rezultatul imaginar al multor astfel de povești. Janet Cooke și-a pierdut premiul Pulitzer, slujba și reputația, pentru că îndrăznit să depășească limitele adevărului.

COPm DOMNULUI (*Vezi* BERG, David)

CRANIILE DE LA JAVA, (*Vezi* FALSIFICĂRI DE FOSILE)

CREȘTINISMUL *(FARSE ISTORICE)*

Naşterea din trupul unei fecioare? învierea din morţi? Ascensiunea trupului în ceruri? Ar mai fi controversat să se sugereze că astfel de dogme (niciodată afirmate de către primii creştini) fac parte din ceea ce ar putea constitui una dintre cel mai profund influente farse ale tuturor timpurilor? Pentru că, din ce în ce mai mult, se pare că prima religie creştină a fost un cult iudaic militant, mesianic, asemănându-se puţin sau chiar deloc cu mitul supranatural al lui lisus, ce a fost mai târziu construit din el.

Dovada care dărâmă mitul a fost descoperită recent. Texte îngropate, pentru siguranţă, la începutul erei creştinismului au ieşit din nou la suprafaţă. Mai întâi, în 1945 un depozit secret pentru texte gnostice[8] a fost descoperit la Nag Hammadi în Egipt. Numiţi după termenul grecesc *gnosis,* „cunoaştere", gnosticii nu au constituit un singur cult, ci mai multe, în cadrul efervescenţei de diferite interpretări, secte şi credinţe ce au caracterizat creştinismul în timpul imperiului roman, cu aproape un secol după prima apariţie a noii religii. Dar caracteristica majorităţii, dacă nu a tuturor cultelor gnostice (care se bazau pe tradiţii şi mai vechi) avea la bază: încrederea în revelaţiile personale, respingerea unicei autorităţi a bisericii patriarhale şi recunoaşterea egalităţii femeilor. Individualismul lor şi organizarea tot mai crescândă a Bisericii Sfanţului Petru însemnau, până la sfârşitul celui de-al doilea secol de după Hristos, că multe secte gnostice erau distruse sau se ascundeau. Un astfel de grup a ascuns textele la Nag Hammadi, publicate în 1978 sub titlul *Biblioteca de la Nag Hammadi.*

Unele texte, precum „Evanghelia lui Filip", „Trăznetul, Mintea Perfectă" şi „Pistis Sofia" dezvăluie lucruri extrem de interesante. Ele resping dogmele precum Reînvierea, văzută de gnostici ca spirituală, nu fizică. Probabil cea mai revelatoare este prezentarea unui lisus complet diferit faţă de figura asexuată înfăţişată oficial de cei patru evanghelişti în Noul Testament. Acest lisus este căsătorit cu Maria Magdalena, discipolul pe care el îl iubeşte cel mai mult. în „Apocalipsa lui Petru", acest lisus spune despre creştinismul ortodox: „Ei se vor lega de numele unui bărbat mort, crezând că astfel vor deveni puri. Dar ei mult se vor pângări şi vor cădea în greşeală şi pe mâna unui om rău, viclean şi în numele unei dogme ma-nifolde şi vor fi conduşi eretic..."[1]

Cine era acest „om rău, viclean"? Mai multe răspunsuri au început să apară o dată cu o nouă descoperire, în 1947, în peșterile pline de stupi de albine din stâncile de la Qumran, de lângă Marea Moartă, aproape de Ierusalim.

Pergamente din piele, înfășurate în pânză putrezită și introduse în recipiente de lut, aveau înscrise fragmente de text ale cultului esenian, un cult iudaic radical din primul secol de după Hristos. Primele traduceri au sugerat o provocare adusă Sfintei Scripturi ortodoxe. Vaticanul s-a mișcat repede și a stabilit monopolul asupra descoperirilor, dând aceste manuscrise în păstrarea unui grup de învățați catolici aflați sub îndrumarea părinților Roland de Vaux și Josef Milik. Timp de patruzeci de ani, această „echipă internațională" nu a publicat absolut nimic. în 1992, revoltat peste măsură, academicianul american Robert Eisenmann a publicat propria traducere (fără drepturi de autor) și interpretare a unui număr de cincizeci de texte din totalul celor oprite și ascunse de către oamenii bisericii.[2]

El și alții oferă acum o perspectivă atât de radicală a creștinismului timpuriu, încât sugerează o cu totul altă religie. Chiar dacă unele afirmații par prea bizare — că „Iisus“ era numele de cod al unei ciuperci halucinogene (Allegro[3]); sau că el era o femeie, nu un bărbat (Harris[4]); sau că era zeul de sacrificiu al, porumbului, mort și renăscut (ca Tammuz sau Osiris) al unei religii antice a fertilității (Smith[5]) — întrebări grave imploră acum să primească un răspuns. Ce a fost, de fapt, creștinismul timpuriu? Cine a fost *adevăratul* lisus? Și cum a fost noua religie modelată în forma dogmatică care, cu variații, a supraviețuit peste două mii de ani?

Noile dovezi sugerează următorul peisaj. ludcea cucerită de romani din timpul domniei lui Tiberius (14-37 d. Hr.) era un teritoriu neliniștit. De când revolta Macabeilor (c. 167 î. Hr.) i-a înlăturat pe greci, aici au existat rebeliuni sporadice împotriva succesorilor acestora, romanii, dar fără noroc. Mesia, un rege-preot profețit, care avea să înlăture dușmanul și să stabilească domnia lui Iahve pe pământ, era așteptat în fiecare zi de secte rigide, precum cea eseniană. Odată, înainte de exilul iudeilor în Babilonia (597-538 î. Hr.), au existat, la un moment dat, *doi* Mesia: regele și marele preot.

Termenul evreiesc *mâshîabh* se referă la miruirea unui rege sau a unui mare preot; așa cum termenul grecesc *Christos* se referă la miruirea unui inițiat în Mistere. Sub ocupația elenă, apoi cea romană, nu au existat mântuitori ai lumii (Mesia) sau miruiți *(Christos).* Apoi s-a ridicat un lider esenian, lisus *(Yeshua,* un nume arameic[9] obișnuit), acceptat de adepții lui ca descendent regal al lui David. Cei din secta eseniană l-au recunoscut ca Mesia, dar alți evrei, nu. El trebuia să se dovedească prin îndeplinirea profețiilor scripturii. Esenienii, considerați convențional ca mistici pacifiști, formau mai degrabă o aripă a zeloților, care erau atunci luptători iudei pentru libertate.

Editorii celor patru Evanghelii nu au făcut eforturi mari pentru a ascunde aceste legături. Aluziile abundă. Despre discipolii lui Hristos, de pildă, unde „Simon Zelotes" este Simon Zelotul*, în timp ce „Iscariot" implică termenul *sicarius,* un pumnal folosit de zeloți pentru asasinatele lor. Titlul lui Hristos, „Nazarineanul“, s-ar putea referi nu la orașul Nazaret, ci la nazarineni, o ramură a sectei eseniene.[6]

Pergamentele menționează doi indivizi: „Dascălul dreptății" și „Mincinosul" sau „Preotul cel rău". Identificarea lor variază. Baigent și Leigh pretind că lisus a fost primul și Sfanțul Pavel, al doilea: vezi mai jos.[7] Interpretarea lui Thiering, care pretinde că textele evreiești au folosit o tehnică numită *pesher,* prin care mesaje ascunse se află în anumite cuvinte la suprafața textului, îl vede pe lisus ca pe „Preotul cel rău", considerat ca atare de către iudeii ortodocși pentru că le ținea predici neevreilor neinițiați.[8] în povestea în care el transformă apa în vin la Canaan, „vinul" semnifică cei învățați, iar „apa", cei neinițiați. în plus, căsătoria a fost a lui - cu Maria Magdalena, „discipolul pe care îl iubea cel mai mult".

Cât privește crucificarea, ori a fost realizată simbolic la Qumran (conform lui Thiering), ori fizic, pentru a îndeplini literalmente profețiile Vechiului Testament, lisus fiind, în momentul respectiv, drogat (cu o bucată de pâine înmuiată în vin) și mai târziu readus la viață (conform lui Lemesurier). Credința musulmană este că nu lisus ci alt bărbat a murit pe cruce. Povestea relatată de Biblie este ciudată: de obicei, victimele crucificării se chinuiesc zile la rând, dar lisus a murit repede, și la fel de repede este coborât de pe cruce.

Tot mai mult se vorbește nu despre celibatarul „lisus, blând, resemnat și blajin" al ortodoxiei, ci despre un bărbat cu cât mai prozaic, cu atât mai verosimil, unul destul de remarcabil pentru a încuraja, probabil, cea mai de succes farsă din istoria omenirii. Ceea ce ne aduce cu gândul la Sfântul Pavel, un personaj foarte suspect.

Născut în Tarsus, Cilicia, tatăl său fiind un cetățean evreu al Romei, el a primit numele tribal *Saul,* ca și numele roman *Paul.* Autorul necunoscut al Faptelor Apostolilor din Noul Testament spune cum Sfântul Pavel, pe drumul său spre Damasc, i-a persecutat pe creștini înainte de a se converti. Acum propăvăduindu-1 pe lisus ca Fiul lui Dumnezeu, fostele lui victime se îndoiesc de buna sa credință. Și unde-i surpriza? în anul 43 d. Hr., creștinii din Ierusalim, sub conducerea lui lacov (fratele lui lisus) îl acuză de tăgăduirea legii iudaice. De ce? Pentru că el deja îl transformă pe lisus în mit, ca un zeu mort și reînviat, și vorbește despre nașterea lui dintr-o fecioară, despre miracole, reînviere și păcatul originar - toate contrare iudaismului. Fugind, el ține predici evreilor și neevreilor de peste hotare. Scriindu-le congregațiilor sale (50-58 d. Hr.), el îi atacă pe apostolii lacov și Petru, care îl cunoșteau pe lisus (așa cum Pavel nu l-a cunoscut niciodată), insistând că *el nu este un mincinos* (ceea ce înseamnă, după spusele multora, că este un mincinos: amintiți-vă de Richard Nixon și legendara sa afirmație: *Eu nu sunt un escroc!).* întoarcerea sa la Ierusalim în anul 58 d. Hr. provoacă o răscoală (Faptele Apostolilor XXI: 28): armata romană îl salvează de mânia evreilor doritori să-1 linșeze, probabil zeloți. Din nou, de ce? Dus în siguranță de către romani la Cezarea, el cere să fie ascultat în Roma, unde în anul 60 d. Hr. este trimis la închisoare și mai târziu, judecat. E posibil sau nu ca el să fi fost martirizat sub domnia lui Nero.

De ce au salvat romanii un bărbat ce glorifica un „criminaF* pe care ei îl executaseră? De ce îl urau evreii pe Pavel? Este oare el „Mincinosul" din manuscrisele de la Marea Moartă, străinul care, primit în comunitatea „Dascălului Dreptății", „a batjocorit Legea" și a înșelat oamenii cu povești false? A fost el un oportunist, un om ce nu merita să i se acorde încredere? Probabil. La urma urmei, versiunea lui asupra „creștinismului" a izbutit să domine. Dezvoltând și exagerând supranaturalul bazat pe culte timpurii (aflate încă în competiție cu cele noi) și răspândind acea ură a „multor femei nechibzuite" (așa cum le numește el) care mai târziu va cuprinde

Biserica masculină, influența sa a fost de așa natură (adică mulți au fost de acord cu el), încât, până în anul 180 d. Hr., episcopul Clement din Alexandria ordonă suprimarea acelor părți din originala Evanghelie a lui Marcu prin care se încurajează influența gnosticilor și a femeilor. Asta înseamnă că Clement, cenzurând deliberat trecutul, știe că miza stă în putere, nu în *adevăr,* oricât de justificat ar fi acesta. Până atunci, războiul este o luptă pur politică, deși mascată de teologie.[9]

Biserica a fost întotdeauna bastionul autorității masculine. Imaginea Măriei, mama lui lisus, și cea a Măriei Magdalena au suferit masive deformări în cadrul procesului fraudei inițiale - așa cum s-a întâmplat și cu imaginea lui lisus însuși. Se spune despre lisus că este asexuat și celibatar, un misogin care o menționează doar de două ori pe mama lui și apoi, folosește doar termenul de „femeie". Și aici rezidă un mister. în Marcu VI: 3, lisus este numit „fiul Măriei" și nu „fiu al lui losif‘, care, în semită, implică îndoială privind identitatea tatălui. Dar Marcu, primul evanghelist, nu menționează absolut niciodată nașterea virgină. El sugerează că lisus nu a fost fiul lui losif, că nașterea sa a fost neobișnuită și că mitul nașterii virgine a fost inventat pentru a mușamaliza o rușine (în timp ce cade de acord onorabil cu alte mituri păgâne mai timpurii, cum ar fi nașterea egipteanului Horus[10]).

Cât o privește pe Magdalena, ea rămâne figura cea mai ambiguă dintre toate - cu excepția informațiilor oferite în textele de la Nag Hammadi. *Evanghelia după Maria o* descrie ca singurul discipol ce întărește spiritul și uniunea dintre ceilalți discipoli (de sex masculin) după ce lisus i-a părăsit, și ca singura persoană ce cunoaște ultimele cuvinte ale lui Hristos. Când bărbații reacționează cu ostilitate și neîncredere, Levi[11] le reamintește că lisus a transformat-o într-o persoană demnă, că o cunoaște bine și că a iubit-o mai mult decât pe alții.[10]

Una dintre cele mai mari farse ale istoriei? Cu siguranță, există o puternică alterare a evenimentelor adevărate, cu Pavel la mijloc. Persecutor al unui cult evreiesc mesianic, el l-a rein-terpretat, l-a furat și l-a vândut unui public mai larg. Ce om de nimic! Unii spun că ar trebui mai degrabă să numim creștinismul *pavelanism* - nu prima, mai mult ca sigur nu ultima, dar poate cea mai îndrăzneață farsă sfântă a tuturor timpurilor.

1. *Biblioteca de la Nag Hammadi,* coord. James M. Robinson, Harper & Row, New York, 1981, p. 341.

2. *Manuscrisele de la Marea Moartă dezvăluite,* Robert Eisenmann și Michael Wise, Element Books, Shaftesbury, 1992.

3. *Ciuperca sfântă și Crucea,* John M. Allegro, Abacus, Londra, 1970.

4. *Sfănta Fecioară și Sfânta Prostituată,* Anthony Harris, Sphere, Londra, 1988.

5. *lisus, magicianul,* Morton Smith, Aquarian Press, Wellingborough, 1985.

6. *Manuscrisul de la Armaghedon,* Peter Lemesurier, Element Books, Shaftesbury, 1981, p. 92.

7. *înșelătoria manuscriselor de la Marea Moartă,* Michael Baigent și Richard Leigh, Corgi, Londra, 1992.

8. *lisus, omul,* Barbara Thiering, Corgi, Londra, 1993.

9. *Evanghelia secretă,* Morton Smith, Aquarian, Wellingborough, 1985. • ,

10. *Op. cit.,* pp. 471-474.

CROAZIERA KAWA (FARSE LITERARE)

Probabil extenuați de abundența banalelor romane de călătorie ce promovau minunatele lagune sărutate de soare, strălucitoarele insule de corali în formă de inel sau fericiții băștinași ai insulelor din sudul Oceanului Pacific, George S. Chappell și editorul George Palmer Putnam au pus la cale, în 1921, o farsă frumușică constând din publicarea unei cărți cu titlul *Croaziera Kawa,* semnată „Walter E. Traprock". In introducere, Putnam afirma că este vorba de o „epopee sublimă, eminentă, a mărilor sudice" care reprezintă „superioritate absolută în literatura explorărilor modeme". Autorii au prezentat astfel vasul de croazieră *Kawa* și echipajul acestuia,

format din cinci persoane - călătorul etern, Reginald K. Whinney; artistul Herman Swank, din Boemia; temutul căpitan Ezra Triplett; ofițer secund William Henry Thomas; și Traprock însuși, născut în Derby, Connecticut, care mai scrisese și *Jean Săltărețul,* o carte după care fusese realizată versiunea muzicală a romanului *Mizerabilii.*

Călătorind peste albastrul oceanului, acest echipaj intrepid a ajuns în Insulele Filbert pe atunci nedescoperite, numite astfel datorită bogăției de aluni filbert[12]. Indigenii de aici, care puteau rămâne sub apă ore în șir, vorbeau limba filbertă, sau limba-alunelor, o limbă dificilă, cu un vocabular ce cuprindea cuvinte precum *oo-pa* (un fel de *choux â la creme* vegetal); *hoopa* (un lapte delicios, cu douăzeci și șapte la sută alcool); și *alova* (o floare cu un parfum atât de puternic, încât inhalat o singură dată producea senzația dată de trei pahare de julep[13] băute dintr-o dată. Cunoscându-i pe Baahaabaa (Băutorul-rezistent) și Zambao-Zambino (Tânărul-bărbat-mândru-de-

talia-sa), exploratorii au mai dat și peste șarpele ooza, Care-bea-lapte-de-cocos; peste pasărea fatu-liva, care depunea ouă cubice și prezentau modelul tradițional al zarurilor; peste crabi atât de mari încât erau capabili să tragă bărci; peste perle de mărimea cepelor; și peste minusculul pește-de-rouă care, sărind la suprafața mării la răsăritul soarelui, era capabil să „transforme întreg oceanul într-o oglindă de argint viu".

Din păcate, marinarii au fost nevoiți să se întoarcă la civilizație. Au navigat mai departe, lăsându-i în urma lor băștinașii analfabeți și naivi ca niște copii. Se înțelege de la sine că ceva mai mulți occidentali literați dar creduli au luat toată povestea în serios. Traprock a fost chiar invitat de către conducerea editorială a revistei *National Geographic* să țină o prelegere în Washington DC...[1]

1. *Croaziera Kawa,* Walter E. Traprock, George Putnam & Sons, Londra 1921.

CROISET, Gerard (1909-1980) ***(FARSE ÎN PARANORMAL)***

Acest faimos „detectiv paranormal" german a pretins că folosește telepatia[14] și psihometria[15] pentru a localiza sute de persoane dispărute, decedate sau în viață. Reputația lui se baza pe afirmațiile parapsihologului Wilhelm Tenhaeff (d. 1981) care a cercetat și a strâns documentație despre realizările lui Croiset timp de mai mulți ani. Dar Tenhaeff a înfrumusețat și manipulat informațiile; un proces instigat, desigur, de presă. Când, în 1979, Croiset a încercat să contribuie la descoperirea notoriului ucigaș sexual „Spintecătorul din Yorkshire", reporterul Derek Shuff, de la ziarul *Sun,* a declarat că „cea mai mare reușită a lui Croiset a fost de a descrie ucigașul unei tinere fete germane, găsit ulterior mort lângă bicicleta acesteia". Dar, de fapt, în acest caz (Wierden, 1946) tânără nu fusese cu adevărat ucisă; iar șeful poliției din Wierden a infirmat, între timp, relatările presei germane prin care lui Croiset i se atribuia meritul de a fi rezolvat crima.

S-a spus, de asemenea, că Gerard Croiset a demonstrat că e capabil să prezică întâmplări cu ajutorul „testelor de scaun". Prin această metodă, el încerca să descrie o persoană care, Ia un anumit moment din viitor, va sta pe un anume scaun. în ciuda câtorva reușite, dovezile erau extrem de dubioase. Tenhaeff nu menționa nereușitele, inventa succesele și ignora erorile procedurale. Nimic din toate acestea nu constituie o dovadă că Gerard era un farsor. Dar multe dintre așa-zisele sale succese nu au avut niciodată loc; în timp ce alte „previziuni" s-au bazat nu pe percepții extrasenzoriale, ci pe interpretarea unor informații la îndemână.[1]

1. „Croiset: de două ori german?", Piet Hein Hobens, *Inexplicabilul,* Orbis partwork, Londra, 1983, pp. 2630-2633.

CROWHURST, Donald (1932-1969)

(FARSE ALE EXPLORATORILOR)

Iată povestea tristă a unei călătorii ce s-a sfârșit prin prăbușirea unui avion, o farsă și un deces. Născut în Indiile britanice în anul 1932, „băiatul mamei" îmbrăcat în haine de fetiță până la vârsta de opt ani, cu un tată bețiv ce a murit când el avea șaisprezece, Donald Crowhurst a devenit un bărbat autocritic și autodistrugător. Implicat în prea multe accidente grave de mașină și forțat să demisioneze atât din aviația militară britanică, cât și din

armată pentru comportament turbulent, căsătorit apoi în 1958, a trecut de la o slujbă la alta în domeniul electronicii. în 1967, tată a patru copii și înfocat marinar amator, înființează o afacere specializată în producția de echipament de navigație. Dar nu a avut succes. Devenind și mai posac și introvertit, cu simțul invincibilității dărâmat de direcția greșită în care se îndrepta viața sa, primește lovitura de grație în luna mai a anului 1967, când marinarul Francis Chichester se întoarce la Plymouth după un tur solo de navigație cu doar o singură oprire.

Soarta lui Crowhurst era deja pecetluită. Spunându-i unui prieten că de patru ani își dorește să realizeze prima călătorie pe apă în jurul lumii fără oprire, i-a scris lui Town Clerk din Greenwich - oraș în care iahtul lui Chichester, *Gypsy Moth,* era ancorat - solicitându-i să îi închirieze nava pentru un an. Scrisoarea a rămas fără răspuns. Dar la 17 martie 1968, *Sunday Times* anunța că sponsorizează o cursă în jurul pământului, între iahturi cu un singur navigator. La sfârșit se acorda trofeul „Golden Globe“ pentru prima navă ce se întorcea în punctul de pornire; un premiu de 5000 de lire sterline avea să îi revină celei mai rapide circumnavigații. Concurenții puteau pomi între 1 iunie și 31 octombrie 1968. Crowhurst, deși aproape falit și fără barcă, s-a înscris prompt în cursă. La fel au procedat și binecunoscuții iahtmani Bemard Moitessier, Robin Knox-Johnston și Nigel Tetley. Mai bine organizați, majoritatea celorlalți competitori au plecat în iunie, timp în care Crowhurst se tot agita pe uscat. Doar la sfârșitul lunii mai a reușit să îl convingă pe Stanley Best, un investitor în căutare de oportunități, să îi finanțeze construirea unui trimaran, conform specificațiilor sale. După multe obstacole, la 3 septembrie, iahtul *Teignmouth Electron,* de 122 m, a fost lansat la apă, Crowhurst rămânând în continuare un navigator amator. Ultimii competitori terminaseră deja cursa când încercările finale, de la mijlocul lui octombrie, au dat la iveală defecțiuni majore și grave ale noii ambarcațiuni a lui Donald. Dar el nu își putea permite să abandoneze din această cauză. Chiar înainte de ora 5 după-amiaza la data de 31, cu șapte ore înainte de termenul limită, a ridicat ancora în mijlocul unei burnițe friguroase.

în prima săptămână a navigat cu o viteză bună, dar în curând, planurile sale aveau să se năruie: echipamentul automat de cârmire a vasului nu era de nădejde, sistemul electric era defect, sistemul de pompare avea, de

asemenea, probleme. După două săptămâni, el reușise să parcurgă doar 800 de mile. în cea de-a treia săptămână, a fost pe punctul de a andoca la Madeira, dar, în schimb, a început să formuleze un plan alternativ, prin care va începe să țină două jurnale de bord - unul adevărat, altul fals.

După aceea, informațiile din jurnalul său (descoperit mult mai târziu) au devenit din ce în ce mai sumare, oferind idei vagi despre adevărata lui poziție. Trimițând mesaje înregistrate la postul BBC, el și-a creat imaginea unui om încrezător în sine, a unui adevărat soldat și, la 10 decembrie, a afirmat triumfător că a navigat 243 de mile într-o singură zi, un nou record pentru un singur navigator. Această afirmație a declanșat o mediatizare maximă. Doar câțiva critici, precum Chi-chester, s-au îndoit de validitatea revendicărilor sale. După cum avea să demonstreze ulterior adevăratul său jurnal de bord, cea mai lungă distanță acoperită de el într-o singură zi a fost doar de 177 de mile.

între timp, el a realizat atât de dibaci jurnalul fals, încât un expert nu a găsit nimic care să discrediteze nici informațiile nautice de specialitate, nici ceea ce se povestea acolo. Acest jurnal fals a început să fie scris la 12 decembrie. Probabil atunci s-a decis el să riște și să falsifice întreaga circumnavi-gație. La 17 decembrie transmitea alte informații false: „PRIN LINIȘTITELE REGIUNI ECUATORIALE NAVIGAM DIN NOU ÎN FORȚĂ“. Până la Crăciun, Crowhurst raporta 550 de mile navigate în plus față de adevărata lui poziție la nord-est de coasta Braziliei, unde a încercat să evite porturile în care erau ancorate vasele. în ajunul Crăciunului, a luat legătura radiotelefonică cu soția sa, Clare, dar a refuzat să o informeze cu privire la poziția în care se afla. Dându-și seama că o astfel de transmisie i-ar da la iveală farsa, a insinuat că are probleme cu generatorul și, după 19 ianuarie, nu a mai transmis nimic prin radio timp de unsprezece săptămâni. Acum începea să țină însă un jurnal în care descria extenuarea emoțională prin care trecea. Luna următoare, navigând în zig-zag și fără un scop anume pe lângă coasta braziliană, el a copiat fiecare mesaj pe care-1 putea recepționa prin sistemul de radiotelefo-nie, știind că va fi nevoit să falsifice informațiile privind starea vremii pentru fiecare etapă a așa-zisei lui călătorii. Până în acest moment, *Teignmouth Electron* necesita, cu disperare, reparații. La 6 martie, Crowhurst a ancorat ilegal în estuarul Rio Solado, la o distanță de o sută de mile de Buenos Aires. Riscul a meritat: a reparat

sistemul de transmisie, nimeni nu a aflat nimic despre acest lucru, dar starea lui de spirit era la pământ. „Râdea foarte mult, ca și cum s-ar fi distrat pe seama noastră[44], povestea soția unui sergent vorbitor de limbă franceză, care l-a ajutat. La 8 martie, a ridicat din nou ancora și a continuat să se îndrepte spre sud, chiar până la Falklands, înainte de a se întoarce în nord. A fost nevoit să-și omoare timpul (cât se presupunea că navighează prin Oceanul Indian) înainte de a putea să reia, plauzibil, contactul radio din Atltantic.

între timp mai rămăseseră doar trei concurenți. în frunte se afla Moitessier, dar acesta a renunțat din motive cunoscute numai de el. Knox-Johnston recâștigase Atlanticul și, deși acum potențialul câștigător al Globului de Aur, mergea atât de încet încât părea mai probabil ca Donald Crowhurst sau cel de-al treilea competitor - Nigel Tetley, de asemenea aflat într-un tri-maran - să câștige premiul în bani pentru călătoria cea mai rapidă. Tetley, înconjurând Cape Horn la 20 martie, se îndrepta acasă pe urmele lui Knox-Johnston. Aflat în dilemă, Crowhurst a decis să-1 lase pe Tetley să obțină premiul, temându-se că, dacă va învinge, analizarea jurnalului său de bord va da la iveală frauda. Dar la 21 mai, vasul *Victress* al lui Tetley s-a scufundat în mijlocul unei furtuni, aproape de insulele Azores, din vestul Portugaliei. Crowhurst, singurul concurent rămas în cursă, era sigur că va obține banii - doar dacă va putea ajunge acasă.

De acum înainte, jurnalul său începe să abunde în absurdități. Cum radioul se stricase într-adevăr de această dată, putând primi dar neputând transmite mesaje, murea de nerăbdare să vorbească cu soția sa, Clare. A început să scrie incoerențe metafizice, preocupat de Dumnezeu și propria ispășire. întors în Teignmouth, agentul său de presă îi pregătise o primire demnă de un erou. Primind o telegramă prin care era anunțat că o sută de mii de oameni îl așteaptă pentru a-1 întâmpina, Crowhurst s-a retras tot mai adânc în sine. Până în acest moment, lenevind în pielea goală în mijlocul caniculei tropicale cât era ziua de lungă, rămăsese fără nici un pic de hrană. Până în iunie, a plutit în derivă, lăsând cronometrul să meargă singur.

„In timpul vieții[44], scria el, „fiecare om joacă șah cosmic cu Diavolul.[44] Simțind că sfârșitul îi e aproape, în noaptea de 30 iunie a așternut pe hârtie

ultimele sale gânduri, confuze. Repor-nind ceasul, la momentul 11 17 00, el scria:

A fost un joc bun care

Trebuie să se termine

Voi juca din nou acest joc când

Voi alege să renunț la

Joc 11 20 40 Nu am

Nici un motiv să fac rău.

La 10 iulie, *Picardy,* un pachebot ce transporta corespondența din Anglia în insulele Caraibe, a dat peste vasul *Teignmouth Electron* plutind în derivă la aproape 1 800 de mile depărtare de Londra. Nimeni nu se afla la bordul acestuia. Donald Crowhurst dispăruse. Doar când i s-a citit jurnalul, farsa îngrozitoare — și tragedie în același timp - a devenit cunoscută.

Dineul de celebrare a Gobului de Aur pentru Knox-Johnston a fost amânat; Knox-Johnston a cerut ca premiul în bani să fie donat asociației de caritate Crowhurst Appeal Fund. Mai târziu, jurnaliștii Nicholas Tomalin și Ron Hali au obținut cooperarea tuturor celor solicitați pentru a scrie povestea uneia dintre cele mai ciudate farse ale secolului.[1]

1. *Ultima și ciudata călătorie a lui Donald Crowhurst,* Nicholas Tomalin și Ron Hali, New York, 1970.

1

Blundell, *op. cit.,* pp. 70-72.

2

peyote = o specie de cactus fără spini, cu vârful rotunjit, *Lophophora williamsii,* ce se găsește în Texas și nordul Mexicului.

3

datura = orice plantă din specia Datura, familia *Solanum nigrum = umbra nopții,* de obicei cu flori în formâ de pâlnie și tulpini cu țepi. Este o sursă de alcaloizi halucinogeni (substanțe organice toxice, de origine vegetală).

4

Un magician și profet din legenda regelui Arthur.

5

O structură geometrică ce are o formă regulată sau neregulată, repetată pc toată scările unei dimensiuni spațiale a structurii. Termenul de „fractal“ a fost introdus de matematicianul francez Benoit Mandelbrot în 1975.

6

Outre = exagerat, ieșit din comun (în fr.)

7

Maravedi era o monedă spaniolă din aur, dar până la sfârșitul secolului al XV-lea valoarea ei a scăzut foarte mult. Un maravedi ar valora astăzi aproximativ 5 sau 10 cenți americani.

8

Gnosticism = curent filozofic religios, apărut în sec. al II-lca, care îmbina teologia creștină cu filozofia elenistică și cu unele concepții panteiste ale religiilor orientale.

9

Limba arameilor (sau arameenilor) = populații semitice nomade, care au pătruns în a doua jumătate a mileniului 2 î. Hr. din sud-est în vest: Mesopota-mia, Palestina și Siria. Arameica era lingua franca aici, ca și în sud-vestul Asiei. în timp, a fost înlocuită de limba arabă.

Sau Simon Cananitul. Vezi Evanghelia lui Matei, 10:4.

10

(în mitologia egipteană) Zeul solar, fiul lui Osiris și al zeiței Isis. Reprezentat ca un șoim sau ca un om cu cap de șoim, l-a înfrânt în luptă pe Set, răzbunând astfel moartea părintelui său).

11

(în „Vechiul Testament*4) Al treilea fiu al patriarhului lacov. Urmașii săi formau casta preoțească.

12

O varietate de alun, ale cărui fructe au coaja foarte groasă. Au fost denumite astfel pentru că fructele ajung la maturitate în data de 22 august, ziua Sf. Philbert

13

♦♦ (amer.) Băutură alcoolică, din whisky sau coniac cu apă, zahăr, gheață mărunțită fin și mentă.

14

Fenomen psihic (neaprobat de știință) de transmitere a gândurilor și sentimentelor la distanță; comunicare extrasenzorială.

15

♦♦ Ramură a psihologiei care se ocupă cu cuantificarea și măsurarea fenomenelor psihice.

D

„întâi asigură-te că poți oferi fapte concrete, după care le poți deforma cât de mult dorești/[4]

(Mark Twain)

DAVISON, Linda (contemporană) *(IMPOSTORI,*

FARSE LITERARE)

Archibald Belaney a inițiat un adevărat curent când a pretins că este Bufnița Cenușie. Curând, impostorul cow-boy Will James ridica, de asemenea, această pretenție literară și, peste ani de zile, avea loc o explozie de best-seller-e despre sau scrise de către indieni inexistenți. Mai întâi, Carlos Castaneda a inventat Don Juan-ul indian *brujo* din tribul Yaqui, iar anii ’70 aveau să devină terenul nașterii a cel puțin încă două false saga ale amerindienilor.

în *Vântul care plânge* (1977), Linda Davison, devotată mamă a patru copii din Colorado, povestea cu emoție cum bătrâna și înțelepta sa bunică o crescuse într-o rezervație bântuită de sărăcie, din tribul Kickapoo. Povestea a prins atât de bine încât editorul acesteia, Moody Press, a scos curând pe piață continuarea romanului, *Inima mea neostoită.* Cu a treia carte gata pentru a ieși la vânzare și cu o a patra începută, Davison a lansat o adevărată evanghelie. Apărând în biserici din întreaga țară îmbrăcată în veșminte indiene, i-a asigurat pe cei ce se îndoiau de adevărul spuselor sale că toate erorile se datorează proastei ei memorii. Totuși, au început să apară reclamații și Moody Press a făcut cercetări, în urma cărora a aflat că „Vân-tul-care-plânge“ era un personaj ce crescuse în Woodland Park, Colorado; ea absolvise liceul în 1961. Familia nu era indiană și nu folosise niciodată îmbrăcăminte sau nume indiene, așa cum insista să precizeze unchiul ei, Paul Hamlet (așa-zisul „Unchiul-Nor" din cărțile Lindei). în august 1979, Moody a renunțat la seria de romane, spunând că aceste cărți „extind privilegiul literar dincolo de standardele lor editoriale"; totuși, în 1989

Harvest House a retipărit primele două creații sub titlul de „romane biografice", catalogându-le sub numele seriei „Extraordinare povești adevărate".

Se poate ca Linda Davison să se fi inspirat din *Educația Micului Copac* (1976), revendicată ca autobiografia unui orfan Cherokee născut în Tennessee, în 1930. Adoptat de „buna" lui, Bonnie Bee (indian pur din tribul Cherokee) și „bunul galez" (parțial scoțian, ca și tatăl Bufniței Cenușii: ciudată această pasiune a farsorilor de a căsători indieni cu scoțieni), „Micul Copac" a învățat cum să distileze whisky, cum să țea-să coșuri din rafie, cum să prindă vânat mare, cum să citească „domnul Shakespeare" și cum să îndure rasismul cu veselie. Neșcolit, el devenise cow-boy, apoi Povestitor oficial al Consiliului Națiunii Cherokee. în 1976, și-a publicat autobiografia sub numele de adult Forrest Carter. Lăudat în New *York Times* și intervievat la televiziune de către Barbara Walters, Carter a murit în 1979, dar „adevărata lui poveste" a fost republicată în 1986. în 1991, cu un tiraj de un milion de e-xemplare, Asociația Americană a Librarilor a acordat premiul anual ABBY pentru valoarea umană a cărții. Grozăvia a ieșit la iveală doar după ce romanul s-a menținut în fruntea listei cu cele mai bine vândute cărți și după ce toate drepturile de autor s-au îndreptat către tribul Cherokee.

„Forrest Carter" era, de fapt, Asa Carter din Alabama, un rasist și politician alb, care lucrase toată viața lui pentru Ku

Klux Klan. Susținătorii lui îl atacaseră pe marele cântăreț Nat King Cole pe scena din Birmingham, în 1956; în 1957, șase dintre asociații lui îl castraseră pe un negru într-o cameră acoperită de posterele lui politice; și în 1970, când se spunea că guvernatorul George Wallace începuse să fie mai blând în privința rasismului, Carter candidase împotriva lui (și pierduse), afirmând: „Eu sunt un rasist". împușcase chiar un om, dar martorii dăduseră înapoi și cazul a fost clasat.

Și *Micul Copac?* Totul era o minciună. Nu a existat niciodată această funcție de Povestitor oficial al Consiliului Națiunii Cherokee și tribul Cherokee nu a primit niciodată nici un drept de autor. Asa Carter, după cum a declarat fratele acestuia, Doug, inventase acest drăguț guru Cherokee (care reprezenta tot ceea ce el nu era) pentru a-și finanța revenirea pe scena

politică! La acea vreme, indienii erau la modă și Castaneda a dovedit că există o piață profitabilă pentru înțelepții nativ americani ai curentului New Age. Astfel, denumindu-se *Forrest* (pădure) Carter, după fondatorul unei ramuri a Ku Klux Klan, acest iscusit ipocrit s-a așezat la masa de scris și romanul său a devenit best-seller - din fericire, postum.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 101-104.

DAWSON, Charles (*Vezi* OMUL DE LA PILTDOWN)

DE HORY, Elmyr (1911-1976) ***(FALSURI ÎN ARTĂ)***

Avem oare de-a face cu cel mai mare falsificator de artă al secolului? Poate că Van Meegeren sau Hebbom au fost mai pricepuți, dar cel mai încununat de succes a fost ungurul Elmyr de Hory. Singurul copil al unor părinți bogați, proprietari de pământ, care divorțaseră când fiul lor avea șaisprezece ani, a fost îndrumat, de către o școală de artă din Budapesta, către Academia Heimann din Miinchen, apoi către Academie de la Grande Chaumiere din Paris unde, sub îndrumarea lui Fer-nand Leger, acest tânăr și încântător homosexual avea să cunoască toate marile personalități ale lumii artistice din Paris -însuși Leger, Vlaminck, Derain, Matisse, Picasso. Creațiile sale se vindeau și ele destul de bine și, la momentul respectiv, banii nu reprezentau o problemă nici acasă. Dar soarta lui avea să se înrăutățească.

întorcându-se la Budapesta în 1938, după anexarea Austriei de către Hitler, el a fost arestat drept persoană indezirabilă din punct de vedere politic. Având mai întâi domiciliul forțat în Transilvania, a fost ulterior mutat într-un lagăr de concentrare din Germania, căruia i-a supraviețuit în ciuda unui picior rupt de către membrii Gestapo-ului. După război, se reîntoarce la Budapesta, apoi pleacă la Paris. împlinise deja patruzeci de ani și era falit. într-o zi a fost vizitat în cămăruța sa de pe Rue Jacob de către văduva unui pilot de curse, Sir Malcolm Campbell.

„Acela nu este un Picasso?“ a întrebat ea, observând un portret în creion pe care el îl realizase având ca model o tânără fată.

Fără a răspunde nici da nici nu, el i-a vândut tabloul pentn echivalentul a 60 de dolari - și imediat a început să mai dese neze încă șase astfel de portrete.

încă nesigur în privința noii afaceri, el i-a mărturisit fapta sa unui vechi prieten, Jacques Chamberlin, fiul unui foarte cunoscut colecționar încă de dinainte de război. Chamberlain l-a convins pe Elmyr să producă mai multe falsuri pentru a fi vândute ca ultimele elemente ale colecției tatălui său. Și așa, de Hory a început să falsifice tablouri de Picasso. Totul a mers ca pe roate până când s-a certat cu Chamberlin pe tema banilor. Luând avionul către Brazilia, a încercat să se afirme personal ca pictor, dar apoi s-a plictisit și a plecat la New York. Farmecul său personal l-a ajutat să devină agreat în înalta societate, dar de-abia când a reușit să intre în lumea de la Hollywood, au început să se strângă și adevărații bani. Impecabil îmbrăcat, cu un monoclu susținut de un lanț de aur și cu un romantic accent unguresc, cunoscut deja sub numele de baron de Hory, a trecut de la Picasso la Matisse și Renoir. La trei zile după ce a ajuns în Los Angeles, a vândut unei galerii din Beverly Hills trei falsuri ale unor nuduri în peniță, purtând semnătura lui Matisse. A continuat să prospere de pe urma acestei activități până în 1952. în acest an, negustorul de artă Frank Perls, studiindu-i portofoliul, a devenit bănuitor în privința unei reproduceri după Modigliani și l-a dat afară din galerie.

Din nou a încercat să se îndrepte, prin vânzarea propriilor lucrări. Dar într-o zi, când trebuia plătită chiria, s-a trezit că nu mai are nici un ban. Rapid, a falsificat un autoportret al lui Modigliani și, în mai puțin de o oră, l-a vândut galeriei Dalzell Hatfield pentru 200 de dolari. Peste o lună, a aflat din ziare că James Alsdorf, colecționar din Chicago, a cumpărat tabloul cu aproape 4000 de dolari.

Aflat din nou în New York, a vândut trei falsuri Matisse pentru 500 de dolari fiecare, apoi a cumpărat un apartament în Miami. Denumindu-se L.E. Raynal, a început să se adreseze în scris galeriilor și muzeelor din toată America, spunându-le că deține lucrări modeme și, în următorii doi ani, a reușit să valorifice lucrări false sub semnătura lui Braque, Derain, Vla-minck, Bonnard și Renoir. Dar după ce aproape șaptezeci de astfel de falsuri i-au adus un profit frumușel de 160.000 de dolari, a devenit neatent. Agnes Mongan, asistenta directorului de la Muzeul de Artă Fogg din

Harvard și-a dat seama cine este de fapt „L.E. Raynal“ și a alertat FBI-ul. Se pare că *unii* „ex-perți“ în artă chiar sunt pricepuți în activitatea lor. Ce ușurare!

Elmyr a luat atunci avionul spre Los Angeles, unde Frank Perls era, de asemenea, pe urmele lui. în Mexico City a fost arestat ca suspect pentru uciderea unui homosexual englez, întors la New York, unde vânduse litografii[1] false, a dat o petrecere (printre invitați numărându-se și Marilyn Monroe) la care și-a găsit nașul - Ferdinand Legros, un tânăr escroc ffan-co-grec, pe care l-a antipatizat de la prima vedere. Dar deja trecutul îl ajunsese din urmă. Cu tablourile lui false atârnând pe toți pereții, nimeni nu era interesat de adevăratele lui creații. Profund deprimat, a încercat să se sinucidă.

Profitând de șansa ivită, Legros l-a condus pe Hory cu mașina în Florida, pentru a-și restabili sănătatea, apoi a devenit apărătorul acestuia. între 1961 și 1967, luând patruzeci la sută din tot ceea ce putea vinde, Legros a vândut falsurile lui de Hory - picturi în ulei, în acuarelă și creion - estimate la o valoare de șaizeci de milioane de dolari. Treizeci și două de reproduceri (după Dufy, Modigliani, Gauguin și Chagall) au ajuns la omul de afaceri cu țiței, texanul Algur H. Meadows. încercând să scape de Legros, de Hory a luat avionul înapoi în Europa, stabilindu-se la Roma sub numele de „Joseph Boutin“. Un an mai târziu, Legros i-a dat de urmă în Paris. De Hory i-a spus că renunțase la falsificări și că toate picturile se aflau într-un cufăr dintr-un hotel din New York. Cinci zile după aceea, a aflat că Legros se dusese la New York, pretinsese că este proprietarul cufărului și vânduse tot ce se afla în el.

Reîntors la Roma, aflat în imposibilitatea de a-și vinde propriile creații, a început iar operațiunea de falsificare și, cu profitul obținut, s-a stabilit pe insula Ibiza din arhipeleagul Baleare. Din nou, Legros i-a dat de urmă și, de această dată, a pus stăpânire pe viața lui. Convingându-1 să rămână în Ibiza în timp ce el îi pune la dispoziție pânze vechi și alte materiale necesare, Legros (numele lui în franceză înseamnă „cel gras“) i-a construit lui de Hory chiar și o casă - dar tot timpul îl lăsa fără bani. între 1964 și 1966, Legros a câștigat o adevărată avere, în principal datorită lui Algur H. Meadows.

în cele din urmă, milionarul texan, ascuțit la minte, a devenit suspicios și i-a invitat pe adevărații negustori de artă, printre care și Perls, să îi verifice colecția. Avea să afle astfel șocat că toată era falsă. Legros a fugit la Paris, apoi la Ibiza. Insistând că Legros nu va fi niciodată judecat, deoarece scandalul ar provoca o adevărată criză pe piața de artă, de Hory a declarat că mai degrabă se omoară decât să ajungă la închisoare. Totuși, în 1968 a fost acuzat și închis pentru infracțiuni pornind de la homosexualitate până la „complicitate cu delincvenți periculoși[4][2]. Eliberat după trei luni de zile, a fost deportat din Ibiza pentru un an.

Extrădat din Brazilia în 1976, Legros a fost trimis la închisoare în Franța, pentru doi ani. în decembrie același an, de Hory a luat o supradoză fatală. Toate eforturile lui de a reveni pe calea cea dreaptă eșuaseră și fusese atât de ușor să îi păcălească pe „experți[44]. Chiar și în ziua de azi, nimeni nu știe câte din falsurile lui atârnă pe pereții galeriilor din întreaga lume, afișate ca „originale[44].

DEBARCĂRILE DIN ZIUA D (*Vezi* FARSE ÎN RĂZBOI)

DEMARA, Ferdinand Waldo (1921-1982) *(IMPOSTORI)*

Atât de priceput în a fi altcineva și nu el însuși, încât în 1960, în filmul *Marele impostor,* bazat pe biografia vieții sale cameleonice, rolul lui a fost interpretat de Tony Curtis, acest bărbat uimitor a activat ani de-a rândul ca doctor chirurg în marina canadiană, cercetător în domeniul cancerului, absolvent de zoologie, profesor de sat, călugăr trapist[2], doctor în psihologie, asistentul directorului unui închisori din Texas și decan al Școlii de filozofie de la Colegiul Gannon, Pennsylvania. Falsificând documente, diplome, certificate și scrisori de recomandare, în diferitele sale deghizări el a dat dovadă de o memorie remarcabilă și de abilitatea de a-și însuși noi talente atât de bine, încât puțini au fost cei care și-au dat seama de adevăr. Și atunci când s-a întâmplat, rareori a fost învinuit. Deși acuzat de dezertare din armată, fraudă, fals, furt de mașini, delapidare, rezistență la arest, vagabondaj și stare de beție în public, nu a petrecut niciodată mai mult de câteva săptămâni în închisoare. De obicei, toate acuzațiile erau retrase și, de cele mai multe ori, era rechemat de cei pe care îi înșelase.

Prima lui ispravă remarcabilă (izvorâtă, se pare, din efortul de a se eschiva de responsabilitate față de prima femeie iubită vreodată) a constat în a juca rolul locotenentului-chirurg C. Cyr din marina canadiană regală, în timpul războiului din Coreea. Dându-se drept doctor care devenise ulterior student la teologie în New Brunswick, face cunoștință cu adevăratul doctor Cyr și se oferă să prezinte lucrările acestuia în fața comitetului medical din Mâine, astfel încât doctorul să poată practica și în Statele Unite; dar Demara se folosește dc lucrări pentru a se înrola în marină - sub numele de doctor Cyr. Desemnat pe nava *Cayuga,* învață singur medicina și stomatologia și, în timpul luptelor, efectuează multe operații de succes asupra soldaților sud-coreeni grav răniți. Deschizându-și o clinică pe malul oceanului, reușitele sale medicale ajung subiect de știre în presa canadiană și americană. în New Brunswick, adevăratul doctor Cyr citise în ziare despre strălucitorul chirug și îl identifică drept doctorul Cecil B. Hamann, omul pe care îl cunoscuse și pe care îl admirase. Mai departe, și chiar mai rău, în Kentucky, adevăratul doctor Hamann îl denunță pe Demara drept bărbatul care fusese eliminat de la Universitatea St Louis pentru înșelătorie. Demara era din nou încolțit.

El își începuse cariera după ce fugise din Noua Anglie, unde familia sa își pierduse atât casa cât și statutul social. Dezertând din armată și totodată din marina americană, el fusese prins, judecat de către curtea marțială și amenințat cu execuția, dar s-a apărat singur atât de bine și de emoționant, invocând principii religioase, încât, practic, a scăpat nevătămat. Furând numele doctorului în filozofie Robert Linton French, s-a alăturat mănăstirii trapiste din Kentucky, timp de doi ani îndurând disciplina riguroasă de aici, până când și-a încălcat jurământul de cumpătare înfulecând struguri din vie. După aceea, a surprins și dezamăgit o grămadă de academicieni (precum Hamann) lăsându-i să afle că asistentul lor atât de inteligent nu era deloc ceea ce părea. Până la doctorul Cyr.

în urma unei investigații a marinei, a fost demis din funcție și expulzat din Canada, deși echipajul de pe *Cayuga* i-a trimis o felicitare de Crăciun, citând pe ea versuri din poezia „Loialitate[14] a lui Berton Braley: „Poate o fi el cel mai mare dintre mincinoși... dar tot îl iubesc, pentru că - ei bine, pentru că e prietenul meu.“

îndreptându-se fără un țel anume în sud, spre Texas, ajunge în Houston unde obține un post de gardian al unei închisori și, sub numele de Ben W. Jones, dă dovadă încă o dată de abilități de impostor. Organizând cursuri de scriere și zile sportive, este invitat, de către directorul O.B. Ellis al Sistemului Penitenciar din Texas, să pună în practică ideile lui progresiste şi la închisoarea Huntsville, cea mai severă din întregul stat. Totul a mers de minune până când, din nou, trecutul îl ajunge din urmă și este nevoit să fugă. „A fost unul dintre cei mai vizionari oameni care au lucrat vreodată în sistemul penitenciar[44], a spus Ellis, recunoscând că l-ar primi înapoi pe Demara — dacă ar avea scrisori de recomandare corespunzătoare.

în Mâine, Demara înființează un mic colegiu, din nou sub referințe false, și când minciuna iese la iveală, devine profesorul îndrăgit al unei mici școli de pe o insulă dincolo de coastă. După arestarea lui, toți locuitorii insulei îl voiau înapoi. El fusese cel mai bun profesor pe care îl avuseseră vreodată copiii lor.

„Din ticăloșie, pură ticăloșie[44], a răspuns Demara când biograful Robert Crichton *(Marele impostor,* 1959) l-a întrebat de ce a făcut-o. Dar el a recunoscut și că, de fiecare dată când își asuma un nou rol, ceva din el murea. „Unul din ultimii play-boy ai lumii occidentale[44], l-a denumit Crichton, între-bându-se dacă nu cumva imposturile ingenioase ale lui Demara au izvorât din imboldul disperat de a recâștiga statutul social al familiei lui, pe care aceasta îl pierduse când el era doar un copil.

După ce cartea lui Crichton și ecranizarea acesteia au apărut pe piață, Demara a pretins încă o dată că este doctor - de data aceasta într-un film, *Ochiul hipnotic.* După aceea, s-a săturat să mai joace roluri și s-a reîntors la meseria odinioară atât de dragă. Hirotonit ca preot în biserică, Ferdinand Waldo Demara își câștiga, în sfârșit, propria identitate.

D’EON DE BEAUMONT, Charles (1728—1810) *(IMPOSTORI)*

Charles Genevieve Louis Andre Timothee de Beaumont, un spion transsexual pe care aproape toată lumea l-a crezut femeie, a obținut diploma de avocat înainte de a deveni agent francez. Deși un tip brunet, cu barbă, și-a folosit din plin aspectul efeminat, prezentându-se la curtea reginei ruse

Elisabeta cea Mare în 1755, drept doamna Lia de Beaumont, însoțită de Mackenzie Douglas, un scoțian ce pretindea că este unchiul ei. Douglas a fost în curând arestat și trimis la închisoare pentru spionaj francez în relații cu iacobinii[3], dar nimeni, nici măcar țarina, nu a bănuit-o pe ciudat de casta, dar încântătoarea Lia. Urmărit nu numai de curtezani, dar și de pictorii ce doreau să îl „portretizeze" ca Afrodita sau să îi „surprindă tenul rozaliu și alb", de Beaumont era plasat ideal pentru a strânge informații și, la întoarcerea în Franța, a fost răsplătit de către regele Louis al XV-lea cu o pensie anuală de 3000 de livre.

După ce a luptat în armata franceză, a plecat la Londra, în aparență ca secretar al ambasadorului Franței. De fapt, munca sa consta în spionaj: intercepta documentele Ministerului de Externe și obținea planurile de la Ministerul de Război privind rutele unei potențiale invazii a Franței în Anglia. în 1763 însă, succesul său are de suferit în urma deteriorării relațiilor cu noul ambasador francez, contele Guerchy. De Beaumont refuză să îi înmâneze acestuia dosarele secrete pe care le strânsese. Când i se ordonă imperios întoarcerea în Franța și i se amintește, în mod jignitor, cum îl servise pe rege „în straie femeiești", se consideră subminat de către Guerchy și, prin urmare, îi abordează pe britanici, oferindu-și serviciile ca agent dublu. Dar când Guerchy cere extrădarea lui, George al III-lea i-o acordă și ghinionistul cavaler se trezește, brusc, fără nici un fel de statut. Oficialitățile de la curte au pătruns în casa lui baricadată, unde se aflau doar un văr al lui d'Eon și încă două femei ce stăteau în jurul focului. Cavalerul era din nou la ananghie.

Războiul cu Guerchy s-a terminat doar când ambasadorul a fost rechemat la Paris. Cum d'Eon și toate informațiile lui se aflau încă la Londra, au început să apară discuții controversate nu numai asupra loialității sale, dar și asupra aspectului mult mai interesant privind sexul său. Se zvonea că într-ade-văr *este* femeie; se observase nu numai că nu era căsătorit, dar și că evita relațiile cu femei; că la naștere fusese închinat Fecioarei Maria; că numele său de botez îl includea și pe cel feminin, Genevieve; și că aparține binecunoscutului club Focul din Iad al lui Sir Francis Dashwood. Se făceau pariuri în cluburi; date fiind însă reputația lui ca priceput duelist și poveștile despre cazurile în care a devastat multe case de pariuri din Londra, puțini au îndrăznit să îl întrebe direct adevărul. Deși declarase în scris, sub jurământ,

că este bărbat, în mai 1771 un juriu format din doamne aristocrate i-a efectuat „o examinare foarte amănunțită" la mănăstirea Medmenham, declarând, în final, că sexul lui este „incert". în 1777, în cadrul unui proces al pariurilor încheiate privitor la sexul lui d'Eon, trei martori respectabili - dintre care făceau parte doi doctori - au declarat sub jurământ că de Beaumont este, cu siguranță, femeie. între timp, secretarul consilierului regal, De Broglie, (încercând și acum să îl ademenească pe d'Eon să se întoarcă în Franța - și cu secretele strânse) l-a asigurat pe regele Louis: „Bineînțeles că D'Eon este femeie și nu altceva, o femeie care deține toate calitățile aferente."

O afirmație confuză, chiar și după standardele secolului al XVIII-lea. Și mai important din punct de vedere politic a fost faptul că Chevalier, sub greutatea datoriilor, își oferise documentele secrete ca gaj pentru un împrumut. Astfel s-au dublat, încă o dată, eforturile Franței de a-I prinde sau de a-1 răpi,laolaltă cu secretele lui. Se spunea că De Broglie a angajat chiar și un coșar englez, care să se ascundă în coșul casei lui D'Eon și să scoată zgomote înfiorătoare, pentru a-1 face pe acesta să creadă că locul este bântuit. D'Eon însă și-a azvârlit sabia pe hornul șemineului și l-a determinat pe coșar să mărturisească cine îl plătise.

Totuși, în timp, el s-a reîntors în Franța - ca femeie. Poveștile sunt diferite. Conform uneia dintre ele, i se oferise o înțelegere prin care se putea întoarce în siguranță doar dacă era de acord să își petreacă tot restul vieții ca persoană de sex feminin. Altă variantă susține că decizia a fost a lui, și numai a lui (sau a ei, mai bine zis). Aceasta din urmă pare mai probabilă pentru că, la începutul revoluției franceze, el s-a întors în Anglia (după ani de zile în care situația sa a devenit o chestiune publică umilitoare, pe care Vbltaire o denumea „o problemă simpatică[44]) sub aspect de femeie - și așa a continuat să petreacă tot restul vieții. Doar când a murit, sărac, în 1810, problema a fost rezolvată (sau nu a fost?) când un legist a declarat în urma autopsiei că d'Eon a fost „fără nici cea mai mică umbră de îndoială, o persoană de sex masculin[44]. Oricum, a fost îngropat, ca bărbat, la St Pancras, în 1810.[1]

1. McCormick, *op. cit.,* pp. 46-52.

DISPARIȚII (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

DOMELA, Harry (1904-?) ***(IMPOSTORI)***

în confuzia specifică Republicii de la Weimar[4] din anii ’20, acest aventurier din Letonia a uimit și totodată încântat lumea întreagă dându-se drept nepotul fostului Kaizer Wilhelm. Tatăl său murise deja când Germania a invadat Latvia, în 1915, după care el a pierdut relația cu mama sa, dar a supraviețuit unui război ce luase proporții îngrozitoare. Când germanii s-au retras în 1918 și Armata Roșie a încercat să cucerească țara,

Harry s-a înrolat în Freikorps, legiune înființată de Graf von Brandis, pentru a reclădi regatul istoric al Prusiei. Soldații germani fiind ocupați să oprească revoltele muncitorilor, Domela a ajuns, în cadrul trupelor Freikorps, la Berlin. Lovitura de stat a eșuat, așa că el a rămas pe drumuri, fără bani și fără adăpost, fără nici un fel de acte de identificare, în condițiile în care rata inflației și cea a șomajului creșteau vertiginos. Supraviețuind pe străzi din cerșit și dormind pe unde apuca, sub cerul liber, l-a cunoscut în Munchen pe autodenumitul baron Otto von Luderitz, un vânzător de horoscoape. Nimeni, observase el, nu punea la îndoială onestitatea „baronului". Și de ce-ar face-o? Mii de nobili ruinați colindau acum pe străzile sfărâmate de război. Oricine putea fi un nobil în acea vreme. Când Luderitz i-a spus tânărului Harry, suplu și cu ochi albaștri: „Arăți întocmai ca un conte, așadar ești unul", Harry a ascultat cu multă atenție.

Lucrând pentru Luderitz și alți șarlatani, strângând bani de la datornici sau desenând portrete în cafenele, s-a autodenumit contele Pahlen, dar a aterizat în închisoare. Eliberat, a lucrat ca vânzător de țigări din ușă-n ușă, sub numele de contele von der Recke. Din nou a ajuns la închisoare pentru asumarea de identitate falsă și din nou eliberat, s-a îndreptat spre Heidelberg. Deși vremurile erau dificile, copiii naivi ai familiilor bogate se îndreptau către acest oraș pentru a-și continua educația la nivel universitar. Prezentându-se acum drept prințul Lieven, după câteva săptămâni de serate și dineuri scumpe alături de studenții snobi ce credeau că el *trebuie* să fie o persoană importantă, Domela s-a retras în plină glorie, fără a mai risca să fie prins. Așa a ajuns la Erfurt și s-a cazat la unul dintre cele mai bune hoteluri sub numele de baronul von Korff.

începuse deja să capete experiență și iscusință. Când i s-a oferit o cameră la etajul patru, el a insistat, pe un ton vehement, să primească un apartament la etajul întâi, cu propria cameră de baie; apoi și-a încercat norocul și i-a telefonat prințului Louis Ferdinand, unul din fiii fostului Kaizer, la palatul Cecilienhof în apropiere de Potsdam. Din fericire, prințul era plecat, dar personalul hotelului a observat și reținut apelul. Dând cu ochii, în biroul său, de o fotografie a familiei regale, directorul hotelului și-a dat seama că „baronul von Korff ‘ era, de fapt, nepotul Kaizerului, adică prințul Wilhelm von Hohen-zollem. De acum înainte, fiecare protest al lui Harry, care afirma că este doar baronul von Korff, alimenta zvonurile conform cărora el era, într-adevăr, personajul regal amintit. îndeplinin-du-i dorința ascunsă, cei de la hotel nu l-au lăsat să plătească factura. Alarmat, Harry a fugit la Berlin și s-a cazat la hotelul Habsburgerhof sub titlul de „Baronul", dar și aici a descoperit că zvonurile îl urmăreau. în curând, toată lumea îi spunea „înălțimea voastră". întors la Erfiirt, a încercat să înăbușe speculațiile, dar, în schimb, s-a trezit semnând în Cartea Aurie a orașului cu titulatura de „Wilhelm, prinț de Prusia".

Numele său fiind publicat acum în toate ziarele și adevăratul prinț Wilhelm locuind doar la o sută de kilometri depărtare, Domela era prins de rolul lui ca într-o capcană - dar nimeni nu a bănuit nimic. Politicieni, bancheri și industriași s-au luptat să îi plătească facturile și să îl invite la tot felul de banchete. Ofițerii Reichswehr-ului încercau să-i intre în favoruri, în ciuda unei hotărâri prin care membrii familiei Hohen-zollem puteau să-și păstreze titlurile doar dacă evitau orice contact cu membrii armatei. Domela devenise fantezia preferată a tuturor, dar cât timp mai putea rezista? Tensiunea era pe punctul de a exploda. Până când, într-o zi, primește o telegramă în orașul Gotha. REZERVAȚI O CAMERĂ LINIȘTITĂ PENTRU DUPĂ-AMIAZĂ. VON BERG. Și brusc și-a dat seama, cu groază, că von Berg este administratorul-șef al casei de Hohenzollem!

De-abia mai târziu, aflând că Herr von Berg era de fapt un om de afaceri din Frankfurt, Domela a fugit în stația de tren, unde a observat un bărbat care îl pândea de după un magazin. Un detectiv! A luat un taxi înapoi la Erfurt, iar la cazarma de la Reichswehr l-a convins pe comandat să interzică reportajele stânjenitoare despre relațiile lui prietenoase cu armata, o cerere pe care i-a facut-o și comandantului de la Weimar. Până în acest punct,

Harry era deja extenuat. într-o noapte, s-a decis să redevină obișnuitul Harry Domela. A cumpărat un bilet de tren pentru Berlin, dorind să dispară, din nou, pe străzi. Dar impostura lui era deja cunoscută. Poliția aflase că adevăratul prinț Wilhelm nu era nici pe departe în Erfurt. După ce a coborât din tren la Berlin, a observat titlurile ziarelor - FALSUL PRINȚ DE HOHENZOLLERN ÎI PĂCĂLEȘTE PE INVETE-RAȚII MONARH1ȘTI - și fotografiile în care s-a recunoscut înconjurat de admiratori din rândul aristocrației.

Fugind spre Franța, în landul Renania, s-a înrolat în Legiunea Străină franceză și era pe punctul de a părăsi Germania cu alți recruți când a fost arestat de detectivi civili. După șapte luni de închisoare, în iulie 1927 a fost judecat în cadrul unui proces ce a beneficiat de o publicitate senzațională. Liberalii s-au folosit de el pentru a câștiga puncte în defavoarea naționaliștilor și monarhiștilor: martori din fiecare oraș în care Domela își făcuse apariția afirmau că prezența „Maiestății sale“ stimulase optimism, un simț al prosperității și un comerț mai bun. Sentința lui de încarcerare pentru șapte luni a fost imediat suspendată și la 23 iulie 1927, Harry Domela era liber. Oferin-du-i-se 25.000 de mărci pentru a-și scrie memoriile, cartea sa a avut un succes atât de mare, încât și-a permis ulterior să cumpere o sală de cinema care, în 1930, s-a deschis cu premiera comediei *Prințul impostor.* Mai târziu, a jucat rolul principal într-o piesă autobiografică și, deși restul vieții sale rămâne o poveste necunoscută - se poate să fi emigrat în America de Sud - înainte de a dispărea, a făcut, în cele din urmă, cunoștință cu familia imperială Hohenzollem prin intermediul fostei prințese Cecilia.

în primăvara anului 1927, în timp ce aștepta să fie judecat, îi trimisese prințesei doisprezece trandafiri și alături, un bilețel: „Am fost onorat să fiu luat drept fiul înălțimii voastre" și, după eliberare, spre sfârșitul aceluiași an, s-a prezentat neinvitat Ia rezidența Cecilienhof. Isprăvile sale aduseseră batjocuri nemeritate la adresa familiei regale, dar membrii acesteia l-au invitat să ia ceaiul împreună. Găsind că este „un tânăr fermecător, cu maniere excelente[44], în timp ce „se prăpădea de râs“ la faptele lui remarcabile, „mama[44] lui i-a mărturisit că un singur lucru o punea în încurcătură.

Cum Dumnezeu, a întrebat ea, au putut oamenii să te confunde cu Wilhelm?
1

1. Larsen, op. *cit.,* pp. 107-119.

DONAȚIA LUI CONSTANTIN *(FARSE ISTORICE)*

Folosit de cel puțin șase secole încoace de către papii bisercii romane în sprijinul revendicării adevăratei lor suveranități în lumea creștină, autenticitatea acestui document cunoscut sub denumirea de Donația lui Constantin *(Constitutum Constantini),* a fost mult timp pusă sub semnul întrebării. în document este înregistrat modul în care împăratul Constantin cel Mare a dăruit Bisericii jumătate din imperiul său în 315 d. Hr., în semn de recunoștință pentru convertirea lui la creștinism și pentru vindecarea miraculoasă a leproșilor de către Papa Silvestru. Acest act i-a oferit Romei antice autoritate spirituală asupra tuturor celorlalte biserici și autoritate temporală asupra orașului Roma, asupra Italiei și a lumii occidentale. Cei care îndrăzneau să nege validitatea documentului „aveau să ardă în focurile cele mai adânci ale iadului și aveau să piară laolaltă cu diavolul și cei lipsiți de evlavie[44].

Citată pentru prima dată de Leo al X-lea în 1054, pentru a-și susține pretențiile papale în timpul disputei ce a dus la despărțirea Bisericii ortodoxe orientale de Biserica Romei, Donația nu era cunoscută înainte de secolul al IX-lea. Ea a apărut pentru prima dată într-o colecție sub numele, destul de semnificativ, de *Decretele false.* Acest lucru nu i-a oprit pe papii ce i-au urmat lui Leo să se folosească de document pentru a afirma autoritatea Romei, chiar și după ce învățatul ecleziast Nicolaus

Cusanus[5] (1401-1464) a dovedit că este fals, evidențiind că biograful contemporan cu împăratul Constantin, episcopul Eusebiu de Cezarea, nu menționează nici măcar o singură dată, în lucrarea sa, acest cadou extraordinar. O altă legendă spune că documentul a fost demascat prima dată de eruditul Lorenzo Valla[6], pe la 1440. Chiar și așa, dezbaterile pe această temă au continuat să fie aprinse până la sfârșitul secolului al XVIU-lea. Acum se crede că documentul a fost falsificat ori în Roma antică ori în imperiul franc în jurul anului 760 d. Hr., și nici măcar într-o manieră

deșteaptă, pentru că Donația îi oferă Romei autoritate asupra Constantinopolului înainte ca orașul să fie înființat. Filozoful francez Voltaire l-a denumit: „cea mai îndrăzneață și mai grandioasă fraudă ce a înșelat lumea secole de-a rândul". Dar dacă papii care s-au folosit de document pentru propriile lor scopuri au fost, de asemenea, înșelați rămâne o întrebare fără răspuns.

DREYFUS, Alfred (1859-1935) (*Vezi și* FARSE

ANTISEMITE)

Victima unei farse cu adevărat sordide, căpitanul Alfred Dreyfus de la Ministerul de Război francez era un personaj foarte muncitor și eficient, dar și bogat, și evreu. Chinurile au început în 1894, când statul-major francez a interceptat o scrisoare prin care se oferea vânzarea de secrete militare colonelului Max von Schwarzkoppen, un atașat militar german la Paris. Dovezile sugerau că trădătorul trebuie să fie un ofițer inferior în artilerie, care trecuse prin mai multe tabere militare înainte de a se alătura stătu lui-major. Dreyfus se potrivea acestei descrieri. Scrisul lui de mână părea, de asemenea, să se potrivească cu cel din scrisoarea incriminantă. In plus, era un evreu într-o perioadă puternic măcinată de antisemitism și multora dintre colegii lui ofițeri nu le convenea eficiența lui. Dreyfus a fost arestat și judecat la curtea marțială, dar dovezile împotriva sa nu erau deloc substanțiale. Avea un trecut exemplar, grafologii nu erau convinși că el este autorul scrisorii, iar un raport al poliției conform căruia Alfred avea pasiunea jocurilor de noroc se referea, de fapt, la alt Dreyfus. Achitarea lui fiind inevitabilă, se impuneau măsuri. Comandantul Hubert Joseph Henry, ofițerul de securitate însărcinat cu ancheta inițială, a produs dovezi acuzatoare - o scrisoare „interceptată" de la atașatul militar italian, Panizzardi, către von Schwarz-koppen, ce se referea la trădătorul de la Ministerul de Război francez drept „câinele ăla mizerabil, «D»“. Henry falsificase el însuși scrisoarea, atingând obiectivul propus: Dreyfus a fost trimis la închisoare pe viață pe Insula Diavolului*.

Doi ani mai târziu, când germanii încă reușeau să obțină secrete de stat ale francezilor, dosarul lui a fost redeschis, colo nelul Picquart investigând acum cazul. Când Picquart a începui să cerceteze mai amănunțit, ofițerii

superiori, îngrijoraţi, au tras sforile pentru a-1 trimite pe colonel în Tunisia, chiar în timp ce Henry - neştiind că Picquart realizase deja o copie fotografică a scrisorii falsificate - încerca să-şi ascundă partea de vină. Arestat în 1898, Henry s-a sinucis în închisoare câteva zile mai târziu, după ce i-a spus mai întâi soţiei lui că el copiase scrisoarea, după cea autentică. Cât îl priveşte pe Dreyfus, el a lâncezit pe Insula Diavolului până în 1906 când adevăratul spion, un ofiţer franco-ungar pe nume Esterhazy, a fugit la Londra. Condamnarea a fost suspendată şi Dreyfus a primit Legiunea de Onoare. Vă daţi seama ce consolare trebuie să-i fi adus.

DUPRE, George (1906-) *(FARSE LITERARE)*

La puţin timp după terminarea celui de-al doilea război mondial, revista *Reader's Digest,* la fel de populară ca şi astăzi, a

aflat despre povestea dramatică a unui tânăr canadian pe nume George DuPre. Lucrând în cadrul Serviciilor Secrete an-glo-canadiene pe timp de război, el se paraşutase pe teritorul Normandiei, atunci ocupat de germani, şi se dăduse drept mecanic auto în vreme ce lucra pentru Rezistenţă, ajutând aviatorii aliaţi să se strecoare, pe furiş, din Franţa. Capturat de Gestapo, fusese torturat săptămâni de-a rândul, dar nu cedase, refuzând să vorbească. în final, reuşise să evadeze. Aflat din nou în Canada, a devenit erou naţional, acoperit de onoruri şi invitat să ţină discursuri în faţa grupurilor religioase şi a organizaţiilor de studcnţi.

Reader's Digest l-a însărcinat pe jurnalistul Quentin Rey-nold, fost corespondent de război, să-i ia un interviu lui DuPre, pentru a fi publicat. DuPre i-a arătat reporterului cicatricele de pe mână şi de pe gât. Tortura naziştilor, spunea el. Rcynold l-a crezut, a întocmit articolul şi a luat apoi legătura cu Bennett Cerf, directorul editurii Random House, sugerându-i scrierea unei cărţi pe acest subiect. Cerf a fost de acord. în 1953, *Omul care nu a vrut să vorbească* a devenit ceea ce Bennett Cerf numea mai târziu: „un succes substanţial". După o perioadă însă, „omul care nu a vrut să vorbească" a vorbit. într-o seară, Cerf a primit un apel telefonic de la editorul revistei *Calgary Herald.* „Omul dumneavoastră, DuPre, tocmai a cedat şi a mărturisit că întreaga poveste este o farsă", a spus jurnalistul care (după cum afirmă Cerf în autobiografia lui din 1977, *La întâmplare),* a continuat şi l-a anunţat că DuPre nu este altceva decât un tânăr ţăran. Acesta

îndeplinise serviciul militar în Canada sau în Anglia, dar nu fusese niciodată în Franța, inventând întreaga saga din imaginație, ajutat de ziare și revistele de spionaj. Acum se simțea atât de vinovat, încât nu mai putea suporta. „Este o persoană foarte drăguță și nu și-a dat seama că minciuna lui va lua asemenea proporții", a spus editorul, adăugând că *Calgary Herald* va publica întreaga istorie a doua zi. Așa că Cerf l-a sunat imediat pe DeWitt Wallace, directorul revistei *Reader's Digest,* și i-a sugerat că singura modalitate de a face față dezastrului era să îl trateze cu umor până publicul va uita de el.

„Am să spun așa: «Imaginați-vă că omul ăsta micuț nc-a fraierit pe toți. Nu-i așa că-ți vine să mori de râs?»[44] Cerf s-a hotărât că va anunța, pe un ton glumeț, că Random House va înscrie cartea în colecția de ficțiune și îi va schimba numele în *Omul care a vorbit prea mult.* Planul a avut succes. Presa a tratat totul ca pe o glumă. Nimeni nu a avut de suferit, povestea a fost pe placul audienței și cartea s-a vândut de cinci ori mai bine după ce farsa a fost dezvăluită.[1]

Dar oare Reynold însuși a crezut în această poveste? Fiind odinioară corespondent de război, cu siguranță și-ar fi dat seama dacă ceva era în neregulă cu „tânărul țăran[41]. Acum mărturisind că toate cicatricele le-a obținut în urma unor accidente din copilărie, DuPre a pretins, în cadrul interviului, că i se făcuse chiar și o clismă cu acid sulfuric. Și oare era el doar un „băiat de la țară“? Alte versiuni ale cazului amintesc de un anume „Pierre Dupont“ (afirmând că acesta ar fi un pseudonim), un predicator laic franco-canadian care a început să își condimenteze predicile cu bătălii, așa-zise din viața reală, împotriva greutăților vieții. Acestea i-au impresionat atât de mult pe congregaționiști, încât, repetându-le tot mai des, invențiile lui au devenit reale atât pentru el cât și pentru alții.[2]

DuPre? Dupont? Chiar și povestirile adevărate despre poveștile false variază atât de mult, încât originalul se pierde ușor sub greutatea relatărilor ulterioare, ca aceasta prezentată aici. Țineți minte ce (se presupune că) a spus Bătrânul Munților?

„Nimic nu este adevărat. Totul este permis.[44]

1. Goldbert, *op. cit.,* pp. 214-216.

2. *Plăcerea de a înșela,* Norman O. Moss, Chatto & Windus, Londra 1977, pp. 115-116.

„Există o singură modalitate de a afla dacă o persoană este cinstită - întrebând-o. Dacă spune da, vei ști sigur că ai în față un șarlatan/[4]

(Groucho Marx)

ELLIS, Reverendul Wilfred (Secolul al XlX-lea) ***{IMPOSTORI)***

Pastor în Wetheringsett Manor, Suffolk, din 1858 până în 1883, Wilfred Ellis este exemplul viu al problemei fără răspuns: când încetează un impostor să mai fie un impostor? Ca profesie, măcelar de porci, fără să fi fost vreodată hirotonit, el s-a îngrijit de parohia și enoriașii săi timp de douăzeci și cinci de ani. A oficiat slujbe de duminică, căsătorii, botezuri și înmormântări. în cele din urmă, când șarlatania lui a fost demascată, Ellis nu a demonstrat nici urmă de remușcare sau vină. Dimpotrivă, faptul că el „devenise" ceea ce pretindea de atâta vreme a fost admis în mod tacit de către parlament, care a emis o ordonanță prin care toate căsătoriile binecuvântate de el au fost recunoscute legal.

ENTITĂȚI MINCINOASE

***(Vezi* FARSE ȘI FARSORI DIN MITOLOGIE)**

ESCROCI (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

ESOP ***(FARSELITERARE)***

La fel de fabulos ca și faimoasele sale *Fabule* (după Homer, această carte a fost best-seller-ul mondial cu cea mai lungă perioadă de vânzări), în care lecțiile morale sunt prezentate de animale personificate, ce vorbesc, acest legendar autor grec aproape că nici nu a existat vreodată. Numele de „Esop[44] a fost ales doar ca o umbrelă literară; un nume sub care s-au

publicat fabule culese din întreaga civilizație clasică. Se pare că prima referire la „Fabulele lui Esop" datează din 450 î. Hr., când istoricul grec Herodot spune că aceste fabule au fost înscrise cu un secol în urmă de un sclav al său ce purta acest nume, Esop. Herodot este denumit „părintele istoriei[44], dar amintiți-vă: *caveat emptor.* O biografie egipteană din primul secol după Hristos (probabil inspirată din scrierile lui Herodot), îl descrie pe Esop drept un sclav de pe insula Samos care, eliberat de stăpânul său, l-a servit pe regele Licurg al Babilonului, descifrând ghicitori, înainte de a se întoarce în Grecia, la Delfi, unde a murit. Autorul roman Plutarh îl descrie pe Esop ca sfetnic al bogatului rege Cresus al statului Lidia (decedat în 546 î. Hr.).

Astfel, principalele relatări îl plasează pe Esop în secolul al șaselea înainte de Hristos. Dar consensul opiniei moderne este că el nu a trăit niciodată. Prima colecție cunoscută de *Fabule* a fost cea a lui Demetrius Filareus în secolul al IV-lea î. Hr., dar această versiune a dispărut până la anul 800 d. Hr. Versiunea care s-a păstrat în timp, prezentând fabulele consecutiv și astfel influențând toate celelalte ediții de mai târziu, a fost pusă în ordine în Roma primului secol de după Hristos de către un autor numit Fedru.

Fabulele lui Fedru? Parcă nu sună așa de bine... hai să rămânem la Esop.

EXTRATEREȘTRI PRINTRE NOI (*Vezi și* RĂPIRI DE CĂTRE OZENEURI)

„Fiecare om crede cu ușurință ceea ce îi provoacă teamă și ceea ce dorește."

(Jean de la Fontaine)

FALSIFICATORI *(FRAUDĂ)*

Falsificatori există de când s-au bătut monedele și de când au căpătat valoare pietrele prețioase sau alte obiecte rare folositoare în diverse trocuri sau schimburi valutare. Odinioară, ticăloșiile erau alchimice, implicând așa-zisa transformare a plumbului în aur. Și deși cecurile și cambiile se foloseau de secole, doar o dată cu introducerea bancnotei standardizate din secolul al XVIIl-lea au început să apară falsificatorii moderni.

Primul pungaș care a folosit metode modeme recunoscute a fost William Brockway (1822-1920). Falsficările lui erau atât de reușite, încât Ministerul de Finanțe american era sigur că el le duplicase folosind matrițele originale. Născut orfan, cu numele de Spencer, și ulterior adoptat, el nu a beneficiat de o educație formală, dar a asistat la orele de electrochimie și de drept de la Universitatea Yale. Pe acea vreme, bancnotele se tipăreau local. Un funcționar oficial păzea matrițele și hârtia. Dorind să devină cât mai educat și să aibă un bagaj cât mai complet de cunoștințe, Brockway și-a început cariera prin a-i distrage atenția unui funcționar al băncii din New Haven în timp ce se tipărea aici bancnota de cinci dolari. Strecurând sub presă o bucată de piele fină și subțire, el a obținut amprente atât de bune pe fața și pe versoul bancnotei, încât a tipărit singur o bancnotă de o mie de dolari, pe care ulterior a folosit-o pe piață. Stabilindu-se în Philadelphia, s-a căsătorit și s-a dat drept agent de bursă. în 1860 l-a angajat pe gravorul britanic William Smith. Lucrând ca ziler pentru o bancă din New York, bancnotele false ale lui Smith erau fără defect. în 1865 a produs o adevărată operă de artă: o bancnotă purtătoare de dobândă în valoare de o mie de dolari, a guvernului unionist. Acest lucru i-a dat de bănuit lui William P. Wood, directorul Serviciului Secret nou format, el însuși un om deloc cinstit. Brockway, aflat acum în parteneriat cu proprietarul funciar James B. Doyle, a fost arestat și adus la Ministerul de Finanțe. Oficialii, convinși că bancnota era duplicată după matrițele originale, i-au oferit lui Brockway o recompensă în schimbul informației. Dorind să câștige el acești bani, Wood l-a constrâns pe Brockway să predea matrițele (inexistente) - dar Brockway s-a menținut pe poziție timp de patru ani, moment în care Wood și-a pierdut slujba.

Norocul l-a părăsit însă în 1880. Nefericită în viața de cuplu, soția lui a apelat la un avocat chiar în timp ce Smith termina de falsificat un cupon de obligațiune la purtător în valoare de o mie de dolari, ce urma să fie răscumpărat în 1881. Avocatul i-a sugerat prietenului său, agentul Drummond de la Serviciile Secrete, că Brockway a fost lăsat de capul lui prea mult timp, așa încât Drummond și-a instruit oamenii să-l urmărească, într-o zi, agenții l-au văzut pe Brockway (căruia îi plăcea să pescuiască) cum pleacă împreună cu Doyle, într-o barcă, de pe țărmul de sud al orașului Brooklyn. Ei l-au urmărit pe Doyle până la o casă ce aparținea, după cum au aflat ulterior, unui gravor de bancnote, pe nume Smith. Când Doyle a

părăsit această locuință, urcându-se în trenul de Chicago, a fost reținut de autorități. Asupra lui s-au găsit 204 cupoane de obligațiuni - din nou, falsurile erau atât de bune, încât Ministerul de Finanțe nu era convins că sunt într-adevăr dubluri.

Arestat, Brockway a încheiat din nou o înțelegere cu ministerul, predând matrițele, hârtia și bancnotele falsificate. A fost eliberat dar, în ciuda faptului că mințise pentru Doyle în timpul procesului, în 1882 partenerul său a fost trimis la închisoare pentru doisprezece ani. Prins în 1883 în timp ce falsifica bonuri de cale ferată, Brockway a primit o sentință de cinci ani de zile în închisoarea de stat Sing Sing, din New York. Eliberat după trei ani, a continuat să falsifice până când, trădat de un gravor „convins** de către Serviciile Secrete, a mai fost condamnat la alți zece ani de închisoare. în 1905 a fost observat cumpărând hârtie transparentă într-un magazin și arestat. Dar a fost eliberat în ziua următoare ținându-se cont de vârsta lui. Avea deja optzeci și trei de ani și tot mai era activ în profesia sa! Un om cu o misiune în viață![1]

Cele mai reușite falsificări de dolari s-au realizat în Marea Britanie. Totalizând 4.9 milioane de dolari în bancnote false atunci când au fost descoperite în 1979 de către Scotland Yard, reprezentantul oficial al Ministerului de Finanțe american a declarat, în timpul procesului, că aceste bancnote de câte douăzeci și cincizeci de dolari sunt atât de bune încât i s-a ridicat părul în cap când le-a văzut. în boxa acuzaților s-au aflat Charles Black (n. 1929) și Brian Katin (n. 1939). Ei au primit șapte și respectiv trei ani de închisoare. Angajatul unei tipografii atunci când l-a cunoscut pe Black, la un târg de carte din 1975, Katin era un perfecționist. Falsificarea de bancnote perfecte devenise cea mai mare provocare din viața sa. Folosind litografia ofset într-o încăpere ascunsă din spatele garajului vilei sale de pe coasta regiunii Sussex, aproape de Bognor Regis, și procurându-și plăcile fotografice de la Black, Katin lucrase opt luni de zile doar pentru a dobândi combinația de culoare potrivită cernelii, înainte de a avea rezultatul așteptat, în plus, avea nevoie de cerneluri magnetice pentru numerele de serie și modelul filigran de pe fața bancnotelor. Katin a obținut efectul de imprimare în relief prin apăsarea cu mâna a hârtiei pe un bloc de alamă gravat. Fotografiate pe o hârtie realizată 100% din pastă de lemn, respectând standardele de flexibilitate cerute, și acoperite, în final, de un

strat de gliceri-nă, bancnotele erau în sfârșit pregătite - dar, până atunci, și legea era la fel. Impostorii nu au reușit să distribuie decât o mică parte din ele, când falsul a fost depistat. Distribuitorii nu au fost însă niciodată prinși.

Cei care se străduiau să-i prindă și să-i oprească pe falsificatori au avut mari probleme în a inventa noi caracteristici ale bancnotelor imposibil de reprodus. Fotocopiatoarele color cu laser sunt depășite acum de modele de cercuri concentrice, care se estompează dacă sunt copiate. Totuși, cu noi și foarte scumpe caracteristici, precum „imaginile latente" holografice și alte metode magnetice de protejare, înseamnă că numai bancnotele de foarte mare valoare pot recupera investiția. Banca Angliei afirmă că următoarea lor bancnotă de cinci lire sterline nu și-o poate permite nimeni.[2]

Jose Beraha (n. 1907) a încercat să abordeze problema din altă perspectivă. Născut în Skopje, dintr-o familie evreiască sefardă din Spania, când naziștii au ocupat Iugoslavia în 1943, a fugit în Italia cu doi nepoți, singurii supraviețuitori ai familiei. A fost un tip plin de resurse, descurcăreț. Mutându-se la Milano în 1946, unde s-a și căsătorit, a căutat să scape de controalele financiare europene impuse după război ocupându-se de speculații comerciale de export. Lira de aur, în valoare de 20 de șilingi, deși nu mai era mijlocul legal de plată din Marea Britanie, era considerată pe atunci moneda cea mai sigură pentru comerț. Beraha a aflat că, deși clienții plăteau până la douăzeci de dolari pentru o liră de aur, valoarea metalului acestei monede era doar de 9 dolari. Așa a intrat în afaceri. Cu inginerul milanez Giuseppe Bemardi ocupându-se de producție, el îi plătea directorului un onorariu de 68 de dolari pentru fiecare kilogram de aur prelucrat în lire, în timp ce își dezvolta o rețea mondială de agenți de vânzări. Monedele lui, fiecare conținând 124,64 grame de aur în loc de 123,67 grame specificate, erau de fapt superioare celor originale. Lira de aur nu mai era mijlocul legal de plată în Marea Britanie din 1931, când regatul renunțase la aur ca standard. Fără a face datorii față de Ministerul de Finanțe britanic, Beraha producea o monedă cu un conținut mai mare de aur decât lira originală. Cum să fie așadar pus sub acuzare?

îmbogățindu-se, în 1951 se mută în Elveția, dar presiunile britanicilor au determinat poliția italiană să efectueze o razie în monetăria sa și să-i aresteze echipa de administrare a companiei. Extrădat sub acuzația de

falsificare de bani, el a trimis un avocat la Londra doar cu atâtea lire de aur în buzunar câte să-i folosească pentru cheltuielile necesare. Dar nimeni nu a vrut să le primească. Ministerul de Finanțe l-a sfătuit pe avocat să le vândă pentru conținutul lor în aur. Impresionați de această demonstrație, în 1952 judecătorii elvețieni au clasat cazul. Un an mai târziu, un tribunal italian a retumat lingourile de aur și echipamentul confiscate în cadrul raziei. Astfel, Beraha a dovedit că nu orice formă de falsificare este neapărat ilegală?

O altă farsă, care aproape a distrus economia britanică, a avut loc la puțin timp după capitularea Germaniei în 1945, când un camion al Băncii Angliei, plin de bancnote false în valoare totală de 21 de milioane de lire sterline, a fost capturat de către ofițerii de contraspionaj americani, aproape de granița cu Elveția. Acești bani rămăseseră de pe urma Operațiunii Bem-hard, numită astfel după directorul ei, maiorul Bemhard Kruger, și fusese invenția șefului Gestapo-ului, Heinrich Himmler. Scopul era distrugerea economiei britanice. Recrutând gravori și tipografi din lagărele de concentrare, fuseseră fabricate matrițe și se falsificaseră bancnote în valoare de aproximativ 140 de milioane de lire sterline.

Trimise în loturi de câte 100.000 de lire, aceste bancnote au fost distribuite de către agenții Gestapo-ului în Ziirich, Lisabona, Stockholm și alte orașe neutre înainte de a ajunge în Londra. Britanicii și-au dat seama că guvernul german este implicat în afacere doar când un spion german a fost prins în

Edinburgh cu falsurile perfecte asupra lui. Cum forțele aliate se apropiau tot mai mult, Kruger l-a convins pe Himmler să mute operațiunea în munții Alpi, pentru a le furniza naziștilor ce reușeau să evadeze banii și documentațiile false. în ultimele zile ale războiului, matrițele au fost distruse, dar nu și bancnotele. în camionul cu pricina, tocmai acest ultim stoc a fost interceptat, el urmând să fie îngropat pe drum și recuperat mai târziu. Cât îl privește pe Kruger, bancnotele sale falsificate au fost bine puse la păstrare. Și nici el nu a mai fost găsit vreodată.

Apoi a existat Arthur Virgilio Alves Reis (1896-1955), o oficialitate a coloniilor portugheze, care a început cu falsificarea unei diplome de la imaginara „Universitate Politehnică Oxford". Cu ajutorul acestui document, el a căpătat o slujbă de inginer în Angola. Având însă nevoie de bani, după ce o mică fraudă l-a costat două luni de închisoare în Lisabona, în 1924 a

aflat că unele bancnote ale Băncii Portugaliei sunt tipărite de către o firmă britanică, Waterlow and Sons, și că banca nu avea cum să verifice dacă existau și copii ale acestora. Alegând trei complici - Karel Marang, un comerciant german; Jose Bandeira, fratele ministrului Portugaliei în Haga; și omul de afaceri german, Gustav Hennies, el a început să-și pună în aplicare planul. Marang și Bandeira au fost primii păcăliți. Spunându-le că are autoritatea să aranjeze un împrumut pentru Angola, Arthur Reis le-a arătat un contract ce purta semnăturile falsificate ale împuternicitului guvernamental al Angolei și ministrului de Finanțe portughez. Luând contractul la Londra, Marang i-a spus lui William Waterlow că procesul de tipărire a bancnotelor trebuie ținut secret, din motive politice. Waterlow a cerut autorizația de la guvernatorul Băncii Portugaliei. Aceasta a sosit repede, de asemenea purtând semnăturile unor proeminenți bancheri portughezi și pe cea a înaltului împuternicit al Angolei - toate falsificate de Reis. Scrisoarea de la „guvernator" menționa că bancnotele, care urmau să circule doar în Angola, pot fi tipărite după aceleași matrițe cu aceleași numere de serie ca și emisiunea precedentă. Pentru a evita confuziile, Banca Angolei va tipări deasupra lor cuvântul „Angola".

Marang, ocupând și poziția de consul general al Persiei la Haga, avea imunitate diplomatică și astfel, a transportat ușor bancnotele prin vama de la Lisabona. Deschizând conturi în diverse sucursale ale unor mari bănci și apoi retrăgând banii de la alte sucursale, Reis a schimbat bancnotele false în valută străină și multe acțiuni în industrie, devenind astfel atât de bogat, încât și-a deschis propria bancă - Banca Angolei și Metropole. Cu 200.000 de escudo în bancnote perfecte, dar false, de 500 de escudo (fiecare bancnotă valorând aproape 5 lire sterline) invadând țara, au început să apară bănuieli. Bancnotele au trecut toate testele, dar când inspectorii de la Banca Portugaliei au făcut razie în Banca Angolei și Metropole, au găsit bancnote noi cu aceleași numere de serie ca cele aflate deja în circulație. Arestat, Reis a falsificat documente ce insinuau că guvernatorul Băncii Portugaliei și câțiva dintre directorii acesteia sunt responsabili de escrocherie. Timp de cinci ani, aceste documente au tot amânat și întârziat procesul, dar în mai 1930, mărturisind, Reis a fost găsit vinovat și trimis la închisoare pentru douăzeci de ani. Bandeira a primit și el douăzeci de ani; Hennies a murit în Germania în 1936 și Marang, judecat la Haga, a fost închis pentru unsprezece luni sub acuzația de deținere de proprietate furată.

Eliberat în 1945 și fiindu-i refuzată intrarea în Brazilia, Reis a murit în 1955 atât de sărac, încât a fost îngropat într-un cearșaf pentru ca fiul lui să poată moșteni singurul costum de haine. Nu-mi place să trag o morală din asta, dar....

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 99-100.

2. *Ibid.,pp.* 108-109.

3. *Ibid.,* pp. 100-106.

FALSIFICĂRI DE FOSILE *(FARSE ȘTIINȚIFICE)*

Presiunea competiției este la fel de puternică în știință ca și în atletism, politică, explorare sau orice altă arie de activitate umană. O astfel de presiune conduce deseori la farse și farsele antropologice sunt la fel de obișnuite ca și cele din alte domenii ale științei. Tipic, dată fiind urgența nevoii academice de a afla mai multe despre originile omului sau de a afla etapele prin care maimuța a devenit om, astfel de farse se concentrează pe îngroparea și „descoperirea[44] ulterioară a unor fosile sau oase false, care aparent vin în sprijinul afirmației că ele reprezintă „veriga lipsă[44] sau că au stabilit o nouă cronologie a originii umane.

Probabil că primii șarlatani care au folosit fosile frauduloase au fost Ignatz Roderick (profesor de algebră și geometrie) și Georg von Elkhart (bibliotecar-șef) de la Universitatea Wiirz-burg. în 1752, din motive necunoscute, ei s-au hotărât să îi joace o festă doctorului Johann Beringer (1667-1738), decanul Facultății de Medicină și un vânător fanatic de fosile. într-o carieră de piatră, unde Beringer obișnuia să caute rămășițe ale trecutului, cei doi au plantat „fosile[44] de păsări, insecte și șo-pârle. Apoi, pe măsură ce Beringer se entuziasma tot mai mult de „descoperirile[44] sale, ei au „fosilizat[44] stele, comete și luni; de asemenea, tăblițe comemorative de piatră, înscrise cu numele „Dumnezeu[44] în latină, arabă și ebraică. Trebuie să țineți seama că, pe atunci, originea și natura fosilelor nu erau înțelese.

Atribuind descoperirile sale voinței dumnezeiești, Beringer a pus bazele teoriei *lusus naturae,* prin care unele pietre imitau misterios forma altora. în

lucrarea sa, *Lithographiae Wirce-burgensis,* el a descris într-un limbaj erudit ceea ce găsise. Dân-du-și seama că farsa lor mersese totuși prea departe, Roderick și Elkhart au mărturisit adevărul. Refuzând să îi creadă, Beringer i-a acuzat că sunt geloși pe succesul lui științific. Ca urmare, cei doi au fost nevoiți să planteze fosile inscripționate cu numele profesorului pentru a-1 determina să îi creadă. Beringer și-a petrecut tot restul vieții încercând să cumpere și să distrugă toate exemplarele cărții pe care o publicase, dar nu a reușit decât să transforme opera într-un obiect de colecție, fiind republicată în 1767 și înregistrând un număr și mai mare de vânzări. Motivele farsorilor nu sunt cunoscute: poate că era totuși vorba de invidie scăpată de sub control.[1]

Un secol mai târziu, o explozie de noi dezvăluiri a ridicat miza în domeniul revendicării de glorii și elogii prin informații inedite despre fosile nedescoperite. în 1856, tibia și craniul celui ce va fi cunoscut drept Omul din Neanderthal au ieșit la iveală dintr-o peșteră în apropiere de Diisseldorf, Germania, în 1868 (după ce, în 1864, Lartet a descoperit un incisiv tocit de mamut) craniile și scheletele omului de la Cro-Magnon au fost descoperite în Dordogne, Franța. în 1869, un câine de vânătoare a căzut într-o fisură în pământ, la poalele dealurilor Cantabrian din nordul Spaniei. Vânătorii au găsit câinele și i-au relatat întâmplarea stăpânului lor, Don Marcelino. Acesta a explorat caverna, nu a găsit nimic interesant, ca urmare a uitat incidentul - până la expoziția de la Paris din 1878, când a fost facinat de o colecție de unelte și gravuri din era glaciară, cu o vechime de 12.000 de ani. A început atunci excavațiile la locul cavernei și, după un an, a descoperit un topor și câteva vârfuri de săgeată din piatră. într-o zi, fiica sa Maria, de cinci ani, a dat peste o nișă pe care el nu o observase. Pe pereții acesteia se aflau picturi preistorice reprezentând bizoni în diferite ipostaze - atacând, trăind, murind. Peștera (cunoscută mai târziu sub denumirea de Altamira) a devenit faimoasă. Chiar și regele Spaniei a vizitat-o. Dar academicienii precum specialistul în preistorie, Cartilhac, refuzând să-i considere pe simplii oameni ai peșterilor niște artiști talentați, a luat în derâdere descoperirea lui Don Marcelino. Mai târziu, uimit de ceea ce văzuse în nou dezvăluitele peșteri din Valea Vezere, Cartilhac s-a dus la Altamira pentru a-și cere scuze față de Marcelino, dar era prea târziu. Marcelino murise.

Mai puțin corect a fost englezul Edward Simpson (1815-1875?) din Yorkshire, cunoscut și sub numele de „Jack Cremene[41], „Fără cămașă[44] sau „Șarpe Billy[44]. Luând cunoștință de studiul fosilelor, al armelor și uneltelor preistorice din piatră cu ajutorul geologului local, dr. George Young, până la 1840 el colecta deja astfel de obiecte și le vindea intermediarilor. Ajungând la concluzia că e mult mai ușor să le falsifice decât să le găsească, în curând a aflat cât de lesne îi poate păcăli pe „experți" cu vârfuri de săgeată false, motiv din care i s-a dat și porecla de „Jack Cremene". înființând un atelier de olărie lângă Bridlington, el a produs numeroase urne preistorice și romane și chiar a vândut un astfel de exemplar din piatră, pe care gravase IMP CONSTANT EBVR („împăratul Constantin, York“). Ca și George Huli, falsificatorul Uriașului de la Cardiff, probabil că i-a fermecat pe cumpărători, profitând de naivitatea lor, pentru că a reușit să vândă astfel de vestigii false și Muzeului Britanic, a lucrat pe post de colecționar de fosile pentru Muzeul din York și a gravat șiraguri de chihlimbar în Zona Lacurilor. în Londra anului 1862, confruntat de către un geolog, profesorul Tennant, el a recunoscut că realizase falsurile, dar că nu a pretins niciodată că munca lui era veritabilă. Un alcoolic inveterat, în martie 1867 a fost prins furând, a petrecut un an în închisoarea Bedford și câțiva ani mai târziu a murit într-o sărăcie lucie, probabil într-un azil.[2]

în 1924, la doar un deceniu după descoperirea în Anglia a Omului de la Piltdown, o vită a căzut într-o fisură din pământ, în apropiere de Glozel, din sudul Franței. în această groapă, stăpânii terenului, fermieri pe nume Fradin, au găsit vase, tăblițe inscripționate și sticlă topită. Era „un fel de mormânt", explicat, pe plan local, drept o groapă de incinerare. Un arheolog amator, dr. Morleet, care mai târziu avea să găsească un schelet în propria lui grădină, s-a oferit să cumpere obiectele găsite și i-a sfătuit pe fermieri să împrejmuiască cu un gard locul ce avea să devină cunoscut, la puțin timp, sub numele de „terenul morților". Excavațiile au dat la iveală tăblițe inscripționate, imagini cu reni gravate în piatră, semne asemănătoare scrisului, figura unui om călare pe un animal. Dar asocierea lui cu Morlet a dus la acuzații de fraudă. De ce să-i fie vândute lui, de ce să pună gard pe terenul lor? Timp de cincizeci de ani au persistat acuzațiile conform cărora descoperirile de la Glozel nu datează din cultura preistorică magdaleniană, în jurul anului 13000 î. Hr., ci sunt o înșelătorie.

în 1974, Emil Fradin, în vârstă de șaptesprezece ani când a realizat prima lui descoperire, a anunțat că vechimea obiectelor de olărie de la Glozel a fost dovedită de o tehnică numită termoluminescență. Aceasta, implicând măsurarea electronilor prinși din radioactivitate, le sugera experților din Scoția și Danemarca că olăria de la Glozel a fost arsă în cuptor în jurul anului 800 î. Hr. Nu epoca magdaleniană, dar nici un fals. Totuși, alte teste au oferit date diferite. O altă tehnică nouă, cunoscută sub denumirea de arheomagnetism, care măsoară câmpul geomagnetic relativ al obiectelor arse și răcite, din diferite părți ale lumii, insinua că olăria de la Glozel nu a putut fi realizată în perioada 1500 î. Hr. - 1500 d. Hr. Cazul rămâne deschis.[3]

Omul de la Piltdown reprezintă cel mai cunoscut caz de falsificare paleontologică. Charles Dawson, avocat la firma Has-tings dar și vânător amator de fosile, era cunoscut pentru descoperirea de artefacte dubioase. în 1912, în încercarea de a fi admis în cadrul Societății Regale (era deja cunoscut ca „Vrăjitorul din Sussex“), i-a scris prietenului său, Arthur Smith Woodward, custode de geologie la Muzeul din Kensington de Sud: „Am descoperit un strat foarte vechi, din pleistocen, care învelește straturile Hastings dintre Uckfield și Crowborough, lucru care mi se pare foarte interesant". Câteva zile mai târziu, în timp ce Sir Arthur Conan Doyle efectua în continuare cercetările sale în particular, i-a scris din nou lui Woodward pentru a-1 anunța că a găsit o parte dintr-un schelet uman dintr-o perioadă foarte veche. Woodward i s-a alăturat la locul cu pricina, în Piltdown. Munca lor a devenit un subiect interesant pentru presa locală: „nimeni nu ar putea inventa ceea ce au de gând acești doi oameni". în curând, ei au dezgropat nu numai oase de animale fosilizate și unelte din piatră, dar și jumătate din maxilarul asemănător unei maimuțe - de fapt, uman. Așa a apărut *Eanthropus dawsoni,* „veriga lipsă" din lanțul evolutiv, dintre maimuță și om. Anunțată la 18 decembrie 1912 drept cea mai veche fosilă umană descoperită până în prezent, a fost imediat acceptată ca atare de către comunitatea științifică britanică. Ani la rând, în care crâșma locală și-a schimbat numele din *Hanul mielului* în *Omul de la Piltdown,* nimeni nu s-a îndoit de nimic. Toți voiau să creadă.

Doar în 1953 a ieșit la iveală că maxilarul „Omului de Pilt-down“ aparținuse unui urangutan tânăr, ai cărui dinți fuseseră piliți puternic pentru

a părea că sunt umani. în cartea *înșelătoria de la Piltdown* (1955), J.S. Weiner a dat vina pe Dawson pentru farsă, dar a recunoscut că era posibil ca și altcineva să-1 fi înșelat pe acesta. Mai târziu, articolele din revista *Antiquity* făceau aluzie la J.T. Hewitt, care se pare că a recunoscut, față de un prieten, complicitatea la fraudă. în 1968 *Ancheta de la Piltdown* îl incrimina pe Lewis Abbot, un colecționar local de fosile care pretinsese că înfiimurații de paleontologi ar trebui să fie pedepsiți cu astfel de farse inteligente. Alți suspecți erau anatomistul Sir Arthur Keith, omul de știință Martin Hinton (a cărui carieră fusese împiedicată de Woodward) și, desigur, Con-nan Doyle. Dar indiferent cine a fost cu adevărat creieml din spatele farsei, naivitatea experților a devenit mai mult ca sigur un motiv de frustrare. Deși alte fosile mai recente au fost plantate și apoi găsite în aceeași arie între 1914 și 1915, nimeni nu le-a mai acordat atenție și cei implicați în cazul de la Piltdown erau morți demult când înșelătoria a fost în final demascată.[4]

Această afacere profitabilă încă mai există. După descoperirile discreditate (sau poate adevărate) de la Java, între 1891 și 1893, ale primelor fosile de *Homo Erectus* de către anatomistul olandez Eugene Dubois, au început să apară o grămadă de cranii falsificate. Astăzi, locuitorii din Java, folosind craniile hipopotamilor, s-au specializat în astfel de falsificări - un comerț profitabil pentru cei care trebuie să supraviețuiască într-un fel sau altul, ca toată lumea. Dacă Occidentul vrea falsuri, locuitorii din Java sunt fericiți să le pună la dispoziție...[5]

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 116-117.

2. *Ibid.,* pp. 105-106.

3. Newnham, *op. cit.,* pp. 146-150.

4. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 159-162.

5. „Cranii", Pat Shipman, *Fortean Times,* Nr. 70, Londra, 1993.

FALSURI ÎN ARTĂ (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

FALȘI MESIA (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

FANTOMA DIN AMITYVILLE

(FARSE ÎN PARANORMAL)

în ultimii ani, multe cărți și filme de mare succes pe tema „fantomelor adevărate" se leagă în jurul evenimentelor ce se presupune că au avut loc într-o casă din Amityville, New York, unde, în 1974, un anume Ronald DeFeo și-a ucis părinții, frații și surorile. Un an mai târziu, George și Kathy Lutz, împreună cu cei doi băieți ai lor, s-au mutat aici și au fost hărțuiți de fenomene ciudate, supărătoare, printre care o muzică neobișnuită și o substanță verde vâscoasă. Ușile și ferestrele erau distruse de o mână invizibilă; urme ciudate de copite apăreau în zăpada din jurul casei. De mai multe ori, familia a cerut ajuto-• rul poliției, iar un preot sosit pentru a sfinți casa a auzit o voce ce-i spunea „Pleacă!". Deloc surprinzător, familia s-a mutat. Jay Anson, un scenarist care lucrase la producția cinematografică *Exorcistul,* s-a inspirat din povestea acestei familii și a creat *Oroarea din Amityville.* A fost o mare lovitură. în filmul inspirat din această carte s-au adăugat noi evenimente, precum un topor ce o ataca pe Kathy Lutz.

Totul a constituit subiectul unei farse elaborate. Cercetătorii au descoperit că preotul nu vizitase niciodată această locuință, poliția a negat că ar fi primit vreodată apeluri de ajutor din partea familiei Lutz, ușile și ferestrele se aflau într-o stare foarte bună, iar rapoartele meteorologice au demonstrat că zăpada nici nu se depusese pe pământ atunci când au apărut așa-zisele urme de copite. în cele din urmă, avocatul lui Ronald DeFeo a recunoscut că el și George Lutz - un șarlatan — inventaseră ideea casei bântuite și apoi îl angajaseră pe Jay Anson să scrie povestea. Motivul lor? Simplu. B-A-N-I.

FARSA CU ANIMALUL SĂLBATIC

(FARSE ÎN MASS-MEDIA)

La fel de proeminentă ca farsa Herschel și invențiile lui Louis T. Stone din analele farselor ziaristice din America este aceast farsă, a animalelor sălbatice. Ea a fost pusă în aplicare la 9 noiembrie 1874 când *New York Herald* a publicat o relatare detaliată a unui martor ocular despre un dezastru ce a avut loc în grădina zoologică Central Park, de unde scăpaseră

toate animalele. Două sute de persoane fuseseră rănite, din care 60 foarte grav; și din cei 49 de cetățeni uciși, au fost date publicității numele a 27. Douăsprezece animale periculoase încă se mai aflau în libertate în momentul publicării ziarului. Primarul îi avertiza pe cetățeni să stea în casă până când bestiile, aflate în aria dintre Strada a Cincea și bulevardul Broadway, erau vânate și prinse. Cum mulți cititori au fost cuprinși de panică, proprietarul ziarului *Herald* a rămas în pat toată ziua, șocat de știrea aflată din propria sa publicație.

Dar cei care au citit articolul până la sfârșit au aflat că, în paragraful final, redactorul-șef ceruse ca acest articol științifico-fantastic să fie tipărit doar pentru a evidenția nevoia de îmbunătățire a condițiilor de securitate din această grădină zoologică.

FARSA CU CADA DE BAIE ***(FARSE ÎN MASS-MEDIA)***

Coșmarul farsorului: o farsă pe care o începi, dar pe care nu o mai poți opri. Pe 28 decembrie 1917, cunoscutul jurnalist american H.L. Mencken a publicat în ziarul *Evening Mail* din New York un articol intitulat „Aniversarea uitată". în el, cu multă ironie, și-a exprimat regretul că nimeni nu observase trecerea „celei de a șaptezeci și cincea aniversări a introducerii căzii de baie în aceste state". Ziaristul a descris cum prima cadă a fost inventată în Cincinnati de către Adam Thompson, un comerciant de bumbac și de cereale, care avea obiceiul ciudat de a face baie ori de câte ori era în vizită de afaceri în Anglia. Acolo, continua Mencken, în 1828, lordul John Russel a introdus o cadă de dimensiuni modeste - „puțin mai mare decât populara chiuvetă" - și până în 1835, Russell a devenit atât de obsedat în privința îmbăierii, încât „se spunea despre el că este singurul om din Anglia până în acel moment care obișnuia să facă baie în cadă în fiecare zi".

Și Mencken a continuat: Thompson s-a decis să îmbunătățească această cadă englezească, mărind-o astfel încât în ea să încapă un adult și alimentând-o cu apă cu ajutorul unor țevi legate de rezervorul central. Ca urmare, în 1842 a construit o cadă din mahon de Nicaragua, de 2,10 m lungime și 1,20 m lățime, ce cântărea „aproape optzeci de kilograme". în dimineața zilei de 20 decembrie 1842, Thompson a făcut o baie rece, apoi la prânz, una călduță. în ziua de Crăciun, patru din musafirii săi „au riscat niște plonjări în cadă". în ciuda opoziției exprimată de medici, noua

invenție s-a răspândit rapid pe piață. Până în 1850, aproape o mie de căzi erau folosite de cetățenii orașului New York. în 1851, respectul pentru această cadă a fost întărit de către președintele Miliard Fillmore, care a instalat una la Casa Albă. Până în 1860, fiecare hotel din New York avea o cadă de baie; unele instalaseră chiar două sau trei; în 1862, îmbăierea în cadă a fost introdusă și în armată, iar în 1870 o închisoare din Philadelphia a primit prima sa cadă de baie.

„Este uimitor", încheie Mencken articolul său, „când te gândești că istoria căzii de baie este atât de puțin menționată și comemorată".

Curând, Mencken a fost îngrozit văzând cum „rețeaua sa de absurdități" a fost retipărită ca informație sigură de către alte periodice importante. Cititorii doreau să afle mai multe detalii. Unii s-au oferit să coroboreze, adăugând noi „informații". La 23 mai 1926, aproape nouă ani mai târziu, ziaristul a publicat o dezicere a articolului inițial, observând cum „«informațiile» sale absurde" au căpătat o viață a lor, proprie. Ele fuseseră citate de șarlatani, doctori, senatori din Anglia și restul Europei; apăreau ca fapte verificate în lucrări de referință. „Astăzi consider", scria el, „că sunt acceptate ca adevărate oriunde în lume. A le pune sub semnul întrebării devine la fel de periculos ca a pune sub semnul întrebării invazia normandă". Și a adăugat: „Cred că marea parte a așa-numitei bogății de cunoștințe a umanității provine din astfel de fraude".

Dezicerea articolului a fost tipărită de aproape treizeci de ziare americane, inclusiv *Boston Herald,* care a publicat-o sub titlul: „Publicul american e în stare să creadă orice". Trei săptămâni mai târziu, pe prima pagină a secțiunii de editorial, același ziar retipărea inițiala istorisire falsă a lui Mencken -dar ca un simplu articol informativ, serios. Dacă aceasta a fost sau nu o glumă deliberată făcută de echipa de redacție, nu se știe.[1]

1. Goldberg, *op. cit.,* pp. 207-210.

FARSA CU LENJERIA DE CORP REZISTENTĂ

LA RAZE X ***(FARSE ȘTIINȚIFICE)***

Să nu credeți pe nimeni care vă spune că, în epoca victoriană, sexul nu era o mare problemă. Imediat ce, în 1895 fizicianul german Wilhelm Konrad Roentgen a descoperit existența razelor X, a început să se răspândească zvonul, în rândul doamnelor atât ipocrite cât și decente din Anglia, că o companie se pregătește să producă ochelari cu raze X care o să le permită bătrânilor (și tinerilor) bărbați obsceni să vadă direct prin hainele lor! Normal, au fost atât de scandalizate de această posibilitate, încât, când un alt producător a scos pe piață lenjeria intimă „rezistentă la raze X" pentru a zădărnici amenințarea îngrozitoare, ele au dat năvală în magazine. Producătorul acestei lenjerii (ca și proprietarul unui mare magazin de vânzare cu amănuntul) a câștigat o avere înainte ca mitul să fie spulberat. Cât privește ochelarii cu raze X, aceștia nu au apărut niciodată; deși nu s-a dovedit, credința populară era că - ghiciți? - producătorul de lenjerie inventase zvonul inițial.[1]

1. *Farse și escrocherii,* Cari Sifakis, Facts on File, New York, 1993, p. 290.

FARSA CU SPAGHETE (*Vezi* FARSE DE 1 APRILIE)

FARSA CU UNICORNUL *(FESTE)*

Descendent al nobilimii ungurești, născut în Burgenland* în 1937, Antal Festetics se bucură de o bună poziție socială în Austria, ca botanist și conservatorist, și multă lume care i-a urmărit documentarul său de televiziune din aprilie 1992 este posibil să-l fi crezut pe cuvânt când a declarat, ca fapt divers, că văzuse și fotografiase un unicorn în pădurile munților Harz.

O regiune foarte veche, Harz adăpostește Măchenwald -„pădurea fermecată" din folclorul german și, de asemenea, sălașul legendar al miticului cal alb cu un corn ce-i răsare exact din mijlocul frunții.

Nu era însă prima dată când el făcuse această afirmație. în cadrul unui interviu oferit revistei săptămânale *Die Ganze Woche* în ediția din decembrie 1991, ca parte a politicii de promovare a documentarului său în trei serii, *Wildtiere und wir* (Animalele sălbatice și noi), Antal îi povestea jurnalistului Senta Ziegler cum unicornul aproape că-1 trântise la pământ de

pe calul său. Se afla în adâncurile pădurii, într-o arie din munții Harz, care, împărțită în două în urma Războiului Rece, timp de aproape patruzeci de ani fusese minată și împrejmuită; aceasta însemna că, în toată perioada, aici nu avuseseră loc activități de vânare sau pulverizări cu substanțe toxice. Cum războiul se terminase și aria fusese redeschisă, era o ocazie ideală, explica Festetics, de a studia un biotip neatins de animale indigene precum căprioare, cerbi și diverse specii de bufnițe. într-o noapte, se găsea aici filmând mici creaturi nocturne de pe calul său, când: „Dintr-o dată, un unicorn a început să se îndrepte către mine, în galop. Animalul era înconjurat de o aură scânteietoare. Calul meu s-a ridicat pe picioarele din spate și aproape că m-a aruncat din șa - apoi, la fel de rapid, unicornul dispăru."

Cumva, chiar și în timp ce era aproape trântit la pământ, el reușise să țină camera video în poziția necesară pentru a filma

♦ Provincie din estul Austriei, la granița cu Ungaria. - și *Woche,* fără comentarii sau legendă, a publicat, alături de articol, fotografia color a unicornului din pădurea întunecată. Comentând această întâmplare în revista *Fortean Times,* redactorul Bob Rickard a tras concluzia că fotografia era probabil un instantaneu din filmul fantastic *Legenda,* din 1985, al lui Ridley Scott. împreună cu colegul său german, Ulrich Ma-gin, Rickard îi scria lui Festetics, punându-i întrebări detaliate despre întâlnirea cu unicornul și fotografia respectivă. Bunul profesor a răspuns, politicos dar vag, că:

„întâlnirea mea cu animalul în apropiere de Peștera Unicornului este logică și confirmă originea numelui acesteia/[4] Adăuga: „Nu pot explica cum unicornul a fost în stare să supraviețuiască în munții Harz până în prezent și, normal, aș vrea să-1 mai văd o dată.“

Magin, de asemenea nereușind să afle alte informații de la Festetics, considera că povestea lui nu este atât o farsă, cât „o metaforă, o idee poetică, pentru a dramatiza atracția exercitată de «pădurea fermecată» prin apelul la «copilul din noi». în nici un caz nu își risca reputația de om de știință, chiar dacă se comporta atât de ciudat... Nu cred că cineva din Germania l-a crezut cuvânt cu cuvânt - ca dovadă, nu a beneficiat de dezbateri contradictorii sau prelungite în mass-mcdia." Magin adăuga că,

atunci când îl întrebase pe Festetics dacă se folosea de această descoperire pentru a-i „fermeca" pe telespectatori și a-i determina să se implice mai mult în protejarea mediului înconjurător, profesorul îl invită la Gdttingen pentru a urmări toate imaginile filmate de el în pădurea Harz și îi declară că planifica o expediție cu scopul de a filma o a doua creatură misterioasă din pădurea Harz - cerbul cu crucea Hubcrtus. (Aceasta se referea la descoperirea, de către un tânăr bărbat care, dând dovadă de blasfemie, plecase să vâneze în pădure într-o zi de sărbătoare - Vinerea Mare, a faptului că prada lui, un cerb magnific, purta un crucifix uluitor între coame. Convertit pe loc, tânărul a devenit Sfântul Hubert [d. 727]).

Festetics i-a mai povestit lui Magin despre ambiția lui extraordinar de ironică de a utiliza tehnologia geneticii pentru a reconstrui creaturi legendare cu scopul de a-i aduce încântare „copilului din noi". „In loc să creăm șobolani monstruoși pentru experimente în laborator", cugeta el, „ar fi mai bine să creăm din nou balaurul pentru Carintia*, regele șerpilor pentru Viena și... un al doilea unicorn pentru Harz“.l

1. „O glumă încornorată", Bob Rickard, *Fortean Times,* nr. 74, Londra, 1994, pp. 36-39.

FARSA ÎNCORONĂRII LUI EDWARD AL VII-LEA ***(FESTE)*** în 1901, când regele Edward al Vll-lea a reușit, în sfârșit, să ocupe tronul Angliei, mai multe sute de cetățeni din Chicago au primit invitații la încoronarea lui, trimise aparent de către contele mareșal al Angliei, de fapt de către producătorul de băuturi alcoolice Charles Dennehy and Co. Sfatuindu-i pe cei invitați să acorde „o atenție deosebită ținutei lor", „contele mareșal" le-a mai cerut și ca: „nobilimea cu titluri din America, precum prinți ai comerțului, baroni ai cărbunelui, magnați de trusturi, lorzi de finațe, împreună cu soțiile lor, să apară îm-brăcați în costume caracteristice originii titlurilor aferente. Li se permite să aducă centimetru, coș de cărbuni, canistre de petrol, telegrafe de buzunar pentru primirea mesajelor privind fluctuațiile pieței, și să poarte ac de cravată, ace de gămălie pentru haine, ace decorative pentru eșarfe, clame, agrafe de păr, facălețe, butoni pentru manșete, șireturi de pantofi, pălării de damă cu boruri largi, turbane, cătușe, pardesie, eșarfe din imitație de dantelă, gulere din celuloză, ciorapi sau șosete -după caz, bijuterii false, nasturi pentru guler argintați și mantale de

golf cu bordură simplă sau dublă din blană de iepure.. ."[1] înțelegând cu greu această primă parte, cei trași pe sfoară mai aflau că pot ridica un pahar în cinstea regelui după cum vor ei, doar că băutura trebuie să fie din „rachiu vechi de secară, produs de Charles Dennehy and Company, Chicago, USA".[1]

1. Citat în Yapp, *op. cit.,* p. 5.

♦ Land în sudul Austriei, la granița cu Iugoslavia.

FARSA LUI HERSCHEL *(FARSE ÎN MASS-MEDIA)*

în august 1835, ziarul *Sun* din New York publica o serie de articole științifice (semnate de jurnalistul Richard Adams Locke) aparent editate din *Edinburgh Journal of Science,* care dispăruse de pe piață în urmă cu doi ani. Scrise - se zice - de faimosul astronom englez Sir John Herschel, articolele relatau că Herschel construise un nou și imens telescop cu o putere de amplificare de 42.000 X, ce îi permitea să studieze suprafața Lunii ca și cum acest corp ceresc s-ar fi aflat doar la o sută de kilometri depărtare. Primul articol, cel care iniția farsa, era o aglomerare de diagrame și limbaj tehnic ce au oferit, astfel, un aer de autenticitate. în al doilea articol, „Herschel[44] anunța descoperirea, pe Lună, a unei mări interioare cu plaje albe, dealuri și câmpii acoperite de maci, treizeci și opt de specii de copaci, piramide de ametist și un templu din safir. Tirajul ziarului *Sun* crescând vertiginos, cel de-al treilea articol descria existența bizonilor cu carapace grea, a urșilor cu coame, a renilor minusculi, a danilor, inorogilor și castorilor ce mergeau pe picioarele din spate și locuiau în colibe cu hornuri. La 28 august, al patrulea articol *(Sun* ajunsese la cifra de 19.360 de exemplare vândute pe zi - mai mult decât orice altă publicație din întreaga lume), Locke îl transforma pe Herschel în descoperitorul lui *vespertilio homo* - oamenii-lilieci, cu blană pe ei, prietenoși și înalți de 1.23 m.

în timp ce rivalii ziarului *Sun* republicau frenetic articolele și Locke pretindea că Herschel deține patruzeci de pagini de calcule științifice pe baza studiilor sale privind Luna, doi oameni de știință cumpătați și suspicioși deopotrivă, de la Universitatea Yale, s-au prezentat la redacția ziarului *Sun* cerând să vadă aceste calcule. Trimiși după vânătoare de cai

verzi pe pereți, ei au renunțat și au plecat acasă. Trei săptămâni mai târziu, *Sun* a mărturisit că totul este o farsă, mustrându-și publicațiile rivale pentru că nu menționaseră sursa atunci când le-au copiat articolele. Se spune că aproape nouăzeci la sută din cititori au crezut fiecare cuvânt tipărit. Acest lucru demonstrează un grad de credulitate umană ce depășește puterea imaginației. Poate că totuși nu era vorba decât de optzeci și nouă la sută...[1-2]

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 104-105.

2. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 75-76.

FARSA PINGUINULUI GIGANTIC

(ANIMALE SUPRANATURALE)

în februarie 1948, un cetățean din Clearwater, Florida, SUA, a descoperit o ciudată urmă de picior, cu trei degete, ce părea că iese din ocean, șerpuind de-a lungul plajei pe o distanță de 5 m înainte de a se pierde din nou în apa albastră. De aproape 35 cm lungime și 27 cm lățime, aceste urme bizare (asociate cu legenda care spunea că o pereche de tineri fusese atacată, într-o noapte, pe plajă, de un monstru imens ce apăruse din adâncul apelor) au reapărut pe porțiuni de plajă din apropiere, de trei ori în martie și aprilie, și din nou în octombrie, când s-a observat că ele acopereau aproape 3 m, ajungând până la Su-wannee Gables, la 40 de mile mai sus pe râul Suwanee.

Intervine Ivan T. Sanderson, un zoolog englez și fondator al Societății pentru investigarea elementelor inexplicabile. Cercetând terenul de la Suwanee pentru postul de radio WNBC din New York, el a prezentat martori care afirmau că văzuseră fiara misterioasă. Doi piloți observaseră și ei un animal ciudat, care înota în mare la data de 25 iulie, dincolo de Insula Hog. Cu o lungime de aproape 4,6 m, acesta avea „un trup foarte păros, un cap bont, mare și picioarele din spate erau ca ale unui crocodil". Pe o insulă îndepărtată, din mijlocul oceanului, tot în luna august a aceluiași an, un cuplu din Wisconsin văzuse o grozăvie blănoasă fără gât, „cu un cap ca de

rinocer", în loc de brațe, aripi și cu „picioare scurte, groase, cu tălpi imense", care mergea legănat, ieșind din tufișuri și pierzându-se în ocean.

Uitându-se apoi dintr-un avion la jumătatea distanței dintre Suwannee Gables și ocean, Sanderson a văzut „o creatură imensă, de un galben murdar ... bălăcindu-se la suprafața" râului. Animalul, de aproape 6 m lungime și 2,5 m lățime, s-a scufundat în apă și a dispărut, dar Sanderson a considerat că văzuse destul pentru a trage concluzia (în ciuda insistenței șerifului că sunt martorii unei feste „maestre") că fiara misterioasă este, de fapt, un pinguin uriaș, alungat din habitatul lui de vreo catastrofa naturală. Nu avea importanță diferența dintre descrierile martorilor: era sigur că e vorba de un pinguin gigantic, așa cum a susținut în articolul său.

Patruzeci de ani mai târziu, Sanderson murind în 1973, iar „pinguinul gingantic cu trei degete la picioare" devenind o piesă de rezistență a mitologiei din Florida, reporterul Jan Kirby a anunțat într-un articol din ediția ziarului *Times* din St Petersburg (11 iunie 1988) cum un vânzător de mașini, acum pensionat, Tony Signorini, mărturisise că el și partenerul lui, Al Williams (un farsor foarte bine cunoscut pe plan local, decedat în 1969) se inspiraseră din niște fotografii cu urmele lăsate de dinozauri fosilizați și astfel creaseră farsa.

Folosind picioare din oțel greu, cu trei degete (aruncate de o turnătorie locală și produse apoi de Signorini - fiecare cântărea 14 kg), ei au creat urmele în nisip, începând ori de pe o barcă din largul oceanului (pentru urmele de pe pământ ce mergeau în susul râului) ori dintr-o mașină, folosind o frunză de palmier pentru a-și șterge propriile urme lăsate cu picioarele.[1]

Totuși, după cum evidențiază editorul Bob Rickard de la *Fortean Times* în descrierea acestei farse plină de umor, rămâne un mister. Urmele au fost falsificate, dar ce să înțelegem din diversele relatări despre semnalarea animalului înotător neidentificat? A fost oare fiecare martor (inclusiv Sanderson) mincinos? Posibil. Sau oare recunoaștem aici semnătura farsorului cosmic? Ce-ar fi dacă un *adevărat* animal supranatural a existat și a apărut în mijlocul (sau datorită) publicității create în jurul evenimentului? Ce-ar fi dacă (la fel ca și în cazul monstrului din Loch Ness) publicitatea

însăși creează evenimente, întâlniri sau viziuni cu efecte atât de puternice asupra simțurilor încât „martorii" percep ca „realitate" ceea ce, altfel, există doar în vis sau în imaginație? Și poate oare percepția a ceva sau în ea însăși crea realitatea a ceea ce se percepe?

Desigur, astfel de întrebări trebuie puse cu multă ironie...

1. „Panica pinguinului din Florida", Bob Rickard, *Fortean Times,* Nr. 66, Londra, 1922, pp. 41-43.

FARSE ALE „ANGAJAȚILOR NEMULȚUMIȚI" ***(FESTE)***

Atât în Marea Britanie cât și în Statele Unite, în zilele liniștite ale guvernării Reagan sau Thatcher, sindicatele se dizolvau sau erau lipsite de putere; rata șomajului era ridicată, iar reprezentanții clasei mijlocii - îngrijorați că-și pot pierde slujbele; milioane de contracte de muncă pe termen scurt sau cu jumătate de normă ofereau remunerații mici, dar nu și siguranță; astăzi, toate acestea ne fac să credem că „marile afaceri" controlează absolut orice, după bunul plac. Banii contează mai mult decât ființa umană și ce altceva mai pot face oamenii decât să asculte ordinele, dacă vor să își păstreze slujbele?

Totuși, feste și sabotaje ale „angajaților nemulțumiți" au devenit o industrie în plină dezvoltare. Muncitorii își dau seama că nu vor obține niciodată mărirea de salariu promisă fără remușcări din partea conducerii companiei. Programatorii exploatați de șefii lor plantează „bombe logice" în sistemele computerizate. Directorii de fabrică, ce îi amenință să-i concedieze pe angajații care se plâng de condițiile de muncă periculoase, își descoperă utilajele distruse, fiind forțați să cumpere unele noi, mai sigure. Se distruge deliberat proprietatea companiei, se pierde timpul, componentele de precizie sunt forțate să eșueze. Plictisiți, operatorii de sondaje pentru cercetarea de piață falsifică chestionarele; bibliotecarii inventează cărți inexistente; reporterii inventează știri; funcționarii încurajează furtul în magazine sau oferă servicii gratuite când patronii lor nu sunt atenți. Peste tot, angajații pun la cale diverse renghiuri, multe din ele descrise în *Sabotajul la locul de muncă american, o* carte de interviuri, din care au fost extrase majoritatea relatărilor ce urmează. Identificați doar cu numele de

botez, și e lesne de înțeles rațiunea, cei intervievați dau motive ce pornesc de la o simplă plictiseală și ajung la supărare datorită salariilor mici, a hărțuirii din partea conducerii, a eticii greșite a companiei sau a condițiilor de muncă și datorită înverșunării pe sistemul care neagă toate valorile umane.

— Avem o zicală la serviciu, explică Rita, însoțitoare de bord în cadrul unei mari companii aeriene americane. Firma știe prețul la orice și valoarea la nimic.[1]

— Mi-au acaparat forța de muncă, spune un șofer de autobuz de la Autoritatea de Transport din Chicago, descriind cum el și alți șoferi „se târau pe șosea“ (mergeau cu o viteză foarte mică) deliberat, dar nu mi-au putut acapara și sufletul.[2]

— Nu te tratează ca pe o ființă umană, ci ca pe un robot, iar datoria ta este să aduci profit, spune Eugene, explicând de ce el și colegii lui au sabotat piesele dintr-o mașină pe care au confecționat-o în cadrul fabricii din Detroit. Sabotajul a fost modalitatea noastră de a egaliza situația. Eu personal am făcut o grămadă de probleme. Nu numai că i-am încurajat și învățat pe alții să facă la fel, dar le-am cauzat multor americani dispute și dureri de cap și i-am învățat o lecție valoroasă: să nu mai cumpere niciodată de la această companie.[3]

Deseori, sabotajele de acest gen iau forma farselor sau festelor. Un angajat fiirios al unei fabrici de ambalare a cărnii, din statul american Georgia, a trimis un mesaj prin e-mail lucrătorilor din schimbul de zi, prin care anunța că, într-o săptămână, vor avea loc foarte multe concedieri. în acea zi s-a discutat cu atâta îngrijorare vestea, încât timpul astfel pierdut a costat compania mii de dolari. Un reporter concediat a fost prins când insera imagini pornografice în exemplarele, scoase la vânzare, ale ediției de duminică a ziarului *Los Angeles Times',* un farsor nedescoperit a introdus, în interiorul pachetelor de biscuiți

Cracker Jacks, pamflete ce descriau explicit și grafic acte sexuale; un angajat al unei companii producătoare de prăjituri cu răvașe a reușit singur să invadeze restaurantele chinezești cu astfel de bilețele pline de texte

macabre. Dintr-un capăt în altul al țării, oamenii primeau mesaje, precum: „Ești un dobitoc și știi foarte bine!“ sau „Meriți să mori și *curând vei murii"* Compania producătoare a fost nevoită să retragă de pe piață toate prăjiturile, dar nu a reușit niciodată să îl identifice pe farsor.[4]

Terry din Michigan, îmbuteliind murături pe timp de vară la fabrica „Murăturile mătușii Jane“, s-a enervat atât de tare din cauza modului în care era exploatată aici mâna de lucru, încât, atunci când i s-a spus că nu are voie să vorbească cu alți colegi în timp ce muncește, a procedat astfel: descoperind cum să controleze viteza curelelor transportorului ce aducea murăturile în fabrică din camioanele din care erau descărcate, le-a încetinit pentru camioane și le-a mărit viteza pentru îmbuteliere; astfel, cureaua principală a fost încărcată peste limită. Dându-și seama că aceste curele de transport aveau cuzineții uzați, a aruncat și mai multe murături până când curelele au pocnit, oprind producția. Cureaua principală fiind fixată, a azvârlit o ladă plină de borcane în mașinăria care îmbutelia murăturile. Recipientele s-au spart; sticla s-a împrăștiat în interiorul borcanelor cu murături; producția s-a oprit pentru trei zile; compania a pierdut mii de dolari. „Care dintre voi, nenorociților, a făcut asta?“ a vrut să afle supraveghetorul, aliniindu-i pe toți muncitorii cu spatele la un zid. Doar Terry știa ce s-a întâmplat, iar el a negat totul (altfel ajungea mintenaș la murat). Și conchide: „Frumusețea acestei fapte este că, atunci când supraveghetorul mi-a spus să nu mă socializez, eram un tânăr muncitor plin de zel. Dar când mi-a spus să fiu un robot, am fost robot. Numai că am fost un robot care gândește/[45]

Imoral? Periculos? Prea puțini farsori de acest gen și-ar cataloga astfel acțiunile sau, în caz afirmativ, nu își cer scuze pentru faptele comise. înfuriat la culme când i s-a reproșat că nu lucrează destul de rapid, problema constituind-o, de fapt, „unul dintre cel mai prost gândite sisteme pe care le-am văzut vreodată", un programator de la Banca Americii, pe nume Lazlo, a înnebunit aflând că îi fusese oprit salariul. Răzbunarea lui? A creat un nou program, care ștergea parola existentă (un fel de „La dracu’ cu voi!" electronic, cum îi spune el) astfel încât, în ziua plății remunerațiilor, nici un utilizator al sistemului PayNet din California de Nord nu și-a putut ridica salariul. „Recunosc," spune el, „le-am făcut probleme muncitorilor, dar am și ruinat credibilitatea Băncii Americii."[6]

Nu la fel de groaznice sunt farsele bibliotecarilor plictisiți. Unul din ei, pe nume Art, povestește cum el și alți colegi de breaslă au pus titluri inventate în fișierele cu publicații periodice așa-zis disponibile în sistem: titluri precum *Echilibrul sufletesc public: construcția și menținerea lui* sau *Orgiile romane: atunci și acum.* El menționează cum dezvoltarea sistemelor computerizate facilitează aducerea la viață a acestor „titluri", astfel încât oamenii ajung să caute o publicație care, de fapt, nu există. Deși astfel de farse nu aduc prejudicii „sistemului", ci doar îi determină pe oameni să își piardă timpul, e greu să te abții să nu râzi în fața unor situații ca aceasta: când iranienii au emis o condamnare la moarte scriitorului Salman Rushdie, în urma publicării cărții acestuia, *Versuri satanice,* Art a introdus informații suplimentare în arhiva bibliotecii: „am specificat existența unui domeniu special care indica faptul că, între exemplarele din bibliotecă, se găsea și o ediție specială păgână, cu o copertă de azbest ce protejează o parte din rămășițele pământești ale autorului Rushdie."[7]

Apoi este Lee, un reporter de la *Burlington County Herald,* un ziar din New Jersey. Câștigând doar 150 de dolari pe săptămână, Lee nu era deloc în al nouălea cer și starea lui de spirit s-a înrăutățit când redactorul-șef „a început să îmi facă teorie pentru că nu eram în stare să îmi rezum paragraful de deschidere doar la două propoziții și să folosesc doar cuvinte monosilabice." însărcinat să investigheze domeniul infracțiunilor și alte evenimente polițienești, Lee a urmat întocmai sfatul șefului său și, ziua următoare, apar două din articolele sale. Primul titlu suna astfel: „MORT[44]. Și reportajul continua: „Locul: Med-ford, New Jersey. Așa [mort] a ajuns Harry Serbronski după ce s-a izbit cu mașina de un stâlp de telefonie, cu o viteză de 138 km/oră.“ Celălalt titlu (articolul fiind publicat în timp ce poliția se ocupa de arestarea unor traficanți de marijuana) suna astfel: „136 KG FĂCUTE SCRUM[44]. Articolul anunța: „Locul: Marlton, New Jersey. Un foc iute și năprasnic a devastat o fermă, omorând o femeie obeză de 136 kg.“ Dat în judecată pentru afirmații răutăcioase de către familia victimei, ziarul a pierdut.

Am fost dat afară a doua zi, spune Lee. Nu am însă nici un regret. Nici nu mi-a păsat.[8]

Ați început să vă dați seama cam despre ce e vorba? Oamenii sunt în stare de aproape orice când trebuie să își păstreze individualitatea într-un sistem care le-o subminează. Iată astfel cum procedau muncitorii de la fabrica de cherestea Fort Bragg, aparținând, în anii ’70, companiei Georgia-Pacific din nordul Californiei. Vinerea, în pauza de prânz, dădeau telefoane de amenințare cu bombe. „Am plasat patru explozive plastice în hidrocentrală[44], susțineau ei. „Sunt programate la ora 4.00. p.m. Nimeni nu mai lucrează astăzi![44] După care, închideau. Așa că toată lumea avea zi scurtă vinerea, până când, după o vreme, tactica a devenit desuetă. Nimeni nu se mai deranja nici măcar să caute bombele.[9]

Și celor care au muncă de birou le place la nebunie să își bată joc de sistem. Randall, un funcționar în asigurări, de la departamentul arhivare, povestește cum a reușit, chiar dacă șeful lui îl urmărea în permanență, să strecoare deoparte polițele de asigurare neplătite la zi, punând hârtiile într-un dosar greșit sau dând dosarului un număr de înregistrare greșit; astfel, persoanele care nu puteau achita obligațiile la termen, mai câștigau puțin timp. „Firma ar fi avut nevoie de un incendiu frumușel[44], adaugă el, „dar beneficia de un bun sistem ignifug.[4410] Iris, operator de sondaje telefonice, spune cât de des ea și colegii ei nu realizează deloc interviuri, ci completează singuri chestionarele cu răspunsuri inventate, apoi „se prăpădesc râs“ când văd statisticile-total eronate-publicate.[11] Alți funcționari au ajuns, din rutină, să încheie rapoarte false cu cifre de vânzări, să arunce la toaletă documente importante sau să folosească echipamentele companiei în scopuri financiare personale.

Cât privește lumea banilor, cu atâtea înșelătorii de sute de milioane de dolari, puse în practică de oameni din interior, precum Ivan Bocsky, este ușor să considerăm întreaga industrie financiară o mare farsă. Comercianții de pe piața livrărilor la termen fac afaceri cu mărfuri care nu există; șmecherași cu un strop de geniu de pe Wall Street, din Londra și Tokio decid soarta națiunilor prin manipularea datelor electronice fără nici o legătură cu lumea reală; haosul total este uimitor de ușor de produs. „Am văzut o grămadă de comercianți pierzând milioane de dolari pentru compania lor în câteva minute, doar pentru că erau mahmuri sau supărați pe șefii lor“, declară un broker anonim. „E simplu: te duci la un telefon de la departamentul de tranzacții și începi să butonezi. Aceste telefoane «touch-

tone»[7] sunt conectate la un computer care efectuează tranzacții în bloc. într-o zi, am ridicat receptorul mai multoi telefoane de acest gen, am apăsat pe o grămadă de butoane și apoi am alergat la ecranul cu tranzacții, unde am urmărit cum se schimbă piața. Nu voi ști niciodată, dar probabil că, într-o secundă, am determinat vânzarea a peste un milion de acțiuni IBM. Totul a devenit o joacă fenomenală pentru mine și îmi plăcea enorm să dau lucrurile peste cap în departamentul de tranzacții, iar apoi să urmăresc pe ecran fluctuațiile pieței.[4][7][12]

Alte feste sunt, cu adevărat, de speriat. Dennis, arhitect pentru inginerul antreprenor Bechtel, a muncit cinci ani de zile la un model complex și extraordinar de scump pentru o centrală electrică alimentată cu cărbune, din Coal Strip, Montana.

Costând peste cinci milioane de dolari în timp și materiale până când a fost terminat, modelul a ieșit plin de echipamente false „complet ridicole", introduse de Dennis și prietenii lui pentru simplul motiv de a se convinge după cât timp acestea ar fi observate de către un inginer sau un designer. „Eram o echipă cam nebunatică și greu de controlat, ceea ce ne distra", spune el. Poate că așa a fost, dar ți se ridică părul în cap la final când afli cum, în timp ce lucra la inima reactorului de la uzina nucleară Hope Creek, un prieten de-al lui a modificat schițele inginerilor prin introducerea unor țevi ce începeau dar nu se terminau nicăieri și care nu aveau nici un rost. „Există posibilitatea ca așa ceva să ajungă în forma finală a modelului și chiar să fie parțial construit înainte ca cineva să observe", spune Dennis.[13]

Oare sunt eu paranoic sau *așa* s-a întâmplat la Cernobîl?

Și farsele continuă. Majoritatea sunt totuși inofensive, întreprinse mai mult din plictiseală, decât dintr-un motiv profund și bine ascuns. Ron, director de departament (asta până când a fost concediat) al unui magazin de jucării din Florida, a îmbrăcat păpușile Bărbie cu hainele pe dos și apoi le-a re-ambalat pentru a fi expuse la vânzare. Descoperind o păpușă Bărbie cu jumătate dintr-un picior lipsă, i-a atașat o pană de lemn și a revândut-o sub numele de „Bărbie cu proteză la picior". Cu ocazia Crăciunului, a îmbrăcat păpușa Ken într-un costum de clovn, pe Bărbie a legat-o de un balcon și l-a aranjat pe Ken în așa manieră, încât părea că o biciuiește pe Bărbie. „I-am distrat

pe angajați", spune el. „Mi s-a părut o necesitate pentru a supraviețui în genul de muncă pe care o prestez."[14] Tico, moderator și director de știri pentru un post de radio din Ohio, s-a amuzat inventând știri incredibile, ca aceea despre o femeie care și-a atacat soțul trădător cu un cuțit electric. Beneficiind de ajutorul inginerului său de sunet, Tico și-a îmbogățit relatarea cu zgomotul făcut de un ferăstrău Black and Decker care îl amenința pe un bărbat ce țipa. Ca urmare, toți clicnții de publicitate ce foloseau segmentul de timp în care fusese transmisă știrea au început să telefoneze echipei din studio pentru a depune plângere. Doi dintre ei chiar au reziliat contractul. Tico și-a păstrat slujba - și atât.[15]

Dar puține astfel de renghiuri sunt de folos cuiva. Unul care a reușit să fie de folos (deși într-un mod pe care persoane cu mintea la cap și cu respect față de lege nu l-ar aproba) a fost gândit de „Zeke“. De-abia ieșit din închisoare pentru posesie și trafic de marijuana, el a obținut o slujbă la departamentul de înmatriculări al companiei de automobile Motor Vehicles, reprezentanța din Arizona - doar pentru a afla că datoria lui era de a căuta numere de înregistrare ale mașinilor deținute de persoane căutate de lege. La puțin timp după începerea lucrului a telefonat un polițist, i-a dat o grămadă de numere și a spus: „Mda, ținem sub observație o petrecere cu marijuana. Dar îi aranjăm noi pe tipii ăștia. Dă-mi informații despre ei.[44] Gândind rapid, Zeke a inventat niște nume și adrese, le-a comunicat, după care nu a mai auzit nimic despre acest incident. Săptămâna următoare, a procedat la fel când un alt agent de la divizia narcotice l-a solicitat telefonic. Un prieten de-al său a început să repete procedura și, timp de zece săptămâni, au „hrănit[44] poliția cu informații false. Totul s-a terminat doar când detectivii au apărut la sediul companiei și au discutat cu șeful unității, care i-a chemat pe cei doi glumeți. „Cineva dă poliției informații false și nu putem dovedi că e vorba de voi doi[44], a spus ea, „dar dacă se mai întâmplă, vom concedia toți angajații din acest departament/[4]

Decât să ofere informații corecte ce ar fi dus la arestarea utilizatorilor de marijuana, Zeke și prietenul său au demisionat, dar nu au fost niciodată prinși în flagrant delict.[16]

O altă farsă comică (și cu asta închei) a avut loc în ajunul unui Crăciun, când un ofițer federal al guvernului, „Bruce[44], s-a decis că ar fi o idee bună

dacă toți angajații federali ar ajunge mai repede acasă. Așadar, dându-se drept imaginarul „Steve Watkins[44] de la Comitetul Executiv Federal - un organism ce stabilește politica agențiilor federale din anumite regiuni ale

SUA - i-a dat telefon directorului regional al tuturor operațiunilor federale din nord-est.

— Bună, Ralph, a început el discuția, pe un ton mult mai încrezător decât ceea ce simțea în realitate. Sunt Steve Watkins de la Comitetul Executiv Federal. Ce faci?

Aparent, directorul regiunii de nord-est nu și-a dat seama că, de fapt, nu auzise niciodată de Steve Watkins sau, dacă și-a dat seama, nu a vrut să se dea de gol că nu știa.

— O, bună Steve, *tu* ce faci? a răspuns el.

— Ralph, a continuat „Steve Watkins[14], m-am gândit că ar fi mai bine să dau un telefon. Ne-am hotărât ca de la ora 3 p.m. să le dăm drumul puilor din ogradă.

— Minunat! spune Ralph.

l-a mulțumit farsorului pentru telefon, au făcut schimb de urări specifice sezonului și gata! Ralph a anunțat vestea bună tuturor șefilor de agenție. Curând, chiar și cei mai mici ofițeri, de la sute de kilometri depărtare, din șase state americane diferite primiseră știrea. Puteau cu toții să plece acasă - și era oficial! Cât îl privește pe Bruce, el se mândrește în continuare că „singur a reușit să le obțină sutelor de angajați ai sistemului federal o pauză binemeritată, pentru cumpărăturile de Crăciun de ultim moment.[4417]

Cel puțin, Ralph a fost un angajat nemulțumit care s-a gândit la toți ceilalți angajați nemulțumiți - și a făcut ceva în sensul acesta. Putem să spunem că a fost în spiritul Crăciunului...

1. *Sabotaj la locul de muncă american: anecdote de nemulțumire, nedreptate și răzbunare,* coord. Martin Sprouse, Presure Drop Press, San Francisco, 1992, p. 11. Toate celelalte referințe, cu excepția celei cu

numărul 4, au ca sursă același text, după cum urmează: (2) p. 10, (3) pp. 113-114, (5) pp. 21-22, (6) p. 24, (7) pp. 38-39, (8) p. 51, (9) pp. 55-56, (10) p. 59, (11) p. 62, (12) pp. 136-137, (13) pp. 85-86, (14) p. 103, (15) p. 118, (16) p. 155, (17) p. 154-155.

4. Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* p. 60.

FARSE ALE EXPORATORILOR (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

FARSE ANTISEMITE (*Vezi și* CREȘTINISM)

Antisemitismul sau satanismul și ura irațională față de evrei persistă de cel puțin o mie de ani, dând naștere unor farse oribile menite să justifice această ură. Un iudeu (în ebraică *Yehudi)* este un membru al *Iudei,* însemnând tribul lui Iuda, la origine unul dintre cele douăsprezece triburi ce revendicau Pământul Făgăduinței. După ce exilul izraeliților în Babilonia s-a terminat în anul 538 î. Hr., termenul de „Yehudi“ a fost folosit de toți adepții iudaismului. După revolte continue împotriva guvernării romane (de la revolta Macabeilor* din 167 î. Hr., până la cea a lui Simeon bar Kochba din 132 d. Hr.), evreii au fost înrobiți și exilați. După ce împăratul Constantin cel Mare (279-337 d. Hr.) a proclamat creștinismul ca religie unică a Romei, singurul drept civil al evreilor consta în posibilitatea de a alege: ori se convertesc la creștinism... ori împrumută bani cu dobândă (specula cu bani: un Păcat Mortal), în funcția lor de cămătari, evreii disprețuiți dar folositori s-au răspândit în întreaga Europă. Fiindu-le interzis prin legea iudaică să se căsătorească cu femei de altă religie și pe măsură ce isteria cruciadelor a cuprins întregul continent după anul 1096 d. Hr., evreii au devenit treptat-treptat calul de bătaie al prejudecăților fanatice; exista, de exemplu, credința că Anticristul va fi un evreu din tribul lui Dan sau că evreii ce îl neagă pe Hristos măcelăresc copiii creștini pentru a le folosi sângele în ritualurile specifice sărbătorii lor de Paște. Această minciună nemiloasă, denumită „calomnia sângelui“, răsare o dată cu „Hugh de Lincoln" în Anglia anului 1255; curând, va fi folosită pentru a justifica toate atrocitățile. Evreii supuși torturilor încercau în zadar să explice că ei nu consumă sânge sub nici o formă, dar nu au reușit să oprească răspândirea generală a credinței în evreii „satanici".

♦ Macabei, familie de sacerdoţi iudei. Au luptat împotriva dominaţiei *Selencizilor* (dinastie de regi ai Siriei elenistice). După obţinerea independenţei, au întemeiat o dinastie de regi

în 1290, evreii au fost alungaţi din Anglia, în 1395, din Franţa şi în 1492, din Spania. Forţaţi să se strângă în ghetouri prin întreaga Europă de nord, evreii au fost învinuiţi pentru Moartea Neagră* ce a decimat populaţiile între 1348 şi 1350. Se spunea că ei au otrăvit puţurile şi fântânile. în 1349, locuitorii oraşelor Bruxelles, Frankfurt, Mainz şi Koln asasinau fiecare evreu pe care îl întâlneau „deoarece, în felul acesta, credeau că îi aduc mulţumire lui Dumnezeu[4]*.[1]

Vremurile modeme aveau să exacerbeze uimitor acest mit al evreilor demonici. în 1903, în Rusia a apărut un text cu adevărat mişelesc: *Protocoalele înţelepţilor din Sion,* aşa-zisa dovadă a unei „Conspiraţii evreieşti internaţionale[44] de cucerire a lumii, despre care se spunea că a fost emisă de Congresul Iudaic de la Basle în 1897. în document se afirma că el poate reprezenta modul în care evreii se vor folosi de artă, de presă şi de mişcările socialiste modeme pentru a submina creştinismul şi statul-naţiune, stabilind astfel un imperiu mondial evreiesc. Autorul (probabil rus) acestui document rămâne necunoscut, dar textul plagiază un pamflet politic franţuzesc din 1864 care îl ataca pe împăratul Napoleon al III-lea. Nu se făcea absolut nici o menţiune la evrei sau iudaism.

Promovată de poliţia secretă a ţarului care voia să instige la antisemitism, această capodoperă de mârşăvie turbată a fost respinsă de către ţar, care a numit-o o farsă „infamă[44]; dar după revoluţia din 1917, lucrarea a devenit puternic influenţabilă, fiind crezută cu multă pasiune de către antisemiţii din întreaga lume. în 1919, Armata Albă rusească a măcelărit aproape 60.000 de evrei, considerându-i vinovaţi pentru revoluţie; producătorul american de maşini Henry Ford a sprijinit campania atât de vehement, încât liderul nazist Adolf Hitler s-a mulţumit să păstreze o fotografie cu Ford pe biroul său şi nu mai târziu de 1921 ziarul londonez *Times* a denumit *Protocoalele* autentice.

♦ Epidemie explozivă de ciumă bubonică în Europa şi Asia secolului al XlV-lea, secerând viaţa a circa un sfert din populaţia acestor continente.

în *Mein Kampf(p* altă farsă: acest jurnal nu a fost scris în întregime de către dictator), Hitler s-a folosit de *Protocoale* pentru a-și justifica ura față de evrei (e posibil ca el însuși să fi avut ceva sânge de evreu). în 1933, după ce a căpătat puterea în Germania, a inițiat un pogrom ce a condus la „soluția finală[44]: încercarea de a extermina toți evreii. Aproape șase milioane de evrei au murit, mulți dintre ei în camerele de gazare de la Auschwitz și Belsen. O ironie și mai cruntă constă în faptul că mai există chiar în zilele noastre extremiști, precum istoricul britanic neonazist David Irving, care pretind că acest masacru, Holocaustul, nu a avut loc niciodată. Că totul, s-ar părea, nu este decât o născocire a iudeilor...

Nu există modalitate de a opri aceste minciuni pline de ură. în Statele Unite, numele de George Washington și Benjamin Franklin au fost recent asociate cu textele antisemite false. Avertismentul emis de puterea de la Washington și foarte des citat, în care evreii sunt numiți „paraziți... și cei mai mari dușmani ce stau în calea fericirii Americii[44], nu este decât o versiune modificată a atacului fostului președinte împotriva speculatorilor de valută. Cât privește „Profeția lui Benjamin Franklin[44], care avertiza că, dacă evreii nu vor fi înlăturați din America, „în mai puțin de 200 de ani, ei vor domina și devora pământul nostru și ne vor schimba forma de guvernământ[44], această falsificare a apărut prima dată în gazeta pronazistului William Dudley Pelley din Carolina de Nord. Pelley a spus că a găsit afirmația în Jurnalul Convenției Constituționale a lui Charles Cotesworth Pinckney. De fapt, nimeni nu ar trebui să fie surprins că nu există un astfel de jurnal.[2]

Nici unul dintre aceste manifeste nu afirmă că evreii sunt mai buni decât ceilalți oameni de altă religie. Dar nu sunt nici mai răi.

1. *Vânătoarea mileniului,* Norman Cohn, Paladin, Londra, 1970, p. 139. 2. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 245-246.

1

Litografie = procedeu de reproducere și multiplicare a unor texte, desene etc. prin negative imprimate pe o piatră de calcar.

2

Membru al unui ordin călugăresc catolic, înfiinţat în 1664 de abaţia La Trappe din Normandia, care avea reguli de viaţă foarte austere (de ex., tăcerea perpetuă).

3

Iacobin = membru al clubului revoluţionar democrat de orientare radicală din timpul revoluţiei burgheze din Franţa de la sfârşitul secolului al XVIII-lea. .

4

între 6 februarie 1919 şi 21 mai 1920, în acest oraş german s-a întrunit Adunarea Constituantă care a adoptat Constituţia de la Weimar (11 august 1919). Aceasta consfinţea înlăturarea monarhiei şi proclamarea republicii, cunoscută sub numele de Republica de la Weimar (1919—1933).

5

Istoric grec şi episcop al Cezareii (Palestina). întemeietorul istoriografiei ecleziastice. Confesorul şi biograful împăratului Constantin cel Mare.

6

*♦ Umanist italian. Precursor al criticii istorice a textelor. A opus epicurismul ascetismului creştin şi eticii stoicilor. Inovator al latinei clasice.

O mică insulă de pe coasta franceză Guiana; fostă colonie penală franceză.

7

Touch-tone = un sistem de apelare telefonică, ce foloseşte butoane care, odată apăsate, generează zece tonuri de intensităţi diferite, fiecare ton corespunzând unei cifre dintr-un număr de telefon.

FARSE DE LA HOLLYWOOD ***(FARSE ÎN MASS-MEDIA, vezi și*** **REICHENBACH, Harry)**

Centrul mondial al unei industrii devotate producției și vânzării de fantezie, dramă și visuri pe peliculă de celuloid, Hollywood și farsele (de un fel sau altul) sunt sinonime. Ce altceva poți să înțelegi dintr-o afacere multimiliardară anual, bazată pe iluzie optică și situată într-o regiune care, acum o sută de ani, nu era altceva decât deșert? Tot ceea ce poartă amprenta Holly-wood-ului este un fel de miraj. Nimic nu este ceea ce pare. „Filmele cu mișcare"[1] sunt produse din „imagini statice". Pe platouri se construiesc orașe false, care nu au nimic în spatele fațadelor. „Valorile familiale" sunt promovate de producători care n-au nici cea mai mică idee ce înseamnă ele. Publiciștii promovează farmecul „starurilor" de cinema ale căror vieți, cu atenție prezentate publicului, sunt opusul celor trăite în particular.

Să luăm de exemplu toți acei actori principali, chipeși și puternici, a căror virilitate proiectată pe ecran le-a determinat pe femeile din întreaga lume să leșine de adorație de-a lungul a cel puțin o jumătate de secol. Ce spuneți de Errol Flynn? Nu doar un spion al naziștilor, ci și amantul încântătorului Tyrone Power. Sau Cary Grant, alias Archibald Leach? Ani de-a rândul și-a unit destinul cu Randolph Scott. Cât îl privește pe Rock Hudson, alias Ray Scherer, a păcălit milioane de fani crezân-du-se că îi face curte frumoasei actrițe Doris Day, asta până când SIDA l-a răpus fără milă. James Dean, ca și Rudolf Valentino, era, în particular, o persoană timidă și nesigură, nici pe departe una năvalnică. Și oare ce-ar gândi lumea despre John Wayne, Kirk Douglas, Omar Sharif și Karl Malden dacă ar ști adevăratele lor nume: Marion Morrison, Isidore Demsky, Michel Shalhouz și Mladen Sekulovich? Ar avea oare importanță?

Minciuna este o parte atât de esențială a așa-numitului Tinseltown, încât și cei care scriu despre el nu sunt deloc ceea ce par. Ani de zile, cei mai mari jurnaliști specializați pe fenomenul Hollywood, creând sau distrugând cariere, au fost Louella Parsons și Hedda Hopper, născute Louella Oettinger și respectiv Elda Furry.

Uneori, această practică e de la sine înțeleasă. Stefanie Powers a renunțat la numele, nu atât de ușor de pronunțat, Stefania Federkiewicz; suavul Laurence Harvey, cu un nume atât de specific englezesc, ar fi întâmpinat probleme să fie reținut ca Larushka Mischa Skikne. Sau nu? Gina Lollobrigida a refuzat să-și schimbe numele, în ciuda cererilor exprimate de fiecare studio cu care a lucrat, și s-a descurcat foarte bine.

E o surpriză să aflăm că actorii Clara Bow, Tyrone Power, Clark Gabie, Ava Gardner și Alan Ladd și-au folosit cu toții adevăratul nume? Doar toți au lucrat în aceeași lume a înșelătoriei. Alan Ladd era o persoană atât de scundă, încât, în cadrul scenelor de dragoste unde avea ca partenere de film femei înalte, trebuia să se urce pe o platformă sau actrița trebuia s<; coboare într-un mic șanț. Johnny Weissmuller (Tarzan) ar trebu: felicitat pentru că nu și-a schimbat numele în Johnny Savage*; și, de asemenea, pentru cele cinci medalii de aur câștigate la Olimpiada din 1924 și la cea din 1928, când a participat în echipa americană de înot. Problema este că, în momentul câștigării acestor medalii, el nu era cetățean american. Toată viața afirmase că se născuse în Windber, Pennsylvania, dar de fapt se născuse (la 2 iunie 1904) în Freidorf, atunci în Ungaria, astăzi în România. Nici măcar cele cinci soții ale sale nu știau de acest lucru, cu atât mai puțin fiul său, Johnny Jr. - dar, să fim serioși, Tarzan a fost mereu genul puternic și introvertit.[1]

Hollywood-ul are întotdeauna grijă să proiecteze o imagine globală de strălucire și succes, dar uneori aparențele nu mai înșală. Marilyn Monroe (nu, nici acesta nu era numele ei adevărat și nici nu era blondă din naștere, ci brunetă) părea foarte sigură pe propria sexualitate, dar viața i-a fost la fel de tristă ca și moartea ei stranie. A fost ucisă? Oare îi amenințase pe frații Jack și Bobby Kennedy cu șantajul? Ambii erau experți în secretele Hollywood-ului, în diferitele tipuri de înșelătorie. Tatăl lor, Joe, fusese patronul unui studio cinematografic, iar actorul Peter Lawford le era rudă prin alianță.

Desigur, Lawford făcea parte și din gașca lui Sinatra. Deci cum a devenit faimos așa-numitul „Ochi-albaștri“? în 1942, publicistul George Evans a angajat douăsprezece adolescente, plătindu-le cu 5 dolari fiecare, pe care le-a antrenat să țipe, să geamă și să leșine de fiecare dată când Frank cânta, apoi umplea o sală de spectacole dând sute de bilete pe gratis, după care

alerta presa. Stratagema a funcționat mai bine decât și-ar fi imaginat vreodată Evans. Când cele douăsprezece adolescente au început să se prefacă, țipând și leșinând, alte optsprezece din public au leșinat în realitate. Isterie în masă. în curând, evenimentul fiind mediatizat pe scară largă, de fiecare dată când Sinatra apărea pe scenă era asediat de mii de fete ce țipau și leșinau.[2]

Ambiția și cruzimea merg mână-n mână. Publicistului Al Horwitz îi plăcea la nebunie să le trimită câte o telegramă actorilor ce se străduiau din greu să-și creeze un nume în industrie, în care îi avertiza: NU LUAȚI ÎN CONSIDERARE TELEGRAMA PE CARE V-AM TRIMIS-O PRIMA DATĂ. ZANUCK. Victimele sale, presupunând că mesajul sosea din partea mo-gulului cinematografiei, Darryl F. Zanuck, cădeau într-o plasă de speranțe false, precedată de chinuri și dezamăgiri. Pe scurt, ei erau „spiegelați“ - adică mințiți, în termen hollywood-ian, ce derivă din numele lui Sam Spiegel, puternica personalitate cinematografică responsabilă pentru regizarea multor filme de renume, precum *Regina Africii* sau *Prințul Lawrence al Arabiei.* Pretinzând că este austriac (de fapt, polonez), ani de zile după ce a sosit ilegal la Hollywood, în 1939, Spiegel a evitat Serviciul de Imigrări prin folosirea numelui S.P. Eagle. Pentru filmele lui, a reușit mereu să asigure o distribuție de vârf mințindu-i pe actori că alte vedete consacrate fuseseră deja de acord să joace în producțiile sale. Dar aceasta e o înșelătorie slăbuță comparativ cu farsa meschină pusă la cale de David Begelman. în-șelându-și actorii prin falsificarea și încasarea unor cecuri în valoare de 10.000 de dolari pe numele acestora, președintele studiourilor Columbia, David Begelman, ar fi trebuit să stea ani buni după gratii. în schimb, după un an de libertate sub supraveghere, a obținut o funcție și mai bună, de director al studiourilor Metro-Goldwyn-Mayer. Asta înseamnă *show-biz.*

Și Charlie Chaplin a fost o dată victima unei farse josnice. Făcând cunoștință, în Germania, cu noul star de cinema, Pola Negri, el i-a șoptit unui prieten - după cum se va vedea, nu un prieten adevărat: „Cum spuneți voi în germană: «Sunteți cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată»?" *„Du bist ekelhafC,* a sosit răspunsul. Așadar, înclinându-se respectuos, Chaplin a încercat să-și spună replica - și s-a trezit plesnit peste

față. Nedumerit, doar mai târziu avea să afle că, de fapt, el îi spusese: „Sunteți dezgustătoare".

Dar unul dintre cei mai mari farsori de la Hollywood a fost aventurierul fanfaron și actor, Errol Flynn - și nu pentru că și-a schimbat numele (de fapt, nu și l-a schimbat) sau pentru că era bisexual (și așa era), ci pentru că, înainte și în timpul celui deal doilea război mondial, a fost un spion al naziștilor. Numin-du-1 pe Flynn „ticălosul numărul unu" dintre toți oamenii pe care i-a cunoscut vreodată, jurnalistul veteran George Seldes pretinde că aproape 200 de documente guvernamentale, disponibile acum publicului datorită legii pentru Libertatea Informației, dezvăluie că Flynn efectua în mod frecvent fotografii ale instalațiilor marinei americane, pe care le trimitea ulterior în Japonia.

în timpul războiului civil din Spania, Flynn îl întâlnește pe Seldes în incinta secției generale de poliție din Paris, unde ambii așteptau să-și ridice permisul de intrare în Spania. Errol îi spune că era în drum spre Madrid pentru a dona unui spital republican de acolo suma de un milion de dolari, câștigată în urma activității sale la Hollywood. De asemenea, el mai ducea doctorii și hrană pentru Brigada Internațională. Pe front, Seldes nota că Flynn prefera confortul unui „bordel bun și curat" când gloanțele începeau să zboare, dând poate astfel dovadă de o judecată bună, dar în ziua următoare Flynn trimitea la Paris o telegramă care, la vremea respectivă, părea inofensivă. Ea era însă purtătoarea unui cod ce avea ca țintă o farsă aranjată cu ceva timp înainte la Hollywood. „ERROL FLYNN UCIS PE FRONTUL SPANIOL", anunța ziarul *Daily News* din New York; o afirmație la puțin timp modificată de către studioul Warner Brothers, în Paris. Flynn nu era ucis, doar rănit. Apărând în Barcelona cu brațul stâng ostentativ bandajat, curajosul Căpitan Blood a „hrănit" presa, după care a plecat în grabă.

Cât privește obiectivele declarate de Flynn, Seldes notează: „Nu au existat nici un fel de ambulanțe, de spital, de provizii de medicamente sau de hrană pentru Spania și nici măcar un cent. Corespondenții de război au declarat cu amărăciune că a fost vorba de una din cele mai crude farse ale timpului. Flynn s-a dovedit una dintre cele mai josnice persoane de pe lumea asta,

folosindu-se de un război groaznic pentru a-și face reclamă filmelor sale de doi bani."[3]

Când afacerea a fost dată în vileag, mulți ani mai târziu, Flynn a renunțat la procesul de calomnie prin care cerea despăgubiri de 2 milioane de dolari doar când Seldes și alții au amenințat că vor depune mărturie împotriva lui. Când actorul a murit la vârsta de cincizeci de ani, în 1959, revista *Life* remarca: „adevărul nu-și mai avea loc în inima lui când minciuna aducea publicitate mai mare."[4]

Acesta este lumea divertismentului. Acesta este Hollywood.

1. Goldberg, *op. cit.l,* pp. 179-201, citând următoarele surse:

2. *în felul lui: biografia neautorizată a lui Frank Sinatra,* Kitty Kelley, Bantam, New York 1986.

3. *Martor al unui secol,* George Seldes, Ballantine, New York 1987.

4. *Errol Flynn: Povestea nespusă,* Charles Higham, Doubleday, New York 1980.

FARSE DE RĂZBOI (*Vezi și* HESS, JONES, MUSSOLINI) „Pe timp de război", declara Winston Churchill, „adevărul este atât de valoros încât ar trebui mereu protejat de o gardă personală de minciuni". Acest faimos citat din timpul celui de-al doilea război mondial a condus la folosirea termenului de „gardă personală" pentru înșelătoria pusă la cale de către forțele aliate cu scopul de a-i deruta pe germani. Trebuia ca aceștia să fie convinși că adevărata invazie a Europei din „Ziua D“[2] va avea loc la Pas de Calais, la o distanță de 160 de km față de obiectivul stabilit inițial. în realitate însă, nu Churchill a inventat această expresie. El îi spusese unui asistent personal că o auzise la Stalin, care o amintea ca pe un vechi proverb rus. De asemenea, liderul sovietic le mărturisise lui Churchill și președintelui Roosevelt că, în lupta cu naziștii, sovieticii „făcuseră uz considerabil" de tancuri, avioane și aerodromuri marionetă și că „transmisiile radio fictive s-au dovedit la fel de eficiente".[1]

Folosirea farselor pe timp de război are o istorie veche. în punctul culminant al prozei epice europene timpurii, *Iliada* lui Homer (cca 850 î. Hr.), se povestește cum, după un asediu de zece ani, orașul Troia a fost cucerit de către asediatorii greci doar când, eșuând în toate acțiunile de atac direct, Ulise i-a convins pe greci să construiască un imens cal de lemn, să-1 lase la porțile orașului și apoi să se retragă; troianii, crezând că grecii abandonaseră războiul și oferiseră acest cadou ciudat în semn de recunoaștere a bravurii dușmanilor lor, au deschis porțile cetății trăgând înăuntru creatura artificială, moment în care luptătorii greci ascunși în calul de lemn au sărit afară și au preluat inițiativa. Astfel s-a prăbușit marele oraș Troia.

în secolul al XlV-lea a mai existat un astfel de asediu. în timpul războiului de o sută de ani dintre Anglia și Franța, orașul francez Angouleme se afla în mâinile englezilor sub conducerea contelui de Norwich, dar Franța asediatoare a ducelui de Normandia i-a forțat pe englezi să ajungă pe picior de predare. Norwich a cerut atunci să vorbească personal cu oponentul său, care presupunea că acesta dorea să se declare învins. „Nu mă predau", a spus Norwich, „dar cum mâine este sărbătoarea Măriei Fecioara, căreia știu că dumneavoastră, domnule, ca și mine de altfel, îi purtați o adâncă devoțiune, doresc încetarea luptelor în această zi."

Căzând de acord asupra acestui aspect, Norwich le-a comandat oamenilor lui ca a doua zi să-și strângă lucrurile, părăsind câmpul de luptă și îndreptându-se către tabăra adversară. Francezii, crezând că au fost trădați și sunt atacați, au alergat spre posturile de luptă; Norwich le-a trimis însă un mesager care să-i reamintească ducelui că: astăzi nu se va purta nici o bătălie. Englezii (cunoscuți, printre altele, sub denumirea de „armata cu fundul gol“, datorită epidemiei de dizenterie ce se abătuse asupra lor, astfel încât nu mai avea nici un rost să poarte pantalonii lor bufanți) nu-și doreau altceva decât să plece de acolo teferi, fără să fie uciși. Ducele de Normandia, ai cărui soldați așteptau cu nerăbdare măcelul ce urma, în timp ce el însuși se gândea deja la recompensa care îl aștepta în urma capturării unor prizonieri englezi de viță nobilă, precum Norwich, nu a fost încântat deloc de acest șiretlic, dar onoarea nu îi dădea de ales. „Văd că guvernatorul m-a depășit în viclenie", spunea el scrâșnind din dinți, „dar să ne mulțumim

că vom câştiga Angouleme". Aşa că armata engleză a trecut printre sol-daţii francezi în siguranţă, fără să fie ucisă.[2]

Un astfel de truc n-ar mai funcţiona şi astăzi, dar (în primul război mondial) nu au mai existat mulţi comandanţi englezi la fel de inteligenţi ca Norwich. Tinerii din Marea Britanie (germanii îi numeau „Lei conduşi de măgari") au răspuns la faimosul apel: ŢARA ARE NEVOIE DE VOI! şi au murit în tranşeele flamande, trimişi în mijlocul focului de către generalii care rareori îşi părăseau domeniile şi vilele de lux de pe coasta mării. Printre ei s-a aflat şi Percy Toplis, „răzvrătitul cu monoclu".

în ciuda impasului insurmontabil în care se aflau forţele terestre, blocada pe mare a Germaniei de către Marea Britanie a păstrat siguranţa transportului forţelor aliate pe calea apei. Convinşi că singura modalitate de a înfrânge Marea Britanie (SUA încă nu intrase în război, iar Franţa şi Rusia erau încă ameţite) este de a-i închide acesteia rutele comerciale, germanii au recurs la un şiretlic.

In 1916, ancorat în portul Hamburg, vasul *Maletta* cu trei catarge oferea o imagine aparent inofensivă. Cheresteaua aflată la bordul lui purta numele unor gatere norvegiene; îmbrăcămintea uzată a echipajului, cu etichete norvegiene, ascundea scrisori şi fotografii de familie din Norvegia; existau, pe pereţii cabinelor, tablouri cu regele şi regina Norvegiei - chiar şi lenjeria de corp a căpitanului era brodată cu titlul: căpitanul Knudsen de pe *Maletta.*

De fapt, *Maletta* era Seed/er („See Eagle“ - Vulturul de mare), un vas de război german. Construit în Glasgow în 1888 şi capturat de un submarin german în 1915, având acum un echipaj german vorbitor de limba norvegiană, aflat sub comanda contelui Felix von Luckner, misiunea vasului *Secdlerera* de a crea o blocadă navală şi de a scufunda vasele britanice cu ajutorul tunurilor ascunse, cu un diametru de 10 cm. Jurnalul de bord era original, furat de însuşi Luckner în Copenhaga, de pe adevărata navă *Maletta.* Şi în eventualitatea în care britanicii ar urca la bord, „căpitanul Knudsen“ avea şi o soţie, Jeannette -al cărei rol urma să fie interpretat de marinarul Hugo Schmidt, cu ajutorul pudrei, perucii şi altor trucuri.

La 23 decembrie 1916, *Seedler* a ridicat ancora. Aflată în sudul Islandei, nava a fost mai întâi controlată şi apoi a primit permisiunea de navigare din

partea inspectorilor britanici. La 9 ianuarie, s-a întâlnit cu un vas comercial britanic, ce transporta cărbune, denumit *Gladys RoyaL* Coborând steagul norvegian și ridicându-1 pe cel al marinei imperiale germane în ultimul moment, pentru a diminua riscul unei alarme prin intermediul transmisiilor radio, von Luckner și-a luat premiul capturând echipajul englezesc, după care a scufundat vasul comercial. A doua zi a capturat și scufundat alt vas comercial, *Lundy Island,* care transporta zahăr, iar în următoarele două luni a cucerit alte zece astfel de vase. Singurul om care a murit în timpul acestor acțiuni a fost un american, victimă a salvelor de tun trase asupra vasului comercial *Homgacth. Seedler* a devenit în curând prea aglomerat. Transferându-și captivii pe un vas francez, *Cambronne,* von Luckner s-a îndreptat către Pacific. *Cam-bronne* a alertat Marea Britanie, care a trimis crucișătoare pe urma vaporului german, dar *Seedler* și-a găsit sfârșitul nu în urma atacului dușman, ci a unui val imens și înșelător. în timp ce von Luckner și oamenii săi debarcaseră pe insula Mopeha din Oceanul Pacific, acest val ucigaș a lovit și sfărâmat, de recifuri, nava de război. Mai târziu, germanii conspiratori au fost capturați în insulele Fiji de către un vapor britanic.

Cel de-al doilea război mondial a dat naștere și ciudatului caz al maiorului William Martin - mortul care a câștigat o bătălie. în timp ce aliații cucereau Africa de Nord în 1942, era evident pentru naziști că venise rândul Siciliei. Era următorul pas logic pentru Italia. Pentru a-i face să se răzgândească, Serviciile Secrete britanice au sugerat ca trupul unui curier aparent ucis într-un accident de avion prăbușit în mare, cu o grămadă de așa-zise documente top-secrete asupra lui, să fie purtat de curent pe țărmul Spaniei neutre cu scopul de a fi inspectat de către agenții germani. Pentru a simula victima unui înec, s-a obținut cadavrul unui defunct din cauza pneumoniei, ulterior „reînviat" ca maiorul William Martin de la marina regală. El purta asupra sa două scrisori: una de la vicepreședintele Departamentului General Imperial, care îi explica generalului Alexander din Africa de Sud de ce nu putea invada Sicilia, ținta invaziei fiind alta; iar cealaltă, de la lordul Mountbatten către Sir Andrew Cunningham, amiralul flotei, ce cuprindea această propoziție puțin indiscretă: „S-ar putea să aducă niște sardine [Sardinia] cu el.“. Astfel, la 30 aprilie 1943, trupul „maiorului Martin" a fost încredințat oceanului de pe submarinul Maiestății sale, *Seraph.* Găsit de un pescar pe o plajă în apropiere de Huelva, spaniolii i-au informat pe britanici. Maiorul

Martin a fost îngropat cu toate onorurile militare de rigoare, între timp, agenții germani *interceptaseră* scrisorile. Chiar și Hitler a fost convins că Sardinia era obiectivul principal al atacului aliaților. Forțele germane fiind împrăștiate și desfașu-rându-se o altă farsă ce sugera invazia Greciei, atacul forțelor aliate asupra Siciliei a fost întâmpinat doar de două divizii armate germane.

Apoi e-povestea „radioului negru“. Trupele germane au beneficiat, în timpul războiului, de postul de radio Gustav Sieg-fried Eins (GS1), care aparținea, de fapt, aliaților. Dar de ce să nu le placă nemților? Muzica era bună, știrile bine dezvoltate și postul se adresa direct soldatului de rând. Combatanții îl ascultau când se condamna politica de profit de acasă „în timp ce curajoasele noastre trupe mor înghețate de frig în Rusia“ sau când erau lăudați doctorii care, muncind în taberele pentru civili din orașele bombardate, ajutaseră la micșorarea ratei mortalității, în urma holerei și tifosului, la doar șaizeci de victime pe săptămână, sau când se descriau metodele folosite de dezertorii aflați pe fugă, pentru a ajunge în țările neutre.

Emisiile radiofonice erau realizate cu emițătoare engleze atât de puternice, încât sunetul lor îl acoperea complet pe cel al altora nemțești. Amestecând adevărul cu minciuna, englezii s-au jucat cu temerile soldaților germani aflați departe de casă, iar în fiecare seară un avion britanic arunca în tabere sute de exemplare din *Știri pentru armată-* un jurnal bine falsificat, ce semăna perfect cu o adevărată publicație a forțelor germane, între timp, naziștii îl angajaseră pe astrologul elvețian Karl Emst Krafft să falsifice versetele despre care se presupunea că aparțin faimosului profet francez, Nostradamus (1503-1566), pentru a prezice victoria lor. Pe de altă parte, forțele aliate l-au angajat pe romancierul Louis de Wohl *(vezi* Amintiri din vieți anterioare) pentru a face același lucru, dar cu scopul de a profeți victoria lor, nu a germanilor.

Multe șiretlicuri de acest fel au fost inventate de ambele părți beligerante, dar cele mai eficiente dintre toate au fost înșelătoriile care i-au destabilizat complet pe naziști în lunile cruciale dinainte de invazia Europei, de la 6 iunie 1944. Având ca țintă inițială Normandia, forțele aliate au riscat viața a aproape 200.000 de civili. Cinci mii de nave de război și nouă mii de

avioane au fost implicate în această acțiune. Din cele cincizeci și nouă de divizii germane aflate în Franța, în Ziua D (așa cum a fost denumită această zi) doar șase se aflau în Nor-mandia. Aliații îi convinseseră pe germani că adevărata lovitură va fi la Pas de Calais, unde ecranele cinematografelor de propagandă prezentau din belșug imagini false cu avioane și nave ce se apropiau de oraș. în acea dimineață, aliații „atacaseră" în apropiere de Cherbourg. Asaltul aerian „era constituit din trei trupe de parașutiști britanici, sute de marionete ce explodau, un produs chimic ce emitea fum și un sistem de amplificare a sunetelor asemănătoare celor produse de focuri de armă, voci de soldați și mișcări de trupe"? Astfel, o divizie germană de infanterie a fost deviată de la poziția ei din spatele plajei Omaha, permițând marinei americane să o asedieze. între timp, postul BBC emitea Rezistenței franceze mesajul că atacul asupra Normandiei a fost oprit; că forțele pregătite pentru invazia de la Pas de Calais au fost întoarse din drum, dar că erau înlocuite de forțe americane proaspete, pregătite de atac imediat ce trupele naziste erau deviate în Normandia. Un agent britanic cu numele de cod Garbo împrăștia știrea despre atacul asupra Normandiei cu patru ore înaintea de începerea efectivă a acestuia, dar sugera că este doar o diversiune de la atacul asupra orașului Pas de Calais. Aflând toate acestea, Hitler și-a contramandat ordinele anterioare, ținându-și astfel A Cincisprezecea Armată departe de Normandia. Plajele de la Pas de Calais au fost acoperite de bombardiere în timp ce debarcările începeau în Normandia. Aliații au înregistrat 2500 de morți, și nu 20.000 sau mai mult, cât se temea Churchill. La mai puțin de un an, al doilea război mondial a luat sfârșit.

Oare Homer a știut vreodată ce a început?

1. Goldberg, *op. cit.,* pp. 58-59.

2. McCormick, *op. cit.,* pp. 15-16.

3. Războiul secret împotriva lui Hitler, William Casey, Regnery Gateway, New York 1988, citat în Goldberg, *op. cit.,* p. 57.

FARSE DESPRE SFÂRȘITUL LUMII *(FALȘI MESIA)*

De-a lungul secolelor, șarlatanii au câștigat putere prin înființarea unor culte pseudoreligioase, propovăduind sfârșitul iminent al lumii și oferind, în același timp, salvarea adepților supuși. In apropierea cifrei fatidice a mileniului trei, adică 2000 d. Hr., astfel de culte s-au înmulțit exagerat de repede. Nu toate sunt deliberat exploatatoare, deși se pare că sistemele de credință autoamăgitoare sunt cele mai numeroase. Mulți creștini fundamentaliști[3], în special în America, așteaptă „răpirea" când - cred ei - în „ultimele zile" ale pământului, vor fi singurii ridicați „în mijlocul aerului" pentru a fi salvați de către lisus. Secte precum „Adventiștii de ziua a șaptea" sau „Martorii lui lehova" dispun de un sprijin imens chiar și când, așa cum s-a întâmplat cu „Martorii" din 1975, data prezisă sfârșitului lumii vine și trece fără a se întâmpla nimic. Data este pur și simplu revizuită, avansată cu fiecare an sau se dă explicația conform căreia „sfârșitul" este o metaforă, așa cum se poate observa în decăderea moralității sociale. Credința unui astfel de cult oferă un confort psihologic de așa natură, încât credinciosul va considera practic orice prostie ca pur adevăr.

Multe culte scapă de scandaluri publice. Iată totuși câteva cazuri tragice recente, semnificative pentru teribila puterere pe care o pot căpăta autodenumiții Mesia ce anunță „sfârșitul": David Berg, exploatatorul „Copiilor Domnului"; sinuciderea în masă a 900 de adepți ai lui Jim Jones, în Guyana, în anul 1978; moartea în incendiu a peste nouăzeci de membri ai „Ramurii davidiene" condusă de David Koresh în Waco, Texas, în 1993; tărăboiul iscat pe seama „Frăției albe de la Kiev" (tot în 1993), alături de sinuciderile în masă (sau genocid) din Canada și Elveția din anul 1994.

Dar nu e nimic nou în toate astea. Creștinismul timpuriu, înainte ca Sfântul Pavel să pună mâna pe el, era un cult iudaic mesianic, care aștepta „vremurile de sfârșit". După aceea, secole de-a rândul (în special când vremurile au devenit mai grele), așteptarea aceasta a continuat. Teama de extincție era atât de mare în Europa anului 999 d. Hr., încât bogății, panicați, și-au împărțit toate averile celor săraci - dar s-au grăbit să le ceară înapoi când primii zori ai noului an 1000 s-au ivit fără a aduce cu ei nici o calamitate. Europa medievală, în special în timpul Morții Negre din 1348-1350 (în unele arii, jumătate din populație a pierit), era plină de ioaniți*, begarzi, beguine**, „frați ai spiritului liber", flagelanți*** și alții, toți siguri că sfârșitul era aproape. Mai târziu, au apărut cultele radicale protestante,

precum anabaptiștii****, care afirmau că sfârșitul iminent le permite (lor sau liderilor lor) să facă ce vor.[1]

Secolul al XVIlI-lea („era rațiunii") avea să fie martorul multor autoderiumiți Mesia, care își exploatau sexual adepții. Printre primii se număra prusacul Hans Rosenfeld. Numind creștinismul o înșelăciune și preoții creștini - niște impostori, el a declarat că îl va detrona pe împăratul Frederic cel Mare și că va conduce lumea cu un „consiliu" format din douăzeci și patru de „înțelepți" și că șapte sigilii mesianice vor fi deschise de către șapte „îngeri ai sigiliilor". Pentru a se pregăti în întâmpinarea evenimentului, el le-a cerut adepților să-i pună la dispoziție șapte fete frumoase („îngerii") care să fie amantele lui. A mers însă prea departe, cerând ca cel mai devotat adept să îi pună la dispoziție cele *trei* fiice ale sale. Bărbatul a procedat întocmai, însă devenind tot mai nerăbdător pentru că Ziua Judecății nu mai sosea, l-a provocat pe împărat să ia acțiune împotriva lui Rosenfeld, sperând ca, astfel, Hans va fi forțat să își folosească puterile supranaturale împotriva lui Frederic și „vremurile de sfârșit" să înceapă. Arestat, s-a dovedit că Rosenfeld nu poseda astfel de puteri și, în 1782, a fost condamnat la închisoare pe viață.

Născută în Devon, în 1750, Joanna Southcott s-a crezut, cu siguranță, predestinată a conduce o mișcare profetică veritabilă, dar și-a exprimat cu ipocrizie oroarea față de promiscuitatea altora, în timp ce ea însăși nu era deloc pură. în 1792, pretinzând că aude voci ce îi spun: „cuvinte atât de îngrozitoare încât mă cutremur", a început să facă profeții. Succesul înregistrat de unele dintre predicțiile ei - precum aceea că episcopul din Exeter, pe atunci cu o sănătate foarte bună, avea să moară înainte de Crăciun - i-a câștigat o grămadă de adepți (14.000 doar într-o singură misiune). Ei credeau că Joanna este cu adevărat „mireasa fidelă" a lui Hristos, care, prin naștere virgină, va avea un fiu, Shiloh: un eveniment ce va prevesti a doua venire a lui Hristos pe pământ. Cei care au contribuit financiar la această cauză au primit „sigilii" care să îi protejeze în calitate de „moștenitori ai lui Dumnezeu și moștenitori comuni ai lui lisus Hristos". în 1808, după un vast succes, moralitatea adepților ei a fost demascată. Mary Bateman, una dintre persoanele care strângeau banii pentru Joanna, aparent o credincioasă cumpătată, era de fapt o hoață care își avortase copilul. Arestată pentru uciderea unei anume Rebccca Perigo, Bateman a primit

pedeapsa cu moartea. Spânzurată, în ciuda insistenței sale pe eșafod că un înger va veni să o salveze, trupul i-a fost privit de peste două mii de oameni care au plătit, fiecare, trei peni pentru acest privilegiu.

La vârsta de șaizeci și patru de ani, Joanna a anunțat că este însărcinată și pe punctul de a da naștere, pe cale miraculoasă, lui Shiloh. Doctorii au declarat că sarcina într-adevăr există. Insistând că nașterea este virgină, pe măsură ce „sarcina" avansa, ea a decis că Shiloh trebuie să aibă un tată adoptiv. Alegân-du-1 ca soț pe John Smith, intendent al contelui de Damley, s-a căsătorit cu el în dormitorul ei. Imediat, orice urmă de sarcină a dispărut. Joanna a intrat în comă și a murit, deși mulți dintre adepți au crezut în continuare că ea va reînvia.

Declarând anul 1836 momentul de început al domniei lui Hristos, fondatorul german al Cucernicilor, arhidiaconul Ebel, a creat o biserică a femeii. Discipolul lui șef, încântătoarea contesă prusacă Ida von der Groben, a luat hotărârea, împreună cu alte două femei, să vegheze tot timpul asupra lui Ebel și să îl păzească de tentații. Permițându-le femeilor să asculte spovedaniile bărbaților, să ofere iertare și să aplice pedepse; de asemenea, să condamne băutura, fumatul și drogurile, Ebel a creat o adevărată gospodărie alături de aceste trei discipole. Descriind-o pe contesa Ida ca: „prima lui soție, reprezentând spiritul Luminii"; pe Emilie von Scrotter ca: „a doua soție, reprezentând spiritul întunericului" și pe a treia ca soția lui legală, „reprezentând spiritul Uniunii", înșelătoria lui rămâne una demnă de David Berg, un secol și jumătate mai târziu.

Și în America au apărut aceiași șarlatani sexuali. Reverendul Jarvis Rider își explica șirul de mirese spirituale ca: „o consecință necesară celei de-A Doua Veniri". Sydney Rigdon, pastor la o biserică din Ohio, care, de asemenea, propovăduia reînvierea, afirma că oamenii sfinți au dreptul: „să curteze și să câștige pentru ei inima unor mirese spirituale, ca și a unor femei pentru plăcerile trupului." John Humphrey Noyes, fost preot congregaționist și fondatorul ordinului „Comunismul lui Pavel [apostol][44], și-a exercitat dreptul de a căuta „propriul lui Paradis și propria sa Evă[44] prin ademenirea și lingușirea tinerelor muncitoare în fabrică, pe care le invita la o berărie de lângă lacul Oneida, convingânud-Ie să accepte plăcerile utopice promise.

De asemenea, cu o slăbiciune pentru femeile din parohia sa a trăit reverendul Henry James Prince din Suffolk, care, forțat de opinia publică scandalizată să-și părăsească cele două locuințe, a format, în anul 1847, „Sălașul dragostei[44] din Spaxton, în ducatul Somerset. Proclamând iminentul sfârșit al lumii, el le-a oferit paradisul pe pământ celor ce îl sprijineau financiar. Succesul lui cel mai mare s-a datorat abilității de a convinge să se alăture credinței lui trei din cele cinci fiice, nemăritate, ale unui tată de profesie negustor, acum însă pensionat, care îi lăsase fiecăreia o zestre de 6000 de lire sterline. Lăfăindu-se într-un conac cu douăzeci de camere și bucurându-se de producția unei ferme profitabile, Prince a redenumit secte „Agapemonite[44], după o altă sectă din secolul al III-lea, care îi scandalizase chiar și pe romani cu „orgiile lor sexuale[44]. Cunoscut adepților lui sub numele de „Cel iubit[44], el a luat-o pe tânăra orfană Zoe Paterson drept „Mireasa mielului[44]; a fost o uniune pur mistică, din care s-a născut totuși un copil. Secta Agapemonite s-a dizolvat și numărul membrilor ei s-a micșorat, în timp, tot mai mult. După ce Prince a murit, în 1899, a fost urmat de alt personaj cu veleități de orator, reverendul John Hugh Smyth-Pigott.

Hotărând că „Sălașul dragostei[44] are nevoie de o nouă adresă, în 1902, la biserica Arca Făgăduinței din Clapton, el s-a autoproclamat Mesia. Amenințat însă de populația ostilă, s-a retras în Spaxton. Aici a dus o viață de risipă, interzicându-i soției sale, Catherine, să intre în încăperile lui personale unde, ca noul „Cel iubit[44], s-a distrat cu o serie de „mirese ale mielului[44] - tinere foarte frumoase, bine educate și bine înstărite.

Acuzat de imoralitate de către Biserica Angliei și răspopit în absență, Smyth-Pigott a ignorat opinia publicului, ca și cea a Ecleziastului. A continuat să se bucure de un număr mare de „mirese spirituale[44] nu numai la Spaxton, dar și în alte „săla-șuri ale dragostei[44] din Franța și Norvegia, până când a murit în 1927?

Mulți lideri de culte religioase din prezent au urmat același model exploatator. David Berg, L. Ron Hubbard (fondatorul religiei scientologice), Rajneesh și liderii Societății Internaționale pentru Conștiința Krișna au profitat cu toții de pe urma adepților lor într-un fel sau altul. Mai tragic însă,

la sfârșitul anilor ’70, Jim Jones, fost administrator al sistemului de locuințe din San Francisco, și-a condus adepții (majoritatea negri și foarte săraci) în Guyana, pentru a scăpa de investigația poliției din America. în noiembrie 1978, când și-a dat seama că autoritățile sunt pe punctul de a-1 descoperi, a ordonat mulțimii obediente să înghită cianură, amestecată într-un pahar cu băutură răcoritoare. Cei care au refuzat au fost forțați. Doar puțini au scăpat cu viață. Deși este posibil ca însăși povestea sinuciderii în masă - acceptată ca adevărată la momentul respectiv - să fie ea însăși o farsă. Alții spun că ar fi fost vorba de o crimă în masă, nu de sinucidere.

La fel de îngrozitoare a fost soarta davidienilor, un grup ce s-a desprins din „Adventiștii de ziua a șaptea[44] conduși de David Koresh, un Mesia ce cânta la chitară și citea Biblia în același timp. Recrutând adepți (din nou, mulți negri și săraci) din Anglia și Australia, ca și din SUA, el a stabilit centrul cultului într-un combinat dărăpănat din Waco, Texas. Predicând sfârșitul iminent al lumii și abuzând sexual femeile din organizația sa, soarta lui și a celor ce l-au urmat a fost pecetluită în februarie 1993. Bănuind că secta deține ilegal arme, Agenția Națională pentru Alcool, Tutun și Arme de Foc (ATF) a întreprins o razie a combinatului. Focurile de armă trase în tir continuu au dus la moartea mai multor agenți și membri ai cultului și la un asediu de cincizeci și una de zile, care s-a sfârșit doar când autoritățile au intervenit cu tancuri. întregul combinat a luat foc. Peste nouăzeci de davidieni au murit și doar unsprezece au supraviețuit. Declarația oficială a fost că davidienii (așteptând sfârșitul lumii, vă amintiți?) dăduseră ei înșiși foc combinatului, deși mai există zvonuri că, de fapt, este o minciună a autorităților. Doar cu o zi înainte de incendiu, camioanele cu soldați și ambulanțele ce așteptau în apropiere fuseseră trimise, în mod misterios, înapoi la cartierul general, în timp ce înregistrările video arătau cum tancurile atacau în forță clădirea.[3] Indiferent de adevăr, pentru davidieni, acea dimineață a reprezentat, cu adevărat, sfârșitul lumii.

1. *Obsesia mileniului,* Norman Cohn, Paladin, Londra 1970.

2. McCormick, *op. cit.,* pp. 90-111.

3. *San Francisco Weekly,* 27 aprilie, 1994, p. 9.

FARSE DE 1 APRILIE *(FARSE ÎN MASS-MEDIA)*

„1 aprilie este ziua în care ni se reamintește ceea ce suntem în celelalte 364 de zile ale anului[44], spunea Mark Twain. Cunoscut și sub denumirea de Ziua tuturor păcălelilor, acest obicei străvechi european constă în faptul că, de 1 aprilie, oamenii își pot face tot felul de feste unii altora. în Anglia, victima este denumită „păcălitul de aprilie[44], în Franța, „peștele de aprilie[44], iar în Scoția - „cucul de aprilie[44]. Această zi își are originea tocmai în anul 1564, când Franța a adoptat calendarul reformat al Iui Charles al IX-lea, mutând ziua de Anul Nou din 1 aprilie în 1 ianuarie. Cei care au continuat să sărbătorească Anul Nou în aprilie au rămas cunoscuți sub numele de „păcăliții de aprilie[44], și astfel s-a lansat acest obicei.

Ziua păcălelii din aprilie a reprezentat întotdeauna un motiv bun de amuzament. în 1860, cetățeni importanți ai Londrei au primit invitații formale pe care era scris: „Tumul Londrei. Persoana numită în invitație este așteptată, împreună cu un partener, să viziteze ceremonia anuală de Spălare a Leilor Albi, în duminica de 1 aprilie. Intrarea are loc numai prin Poarta Albă[44]. Cei care s-au prezentat la locul faptei aveau să afle nu numai că nu există nici o Poartă Albă a Turnului Londrei, dar că Leii Albi erau la fel de inexistenți ca și ceremonialul lor de spălare.

în 1966, vestitul comentator, Richard Dimbleby, al programului de știri *Panorama* de la postul de televiziune BBC, recunoscut pentru integritatea sa de neclintit, a prezentat un documentar despre o fermă de spaghete de la granița Elveției cu Italia. „Mulți dintre dumneavoastră, cu siguranță", afirma el în stilul său pretențios, cu o voce răsunătoare, ce inspira încredere, „ați mai văzut imagini cu imensele plantații de spaghete din Valea Po“. Și a continuat să vorbească despre gărgărița dăunătoare spaghetelor și a explicat de ce acestea cresc cu lungimi atât de diferite... și cum puțini britanici și-1 puteau imagina pe Richard Dimbleby spunând o minciună (sau măcar având un gram de simț al umorului), un număr enorm de persoane au crezut fiecare cuvințel rostit de acest prezentator de televiziune.[1]

Această farsă a prins de minune și a devenit chiar sursă de inspirație. Patru ani mai târziu, peste Atlantic, în cadrul programului *Huntley-Brinkely* de pe postul de televiziune NBC, respectatul comentator John Chancellor a

prezentat recolta grozavă de murături a anului 1970, arătându-le telespectatorilor un excelent specimen de arbore de mărar murat de la „Ferma de murături Dimbleby". Puțini americani auziseră de Richard Dimbleby; prin urmare, în Statele Unite, au înghițit farsa la fel de mulți oameni ca și în Marea Britanic.

în 1985, umoristul american George Plimpton a publicat, în cadrul ediției de 1 aprilie a revistei *Sports Illustrated,* un articol despre „Sidd" (Siddhartha) Finch - un tânăr englez care studiase controlul minții într-o mănăstire retrasă din Tibet, învățase să arunce mingea de baseball cu o viteză de 168 de mile pe oră, stăpânea perfect arta de a interpreta la cornul franțuzesc și se pregătea să devină membru al echipei de baseball New York Mets. Plimpton începea astfel: „Este aruncător de baseball, în parte yoghin, și în parte pustnic. Impresionant eliberat de stilul nostru de viață opulent, Sidd încearcă să ia o hotărâre în privința practicii yoga - și a viitorului său în baseball". Primele litere ale acestor cuvinte conțineau un mesaj ascuns, intuit de cititorii mai isteți: „La mulți ani de Ziua păcălelilor: of, minciunile!". Mulți cititori încântați de șiretlic au trimis scrisori măgulitoare la redacție, dar aproape patruzeci de cititori au renunțat la abonament.[2]

In Londra, de 1 aprilie 1979, o emisie a postului Capital Radio anunța că ora Marii Britanii nu este deloc sincronizată cu ora altor țări datorită schimbării permanente, când înainte, când înapoi, a orei de vară britanice, încă din 1945. Cum Marea Britanie se afla în acel moment cu 48 de ore înaintea restului lumii, guvernul a decis să anuleze zilele de 5 și 12 aprilie. Studioul a fost imediat invadat de telefoane agitate din partea ascultătorilor ce crezuseră fiecare cuvânt al păcălelii, inclusiv un bărbat ce trebuia să își vândă casa chiar într-una din zilele tocmai anulate. Ei bine, doar știrea se difuzase la radio, nu-i așa?

în 1990, de 1 aprilie, cunoscutul tabloid britanic de duminică, ***News of the World,*** a publicat un reportaj în care se susținea că jumătățile franceze și englezești ale noului tunel de cale ferată de sub Canalul Mânecii, pe atunci în construcție, nu vor putea fi unite la mijloc. De ce? Pentru că francezii folosiseră ca sistem de măsurare metri, iar britanicii, iarzi. Cele două jumătăți aveau o eroare de 4,27 m! Această fermecătoare posibilitate, din fericire sau nu, nu s-a materializat niciodată. La sfârșitul anului 1993,

Marea Britanie deținea o puternică legătură cu bătrânul continent Europa prin ceea ce acum este cunoscut sub numele de ***Chunnel.***

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 24-25.

2. Lindskoog, *op. cit.,* p. 21.

FARSE ISTORICE (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

FARSE ÎN MASS-MEDIA (Vezi CONCORDANȚA

TEMELOR)

FARSE ÎN PARANORMAL (Vezi CONCORDANȚA

TEMELOR)

FARSE ȘI FARSORI MITICI (LEGENDARI)

Miturile omenirii sunt pline de atâtea farse, farsori, șarlatani și situații în care nimic nu este ceea ce pare, încât volumele scrise până acum nu pot acoperi varietatea imensă de astfel de legende. De la o cultură la alta, poveștile despre zei și muritori șmecheri și despre animale personificate rezumă străvechea și universala concepție conform căreia aparențele înșală și că se naște câte un fraier în fiecare minut - începând cu Adam. După cum găsim în *Geneza,* Domnul Dumnezeu l-a pus pe Adam în Grădina Paradisului, spunându-i că poate mânca orice fruct din orice copac, cu excepția Pomului Cunoașterii Binelui și Răului, „pentru că altfel, în ziua în care îl vei mânca, vei muri“. Dar soția lui, Eva, creată din coasta lui Adam, se întâlnește în curând cu șarpele care întreabă dacă există, în grădină, vreun fruct interzis. Eva îi explică și șarpele îi spune: „Nu vei muri. Pentru că Dumnezeu știe că atunci când îl vei mânca, ochii ți se vor deschide și vei fi atunci ca Dumnezeu, vei cunoaște binele și răul“. Așa că Adam și Eva mănâncă mărul din copac și nu mor, moment în care Domnul Dumnezeu, fără îndoială furios de descoperirea farsei sale, ca și de nesupunerea celor doi, îi blestemă pe toți trei. Dată fiind dovada că Dumnezeu și nu șarpele

cade drept mincinos, pare ciudat că șarpele, de atunci încoace, a rămas singurul care primește bobâmace ca „acel bătrân mincinos, Satana“.

în mitologia greacă există atât de multe farse încât e uimitor cum a putut cineva să creadă vreodată măcar una dintre ele. Prometeu, arbitrând o controversă între oameni și zei - referitoare la care bucăți anume dintr-un bivol de sacrificiu să fie oferite ca ofrandă zeilor - îl păcălește pe Zeus să aleagă oasele, ascunzând carnea gustoasă sub stomacul nedorit și oasele sub grăsimea tentantă. Zeus se supără atât de tare, încât interzice omenirii să folosească focul, pe care Prometeu îl fură atunci de pe soare. între timp, Zeus nu obosește deloc în efortul său de a seduce muritoarele, folosind invariabil minciuna și șiretlicurile. Danae se îndrăgostește de Zeus când acesta ia forma unei ploi de aur; pentru Europa se înfățișează ca un taur; pentru Leda, ca o lebădă. în ceea ce-1 privește pe urâtul Hefa-istos, zeul focului și meșteșugurilor, când frumoasa lui soție, Afrodita, are o relație cu zeul războiului, Ares, el se răzbună păcălindu-i pe cei doi infideli, atrăgându-i în pat și înlănțuin-du-i cu sfoară în timp ce dorm, apoi expunând perechea umilită în fața olimpienilor încântați. Mitologia greacă nu este singura care îi îmbrățișează pe mișeii vicleni. în miturile norvegiene, șarlatanul Loki îl păcălește pe nevăzătorul Hodur să arunce săgeata de vâsc care o ucide pe frumoasa Baldur; apoi, plin de duh, îl deghizează pe Thor ca o mireasă rușinoasă, astfel încât zeul tunetului să-și poată recupera ciocanul furat de la Gigan-ții Gheții. în folclorul irlandez, marele luptător Cuchulainn, căruia i se interzisese să mănânce came de câine sau să refuze vreodată un ospăț, este în final înfrânt când trei bătrâne vrăjitoare îl invită să ia parte la o masă bogată - bogată în came de câine. Și așa mai departe. Șarlatanii se plimbă pretutindeni, prin fiecare tradiție, deseori sub forma animalelor umanizate. Viclenia Vulpii, a Coiotului, a Corbului din cultura americană sau a zeilor-păianjen din cea africană, precum Tule sau Anansi, este proverbială. Fără a se pierde niciodată în spatele unei întrebări sau fără a fi incapabil să iasă dintr-o situație dificilă (deseori victime ale propriilor înșelătorii), acești farsori sunt de obicei imorali, lacomi, desfrânați și egoiști.

în legendele eschimose, Corbul convinge balena să-și în- • chidă ochii și să-și deschidă gura. Sub forma sa păsărească și cu ajutorul săgeților sale de foc, Corbul se aruncă în corpul mamiferului, unde se trezește într-o încăpere

luminată de o lumânare. Aici se află o fată frumoasă - sufletul balenei. Inter-zicându-i să atingă o țeavă ce traversa tavanul încăperii, când încântătoarea femeie pleacă, Corbul gustă un strop de ulei dulce din această țeavă, care de fapt reprezenta artera inimii. Când trupul neînsuflețit al balenei este aruncat de valuri pe mal, oamenii care găsesc mamiferul îi deschid corpul prin tăiere. Corbul nu se lasă observat, dar își dă seama că își uitase în urmă săgețile de foc. Luând formă umană pentru a-i ajuta pe ceilalți bărbați să măcelărească balena, când unul dintre aceștia găsește săgețile de foc, Corbul țipă în gura mare că asta înseamnă un mare ghinion. Luând-o la fugă, îi sperie și pe ceilalți, care încep, de asemenea, să fugă - apoi se întoarce pentru a se ospăta singur.

Cel mai renumit farsor din lumea animalelor personificate este figura indigenului american, Coiotul. Motivele-cheie ce apar în poveștile cu Coiotul includ: întreceri câștigate prin înșelătorii; înspăimântarca oamenilor, determinându-i să nu se atingă de mâncare pentru ca totul să-i rămână doar lui (la fel ca și Corbul); păcălirea victimei până când aceasta cade de pe stâncă; folosirea pretextului că deține puteri magice pentru a-și câștiga o mireasă; și multe legende în care, prea deștept pentru binele lui, propria înșelătorie îl trădează, lucrând împotriva lui însuși. Coiotul este un bufon, soarta lui servind drept un avertisment pentru oricine. Deși este deseori ucis, reînvie permanent pentru a face tot felul de răutăți și pozne - plăcerea și scopul suprem al șarlatanilor.

Locuitorii Yoruba din Africa de Vest povestesc cum, într-o zi, zeul Edshu se plimba în mijlocul a două câmpuri, pe fiecare dintre ele muncind câte un fermier. Zeul poartă o pălărie roșie pe o parte, albă pe cealaltă, verde în față și neagră în spate (simbolizând cele patru direcții ale lumii). După un timp, un fermier îl întreabă pe celălalt: „L-ai văzut pe bătrânul acela cu pălărie albă?“ Cel de-al doilea fermier insistă: „Nu era albă, era roșie!“ Ajung să se ia la ceartă atât de înverșunat, încât sunt în stare să se ucidă între ei și doar când sunt aduși în fața căpeteniei lor pentru a fi judecați, Edshu își dezvăluie identitatea. Arătându-le pălăria, el râde: „Pur și simplu, nu s-au putut abține să nu se certe. îmi place atât de mult să creez probleme/*

Morala este simplă: nu vă încredeți în simțurile voastre.[1]

Astfel de mituri sunt create și spuse atât pentru amuzament, cât pentru educație morală. Foarte cunoscute pe tărâmurile islamice sunt poveștile lui Mullah Nasruddin - inițial sistemul doctrinar Sufi menit să zdruncine mintea omenească, îndreptând-o către o gândire laterală. Așadar, se povestește cum, zi după zi, timp de un an sau chiar mai mult, Nasruddin a trecut de o anumită frontieră, măgărușul lui fiind încărcat de saci plini cu paie. După fiecare călătorie, Nasruddin se îmbogățea tot mai mult, dar vameșul nedumerit, deși era sigur că Nasruddin face contrabandă, nu a găsit niciodată nimic în sacii acestuia, în afară de paie. Până la urmă, Nasruddin s-a retras din activitate, trăind o viață de lux. Peste ani de zile, vameșul, și el pensionat acum, l-a întâlnit și l-a întrebat cu ce anume făcea contrabandă.

„Măgăruși", a răspuns Nasruddin.[2]

1. *Eroul cu o mie de chipuri,* Joseph Campbell, Abacus, Londra 1975, pp. 41-42.

2. *Isprăvile lui Mullah Nasruddin, cel fără de pereche,* Idries Shah, Picador, Londra 1970.

FARSE ȘTIINȚIFICE (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

FARSE TELEFONICE *(FESTE)*

Telefonul este omniprezent. Aproape fiecare casă din lumea occidentală deține unul. Majoritatea oamenilor îl folosesc ca mijloc esențial de comunicare socială sau de afaceri, de o formă sau alta - dar unii profită de faptul că nu poți vedea cine se află în spatele vocii de la capătul firului. Pentru farsori, telefonul e neprețuit. Reginald Jones nu și-ar fi determinat niciodată victimele să înfunde receptorul într-o găleată plină cu apă dacă s-ar fi aflat față în față cu ele. Escapadele lui Victor Lewis-Smith sub numele de Sir Clint Rees-Bunce ar fi fost imposibile în came și oase. Anonimatul este de bază.

Unele feste telefonice sunt caraghioase, cum ar fi apelul telefonic dat la un supermarket pentru a se anunța că un raton scăpase de la raionul de came

proaspătă; sau neplăcute, cum ar fi răspunsul pe nepregătite la un apel la care se greșise numărul.

Apelantul a întrebat: „Pot vorbi cu Jim?", iar apelatul răspunde, luat prin surprindere: „Așteptați o secundă. Cine întreabă?", dar, după o pauză: „îmi pare rău. John este încă supărat pe dumneavoastră și nu vrea să vă vorbească." Alte farse sunt mai complexe, dar la fel de inofensive, cum ar fi apelarea unui număr la întâmplare și informarea interlocutorului că liniile telefonice trebuie reparate. Sub nici o formă, i se spune destinatarului apelului, nu folosiți telefonul în următoarele cinci minute, căci altfel viața depanatorului este în primejdie. Farsorul formează din nou același număr aproape imediat. Cum telefonul sună în continuu, majoritatea victimelor nu mai suportă și ridică receptorul, când aud un țipăt îngrozitor, ca și cum depanatorul ar fi fost electrocutat. Mare scofală!

Alte farse dau dovadă însă de mai multă istețime. Ca parte a programului său radiofonic din New York, moderatorul Don Imus a telefonat odată la un restaurant McDonald's. Prezen-tându-se drept sergent Kirkland din Garda Internațională, a comandat mai multe meniuri de prânz care să fie livrate la adresă - o mie două sute de hamburgeri, pentru o trupă de soldați ce urmau să plece în misiune. „Mă scuzați, domnule - o mie do....?" se bâlbâi asistentul managerului. „Așteptați un minut, vă rog." Șeful acestuia veni și preluă convorbirea, spunând că restaurantul lor nu are cu ce pregăti atâtea produse. „Atunci, luați-le de la celelalte restaurante!" a țipat Imus. „Aici e vorba de *guvern,* dacă vă dați seama!"

Managerul încuviință cu jumătate de gură, moment în care a început distracția. Imus a dat comanda la foc rapid. Suna cam așa: „300 de hamburgeri să aibă muștar, dar puneți și multă maioneză și lăptucă, dar fără ceapă. 200 de bucăți - o, pardon, 201 bucăți fără maioneză și lăptucă, puneți doar muștar și carnea să nu fie nici arsă, nici în sânge. Din primii 300 de hamburgeri, 275 să fie în sânge, cu ceapă și muștar și maioneză, dar nu cu lăptucă - și să nu ungeți cu unt chiflele pentru jumătate din ei. Să fie cu unt 134 - nu, 135, fără muștar sau lăptucă, dar cu multă maioneză. Apoi 250 de hamburgheri simpli, dar cu lăptucă pe trei din ei, carnea să fie friptă doar pe jumătate, fără unt..."

Și așa mai departe, cu o viteză uimitoare spre încântarea radioascultătorilor. Dar cineva i-a venit de hac și lui Imus. Informat că tocmai câștigase premiul pentru cel mai bun jurnalist de radio al anului, Imus a apărut la un hotel din New Orleans unde așa-zisa conferință radio urma să aibă loc, dar aici nu găsește nimic altceva decât o telegramă cu textul: „Ți-am făcut-o!"[1]

John Trubee, liderul formației „The Ugly Janitors of America" din Los Angeles, a făcut o grămadă de farse telefonice ani de-a rândul, multe dintre ele fiind înregistrate pe casetele sale numite „Apeluri către idioți". De cele mai multe ori telefona la firme și magazine, pretextând că dorește să cumpere ceva ciudat și, pe parcursul convorbirii, își enerva victimele până când, în final, le cerca ceva ce știa că firma respectivă nu poate oferi, după care izbucnea într-un hohot de râs isteric. „Mi-a plăcut la nebunie să conversez cu angajați dc la tot felul de firme și să le fac de râs întregul lor ritual telefonic", îi explica el într-un interviu jurnalistului V. Vale. „Era totdeauna atât de evident că acești oameni sunt dispuși să mintă doar ca să-ți vândă ceva. Am încercat mereu să țin o persoană la telefon cât de mult s-a putut. Reacția cea mai satisfăcătoare a fost să prelungesc convorbirea într-o așa măsură, încât interlocutorul să se enerveze groaznic și să mă înjure. Situațiile acestea îmi plăceau mult mai mult decât atunci când mi se închidea brusc telefonul în nas."[2]

Lucrând în San Diego (acolo unde, în anii ’70, l-a cunoscut pe Boyd Rice), farsorul mass-media și „psihologul cercetător în telefonie" Barry Alfonso consideră cuvintele niște instrumente. „Nu contează dacă le crezi sau nu", spune el; „contează dacă *alții* cred că sunt adevărate". Pretinzând că, la telefon, a convins femei să îi nască copii, diverse persoane să cedeze nervos și să izbucnească în plâns sau să cumpere un bilet de avion și să plece în colțuri depărtate ale lumii, Barry spune că festele lui funcționează deoarece respectă anumite reguli, pe

când el nu respectă nimic. Tehnica lui constă în a le oferi mici informații ciudate, pe care oamenii trebuie să le pună cap la cap. „Le spui că ai găsit niște chei (acestea, de fapt, nu există) - apoi, misterios, victimele chiar *au pierdut* niște chei - e ceva care se întâmplă foarte des. O să-și stoarcă creierii ca să-și aducă aminte de niște chei pe care le-au rătăcit cândva."

Alfonso adaugă: „Poți să le spui că un meteorit a aterizat în grădina casei tale, că s-a crăpat și că înăuntrul lui ai găsit adresa și numărul lor de telefon, și mai degrabă vor crede asta decât să-și dea seama că le-ai luat numărul la întâmplare din cartea de telefon. Victimele găsesc totdeauna o modalitate de a înghiți aceste mici informații și de a le țese într-un scenariu; o dată ce și-au creat o imagine în minte, nu te mai ascultă sub nici o formă."[3]

Astfel de farse nu au, de obicei, decât scopul neînsemnat de a stânjeni victimele, dar nu constituie un delict și nici nu vizează profit financiar, cum a fost cazul escrocheriei Libera inițiativă rusească. O altă înșelătorie similară din SUA a implicat întrebuințarea abuzivă a 900 numere de telefon pentru a oferi împrumuturi financiare. Victima, refuzată de toate celelalte companii de credit, suna la numărul 907-EZ-CREDIT (sau ceva de genul ăsta) unde era întâmpinată de un mesaj înregistrat prin care i se aducea la cunoștință că toate liniile sunt ocupate, dar că este rugată să aștepte până ce un operator va fi disponibil. Muzică veselă se aude în receptor timp îndelungat, până când un operator ridică receptorul și începe să îi pună victimei întrebări cu ajutorul cărora să completeze un formular de cerere - nume, adresă și așa mai departe. Pe parcurs, după multe greșeli și chicoteli, după ce operatoarea explică cum de-abia a fost angajată și roagă să îi mai fie dictat încă o dată numele apelantului, afacerea este încheiată. Apelantul primește cartea de credit, care este valabilă doar dacă face un depozit care să acopere valoarea creditului. Numai când primește factura telefonică, victima își dă seama de ce convorbirea a durat atât de mult - taxa era de 15 dolari pe minut din momentul în care s-a declanșat robotul telefonic și ghici cine a strâns banii de la compania telefonică?[4]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 41-42.

2. Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* p. 199.

3. Ibid., pp. 209-210.

4. Madison, *op. cit.,* pp. 223-224.

FARSORUL COSMIC (*Vezi și* INTRODUCERE)

Este însăşi existenţa noastră o farsă? Oare tot ceea ce vedem nu este decât o amăgire? Gnosticii, maniheiştii[4] şi alte secte timpurii persecutate de către Biserică au crezut totdeauna în aceste teorii, afirmând că lumea a fost creată de un zeu fals, lehova, care a furat lumina creaţiei originale, înşelând omenirea încă de atunci. Această credinţă i-a trimis pe mulţi dintre adepţii ei pe rug sau la moarte, într-un fel sau altul. Totuşi, budismul sugerează acelaşi lucru: toată experienţa faptică aparţine domeniului Maya, amăgirii: noi ne aflăm aici, pe Pământ, pentru a respinge aparenţele false şi pentru a atinge Nirvana.

Nirvana, ca şi raiul (vezi Infern) poate părea dincolo de subiect, dar ideea că noi suntem pionii unei mari farse cosmice se menţine şi astăzi, nu în ultimul rând pentru că viaţa deseori ni se pare o glumă proastă. Să luăm exemplul generalului Sedge-wick, care, în timpul unui asediu pe vremea războiului civil din America, îşi încuraja soldaţii ridicându-şi capul peste parapetul redutelor şi strigând: „N-ar fi în stare să lovească nici măcar un elefant la aşa dist...“ - ultimele sale cuvinte au intrat în istorie. Sau hoţul din Bamsley, Yorkshire, care a aflat prea târziu că prăvălia pe care tocmai o prăda găzduia o conferinţă a detectivilor specializaţi în prinderea hoţilor de magazine. Sau cazul crimei englezeşti din 1911, în care trei oameni au fost spânzuraţi, pentru asasinarea lui Sir Edmundbury God-frey, pe dealul Greenberry Hill, numele acestora fiind: Green, Berry şi Hill.

Autorul iconoclast* american Charles Hoy Fort (1874-1932) şi-a petrecut întreaga viaţă strângând şi relatând astfel de nebunii şi coincidenţe. El a ajuns la concluzia că rasa umană aparţine unui glumeţ celest, copilăros de nemilos, căruia, pur şi simplu, îi place să se joace cu noi.

Sau poate ne păcălim singuri, inconştient? *Nessiteras rhom-bopteryx,* numele latinesc dat de respectatul naturalist britanic, Sir Peter Scot, monstrului din Loch Ness (în a cărui existenţă se pare că el a crezut) este o anagramă perfectă în limba engleză a expresiei „farsa cu monstrul, a lui Sir Peter S“.

FERMA DE PISICI *{FESTE)*

în 1875, editorul de ziare Willis B. Powell din Lacon, Illinois, a convins agenția de presă Associated Press să trimită de pe întreg teritoriul SUA un prospect ce oferea o modalitate la mintea cocoșului (foarte simplu de manevrat), prin care să te îmbogățești aproape peste noapte cu minimum de efort sau bătaie de cap. Această „ocazie glorioasă[44] implica sprijinul investitorilor pentru o companie ce își propunea să fie prima care construiește „o fermă de pisici[44]. Inițial cu o sută de mii de pisici, fiecare dând naștere la doisprezece pui pe an, așadar mul-tiplicându-se rapid; cu pielea fiecărei pisici valorând treizeci de cenți ca produs finit, gata de intrat pe piață; și cu o sută de muncitori care să jupuiască cinci mii de pisici pe zi, în prospect se ajungea la concluzia că afacerea ar avea un profit net, pe zi, de 10.000 de dolari. Cât privește modalitatea de a hrăni pisicile -ei bine, ce ziceți de o fermă de șoareci vizavi de cea de pisici?

începând cu un milion de șoareci, care oricum se înmulțesc de douăsprezece ori mai repede decât pisicile, curând ar avea de cel puțin patru ori mai mulți șoareci decât pisicile ce așteaptă să se hrănească cu ei. Soluția? Simplu! Hrănim șoarecii cu carcasele pisicilor jupuite! Cu pisici ce se hrănesc cu șoareci și șoareci ce se hrănesc cu pisici, se insista în proiect, fiecare piele de pisică ar costa practic nimic pentru a fi produsă!

Câți întreprinzători înfocați au crezut această farsă? Cine s-ar lăsa păcălit de o astfel de idee în zilele noastre? Nici nu mai are importanță, pentru că s-ar trezi jupuit de viu de către iubitorii de pisici și de șoareci!

FESTIVALUL VIERMELUI DE GHEAȚĂ *(FARSE ÎN MASS-MEDIA)*

In 1898, lucrând ca jurnalist în Dawson, Alaska, E.J. Stroller White a primit însărcinarea, din partea editorului revistei *Klondike Nugget,* să inventeze știri absurde într-o perioadă în care evenimentele cam lipseau - o situație, de altfel, obișnuită în Dawson. După o furtună de zăpadă destul de puternică - de asemenea, o situație obișnuită în Dawson - White a publicat un articol despre viermii de gheață, atrași de scăderea bruscă a temperaturii, ce se îndreptau spre oraș din direcția ghețarilor aflați în apropiere. „Pentru a se încălzi în frigul neobișnuit, micile creaturi au ieșit la suprafață[44], scria el,

„într-un număr atât de mare, încât zgomotul produs deranjează destul de serios picoteala locuitorilor din Dawson.[44]

Viermii de gheață sunt amintiți cu drăgălășenie în luna februarie a fiecărui an cu ocazia Festivalului Viermelui de Gheață din Cordova, Alaska, când Strada Principală este vizitată de un vierme de gheață cu multe picioare, având o lungime de 45 m.[1]

1. Yapp, *op. cit.,* p. 29.

FEY, Dietrich (Secolul al XX-lea) ***(FALSURI ÎN ARTĂ)***

Poate fi deosebit de greu să convigi victimele unei farse că au fost păcălite. La 2 septembrie 1951, restauratorul de artă Dietrich Fey i-a prezentat cu mândrie cancelarului Germaniei de vest, Konrad Adenauer, frescele nou restaurate ale artistului de la Marienkirche din Liibeck. Originalele apăruseră la mijlocul celui de-al doilea război mondial, când bombe incendiare au devastat biserica, au ars varul de pe pereți și au dat la iveală fragmente ale picturilor din secolul al XlII-lea. în ciuda avertismentului dat de un vicar de provincie conform căruia Fay nu este de încredere, Dietrich și echipa lui au primit contractul de restaurare. Acum se pare că a reușit să restaureze frescele într-un mod strălucitor, afirmând că: „nu am făcut nimic altceva decât să protejez ceea ce a supraviețuit în timp".[1]

Creștinii și iubitorii de artă au glorificat evenimentul și un timbru special de 5 pfenigi a fost emis pentru a-1 comemora. Ca urmare, lumea se îmbulzea să vadă picturile „renovate" cu scene biblice, creaturi mitice și imagini de sfinți. Totuși, când Fey a primit Crucea de Merit din partea guvernului federal, colegul lui, Lothar Malskat, înfuriat la culme că lui nu i s-a adus deloc recunoștință, a declarat public, în mai 1952, că frescele erau în totalitate invenția lui.

Nimeni nu l-a crezut. Criticii au spus că nici el, nici Fey nu erau în stare să falsifice o asemenea frumusețe. Asociația vest-germană pentru conservarea monumentelor antice nu a vrut să accepte că a aruncat 30.000 de dolari pe un fals. Enervat și mai mult de această neîncredere, Malskat (care, înainte de război, falsificase picturi de Chagall și alți maeștri moderni, Fey aju-tându-1 să le vândă) a venit cu ideea nebună de a-și pune avocatul să

acționeze în instanță atât împotriva lui, cât și împotriva lui Fey. Mândria îi era rănită și la proces a prezentat un film prin care dovedea că pereții bisericii erau aproape goi când a început munca de restaurare. El a arătat că, printre mult admiratele figuri din cor, se numărau și portrete celebre, ca cel al Marlenei Dietrich, al lui Rasputin, Genghis Khan și al propriei surori și că în catedrala din Schleswig, ale cărei părți fuseseră restaurate tot de el și de Fey înainte de război, pictase un curcan - o pasăre necunoscută în Europa până la descoperirea acestuia în America. Când cei neconvinși au insistat în continuare ca picturile trebuie să fie originale, Malskat a explicat înverșunat că ceea ce mai rămăsese din vechea artă s-a transformat în praf și pulbere la simpla atingere cu pensula, nemairămânând nimic de restaurat. Deși privit de multă lume cu reală compasiune, acest artist supărat a primit optsprezece luni de închisoare. Fey a primit douăzeci. Nu se știe însă ce a avut de spus Fey despre trădarea colegului său. După eliberare, Malskat a dus o viață cinstită, pictând în stilul vechi oriunde i se cerea. Lucrările lui au fost mult apreciate.

1. Hans Jiirgen Hauser, citat în Yapp, *op. cit.,* p. 200.

FLYNN, Errol (*Vezi* FARSE DE LA HOLLYWOOD)

FOCA DIN HAMPSTEAD ***(ANIMALE SUPRANATURALE)***

Monstrul din Loch Ness, Scoția, a fost prima dată observat în 1933 de către doi directori de hotel din localitate. La fel, în Londra anului 1926, povestea despre două foci prinse într-un mic lac din Hampstead Heath, în apropierea stațiunii Valea Sănătății, fusese dată publicității de un alt director de hotel local, Fred Gray.

Timp de ceva vreme înainte de 25 august, se spunea că în lacul Hampstead există o creatură ciudată - „o creatură neagră, imensă, cu cap de gorilă, ce lătra ca un câine răgușit“; sau poate o „fantomă“. în acea noapte, un pescar din oraș, dl Trevor, a pretins că a capturat creatura. Prinsă și închisă într-un rezervor de fier în hotelul lui Gray, aceasta s-a dovedit a fi o tânără focă. Deși sălbatică, se bucura atât de mult de peștele proaspăt cu care era hrănită, încât a devenit cunoscută sub numele de „Fericita din Hampstead[4]*. Ziarele emiteau ipoteze conform cărora această focă și altele pe care Gray

afirma că le auzise lătrând în lac ajunseseră aici pe râul Fleet, ce se vărsa în Ta-misa. Nu era clar cum pescarul reușise singur să ridice cu undița foca ce se zbătea și apoi să-i scoată cârligul, ca ulterior s-o care pe deal, până la hotel.

La 2 noiembrie 1926, *Daily Chronicle* anunța existența unei alte foci, care fusese pescuită, în fața unei „mulțimi încântate", de către un „pescar extraordinar", chiar dacă animalul „se lupta ca un leu și lătra ca un câine". Foca murind foarte repede, pescarul s-a descotorosit de carcasa ei - așa spune Gray, susținând din nou că mamiferul, care probabil a înotat de-a lungul râului Fleet, avea „o grămadă de solzi".

Numai aiureli pentru aiuriți! în primul rând, focile nu latră; ele au blană, nu solzi; și chiar după o iarnă grea și cu multă zăpadă, râul Fleet nu ajunge niciodată la o adâncime mai mare de 30 cm. Totuși, numai în 1986 (cu mult după decesul lui Gray în 1941), sculptorul local Hubert Adamson a aflat adevărul de la nepotul lui Gray, Charlie Abbot, odinioară membru al unui bâlci ambulant, care acum locuia împreună cu familia chiar în stațiunea din Hampstead Heath.

Unul din locurile unde Charlie ajunsese cu bâlciul fusese King’s Lynn, pe coasta de est a Angliei. Acolo, un prieten pe nume Bone (dintr-o familie de pescari din King’s Lynn) îi povestise cum familia lui prinsese o focă și, în glumă, o transportase în Hampstead, de unde aterizase în rezervorul lui Gray. Poate că nici nu atinsese vreodată apa din lacul Hampstead. Cât privește a doua focă, Gray o inventase.

„Cred că totul a fost din distracție", comenta Hubert Adamson, „dar cu siguranță hotelul [lui Gray] nu a avut deloc de suferit în urma evenimentului."[1]

1. „Foca din Hampstead“, Paul Sieveking, *Fortean Times* Nr. 65, Londra, 1992, pp. 47^9.

FRAȚII GRIMM *(FARSE LITERARE)*

Jacob (1785-1863) și Wilhelm (1786-1859) Grimm și-au câștigat faima în urma publicării colecției de povești *Kinder und Hausmärchen,* „Basmele

fraților Grimm" (1812-1822). Născuți la Hanau, cei doi rămân figuri respectate pe plan internațional pentru că au pus bazele studiului folclorului ca știință. Ambasador al landului Hessen* la Paris între 1814 și 1815,

♦ Stat în Germania centrală, cu capitala la Wiesbaden.

Jacob i s-a alăturat fratelui său pentru a lucra la biblioteca principelui elector din Kassel, unde au produs această colecție plină de strădanie, compusă din aproape 200 de basme - inspirate, spuneau ei, din bogata și frumoasa tradiție orală a Germaniei. Cei doi frați îi ascultaseră pe țărani și așternuseră apoi pe hârtie ceea ce auziseră. în următorii ani, după marele succes înregistrat de aceste povestiri, cei doi frați au publicat multe alte colecții de legende străvechi germane, scandinave, irlandeze și alte texte, pe atunci lucrări filologice, dicționare și cărți de gramatică, toate foarte bine primite de către public. Frații Grimm au murit când reputația lor era încă stabilă și au rămas atât în istoria literaturii cât și în amintirea cititorilor pentru basme precum *Hănsel și Gretel, Prințul broscoi* și *Gâscă de aur.*

Totuși, aceste povești au fost culese nu de la „simpli țărani", ci de la prieteni și rude bine înstărite; practic, fiecare basm a fost rescris în mod drastic și apoi publicat. înșelând cu privire la sursele lor de inspirație și informare, cei doi au distrus deliberat manuscrisele originale, apoi au mințit începând cu propriile revizuiri până la propriile texte tipărite. întreaga istorie, care rămâne totuși greu de acceptat (dacă nu putem avea încredere în povestitorii de basme pentru copii, atunci în cine *putem* avea încredere?) este spusă de John M. Ellis, profesor de literatură germană la Universitatea California, din Santa Cruz, în cartea sa, *Un basm în plus* (1983). într-adevăr, un basm *grimm**.

FRAUDĂ (Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

FRAUDE CU COMPUTERE *(FRAUDĂ)*

Cine se mai descurcă fără computere în ziua de azi? Mai la obiect, câți dintre noi *înțeleg* computerele? Chiar și directorii celor mai mari corporații din lume, cu cifră de afaceri anuală ___

* Grim (în engl.) = cumplit, înfiorător, snistru.

de ordinul miliardelor, sunt rareori niște specialiști în computere. Ei se bazează pe programatori. Și cu niște sisteme de operare cel puțin la fel de inteligente sau cinstite ca și operatorii lor, nu e de mirare că fraudele realizate cu ajutorul computerelor reprezintă astăzi zona cea mai profitabilă și cu cea mai rapidă evoluție pentru delictele financiare.

Nu se știe câte asemenea fraude au loc, dar probabil nu mai mult de 10% dintre ele ajung să fie urmărite pe cale judiciară (chiar dacă sunt descoperite sau reclamate: de obicei, companiile sunt prea stânjenite sau se tem să nu își ruineze reputația dacă recunosc pierderile rezultate în urma acestor delicte). Doar în Marea Britanie, peste cincizeci de detectivi de la Scotland Yard lucrează non-stop pentru descoperirea unor asemenea delapidări, ce aduc prejudicii în valoare de peste 100 de milioane de lire sterline, în timp ce se spune că escrocheriile americane prin intermediul computerului se bucură de o înfloritoare industrie ce valorează 150.000 de milioane de dolari pe an. O astfel de fraudă necesită doar cunoaștere și spirit întreprinzător; cazurile prezentate în continuare sunt numai cireașa de pe tort, adică situațiile în care autorii lor au fost descoperiți, precum angajatul unei bănci americane, care, la fiecare taxă mai mică de zece dolari pentru un serviciu vândut clienților, adăuga zece cenți și, pentru taxele mai mari de zece dolari, adăuga un dolar. Deschizând un cont sub dubiosul nume de Zzwicke, el a depozitat aici banii ceruți în plus și ar fi putut foarte bine scăpa neobservat, dar banca la care lucra a decis ca, în cadrul unei campanii promoționale, să ofere cadouri primului și ultimului nume aflate în ordine alfabetică pe lista de clienți.

Un alt angajat bancar ambițios, tot din America, a sustras zece cenți din fiecare cont și a transferat câștigul la ultimul cont aflat în contabilitate - adică al lui personal, deschis sub un nume fantomă, care începea însă cu litera Z. Un adevărat domn Zydel (numele său aflându-se chiar mai jos, în ordine alfabetică) și-a deschis și el un cont. Când a observat că balanța contului său creștea în mod inexplicabil, cinstitul domn Zydel a telefonat băncii și astfel frauda a fost dată în vileag.

în Minneapolis, un funcționar bancar i-a dat comandă computerului să ignore toate cecurile extrase din propriul său cont; o înșelătorie ieșită la

iveală doar când computerele s-au stricat și banca a fost nevoită să recurgă din nou la demodata contabilitate primară, de mână. în Washington, un funcționar de la serviciul de taxe și impozite a programat un computer al Fiscului să listeze toate retumările de impozit nerevendicate, după care le-a trimis rudelor sale. Stanley Rifkin, programator la o bancă din Los Angeles, a memorat codurile zilnice ale departamentului de telegrafiere al băncii și a transferat zece milioane de dolari în contul propriu. El a fost prins doar când un complice al său s-a destăinuit unui bărbat ce s-a dovedit a fi agent FBI. Un alt client viclean a deschis un cont într-o bancă din Washington, obținând astfel borderoul personalizat al depozitului său. Știa că nu semnătura de pe extras poate fi recunoscută de către computer, ci simbolurile imprimate pe ele cu cerneala magnetică. Strecurând apoi propriul borderou din registrul de vărsăminte printre cele puse pe tejghea pentru cli-enții ce își uitaseră registrul de depozit, în trei zile el a reușit să obțină fraudulos 100.000 de dolari, și-a lichidat contul și a dispărut.

Multe astfel de fraude sunt atât de complexe, încât adevărul iese la lumină doar dacă șarlatanul face o greșeală. între 1979 și 1981, L. Benjamin Angeles, director de operațiuni la una din filialele companiei Wells Fargo din Los Angeles, a delapidat de la clienți 21,3 milioane de dolari, prin „escrocherii electronice". Pretinzând că depune o sumă de bani la o filială a companiei, el de fapt o acredita în alt cont, la o altă filială. Sistemul de achitare între filiale avea să-i lichideze acest depozit după cinci zile lucrătoare. De la un terminal ce emitea documentația necesară, Lewis a creat o nouă tranzacție, care s-o mușamalizeze pe prima. Pe măsură ce piramida lui creștea, el trebuia să transfere credite tot mai mari. Inconvenientul îl constituia faptul că programul făcea automat o trecere în revistă a oricărei tranzacții ce implica o sumă cu mai mult de șase cifre.

Pentru a evita această problemă, el a trebuit să creeze douăzeci și cinci de conturi noi și să mărească numărul tranzacțiilor cu valoare mai mică. Dar era nevoie de atâta muncă încât, pe parcurs, extenuat, a făcut o greșeală banală, de scriere, și a fost prins. A primit șase ani de închisoare.

Similar, trădat de oboseală, a fost contabilul Eldon Royce, care între 1963 și 1969 a delapidat un milion de dolari de la o companie ce vindea angro fructe și legume, mărind simțitor prețul produselor cumpărate, apoi

creditând șaptesprezece companii fantomă cu diferența dintre costurile mărite și cele introduse în registrele contabile. Programul său de contabilitate asistată de calculator îi arăta cât de mult putea fi luat din anumite conturi fără să fie detectat de auditul financiar, crescând prețurile astfel încât să se mențină în limita procentajului de stoc, despre care se știa când anume se micșorează. Totuși, în final, a devenit neatent, a fost prins și trimis la închisoare.

Dar poate cea mai de succes fraudă a avut loc când un cartel de produse chimice, cu sediul la Londra, s-a decis să controleze contabilitatea pentru trei dintre principalele sale diviziuni cu ajutorul unui sistem computerizat centralizat. Aflând astfel că una dintre diviziuni vindea alteia la prețul întreg de piață, deși departamentul de achiziții ar fi trebuit să ceară o reducere de 40% pentru operațiunile foarte mari, programatorul șef și directorul departamentului de achiziții au creat o sucursală fictivă. Aceasta a cumpărat toate produsele chimice cu cea mai mare reducere și cu un credit pe termen lung. Cei doi au revândut apoi produsele companiei-mamă la preț întreg și cu plata pe loc, la livrare. în doi ani de zile, până când înșelătoria a fost demascată, au obținut un profit de 150.000 de lire sterline și au furnizat chimicale pentru alte cincizeci de companii din afară. Vânzările au mers atât de bine, încât făptașii nu numai că nu au fost trimiși sub acuzare, dar au fost angajați drept consultanți și plătiți pe bază de comision, pentru a sfătui compania cum să conducă această operațiune, anterior o fraudă.

Computerizarea creditelor înseamnă că mare parte din ceea ce noi numim „bani“ nu mai există în formă solidă, ci doar ca date electronice, care se schimbă permanent și pot deveni ușor subiectul manipulării. Date fiind acestea, cum poate fi sigur cineva de ceea ce se întâmplă în realitate?[1,2]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 104-105.

2. Blundell, *op. cit.,* pp. 122-125.

FRAUDE CU TERENUL YAZOO *(FRAUDĂ)*

La sfârșitul secolului al XVIlI-lea, teritoriile Yazoo din vestul Georgiei se întindeau până la râul Mississippi și cuprindeau actualele state Alabama și

Mississippi. în 1789 membrii puterii legislative din Georgia au permis vânzarea a peste douăzeci și cinci de milioane de acri de pământ fertil din Yazoo către trei mari companii funciare doar pentru suma de 273.580 de dolari. Șase ani mai târziu, au vândut alte treizeci și cinci de milioane de acri către alte patru companii doar pentru o jumătate de milion de dolari. Prețul unui acru era așadar de-abia peste un cent. Deși pretindeau că astfel îmbogățeau trezoreria statului complet secată înainte de a fi forțați să cedeze pământul guvernului american, de fapt (mare surpriză!) politicienii se îmbogățeau pe ei înșiși. Cum? Companiile funciare le vindeau înapoi legislatorilor acțiuni pe o nimica toată, legislatori care obțineau astfel profituri imense când, la rândul lor, vindeau suprafețe mari de pământ crescătorilor de bumbac și investitorilor nordici. De asemenea, cum a reieșit mai târziu, chiar se mituiseră unii pe alții pentru a se asigura că proiectul de lege era aprobat la fiecare schimbare legislativă și fuseseră de acord cu vânzarea de garanții pentru întinderi mai mari de pământ decât existau în realitate.

Când toată escrocheria a fost demascată, politicienii implicați au fost norocoși că au scăpat fără a fi linșați. In 1796 o nouă legislatură a revocat contractele inițiale dar, cum actele de proprietate funciară erau extrem de confuze și amestecate, agenți lacomi au continuat să vândă bucăți de teren fraierilor din Noua Anglie și din alte părți. Mulți cumpărători au ajuns în ruină și, când Georgia a cedat în 1802 controversatele teritorii, statul stipula ca guvernul federal să își asume responsabilitatea pentru toate revendicările ce urmau să fie ridicate în urma vânzărilor inițiale. Totuși, reprezentantul guvernului pentru statul Virginia, John Randolph, s-a luptat până în dinți pentru a opri congresul să ofere despăgubiri celor care dețineau loturi din pământurile Yazoo (mulți dintre care erau părți nevinovate, cunoscute pe plan local drept „văduve“ și „orfani"); astfel, în 1810 Curtea Supremă de Justiție a luat hotărârea unanimă că inițialele concesii sunt valide și că eforturile ulterioare ale puterii legislative din Georgia de a abroga validitatea contractelor de vânzare-cumpărare violau obligațiile contractuale constituționale. în 1814, când congresul a acordat acționarilor despăgubiri în valoare de 4.7 milioane de dolari pentru că și-au pierdut terenurile, escrocheria inițială a fost oficial legalizată de către forul cel mai înalt de justiție din stat.

FRĂȚIA ALBĂ DIN KIEV *{FALȘI MESIA)*

Noua lume posteomunistă la est de ceea ce reprezenta odată Cortina de Fier s-ar putea, până una alta, să nu fie chiar atât de nouă. în capitala Ucrainei, Kiev, în noiembrie 1993 a izbucnit o panică religioasă, de o intensitate aproape medievală, ca urmare a anunțului dat de Maria Devi Khrystos, figura reprezentativă a cultului apocaliptic numit Frăția Albă, conform căruia „sfârșitul" este aproape. Poliția a invadat străzile cuprinse de revoltă, în special pentru a opri miile de tineri isterici ale căror creiere fuseseră probabil spălate, și care se omorau între ei în piața centrală, în timp ce părinții, la fel de isterici, îi căutau.

Un fost jurnalist al mișcării comuniste a tineretului, Marina Tsvgun, îl cunoscuse pe mentorul ei gen Svengali[5], Yuri Kri-vonogov, doar cu un an în urmă. Auzind că Marina îl văzuse pe Dumnezeu atunci când, suferind un avort, fusese la un pas de moarte, hipnoticul Krivonogov a luat-o rapid de soție, după care au pornit împreună într-un tur al Rusiei și Ucrainei. Afișele o prezentau drept „adevărata sfântă Maria Devi Khrystos“; foile volante proclamau orașul Kiev drept noua Calvaria (Gol-gota), mutată acolo din Palestina în urma mișcărilor plăcilor tectonice. Câștigând tineri adepți de pretutindeni (mulți fugind de acasă pentru a ajunge la Kiev), la începutul anului 1993 cuplul soporific proclama că lumea își va găsi sfârșitul la 24 noiembrie. Din localități depărtate precum Murmansk și Sverd-lovsk din nordul Arcticii, părinți disperați și-au căutat copiii dispăruți pe măsură ce membrii noului cult se îndreptau spre Kiev. Când data prezisă Apocalipsei a fost reactualizată pentru 14 noiembrie, Krivonogov a prezis liniștit că: „Nu vor exista explozii, doar cutremure și tulburări imense."

Chiar și când soții Krivonogov au fost, în cele din urmă, arestați pentru această farsă enormă despre sfârșitul lumii, chiar și când sinuciderile în masă au fost împiedicate și ora „sfârșitului" a trecut fără convulsii fatale, rudele tinerilor dispăruți de acasă au avut parte de mici consolări. Kiev-ul abunda în povești groaznice despre spălarea creierului cu droguri și despre recrutarea de adepți prin distribuirea de dulciuri otrăvite. Se spunea că Krivonogov (un mistic științific cu mai multe denumiri: cibemetician, profesor de yoga și telepat) lucrase în armata sovietică unde producea droguri soporifice care erau folosite în războaiele psihologice. Indiferent de

adevărul din spatele panicii și zvonurilor, era limpede pentru mulți observatori alarmați că statul sovietic nu distrusese ci doar înăbușise un suflet slavon mai străvechi - puternic religios, adept al austerității, superstițiilor și chiar automutilării extreme. Chiar în 1800, Ucraina era plină de *Khlysty* (flagelanți) și *Skoptzy* (cei ce se castrau singuri). Acum, cu vechile certitudini dispărând în lumea posteomunistă, milioane de oameni vulnerabili - în special cei tineri - au devenit brusc victime ideale ale șarlatanilor

(sau ale autoamăgitorilor) precum Tsvygun și Krivonogov, lideri ai Frăției Albe din Kiev.[1]

1. „Păstrați prima pagină - aceasta ar putea fi chiar ultima noastră ediție“, Matthew Campbell, *Sunday Times,* 14 noiembrie 1993.

FRĂȚIA „CRUCEA TRANDAFIRULUI[6]11

(FARSE ISTORICE)

Un imens scandal european a început în 1614, o dată cu publicarea a trei pamflete anonime ce anunțau existența unei societăți secrete, numită „Crucea trandafirului", după așa-zisul ei fondator, „Christian Rosencreutz". Primul pamflet, *Fama Fra-temitas,* publicat la Kassel, în Germania, în anul 1614, afirma că o străveche frăție înființată de „Părintele C.R.C." reîncepuse activitatea cu scopul de a dezvolta o nouă înțelepciune opusă vechii autorități. în pamflet se povestea cum Christian Rosen-creutz (1378-1444) se întorsese din călătoriile sale prin Orient în țara natală, Germania, pentru a crea Frăția Crucii Roz *(vezi nota de la pag. 242)*, menită să-i ajute pe cei bolnavi și să răspândească cunoștințele sale.

Pretinzând că vestește dezvoltarea unei noi învățături prin intermediul străvechilor credințe alchimice și al cunoștințelor mecanice („științifice"), *Fama* a fost urmat, un an mai târziu, de pamfletul *Confessio Fratemitatis R.C.* Scris în latină și având ca public-țintă cititorii educați; printre cele treizeci și șapte de obiective declarate se menționa și sfârșitul luptei sectare și politice; de asemenea, sfârșitul foametei, sărăciei, bolilor și metodelor vechi. Furoarea provocată de aceste pamflete *(Fama* a fost tipărit de trei ori

în 1615) s-a accentuat o dată cu apariția, în 1616, la Strasbourg, a unui roman alchimic, *Nunta chimică a lui Christian Rosencreutz.* împărțită în șapte zile, această poveste despre un bărbat și soția sa aflați într-un castel magic descria căsătoria mistică a sufletului prin intermediul viziunii, spectacole de teatru, rituri de inițiere și ritualul vieții la castel.

Este greu de înțeles în ziua de astăzi, dar această poveste de dragoste simbolică și pamfletele au avut un efect imens. Starea de spirit a Europei era turbulentă și periculoasă, în special după izbucnirea, în 1618, a Războiului de treizeci de ani. Membrii ordinului „Crucea trandafirului" au devenit la fel de temuți ca și comuniștii în America anilor ’50. Totuși nimeni nu știa cine sunt cu adevărat; nimeni nu întâlnise un adept al sectei; nimeni nu știa cine scrisese pamfletele. Se spunea că misterioși sectanți se aflã ici-colo și pretutindeni. în 1623, când în Paris au apărut subit pancarte ce anunțau prezența în oraș a Frăției RC și a Colegiului Invizibil, au început să circule povești incredibile. Se spunea că treizeci și șase din acești magicieni periculoși încheiaseră un jurământ în fața Satanei să renege creștinismul, în schimb obținând puteri magice de a zbura, de a deveni invizibili și de a avea permanent buzunarele pline de bani. Acuzat de a fi un „rosicrucian", filozoful Descartes (1596-1650) a fost nevoit să inițieze o campanie de autoapărare.

Acum se pare că organizația nu a existat niciodată. A fost o glumă, deși una serioasă. Pamfletele au fost probabil scrise de un teolog din Wurttemburg, Johann Valentin Andraeae. Născut în jurul anului 1586, se știe despre el că, prin 1602, a compus un pamflet cu titlul *Căsătorie chimică,* pe care îl numea un *ludibrium* (glumă, farsă) de mică importanță. Refuzul său de a se declara autorul faimoaselor pamflete indică bun-simț. în timp, furoarea a slăbit în intensitate. Totuși, gluma lui despre Colegiul Invizibil devotat unei noi învățături a avut și efecte benefice. înființarea, în Anglia, a Societății Academice Regale de către oameni luminați precum Boyle, Hooke și Newton a fost unul dintre ele. Savanților devotați, în secret, studiilor alchimice și oculte, dar stabilind, în mod public, bazele fizicii și chimiei modeme le-a surâs, de asemenea, ideea unui astfel de colegiu atât de mult, încât l-au creat. Putem spune, deci, fără dubii - festa savantă a lui Andraeae a influențat progresul științei modeme.[1]

[.Iluminismul ordinului „Crucea Trandafirului", Francis A. Yates, Routledge & Kegan Paul, Londra, 1972.

FREUD, Sigmund (1856-1939) ***(FARSE ŞTIINŢIFICE)***

Oare autorul *Interpretării viselor* (1900) şi părintele psihanalizei a fost un farsor? Unii critici contemporani se îndoiesc nu numai de metodologia lui Freud, dar şi de integritatea sa. într-un articol din 1993 apărut în *New York Review ofBooks,* profesorul de limba engleză, Frederick Crews, de la Universitatea California, pretinde că Freud: „era complet lipsit de scrupule empirice sau etice pe care sperăm să le găsim la orice om de ştiinţă responsabil, ca să nu mai spunem de unul proeminent".[1]

Pe măsură ce psihanaliza cădea în declin instituţional, noua imagine a lui Freud este cea a unui om mânat de dorinţa de glorie, care, interpretând dovezile din punct de vedere retrospectiv pentru a se potrivi teoriilor sale, s-a folosit de pacienţi ca de nişte pioni în jocul de şah. Acuzaţia principală este legată de teoria lui Freud despre seducţia infantilă: baza a ceea ce el denumea mai târziu „complexul lui Oedip". în timp ce, iniţial, credea istorisirile pacienţilor lui, în special ale celor de sex feminin, care afirmau că au fost abuzate în copilărie de taţii lor, Freud nu putea accepta faptul că aproape toţi cetăţenii Vienei din clasa de mijloc practicau incestul. S-a convins, în consecinţă, că toate erau, de fapt, fantezii. Sau cel puţin, aşa a dat de înţeles o perioadă mare de timp. Problema nu este acum dacă era vorba de fantezii sau nu; ci dacă aceste „amintiri" aparţineau măcar pacienţilor.

Freud însuşi, disperat să afle cauza nevrozelor şi astfel să-şi întărească reputaţia, a afirmat deschis: „Ideea principală este că eu trebuie să ghicesc secretul şi să i-1 spun apoi pacientului direct în faţă." Procedând astfel, „nu trebuie să ne lăsăm induşi în eroare de dezminţirea iniţială." Comentând asupra acestui raţionament, anume că Freud *a inventat* cazurile de abuz aşa-zis istorisite de pacienţii lui, Allan Esterton, în *Mirajul seducţiei,* evidenţiază: „Pacienţii nu povesteau ei înşişi experienţe sexuale din copilărie - acestea erau deducţii făcute de Freud pe baza unui postulat teoretic."

Această acuză, că renumitul psihanalist (conștient sau nu) a inventat dovezile cazurilor tratate, este astăzi folosită pentru a sprijini teoria a ceea ce este cunoscut sub numele de Sindromul memoriei false. însuși Freud s-a dat puțin de gol, insistând că toate opozițiile la adresa teoriilor lui provin din surse emoționale, și nu intelectuale: de exemplu, doar un psihanalist cu experiență poate evalua psihanaliza. Nici tăinuirea, de către Arhivele Sigmund Freud, de documente posibil nuizibile reputației profesorului nu a lucrat în favoarea lui. Cât privește tehnicile deschizătoare de drumuri pe care el le-a înființat, unul dintre cei mai cunoscuți pacienți ai săi, Serghei Pankeev, „omul-lup" - care a urmat psihoterapie toată viața - i-a spus unui jurnalist în anii ’70: „Mă aflu în aceeași stare în care am fost prima dată la Freud, și acum Freud nu mai este."

A fost Freud un șarlatan? Este psihanaliza doar o escrocherie? Nu se poate da un verdict clar. Vă place sau nu, sistemul inițiat de Freud face acum parte din viața intelectuală modernă. Psihanaliza poate fi văzută ca o formă de conversație între două persoane: dar ce fel de conversație? Terapiștii care au de-a face cu „pacienți" sau „victime" se află pe o poziție de putere. O astfel de putere, după cum pare evident în unele cazuri recente despre așa-zisele abuzuri de copii, poate fi folosită în mod excesiv pentru propagarea unor idei sau teorii preconcepute. Probabil principala problemă este aceasta: cum pot terapeuții de la Freud încoace să fie siguri că nu se înșală singuri?

1. Citat în „Care-i treaba, doctore?*[4], Suzanne Moore, *Guardian Weekend,* Londra, 12 februarie 1994.

FURGUSON, Arthur (d. 1938) *{ESCROCI, vezi și* LUSTIG, „Contele" Victor)

în 1925, în doar câteva săptămâni, acest scoțian isteț a vândut turiștilor americani trei dintre cele mai cunoscute puncte de reper ale Londrei. Cel mai ieftin a fost Big Ben, doar cu 1000 de lire sterline; Palatul Buckingham a fost un chilipir de doar 2000 de lire; în timp ce Columna lui Nelson i-a mărit veniturile cu 6000 de lire. Actor ce apăruse în repertoriul melodramatic al unor teatre din Scoția și nordul Angliei, Furguson (sau Ferguson, depinde de sursa care citează povestea lui) jucase odinioară rolul unui american fraierit de un șarlatan și poate de aici i-a venit ideea când,

într-o zi, în Piața Trafalgar, a văzut un american bogat din lowa, care contempla reveren-țios Columna lui Nelson. Dându-se drept ghid, Arthur i-a explicat turistului că statuia din vârful columnei aparținea celui mai mare erou din marina Angliei, victorios în bătălia de la Trafalgar din 1805. Din nefericire, a remarcat mai departe Furguson, trebuia ca acest monument și alte repere istorice de seamă să fie vândute și demontate pentru a ajuta Marea Britanie să înapoieze imensul împrumut oferit, pe timp de război, de către Statele Unite. El i-a explicat americanului că este, de fapt, un reprezentant oficial al ministerului însărcinat să aranjeze aceste vânzări ce trebuie să rămână secrete; dar cumpărătorul nu putea fi decât un om de onoare, care aprecia acest monument al fostei glorii britanice. Desigur, exista deja o listă lungă de potențiali clienți, dar poate gentleman-ul din lowa era interesat...?

Americanul *a fost* interesat. Furișându-se doar pentru un minut, ca să le dea telefon superiorilor săi, Furguson s-a întors cu vestea bună că Marea Britanie poate accepta imediat un cec de 6000 de lire sterline. Lăsându-i clientului său o chitanță de mână, numele și adresa unei firme care se va ocupa de demontarea columnei și de transportul ei cu vaporul în Statele Unite, Furguson a încasat imediat cecul, între timp americanul luând legătura cu firma respectivă. Desigur, compania de demolări i-a râs acestuia în față și doar când agenții de la Scotland Yard i-au confirmat că fusese înșelat, a reușit să-și dea seama cu adevărat ce i se întâmplase.

în curând, poliția a aflat și de alt cetățean al Statelor Unite, care cumpărase Big Ben, în timp ce un al treilea se plângea că nu poate să ducă la bun sfârșit achiziționarea Palatului Buckin-gham, în ciuda faptului că plătise un avans de 2000 de lire. între timp, încântat peste măsură de clienții lui, Furguson a emigrat în Statele Unite, unde avea să închirieze Casa Albă timp de nouăzeci și nouă de ani unui fermier de vite din Texas, la prețul năucitor de 100.000 de dolari pe an - chiria pe primul an se va plăti în avans.

Furguson câștigase destul ca să se retragă, dar ambiția l-a împins să mai încerce o singură și ultimă farsă grandioasă. Așa că, în New York, i-a explicat unui australian din Sydney că portul orașului în care se aflau urma să fie lărgit, astfel încât Statuia Libertății, ce împiedica proiectul, trebuia să fie demontată și vândută. Poate că ar arăta bine în portul din Sydney.

Prețul? Un chilipir, 100.000 de dolari! Australianul a început imediat demersurile în scopul obținerii sumei necesare, dar bancherii săi, suspicioși, l-au sfătuit să reclame incidentul la poliție. De această dată, Furguson a făcut o mare greșeală, lăsându-se fotografiat braț la braț cu clientul său și Statuia Libertății în fundal. în cele din urmă, poliția l-a prins și Arthur Furguson a fost trimis la închisoare pentru cinci ani de zile. Eliberat în 1930, s-a mutat la Los Angeles, unde o altă serie de mici escrocherii i-a permis să trăiască în lux tot restul vieții. A murit în 1938. Cât privește victimele sale, să sperăm că au fost destul de rezistente ca să suporte palmele pe care și le-au tras singure - și cu putere!

„Nici o ființă umană cu minte la cap nu vrea să audă adevărul. Asta e doar pasiunea, în mare parte patologică, a unui grup aberant și minoritar de oameni. Ei sunt detestați pentru că spun adevărul în timpul vieții și, când mor, sunt uitați rapid. Ceea ce rămâne lumii, în materie de înțelepciune, este o serie de minciuni mult timp testate și unanim acceptate."

(H.L. Mencken)

„GARDA PERSONALĂ DE MINCIUNI" (***Vezi FARSE DE RĂZBOI)***

GELLER, Uri (1946-) ***(FARSE ÎN PARANORMAL)***

Pe data de 23 noiembrie 1973, un tânăr mediu [spiritist] iz-raelian, pe nume Uri Geller, a apărut într-o emisiune televizată din Marea Britanie, ***David Dimbleby Talk-in.*** în fața unei audiențe naționale, el a început să spargă ceasuri și să îndoaie furculițe aparent doar prin puterea psihocinetică a minții. In curând, studioul a fost asaltat cu știri despre copii care distrugeau vesela familiei prin mijloace similare, în timp ce urmăreau emisiunea. Geller a devenit peste noapte o adevărată senzație. Oameni de știință cumpătați, precum profesorul John Taylor de la Universitatea din Londra, au fost puternic impresionați; jurnaliștii se întrebau dacă lui Geller i se va interzice să meargă cu avionul de teamă să nu distrugă echipamentul delicat al acestora. Chiar și magicianul american James Randi a fost încurajat să se implice în această cruciadă de durată, pentru a demasca tot ce ar fi putut ține de paranormal. Evident, Geller avea ceva deosebit. Dar ce?

Faima sa a început să crească în 1971 când cercetătorul în paranormal, Andrija Puharich, l-a descoperit în timp ce presta o reprezentație pe scena unei discoteci din Jaffa. Impresionat doar de ultimul său truc, prin care spărgea un inel fără a-1 atinge, Puharich a observat a doua zi, în apartamentul lui, că Geller putea ridica temperatura unui termometru doar fixându-1 îndelung cu privirea, că putea muta acul unei busole doar cu ajutorul concentrării și că știa dinainte un șir de numere gândite și scrise pe hârtie de Andrija doar cu câteva secunde în urmă.[1] Lăsându-1 pe cercetător să îl hipnotizeze, Geller a povestit în limba ebraică cum, la vârsta de trei ani, aflat într-o grădină din Tel Aviv, văzuse deasupra capului, în aer, o lumină puternică sub formă de sferă, apoi în fața lui o figură strălucitoare. în cartea sa, *Uri,* Puharich a pretins ulterior că, împreună cu alți doi colegi, a auzit „o voce nepământeană și metalică[14] deasupra lor și că Geller, ieșind de sub hipnoză și aflând ce se întâmplase, a smuls caseta pe care îi erau înregistrate cuvintele (care a dispărut apoi din mâna lui) și a fugit din cabinet. Mai târziu, a fost găsit în stare amnezică și de confuzie.

Puharich a reconstituit ceea ce vocea „metalică" îi transmisese, după cum urmează: „Noi suntem cei care l-am găsit pe Uri în grădină când avea trei ani. El este trimisul nostru pentru a-i ajuta pe oameni. L-am programat atunci în grădină pentru mulți ani la rând, dar era, de asemenea, programat să nu își aducă aminte nimic din toate acestea. Astăzi munca lui începe. Andrija, tu trebuie să ai grijă de el."[2]

Evenimentele ce au urmat au inclus teleportarea servietei lui Puharich din New York la Tel Aviv, dispariția castetofoa-nelor și alte miracole ciudate înfăptuite de Cei Nouă: entități din altă dimensiune, aflate nu numai în spatele puterii lui Geller, dar și în spatele tuturor cazurilor de apariție a ozeneurilor. Publicată în 1974, povestirea lui Puharich i-a determinat pe mulți să se îndoiască de sănătatea lui mintală, de sinceritatea lui sau de amândouă la un loc. Chiar și Geller era sceptic, numindu-i pe Cei Nouă: „clovni ce se țin de glume proaste". în curând, consorțiul extraterestru i-a cerut lui Puharich să abandoneze continuarea cercetărilor asupra lui Geller, care probabil nu mai avea nevoie de el.

Fraudă? Și totuși au existat furculițe îndoite, ceasuri pornite din senin și reactivarea unei baterii consumate, ce aparținea unui faimos cercetător de

rachete, Wemer von Braun. Acesta, considerând imposibilă falsificarea evenimentelor, a ajuns la concluzia că Geller poate produce electricitate? Același rezultat l-au avut și testele realizate la Institutul de Cercetări Stanford din California de către cercetătorii în domeniul paranormalului Russell Târg și Harold Puthoff. Succesele înregistrate de Geller în privința percepției extrasenzoriale au fost considerate notabile. De douăsprezece ori din paisprezece, el a „ghicit" corect sub care cutie goală, din cele zece expuse, se afla ascuns un obiect și a realizat copii perfecte ale unor desene aflate în plicuri sigilate.

Și acum, contraatacul. Atât Randi cât și Charles Reynolds (un alt magician profesionist) au afirmat că „puterile" lui Geller sunt explicabile prin dexteritate. Randi a respins sarcastic metodologia lui Târg și a lui Puthoff. Neluând în considerare testele pe care Geller nu le-a trecut, aceștia ar fi scos din raport și alte rezultate ambivalențe pentru a mări procentajul de „lovituri", de succese. Dar chiar și Randi a fost derutat de: „modul în care Geller i-a păcălit pe cei care au condus experimentele la Institutul Stanford", sugerând astfel că el fusese ajutat în șiretlicul lui de Shipi și Hannah Strâng, două asistente pe care le pregătise în Israel, și de Jean Mayo, discipolul său devotat. Toți trei au fost prezenți la testare, un fapt nesemnalat însă în raportul lui Târg și Puthoff?

Totuși Randi (ca și Houdini) a folosit metode dubioase de-a lungul cruciadei sale pentru a dovedi că *toate* activitățile paranormale ale lui Geller sunt false. Deși foarte curând Geller a dispărut din atenția publicului, s-a spus mai târziu că el a devenit milionar după ce și-a vândut serviciile unor companii multinaționale în căutare de minerale rare. în 1986, îi spunea autorului Bob Couttie că deja cota lui de succes atinsese treizeci de procente. *Financial Times* anunța că Geller, prin contract, avea să primească, în schimbul drepturilor de autor, un milion de lire sterline (fără a putea fi retumat). Printre clienții săi se afla compania de minerit Rio Țință Zinc. Pare ciudat că oameni de afaceri cu capul pe umeri ar fi în stare să scoată din buzunar o avere dacă nu s-ar aștepta să primească în schimb ceva profitabil.[5]

Mai mult de atât, acțiunile continue (și variate) în instanță ale lui Geller împotriva declarațiilor făcute de Randi nu au rămas complet fără rezultat. în

1993, cu alte procese încă pe rol sau în așteptare, el a câștigat un caz de defăimare de caracter, bazat pe afirmația falsă a lui Randi, emisă în cadrul unui interviu din 1989 acordat revistei japoneze *DaysJapan;* atunci, doctorul în metalurgie Wilbur Franklin, care credea cu adevărat în puterile lui Geller, își pusese singur capăt zilelor, nemaipu-tând suporta rușinea „discreditării" puterilor lui Geller de către Randi. Adevărul este însă că Franklin a murit din cauze naturale. Geller a primit despăgubiri substanțiale.[6]

1. *Uri,* Andrija Puharich, Futura, Londra, 1974, pp. 66-67.

2. *Ibid.,* pp. 94-96.

3. „Sub ochii oamenilor de știință[44], Colin Wilson, *Inexplicabilul,* Orbis partwork, Londra, 1983, pp. 666-669.

4. Randi, *op. cit.,* pp. 136-139.

5. *Științele interzise,* Bob Couttie, Lutterworth Press, Cambridge, 1988, p. 8.

6. „Geller îl înfrânge pe Randi[44], *Fortean Times,* Nr. 69, Londra, iunie-iulie 1993.

GIULGIUL DIN TORINO *(FARSE ISTORICE)*

Mult timp considerat drept una dintre cele mai venerate relicve ale creștinismului, chiar și astăzi revendicat de unii ca giulgiul în care a fost înveșmântat trupul lui Hristos după crucificare, *Santa Sindone* sau Sfântul Giulgiu din Torino este o bucată de pânză cu o lungime de 4.3 m lungime și 90 cm lățime, pe fața și spatele căreia este imprimată imaginea confuză a unui bărbat înalt. Imaginea pare a fi constituită din pete de sânge provocate de răni asemănătoare cu cele de care se spune că a suferit Hristos în decursul agoniei sale. Deși a apărut pentru prima dată în secolul al XlV-lea, cei ce cred în autenticitatea giulgiului insistă că în epoca medievală nu existau tehnici prin care o astfel de imagine detaliată (pe care ei o consideră miraculoasă) ar putea fi produsă. Ei evidențiază că fibrele textile din care

giulgiul a fost țesut sunt o combinație de in și o specie de bumbac numită *Gosypium herbaceum,* specifică Orientului Mijlociu; de asemenea, în 1973 expertul elvețian în criminalistică dr. Max Frei a stabilit că, din cincizeci și nouă de polenuri diferite care au contaminat materialul, unul a fost polenul halofit[7], originar în Palestina.[1]

Totuși, îndoieli asupra autenticității giulgiului au existat din-totdeauna. Asociat, de către autorul Ian Wilson, cu *Mandylion* (o bucată înfășurată de material ce poartă imaginea chipului lui Hristos), este prima dată menționat în Occident ca aparţinân-du-i Iui Geoffrey de Chamy, un nobil francez, al cărui omonim și strămoș cavaler templier[7] murise în război, în 1314. Când însuși de Chamy a murit în timpul bătăliei de la Poitiers din 1356, văduva lui a expus giulgiul pentru a obține profit - și aceasta, într-un secol în care cel puțin patruzeci de astfel de imagini se aflau în circulație. Nu există nici o dovadă că giulgiul din Torino a existat înainte de 1355, iar văduva lui de Chamy a fost imediat acuzată de fraudă. în 1389 era descris, de către o persoană aparent cunoscătoare, drept: „pictat cu istețime, adevărul fiind atestat de artistul care l-a realizat".[2]

Mulți sunt însă cei care au dorit să creadă că este adevărat, în 1578, ajungând la Torino, unde se află și astăzi, în catedrala Sf. loan Botezătorul, faima giulgiului a crescut până într-un punct în care oamenii de știință au început să ceară ca linţoliul să fie supus testelor modeme, pentru a i se determina autenticitatea. Autoritățile ecleziastice au acceptat, dar fără tragere de inimă, și astfel a început controversa epocii contemporane.

încă de atunci, testele realizate pe fragmente ale giulgiului au dovedit, aproape cu certitudine, că este vorba de o farsă medievală foarte sofisticată. Văduva săracă a lui Geoffrey a angajat un artist necunoscut care să inventeze o relicvă atât de convingătoare încât, astăzi, originea ei a rămas deschisă dezbaterilor. Dar cum a fost creată imaginea? în cartea sa, *Ancheta asupra Giulgiului din Torino,* americanul Joe Nickell descrie tehnici cunoscute deja în secolul al XlV-lea, prin care imaginea ar fi putut fi obținută. Acestea includeau realizarea unei stătu’ încălzirea ei, apoi plasarea unei bucăți de pânză peste ea, pr vocând urme de arsuri superficiale, de pârliri ale țesăturii, ca puteau semăna cu portretul final de pe giulgiu. Autorul m<! afirmă că „sângele" de pe pânză nu este nici pe departe ceea ce

pare. Indiferent de soluția folosită pentru realizarea petelor, ea este doar la suprafața pânzei, nu a pătruns niciodată în structura firelor de ață. Mai mult de atât, portretul prezintă o siluetă care nu este deloc în conformitate cu legile iudaice (organele genitale masculine expuse, mâinile împreunate peste piept), ci, dimpotrivă, se potrivește descrierilor medievale ale înmormântării lui Hristos (mâinile împreunate modest peste abdomen).[3]

Tehnicile de stabilire a vârstei giulgiului cu ajutorul radio-carbonului de către trei laboratoare diferite fixează data realizării relicvei între 1260 și 1390. Credincioșii afirmă că mostrele folosite în cadrul acestor teste au fost, probabil, contaminate, în timp ce alții, precum Ian Wilson (convertit la catolicism) consideră giulgiul un test al divinității pentru cei cu credință în Dumnezeu, așa cum stă scris în Deuteronomul VI: 16: „Să nu ispitiți pe Domnul, Dumnezeul vostru" - o teorie care pentru Wilson, așa cum a recunoscut el în fața autorului american D. Scott Rogo în 1988, reprezintă un mijloc prin care poate continua să venereze giulgiul indiferent de ce spune știința.[4,5]

1. *Miracole,* D. Scott Rogo, Aquarian Press, Londra, 1991, p. 138.

2. „Rai și Pâmânt“, Michael Hutchinson, *The Skeptic,* voi. IV, nr. 4 (iulie/agust 1990), p. 21.

3. *Ancheta asupra Giulgiului din Torino,* Joe Nickell, Prometheus Books, Buffalo, New York, 1983.

4. *Op. cit.,* nota 1, p. XVI.

5. *Giulgiul din Torino,* Ian Wilson, Pinguin, Londra, 1979.

GRAHAM, Dr. James (*Vezi* PATUL CELEST)

GRAY, Muriel (contemporan) ***(FARSE ÎN MASS-MEDIA)*** în vara lui 1991, Muriel Gray, personalitate energică a mass-media scoțiene, a prezentat, pe canalul de televiziune Channel 4, un set de emisiuni denumite *ARTA A MURIT - Trăiască televiziunea!.* Inspirat din credința că arta kitsch este luată prea mult în serios, numele inițial al programului a fost HNÎ

(„Hainele noi ale împăratului"), dar s-a crezut că acesta dădea prea mult în vileag de la început. Filmată în Edinburgh (un oraș bogat în snobismul artistic), seria era formată din cinci emisiuni, prima parte concentrându-se pe prezentarea unor „artiști". Sculptorul Kenneth Hutchinson folosea ca materie primă carcase putrezite de animale; romanciera Laura Mason se inspira în creațiile sale literare din transcrieri ale discuțiilor telefonice de pe liniile de chat; iar casele biodegradabile ale arhitectei Hannah Patrizzio erau filmate aparent în Bavaria, dar de fapt, în Scoția. în cel de-al cincilea și ultim episod al seriei de programe, o discuție aprinsă între Gray și cei patru artiști s-a încheiat prematur când unul dintre „artiști" i-a aruncat moderatorului în față un pahar cu vin. Până în acest moment emisiunea fiind acceptată ca atare de către presă, public și criticii de artă (unii chiar inventând informații precedente despre cei patru artiști), Gray a dat totul în vileag, declarând că era o farsă. Toată lumea, cu excepția celei artistice, din nou luată prin surprindere, a fost teribil de amuzată. Poate că totuși mai există o speranță și pentru mass-media.[1]

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 126-128.

GREENE, Graham (1904-1991) ***(FARSE LITERARE)***

O altă glumă care s-a îngroșat prea mult. La începutul anilor ’60, *The Times* a publicat o scrisoare a Societății de prietenie anglo-texane, care fusese creată pentru a promova: „legăturile culturale și sociale dintre statul Stelei Singuratice și statul Texas[44] și care cerea o relație specială (deși nedefinită) între Marea Britanie și această țară. Scrisoarea era semnată de John Sutro și de romancierul Graham Greene, autor apreciat al unor cărți precum *Omul nostru din Havana* și *Un caz mistuitor.* Fără a fi cunoscut de multă lume drept un glumeț, Greene, care muncise din greu, simțea nevoia de o relaxare. De aici a pornit această farsă pe care ziarul *New York Times* a mirosit-o imediat: „Simțim cum scepticismul se depune pe oase, ca un exces de calciu/[4] Totuși (sunteți surprinși?) alții au luat scrisoarea în serios: dintre cele șaizeci de răspunsuri adevărate primite de Sutro și Greene, unul era din partea bancherului Sir Samuel Guinness, altul din partea procurorului general, Sir Hartley Shawcross. Așadar se formase o veritabilă Asociație anglo-texană, printre membrii ei aleși numărându-se și Guinness, cu un program plin de evenimente culturale organizate. Ambasadorul

american i-a oferit lui Sutro stindardul statului Texas când se aflau în mijlocul unei petreceri cu grătar, găzduită de aviația militară americană; ducele de Edinburgh a participat la o petrecere cu cocktail în Londra; și o placă a fost dezvelită pe locul unde s-a aflat vechea ambasadă a republicii Texas, de pe strada Pickering din Londra. Năuciți de ceea ce creaseră, Sutro și Greene și-au dat în curând demisia, dar societatea lor a continuat să înflorească.[1]

l.Yapp, *op. cit.,* pp. 40-41.

1

Motion picture (în cngL) = o succesiune de imagini fotografice consecutive, proiectate pe un ecran într-un ritm atât de rapid, încât creează iluzia de mișcare naturală.

♦ „Savage“ (în engl.) = sălbatic, necivilizat.

2

Ziua Dfebarcărilor] = 6 iunie, ziua invaziei Europei de Vest de către Forțele Aliate.

3

Fundamentalism = mișcare a protestantismului american de la începutul secolului al XX-lea, ca reacție la modernism, accentuând infailibilitatea Bibliei nu doar în privința credinței și moralei, dar și în cea a scrierii istoriei.

♦ Membrii unui ordin monaho-cavalcrcsc din Palestina, de la începutul secolului al XH-lca. Se mai numeau și *ospitalieri.*

♦♦ Begarzi și Beguine = etimologie conjuncturală. Provin ori din vechiul termen flamand *beghen* = a se ruga, a nu cerși, ori din numele Bcga, sfântul protector din Nivclles; de asemenea, pot fi un derivat al numelui Lambert le Begue, un preot din Liege care a a construit, în orașul său natal, o mănăstire pentru văduve și orfani. Beguinele erau femei rămase singure pc vremea cruciadelor, dedicându-și viața rugăciunii și acțiunilor de caritate. Nu puteau fi numite călugărițe, deoarece nu depuneau nici un jurământ față de Biserică; se puteau căsători și nu renunțau la bunurile personale. Se întrețineau singure prin muncă fizică sau învățându-i carte pe copiii orășenilor. Nu acceptau nimic de pomană. Begarzii erau toți laici, bărbați simpli, fără a depune nici ei jurăminte bisericești; regulile în fiecare

comunitate nu erau uniforme, supunându-se doar superiorilor locali. Spre deosebire de beguine, ei nu aveau proprietăți personale, membrii fiecăre grup având bunuri comune, trăind și mâncând sub același acoperiș. ♦♦* O sectă fanatică și eretică ce a înflorit în secolul al XlII-lea, dar a continuat și în secolele următoare. Originea sa era odată atribuită eforturilor misionare ale Sfântului Antonio din Padova, din orașele aflate în nordul Italiei; dar mișcare s-a extins, cu timpul, în toată Europa . Această epidemie mintală cuprinsese persoane de toate vârstele și din toate păturile sociale, care se biciuiau și autope-depseau în cadrul paradelor anuale, căindu-se pentru toate păcatele din lume. ♦♦♦♦ Anabaptism = doctrină religioasă care preconizează botezul la o vârstă matură.

4

Maniheism = religie întemeiată de Mani (sau Manes sau Maniheus, cca 216-217) bazată pe dualismul binelui și răului, răspândită în Persia, Asia Centrală, Siria, Mesopotamia, Egipt și China. Cuprinde elemente de zoroas-trism, mazdeism, creștinism, gnosticism ș.a.

♦ Iconoclasm = *(în Imperiul Bizantin)* Mișcare socială, politică și religioasă din sec. al VIII-lea - al IX-lea, îndreptată împotriva aristocrației laice și ecleziastice, sub forma luptei contra cultului icoanelor.

5

Svengali = o persoană care o domină complet pe alta, de obicei din motive egoiste sau malițioase. Provine de la numele inumanului hipnoterapeut cu același nume din romanul *Trilby* (1894) al scriitorului G. Du Maurier.

6

Mișcarea „Crucea trandafirului** luptă pentru stabilirea și perpetuarea libertății - libertatea minții, a spiritului și a sufletului. „Scopul societății este de a permite ajutor și încurajare reciprocă în rezolvarea celor mai mari probleme ale vieții și în aflarea secretelor naturii; de a facilita studiul sistemului filozofic stabilit pe baza Cabalei și pe doctrinele lui Hermes Trimegistus... și de a investiga simbolistica a tot ceea ce a mai rămas astăzi din înțelepciunea, arta și literatura lumii străvechi.**

7

Care crește pe soluri sărate.

♦♦ Ordin de călugări întemeiat cu scopul de a apăra locurile considerate sfinte.

GREGORY, Maundy (1877-1941) ***(ESCROCI)***

La fel de sărac în copilărie și la fel de ambițios ca Horatio Bottombley, Arthur John Peter Michael Maundy Gregory a câștigat o avere din vânzarea de titluri celor disperați după onoruri. Cel mai mare fiu al unui preot din Hampshire, Maundy a fost profesor, apoi actor înainte de a-și deschide, în 1907, o agenție de teatru. Deși afacerea nu a mers, lăsându-1 lefter, prin intermediul ei și-a făcut o grămadă de relații folositoare. Strângând informații despre cei „străini și nedoriți[44], când primul război mondial a izbucnit, a reușit să fie recomandat Serviciilor Secrete de la Whitehall unde, inspirând farmec și încredere, „geniul remarcabil și felul lui încântător de a fi i-au câștigat un loc de cinste în opinia bărbaților cu experiență și probitate[44].[1] Creându-și imaginea unui om cinstit și cu influență prin lansarea unei reviste curajoase anticomuniste, *The Whitehall Gazette and St James Review,* și prin deschiderea propriului club - Ambasador - el și-a înființat un birou de lux pe strada Parlament nr. 10, aproape de str. Downing*. Se îmbrăca elegant, avea degetele acoperite de inele, o orhidee la butonieră și un lanț de aur atașat de un ceas mare bătut cu diamante. După război, când vântul revoluțiilor șuiera prin Europa, a început să se specializeze în a avea grijă de nobilime și de membrii detronați ai familiilor regale. în scurt timp, se mândrea cu o situație financiară atât de bună, încât deținea un apartament în Hyde Park Terrace**, altul în Brighton***, un hotel și două iahturi.

De unde veniseră toți acești bani? De la victimele sale, cărora le vindea titluri de onoare. Tariful mediu era de 10.000 de lire pentru demnitatea de cavaler, 35.000 de lire pentru titlul de baronet și 50.000 pentru cel mai mare titlu aristocratic, cel

♦ Downing Street, stradă renumită din cartierul de vest al Londrei, pe care se află palatul guvernului și reședina prim-ministrului englez.

♦* Parc public din Londra.

♦♦♦ Oraș în sud-estul Angliei, stațiune litorală.

de pair[1]. Folosindu-se de bogatele lui relații, descoperea cine urma să primească un titlu de onoare și dacă individul respectiv îl dorea atât de mult încât să accepte să-l plătească. Apoi îi trimitea victimei o scrisoare în care îi sugera o întâlnire pentru a discuta problema confidențial. Mulți au plătit fără a ști măcar dacă au obținut vreodată titlul. Sau Gregory căuta oameni de afaceri bogați dornici să fie înnobilați, apoi le falsifica numele pe Lista de Titluri.

Dar în timp ce guvernul putea vinde titluri de onoare (guvernul de coaliție al lui Lloyd George a vândut așa ceva în valoare de peste șase milioane de lire pentru a mări fondurile Casei Lorzilor și a câștiga susținători), persoanele individuale nu aveau acest drept, mai ales după 1925, când noul guvern conservator al lui Stanley Baldwin a declarat această formă de comerț ilegală. Dar Gregory a continuat oricum, deși conservatorii au infiltrat un reprezentant oficial în organizația lui Maundy pentru a obține lista de persoane cărora acesta din urmă le promisese titluri. în curând, totul a început să meargă prost. Plătind 30.000 de lire pentru tilul de baronet, un client a murit înainte de a-1 primi și executorii săi testamentari au pretins banii înapoi. în decembrie 1932 (amenințat cu șantajul pentru homosexualitatea lui: un delict criminal pe atunci), i-a oferit locotenentului comandant Edward Leake, din marina regală, titlul de cavaler pentru 12.000 de lire. Leake s-a dus apoi la poliție. Gregory a fost arestat. Judecat pe Bow Street conform Decretului 1925, s-a declarat, la sfatul avocatului său, nevinovat. Amendat cu 50 de lire sterline și pedepsit cu două luni de închisoare, după eliberare a plecat la Paris unde a trăit sub numele de Sir Arthur Gregory. A ajuns însă într-un spital german, unde a și murit în 1941. Un final atât de previzibil!

1. Daily Sketch, 22 februarie 1933, citat în Yapp, *op. cit.,* p. 46.

GROENLANDA ***(FARSE ALE EXPLORATORILOR)***

Cunoscuți mai mult pentru violuri, jafuri și arta navigării decât pentru imaginație, vikingii erau niște mincinoși talen-tați. în secolul al IX-lea, ajungând pe cea mai mare insulă a lumii, ei au găsit o întindere înghețată de munți în interiorul Cercului Arctic, optzeci și cinci la sută din ea rămânând pentru totdeauna sub gheață. Doar ariile de coastă erau, la margine,

înverzite - numai în timpul verii. Deși se întâmpla cu o mie de ani în urmă, înainte de mica eră glaciară, iar climatul era puțin mai plăcut decât în prezent, era imposibil de trăit aici. Cum ar fi putut să atragă locuitori?

Simplu! Dându-i numele de *Groenlanda!**

între timp, un alt neam de vikingi găsise o altă insulă în nordul Oceanului Atlantic. Deși aflată la o latitudine de 66 grade nord, aceasta avea păduri verzi, munți vulcanici fertili-zabili și mai multe primăveri călduroase decât oriunde pe mapamond. Era un pământ aspru, dar sănătos și înviorător - aici se înregistrează cea mai scăzută rată a mortalității în rândul femeilor (79,5 ani). Așa că vikingii s-au hotărât să păstreze pentru ei ceea ce au descoperit. Prin urmare, pentru a-i descuraja pe potențialii imigranți, au inventat o nouă imagine a țării lor: cel mai friguros ținut de pe pământ, unde era ger ca în infern (cu originea într-o legendă despre Scandinavia medievală - un ținut de gheață, zăpadă, negură și întuneric, ce se întindea la nord de Abis). Și, pentru a-și atinge obiectivul, ce nume credeți că i-au dat - care altul? - *Islanda*[2] [3].[1]

1. Goldberg, *op. cit.,* p. 27.

GUERRE, Martin (d. 1560) ***(IMPOSTORI)***

Această înșelătorie extraordinară a fost ecranizată și filmată în Franța cu titlul *întoarcerea lui Martin Guerre* (1982), Gerad

Depardieu interpretând rolul titular. Ea a început în jurul anului 1538, în satul Artigat din regiunea Ariege din Pirineii francezi, când Bertrande de Rols s-a căsătorit cu Martin Guerre. Ambii erau adolescenți, nici nu împliniseră paisprezece ani. Ea era localnică, provenind dintr-o familie bună, pe când el era descendent al bascilor. Deși, după opt ani de zile, a devenit în sfârșit tată, Martin nu se simțea la locul lui. Nu avea nici educație și nici aptitudini pentru viața de la țară. După o dispută aprinsă cu tatăl său, deoarece îi furase bătrânului niște grâne, n-a mai putut îndura și în 1548 a plecat.

In ciuda faptului că fusese bine îngrijită de către cele două familii, Bertrande se simțea total abandonată. Nu se putea recăsători și era prea

mândră ca să împrăștie vești false, despre moartea soțului ei. Apoi, în 1556, după opt ani de singurătate și goliciune sufletească, ea este luată de către cele patru surori ale lui Martin, care aflaseră că acesta se întorsese, pentru a se întâlni din nou cu soțul ei. Dar oare era acesta Martin? Se schimbase atât de mult: era mai scund, mai puțin agil - și ce se întâmplase cu cicatricea de deasupra sprâncenei? Dar cine își mai putea aduce aminte exact cum *arăta* el? Surorile lui l-au acceptat drept adevăratul Martin, tatăl lor murise, iar Bertrande era mai fericită ca niciodată. Locuitorii satului erau și ei nedumeriți. Au ajuns însă la concluzia că îl revedeau, într-ade-văr, pe Martin.

De fapt, numele lui era Pancette du Thil. Venit de departe, din nord, se întâlnise cu Martin Guerre în timp ce serviseră, ca soldați, în armata regelui Henric al Il-lea, în Picardy, și deja, între 1553 și 1554, fuseseră confundați unul cu altul. Observând șansa ivită, Pancette a început să-1 studieze pe Martin, care nu dorea deloc să se întoarcă acasă, și în 1556 a ajuns în Artigat în speranța că se va alege cu o moștenire mai mare decât orice ar fi putut obține în această viață săracul (deși cu limba aurită) Pancette. Mutându-se în vechea casă părintească împreună cu fiul „lor", Sanxi, cuplul a dat în curând viață la două fetițe. Bertrande știa că este o căsătorie falsă, dar amân-

doi erau fericiți. Martin se pricepea la gospodărie, se ocupa și de pământul familiei Guerre, dar când s-a decis că o parte din averea strămoșească din ținutul basc ar putea fi vândută la un preț profitabil, a început controversa cu unchiul Pierre. Bătrânul a refuzat să îi prezinte registrele financiare ținute de el de când fratele lui murise. începând o acțiune în instanță, „Martin" a câștigat dreptul de a vedea registrele. Pierre l-a acuzat că este un impostor, iar cizmarul local i-a dat dreptate: adevăratul Martin avea tălpi mai mari.

Disputa a împărțit satul în două. Alarmați, Bertrande și Pan-cette au rememorat viața lor împreună din trecut, din 1538, ea învățându-I „cele mai ascunse aspecte ale căsătoriei". La sfârșitul anului 1559, un proprietar de pământ l-a trimis pe Pan-cette la închisoare pentru că îl suspecta de incendiere, chiar în timp ce ancheta unchiului Pierre scotea la iveală existența a doi bărbați care îl cunoscuseră cândva pe Pancette du Thil.

Eliberat și achitat de acuzația de incendiere, Pancette a fost răpit de bătrânul Pierre și ginerii săi și transportat, cu o căruță, la o altă închisoare din Rieux. Răpitorii au spus că Bertrande căzuse de acord cu această acțiune. De fapt, hărțuită de mama și tatăl ei vitreg, Bertrande nu putea decât accepta brutalul *fait accompli* și spera că varianta exersată împreună cu soțul ei va fi valabilă la proces. >

în rândul celor 150 de martori sosiți la tribunal, a dominat atitudinea „nu știu", dar scepticii erau mai numeroși decât cei care credeau în Pancette. Elanul acestuia din urmă s-a dovedit însă impresionant. Nu era îngrijorat de vorbăraia despre tălpile lui mai mari sau despre absența cicatricei. „Unchiul Pierre te-a obligat să spui asta!" i-a declarat el soției Bertrande, când ea l-a numit - sub presiuni - impostor, deși, sub jurământ, l-a recunoscut ca soț.

Totuși, el a fost găsit vinovat. Bătrânul Pierre nu dorea decât să i se ceară iertare și să i se plătească o amendă, dar avocatul regelui a cerut ca inculpatul să fie decapitat. Pancette a făcut apel la *parlement-u].* din Toulouse, unde cazul lui a fost redeschis în februarie 1560. Pledoaria sa i-a impresionat pe judecătorii cu experiență, îmbrăcați în robe splendide, din vechea capitală a provinciei Languedoc. El a părut „sincer în tot ceea ce a spus“, în timp ce Pierre era considerat perfid și îngrozitor. La urma urmei, care era problema principală? Judecătorii doreau să sprijine acest mariaj evident fericit și pe cei trei copii. Era clar, „Martin[44] își iubea soția; comportamentul lui dovedea că e conștient că Bertrande fusese forțată să facă declarații împotriva lui. Cât îl privește pe unchiul Pierre, acesta refuzase să prezinte registrele și avea la activ o tentativă de vătămare corporală. Așa că au hotărât ca bătrânul să fie pus în lanțuri, departe de „Martin[44] și de Bertrande, până se va lua decizia finală, care se înclina tot mai mult în favoarea lui Pancette.

Apoi a apărut adevăratul Martin Guerre.

în momentul în care acest bărbat cu un singur picior, întors din războaiele din Flandra, a intrat șchiopătând în curtea de judecată, sora lui cea mai mare i-a sărit de gât și l-a îmbrățișat, suspinând. Pancette și-a amintit de trecut mai bine decât Martin, dar zarurile erau aruncate. Bertrande s-a lăsat la mila judecătorilor. Pancette o păcălise pe ea, ca, de altfel, pe toată lumea! Femeia

le crezuse la început pe surorile lui Martin, dar când și-a dat seama de înșelătorie, l-a trimis în judecată! „Uimit și îngrozit[44], Pancette a asistat cum Bertrande declara că este numai și numai vina ei. Trimis la spânzurătoare de către biserica din Artigat, Pancette a murit cu mândrie și bravură, măr-turisindu-și elocvent păcatele și regretele. Martin și Bertrande s-au împăcat și au mai avut un fiu - dar încă există bănuiala că multă lume din sat l-a preferat pe simpaticul Pancette în locul severului Martin și că Pierre Guerre însuși l-ar fi sprijinit pe Pancette, despre care știa că este un impostor - doar dacă nu s-ar fi certat.[1]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 171-180.

„Dacă imit semnătura lui Rembrandt pe o bucată de hârtie igienică, există afaceriști de pe Bond Street care vor susține că însuși Rembrandt a folosit această hârtie."

(Eric Hebbom, falsificator de artă)

„HAINELE NOI ALE ÎMPĂRATULUI"

Această faimoasă povestire a scriitorului olandez Hans Christian Andersen (1805-1875), în care nimeni nu vrea să fie prima persoană care să recunoască starea de fapt limpede pentru toată lumea, și anume că împăratul lor este complet dezbrăcat, rezumă exemplar faptul cum multe farse de succes se bazează nu numai pe dibăcia farsorului, ci și pe tendința, în masă, a victimelor de a se autoamăgi. După cum sugerează și afecțiunea cu numele de „sindromul memoriei false", oamenii sunt capabili să creadă absolut orice vor să creadă, orice au impresia că se așteaptă de la ei sau orice li se sugerează de către personaje cu o anumită autoritate. în povestea lui Andersen, balonul autoamăgirii în masă este spart doar când un copil naiv observă și declară cu voce tare ceea ce este evident, astfel încât, dintr-o dată, toți cei prezenți par să observe și ei ceea ce oricum observaseră tot timpul - că *„împăratul este dezbrăcat!"*

HAMPTON, David (1964-) *{IMPOSTORI)*

Alungat din casă (orașul Buffalo, USA) de către tatăl său, un avocat sătul până peste cap de precocitatea răzvrătită a fiului, David Hampton s-a hotărât să ia pe sus Manhattan-ul. Era în 1981, el avea doar șaptesprezece ani și era conștient de geniul său și de cariera extraordinară care îl aștepta în teatru. Așadar, evident, a rămas îngrozit când portarul faimosului club Studio 54 nu le-a permis, lui și prietenului său, intrarea. S-a hotărât atunci să se răzbune. Deghizându-se în fiul lui Sidney Poitier, o vedetă a cinematografiei americane (care avea doar fiice, dar cine știa?), a închiriat o limuzină și a oprit în fața clubului. Din mașină a sărit prietenul lui, rugând lumea să facă loc pentru fiul lui Poitier. Paznicii, nerecunoscându-i pe tinerii pe care tocmai îi respinseseră, i-au ajutat respectuos să intre. Nu li s-a cerut nici un act de identitate, băuturile au fost din partea casei și Hampton și-a dat seama că dăduse peste o mină de aur.

Apărând la ușa apartamentului actriței Melanie Griffith, de care se ocupa, în absența ei, un actor și regizor în același timp, „David Poitier“ i-a spus acestuia că Melanie îl lasă tot timpul să stea la ea când sosește în oraș. Și a fost crezut.

Mai departe, beneficiind de generozitatea celor din campusul Universității Connecticut, i-a furat agenda unui student bogat, câștigându-și astfel accesul în cele mai exclusiviste familii din Manhattan. Prezentându-se drept un prieten al fiicei lor, Josie, David le-a spus lui Lea și John Jay Iselin (pe atunci președintele canalului public de televiziune din New York, WNET) că fusese jefuit pe drum, după ce a ieșit din aeroport. Cuplul i-a oferit găzduire și i-a împrumutat bani. A doua zi, Osbom Elliott, decanul Facultății de Jurnalistică a Universității Columbia, a fost păcălit la fel.

Și Hampton a continuat tot așa, devenind oaspete de onoare în numeroase case, până când, în final, s-a ivit un fapt ciudat: Sindey Poitier nu are băieți! Victimele furioase ale lui David au depus plângeri la poliție. în instanță, apărarea i-a obținut o pedeapsă cu suspendare: înțelegerea era ca el să părăsească orașul New York și să nu se mai întoarcă aici niciodată. Dar, incapabil să vadă Manhattan-ul supraviețuind fără el, s-a întors tot ca David Poitier, cazându-se la un hotel din New York. Descoperit din nou, și-a petrecut următorii doi ani în închisoare. Dar oare asta l-a învățat minte? Nicidecum. Eliberat, pretinzând că, în ultimii trei ani, cutreierase prin Paris,

Londra și Roma ca gigolo, s-a întors în faimoasa citadelă americană, unde a atras imediat atnția când a refuzat să-i plătească unui taximetrist costul călătoriei. Arestat, nu s-a prezentat la proces, motivând că se afla în acel moment în spital, în urma unui accident de mașină. Când, în cele din urmă, a binevoit să apară la tribunal, a prezentat o dovadă în scris a drumului cu ambulanța către spital. Amendat cu 500 de dolari pentru refuzul de a achita taxa pentru taxi și primind încă o pedeapsă cu suspendare, era pe punctul de a scăpa basma curată, când s-a observat că dovada în scris era falsificată. A fost imediat arestat.

Nimeni nu ar fi manifestat interes față de isprăvile lui, dacă dramaturgul John Guare, fascinat de Hampton, nu ar fi scris *Șase trepte de separare,* o piesă bazată pe imposturile asumate de David. Nominalizată la premiul Tony, această comedie neagră a umplut sălile de teatru. Hampton, susținând - pe bună dreptate - că piesa nu ar fi existat fără el, a încercat să obțină un ordin judecătoresc prin care să oprească producția artistică până când va primi partea lui de profit. Plângerea a fost refuzată, dar el a continuat să-și susțină cauza prin intermediul mass-media, bucurându-se de popularitate datorită aparițiilor televizate și la posturile de radio -până în prezent însă, marea carieră teatrală pe care odinioară o aștepta cu atâta încredere l-a ocolit din plin.[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 97-103.

HANAU, Marthe (cca 1890-1935) *(FRAUDĂ)*

Aproape la fel de remarcabilă ca Therese Humbert, această fiică a unui industriaș din Lille compensa ceea ce-i lipsea din punct de vedere fizic cu ambiție și voință. Căsătorită cu omul de afaceri Lazare Bloch înainte de primul război mondial, ea a inventat o cremă de înfrumusețare, pe care soțul ei a vândut-o cu succes. Până în 1914, fabrica lor avea o sută de angajați. Războiul i-a trimis pe muncitori în tranșee, iar înclinațiile ei lesbiene au reprezentat sfârșitul mariajului; dar Bloch a rămas prietenul și asociatul ei cel mai bun. După sfârșitul războiului, Marthe a cumpărat un săptămânal financiar aflat în pragul falimentului, *Gazette du Franc et des Nations* și a atras în echipa ei, prin salarii mari, jurnaliști profesioniști. Adoptând o

politică radicală, *Gazette* a devenit, în curând, o publicație pe care nimeni interesat de lumea finanțelor nu o putea ignora.

Dar adevăratul plan al Marthei era ca informațiile oferite de revista ei să-i influențeze pe cititori să investească în companiile conduse de ea și de asociații ei. Schema a lucrat perfect. Căutătorii de profituri rapide de pe piața de mărfuri se interesau rareori cu atenție de produsele și serviciile companiilor ce vindeau acțiuni, iar firmele doamnei Hanau, toate cu nume vagi, nu produceau nimic folositor. Dar asta nu deranja pe nimeni atâta timp cât prețul acțiunilor creștea, încurajat de cererea tot mai mare creată în rândul cititorilor revistei *Gazette.* Cât îi privește pe jurnaliștii care scriau articolele cu putere de influență, creând astfel cererea pe piață, Madame Hanau îi plătea de zece ori mai mult decât alți editori. Puțini redactori erau bogați; mulți duceau vieți costisitoare. Erau, așadar, fericiți să-i ofere patroanei sfaturi despre orice și-ar fi dorit ea.

Creând acum o rețea de publicații ce manipulau piața investițiilor și prețul acțiunilor, Marthe a pus bazele unei agenții de presă care să se ocupe de informațiile financiare: agenția In-terpresse. Cu aceasta, a adus o provocare puternicei agenții Havas - furnizorul principal de informații financiare pentru cele mai mari ziare din Franța. Oferind condiții de lucru mai bune, Hanau a capturat o parte din aceste ziare puternice și în 1928 s-a simțit încrezătoare pentru a scoate pe piață, sub propriul ei nume, o emisie de obligațiuni cu amortizare pe termen scurt și cu o valoare nominală de opt cenți, oferind investitorilor o schemă de profit ce promitea, în final, creșterea valorii obligațiunilor la patruzeci de cenți fiecare. Dar de data aceasta Hanau a mers prea departe. în timp ce se bucura de averea acumulată, băncile și-au dat seama de pericolul reprezentat de afacerile ei și, împreună cu agenția Havas, s-au pregătit de război. Au început să circule zvonuri despre Madame și companiile ei fantomă. Deși, pentru o vreme, a reușit să scape de gura lumii cu ajutorul mitelor provenite de la „fondul de reptile" („reptilele" fiind politicieni corupți aflați pe statul ei secret de plată), în scurt timp existau atât de multe capete de acuzare pe numele ei, încât procurorul nu le-a mai putut ignora.

în ciuda temerii că o prăbușire bruscă a imperiului lor va duce la o criză financiară națională, Madame Hanau, Lazare Bloch și mai mulți asociați au

fost arestați în decembrie 1928 și acuzați de conspirație în scopul obținerii de bani prin fraudă, pentru a-i investi în companii legate de revista *Gazette.* Deși afirma că judecătorul este un ignorant în materie de finanțe, că acuzațiile au ca motiv doar răzbunarea și că ar putea să-și răsplătească toți clienții dacă ar fi pusă în libertate, după cincisprezece luni petrecute în custodia închisorii St Lazare, a fost pusă sub acuzare. Imediat, a intrat în greva foamei. Transferată la spitalul Cochin din Neuilly, a continuat să nu mănânce, în ciuda eforturilor depuse de doisprezece infirmieri. în cea de-a douăzeci și una zi a băut o cafea cu lapte și, în noaptea următoare, a fugit coborând pe geam cu ajutorul cearșafurilor legate de calorifer. „Dezgustată de violența cu care am fost tratată, plec", se putea citi în bilețelul lăsat de ea în urmă.

Acum liberă, ce credeți că a făcut? A luat un taxi înapoi la închisoarea St Lazare și a cerut „ospitalitate". După ce i s-a permis intrarea, a leșinat deoarece nu mâncase nimic de trei săptămâni. Ziarele au numit evadarea ei „o farsă reconfortantă", dar Chiappe, directorul poliției, s-a temut că, dacă Hanau va muri, vina va cădea asupra lui. în aprilie 1930, el a recomandat eliberarea ei temporară pe cauțiune. Marthe și-a recăpătat puterile într-un spital de copii pe măsură ce procesul se tot amâna. Fiind nevoită să le facă față creditorilor înfuriați, ea i-a asigurat că, o dată ce va fi achitată și i se va permite să-și reia afacerile, își vor primi banii înapoi. O mare parte din creditori a aclamat-o, restul a huiduit-o.

Când procesul a început la 20 februarie 1931, s-a dovedit imposibilă excluderea tuturor numelor de pe lista „reptilelor" implicate. Scandalul a fost imens. Marthe a fost trimisă la doi ani de închisoare (mare parte din pedeapsă deja săvârșită) și amendată doar cu 300 de franci. Bloch a primit optsprezece luni, ceilalți complici au fost achitați. Eliberată, ea a cumpărat jurnalul *Forces* și în aprilie 1932 a fost din nou arestată. Publicând un articol despre aspectele dezonorante ale pieței financiare, Marthe citase ca sursă un raport secret al poliției despre ea însăși. Interogată de avocatul acuzării, a refuzat să declare cum a intrat în posesia raportului cu pricina și a afirmat că justiția franceză este cea mai coruptă din întreaga lu me. Când a ieșit la iveală că dosarul din care citase în artico se aflase în sertarul ministrului de Finanțe Flandin, nu a avut de declarat decât atât: „Cineva a avut o cheie". Pedepsită cu trei luni de închisoare pentru că primise un

document furat, a făcut apel în instanță. Acțiunea i-a fost refuzată, așa că a fugit de justiție, dar a fost din nou prinsă și încarcerată.

La 19 iulie 1935 Marthe Hanau a fost găsită moartă în pușcărie. Cineva îi dăduse, pe furiș, somnifere. Cu o zi înainte să moară, spusese: „Voi fi întotdeauna amanta destinului meu."[1]

1. Larsen, *op. cit.,* **pp. 1520-161.**

HARTZELL, Oscar Merril (d. 1943) ***(ESCROCI)***

Autorul uneia dintre cele mai profitabile farse ale secolului al XX-lea, acest ambițios fiu al unui fermier din Madison, lowa, a părăsit orașul de baștină și în 1913 s-a mutat în Des Moines. Aici a întâlnit-o pe Sudie B. Whiteaker, o văduvă descurcăreață și plină de inventivitate, care câștigase 65.000 de dolari din vânzarea de acțiuni pentru o proprietate nefolosită, pe care, spunea ea, o putea revendica - proprietatea îi aparținea lui Sir Francis Drake, temerarul marinar și navigator în jurul pământului în perioada elisabetană a Angliei. împrumutată din analele înșelătoriilor de-a lungul vremii, această farsă i-a păcălit pe mulți cetățeni din lowa înainte de a ieși la iveală și tot înainte ca autoarea ei să fie trimisă la închisoare.

Hartzell, impresionat, a ținut minte întâmplarea cât timp a durat primul război mondial, iar în 1921 a pornit la drum în aceeași aventură. Dar acolo unde doamna Whiteakcr fusese doar o amatoare, el s-a dovedit mult mai organizat și cu o viziune măreață. Mutându-se la Londra și trimițând toată corespondența prin serviciul de curierat American Express (deoarece era un delict federal să folosești Poșta Americană de stat în scopuri frauduloase), el și-a ales ca țintă doar persoane care s-ar fi putut crede urmașii unui mare erou. Selectând nume din directoarele comerciale, a trimis scrisori unor potențiale victime cu numele de Drake sau înrudite cu cineva purtând acest nume. A spus că făcuse o descoperire extraordinară; că Sir Francis Drake a avut un fiu nelegitim care, trimis la închisoare pentru a se evita scandalul, fusese jefuit de dreptul lui moștenire. Eliberat doar după ce a jurat cu solemnitate să nu dezvăluie niciodată numele tatălui său, se căsătorise și devenise la rândul lui tatăl unui băiat, al cărui descendent încă mai trăia! Pretinzând că îl descoperise pe acest adevărat moștenitor al proprietății

acum în valoare de 22 de milioane de dolari, Hartzell îi informa pe destinatari că acest bărbat, ce dorea să lupte în instanță pentru dreptul lui la moștenire, îl numise pe el, Oscar Merril Hartzell, reprezentantul său. Desigur, numele bărbatului nu putea fi dezvăluit, ca nu cumva „tribunalele secrete din Anglia[41] să încerce să-1 oprească în demersul lui. Neavând însă bani pentru proces, moștenitorul îl autorizase pe Hartzell să strângă fonduri prin vânzarea de acțiuni ale proprietății. Contribuțiile, scria el, urmau să fie rambursate la o rată de 500 de dolari pentru fiecare dolar investit. Totuși, moștenitorul stipulase ca toate contribuțiile să fie acceptate doar din partea persoanelor cu numele de familie Drake sau înrudite cu acest nume. „Donatorii", după cum îi numea Hartzell, vor trebui să semneze un document în care depuneau jurământ că vor trimite banii doar prin sistemul American Express și își dădeau cuvântul de onoare că vor păstra „tăcerea, secretul și că nu vor crea neliniște". Oricine ar fi încălcat aceste promisiuni își pierdea contribuția și era tăiat de pe lista beneficiarilor.

Era ca un vis devenit realitate. Adna Shepherd, *nee* Drake, una dintre primele persoane care au căzut în plasă, și-a ipotecat locuința pentru a investi 5000 de dolari. Alți lowan Drake (nici unul, se pare, nu auzise de Sudie B. Whiteaker) au contribuit fiecare cu câte 166.775 de dolari. Numindu-i pe cei din neamul Shepherd primii din cei cincisprezece agenți care operau în nouă state, Hartzell le-a cerut să strângă 2500 de dolari pe săptămână pentru a acoperi prețul investigațiilor și al bătăliei legale ce urma să aibă loc. Trimițând, din când în când, „rapoarte" despre evoluția afacerii pentru a-și menține victimele fericite și în expectativă, Hartzell s-a ocupat liniștit de afacere timp de unsprezece ani. Nimeni, se pare, nu și-a pus întrebarea evidentă: cum e posibil, după mai mult de trei secole, să mai existe un singur moștenitor printre toți descendenții familiei Drake? Dar nu numai atât, de ce nici una dintre victime nu-1 întâlnise niciodată personal pe Hartzell?

Inventivitatea lui nu a slăbit nici o clipă. Sugerând că fiecare fluctuație din șubreda economie britanică era legată de această bătălie juridică în desfășurare, el a mărit valoarea proprietății fictive la 400 de miliarde de dolari, insinuând că însăși regina Elisabeta se îngrijise de copilul nelegitim al lui Sir Francis, făcând astfel aluzie la implicarea familiei imperiale britanice. Totuși, amintindu-și probabil aforismul lui Abe Lincoln despre

imposibilitatea de a fraieri pe toată lumea în același timp (până în acest moment, se strânseseră 70.000 de „donatori") și încercând să-și potolească propriile temeri plătind de trei ori pe săptămână ședințe cu domnișoara St John Montague, o foarte cunoscută ghicitoare în globul de cristal, Hartzell știa că, în curând, va trebui să se retragă. Așadar, în vara anului 1932, și-a pregătit dispariția trimițând agenților lui telegrame prin care îi anunța că ultima înfățișare în justiție privind moștenirea a fost fixată la data de 1 iulie 1933. Dar imediat totul s-a prăbușit. Mai mulți agenți, folosind neglijent serviciile Poștei Americane, au fost arestați. Cei care au rămas în libertate se întruneau în secret sperând că vor găsi o cale de ieșire, unele întâlniri înregistrând chiar și 4000 de participanți. Hartzell îi îndemna prin telegrame să se adreseze în scris membrilor Congreslui, procurorului general, și chiar președintelui Roose-velt. Dar era prea târziu. Departamentul de Stat pornise deja pe urmele lui. Extrădat din Marea Britanie în februarie 1933, a fost arestat în New York de către FBI și apoi acuzat de fraudă în statul lowa. Spunându-le agenților săi că întregul chin la care a fost supus nu este altceva decât o dovadă în plus a legitimității revendicării sale și că Washington și Londra conspirau împreună împotriva lui, cei mai fideli dintre aceștia au continuat investițiile. Hartzell a mai primit 130.000 de dolari, destul ca să-și plătească eliberarea pe cauțiune; și-a angajat avocați și a trăit confortabil până la 1 iulie 1933, când ziua cea mare a sosit și trebuia reglementată situația proprietății Drake.

Adus în fața justiției, Hartzell a fost acuzat de înșelarea a 270.000 de oameni. Martorii pregătiți să jure că îi dăduseră bani erau la dispoziția acuzării, dar toți ar fi dorit să facă declarații în favoarea lui. încrederea lor în el a supraviețuit chiar și iremediabilelor pierderi financiare. Trimis la închisoare pentru zece ani de zile, pe motiv că ar fi cauzat „trimiterea de corespondență prin poșta de stat în scopul de delapidare", a început săvârșirea pedepsei în ianuarie 1935; până în acel moment însă, farsa căpătase o viață proprie. Bani pentru Hartzell și pentru investiția în fondul Drake continuau să curgă în valuri. Când fostul său sediu din America a devenit obiectul unei razii, a ieșit la iveală că, din momentul condamnării lui, contribuțiile se ridicaseră la valoarea de 350.000 de dolari: o altă sumă de 25.000 de dolari sosise la trei zile după razia poliției. Părea o situație de neoprit. Se zvonea că un important post de radio anunțase apropierea reglementării, injustiție, a statutului moștenirii. De asemenea, se auzea că

un vas din cheiul de acostare Galveston adusese primul transport de aur din Anglia. Chiar și când „donatorilor" locali li s-a arătat că respectivul vas transporta doar conducte de petrol, ei au tras concluzia că este vorba de altă mușamalizare a guvernului și că, în curând, adevărul va ieși la suprafață, Hartzell va fi eliberat și investițiile lor vor fi răsplătite. Unii din ei au murit crezând aceste lucruri.

Farsa, care a adus un profit de peste două milioane de dolari, nu a fost demascată niciodată cu adevărat.

în timp ce-și îndeplinea sentința în închisoarea de la Fort Leavenworth, Hartzell a început să sufere grav de iluzia grandorii și, mutat într-un spital de boli mintale, a murit acolo în 1943.[1]

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 209-218.

HEARST, William Randolph (1863-1951) ***(FARSE***

ÎN MASS-MEDIA, vezi și FARSE DE RĂZBOI)

Acestui baron american al presei scrise (devenit sursă de inspirație pentru filmul *Cetățeanul Kane* - vezi Welles) i-a făcut o deosebită plăcere să provoace un adevărat război între SUA și Spania pentru Cuba, cu scopul de a mări tirajul și audiența publicațiilor sale și de a-și promova viitorul în politică. Urmărind acest obiectiv, în 1896 l-a trimis pe pictorul Frederick Remington în Cuba pentru a face un portret al atrocităților spaniole de acolo. Negăsind nimic de acest gen, Remington i-a trimis o telegramă lui Hearst: „Liniște totală. Nici un fel de probleme. Nu va fi nici un război. Doresc să mă întorc." Heart i-a răspuns tot printr-o telegramă: „Te rog, rămâi. Tu fa-mi rost de fotografii. Eu fac rost de război." Remington s-a conformat indicațiilor și Hearst a reușit să se țină de promisiune. Pozele publicate în ziarele lui au incitat atât de mult sentimentele an-tihispanice, încât, atunci când nava de război americană *Mâine* a fost aruncată în aer în portul Havana, guvernul Statelor Unite a declarat cu ușurință război.

în 1913, în publicațiile Hearst a apărut o poză cu mai mulți copii mexicani ce stăteau în apă până la genunchi și țineau mâinile ridicate în aer. în

articolul aferent se afirma că aceștia fuseseră trimiși în grupuri mari în ocean, pentru a fi împușcați de către *federales* mexicani. De fapt, era vorba de poza unui turist care îi fotografiase pe copii în timp ce se îmbăiau în apa golfului Honduras. în 1936, când a izbucnit războiul civil din Spania, Hearst a publicat fotografii ce prezentau așa-zisele atrocități comise de loialiști* împotriva adepților lui Franco, într-adevăr, *s-au comis* atrocități - dar de către trupele lui Franco împotriva loialiștilor.[1]

Un astfel de „devotament" față de adevăr a dictat stilul reportericesc al lui Hearst, primind denumirea dc Jurnalismul galben". Foarte multă lume crede că acest stil a răsărit în urma sponsorizării, de către Hearst, a războiului americano-spaniol. De fapt, își are originea în cu totul altceva: publicația rivală din acea vreme, *New York World,* crease un personaj comic de benzi desenate, pe nume „Puștiul galben".[2] Hearst a furat ideea, dovedind astfel că, aidoma multor antreprenori de succes, era atent și la lucrurile mărunte.

1. Goldberg, *op. cit.,* p. 51.

2. *The Pinguin Book of Comics,* George Perry și Alan Aldridge, Pinguin, Londra, 1989 (1971).

HEBBORN, Eric (1934—) ***(FALSURI ÎN ARTĂ)***

Născut într-o familie numeroasă, săracă și nefericită, acest englez falsificator de tablouri ale maeștrilor claisici a fost mereu interesat de pictură și desen, la școală folosind, pentru creațiile sale, un băț de chibrit aprins și apoi înmuiat în cerneală. Când profesorul l-a prins asupra faptei și l-a bătut cu

♦ Susținători ai republicii în timpul războiului civil din Spania, ce i se opuneau lui Franco, dictator spaniol între 1939-1975.

nuiaua, bănuind că intenționa să provoace un incendiu, Eric s-a hotărât să pună în practică însăși infracțiunea pentru care fusese pedepsit. Dând foc vestiarului școlii, a fost trimis la Borstal[4]. Din fericire, talentul lui s-a dezvoltat frumos și, în 1957 a fost acceptat de către Academia Regală de Arte, unde a câștigat mai multe premii pentru desen. Părăsind Marea

Britanie în 1964, s-a stabilit în Italia; mai întâi în Roma, apoi în Anticoli Cor-rado, la patruzeci de kilometri depărtare de capitală. Aici a înfiinţat galeriile Pannani şi a început o viaţă însorită, de „copiator" profesionist.

Fumizându-le negustorilor de artă picturi pe care „experţii" le atribuiau marilor maeştri, el s-a specializat şi a practicat multe stiluri clasice precum cel francez, flamand, german, elveţian, englez, italian, lăudându-se că a reuşit să scoată pe piaţă cel puţin o mie de astfel de tablouri. Multe dintre ele, vândute prin case de licitaţie cu renume - Sotheby's, Christie's - împodobesc astăzi cu graţie colecţii şi muzee de renume, fiind atribuite în mod greşit pictorilor Renaşterii sau vechilor maeştri din perioada cuprinsă între secolul al XV-lea şi al XVIII-lea. Hebborn este năucit de lăcomia negustorilor şi credulitatea „experţilor", dar nu mai mult decât de profesia de falsificator. „Nu cred că veţi găsi un om cinstit care să fie, în acelaşi timp, şi negustor", a declarat el într-un interviu pentru BBC în 1991, după care a continuat: „Doar experţii merită să fie păcăliţi şi cu cât expertul este mai proeminent, cu atât mai mare este satisfacţia."[1]

Odată a cumpărat un Breughel „adevărat" pentru 40 de lire şi, când şi-a dat seama că este un fals, a realizat o copie şi mai bună a acestuia, distrugând originalul, apoi a vândut versiunea lui unui negustor. în timp, tabloul a ajuns la Muzeul Metropolitan de Artă din New York. Hebborn şi-a recunoscut opera, totuşi specialiştii muzeografi, testând hârtia şi cerneala (Hebborn confecţionează singur aceste materiale; hârtia provine din paginile albe extrase din cărţi vechi), insistă că este vorba de un Breughel original. Galeria Naţională a Danemarcei susţine, de asemenea, că în colecţia ei se află un „Piranesi" original -dar, de fapt, tot un Hebbom - pentru că, în 1969, a plătit pentru el 14.000 de lire sterline. Alte „copii" ale lui Eric, cum ar fi un „Van Dyck“ din 1970, au ajuns în Muzeul Marii Britanii.

Cu toate acestea, de pe urma falsurilor sale, Hebbom nu s-a îmbogăţit la fel de mult ca dealer-ii. Producând treizeci de tablouri pentru un dealer italian care le-a atribuit unor surse false, a primit pentru unul dintre ele doar 750 de lire sterline. Mai târziu, acesta s-a vândut cu 9000 de lire. Deloc surprinzător, de fapt la fel ca Tom Keating, colegul lui de „breaslă", Hebbom se consideră mai cinstit decât majoritatea oamenilor pe care îi întâlneşte prin intermediul muncii sale. Deşi îl suspectăm de autoînşelare

când spune că el doar face niște reproduceri cinstite și îi lasă pe ceilalți pungași să le vândă sub semnătură falsă, nu e deloc greu să-i dăm dreptate.

1. „Potretul unui Maestru Falsificator", *Omnibus,* BBC TV, Noiembrie 1991.

HELLMAN, Lillian (1905-1984) *(FARSE LITERARE)*

în 1973, dându-se drept o umanitară liberală, această dramaturgă americană de succes a publicat *Pentimento,* cel de-al doilea volum al său de memorii. Ea își amintea de Julia, o prietenă din școală, care, devenind o socialistă inveterată, a convins-o pe Hellman să o ajute să elibereze prizonieri ai naziștilor înainte ca ea însăși să fie ucisă de aceștia. în 1977, această poveste tragică de eroism a fost ecranizată sub numele de *Julia,* film în care rolul principal era jucat de actrița britanică Vanessa Redgrave. Filmul a înregistrat un adevărat succes, dar publicul nu știa că Hellman inventase absolut totul.

Sau nu chiar. Adevărata „Julia" era americana Muriel But-tinger care, studiind psihiatria în Viena antebelică, activase împotriva naziștilor înainte de 1939 când s-a întors în New Jersey, pentru a se stabili aici. Hellman nu o întâlnise niciodată, dar auzise multe lucruri despre ea printr-o cunoștință comună. Buttinger a citit *Pentimento* când cartea a ieșit pe piață și i-a scris lui Hellman evidențiind cât de mult seamănă personajul Julia cu ea însăși. Hellmann nu i-a răspuns niciodată la scrisoare, așa că Buttinger a lăsat-o baltă.

în 1980, în cadrul emisiunii *The Dick Cavett Show,* autoarea Mary McCarthy a contestat onestitatea Lillianei Hellman. Aceasta din urmă a dat-o imediat în judecată pentru 2.225.000 de dolari. Prietenii lui McCarthy au început să facă investigații și însăși Buttinger a tras concluzia că Hellman îi furase povestea, publicată în 1983 de către Universitatea Yale sub titlul *Nume de cod Mary.* Până în 1984 a devenit limpede că „Julia" este într-adevăr un personaj ficțional, dar Hellman - a cărei viață fusese un șir lung de fraude, înșelăciune și cruntă exploatare a celor din jur - a evitat convenabil umilirea publică, mai mult ca sigur inevitabilă, murind.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 197-198.

HESS, Rudolf (1894-1987?) *{IMPOSTORI, vezi și*

FARSE ÎN RĂZBOI)

La 17 august 1987, în închisoarea Spandau din Berlin, prizonierul numărul șapte s-a spânzurat. Se spune că numele lui era Rudolf Walter Richard Hess. Odinioară locțiitorul și secretarul personal al lui Hitler, el a fost ultimul dintre cei șapte naziști de frunte încarcerați la Spandau. Sau nu? Oare era el adevăratul Rudolf Hess, care a fugit cu avionul în Scoția în timpul unei misiuni de pace din 1941, pe care și-a acordat-o singur? Sau era pilotul o sosie care perpetuează minciuna încă de atunci?

Născut în Egipt, școlit în Germania, rănit (la plămân, mai târziu cauzându-i probleme bronhiale) apoi antrenat să piloteze în timpul primului război mondial, acest membru - cel mai inteligent - al cercului intim de persoane din jurul lui Hitler s-a aflat, în 1920, printre viitorii prim-recruți ai Fuhrer-ului. Implicat în încercarea nazistă de dărâmare a guvernului bavarez în 1923 („Puciul de la festivalul berii"), el a fost trimis la închisoare pentru optsprezece luni în fortăreața Landsberg împreună cu Hitler, ajutându-l pe acesta să scrie *Mein Kampf.* Când Hitler a preluat puterea în 1933, Hess a devenit mâna lui dreaptă. Fiindu-i foarte apropiat Fiihrer-ului, Hess pleda pentru expansiunea militară înspre est și împotriva războiului pe două fronturi. Când Franța a capitulat în 1940 și cum invazia Rusiei era deja planificată, a considerat războiul cu Marea Britanie periculos și inutil. Așadar, fără cunoștința lui Hitler, la 10 mai 1941 a dispărut din Berlin, fugind în Scoția într-o misiune de pace autodesemnată.

O poveste probabil verosimilă.

Parașutându-se într-un câmp din apropiere de Glasgow, „Hauptmann Alfred Horn" s-a predat autorităților, spunând că are un mesaj important pentru ducele de Hamilton. Ziua următoare, ofițerul german capturat i-a spus lui Hamilton că ei doi se întâlniseră deja în Germania în timpul Jocurilor Olimpice din 1936 și apoi în cadrul unei petreceri dată de duce la reședința sa. Hamilton era încurcat. Dezvăluindu-și acum adevărata indentitate, prizonierul Rudolf Hess a declarat că se află într-o „misiune umanitară" de negociere a păcii între Marea Britanie și Germania. Un prieten comun, dr. Albrecht Haushofer, îl sugerase pe Hamilton ca persoană de contact. Cartea

de vizită a lui Haushofer se afla printre lucrurile sale confiscate. Tot aici se afla și scrisoarea pe care Haushofer i-o trimisese lui Hamilton, prin care îl invita la o întâlnire secretă în Portugalia neutră.

Hamilton *primise* acea scrisoare (după ce MI5 o interceptase) și prizonierul semăna foarte bine cu Hess - dar totul era prea frumos ca să fie adevărat. Locțiitorul lui Hitler să se predea? Dacă era un șiretlic, folosind un impostor care încerca să afle dacă Marea Britanie este dispusă să continue războiul? De ce nu avea acest bărbat nici un act de identificare în afara cărții de vizită a lui Haushofer și a unor fotografii ale lui Hess de când era copil?

Plecând cu avionul pentru a-1 informa personal pe Churchill, Hamilton a tras concluzia că doar adevăratul Hess ar putea ști de scrisoarea lui Haushofer; era un fapt cunoscut că cei doi sunt buni camarazi. „Ceva e tare putred în toată afacerea", a murmurat Churchill. întors în Glasgow cu Ivone Kirkpa-trick, care, în calitate de oficial al ambasadei din Berlin între 1933 și 1938, se întâlnise deseori cu Hess, Hamilton a aflat de la secretarul de Externe, Sir Anthony Eden, despre o știre a postului public de radio german. Se spunea că Hess plecase din Augsburg la ora 6 seara pe data de 10 mai și de atunci nu se mai întorsese. Lăsase însă o scrisoare ce oferea „indicii despre tulburări mintale". Probabil că „avionul lui s-a prăbușit sau a suferit un accident". Conform celor spuse de Eden, guvernul britanic era pe punctul de a face o declarație cu titlul: „Rudolf Hess în Anglia". Un truc, tot ce se poate, dar nimeni nu-și putea imagina la ce ar folosi. Părea logică presupunerea că „Hess" este exact cine pretinde a fi.

Deși la început nu l-a recunoscut pe Kirkpatrick, pe măsură ce au stat de vorbă, prizonierul a amintit incidente la care fuseseră martori împreună, în Germania. Hamilton și Kirkpatrick au rămas ambii convinși: era, într-adevăr, Hess. Totuși Churchill a refuzat să-1 întâlnească. N-ar fi creat o imagine pozitivă. Trebuia să fie tratat ca orice alt prizonier de război. Guvernul britanic nu avea nici un interes pentru el.

După mai multe tentative de sinucidere în închisoare, Hess a petrecut restul războiului într-un spital de boli mintale. Starea lui a sprijinit afirmația naziștilor cu privire la „tulburările mintale", dar tot mai rămâneau motive de îndoială asupra identității sale. Amnezia era poate o stratagemă eficace. Era din ce în ce mai neglijent cu sine însuși, în vreme ce Hess fusese o persoană

foarte curată și ordonată. Mânca aproape orice; Hess fusese vegetarian. Primind o scrisoare de la el prin Elveția neutră, soția sa, lisa Hess, a declarat mai târziu că scrisul de mână părea să fie al lui Rudolf, dar el încerca totuși prea insistent să o convingă că *este* Hess.

în octombrie 1945, adus în fața Tribunalului de crime de război din Nurnberg, a invocat pierderea totală a memoriei, nereușind să-i recunoască pe Goring sau Karl Haushofer. Apoi, brusc, memoria i-a revenit. Refuzând să îi vadă pe lisa sau pe fiul lui, nici atunci și nici peste douăzeci și trei de ani (când, în cele din urmă, ea l-a întâlnit, a rămas surprinsă că vocea soțului devenise mult mai gravă), Hess a fost găsit vinovat de conspirație și crime împotriva păcii, dar nu de crime de război, și pedepsit cu închisoare pe viață la Spandau (alături de Funk, Donitz, Raedcr, von Schirach, von Neurath și Speer).

închisoarea Spandau, aflată în Berlinul de Vest ocupat la momentul respectiv de britanici, era administrată, la un loc, de către Franța, Marea Britanie, Statele Unite și fosta Uniune Sovietică. Controlul alterna lunar între aceste patru națiuni. Până în 1966, toți ceilalți prizonieri fuseseră eliberați - dar nu și numărul șapte. Rușii au cerut ca el să rămână la Spandau până va muri. El le-a oferit, astfel, un pretext legitim în Berlinul de Vest. Pretext care a dispărut la 17 august 1987. în sfârșit, chinurile numărului șapte se încheiau. Până atunci, mai toată lumea credea că este un impostor. în 1973, primind, în cele din urmă, aprobarea de a-1 supune pe Hess unui control medical complet, dr. Hugh Thomas de la spitalul militar britanic din Berlin nu a găsit nici o urmă de plămân rănit în primul război mondial, nici o problemă cu bronhiile și nici una din cicatricele notate în fișele medicale ale lui Hess. „Ce s-a întâmplat cu rănile din război?“ l-a întrebat Thomas. „Prea târziu, prea târziu", a murmurat Hess.

Studiind documentele despre zborul în Scoția, Thomas a tras concluzia că un aparat Messerschmitt 1 IOD nu ar fi putut niciodată să realizeze călătoria de 850 de mile cu atâtea ocoluri, pe care Hess pretindea că a întreprins-o. O fotografie a avionului în timp ce decola, surprinsă de Pintsch — asistentul lui Hess -, arăta că aeroplanul nu deținea tancuri de rezervă pentru combustibil.

în cartea sa, *Uciderea lui Rudolf Hess,* Thomas sugerează că Hess nu a părăsit niciodată Germania, dar că a fost ucis acolo și înlocuit cu o sosie. Dacă așa s-a întâmplat, din ce motiv și de către cine? Goring îl detesta pe Hess și Himmler, șeful SS[5]-ului, nutrind să-l înlocuiască pe Hitler, voia să scape și de mâna dreaptă a dictatorului neamț. Hess dorea cu adevărat pacea cu britanicii - în iulie 1940 el plecase la Lisabona să discute problema cu ducele de Windsor - și se știe acum că Hitler dorea și el pace cu britanicii, cu scopul de a se concentra asupra Rusiei. Tot ce-i posibil, Hess a intenționat într-adevăr să plece cu avionul în Scoția, dar dușmanii lui, aflându-i planul, l-au eliminat, probabil în noaptea de 9 mai. Hitler, care nu ar fi tolerat crima, a trebuit ținut în necunoștință de cauză, ceea ce însemna că „Hess" trebuia să pară că a ajuns în Marea Britanie - și a ajuns la timp, sosia fiind îndrumată și expediată în grabă, probabil de pe un aeroport danez. Aterizând pe teritoriul britanic, nu a păcălit Serviciile Secrete care nu au încercat deloc să-1 folosească în scopuri de propagandă.

Atunci de ce această sosie nu și-a dus la îndeplinire înșelătoria după terminarea războiului? Thomas menționează obiceiul lui Hitler de a elimina familii întregi de „trădători" ai Reich-ului - motiv destul de puternic pentru a păstra tăcerea după procesele de la Niirenberg și sinuciderea lui Himmler. După care, derutat și extenuat psihic în urma unei serii de depresii nervoase și încercări de sinucidere, probabil că dublura lui Hess a căzut într-o stare de indiferență totală în ceea ce privea soarta lui. Oricum, cine l-ar fi crezut? Toată lumea voia ca el să fie Hess, în special rușii. Era: „prea târziu, prea târziu."

Totuși, dacă într-adevăr era un impostor, pare ciudat că nici o dovadă sau măcar un indiciu privind reala lui identitate nu a apărut până în prezent.'

1. Wilson și Wilson, op. *cit.,* pp. 124-136.

HEWHT, Marvin (1922-) ***(IMPOSTORI)***

Deși mai puțin versatil decât Ferdinand Waldo Demara, acest impostor american avea să afle că e mult mai greu să fie el însuși decât altcineva. Fiul unui polițist din Philadelphia, un singuratic versat în domeniul avansat al matematicii încă de la vârsta de zece ani, el s-a înscris cu mare elan la

facultate, dar rutina școlară l-a plictisit și, oricum, familia sa era prea săracă pentru a-i plăti educația universitară în continuare. Părăsind școala la vârsta de șaptesprezece ani, timp de șase ani a muncit în fabrici și pe șantiere apoi, observând un anunț de angajare pentru postul de profesor într-o școală pregătitoare din cadrul unei academii militare, a depus cererea dându-se drept absolvent al Universității Temple. Obținând slujba, s-a bucurat de respect atât din partea elevilor, cât și din cea a colegilor profesori. Mai departe, împrumutând nume și calificări din anuarul *Who's Who,* s-a înscris în concursul deschis pentru ocuparea unui post liber de specialist în aerodinamică la o fabrică de avioane și a câștigat. Dar numele pe care-1 alesese era prea cunoscut: Marvin a fost descoperit.

Incidentul nu i-a știrbit însă cu nimic încrederea în sine. Furând numele și calificările lui Julius Ashkin de la Universitatea Columbia, a început să predea fizica la Facultatea de Farmacie și Știință din Philadelphia. Capacitatea lui de a face calcule complexe în minte a fost admirată; la examenele finale de an, studenții lui se descurcau la fel de bine ca și la alte materii, dar cu siguranță „Ashkin" valora peste 1750 de dolari pe an! Abordând și alte facultăți, el și-a mărit perspectivele de viitor prin introducerea, în rândul recomandărilor sale, a companiei de inginerie Christie Engineering - cum? Simplu. A tipărit antetul firmei pe scrisorile de recomandare și a angajat o secretară personală care să se ocupe de corespondență. Colegiul Profesoral de Stat Bemidji din Minnesota a cerut informații și, bineînțeles, Christie a trimis o recomandare înflăcărată. Acum, având o slujbă de 4000 de dolari pe ani, s-a căsătorit, spunân-du-i soției că, o dată ce se angajase sub un nume fals, trebuia sa continue impostura. Ea a acceptat, dar Marvin s-a lovit de un obstacol. Președintele facultății Bemidji absolvise cursurile Universității Columbia, ca și Ashkin de altfel, tot insistând să vorbească despre vremurile, atât de bune, de odinioară. Hewitt a hotărât atunci că e timpul să se mute, de această dată la catedra de fizică al Universității St. Louis, pentru un salariu de 4500 de dolari pe an, unde preda fizică nucleară, mecanică statistică și analiza tensorială[6], la nivel de doctorat. Și aici era mult apreciat și plăcut, dar într-o zi un coleg s-a întors de Ia Laboratul Național Argonna din Chicago spunând că se întâlnise cu un vechi prieten care lucrase cu Ashkin la Columbia și care își aducea aminte de eL

Hewitt a trecut ca prin urechile acului și de această întâmplare, dar în 1948 a citit în jurnalul *Pbysical Review* un articol al adevăratului Julius Ashkin, lector al Universității Ro-chester. Această coincidență a explicat-o inventând că munca de cercetare o îndeplinise la Universitatea Rochester și că scrisese articolul când se afla acolo. Hewitt a plecat mai departe la Universitatea din Utah, unde recomandările de la St. Louis și Columbia i-au asigurat un venit anual de 5800 de dolari, în calitate de profesor cu normă întreagă. Dar cu soarta nu e de glumit. La diferență de o lună, a sosit o scrisoare adresată „doctorului Julius Ashkin(?)“

Era din partea adevăratului Julius Ashkin. El îi cerea vehement să renunțe la șarlatanie, promițându-i în schimb că „nu va lua măsuri imediate pentru a anunța oficialitățile universitare". Dar unul din colegii lui Ashkin nu a fost la fel de înțelegător. Chemat să dea socoteală în fața președintelui universității din Utah, Hewitt a trebuit să recunoască adevărul. Deși i s-a oferit transferul la o altă facultate sau funcția temporară de cercetător pentru a se califica ulterior legitim în postul acum pierdut, era prea zdruncinat ca să accepte vreuna dintre oferte.

După optsprezece luni petrecute în casa mamei sale, în Philadelphia, s-a născut „George Hewitt[44]. El avea o diplomă în științe de la Universitatea John Hopkins și fusese „director de cercetare al Corporației Radio a Americii.[4]* Inventând un vicepreședinte al companiei care să poată semna recomandările, a început să predea ingineria electrică la Universitatea Arkansas - până când adevăratul șef al CRA a sosit în incinta universitară pentru a recruta viitori profesioniști.

întors în Philadelphia, având și doi gemeni de crescut, a devenit Clifford Berry, doctorand, ce preda la Colegiul Maritim de Stat din New York, apoi Kenneth Yates, doctorand, profesor ce preda la Universitatea din New Hampshire. Aici, un student a devenit bănuitor în privința golurilor de cunoștințe de care dădea dovadă profesorul lui; a aflat, astfel, din catalogul *Personalități americane în domeniul științei,* că adevăratul Yates lucra în apropiere de Chicago, pentru o companie de petrol. Din nou, Hewitt a fost descoperit și a demisionat, dar de această dată mass-media i-a preluat și relatat povestea. Cariera lui de profesor impostor se terminase definitiv.

De ce oare nu s-a străduit niciodată să obțină cu adevărat calificările pentru care, evident, era mai mult decât apt? Este, într-adevăr, o problemă de rezolvat pentru psihanaliști. „Doar dacă m-ar fi lăsat să fiu în continuare profesor, nu mi-am dorit altceva și nici să înșel[44], a declarat el visător. „Am mințit doar pentru a obține acele posturi. Am fost un profesor bun. Nu am făcut niciodată nici un rău nimănui.[44] Poate cu excepția lui însuși și a familiei sale.[1]

1. Blundell, *op. cit.,* pp. 166—169.

HIMERA DIN MAREA SUDULUI *(FRAUDĂ)*

Banii câștigați cu ușurință au reprezentat dintotdeauna și încă reprezintă o momeală sigură. La începutul secolului al XVIU-lea, europenii cu dare de mână, în căutare de investiții avantajoase, erau extrem de optimiști. Pe măsură ce expansiunea colonială încuraja visul profiturilor obținute în tărâmurile de peste ocean, noi proiecte extravagante ale societăților pe acțiuni se luptau să găsească semnatari care să-și plaseze banii în ceea ce a devenit cunoscut sub numele de „himere“ - afaceri ce vindeau ceva ce nu exista încă, dând de obicei faliment și lăsând în urma lor numai disperare. Dintre acestea, cea mai cunoscută a fost „himera“ britanică din Marea Sudului, promovată pe baza credinței fanteziste că minele de aur din Peru sunt inepuizabile și că Spania va ceda Angliei porturile comerciale de pe coasta peruviană. Era o amăgire ce a dus la ruina a mii de oameni.

Fondată în 1711 de către Harley, conte de Oxford și lord trezorier al reginei Ana, „Compania Marea Sudului*[4] a fost inițial menită să recupereze împrumuturile publice. Datoria națională crescând tot mai mult datorită războiului pentru succesiunea la tronul spaniol, Asociația de Negustori a Marii Britanii a primit drepturi exclusive de comerț pe coastele de est și de vest ale Americii de Sud și dreptul de proprietate - sub coroana britanică - asupra tuturor teritoriilor aflate la maximum 1450 km depărtare de țărm. Dar totul era o iluzie - tocmai de aceea, compania a primit denumirea de „Himera din Marea Sudului[44]. Planul nu avea nimic de-a face cu Marea Sudului, iar Filip al V-lea al Spaniei nu avea nici o intenție de a-i lăsa pe englezi să facă, liberi, comerț în America de Sud. Totuși, în 1714, capitalul

social a fost mărit la 10.000.000 de lire sterline și în 1719, când compania a propus să plătească suma de 7.567.000 de lire sterline pentru a amortiza o parte din datoria națională, proiectul avea deja multe defecte. Spania căzuse de acord ca doar un singur vas comercial să opereze pe an, iar un sfert din profitul obținut să îi revină regelui Filip. Anunțul lui Harley că, în primul an, vor mai activa încă două nave comerciale era o utopie la fel de îndrăzneață ca și publicarea listei cu porturile deschise pentru flota comercială britanică. Primul vas britanic a plecat din port de-abia în 1717, iar în 1718 comerțul a fost oprit în urma deteriorării relațiilor cu Spania. Astfel, nu a avut loc nici un act comercial în sine, dar entuziasmul public era susținut de către guvern, totodată sprijinitor al companiei, ca și de către manipulările mafiei financiare. Se dădeau asigurări că, cel târziu în august 1720, capitalul social va crește până la 1000 de lire pentru fiecare 100 de lire depuse.

Escrocul principal era președintele companiei, Sir John Blunt, care s-a inspirat din exemplul dubios al Planului Mississippi, lansat în 1719 de bancherul John Law din Edinburgh. în 1718, fugind la Paris după ce și-a ucis adversarul în timpul unui duel, Law l-a convins pe regentul de Orleans să-1 lase să înființeze o bancă națională prin sistemul depunerilor, al acțiunilor. Din toată această poveste s-a născut Planul Mississippi, prin care compania Louisiana a obținut drepturi asupra tuturor terenurilor asanate de râurile Mississippi, Missouri și Ohio. Având viziunea unei colonizări și a unei investiții pe scară uriașă, planul lui Law a fost compromis când regentul a transferat poporului întreaga datorie a regelui -1.500 de milioane de franci. Compania Louisiana controla, de fapt, întreaga rezervă de valută a Franței și activitatea comercială a acestei țări din colonii, ca și acțiunile a căror valoare creștea la valori astronomice. în 1720, Law, ajungând între timp inspector general al finanțelor naționale, a încercat să încorporeze firma cu trezoreria de stat, Banque Royale. Dar încrederea publicului a pierit brusc. Și o dată cu ea, averea lui Law, ca și averea a mii de familii franceze. Țap ispășitor pentru greșelile regentului, Law a fugit în Franța și a murit la Veneția, fără nici un ban și detestat de toată lumea.

Blunt, fără a avea perspectiva unui câștig material la fel de mare ca cel cu care Law i-a tentat pe francezi, pornea, între timp, în aventura uneia dintre cele mai mari escrocherii ale istoriei. A început să manipuleze atât guvernul

cât și națiunea, însuși numele ales de el, „Compania Marea Sudului", având la bază un neadevăr. Deoarece valoarea acțiunilor companiei nu creștea atât cât și-ar fi dorit, a falsificat rapoarte conform cărora Gibraltar și portul Mahon urmau să fie schimbate cu zone comerciale mai profitabile, din Peru. Proiectul a mers. Compania a căutat să obțină o depunere de un milion de lire sterline cu o rată a dobânzii de 300 de lire pentru fiecare 100 de lire depuse. Bursa de valori a fost cuprinsă de panică. Orice persoană cu bani de investit a dat năvală să cumpere acțiuni la compania ce era deja numită „Himera din Marea Sudului". Noi societăți pe acțiuni se înființau în fiecare zi, toate în legătură cu „Himera". Aproape o sută de astfel de companii căutau depunători, deseori sub pretextele cele mai ridicole. Urmau să fie importați măgari din Spania, caii aveau să fie asigurați, argintul - extras din apa mării, malțul - uscat cu aer fierbinte. Un șarlatan necunoscut a primit o mie de depuneri, în valoare de două guinee (21 de șilingi) fiecare, într-o singură după-amiază: „pentru a duce la îndeplinire o activitate comercială extrem de avantajoasă, dar nimeni nu trebuie să știe care este ea." în aceeași noapte, el și-a închis magazinul și a părăsit țara. „Himerele" luau avânt în ciuda împotrivirii guvernului și batjocurii din partea cetățenilor cu mintea la cap. Magazinele de gravuri erau bogate în caricaturi, ziarele satirizau aceste afaceri, cum ar fi „Compania Mașina lui Puckle", care propunea să revoluționeze industria războiului cu producerea de gloanțe și proiectile de formă pătrată. însăși această prostie s-a aflat printre cele satirizate pe un pachet de cărți de joc, numit „Marea Sudului", fiind descrisă astfel:

O rară născocire, menită a-i înghite

Pe fraierii locali, și nu pe cei străini.

Prieteni, nu vă temeți, teribilei mașini

Sub roți îi cad doar cei cu acțiuni pripite.[1]

Această nebunie nu putea să mai dureze. Crescând simțitor în luna mai, în doar patru zile - între 28 mai și 2 iunie - acțiunile companiei au sărit brusc de la 550 de lire la 890. Mulți, dându-și seama că atinseseră plafonul maxim, le-au vândut. Alții, precum poetul John Gay, crezând că bogățiile lor imaginare vor continua să se înmulțească, au ajuns în scurt timp la ruină.

La 3 iunie prețul acțiunilor a scăzut brusc la 640 de lire sterline. Primind ordinul să cumpere, agenții companiei au recâștigat încrederea publicului. Până în august, prețul urcase din nou la 1000. Umflat până la refuz, balonul de săpun era pe punctul de a se sparge. Se știa deja că Blunt și alții vânduseră toate acțiunile. Neliniștea se accentua. Din nou, prețul a scăzut și, de această dată, nimic nu-l putea restabili. Până la sfârșitul lui septembrie, falimentul se răspândise, ca un virus, pe plan național.

Peste tot era panică. Knight, trezorierul „Companiei Marea Sudului[44], a fugit pe continent pentru a scăpa de arest. Ministrul de Finanțe al Angliei a fost trimis la închisoare și încarcerat în Tumul Londrei. Cât îl privește pe Blunt, toate proprietățile i-au fost confiscate. Prăbușirea lui și a celorlalți escroci eminenți nu era decât o neînsemnată consolare pentru oamenii păcăliți: mii de cetățeni ruinați.

„Sunt sătul de politică și pierdut în Marea Sudului[44], scria Matthew Prior cu un an înainte de moartea sa; „vuietul valurilor sale și nebunia oamenilor sunt, pe drept, puse laolaltă[44].[2]

1. *Extraordinare amăgiri ale populației și nebunia mulțimii,* Charles

Mackay, Farrar, Straus and Giroux, New Yok, 1932 (1841), p. 63. 2. McCormick, *op. cit.,* p. 42.

HOFFMAN, Abbie (d. 1993?) ***(FESTE)***

Acest farsor ironic și organizator politic radical a devenit obiectul atenției plină de groază a Americii Centrale în 1968, când, în timpul tumultuoasei Convenții a partidului democrat, a dat drumul mai multor porci pe străzile orașului Chicago. El declara că: „festele sunt un război simbolic[44]. Autor al cărții *Revoluție, doar de distracție,* Hoffman e responsabil și pentru clasicul manual al farsorilor, *Fură această carte,* care a fost interzis în Anglia și Canada. Asupra acestei interdicții, el comenta: „Doar sunt democrații - la ce vă așteptați?[44]

Fondator al mișcării Yippie (Youth International Party -Partidul Internațional al Tinerilor, o ironie la adresa mișcării hippy și inculpat în

binecunoscutul proces „Seven[44] din Chicago, ce a urmat Convenției din 1968, s-a aflat șapte ani pe fugă după ce primise pedeapsa cu închisoarea; va reapărea însă cu noi campanii subversive, care să-i oblige pe oameni să gândească, explicând: „Când mă iau de împărat, încerc să-i trag pantalonii jos de pe el.“ Totuși, confrații lui radicali mai serioși nu i-au aprobat întotdeauna acțiunile. în Franța, Abbie a descoperit că ideea lui conform căreia „revoluția poate fi dis-tractivă“ era denunțată astfel: „Doar un american poate fi așa al naibii de prost.“ Răspunsul lui la această afirmație a fost că singura modalitate de a-i face pe americani să înțeleagă ceva, o idee, este: „să-i dai palatului lui Cezar ceea ce este al palatului lui Cezar.[1]*[1] Așadar, în cadrul unei feste din jurul anului 1966, el și alți membri Yippie au intrat într-o galerie publică a Bursei de Mărfuri din New York și de aici au aruncat 200 de bancnote de câte un dolar pe podeaua de la etajul inferior al clădirii. Activitatea bursei a fost întreruptă șase minute, timp în care agenții de bursă și dealer-ii s-au luptat să pună mâna pe banii ce fluturau în aer. După acest incident, un paravan blindat a fost construit în fața galeriei.

O altă festă atribuită lui Hoffman, ca modalitate de a lua în derâdere imaginea celor de la „palatul lui Cezar“, a fost de a închiria un seif bancar în care a introdus un pachet cu pește congelat, după care nu s-a mai întors niciodată acolo. în curând, întreaga încăpere cu seifuri avea să miroasă îngrozitor a pește mort dar, după lege, băncii i se interzice să deschidă cutiile cu depozite ale clienților săi fără consimțământul acestora. Drept urmare, nu a putut depista sursa duhorii.

O altă festă de Ziua îndrăgostiților, ziua Sfântului Valentin: cu ajutorul prietenilor, el a trimis 3000 de țigări de marijuana unui număr de 3000 de persoane alese la întâmplare din cartea de telefon, alături de instrucțiuni scrise despre modalitatea corectă de a le fuma, încheind cu acest sfat: „O, apropo, doar pentru faptul că dețineți această țigară primiți cinci ani în închisoarea de stat.“ Unul dintre destinatari a povestit incidentul în cadrul unei emisiuni televizate, ridicând în aer țigara: poliția a intrat în studio și l-a arestat. O echipă specială a fost trimisă să investigheze și să dea de urma tuturor celor 3000 de beneficiari ai acestei plante presupus mortale.

Altă dată, căutând o platformă de negociere pentru diverse probleme, membrii Yippie au amenințat că vor inunda rezervoarele de apă ale orașului

New York cu substanța halucinogenă LSD[7]. Iadul a coborât atunci pe pământ. Șase mii de soldați de la Garda Națională au invadat metropola, păzind rezervoarele. Informat de către Hoffman că totul era o pierdere de timp, pentru că LSD nu se dizolvă atât de ușor, primarul-ad-junct al orașului a recunoscut: *„Știu* că nu se poate întâmpla, dar totuși nu ne putem asuma nici un risc." Mitul groaznicului LSD, evidenția Hoffman, a suplinit realitatea.

Scopul acestor farse (iresponsabile? periculoase?) era de a provoca reacții oficiale extreme, neobișnuite. De ce? După cum vedea Hoffman lucrurile, pentru a da la iveală nebunia ce sălășluiește în spatele „normalității" luată ca atare, a sistemului social - și să-i facă pe oameni să râdă, deci să gândească.

Mai târziu, a trecut la probleme de mediu înconjurător, lupta împotriva ploii acide, a transportului de deșeuri nucleare și descărcării de substanțe toxice. în partea de nord a statului New York, când Corpurile de Ingineri ai Armatei amenințau să distrugă comunitățile aflate de-a lungul râurilor pentru un proiect militar, Hoffman a creat grupul „Salvați râul". El promova o campanie de scrisori către autorități, dar cetățenii locali conservatori aflați sub amenințare ieșiseră cu toții la muncă, tăind de zor copacii cu ajutorul ferăstraielor cu lanț, în efortul de a-și asigura rezerva de lemne pe timp de iarnă. Așadar, nimeni nu a scris nimic. Apoi filmul *Masacrul cu ferăstraie din Texas* i-a dat o idee. Un prieten de-al lui s-a îmbrăcat într-un costum fosforescent pe timpul zilei, ca personajul de desene animate Pantera Roz, cu pantofi de lac, păr blond înfoiat și toate cele

și a plasat un anunț în ziare: „ELIBERAȚI SURPLUSUL ARMATEI DE FERĂSTRAIE CU LANȚ". „Plătiți doar timbrul poștal. Sunați sau scrieți pentru Walter F_____, Corpul de Ingi

neri al Armatei, Buffalo, New York." Se dădea chiar și numărul de telefon. Armata a fost invadată de apeluri de la cetățenii care cereau eliberarea ferăstraielor cu lanț. „FARSA FERĂS-TRAIELOR CU LANȚ DIN BUFFALO" era titlul de afiș al publicațiilor locale.

Doar în acest moment, fermierii, dându-și seama cine se afla în spatele acțiunii, amuzați și totodată incitați de acest glumeț, au început să trimită

scrisori de protest, boicotând planurile armatei.[2]

Festele funcționează cel mai bine, spunea Hoffman, „când oamenii nu știu dacă vorbești serios sau nu..." Glumea, desigur. Sau nu? Extenuat, după ani de zile în care a fost hărțuit și deprimat, Hoffman s-a sinucis.

1. Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* p. 66.

2. *Ibid.,* p. 67.

HOFMAN, Mark (1954-) *(FARSE LITERARE)*

în septembrie 1823, fondatorul mormonismului*, Joseph Smith, a avut o viziune în care îngerul Moroni l-a condus către locul în care se aflau îngropate farfurii de aur pe care erau înscrise mesajul și istoria religiei înființată ulterior în Utah, SUA. în 1972, Mark Hofman, provenind dintr-o devotată familie de mormoni, s-a alăturat grupului de preoți Melchizedek și a încheiat o misiune în Anglia. Dar credința lui nu era puternică. Renunțând la studiile de la Universitatea de Stat Utah, a început să colecționeze (și să falsifice) suveniruri ale mormonilor. Interesat de istoria mormonismului și de documentele „de promovare a credinței" ce se tot înmulțeau, el a produs întâi o transcriere pe care Smith a pretins că o copiase de mână de pe farfuriile de aur, și apoi o scrisoare de la mama Profetului, ce confirma adevărul afirmațiilor lui Smith. Vânzând aceste o-biecte și multe altele asemănătoare negustorilor din Salt Lake City, dar și direct Bisericii, stilul lui de viață costisitor l-a forțat, până în 1985, să se înglodeze în datorii. Anunțând că deține o grămadă de materiale aruncate de unul dintre primii mormoni ulterior dezamăgit, Hofman a amanetat cufărul cu obiecte pentru suma de 185.000 de dolari. în același timp, Steve Christensen, om de finanțe local și mormon devotat, neștiind că Hofman este un falsificator, i s-a alăturat. Aflat însă în nevoie disperată de bani, Hofman s-a decis să „descopere[44] o raritate literară - „Jurământul omului eliberat[44].

Această carte, cea mai timpurie (1639) tipăritură în limba engleză, pe foaie mare, din America, a fost considerată mult timp pierdută. în martie 1985, Hofman a strecurat publicația falsă ce cuprindea balada cu pricina pe un raft dintr-o librărie din New York, după care a cumpărat-o alături de alte obiecte, având grijă să primească o chitanță ștampilată, cu numele

magazinului. Informându-și dealer-ul despre norocul ce dăduse peste el, s-a apucat rapid de treabă. Folosind un facsimil dintr-o ediție modernă a *Cărții cu Psalmi* din 1640, imprimată de aceeași tipografie din Massachusetts care, cu un an înainte, produsese și balada „Jurământului omului eliberat[44], el a fotografiat mai multe pagini, după care a tăiat pe rând fiecare literă sau grup de litere mărite inițial. Așadar, construind un text al „Jurământului[44] și reducându-1 la dimensiunea corespunzătoare, a realizat un bloc de rânduri întregi, după care a scurtat sau ascuțit unele litere pentru a crea iregularități, apoi a preparat o cerneală după propria formulă pentru a evita detecția de către testele de datare a manuscrisului. Tipărită pe hârtie din perioada respectivă, până în aprilie, balada lui era examinată în amănunțime de Biblioteca Congresului din Washington. Experții s-au declarat mulțumiți, dar prețul de 1.5 milioane de dolari era exorbitant. Biblioteca a refuzat să-l cumpere.

Amanetul depus anterior de Hofman era de mult întârziat. El vindea deja obiectele așa-zis descoperite în cufărul cu materiale și curând, prin intermediul lui Steve Christensen, Biserica avea să afle adevărul. La 15 octombrie, cecurile bancare emise de Hofman fiind neacoperite și deci respinse, Christensen a fost ucis în biroul său în urma exploziei unei bombe. O a doua bombă, menită șefului lui Christensen, a ucis-o, în schimb, pe soția acestuia. Compania lor era amenințată: era oare ucigașul un creditor înnebunit? Când, a doua zi, o bombă plasată într-o mașină l-a rănit pe Hofman, poliția nu a mai fost păcălită. Versiunea lui, conform căreia un pachet căzuse pe podeaua mașinii, nu se potrivea nici cu starea automobilului și nici cu rănile sale. Procesul lui a început în aprilie 1986; în ianuarie 1987 a fost trimis la închisoare pentru omucidere și fraudă, cu o sentință între cinci ani și încarcerare pe viață.

Cât privește „Jurământul[44], autenticitatea lui a fost demascată nu prin analize științifice, ci în urma mărturiei unui cetățean care știa prea bine procedurile folosite de vechile tipografii. Din numeroasele indicii, cel mai incriminator a fost faptul că marginea decorativă din jurul baladei era prea apropiată de textul acesteia. Acoperită de atât de multe litere turnate din metal, ce necesitau și spații între ele, ca și între cuvinte, matrița de tipărire ar fi necesitat pene de lemn sau de metal mai mari, care să țină paginile

strâns în ramă, așadar distanța dintre text și marginea ornamentală ar fi fost mai mare. Hofman a fost el deștept, dar nu destul de deștept.[1]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 158-161.

HOME, Daniel Dunglass (*Vezi* MEDII)

HOOK, Theodore Edward (Secolul al XlX-lea) *(FESTE)*

Acest poet poznaș din Londra sfârșitului de secol al XlX-lea nu era împotriva implicării, în glumele sale, a celebrităților și chiar a persoanelor de spiță regală. Nu era deloc simpatizat de

iubitorii înfocați de teatru. Odată, la teatrul Drury Lane, s-a ascuns sub scenă în timp ce se interpreta o tragedie și, când actorul principal a început monologul esențial al operei, l-a acompaniat fluierând. în altă seară, s-a urcat pe scenă în mijlocul unei piese și i-a înmânat actorului principal o scrisoare prin care era informat că tocmai câștigase o avere. Declarându-se fericit peste poate de norocul ce tocmai îl năpădise, actorul a plecat de pe scenă: sfârșitul piesei.

în noiembrie 1810, Hook a realizat una dintre cele mai mari farse ale timpurilor. A pus pariu cu un prieten că poate transforma o casă obișnuită de pe o stradă obișnuită - cum era str. Ber-ners nr. 45, cea în care se aflau ei - „în cea mai faimoasă adresă din întregul oraș Londra“. Prietenul lui bogat nu l-a crezut. Miza, 1000 de lire sterline, îi părea acestuia ca și câștigată.

întocmind scrisori către sute de persoane de rang social mai înalt sau viceversa, Theodore a închiriat o cameră într-o casă vizavi de a lui și, în dimineața de 10 noiembrie, el și prietenul său au început să privească, de la fereastră, ce se întâmplă. Exact la ora nouă a sosit furnizorul de cărbune, încărcat cu saci plini - apoi negustorul de pește, măcelarul, florarul și mulți alți comercianți. în curând, strada era aglomerată cu oameni de diferite profesii și automobile de diferite tipuri. Oră după oră, tot mai mulți dintre cei cărora Hook le trimisese scrisori aterizau pe strada Bemes, fiecare la ora stabilită în scris. întâi au sosit negustorii, după ei specialiștii, apoi - succes triumfător - cetățenii de onoare ai orașului. Guvernatorul Băncii Angliei

venise pentru a-și onora întâlnirea fixată cu un delincvent ce deținea informații secrete despre o fraudă majoră. Arhiepiscopul de Canterbury a sosit și el pentru a colecta o donație generoasă, după el lordul primar al Londrei, într-o misiune similară, urmat de lordul șef al Justiției, apoi de lordul cancelar. Fiecare a venit, apoi a aplecat buimăcit. Până în acest moment, mulțimea strânsă era imensă, dar partea frumoasă a situației de-abia începea. Pe strada Bemers a intrat în marș un corp de gardă ce îl escorta nu numai pe șeful poliției, dar chiar pe ducele de York, fiul regelui George al IlI-lea și comandant-șef al armatei britanice. Și aceștia au fost nevoiți să se învârte dezorientați în mijlocul confuziei create, strada și împrejurimile fiind aduse într-un punct complet mort, moment în care prietenul lui Hook a trebuit să recunoască: pierduse pariul. în acea zi, str. Bemers nr. 54 a devenit, cu siguranță, cea mai faimoasă adresă - și doar doi oameni știau de ce. Dar cum unul dintre ei rămăsese mai sărac cu 1000 de lire sterline, Hook s-a gândit că ar fi înțelept să-și ia o vacanță prelungită în străinătate. La urma urmei, acum își permitea.[1]

l.Blundell, *op. cit.,* pp. 181-183.

HOSKINS, Cyril Henry (*Vezi* RAMPA, Lobsang)

HOUDINI, Harry (1874-1926) *(FARSE ÎN PARANORMAL)*

Ținut minte pentru isprăvi pe care nimeni în lume nu a reușit vreodată să le mai facă, rămâne mai puțin cunoscut faptul că acest mare iluzionist (un profesionist în arta de a se elibera de cătușe, lanțuri și alte obiecte imobilizante) a falsificat dovezi pentru a-i discredita pe spiritiști.

Fiul unui rabin ungur, Erich Weiss, născut în Wisconsin, citise memoriile unui faimos magician, Robert-Houdin, după al cărui nume s-a inspirat când și-a început remarcabila carieră, spunându-și *Houdini.* Fără nici o ratare, el a reușit să scape de orice instrument restrictiv pe care polițiștii, lăcătușii sau alți experți i-1 fixau. La 2 decembrie 1906, el a sărit, cu mâinile prinse în cătușe, de pe podul Old Belle Isle din Detroit direct în apa înghețată, reușind totuși să se elibereze la timp. La 26 august 1907 a fost aruncat în golful San Francisco, cu mâinile legate la spate și înconjurat de un lanț de care atârnau bile de metal cu o greutate totală de 34 kg. Dar a ieșit la

suprafață întreg și nevătămat. „Cătușele parcă ar fi fost din gelatină", povestea Sir Arthur Conan Doyle, „atât de ușor își trecea mâinile prin ele.“*

Cum a reușit toate acestea? Cum a supraviețuit în 1926, după ce a stat sub apă într-un container închis etanș, mai mult de o oră? Afirmând că secretul lui consta doar în a inspira adânc înainte de închiderea cutiei și apoi a se relaxa, Houdini a recunoscut totuși că „o voce interioară" îi spunea ce are voie și ce nu are voie să facă, pretinzând că: „atâta timp cât asculta de vocea aceea, avea siguranța ca va rămâne teafăr." „Cel mai mare mediu fizic al timpurilor modeme", afirma Corman Doyle, făcând astfel aluzie la puterea de comunicare cu spiritele a lui Houdini.

O astfel de putere, a lui și a altora, Houdini a negat-o atât de vehement, încât a fost dispus să recurgă la înșelătorie. Curajos și generos, totuși vanitos și intolerant, motivele lui rămân un mister. El a scris *Demascarea lui Robert-Houdin* pentru a distruge reputația eroului său din copilărie, distorsionând, în acest scop, anumite evenimente. După ce mama sa a murit în 1913, el apela în mod obsedant la spiritiști, dar când mama decedată „nu a venit să comunice" cu el, Houdini a început să-i atace pe acești practicieni, denumindu-i impostori. La sugestia lui, în 1923 revista *Scientifie American* a oferit 2.500 de dolari pentru: „prima manifestare fizică de natură paranormală, produsă sub control științific". Doamna Mina Crandon (pe atunci „Mar-gery", cea mai cunoscută spiritistă din America) a răspuns provocării. împreună cu cercetătorul în domeniul spiritismului, Hereward Carrington, și alți trei colegi ai acestuia, Houdini a testat-o pe Margery în orașul Boston, declarând deja anterior că are de gând să o demaște. Totuși, dacă era așa de sigur că este o impostoare, de ce a mai încercat să „aranjeze" testele?

închisă într-o ladă ferecată cu opt lacăte, numai brațele ie-șindu-i în afară prin câte un orificiu pe fiecare latură, lui Margery i s-a cerut să sune dintr-un clopoțel electric - lucru posibil doar prin apăsarea unei clape de lemn aflată mult în afara razei ei de întindere. Un creion de plastic a fost descoperit înfipt în clapa de lemn, făcând deci imposibilă activarea clopoțelului. Cine însă îl pusese acolo? înainte de reînceperea testului, Houdini fusese observat cum își trece mâna, de-a lungul brațului ei, în ladă. Acum și cu brațele în interiorul cutiei, doar cu capul afară, Margery avea să

încerce din nou să sune din clopoţel. înainte de această a doua încercare, o riglă pliantă a fost găsită pe fundul lăzii. Dacă ar fi sunat clopoţelul, Houdini ar fi cerut o investigaţie a cutiei: rigla ar fi fost descoperită. Dacă ea ar fi fost ţinută între dinţi, lungimea ei ar fi permis activarea clapei pentru clopoţel. Aflat în imposibilitatea de a o învinui (Margery ceruse ca lada să fie examinată înainte de a intra în ea), Houdini nu a putut decât să pretindă că rigla a ajuns acolo din greşeală.[2]

In continuare, el a susţinut că a „demascat-o“ pe doamna Crandon, fără a specifica totuşi în ce mod. Reputaţia lui nu a avut deloc de câştigat în urma acestui incident. Oare era un scamator ce credea că toate scamatoriile sunt false? Sau se temea că, dacă îşi va recunoaşte propriile abilităţi de mediu, cariera lui va avea de suferit?

Mai recent, iluzionistul american născut în Canada, „formidabilul" James Randi, a recurs, similar, la metode dubioase pentru a-şi dovedi afirmaţia că toţi spiritişti i sunt nişte şarlatani.

1. *La limita necunoscutului,* Sir Arthur Conan Doyle, Putnam’s, New York, 1930, p. 25.

2. *Ibid.,* pp. 15-18.

HUBBARD, L. Ron (1911-1986) *(FALŞI MESIA)*

Viaţa lui Lafayette Ron Hubbard, inventatorul pseudoreli-giei scientologice, a fost o înşiruire de înşelăciuni. Pretinzând că descinde din nobilul normand „Conte de Loupe“ şi că tatăl său fusese un comandat al marinei americane, el afirma că a crescut în sălbăticia statului Montana (de fapt, lowa), că a fost adoptat de un trib indian, că a cutreierat prin întergul Orientul şi că a fost învăţat de un discipol personal al lui Freud - toate o minciună la fel de mare ca şi afirmaţia conform căreia s-ar fi înecat de patru ori şi ar fi fost rănit tot de atâtea ori în timp ce lupta împotriva japonezilor în Indiile germane de est, în timpul celui de-al doilea război mondial. De fapt, deşi a fost locotenent în marină, n-a participat niciodată la o acţiune militară.

Adevărat *este* faptul că, în anii ’40, a scris „nuvele spaţiale" pentru reviste ştiinţifico-fantastice, dar că, în ciuda vitezei cu care ie întocmea şi le

publica, nu obținea prea mulți bani. „Am știut mereu că e foarte nerăbdător să dea marea lovitură financiară", își amintea editorul Sam Merwin, „obișnuia să spună că, după părerea lui, cea mai bună modalitate era de a înființa un cult."[1]

Și așa a procedat. în ediția din aprilie 1950 a revistei *Astounding Science Fiction*, el a introdus *Dianetica,* căreia editorul John F. Campbell i-a făcut o reclamă răsunătoare drept o psihoterapie capabilă să dezvăluie supraomul ce sălășluiește latent în noi toți. Iată ce scria Campbell, cu o inexactitate sălbatică: „Este o descriere la rece, precisă, ca de inginerie, a felului cum funcționează mintea omului." Pretinzând că sistemul lui poate elibera „engrame"[8] (memorii inconștiente codate) din mintea „reactivă", cartea lui Hubbard, *Dianetica, știința modernă a sănătății mintale,* oferea soluția tuturor bolilor din lume. Deși prolixă și confuză, cartea s-a transformat într-o adevărată nebunie. Puteai să-ți „auditezi" (psihanalizezi) prietenul și să descoperi memorii adânc ascunse, apoi prietenul putea să facă același lucru asupra ta - așa se presupunea.

în curând, carismaticul Hubbard strângea bani cu găleata. Neînfricat de ideea falimentului și de investigațiile FBI-ului, a dat naștere Bisericii Scientologice, obținând astfel scutire de impozite și libertatea inițială față de hărțuirile oficiale. Pretinzând că deține „dovezi valide din punct de vedere științific despre existența sufletului uman", el a creat o întreagă cosmologie, declarând că adevăratul nostru eu este un „tetan". De-a lungul mileniilor, tetanii ce au creat universul ocupă multe mii de corpuri dar, prinși în materie, își uită originile omnisciente. Scientologia are ca scop restabilirea („eliberarea") adepților săi creduli la nivelul „tetanului operabil" („OT") prin folosirea „e-metrului", un galvanometru* ce oferă iluminare tehnică (mai târziu, se sugera, de fapt, că adepților li se spăla creierul). „Dacă vorbim de o aglomerare de absurdități și fantezii, aceasta depășește cu ușurință tot ce s-a scris până acum", se comenta într-un raport al guvernului australian, din 1965, despre cosmologia lui Hubbard. Totuși, adepții cultului (până în 1980 cifra se ridica la șase milioane în întreaga lume) cumpărau tot ce publica Hubbard. Absolut totul. Unii mai cumpără și astăzi. Cincizeci de ore de audit (psihanaliză) pot ajunge la un tarif de peste 2000 de dolari. Unii membri au plătit peste 30.000 de dolari căutând să fie auditați, în scopul atingeri nivelului „eliberării".

în 1959, obligat să fugă din USA, Hubbard a reinițiat cultul în East Grinstead, Sussex, Anglia. Puternica mediatizare a practicilor lui dubioase, a răpirilor membrilor cultului său și afirmațiile conform cărora lumea are de-a face cu „cea mai mare organizație de sănătate mintală", toate au condus, în 1965, la interzicerea scientologiei de către guvernul australian și la cereri, în Marea Britanie, de a se realiza o anchetă oficială. în 1967, Hubbard s-a aventurat pe ocean cu o flotă personală. Servit de nimfe în pantaloni mulați, care îl îmbrăcau și dez-brăcau, ascultându-i toate ordinele, paranoia a continuat să i se agraveze. Povestea acestei „orgii pe mare", stabilirea ulterioară a cultului în Florida (sub numele de „Bisericile Unite"), infiltrarea scientologiei în agenții guvernamentale americane și însăși dispariția lui Hubbard în 1980, toate sunt absurde, dar deloc amuzante. Cei care au încălcat regulile cultului au fost umiliți, cei care au încercat să-1 părăsească au fost urmăriți, cei aflați pe „lista de dușmani" au fost descriși ca „vânat" ce trebuie eradicat cu orice preț.

Rămas încă ascuns, Hubbard moare la 24 ianuarie 1986. Chiar și decesul lui a fost mult dezbătut de noii lideri ai cultului. Adevărul este greu de stabilit când e vorba de scientologie, cu excepția faptului că Hubbard i-a exploatat pe naivi pentru a strânge o avere.

1. *Mesia nerușinat,* Russel Miller, Sphere, Londra 1988.

HUGHES, Howard (*Vezi JRVJNG,* Clifford)

HUMBERT, Thârdse (1860-1917) *(FRAUDĂ)*

Gilbert Aurignac din Beauzelle, de lângă Toulouse, în sud-vestul Franței, spunea tuturor că el nu este, de fapt, un fermier sărac, ci un d'Aurignac, de spiță nobilă, așa cum o dovedeau documentele familiei aflate în cufărul lui de stejar, ferecat cu încuietori de alamă. Dar acesta nu putea fi deschis decât la moartea lui. în 1874, băieții săi, Emile și Romain, împreună cu fiicele Therese și Mărie, au deschis, așa cum trebuia, cufărul: înăuntru nu se afla decât o bucată veche de cărămidă. Therese a fost profund impresionată.

Cu o figură ștearsă, bondoacă, dar cu o voință de fier, ea a lucrat mai întâi ca spălătoreasă, după care a obținut o slujbă în casa lui Gustave Humbert,

un avocat ambițios, devenit deja primarul orașului Toulouse. Therese l-a atras pe fiul lui Humbert, Frederic, spunându-i că, atunci când era mai mică, o femeie în vârstă, domnișoara de Marcotte, o îndrăgise foarte mult, numind-o în testament singura ei beneficiară. Când de Marcotte va muri, Therese va deveni bogată. Crezând-o, tânărul s-a căsătorit cu ea în ciuda obiecțiilor tatălui său. Mutându-se la Paris, Frederic lucra ca avocat în timp ce soția îi cheltuia banii. Datoriile creșteau simțitor. Când creditorii au aflat că nu exista nici o domnișoară Marcotte și nici o moștenire, Gustave Humbert, acum ministrul Justiției, a fost nevoit să plătească datoriile fiului său pentru a evita scandalul. Era furios, dar după o discuție cu el, Therese l-a convins de sinceritatea ei. Probabil că era o persoană foarte convingătoare.

Desigur, spunea ea, nu exista nici o domnișoară de Marcotte. Fusese doar o fantezie ce ascundea adevărata poveste. Cu doi ani în urmă, în 1879, se afla într-un tren când un bătrân american dintr-un compartiment alăturat a suferit un atac de cord. Ea îi salvase viața și americanul, Robert Henry Crawford, îi ceruse numele și adresa. Acum, continua ea povestea, executorii testamentari ai lui Crawford o contactaseră, pentru că americanul fusese un milionar din Chicago. Averea lui urma să fie împărțită între cei doi nepoți ai lui și sora Theresei, Mărie, încă elevă. Hârtiile de valoare și obligațiunile reprezentând partea de moștenire a Măriei rămâneau în păstrarea familiei Humbert, într-un seif sigilat, până la majoratul adolescentei.

Pe baza acestei povești puțin probabile despre „moștenirea Crawford[41], Therese și Frederic au început din nou să se împrumute. Mutându-se într-un conac de pe Avenue de la Grand Armee și cheltuind o avere pe îmbrăcăminte și bijuterii, Therese se achita de datorii împrumutând, la rândul ei, pe alții, dar cu o dobândă mai mare. în curând, schema avea să cedeze. Un bancher din Lyon, Delatte, care deja îi împrumutase sume considerabile, a sosit în vizită. Unde locuiau nepoții răposatului domn Crawford? în Somerville, o suburbie din Boston, a mințit ea repede.

Ajungând în America, Delatte nu a găsit pe nimeni care să-i cunoască pe nepoții din Somerville, și nici altă urmă privind milionarul decedat. Scriindu-i unui prieten din Paris, Delatte era pe punctul de a începe o

acțiune în judecată, când a fost ucis în New York. Prietenul parizian, de asemenea unul din creditorii Theresei, i-a arătat acesteia scrisoarea lui Delatte. Ea ori l-a mituit, ori l-a convins într-un fel sau altul să nu dea scrisoarea publicității; în 1883, când un articol de ziar a început să ridice îndoieli privitor la existența averii Crawford, ea a anunțat că se certase cu nepoții răposatului milionar, care acum îi intentaseră un proces prin care o obligau să depună averea moștenită într-un seif al băncii Credit Lyonnais. Cum soțul ei a început să strângă o armată de avocați și au fost angajați doi actori care să joace rolul de nepoți, Therese a câștigat procesul. Apoi „nepoții[44] au deschis un nou litigiu, ținând atât cazul, cât și seiful bine închise.

Apropiindu-se cea de-a douăzeci și una aniversare a Măriei, Therese a inventat o nouă strategemă - *Rente Viagere,* o companie de asigurări specializată în anuități pe viață. înființată de frații Emile și Romain într-o clădire modernă de pe Boule-vard des Capucines, o echipă de agenți de vânzări îndemânatici s-a asigurat ca, în firmă, să intre în permanență bani -în seifurile Humbert. Nici un franc nu a fost investit în titluri de valoare, toate anuitățile fiind achitate (ca și în cazul lui Jabez Balfour) din încasările de bani lichizi. De necrezut, timp de aproape douăzeci de ani, compania a prosperat, și Madame Humbert de asemenea. în acea perioadă, cheltuind șaizeci și patru de milioane de franci din banii altora, „La Grande Therese[44] a avut absolut tot ce și-a dorit. Petrecerile ei erau cele mai cunoscute și mai de succes din Paris. Majoratul Măriei trecuse de mult și nici unul dintre creditori nu-și recuperase banii; exista însă litigiul american care o oprea pe Therese să deschidă seiful cu moștenirea.

în cele din urmă, Jules Bizat, administrator al Băncii Franței, îngrijorat de zvonurile tot mai numeroase, a întrebat-o pe Madame în ce anume investea compania de asigurări. In hârtii de valoare sigure, cu risc foarte mic, a răspuns ea. Bizat a verificat informațiile primite și a descoperit că astfel de hârtii de valoare nu fuseseră răscumpărate pentru a colecta dobânda aferentă. Pur și simplu, nu existau. S-a adresat atunci prim-ministrului Pierre Waldeck-Rousseau care, pentru a evita o prăbușire pe piața financiară, a hotărât să nu o atace pe Madame Humbert în mod direct. în schimb, el a „inspirat[44] o serie de articole în ziarul *Le Matin,* unele semnate chiar de Emile Zola.

Amenințând să dea ziarul în judecată pentru calomnie, avocatul Iui Madame, Maître du Buit, a declarat că va pune capăt tuturor zvonurilor prin deschiderea seifului din dormitorul clientei sale în fața celor mai importanți creditori. Dar acesta era ultimul lucru pe care și-1 dorea Therese. La 8 mai 1902, un incendiu misterios a izbucnit la conacul Humbert. Noaptea următoare, ea și-a strâns întreaga familie și a dispărut în Spania. A doua zi dimineața, du Buit și principalii creditori s-au strâns în dormitorul de pe-acum ars al conacului Humbert, unde seiful rezistent la foc a fost deschis.

Era gol — în afară de o bucată de cărămidă.

Șapte luni mai târziu, familia a fost găsită într-un apartament închiriat din Madrid, locuind acolo sub nume false. Extrădați la 9 martie 1903, Therese, Frederic, Emile și Romain au apărut la tribunalul din Paris, unde au primit 257 capete de acuzare pentru fals și procedee financiare necinstite. Când procesul a început la 8 august, toată Europa era cu ochii ațintiți asupra lui. Cum reușise o țărancă să păcălească atâta lume atâta timp? întrebarea rămânea fără răspuns. Nu mai era nici urmă din carismatica și atrăgătoarea *grande dame.* îndesată și palidă, murmurând răspunsurile cu accentul ei provincial, Madame nu mai beneficia de nici un argument în propria apărare. Un jurnalist a descris-o drept „tipica bucătărească franțuzoaică". Toți patru au fost găsiți vinovați. Therese și Frederic au primit opt ani de închisoare, Romain, trei și Emile, doi.

Seiful cu pricina a fost expus timp de un an în vitrina unui magazin de pe Rue Blanche; lumea a văzut-o ultima oară pe La Grande Therese având aspectul unei bătrâne corpolente, îmbrăcată în negru, așteptând să se urce în tren după ce a fost eliberată din închisoare. Susținându-și tot restul vieții nevinovăția, a murit în uitare, în 1917.’

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 143-151.

HURKOS, Peter (1911-1988) *(FARSE ÎN PARANORMAL)* în 1943, zugravul Pieter van der Hurk a căzut de pe o scară și și-a fracturat craniul. Ieșind din comă într-un spital din Haga, unde a cunoscut alt pacient ce urma să fie trimis acasă, a „știut" că acel bărbat este un agent britanic care urma să fie asasinat de către Gestapo. Cel puțin așa pretinde Hurkos în autobiografia sa, *Mediu,* deși Institutul de Stat pentru Arhivele de Război

din Amsterdam nu are nici o însemnare privind vreun agent britanic care să fie ucis la locul și în momentul descrise de Hurkos.

Invadat așadar de imagini din viața altor persoane într-un mod atât de puternic, încât nu se mai putea concentra ori păstra un loc de muncă, el a emigrat în America în anii ’50 sub numele de „Pcter Hurkos[44], unde a început o carieră de succes la Hollywood, fiind consilierul în spiritism al vedetelor. Spe-cializându-se în psihometrie și descrierea imaginilor legat la ochi, fără a le privi, și-a menținut o imagine respectabilă cel puțin două decenii, în ciuda înșelătoriilor și eșecurilor continue ca „detectiv de crime[44]. în decembrie 1950, când Piatra Scone* a fost furată de la Westminster Abbey de către naționaliștii scoțieni, Hurkos, printr-o „clarviziune[44], a declarat că relicva se află la Glasgow. Mai târziu, piatra a fost descoperită în catedrala ruinată de la Arbroath, la optzeci de mile depărtare de Glasgow. Nici descoperirea, așa-zis faimoasă, din 1951 a unui piroman din Njimegen, Olanda, nu a fost revendicată pe bună dreptate. El l-a identificat pe criminalul de șaptesprezece ani, Piet Vierbroom, doar după ce acesta a fost arestat, nu înainte.[1] La fel, singura dată când a identificat corect criminalii prin procedee „spiritiste, de mediu[44] a fost când aceștia se aflau deja în custodia poliției. Afirmația lui, conform căreia l-a identificat pe Strangulatorul din Boston, a fost la fel de neadevărată ca și aceea conform căreia ar fi fost testat pentru deținerea de percepții extrasenzoriale la Universitatea Duke, înregistrând un succes de sută la sută - nu a fost niciodată supus unui astfel de test la Universitatea Duke. El i-a declarat suporterului său, Henry Belk, moștenitorul unui mare magazin, că două dintre afacerile sale vor avea profituri mari și că

♦ Scone este un sat din centrul Scoției, odinioară locul încoronării regilor scoțieni.

fiica lui dispărută era bine și în viață. Magazinul a dat faliment, iar fiica lui Belk a fost găsită înecată. Cât privește profeția lui că va muri la 17 noiembrie 1961, și aceasta a fost incorectă. Puțini parapsihologi au fost vreodată convinși de el, cu excepția lui Andrija Puharich, descoperitorul lui Uri Geller și Arigo *(vezi* Chirurgie paranormală), care îl numea: „unul dintre cele mai mari talente telepatice ale modernității".[2] Poate stânjenit de o atare laudă, în anii următori, Hurkos a avut bunul-simț să nu mai iasă atât de mult în evidență.

1. „Receptiv doar pe jumătate?", Piet Hein Hobens, în *Inexplicabilul,* Orbis partwork, Londra 1983, pp. 2754-2757.

2. Randi, *op. cit.,* pp. 270-273.

„Ei cred. Trebuie să creadă, altfel n-ar mai închide un ochi toată noaptea/[4]

(Clifford Irving, farsor literar, referindu-se la editorii pe care i-a păcălit)

IMPOSTORI {Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

IMPOSTORI REGALI {Vezi CONCORDANȚA TEMELOR)

INCIDENTUL DE LA ROSWELL ***{FARSE CUOZENEURI)*** în vreme ce astăzi sunt difuzate pe micul ecran atât filmul *Twean Peaks,* produs la Hollywood, cu actorul Kyle Mc-Laughlin în rolul principal, cât și mult disputatul documentar de televiziune despre așa-zisa autopsie, din 1947, a unor ex-tratereștri decedați, povestea despre incidentul de la Roswell se pare că a câștigat un statut mitic, în special printre adepții teoriei conspirației.

Printre ozeneologi, „Roswell[44] este sinonim cu „mușamalizare a guvernului[44]. Povestea este următoarea: pe data de 2 iulie 1947 (sau undeva în jurul acestei date), o navă extraterestră s-a prăbușit în deșertul New Mexico, la aproximat 60 km depărtare de baza de rachete nucleare a aviației militare americane, aflată la Roswell - sediul Grupului de Bombardiere nr. 509, pe atunci singura forță de atac nuclear din lume. Rămășițele aparatului de zbor necunoscut au fost, aparent, recuperate, la fel ca și trupurile neînsuflețite ale celor două ființe extraterestre. La 8 iulie, ofițerul de presă al bazei Roswell, Walter Haut, a emis un comunicat prin care confirma că aviația militară posedă un „disc zburător". Această declarație, publicată în jurnalul local din Roswell, *Daily Record,* descria descoperirea „discului" pe data de 5 iulie de către fermierul William „Mac" Brazel, într-o parte îndepărtată a terenului său. Brazel informase atunci armata.

AVIAȚIA MILITARĂ CAPTUREAZĂ FARFURIE ZBURĂTOARE PE TERENUL UNEI FERME DIN RE G UN EA ROSWELL, țipau ziarele.

Nu sunt date publicității detalii privind discul zburător, se continua în subtitlu.

Atât a aflat publicul. O zi mai târziu, corpurile aviației militare au declarat presei că ceea ce se găsise erau, de fapt, rămășițele unui balon atmosferic, de care era atașat un dispozitiv radar. Mac Brazel a refuzat să nege ceea ce văzuse și, prin urmare, a fost ținut ilegal în izolare timp de o săptămână de către armată; presa a preluat informația și povestea a murit - doar pentru a izbucni și mai aprig peste ani de zile.

Se pare că epava navei extraterestre fusese luată în primire de către maiorul (mai târziu devenit colonel) Jesse Marcel, ofițerul de securitate care a primit ordinul de a o transporta, pe calea aerului, la Wright Field, cu avioanele militare aflate la baza din orașul Fort Worth (nordul Texasului). Mai târziu transferat la Washington D.C., el și alți ofițeri au fost scandalizați de mușamalizarea evenimentului. în revista *New York Times* (28 februarie 1960), amiralul Roscoe H. Hillenkoetter (primul director al CIA-ului) afirma: „Prin disimulare și batjocură din partea autorităților, mulți cetățeni sunt conduși să creadă că obiectele zburătoare neidentificate sunt o absurditate. Pentru a ascunde adevărul, aviația militară și-a obligat personalul să păstreze tăcerea."[1]

în 1986, cu șapte ani înainte de a deceda, colonelul Marcel a descris, în cadrul unor interviuri filmate, că descoperise, la locul prăbușirii navei, bucăți ale acesteia de aproximativ 1,3 cm^2 fiecare, „cu un fel de hieroglife pe ele, pe care nimeni nu le-a putut descifra" Rămășițele păreau a fi construite dintr-un material flexibil, ca lemnul ușor de plută, dar care nu putea lua foc. Mai exista și un metal asemănător staniolului, dar mult mai rezistent; și o substanță tare, maronie, ca de hârtie, pe care fiica lui Mac Brazel, Bcssie, o descria ca având în ea flori presate. Astăzi, dr. Jesse Marcel jr., fiul colonelului, continuă să declare că a văzut atât substanța cât și bucățile din navă.

Anchetatorii Kevin Randle și Don Schmitt, după cum afirmă în cartea *Adevărul despre Roswell (*1994), au descoperit „aproape o jumătate de duzină" de martori care, aparent, s-au aflat la locul prăbușirii navei și care

au văzut nu doar epava, ci și cadavrele celor două ființe cu piele cenușie, fețe umanoide și o structură osoasă subțire, aproape ca de pasăre.[2]

De-a lungul anilor, zvonurile s-au răspândit și înmulțit - că trupurile neînsuflețite ale extratereștrilor sunt păstrate, în secret, înghețate, de către Pentagon; că unul sau mai mulți extratereș-tri au fost capturați în viață; că guvernul american a încheiat o înțelegere cu extratereștrii, permițându-le să răpească cetățeni americani în schimbul obținerii de informații despre tehnologia ozene - o credință ce echivalează cu miturile antice despre faptele comise de înșelătorii zei greci, ca Zeus, permanent răpind și lăsând însărcinate muritoare.

Totuși, după cum evidențiază pragmaticul ozeneolog Jacques Vallee, dacă prăbușirea navei a avut loc la 2 iulie, dar epava și corpurile extratereștrilor nu au fost recuperate timp de aproape o săptămână, atunci cadavrele au fost expuse nu doar soarelui torid al verii din deșert mai multe zile, ci și numeroaselor păsări de pradă înfometate.[3]

La 28 august 1995, telespectatorii din America, Marea Britanie și din restul lumii au văzut, în final, un documentar excesiv promovat despre acest incident.[4] Deși mare parte din dovezile oferite de martorii, aparent sinceri, ai evenimentului sunt impresionante, principala controversă s-a născut în jurul autenticității filmului alb-negru al așa-zisei autopsii efectuate asupra extratereștrilor. Cumpărat de către omul de afaceri britanic Ray Santilli de la un american a cărui identitate acesta a jurat să o păstreze anonimă până în ziua de astăzi, opinia generală este că filmul prezintă nu un extraterestru de pe planeta X, ci un cadavru uman ce a suferit o malformație genetică sau de altă natură - sau poate este un manechin fabricat de artiști în efecte speciale.

Data filmului rămâne, de asemenea, controversată. Dacă, așa cum se pretinde, el a fost realizat în 1947, atunci (datorită tehnologiei necesare unei mascarade atât de convingătoare) mai mult ca sigur portretizează o autopsie autentică; pe scurt, „un film de priză“, devenit pe jumătate respectabil în urma pretextului șlampăt al interesului și revelației istorice, antrenând voaierismul public în timp ce dă impresia că îl face acceptabil și normal.[5]

Până în prezent, data documentarului rămâne nedeterminată. Scepticii au observat, în film, un telefon agățat pe perete, cu un cordon spiralat, un tip, aparent, inexistent în 1947. Totuși, chiar dacă filmul *a fost* realizat în 1947, nu există nici o legătură distinctă între el și incidentul de la Roswell, indiferent ce s-a întâmplat sau nu s-a întâmplat acolo. Santilli continuă să afirme că operatorul său anonim, acum octogenar, nu a declarat niciodată că a filmat „extratereștri“, doar niște „ciudățenii".

Care este adevărul privitor la incidentul Roswell rămâne un mister. în ciuda întregii publicități și a exploatării comerciale din ultimii ani, dovezile sunt ambigue.

1. *Majestic,* Whitley Strieber, Macdonald, Londra, 1990.

2. „Roswell revizitat**, Vicki Cooper, *UFO Magazine,* martie/aprilie 1994, voi. 2, pp. 26-28.

3. *Revelații,* Jacques Vallee, Ballantine, New York, 1992, p. 27.

4. *Istoria secretă: incidentul Roswell,* Canalul 4 de televiziune din Marea Britanie, 28 august, 1995.

5. „Năruirea mitului**, John Lundberg, *Fortean Times* nr. 82, Londra, 1995, pp. 34-35.

INFERN (*Vezi și* CREȘTINISM)

Multe religii, în afară de creștinism, vorbesc despre existența, după moarte, a unui regat în care oamenii ori suferă ori sunt fericiți pentru eternitate, în funcție de acțiunile lor din timpul vieții, dar dogmaticii creștini s-au folosit extrem de bine de acest concept pentru a controla comportamentul social, stimulând în sufletul oamenilor speranța sau teama. Fii bun și o să ajungi în rai, fii rău și o să te duci în iad!

Raiul e mai greu de închipuit decât iadul. Imperiul lui Dumnezeu sau al zeilor, către care se spune că lisus a urcat corporal, implică un stat perfect pentru cei care au trăit vieți impecabile. Imaginea populară este cea a Sfanțului Petru, care așteaptă la porțile îmbrăcate cu perle, în spatele cărora

se află un paradis plin de îngeri ce cântă la harpă. în *Divina Comedie,* poetul italian Dante (1265-1321) descrie zece ceruri ale paradisului - nouă din ele aparțin spațiului, în care se manifestă spiritul, iar al zecelea este cerul luminii și al dragostei, dincolo de înțelegerea umană.

Dar se pare că nimic nu se întâmplă vreodată în rai. La Dante, *Infemo* este mult mai interesant decât *Paradisio,* la fel cum în secolul al XVII-lea, *Paradisul pierdut* al poetului englez John Milton este mult mai viu descris decât *Paradisul recâștigat.* De ce? William Blake (1757-1827) remarca în *Căsătoria Paradisului cu Infernul:* „Motivul pentru care Milton a scris despre îngeri și Dumnezeu când era încătușat și despre diavoli și infern când era în libertate s-a datorat faptului că el a fost un adevărat poet și de partea diavolului, dar fără să știe/[41] La fel și romancierul rus, Nikolai Gogol (1809-1852). în *Suflete moarte,* el a reușit să portretizeze iadul pe pământul, dar următoarea încercare de a descrie raiul l-a adus într-o disperare atât de cruntă, încât a ars manuscrisul în întregime și a murit de inimă rea doar câteva zile mai târziu.

Cât privește infernul, Biserica a fost mereu în favoarea lui, opunându-se afirmației dualiste că, după moarte, nu există un tărâm al chinurilor eterne pentru păcătoși, ci dimpotrivă, că *această* viață este însuși iadul, guvernat de un zeu fals. în evul mediu, cei pioși erau tot timpul gata să salveze sufletele păcătoșilor cu asemenea idei prin arderea lor de vii, menținând astfel o înșelătorie prin care oamenii erau terorizați pentru a rămâne în supunere. Deși tradițiile islamice și hinduse vorbesc și ele de un tărâm al suferinței eterne, puține, dacă nu chiar nici una din religiile păgâne mai vechi nu a promovat o astfel de credință. „Lumea-de-dcdesubt" sau „lumea-de-apoi“ a fost simplu doar „tărâmul morților". Nu era vorba de nici o pedeapsă.

Numele de „infern" (în engl. *hell)* provine din cuvântul scandinavic *Hei,* un teritoriu de gheață, zăpadă, negură și întuneric, despre care se spunea că este tărâmul morților și că se afla la nord de abisul din care lumea a fost creată. Mai târziu, „Hel“ a devenit zeița care guverna acest tărâm, dar creștinii sunt răspunzători de noile caracteristici specifice acesteia: ei au schimbat negura și zăpada cu focuri infernale și demonii cu furci. Și de parcă n-ar fi fost de ajuns, biserica romană a inventat un alt tărâm, pe cât de

interesant, pe atât de dubios: purgatoriul, o stare după moarte aflată între rai și iad, în care cei care au trăit „fără laudă și fără vină" (Dante, *Purgatorid)* trebuie să îndure focurile purificării (prin pocăință, privațiune și rugăciuni de ajutor trimise de către cei în viață) înainte de a obține odihna veșnică și cerească. Credința în această jumătate de lume dezgustătoare a devenit o dogmă oficială în 1245 și a dus la vânzarea de indulgențe - plăți făcute de oameni pentru ca rudele lor decedate să poată ajunge mai repede în rai. Exact această înșelătorie a fost denunțată de prelatul german Martin Luther în 1517, stimulând astfel Reformarea protestantă.

Taxele pe care trebuie să le plătim în această viață sunt destul de doborâtoare fără a mai trebui să plătim și după ce murim, cu scopul de a fi salvați de la niște chinuri eterne, dintr-un tărâm de unde nimeni nu se poate întoarce ca să dovedească că există. Dar tocmai ăsta e șiretlicul. Cele mai bune farse sunt totdeauna cele pe care nimeni nu le poate dovedi ca atare.

1. *Poeme și profeții,* William Blake, Dent Everyman, Londra, 1972.

INFERN (SUB SIBERIA) (*Vezi și* INFERN)

Așadar, nimeni nu mai crede cu adevărat în infern? Ediția din august 1989 a publicației lunare finlandeze, *Ammenusastia,* relata cum o echipă de geologi condusă de dr. Dimitri Azzakov, în timp ce realiza săpături în Siberia (scopul nu a fost dezvăluit) a descoperit că echipamentul de foraj se învârtea în gol la o adâncime de 14,4 km. Calculând temperatura aproximativă la aproape 2000° F (1100° C), Azzakov se pare că ar fi spus: „Este de zece ori mai mare decât ne-am așteptat.“ Și mai uimitor a fost atunci când echipa a coborât microfoane în abisul descoperit pe neașteptate sub pământ și a înregistrat ceva ce semăna cu zgomotele a mii (sau milioane) de voci umane urlând de durere.

— Să sperăm, a spus Azzakov, că ceea ce am descoperit va rămâne acolo.

Lansată de ziarele fundamentaliste și transmisă prin rețelele audiovizuale de pe întregul teritoriul american drept descoperirea științifică a infernului într-o locație subterană reală, această poveste bizară a fost mai târziu dezvoltată într-o scrisoare (ulterior respinsă drept farsă) cu data de 7 ianuarie 1990. în

ea, Age Rendalen Jr („consilier special al Ministerului de Justiție din Norvegia") spunea că a auzit de descoperirea infernului în timp ce se afla în California, în cadrul unei emisiuni a postului de televiziune Trinity Broadcasting NetWork. întorcându-se în Norvegia, el a descoperit că „ziarele erau pline de reportaje despre acest eveniment." Scrisoarea cita dintr-un interviu cu Bjame Nummedal, seismolog-șef al proiectului. în ediția din 4 ianuarie 1990 a ziarului *Asker og Baerums Budstikke* („cel mai mare și mai prestigios ziar din Norvegia"), Nummedal, în vârstă de șaizeci și cinci de ani, declara că văzuse: „un izvor de gaz luminos ce țâșnea din locul săpăturilor", de unde, pretindea el, a erupt: „o ființă strălucitoare cu aripi de liliac." Nummedal mai afirma că, la locul cu pricina, văzuse echipe de salvare, iar un șofer de ambulanță îi spusese că se află acolo pentru a administra un medicament ce ștergea memoria pe termen scurt. Geologi finlandezi și norvegieni din echipa lui Azzakov fuseseră concediați pe loc și li se oferise mită (de către Ministerul Afacerilor Religioase) pentru a păstra tăcerea, altfel își riscau viața.

Știrea a fost relatată (și elaborată) în *The Midnight Cry* (aprilie/iulie 1990), *Cbristianity* Today (iulie 1990), *Biblical Archaeology Survey* (noiembrie/decembrie 1990) și alte publicații creștine din întreaga Americă. Adăugirile constau în detalii precum: colți, ochi diavolești, țipete de bufniță și inscripții pe cer. Intr-una din versiuni, strălucitoarea ființă cu aripi de liliac s-a ivit rostind aceste cuvinte în limba rusă: „Am cucerit“, strălucind pe cerul întunecat al Siberiei.

Rezumând întreaga istorie în numărul 72 al revistei *Fortean Times,* din decembrie 1993, Paul Sieveking comentează posibilitatea că întreaga farsă să fi avut la bază sonda de foraj de la Kola. Instalată în 1970 în Peninsula Kola, la nord de Marea Albă din Laponia sovietică, aceasta ajunsese până în 1984 la o adâncime de 12 km și încă se lovea de rocă. Temperatura la zece kilometri adâncime era doar de 180° C. S-au întâlnit cantități mari de apă fierbinte, mineralizată și, de asemenea, scurgeri mici de gaz - dar, aparent, nici un suflet blestemat care să sufere chinuri eterne.

1

Pair - în perioada feudală, mare vasal al regelui. Astăzi, membru al Camerei Lorzilor.

2

♦ Greenland (în engl.) = pământul verde.

3

Iceland (în engl.) = pământul de gheață.

4

Școală în Anglia pentru delincvenți minori, ce oferă terapie și pregătire vocațională.

5

Schutzstaffel = unitate militară de elită a partidului nazist, care servea drept garda personală a lui Hitler și ca forță specială de poliție.

6

Tensor = obiect matematic definit în cadrul algebrei și geometriei, frecvent utilizat în fizică; reprezintă o generalizare a noțiunii de vector.

7

Substanță solidă cristalină - dietilamida acidului lisergic, drog cu puternice efecte halucinogene.

♦ Curent religios creștin care propovăduieștc ideea despre întoarcerea apropiată a lui Hristos.

8

O presupusă codificare a țesutului neural, ce oferă o bază fizică păstrării memoriei; o urmă lăsată de memorie.

♦ Aparat pentru măsurarea intensității curenților electrici slabi.

IRELAND, William Henry (1777-1835)

(FARSE LITERARE)

în anii 1790, acest tânăr a mers mai departe decât John Payne Collier cu falsificarea analelor lui Shakespeare încercând să-și treacă propria piesă, *Vortigeme și Rowena,* drept o piesă, nedescoperită până atunci, a marelui bard englez. Fiul londonezului Samuel Ireland, gravor de antichități și librar (d. 1800), motivele lui rămân nedeslușite. Poate că dorea să-și impresioneze tatăl, care spunea despre fiul lui că nu are talent; sau poate dorea să se răzbune pe bătrân pentru că acesta refuzase să-i explice misterul privind mama lui necunoscută până când el împlinea douăzeci și unu de ani. Oricum, nu a aflat niciodată adevărul despre mama sa. Până la împlinirea a douăzeci și unu de ani, el și Samuel căzuseră pradă scandalului din jurul farsei, după care nu și-au mai vorbit niciodată unul altuia.

Impresionat de soarta tragică a lui Chatterton, după o vizită împreună cu tatăl său la Stratford în 1794, William s-a descis să încerce să depășească în măiestrie falsificările realizate de Chatterton. înapoiat la Londra în acea toamnă, în biroul lui de lucru, acest băiat de șaptesprezece ani a început să scrie, pe prima pagină albă a unui pamflet din epoca elisabetană, o scrisoare de dedicație către regina Elisabeta. Spre încântarea lui, tatăl său a crezut că era originală. Ulterior, rupând o bucată dintr-un pergament vechi și folosind un sigiliu de ceară, iar ca model de scris de mână un document de pe timpul domniei lui James 1 (1603-1625), el a falsificat actul unei ipoteci ce-i implica pe Shakespeare și pe actorul John Heminge, al cărui nume el l-a semnat cu mâna stângă. Samuel a considerat și acest document drept original, la fel ca și Sir Frederick Eden și Biroul de Heraldică. Tot mai încrezător în sine, până la sfârșitul lunii ianuarie a anului 1795, el a produs și alte „descoperiri". Acestea includeau scrisori între Shakespeare și contele de Southampton, o scrisoare din partea lui Shakespeare către soția lui - Anne Hathaway, una către bard din partea reginei Elisabeta și, mult mai îndrăzneț, revizuiri ale operelor *Hamlet* și *Regele Lear.* William i-a spus tatălui său că un anume domn „M.H." îi oferise accesul la aceste documente cu o condiție: ca identitatea lui să rămână secretă. Samuel Ireland a înghițit și această minciună gogonată.

Dar nu a fost singurul. Făcând publice descoperirile fiului său, giganți ai literaturii, precum Pye, laureat pentru poezie, și Boswell, biograful scriitorului Samuel Johnson, au căzut ambii pradă înșelăciunii, considerând descoperirile autentice. Boswell a fost atât de impresionat de așa-zisa *Profesiune de credință* a lui Shakespeare, încât a îngenuncheat și sărutat „valoroasele relicve ale bardului nostru, în semn de mulțumire lui Dumnezeu pentru că am trăit să le văd cu ochii mei."

Puternic aclamat, William începe să scrie o piesă cu rimă albă, *Vortigen și Rowena,* urmată de o tragedie, *Henric al II-lea,* ambele presupuse creații ale lui Shakespeare și ambele aterizând în posesia lui. Ireland a suferit însă și mici ghionturi. Prietenul lui, Montague Talbot, l-a surprins în timp ce falsifica, dar a căzut de acord să nu trădeze secretul. O persoană aflată în vizită la biroul lui Henry scapă pe podea documentul de ipotecă și sigiliul se sparge: până la repararea lui, devine evident faptul că fusese inițial desfăcut și completat ulterior. Apoi, imediat după decembrie 1795, când Samuel oferă publicității descoperirile fiului său, apare semnătura adevărată a lui John Heminge. Era complet diferită de falsul lui William. îndoielile asupra lui cresc, în timp ce critici, precum Edmond Malone, susținuseră de la început și continuau să susțină că dezvăluirile lui Ireland sunt șarlatanii. Totuși, în septembrie, dramaturgul Richard Sheridan se învoise să producă piesa *Vortigen și Rowena* (bazată pe legenda unui rege celtic din secolul al XV-lea, care îi invita pe saxoni în Britania) pe scena teatrului Drury Lane. Convins că era vorba de un fals, actorul și directorul teatrului, Richard Kemble, ar fi dorit să amâne premiera pentru noaptea de 1 aprilie, Ziua Păcălelilor. Când au început repetițiile, viclenele actrițe Siddons și Palmer au renunțat la rolurile lor pe motiv de boală. Producția a mers mai departe numai datorită sprijinului oferit de ducele de Clarence și a altor aristocrați naivi, plini de bani pe care să-i irosească pentru cauze pierdute.

în seara premierei (2 aprilie 1796), teatrul Drury Lane era umplut la maximum. Piesa a fost un dezastru. Scenariul sărăcăcios și intriga banală au provocat mai mult voioșie. Când, în actul fmal, Kemble a trebuit să dea următoarea replică: „Și când această solemnă batjocură se va sfârși... hohotele de râs ale mulțimii agitate nu au încetat decât după lăsarea cortinei. Nu a mai existat și altă regie a piesei. Tatăl și fiul Ireland au devenit ținta batjocurii publice. William a mărturisit frauda față de surorile

sale care, în schimb, și-au informat tatăl, dar Samuel a refuzat să creadă că băiatul său prostuț era în stare de o așa farsă. Plecând de acasă, William a scris un pamflet prin care își recunoștea escrocheria și îl absolvea de orice vină pe tatăl său - dar, chiar și acum, bătrânul nu voia să accepte că fusese păcălit. Samuel Ireland a fost luat în derâdere și disprețuit până în mormânt, dar tot restul vieții nu a admis (cel puțin, nu public) că piesele „descoperite[4]* de băiatul lui erau subiectul unei înșelătorii.

William a supraviețuit ca poet de mâna a doua, dar în Franța, nu în Anglia, unde nu a fost niciodată iertat - în special de către cei pe care i-a păcălit pentru că a luat numele bardului în derâdere.[1]

1. Stephen și Lee (coord.), *op. cit.*

IRVNG, Cliffbrd (1930-) *(FARSE LITERARE)*

în decembrie 1970, acest autor american expatriat (deja cunoscut datorită cărții *Fraudă!-* demascarea falsificatorului de artă Elmyr de Hory care, de asemenea, a trăit pe insula mediteraneană Ibiza) l-a cunoscut pe prietenul lui, Dick Suskind, la Palma, în apropiere de insula Mallorca. El i-a menționat o idee nebună, ce îi venise în urma citirii unui articol din *Newsweek,* „Cazul miliardarului invizibil[44]. Acolo era vorba de Ho-ward Hughes, despre care se spune că ar fi cel mai bogat om din lume.

Născut în 1905, Hughes își strânsese averea în urma afacerilor cu petrol și inginerie, în anii tinereții construind un imens hidroavion cu cadru de lemn, denumit *Găsea dichisită,* care nu a zburat însă niciodată; apoi, ca producător la Hollywood, o promovase pe „bomba sexy[44] Jane Russell. Din 1955, locuia singur la ultimul etaj al hotelului Desert Inn din Las Vegas, în mijlocul unui grup de mormoni cuvioși. Conducându-și imperiul doar prin telefon sau directive scrise, nimeni nu știa cum mai arată sau măcar dacă mai era în viață. Nu mai acordase nici un interviu de cincisprezece ani. în ultimul timp, pentru că propria companie de zbor, TWA, întâmpina dificultăți, principalii investitori ai acesteia îl dăduseră în judecată pe Hughes pentru administrarea proastă a firmei. Plătind despăgubiri în valoare de 145 de milioane de dolari, el plecase din Las Vegas către o

ascunzătoare a sa din insulele Bahamas. Cam atât se povestea în articolul cu pricina.

întâlnindu-1 pe Suskind, Irving i-a sugerat să meargă împreună la editorul lui din New York, McGraw-Hill, și să propună editurii publicarea biografiei autorizate a lui Hughes, ca și cum miliardarul l-ar fi mandatat pe el să o scrie, dar refuza orice contact personal cu editorii. Irving urma să fie singura modalitate de comunicare între ei. Totul a început ca o glumă, în curând însă, a scăpat de sub control. Entuziasmul lui Suskind l-a determinat pe Irving să îi scrie editorului său că îi trimisese lui Hughes un exemplar din *Fraudă!;* în schimb, bogătașul îi înaintase o notă de mulțumire. Aflând acest lucru, McGraw-Hill îl întreabă pe Irving: „Știi cumva dacă există vreo biografie a lui Hughes sau dacă este planificat ceva în acest sens în viitorul apropiat?"

Studiind, în revista *Life,* fotografii cu scrisul de mână al miliardarului, folosind un bloc de hârtie legală ca cea utilizată de Hughes, Irving a scris și autoadresat trei scrisori prin care sugera interesul lui Hughes. „Nu mi-ar conveni să mor fără a îndrepta anumite concepții greșite din viața mea și fără a declara adevărul despre viața mea", afirma el în a treia misivă. „V-aș rămâne recunoscător dacă mi-ați spune când și unde ați dori să începeți ceea ce mi-ați propus: scrierea biografiei mele..

McGraw-Hill nu a vrut să piardă ocazia. încântat de scrisori și de așa-zisele convorbiri telefonice primite de Irving de la Hughes, vicepreședintele editurii, Albert Leventhal, a oferit 100.000 de dolari la semnarea contractului, 100.000 de dolari la livrarea transcrierii interviurilor și 300.000 de dolari la livrarea manuscrisului biografiei. în cadrul unei întâlniri din New York, Irving i-a spus editorului McGraw-Hill că va lua avionul spre Bahamas unde se va întâlni cu Hughes. De fapt, acolo urma să o întâlnească pe Nina von Pallandt, cântăreață ce facea parte din grupul danez de muzică folk, „Nina și Frederick". Iubita lui ocazională de ani de zile tocmai se întâlnise cu Irving în New York. Dar cum nu mai exista nici un zbor spre Nassau la momentul respectiv, au plecat la Oaxaca, în Mexic. în Me-xico City, unde au schimbat avioanele, Irving s-a fotografiat, întors la New York, i-a arătat lui McGraw-Hill un carnețel în care erau înscrise două întâlniri cu Hughes („Senor Octavio“), planul de contract pentru carte și

fotografia cu el însuși coborând din avion - imortalizată, spunea Irving, de către asistentul lui Hughes. McGraw-Hill a căzut în plasă. Dar avocatul editurii l-a informat că are nevoie de semnătura lui Hughes legalizată la notariat sau confirmată de bancă.

înapoi în Ibiza, Irving i-a telefonat lui Suskind. „Mingea a aterizat în poartă", i-a spus el. Apoi, editorul i-a telefonat pentru a-i spune că McGraw-Hill acceptă ca „Octavio“ să semneze contractul în prezența lui. Irving a plecat la Puerto Rico pentru a se întâlni cu „Hughes"; după care, a prezentat la New York două copii ale contractului, semnate de „Howard R. Hughes". Documentul cuprindea două clauze prin care se cerea ca proiectul să fie ținut în secret și o dispoziție ca: „banii să fie depozitați, conform instrucțiunilor date oral sau în scris de H.R. Hughes, în orice cont bancar aparținându-i lui H.R. Hughes."

între timp, Irving o fotografiase pe soția sa elvețiană, Edith, cu o perucă brunetă. Ea avea și un pașaport de rezervă, pe care Irving l-a înregistrat cu numele de „H.R. Hughes" chiar în timp ce McGraw-Hill îi cerea revistei *Life* 250.000 de dolari pentru drepturile de prepublicare a biografiei în paginile sale. Edith a deschis un cont la banca Credit Suisse Bank din Ziirich pe numele de „Helga Hughes", apoi a plecat la Diisseldorf, unde cea mai tânără dintre cele două fiice ale sale din prima căsătorie locuia împreună cu tatăl ei și noua soție a acestuia, Hanne. Furându-i cartea de identitate germană a Hannei, Edith pleacă înapoi la Ziirich, unde deschide un nou cont bancar pe numele de „Hanne Rosencrantz“.

Mai târziu, Irving pretinde că s-a întâlnit de peste o sută de ori, în secret, cu Hughs, în moteluri și parcări de mașini din întreaga Americă Latină. în mai, rămas singur în New York și având la dispoziție revistele *Life in* care era publicat un întreg dosar despre Hughes, Irving fotografiază în secret peste trei sute de articole încă nepublicate despre viața miliardarului. Reîntors la Ibiza, el și Suskind și-au petrecut restul verii asu-mându-și, pe rând, rolul lui Hughes, acordând interviuri incoerente și inventând cu bună știință transcrierea pe care avea să se bazeze cartea. Cei doi au muncit din greu să imite aroganța lui Hughes, să dezvăluie secretele de afaceri ale acestuia și să ofere întâmplări interesante, neobișnuite din fiecare perioadă a vieții bogătașului. Pe scurt, au făcut tot ceea ce face orice „biograf neautorizat[44],

cu excepția faptului că nu au pretins niciodată că ar avea autorizația personală a lui Hughes.

Efortul a dat roade. Dar dezastrul îi pândea din întuneric când, în august, McGraw-Hill l-a anunțat telefonic pe Irving că o altă editură primise oferta de a publica biografia; aflase noutatea de la Robert Easton, fostul soț al actriței de la Hollywood -Lana Tumer, odinioară una din amantele lui Hughes. Luând taurul de coame, Irving și Suskind au plecat cu avionul către Palm Beach (lângă Nassau, unde Hughes își avea, în continuare, adevărata ascunzătoare). De aici, ei i-au telegrafiat lui McGraw-Hill pentru a-1 informa că Hughes, aflând despre drepturile de publicare, în serial, a biografiei lui de către revista *Life,* vroia acum un avans de 1 milion de doari. în a doua telegramă, „Hughes[44] denunța legitimitatea biografiei ce avea să fie publicată de Easton.

La 12 septembrie, Irving și Suskind au predat manuscrisul. Directorilor de la editura McGraw-Hill le-a trebuit o săptămână ca să citească cele 999 de pagini. Erau toți acaparați de conținutul lucrării și, când Irving a trecut cu bine (ca prin minune, mai bine-zis) peste testul unui detector de minciuni, Leventhal a mărit avansul la valoarea de 750.000 de dolari, „dar nici un peni mai mult“. Luând cecul emis pentru „Hughes" la Ziirich, Edith l-a plătit în contul curent deschis pe numele H.R. Hughes și două săptămâni mai târziu La transferat în contul Rosencrantz.

în noiembrie, McGraw-Hill a dat alarma. *Ladies' Home Journal* avea să publice extrase din cartea lui Easton în ianuarie. Compania dorea ca Hughes să îi permită anunțarea exclusivității, ca singura editură ce publica singura biografie autorizată. Irving le-a trimis editorilor o scrisoare din partea lui „Hughes" în care bătea câmpii despre incompetența lor. Același expert în caligrafie care, cu un an mai înainte, studiase adevărata scrisoare a lui Hughes publicată în revista *Life,* i-a asigurat pe cei de la McGraw-Hill că „șansele ca o altă persoană să poată imita scrisul de mână al miliardarului, chiar să-1 copieze într-o manieră similară, sunt mai mici de una la un milion." Spun „experți" și cu asta am spus totul.

Când la 7 decembrie McGraw-Hill anunța publicarea biografiei, avocații lui Hughes au denunțat imediat cartea ca un fals. McGraw-Hill se aștepta la

asta, pentru că Irving asigurase editura că Hughes păstrase proiectul secret față de toată lumea, cu excepția câtorva prieteni apropiați. Apoi s-a aflat că Chester Davis, un reprezentant al lui Hughes, telefonase la firma Time Inc. (editorul revistei *Life)* pentru a-i informa că Hughes va vorbi cu Frank McCulloch, un reporter ce îi luase mai multe interviuri în anii ’50. Acum îngrijorat, McGraw-Hill a prezentat scrisorile originale ale lui „Hughes" unor analiști din New York, cu renume în domeniul grafologiei - Osbom, Osbom & Osbom, care au declarat documentele autentice. Și totuși... din nou: spun „experți" și cu asta am spus totul.

La puțin timp după Crăciun, Hughes a ținut prima conferință de presă din ultimii cincisprezece ani și ceva. Dar prin telefon, pentru jurnaliștii aflați într-un studio din Los Angeles, negând că l-ar fi cunoscut vreodată pe Irving. Luptându-se să-și salveze pielea, Irving a susținut, pe postul de televiziune CBS, că vocea de la telefon nu îi aparține miliardarului. Dar deja frauda era dezvăluită și demascarea ei luase rapid amploare. Avocatul Chester Davis, observând că Harold McGraw avea un cec refuzat de Credit Suisse, contrasemnat „H.R. Hughes[4]*, a pus Intertel (propria agenție de detectivi a lui Hughes) pe urmele cazului. Banca a divulgat informații confidențiale. Aflând că „H.R. Hughes[41] este, de fapt, o femeie, Intertel a sesizat poliția elvețiană. Edith a fost supusă interogatoriului în Ibiza, iar Irving a fugit la New York.

Ultimul cui bătut în sicriul lor a venit când Jim Phelan, autor ai memoriilor nepublicate ale lui Hughes, a văzut manuscrisul lui Irving și și-a dat seama că, în mare parte, datele proveneau din propria lui lucrare. Irving obținuse aceste memorii nepublicate cu o vară în urmă, de la un agent literar pe nume Mayer. în New York, Phelan l-a confruntat pe Harold McGraw, care a fost nevoit să admită că, în situația dată, nu mai putea fi vorba de o simplă coincidență. Editura McGraw-Hill fusese păcălită.

Clifford Irving, soția lui, Edith, și Dick Suskind s-au prezentat la proces la 7 februarie și 3 martie, unde au mărturisit totul. Toți trei datorau peste un milion și jumătate de dolari editurii McGraw-Hill în impozite și avocaților lor. La 16 iunie 1973, Clifford Irving a primit treizeci de luni de închisoare, Suskind - șase luni, iar Edith - doi ani. Sentința ei a fost suspendată la două luni de închisoare pe teritoriul american, dar a primit (și ispășit) o sentință

de doi ani de închisoare în *Zii*-rich. Elvețienilor nu le plac escrocii, oricât de artiști ar fi ei.

Autobiografia lui Howard Hughes nu a fost publicată niciodată. Totuși, în 1977, Irving fiind eliberat și reîntorcându-se în insula Ibiza, el și Suskind au scris și publicat *Proiect Octavio,* în care și-au povestit această farsă extrem de curajoasă. Până în acel moment, Edith încerca să-și croiască o nouă viață, în altă parte.

Cât îl privește pe Howard Hughes, a cărui viață fusese la fel de curajoasă chiar și înainte de apariția acestor farsori, el a plecat de la Nassau și s-a retras în Nicaragua. Trăind în continuare izolat, se spune că ar fi murit la 5 aprilie 1976, într-un avion particular cu care călătorea de la Acapulco la Houston. împrejurările în care a survenit decesul său, ca și detaliile privind întreaga lui viață rămân necunoscute.[1]

Irving, pe de altă parte, a revenit spectaculos. Căutați cu privirea în standurile de cărți din întreaga Mare Britanic și veți găsi numele lui, „Clifford Irving", pe capul de afiș al noului roman de aventuri devenit best-sellcr (autorul se referă aici la Crăciunul anului 1994). Datele biografice spun că locuiește acum în Mexic. Nu se face nici o referire la trecutul său. îi urăm mult noroc.

1. *„Proiect Octavio",* Clifford Irving și Richard Suskind, Allison and Busby, Londra 1977.

ISLANDA *(Vezi* GROENLANDA)

„Un mincinos ar trebui să aibă o bună memorie."

(expresie atribuită lui Quintilian*)

ÎMPĂRATUL ABISINIEI (*vezi* COLE, Horace)

ÎNGROZITORUL OM DE ZĂPADĂ (*vezi* YETI)

ÎNȘELĂTORIA CU ASIGURĂRILE SOCIALE FRANCEZE (*Vezi* MORENO, Antonio)

ÎNȘELĂTORIA CU EMISIUNILE-CONCURS

(FARSE ÎN MASS-MEDIA)

Se pare că a existat o vreme când majoritatea oamenilor credeau aproape mereu ceea ce vedeau la televizor, cel puțin atunci când li se prezenta ca realitate sau adevăr. Asta se întâmpla în anii ’50, epoca de aur a emisiunilor de tip concurs, urmărite de milioane de telespectatori ce dădeau crezare promisiunii implicite că și ei pot câștiga o grămadă de bani și pot deveni vedete naționale. Dar sistemul s-a prăbușit în 1959, când mult aplaudatul câștigător Charles Van Doren a fost demascat

♦ Quintilian (c. 35-96 d. Hr.) Retor și pedagog roman. Autor al primei expuneri sistematice a pedagogiei din lumea greco-romană.

drept un impostor. Doctorand în vârstă de treizeci și trei de ani, câștigând 5.500 de dolari pe ani ca profesor la Universitatea Columbia, s-a aflat că el câștigase 129.000 de dolari în cadrul emisiunii-concurs *Twenty-One* difuzată de canalul NBC după ce primise, mai întâi, de la producători, un scenariu fraudulos. Oferindu-i instrucțiuni despre modul în care să mimeze uimirea și stresul pe măsură ce tensiunea fals creată creștea, producătorii au fost nevoiți să-l convingă să intre în joc și să susțină această șaradă deoarece ar oferi încurajare „vieții intelectuale, profesorilor și educației în general". După ce a câștigat cu succes concursul, i s-a oferit un loc de muncă în cadrul rețelei de televiziune, cu un salariu anual de 50.000 de dolari; dar o dată ce farsa a fost dată în vileag, Doren a pierdut nu numai acest post, dar și pe cel de la Universitatea Columbia.

Anchetând scandalul emisiunilor-concurs aranjate, echipa procurorului districtual din Manhattan a chemat 150 de persoane care să depună mărturie în fața juriului. Din aceste persoane, spunea procurorul Frank Hogan, aproape o sută au mințit sub jurământ. în următorii trei ani, optsprezece concurenți care câștigaseră de la nimic până la 220.500 de dolari în cadrul emisiunilor-concurs acum desființate, au pledat vinovați de mărturie falsă și

au primit pedepse cu suspendare, deși ar fi putut sta după gratii până la trei ani. Companiile-sponsor, care deținuseră puterea de a decide cine dintre concurenți va câștiga sau cine va pierde în cadrul emisiunii, au scăpat basma curată.

A reieșit, de asemenea, că echipele de producție aranjau periodic răspunsurile la întrebările concursului pentru a mări nivelul de divertisment și că celebritățile refuzau să participe la aceste emisiuni dacă nu primeau garanția că nu vor da răspunsuri greșite și astfel, nu se vor face de râs. Dar uneori, chiar și punerile în scenă cel mai bine regizate merg prost; așa s-a întâmplat când unui fost campion la box (sau campion la prostie?), retras din activitate, i s-a comunicat că răspunsul la una dintre întrebările din timpul concursului va fi „iederă otrăvitoare". Având probabil creierul ars de atâția ani petrecuți pe ringul de box, el a răspuns hotărât „fildeșul otrăvitor"[1] la toate întrebările astfel încât, când a ajuns, în final, și la întrebarea corespunzătoare răspunsului corect - „iederă otrăvitoare" - a rămas, pur și simplu, tăcut și evident iritat.[1]

Toată această afacere murdară, care, în scurt timp, a îngenuncheat încrederea naivă a americanilor în „cutia prostului", a fost ecranizată de Robert Redford în filmul său din 1994, *Quiz Show* (Emisiune-concurs).

1. *Farse și escrocherii,* Cari Sifakis, Facts on File, New York, 1993, pp. 218-219.

„Dacă aveți impresia că pescarii sunt cei mai mari mincinoși din lume, întrebați un practicant de jogging cât de mult aleargă în fiecare dimineață.“

(Larry Johnson, personalitate din lumea televiziunii, citat în revista *Reader's Digest)*

Singuraticul cow-boy a avut un mare succes. După aceea însă, viața lui James nu a mai fost la fel. Cumpărând ferma Rocking R din Montana, spre disperarea prietenilor lui, a început să ducă o viață costisitoare, numai în petreceri și băutură, ajungând falimentar și murind de alcoolemie la vârsta de cincizeci de ani, în spitalul prezbiterian din Hollywood.

Totuși, cărțile lui rămân și astăzi îndrăgite și puțini sunt cei care și-au dat seama de fraudă până în 1987 când, în cartea *Călătorie spre vârf: adevărata poveste a lui Will James,* autorul acesteia, Jim Bramlett, a dezvăluit că „Will James" fusese în realitate Joseph Emest Nepthali Default, provenind dintr-o familie de clasă mijlocie, din partea franceză a statului Quebec. Citind despre Vestul Sălbatic în romanele de ficțiune, la vârsta de cincisprezece ani plecase de acasă pentru a deveni cow-boy, folosind mai multe nume până s-a stabilit la Will James. Când nu și-a putut vinde ilustrațiile, soția lui, Alice, i-a sugerat să aștearnă pe hârtie una din fantasticele povestiri pe care îi plăcea la nebunie să le istorisească și să le trimită revistei *Scribner.* Cei de la *Scribner* i-au oferit 300 de dolari pentru creația sa. Punându-și familia din Quebec să jure că va păstra secretul, Joseph Default a rămas, de atunci, Will James.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* p. 100.

JONES, Jim (*Vezi* FARSE DESPRE SFÂRȘITUL LUMII)

JONES, Reginald (Secolul al XX-lea) *(FESTE, vezi și*

FARSE DE RĂZBOI)

Profesor de filozofie naturală al Universității Aberdeen și consilier științific al guvernului britanic de-a lungul mai multor mandate, cariera acestui farsor academic a început în anii ’30 când, activând ca cercetător în domeniul fizicii la laboratorul Clarendon de la Oxford, Jones a fost desemnat să saboteze un important seminar de la această universitate. Dându-se drept mecanic al sistemului de încălzire cu boiler, i-a telefonat președintelui seminarului și l-a avertizat că, datorită unei blocări de presiune din conductele cu aburi, exista posibilitatea ca radiatoarele să explodeze. Dând crezare acestei aiureli științifice, reputații erudiți au renunțat rapid la seminar și au evacuat clădirea.

Cu altă ocazie, i-a arătat colegului său, Gerald Touch, cât de ușor îi este să-1 determine pe un savant inteligent să facă lucruri absurde doar vorbind cu el la telefon *(vezi* Farse telefonice). într-o seară, în timp ce Touch îl vizita pe un binecunoscut profesor de la Oxford, telefonul gazdei a sunat de mai

multe ori. De fiecare dată când profesorul ridica receptorul, la capătul celălalt al firului era tăcere totală. Sunând din nou, Reginald se dă acum drept inginer în sistemul de telefonie, anunțându-1 de existența unei defecțiuni a liniei telefonice. Jones îi spune profesorului că, datorită lipsei de personal, problema nu putea fi rezolvată mai devreme de o săptămână. Când „victima[44] a început să-l’implore în scopul obținerii unei reparații mai rapide, „inginerul[44] l-a informat că, dacă defecțiunea consta într-o întrerupere a firului de împământenire, ar putea fi remediată imediat, dar acest proces ar implica testarea defecțiunii de către însuși proprietarul postului telefonic. Gerald Touch privea acum uimit cum Jones îl determinase pe profesor să lovească ușor aparatul cu un creion, apoi să se descalțe și să lovească aparatul cu pantofii, să stea apoi într-un singur picior și să lovească telefonul cu o radieră și așa mai departe, în final, văzând că gazda sa era pe punctul de a introduce aparatul de telefon într-o găleată cu apă, Touch nu s-a mai putut abține și a izbucnit în râs. Supărat, profesorul l-a informat pe Jones: „Am aici cu mine un tânăr prieten care încearcă să mă oprească. Cred că e cam amețit. Zice că o să stric telefonul dacă-1 înfund în apă.[44] Aflând că „tânărul prieten[44] este fizician, Jones a început să adopte un ton disprețuitor. „Fizicienii ăștia![44] a declarat el. „Ei sunt pacostea noastră aici, în Oxford. Tot timpul au impresia că știu totul despre telefoane, dar de fapt nu știu nimic.[44] Așadar, Reginald l-a convins pe profesor să introducă aparatul în găleata cu apă.

Lucrând pentru Serviciile Secrete ale Ministerului de Aviație în timpul războiului, Jones a aflat că germanii foloseau raze direcționale de pe continent pentru a-și ghida bombardierele către țintele britanice. Duplicând un semnal, el l-a transmis din Londra. Bombardierele au deviat de la cursul inițial și au lansat proiectilele pe câmpuri goale. O altă farsă pe timp de război a implicat un dispozitiv de navigație ce ajuta bombardierele forțelor aliate să caute submarinele germane. Nemții știau că aviația militară britanică dispune de ceva nou. „Inventând" o rază infraroșie care să localizeze submarinele, Jones s-a asigurat că dușmanii vor afla de existența acesteia. Astfel, întreaga flotă de submarine germane a fost revopsită special pentru a nu fi detectată de razele infraroșii inexistente *(vezi* Farse de război).

Odată, Jones a ținut o prelegere la Institutul de Fizică din Londra, cu titlul: „Teoria farselor: relevanța ei în fizică". „Obiectivul", spunea el, „este de a construi în mintea victimei o imagine falsă despre lume, care temporar este compatibilă cu orice test pe care victima încearcă să-l aplice asupra acestei imagini, astfel încât, în ultimă instanță, victima acționează asupra ei cu încredere."[1]

1. *Plăcerea de a înșela,* Nonnan O. Moss, Chatto & Windus, Londra 1977.

JURADO, Senorita Concepciân (1864-1931) ***(IMPOSTORI)***

Odihnindu-se pentru vecie în același mormânt din Mexico City, Don Carlos Balmori și Senorita Concepcion Jurado au murit în aceeași zi și în același moment - 27 noiembrie 1931. Și astăzi, cele mai mari posturi de radio și televiziune mexicane difuzează funeraliile celor doi la fiecare comemorare a decesului lor.

Cel mai bogat om din lume - așa se spunea pe atunci - își câștigase averea din acțiuni plasate pe piața de zahăr, cositor, opiu și alte mărfuri. Totodată, Don Carlos câștigase și faima de cel mai mare amant al lumii. „Nimic nu este ceea ce pare“, îi plăcea lui să spună. „Nimic nu este real. Nici măcar eu însumi/*

In ceea ce o privește pe Concepcion „Conchita** Jurado, fiica grădinarului lui Don Carlos, pe nume Ignacio, când aceasta a murit la vârsta de șaizeci și șapte de ani, era încă necăsătorită. Nu fusese nici măcar amanta lui Don Carlos. Deci care era secretul? Până la moartea lui Don Carlos, taina era cunoscută doar de membrii unui club exclusivist, a cărui inițiere în cadrul lui se dovedea extrem de stânjenitoare. Să luăm cazul lui Senor Carlos Arturo Rodriguez, un magnat al presei, care spera să-l convingă pe Don Carlos să investească în noua lui publicație.

într-o seară, prietenul său, Don Adolpho, l-a dus la un dineu de lux ce avea loc în două cămăruțe din casa grădinarului lui Don Carlos. Imediat ce a sosit, s-a trezit luat în zeflemea de către Don Carlos, în fața tuturor celorlalți invitați eleganți și bogați. Până să-și dea seama ce se întâmplă, editorul uimit l-a auzit pe miliardar spunând că este de acord să investească două

milioane de pesos - de patru ori mai mult decât ceruse el. în interval de câteva minute, i s-a oferit un cec pe care figura întreaga sumă. Senor Rodriguez a întins mâna spre cec, dar Don Carlos l-a retras iute, întrebându-1. „Ești membru al franc-masonilor?** Nedumerit, Senor Rodriguez a răspuns că nu, dar că este membru al Lojii elanilor, la care Don Carlos i-a cerut să arate tuturor celor de față mărimea coamelor lui. „Dar sunt elan doar cu numele**, a protestat el. „Este o frăție.**

„Porți numele de elan și nu ai coame?** Don Carlos era revoltat. „Cum pot intra în afaceri cu cineva care nu are coame? Arată-mi imediat coamele sau nu mai vezi cecul de la mine.** Editorul năucit și-a agitat mâinile deasupra capului, evidențiind mărimea coamelor sale inexistente. „Un elan cu două pi-cioare?** întrebă atunci Don Carlos. în câteva secunde, Senor Rodriguez se țâra în genunchi, folosindu-și brațele pe post de coame. întinzându-i din nou cecul și scrutând cu privirea mustața magnifică a păcălitului, Don Carlos i-a spus că nu ar putea niciodată să facă afaceri cu un bărbat a cărui mustață era mai mare decât a lui. Editorul mâhnit și extenuat a căzut de acord să se despartă de mândria și bucuria vieții sale doar de dragul cecului și, la puțin timp, buza superioară îi rămase dezvelită.

Don Carlos nu terminase însă. „Am fost prădat!" a început el să strige. „Acul meu de cravată, din diamante, a dispărut! Nimeni nu mișcă!" Șeful poliției, care făcea parte dintre invitații serii, a pășit în față, și-a introdus mâna în buzunarul hainei editorului - și iată cum apăru obiectul dispărut. în mijlocul îndemnurilor de arestare exprimate de musafirii încântați, Sehor Rodriguez și-a susținut, înspăimântat, nevinovăția. „Eu nu sunt un hoț!" Și a început să implore mila tocmai celui care îl chinuia, așezat acum pe un scaun în mijlocul încăperii. Don Carlos a zâmbit batjocoritor. „Este adevărat, dragul meu domn. Tu nu ești un hoț așa cum Don Carlos Balmori, recunoscutul milionar spaniol, nu este nici spaniol nici milionar - de fapt, nici măcar un bărbat!" Și iată cum aterizează pe podea pălăria, apoi mustața falsă, dând la iveală o femeie în vârstă zveltă, cu un păr lung, cărunt.

„E adevărat, eu sunt Conchita Jurado - fiica grădinarului Ignacio, în a cărui casă vă aflați acum, și «sora» gazdei voastre", a declarat „Don Carlos". „Mulțumesc, Senor Rodriguez, pentru că ai contribuit la împlinirea unei seri atât de plăcute."

Așadar, umilit și uluit, arogantul Senor Rodriguez a aflat ceea ce știa deja toată lumea din încăpere. într-o zi, cu mulți ani înainte de această întâmplare, tânăra Conchita se deghizase pentru a interpreta rolul adevăratului Don Carlos Balmoori, păcălindu-și părinții atât de bine, încât ea a continuat să mențină această minciună și la întâlnirile de familie. Când adevăratul Don Carlos a murit, ea a continuat să Joace", păstrând astfel vie amintirea răposatului. Cu ajutorul prietenilor, în decursul timpului, cazul lui Balmori a prins o asemenea amploare, încât poveștile pe seama isprăvilor „lui" din ce în ce mai extravagante au devenit faimoase. Până în 1925, „clubul" din casa grădinarului atrăsese crema societății din Mexico

City, toți cei implicați păstrând secretul. Era o modalitate ideală de a-i face de ocară pe cei pompoși, aroganți și avizi: îi aduceau în căsuța lui Jurado, unde Balmori avea să îi trateze cu o *balmoreada.'*

1. Madison, op. cit., pp. 58-65.

JURNALELE LUI HITLER *(FARSE LITERARE)*

De parcă lumea editorială nu s-ar fi păcălit îndeajuns în 1971 cu biografia falsă a lui Clifford Irving despre Howard Hughes, în 1981 revista germană *Stern* a cheltuit o avere pe așa-zisele jurnale ale lui Adolf Hitler. Timp de aproape doi ani, revista nu a făcut nici un efort să le autentifice. Apoi, în 1983, adevărul a ieșit la iveală: erau toate o mare farsă.

Farsorul era Konrad „Konni“ Kujau. Născut în orașul saxon Loebau (din 1946 până în 1991 aparținând Germaniei de Est), în 1957 a fugit în Occident ca să scape de arestare pentru furt din magazine. Stabilindu-se în apropiere de Stuttgart sub numele de „Peter Fischer“ și trimis de două ori la închisoare pentru delicte minore, în 1962 a deschis, împreună cu prietena lui refugiată, Edith Lieblang, crâșma Pelican Dance Bar. Aceasta a dat faliment și a ajuns din nou după gratii pentru falsificare de chitanțe. Edith a fondat atunci compania de curățătorie Lieblang, iar soțul ei a ținut calea cea dreaptă până în 1968, când o verificare a poliției a dat la iveală că „Peter Fischer“ este de fapt Konrad Kujau, căutat pentru sustragere de la pedeapsa cu închisoare. După o altă perioadă petrecută în pușcărie, când a fost eliberat, compania de curățătorie a început să obțină profit. El și Edith

puteau acum să-și viziteze familia din Loebau - și acolo i-a venit „marea idee“.

Dând anunț în ziar pentru suvenire naziste, a introdus, prin contrabandă, în Germania de Vest, atât de multe amintiri ale acelei perioade - uniforme, căști, medalii, drapele - încât, până în 1974, apartamentul lui arăta ca un muzeu hitlerist. Mutân-du-se într-un magazin situat pe Aspergstrasse din Stuttgart, a început să falsifice documente de autentificare pentru obiectele colecționate, pentru a justifica într-un fel prețul tot mai mare al acestora. Pentru o cască ruginită din primul război mondial, Konrad a falsificat un certificat semnat de Rudolf Hess, spunând că aceasta fusese purtată de Hitler în 1917. El a continuat să falsifice nu numai tablouri ale lui Hitler, dar și scrisul de mână al Fiihrer-ului. Era extrem de priceput.

Acum apare în peisaj Fritz Steifcl, proprietarul unui atelier de inginerie. Descoperind magazinul lui Kujau în 1975, în următorii șase ani el a cheltuit 250.000 de mărci (transferați clandestin de la compania sa în contul companiei Lieblang cu titlul de „cheltuieli de curățătorie") pentru 160 de desene și tablouri, plus manuscrise de poezii, scrisori și note de discurs, toate aparținând aparent lui Hitler. Astfel încurajat, în 1978, cu cerneală, peniță și un anuar al partidului nazist din 1935, Kujau a copiat din acesta o cronologie a vieții cotidiene a lui Hitler, din ianuarie până în iunie acel an. Steifel s-a grăbit să cumpere , jurnalul lui Hitler" - iar în 1980, a primit o vizită de la Gerd Heidemann.

în 1955, acest fotojumalist obsedat de naziști se alăturase redacției revistei *Stern.* Un colecționar maniac, cea de-a doua soție îl părăsise, în 1971, obosită să împartă căminul cu jocurile lui de război și soldățeii lui de plastic sau metal. Doi ani mai târziu, cumpărând vechiul iaht cU motor al lui Goring, *Carin II,* se întâlnise cu fiica șefului nazist, Edda, cu care a început o relație amoroasă. Aflat acum într-un grup de foști naziști, și-a dat seama că întreținerea iahtului îl costa prea mult. Părăsind-o pe Edda pentru Gina, o fostă stewardesă, în 1979 a plecat împreună cu ea în luna de miere în America de Sud, căutându-i pe Martin Bormann și Josef Mengele - „doctorul morții" de la Auschwitz. în schimb, l-a găsit pe Klaus Bărbie, „măcelarul din Lyon". întors acasă, unde îl așteptau datoriile de dimensiuni astronomice, un prieten l-a pus în legătură cu Steifel - și i-a căzut privirea

asupra „Jurnalului lui Hitler". Prins în mreje instantaneu, a vrut să afle mai multe.

Refuzând să-i dea numele de Kujau, Steifel a făcut aluzie la alte douăzeci și șase de volume ale jurnalului și a dat de înțeles (așa cum îl învățase Kujau) că sursa avea rude suspuse în Germania de Est. Heidemann știa că unul dintre ultimele zboruri efectuate în afara Berlinului asediat, în data de 20 aprilie 1945, către „reduta alpină[11] a lui Hitler, în apropiere de Berchtesgaden, se prăbușise lângă Bdmersdorf, la granița cu Cehia; în el se aflau documentele personale ale Fiihrer-ului. El a tras concluzia că jurnalele s-au aflat probabil printre aceste documente, deci în Germania de Est, încă de atunci. Așadar, la 15 noiembrie 1980, împreună cu Thomas Walde - redactor la secția de istorie a revistei *Stern* - a vizitat mormintele din Germania de Est ale echipei ce se aflase în avionul prăbușit. Un intermediar spunea că jurnalul provenise de la un dealer pe nume Fischer și a fost de acord să prezinte o ofertă de două milioane de mărci pentru volumele următoare.

La 15 ianuarie 1981, acest intermediar a format numărul de telefon al lui Fischer. încordat, Heidemann i-a pus întrebarea. Da, a răspuns „Fischer", nu avea numai jurnalele, ci chiar și alte manuscrise ale lui Hitler, precum volumul al treilea din *Mein Kampf* și o operă pe care Fiihrer-ul o compusese în tinerețe, *Wieland der Schmied* („Făurarul Wieland").

Ocolindu-l pe editorul revistei *Stern* - Peter Koch (care îi spusese să lase baltă obsesia lui pentru naziști), Heidemann s-a dus cu Walde direct la trei directori ai firmei Griiner & Jah, proprietarii revistei *Stern.* încântați de dosarul prezentat, directorul Manfred Fischer a autorizat plata a 85.000 de mărci pentru fiecare volum al jurnalului, 200.000 de mărci pentru *Mein Kampf* partea a treia și 500.000 de mărci pentru restul arhivei. Heidemann a luat avionul la Stuttgart cu 200.000 de mărci în buzunar și uniforma lui Goring (un cadou din partea Eddei) în bagaj și astfel l-a cunoscut pe „Fischer", alias Kujau. La fel de încântat atât de uniformă cât și de bani, Kajau a promis să facă rost și de restul jurnalelor și s-a pus imediat pe treabă.

Retrăgându-se în biblioteca lui plină de informații utile, în trei săptămâni a falsificat primele trei jurnale. Ele constau din liste de angajamente oficiale,

note personale și aspecte banale din viața de zi cu zi, pe cât de plictisitoare, pe atât de lipsite de valoare. Fixând pe coperți un sigiliu din ceară roșie cu un vultur german și o notă a lui Hess prin care se declara că jurnalele sunt proprietatea lui Hitler, el i le-a dus lui Heidemann pe iahtul acestuia, *Carin II.* în ziua următoare, cei cinci bărbați, reuniți în secret la sediul firmei Griiner & Jahr, deși incapabili să citească limba germanică veche în care erau concepute jurnalele, au căzut de acord că manuscrisele sunt originale.

în următorii doi ani, ori de câte ori Kujau anunța că a sosit un nou transport din Germania de Est, Heidemann lua avionul la Stuttgart, achiziționa și fotocopia jurnalele, apoi le depozita în seiful firmei Griiner și Jahr. Doar el știa că lui Kujau îi plătea 50.000 de mărci, iar restul de 35.000 le oprea pentru el. Fiind promovat, Manfred Fischer i-a dezvăluit secretul succesorului său, Gerd Schulte-Hillen, și în august, acesta a autorizat o plată de 565.000 de mărci către Heidemann. Când Heidemann a anunțat că prețul unui volum a crescut la 200.000 de mărci pentru că generalul din Germania de Est care furniza jurnalele trebuia să plătească mite tot mai mari, Schulte-Hillen i-a înmânat alte 600.000 de mărci.

între timp, Walde și asistentul lui, Leo Pesch, au început să transforme materialele îngrozitor de banale într-o carte, sursa articolelor de senzație care vor fi publicate în ianuarie 1983, atunci când se aniversau cincizeci de ani de la urcarea la putere a lui Hitler. Ziua cu pricina a trecut și doar în februarie, când drepturile sindicatelor erau promovate de toate publicațiile din întreaga lume, *Stern* s-a decis să se concentreze asupra originii jurnalelor, *cum* au fost ele găsite. Trei „experți” afirmaseră deja că scrisul de mână îi aparținea lui Hitler, dar acum se c,erea o procedură mai detaliată de autentificare. La 28 martie, un expert al poliției a spus că șase din nouă specimene au dat la iveală o hârtie mai albă decât cea care putea fi folosită înainte de terminarea războiului. Căutat și întrebat referitor la acest aspect, Kujau nu a părut deloc deranjat, în timp ce nici Heidemann, nici Walde nu au declarat nimic către *Stern.* în același timp, în Londra, publicațiilor *Times* ale lui Rupert Murdoch li se oferise dreptul de a publica povestea. La 1 aprilie, redactorul-adjunct al ziarului *The Times* l-a rugat pe Lord Dacre (Hugh Trevor-Roper, autorul cărții *Ultimele zile ale lui Hitler)* să autentifice jurnalele.

Examinând cele cincizeci și opt de volume păstrate într-o bancă din Zurich, Trevor-Roper s-a declarat: „satisfăcut, deoarece documentele sunt autentice". în aceeași zi, vizitând el însuși banca, Murdoch a oferit 3,25 milioane de dolari pentru drepturile publicării jurnalelor în limba engleză. Apoi *Newsweek* a oferit 3 milioane pentru drepturile publicării lor în America. Planificând să tipărească întreaga poveste la 3 mai, *Stern* a cerut 4,25 milioane de dolari de la ambele publicații, *The Times* și *Newsweek.* Asta a fost o mare greșeală. Cei doi rivali au renunțat, *Newsweek* deținând deja textul articolelor gata să fie tipărite. Mutând apariția articolului în ediția de pe 25 aprilie, *Stern* s-a întors la Murdoch care, oferind acum doar 1,2 milioane de dolari, planifica să anunțe mare lui lovitură de presă în ediția din 24 aprilie a uneia din publicațiile sale, *Sun-day Times.*

Până în acest moment însă au apărut și persoane sceptice, precum David Irving, un istoric englez, care era departe de adevăr, susținând că Holocaustul nu este decât un mit propagat de evrei. La 22 aprilie el a declarat, prin intermediul postului de televiziune BBC, că jurnalele sunt falsuri. Și când Trevor-Roper, din ce în ce mai nesigur, l-a sunat pe editorul de la *Sunday Times,* Frank Giles, răspunsul lui Murdoch l-ar fi mulțumit din plin pe Hearst. „Să-1 ia dracu' pe Dacre!", ă spus el. „Să publice!" Tirajul ziarului *Sunday Times* a crescut imediat la 60.000 de exemplare în timp ce Heidemann, cu alte 300.000 de mărci în buzunar, achiziționa ultimele patru jurnale de la Kujau.

Era însă ultima picătură în pahar. Chiar pe măsură ce publicațiile *Stern, Paris Match, Newsweek, Sunday Times* și altele tipăreau primele părți din jurnale, noi dovezi juridice anunțau că jurnalele sunt false. Anulând publicarea lor, *Stern* l-a luat la întrebări pe Heidemann ore întregi, până când el a mărturisit existența lui Kujau și numărul lui de telefon. Heidemann a fost concediat și, o săptămână mai târziu, Kujau s-a predat. Procesul celor doi a început un an mai târziu, Kujau fiind acuzat de primirea a peste 1,5 milioane de mărci; Heidemann pentru furtul unei sume cuprinsă între 1,7 și 4,6 milioane de mărci. Kujau a fost trimis la închisoare pentru patru ani și jumătate, Heidemann pentru patru ani și opt luni. Revista *Stern,* a spus judecătorul, a fost atât de nesăbuită încât, teoretic, a devenit un complice al întregii farse. Peste cinci milioane de mărci din banii firmei Griiner și Jahr s-au irosit; *Stern* a pierdut în final mai mult de nouăsprezece

milioane. Doar Murdoch, căruia nu i-a păsat niciodată dacă jurnalele erau adevărate sau nu, a fost singurul fericit.

1

JAMES, Will (1892-1942) *(IMPOSTORI)*

Ceea ce Archibald Belaney („Bufnița cenușie") a făcut pentru indieni, Will James a făcut pentru cow-boy. Remarcat pentru prima dată în 1927, datorită cărții pentru copii *Călușul Smoky,* pe care el a scris-o și ilustrat-o în același timp, în 1930 apare pe piață cu *Singuraticul cow-boy: autobiografia lui Will James.* Devenită best-seller, cartea povestea cum, în jurul anului 1896, rămas orfan la vârsta de patru ani, în statul american Montana, a fost crescut de Bopy, un vânător franco-canadian. Prinzând animalele iama și prospectând vara, adă-postindu-se în cabane din Canada până în Mexic, tânărul Will a deprins toate cunoștințele și priceperea caracteristice unui provincial până când Bopy a dispărut, se pare, înecat într-un râu. Până atunci însă, eroul nostru devenise destul de matur pentru a se angaja în calitate de cow-boy, devenind un prinză-tor de cai sălbatici înainte de a-și scrie povestea propriei vieți.

K

“Se spunea despre Camille Corot că a pictat 800 de tablouri în timpul vieții, din care 4000 au ajuns în colecțiile americane/[4]

(Revista *Time)*

KAMMERER, Paul (1880-1926) ***(FARSE ȘTIINȚIFICE)***

Sinuciderea biologului austriac Paul Kammerer la 23 septembrie 1926 a pus, aparent, capăt controversei din jurul broaș-tei-moașă *(Alytes obstreticans)* *, căreia activitatea lui i-a dat naștere. Sprijinind teza avansată la sfârșitul secolului al XVIII-lea de către Jean Baptiste Lamarck, conform căreia trăsăturile dobândite pot fi moștenite, experimentele lui Kammerer i-au înfuriat pe adepții curentului neodarwinist, care susțineau (și încă mai susțin) că evoluția are loc doar prin mutații întâmplătoare. Cum Kammerer a fost aparent prins efectuând experimente frauduloase, felul în care a murit a contribuit la întărirea îndoielilor ridicate asupra lui. Ortodoxismul a reușit să domine, iar teoria lui Lamarck a fost luată în derâdere încă de atunci.

Totuși, problema nu este atât de simplă. Oare Kammerer a falsificat dovezi sau a fost trădat? Oare s-a sinucis doar din cauza scandalului iscat în jurul lui și al teoriei sale? Și cum

♦ Broasca-moașă = o specie de broască din Europa, al cărei mascul clocește ouăle înfașurându-le în jurul picioarelor sale.

rămâne cu politica și figurile publice implicate în acest scandal? O personalitate sensibilă și emoțională, Kammerer nu a fost îndrăgit de biologii ortodocși atât datorită carierei sale muzicale și principiilor socialiste, cât și datorită succesului înregistrat în menținerea în viață a animalelor pentru experimente și creșterea lor pe parcursul a mai multor generații. Nici un biolog nu a mai reușit de atunci să-i reproducă opera științifică. Indiferent care ar fi adevărul, întreaga istorie din jurul lui

Kammerer aruncă o lumină deloc măgulitoare asupra așa-zisei „obiectivități[4]* a științei și oamenilor de știință.

In 1902 acest compozitor amator dar talentat, născut în Viena într-o familie bogată, s-a alăturat Institutului de Biologie Experimentală (Biologische Versuchsansalt), cunoscut în capitala Austriei sub numele de „Institutul vrăjitorilor". Organizând acvarii și terarii-laborator ca modele pentru îngrijirea animalelor crescute pentru experimente, munca lui de început cu salamandre l-a determinat să afirme că a provocat modificări în obișnuințele animalelor de a se împerechea, în culoarea sau fizicul acestora o dată cu îngrijirea și creșterea lor în medii artificiale, radical diferite de habitatele lor naturale. Această declarație a creat o adevărată senzație, neodarwiniștii declarând teza (numită *Legea Serialității* - „coincidențele" pot avea o mare însemnătate) la fel de absurdă ca și teoria conform căreia organismele ar putea să-și modifice propria structură cro-mozomială.

Dar vacarmul cel mai mare a fost provocat de munca lui cu broasca-moașă care, spre deosebire de alte broaște, se împerechează, de obicei, în mediu terestru. Ca să-și prindă femelele, broscoii din speciile care se împerechează în mediu acvatic își dezvoltă pe brațe niște pernițe aspre, negricioase, cu mici țepi. Kammerer pretindea că, după mai multe generații de astfel de broaște-moașă care s-au împerecheat în apă, puii lor s-au născut, de asemenea, cu excrescențele sub formă de pernițe. Această afirmație i-a revoltat pe neodarwiniști, precum biologul englez William Bateson, care, după 1910, l-a atacat vicios pe Kammerer în paginie revistei *Na tu re,* aruncând îndoieli asupra procedurilor folosite de acesta și indicând (totuși, fără dovezi) că ar fi vorba de o fraudă.

Era Bateson gelos? El însuși incapabil să crească în captivitate broaștele-moașă, în 1886, la vârsta de douăzeci și șase de ani, plecase în Asia căutând dovezi cu care să susțină teoria trăsăturilor dobândite. Eșuând în demersul său, s-a îndreptat către altceva: a introdus genetica lui Gregor Mendel în Anglia, argumentând că unitățile ereditare - „genele“ - nu se contopesc, sunt ca niște bucăți de marmură rezistente, statice, care se combină în modele tip mozaic. Totuși, controversa lui cu opozanții teoriei lui Mendel (ironic, mai târziu a reieșit că Gregor Mendel alterase corectitudinea statisticilor pentru a-și „dovedi[44] teoriile) nu a fost nimic în comparație cu războiul purtat

împotriva lui Kammerer - un război cu tonalități politice. Pentru că, în timp ce dușmanii lui erau, în principal, americani sau englezi, reputația lui Kammerer a rămas nepătată în Austria, Germania și (după 1917) în nou-formata URSS. într-adevăr, în 1925, la un an după ce a publicat *Moștenirea trăsăturilor dobândite,* Kammerer a fost invitat să înființeze şi să conducă un institut de cercetare la Moscova, în special la recomandarea psihologului Ivan Pavlov.

înainte de a putea pleca spre est, a primit lovitura. în august 1926 dr. Kingsley Noble de la Muzeul American de Istorie Naturală a descoperit, în timp ce efectua teste asupra ultimelor specimene rămase de *Alytes,* o decolorare de importanță crucială a pernițelor broaștelor nupțiale atunci când acestea au fost injectate cu cerneală indiană - o dovadă evidentă de fraudă. Și când, o lună mai târziu, Kammerer s-a împușcat pe un deal din afara Vienei, totul a început să capete sens. Se sinucisese pentru că nu ar fi suportat rușinea de a fi demascat.

Totuși, în *Cazul broaștei-moașă* (1973), Arthur Koestler oferă dovezi care sugerează că o persoană sau mai multe persoane necunoscute au realizat injecția cu pricina pentru a-1 discredita pe Kammerer. Acesta din urmă negase orice fel de fraudă din partea sa. „Oricine, în afară de mine, care a avut interesul de a comite astfel de modificări poate fi cel puțin suspect", le scria el viitoarelor gazde ruse, cu o zi înainte de a muri. Și, după cum notează Koestler, acest om instabil psihic și pasionat mai încercase o dată să-și curme viața, în 1923, deprimat în urma unei aventuri romantice. Chiar înainte de moartea lui Kammerer, Grete Weisenthal, dansatoare solo la Opera din Viena, refuzase să-1 însoțească la Moscova. în plus, finanțele lui erau în primejdie, economia austriacă prăbușin-du-se în acea vreme. Dezamăgit în dragoste, îngrijorat din cauza banilor, apoi supus unor acuzații dezastruoase de fraudă - e posibil ca toate acestea să fi contribuit la moartea lui.

Acum, deși mulți sunt nemulțumiți de neodarwinism, situația rămâne la fel cum era descrisă acum un secol de Samuel Butler: „Lamarck a fost atât de sistematic batjocorit încât oricine ar încerca să-i ia apărarea ar săvârși o sinucidere mai puțin filozofică."

în cazul lui Kammerer, sinuciderea a fost reală.[1]

1. *Cazul broaștei-moașă,* Arthur Koestler, Picador, Londra 1973.

KAROLY, Hadju (1920-1981) *(IMPOSTORI)*

Sosind în Anglia după al doilea război mondial, acest ungur, fiul unui croitor, și-a asumat numele de baron Cari Hadju. Oare a fost el conștient de calamburul ales*? Căsătorit în 1956, a început să strângă bani pentru a trimite „luptători pentru libertate" din Marea Britanie care să sprijine revolta ungară împotriva URSS-ului, dar nici un bănuț nu a ajuns, de fapt, acolo unde se intenționa. Acuzat de delapidare și declarat falit în 1957, el s-a reinventat drept Michael Karoly, un bărbat sofisticat ce frecventează locuri mondene și de lux, autor și hip-noterapeut, cu biroul în Mayfair. Luând cina cu cei bogați și petrecându-și nopțile cu o marchiză, totul a decurs foarte bine

♦ Cari (în engl., arhaism) = bărbat simplu, din rândul oamenilor obișnuiți. până în 1965, când atât soția cât și amanta lui au decedat. Ținut sub supraveghere juridică timp de un an după ce a fost găsit în Hertford deghizat în femeie, în 1966 a fost arestat și încarcerat pentru două luni pentru că obținuse un împrumut de la bancă în timp ce era declarat falit, fără a fi scutit încă de obligații. în 1968 apare dr. Charlotte Bach, fost profesor de filozofie și psihologie la Universitatea din Budapesta. Karoly și-a păstrat această impostură timp de treisprezece ani, deși ocazional devenea redutabila Daphne Lyell-Manson, ale cărei servicii de pălmuire pentru a crește apetitul sexual au mulțumit o grămadă de clienți. Ca și Bach, el a compilat un dicționar de psihologie care, aclamat de către Colin Wilson drept „unul dintre cele mai mari progrese intelectuale ale secolului al XX-iea[44]', se concentra pe ideea că dezechilibrul sexual a evoluat și evoluează în timp și că frustrarea sexuală este, în sens strict, mama invenției. Pentru a rezista unui astfel de conflict interior haotic, afirma „Bach“, oamenii fac abstracție de el și îl blochează (deviație); sau îl stăpânesc printr-un echilibru fragil (normalitate); sau, cum se întâmplă în cazul șamanilor „asexuați[44] sau al marilor artiști, îl stăpânesc și îl depășesc la un nivel mai ridicat, ca o forță creativă unificată.

Ei bine, dacă cineva ar fi în măsură să știe toate acestea, el a fost. Sau ea.[2]

1. *Mistere,* Colin Wilson, Grafton, Londra 1989, pp. 514—523.

2. Yapp, *op. cit.,* p. 88.

KEATING, Tom (1917-1984) ***(FALSURI ÎN ARTĂ)***

Fiul unui zugrav sărac din Londra, acest farsor celebru a urmat aceeași profesie ca și tatăl lui înainte de a lucra, în timpul celui de-al doilea război mondial, ca fochist pe un vapor din Extremul Orient. Suferind de surmenaj psihic și depresie nervoasă, este trimis acasă. în 1944, după război, a studiat arta la Colegiul Goldsmiths din Londra, dar nu a reușit să treacă examenele pentru obținerea diplomei de absolvire din lipsă de „compoziție originală[44]. Aflându-se în imposibilitatea de a-și procura rame pentru tablourile sale atunci când galeria Wil-denstein s-a oferit să i le expună, Keating a devenit restaurator de artă și, în această calitate, a fost apreciat și acceptat în mai multe case și castele din Scoția. Ca și Eric Hebbom, înfuriat de modul în care sunt tratați pictorii de către negustorii și instituțiile de artă, la începutul anilor ’50 s-a folosit de talentul său de restaurator pentru a falsifica o gamă largă de tablouri aparținând mai multor artiști - Rembrandt, Goya, Constable, Tumer, Gainsborough, Renoir, Degas și, în special Samuel Palmer. Mai târziu, susținând că scopul lui nu este de a face bani (spunea că cea mai mare parte din munca sa a oferit-o cadou în loc să o vândă), ci de a-i batjocori pe așa-zișii experți, el se considera ca aparținând unei frății nemuritoare de pictori, cu misiunea de a răzbuna artiștii trași pe sfoară de negustori și lăsați să moară în sărăcie. Keating avea sentimentul mistic că acești artiști din trecut „se vor coborî asupra lui“ pentru a-1 inspira în noua sa misiune. într-o dimineață, s-a trezit și a descoperit pe șevaletul său ceea ce semăna cu un autoportret al lui Degas, înlocuind astfel pânza la care el lucrase cu o zi înainte - aparent, Keating pictase în timp ce dormea.

Timp de peste un sfert de secol, a umplut piața cu două mii cinci sute de tablouri false. Pe majoritatea, Keating scrisese, cu vopsea albă de plumb ce avea să fie depistată în urma testelor cu raze X, cuvântul „fals“ sau chiar își indicase propria semnătură. în alte tablouri, a inclus portrete minuscule ale artistului pe care îl imita. Astfel, și-a recunoscut frauda în fața oricărei persoane destul de inteligente să își dea seama de ea.

Dar nimeni nu și-a dat seama până în 1976 când, dintr-o dată, Keating a scos pe piață treisprezece tablouri ale lui Samuel Palmers, necunoscute până atunci. Hârtia folosită era una modernă: deja lui Tom nu-i mai păsa și, când a fost demascat de către Geraldine Norman, corespondent al ziarului *The*

Times, i-a mărturisit jurnalistei foarte rapid ceea ce pusese la cale și a colaborat fericit cu ea când aceasta s-a hotărât să scrie *Evoluția falsurilor, o* relatare ironică a carierei lui. Totuși el a refuzat să îi furnizeze o listă cu toate falsurile realizate: de ce să le ușureze munca experților pe care îi disprețuia atâta?

Judecat pentru fraudă în 1977, la Londra, cazul a fost abandonat după cinci săptămâni datorită îndoielilor apărute la adresa sănătății sale mentale. Atât cât a durat procesul însă, presa a avut ocazia de a demasca negustori de artă escroci și experți ignoranți: toată Anglia se prăpădea de râs în fața derutei și eșecului suferite de lumea artistică, care nu a avut altă soluție decât să turbeze de mânie pe măsură ce Keating devenea o celebritate. Cu barba căruntă și cu un simț al umorului ce inspira afecțiune (ascunzând, de fapt, un sentiment adânc de nesiguranță și schimbările bruște din starea lui de spirit), în curând el avea să aibă propriul serial de televiziune, în care explica șiretlicurile folosite în meseria sa și demistificând arta în fața unei audiențe fascinate. Cu toate acestea, a murit în urma unui atac de cord, cu două zile înainte de prima lui apariție pe micul ecran.

Doar cu două luni înainte, în decembrie 1983, Keating avusese satisfacția de a vedea cum galeria Christie’s scotea la licitație o sută cincizeci de exemplare din picturile sale pentru aproape 100.000 de lire sterline. Câteva luni mai târziu, în septembrie 1984, o altă licitație organizată tot de galeria Christie’s, scotea la vânzare 204. tablouri ale lui Keating pentru o sumă de peste un sfert de milion de lire. Un „Monet“ și un „Van Gogh“ au obținut chiar 16.000 de lire sterline; un autoportret „Keating[41] - 7.500 de lire sterline. Dar acesta nu a fost sfârșitul. în curând, pe piață au apărut și reproduceri după creațiile semnate de Tom Keating.[1]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 167-170; Yapp, *op. cit.,* pp. 133-135.

KORESH, David (*Vezi* FARSE DESPRE SFÂRȘITUL

LUMII)

KRUGER, Bemhard (*Vezi* FALSIFICATORI)

KUJAU, Konrad (*Vezi* JURNALELE LUI HITLER)

L

* i *. ..), *•'•,/ <*', ■• ***z

„Dacă în lume n-ar exista falsitate, n-ar exista îndoială; dacă n-ar exista îndoială, nu s-ar pune întrebări; dacă nu s-ar pune întrebări, n-ar exista înțelepciune, cunoștințe, geniu.[41]

(Walter Savage Landor, filozof)

LANG, David *(DISPARIȚII)*

Două compilații de evenimente ciudate publicate în anii ’50 declarau ca fapt real dispariția subită, la 23 septembrie 1880, a fermierului David Lang, din Tennessee, USA. Plecând de acasă și traversând un câmp în timp ce putea fi perfect observat de către soția și copiii lui, a dispărut, dintr-o dată, din vedere. Judecătorul August Peck și un prieten de-al său călătoreau într-o mică trăsură pe o potecă învecinată când l-au observat pe David cum le făcea cu mâna în semn de salut, chiar înainte de a dispărea. în ciuda unor investigații minuțioase, Lang nu a mai fost văzut niciodată, deși într-o seară de aprilie a anului 1881, la aproximativ șapte luni după incident, copiii lui au observat un cerc de iarbă îngălbenită, presată (de circa 46 cm diametru) chiar în locul în care tatăl lor dispăruse. Sarah, de unsprezece ani, a început să țipe și micuții au fost uimiți să audă vag cum tatăl lor striga după ajutor cu o voce din ce în ce mai slabă, până s-a estompat de tot...

Această versiune a poveștii, fără a oferi sursa exactă de informare, a apărut în cartea lui Frank Edwards, *Mai ciudat decât știința* (1959), la un an după publicarea altei versiuni oferită de Harold T. Wilkins în *Mistere ciudate ale timpului și spațiului.* în aceasta din urmă, Wilkins, fără a da numele judecătorului, îl identifică pe prietenul lui Peck, de fapt, cumnatul lui Lang. Precizând că urmarea poveștii are loc în august 1881, nu în aprilie, autorul descrie cercul de iarbă „înalt și dispus ordonat", nu „îngălbenit și presat" și spune că nici un animal și nici o insectă nu se apropiau de această arie. Auzind vocea tatălui lor, copiii au alergat pentru a-i da vestea „mamei

înfiorate". Apelurile ei au primit răspuns de la soțul invizibil zile la rând, până când, în cele din urmă, vocea bărbatului s-a auzit din ce în ce mai slab, pierzându-se în tăcere. Deși a pretins că relatarea sa este un rezumat al mai multor articole din ziarele vremii, Wilkins nu dă titlul nici unuia dintre ele.

în 1976, investigând acest caz, cercetătorul Robert Forrest de la *Fortean Times* a verificat arhivele publice din Tennesse și l-a contactat pe Herschel Payne de la Biblioteca Publică din Nashville și Davidson. S-a dovedit că Payne însuși consultase aceste arhive, unde probabil a aflat că povestea fusese inventată în anii 1880 de către un comis-voiajor, Joe Mulhatten -un campion al mincinoșilor în cadrul competițiilor în care bărbații se întreceau pentru titlul de „cel mai mare mincinos"; povestea despre David Lang fusese cea mai bună minciună a sa. Nu exista nici o dovadă că Lang, familia lui sau judecătorul Peck au existat cu adevărat; nici o fotografie despre ferma Lang; nici o documentație jurnalistică, de nici un fel. Se pare că atât Wilkins cât și Edwards prezentaseră ca adevăr o ficțiune care, aproximativ șaptezeci de ani mai târziu, câștigase un concurs de minciuni - accentuând astfel afirmația: „Istoria este o minciună cu care toată lumea este de acord" și modul straniu în care născocirile pot atinge nivelul unei autenticități false.[1]

1. „Fortean Corrigenda", *Fortean Times* nr. 18, Londra 1976, pp. 6-7.

LESSING, Doris (1919-) ***(FARSE LITERARE)***

Deseori, titlul unei cărți spune mai multe decât ceea ce se află între coperte. La fel de des, autorii pot folosi mai multe pseudonime pentru a publica cărți diferite, ori pentru a se eschiva de cerințele contractuale, ori pentru a publica materiale care să le avantajeze imaginea publică. Prolificul romancier american Stephen King, autor al multor romane de groază, a publicat și multe creații literare în afara acestui gen, sub numele de Richard Bachman. Cărțile lui Bachman au avut un succes satisfăcător, dar au generat vânzări și mai bune când s-a aflat că, de fapt, Bachman este King.

Să luăm cazul autoarei Doris Lessing, una dintre cele mai cunoscute și inventive romanciere britanice din ultimii ani. Nominalizate de mai multe ori la Premiul Nobel pentru literatură, cărți precum *Agenda aurie* și seria

Copiii violenței, alături de romanul de explorări *Ghid pentru coborârea în iad* și seria științifico-fantastică *Shikasta* au păstrat numele autoarei în atenția cititorilor mai mult de treizeci de ani. în 1983, ea a pus la cale o farsă pentru a demonstra cât de grea este viața pentru scriitorii serioși, dar fără un nume consacrat. Doris i-a înmânat agentului ei literar un nou manuscris, *Jurnalul unui vecin de treabă.* Michael Joseph (editorul ei obișnuit) a refuzat la început această nouă creație. De ce? Pentru că era semnată de „Jane Somer“. Romanul a fost acceptat doar când a ieșit la iveală faptul că adevăratul autor era însăși Lessing. Atât Michael Joseph din Marea Britanie cât și Alfred Knopf din America au participat la această farsă. Au existat puține recenzii ale cărții, nici una pozitivă: s-au vândut doar 1500 de exemplare în Marea Britanie și 3000 în SUA. Un an mai târziu, „Jane Somer“ a scos pe piață continuarea acestui roman. Au fost trimise copii către criticii literari ce pretindeau că sunt ex-perți în opera lui Doris Lessing. Nici unul nu și-a dat seama de șiretlic. Atât recenziile cât și vânzările s-au situat la un nivel coborât. Mai târziu, Lessing a făcut publică farsa și a republicat cele două cărți sub propria semnătură. Punct ochit, punct lovit.

LEVTTAȚIE (*Vezi* MIRABELLI, Carlos)

LEWIS-SMITH, Victor (contemporan) ,

(FARSE ÎN MASS-MEDIA)

Asumându-și rolul public de Sir Clint Lucioni Rees-Bunce, acest farsor englez este specialist în a trage pe sfoară mass-media. Rees-Bunce a apărut la televiziune ca doctor ginecolog îmbrăcat în costumul lui Batman (Omul-liliac, personaj al unei serii de filme produse la Hollywood, obținând un mare succes); dar și ca un șeic arab ce conduce o formație islamică de muzică rock. A apărut, de asemenea, în emisiuni radiofonice, prezentându-se drept șoferul unei mașini Ford Capri, al cărei parbriz este complet blocat de cactuși; sau drept un bărbat care are datorii pe cărțile de credit în valoare de 200.000 de lire sterline, casa lui fiind invadată de „rechinii de cămătari" chiar în timp ce el vorbește la microfonul studioului. Ca și Reginald Jones, Victor este specialist în farsele telefonice. Obișnuind să-i sune pe experți și să-1 prezinte pe Rees-Bunce drept un idiot, s-a deghizat în proprietarul unui

tablou semnat de Picasso, pe care l-a găsit întâmplător în atelierul său și din care a tăiat cu ferăstrăul o bucățică deoarece era prea mare pentru întrebuințările sale; apoi s-a dat drept un disc-jockey de viitor al postului Radio Vatican și ca un paraplegic ce interpretează la trombon piesa „Dansul marinarului". Folosindu-se de situații în care victimele sale primesc șansa de a-și dovedi bunăvoința, superioritatea și toleranța față de ignoranții aflați la celălalt capăt al firului, Lewis-Smith i-a declarat autorului Nick Yapp: „Este versiunea femeii a cărei mașină s-a stricat pe autostradă și care apoi stă pe bordură, folosindu-și sexualitatea pentru a obține ajutor."[1] Odată, el și partenerul său, Paul Sparks, au început să trimită scrisori de plângere către companiile alimentare, obținut în schimb produse alimentare gratuite - dar norocul nu le-a surâs când s-au plâns unei companii producătoare de supă că ar fi găsit un prezervativ într-una din conserve. Alarmată de sabotajele recente din industria alimentară, compania respectivă a oprit producția și a investigat plângerea depusă de cei doi farsori. în curând, poliția a sosit la ușa lui Lewis-Smith.

— Dar nu a fost nici o problemă, i-a povestit el lui Yapp. Agenții se prăpădeau de râs când au plecat.

— Iar tu, îi răspunde Sparks, erai mort de frică când au sosit.[2]

Devenind din ce în ce mai dificil să scomescă farse atât de bizare sau de un prost gust atât de revoltător, încât mass-media să le respingă, în noiembrie 1990 Lewis-Smith l-a „omorât[1]* pe Rees-Bunce după un ultim apel telefonic către produ-cătorul-asociat al programului de televiziune *Beadle's About,* prin care îi sugera vedetei emisiunii, Jeremy Beadle, să se ducă la penitenciarul de stat din Maryland, în celula pentru deținu-ții ce așteaptă să fie executați. Aici ar fi putut filma un prizonier care ar accepta să intre într-un joc de tip negociere: trebuia să mute un laț de-a lungul unei sârme ondulate de cupru, fără să o atingă. „Dacă reușește*[1], sugera Rees-Bunce, „este eliberat, dacă nu, nu trebuie să fii prea deștept ca să-ți dai seama ce urmează. Pentru că întregul circuit este conectat la scaunul electric rezervat prizonierului și acesta beneficiază de 20.000 de volți în lobii frontali.**

După care a urmat o tăcere mai lungă, urmată de răspunsul oripilat:

— O, nu, dragă. *N-am* putea face așa ceva, sub nici o formă!

— De ce nu? a întrebat Rees-Bunce.

— Bugetul nostru nu acoperă și cheltuieli în străinătate.[3]

1. Yapp, *op. cit.,* p. 66, interviul cu Victor Lewis-Smith realizat de autor. 2. *Ibid.,* p. 67, interviul cu Victor Lewis-Smith și Paul Sparks realizat de autor.

3. *Ibid.,* p. 67, citat din ziarul *Sunday Correspondent, 25* noiembrie 1990.

LIBERĂ INIȚIATIVĂ RUSEASCĂ? *(ESCROCI, FRAUDĂ)*

De la prăbușirea Uniunii Sovietice, unii ruși au îmbrățișat înfocați partea mai dubioasă a capitalismului, nu mai mult însă ca în SUA. în 1992, o echipă de înaltă tehnologie condusă de fantomaticul „Serge“ a stors de bani corporațiile din orașul New York printr-o elaborată farsă telefonică. Stabilind două numere de telefon ce ofereau posibilitatea câștigării de premii (taxabil local) cu prefixul „540“ (ca cele folosite de liniile erotice) și numindu-le „îmbogățește-te rapid" și „Corporația lucrează pentru tine", echipa a trimis mesageri falși care să ridice colete de la recepțiile sediilor de companie. Informați că nu exista nici un pachet de ridicat, „mesagerii" cereau permisiunea de a „telefona la sediul firmei lor pentru a afla ce se întâmplă". Formând un număr care începea cu „540", „mesagerul" întreținea o convorbire prelungită (în limba rusă) taxată cu 225 de dolari pe minut. Această taxă avea să fie automat transferată de la compania victimă în conturile companiilor fantomă. Echipa de escroci făcea o retragere în numerar de 240.000 de dolari înainte ca frauda să fie descoperită. Doar un singur „mesager" a fost prins, restul echipei a scăpat basma curată. Evident, mulți cetățeni din fostul dușman numărul 1 al Occidentului învață repede![1]

Totuși, astfel de înșelătorii sunt o nimica toată în comparație cu cele care au loc astăzi în Rusia, la o scară mult mai mare - ca să nu mai vorbim de sistemul piramidal Ponzi, ce i-a ruinat pe mii de cetățeni nerăbdători să se îmbogățească peste noapte, ca și creșterea alarmantă a furturilor și vânzărilor ilegale de plutoniu de la fabricile nucleare din Rusia, element folosit în armament sau alte materiale radioactive, precum beriliu. Din

moment ce focoase nucleare, complet asamblate, de la rachete tip SS-20 sunt astăzi disponibile oricui pentru un preț năucitor de 70.000 de dolari, transformând astfel coșmarul amenințării terorismului nuclear în realitate, și dat fiind declinul permanent al societății rusești în sine, ne-am putea întreba dacă sfârșitul Războiului Rece a fost, până la urmă, o așa binecuvântare.

Astfel de îndoieli sunt întărite de recentele revelații asupra a ceea ce a primit numele de „Marea escrocherie a rublei" - o poveste atât de ciudată încât, prima dată când a fost dezvăluită în Rusia în anul 1991, puțini au crezut-o, atât pe plan național cât și în străinătate. Sunt oare politicienii din guvernul rus atât de disperați după dolari, cu care pot cumpăra mărfuri occidentale, încât să încheie tranzacții cu baronii mondiali ai drogurilor pentru a spăla banii murdari?

Se pare că da.

Scandalul a izbucnit la 23 ianuarie 1991. Arestat la aeroportul Șermetievo din Moscova, omul de afaceri britanic Paul Person purta o servietă ce conținea un contract semnat și parafat, susținut de guvernul republicii Rusia, implicând schimbul a 140 de *miliarde* de ruble în 7.8 miliarde de dolari - suma tuturor bancnotelor rusești existente la momentul respectiv. Această afacere s-a dovedit a fi doar una dintre multele propuneri (mușamalizate) făcute de Occident guvernului lui Elțîn, de a schimba (la cursuri valutare absurde, pe piața neagră) ruble în dolari.

De ce ar dori cineva din Occident ruble? în primul rând, sume colosale de dolari provenite din traficul de droguri susțin afaceri și politici din întreaga lume. Spălarea acestor bani, așadar transformarea lor în bani „curați", este un sistem tot mai complex și anevoios. în al doilea rând, fostele țări ale Uniunii Sovietice posedă nu doar cele mai mari rezerve de petrol de pe glob, ca și rezerve uriașe de multe alte metale și minerale rare, dar și ceea ce odată reprezenta cea mai vastă forță militară permanentă a lumii, cu toate echipamentele sale, inclusiv rachete, avioane și focoase nucleare.

Cumpărând cantități colosale de ruble la un curs de schimb foarte mic, mafia din întreaga lume (capabilă să introducă banii în Rusia mult mai rapid decât guvernele occidentale) nu doar își spală profiturile murdare în siguranță, dar poate și transforma un miliard in cinci miliarde sau chiar mai

mult. Cum? Folosindu-se de rublele achiziționate pentru a cumpăra, să zicem, o tonă de țiței în Rusia contra echivalentului, în ruble, a 5 dolari, și apoi prin vânzarea petrolului crud cu 140 de dolari în Europa de vest. Toate aceste afaceri nu necesită decât aprobarea Rusiei, indiferent dacă „oficială" sau criminală. Astfel, până în 1990, „întregul bloc fost-sovietic devenise o enormă mașină de spălat bani murdari - discutabil cea mai mare, cea mai sigură și cea mai profitabilă care a fost inventată vreodată."[2]

Oare guvernele occidentale și agențiile de spionaj ignoră ceea ce se întâmplă? Nici pe departe. Dovezile sugerează că agenții precum CIA au fost, înainte de prăbușirea finală a fostei Uniuni Sovietice, fericite să încurajeze această răpire de ruble și la fel de fericite să-i folosească pe șantaj iști ca partenerii lor în această activitate „patriotică". Cât plivește KGB-ul, scriitoarea Claire Sterling sugerează că șefii poliției secrete din fosta URSS au fost (și rămân) la fel de bucuroși să submineze rubla. Motivul? Pentru a stimula inflația tot mai crescândă, pentru a cauza tulburări civile, pentru a forța guvernul lui Elțîn să adopte o politică socială represivă și astfel, să vină în întâmpinarea propriilor scopuri politice... și poate, să le încălzească lor cuibul. Acesta este oare triumful capitalismului?

1. *The European,* 8-11 octombrie 1992.

2. „Marea escrocherie a rublei“, Claire Sterling, ediția londeză a ziarului *Sunday Times,* 26 iunie 1994 (extras din *Crimă fără frontiere,* Claire Sterling, Little, Brown & Co., Londra, 1994).

LISENKO, Trofim (1898-1976) *(FARSE ȘTIINȚIFICE)*

în privința lui Kammerer, încă mai există îndoieli. In privința lui Trofim Denisovici Lisenko, nu mai există nici una. Câști-gându-și faima ca agronom al Uniunii Sovietice într-o vreme în care milioane de ruși mureau de foame sub noul regim al colectivelor impus de Stalin, în care geneticienii mendeliști și biologii neodarwiniști erau declarați „dușmani de clasă", Lisenko a încercat să supună natura ideologiei marxiste. La fel cum se spunea că natura umană este maleabilă, la fel, afirma el, ar fi posibil de demonstrat că natura plantelor poate fi modificată și modelată în funcție de mediul lor, indiferent de construcția genetică.

Trimis la o întreprindere agricolă îndepărtată, din nordul munților Caucaz, el a încercat din 1923 să producă o bună recoltă de iarnă prin promovarea „acțiunii de împrimăvărare", un proces ce implica stropirea și răcirea timpurie a grâului de iarnă pentru a permite plantarea lui în primăvară, obținând astfel o producție mai bogată. Metoda era cunoscută deja: el doar a extins-o, de la aplicarea ei asupra grâului la toate tipurile de recoltă de cereale. De fapt, după cum aveau să descopere în curând agricultori cărora le explicase procedeul, teoriile lui nu funcționau. Dar asta nu conta. *Ideologic,* erau corecte. Transferat în 1929 la Institui din Odessa, apoi la Institutul de Genetică din Moscova, Trofim a fost atât de înfuriat din cauza criticilor primite din partea academicienilor, conform cărora el nu făcuse nici o „descoperire", încât a refuzat să-și mai prezinte articolele și informațiile strânse în fața comunității științifice; în schimb, și-a afirmat ideile în fața reporterilor de la cele mai renumite ziare. Instituit în funcția de președinte al Academiei de Științe Agricole în februarie 1938 și în cea de director al Institutului de Genetică în 1940, puterea lui (beneficia de sprijinul absolut al lui Stalin însuși) a crescut până în stagiul în care cei ce îndrăzneau să-i critice teoriile nu doar că își pierdeau slujbele, acuzați de „subminare a agriculturii sovietice", dar, în unele cazuri, erau chiar judecați și executați. întregi institute erau închise; știința genetică din Uniunea Sovietică era realmente distrusă. între timp, adevăratul distrugător al acesteia își menținea autoritatea. Supraviețuind morții lui Stalin în 1953 și chiar căderii de la putere a lui Hrușciov în 1964 (deși, în acea perioadă, își pierdea postul de director al Institutului de Genetică), nimeni nu i-a cerut socoteală până în 1965.

în septembrie acel an, în urma unor investigații realizate asupra unui centru de cercetare al lui Lisenko, care raportase o producție bogată de lapte gras al unor bovine rezultate din încrucișarea taurilor din rasa Jersey cu vaci domestice foarte mari, o anchetă oficială a tras concluzia că ferma Jersey era, de fapt, obiectul unei fraude, iar cireada de vite a lui Lisenko - doar o fațadă, constituită din câteva exemplare special alese și ținute pe o dietă foarte strictă. De asemenea, s-a declarat că datele științifice fuseseră deliberat falsificate. în ciuda indignării lui Lisenko, investigațiile nu mai puteau fi oprite o dată ce începuseră. La sfârșitului anului 1965, Academia de Știință și ministrul Agriculturii din Uniunea Sovietică au numit un comitet de stat pentru verificare. Descoperind lipsa de onestitate din

modelul experimental al testelor lui Lisenko, comitetul denunța metodele lui drept „nesănătoase economic" și recomandările sale drept „eronate". Lisenko și susținătorii săi își câștigaseră recunoașterea ideilor lor prin „distorsionarea faptelor, demagogie, reprimare, obscurantism, calomnie, acuzații inventate, insulte și eliminare fizică a oponenților."'

în cele din urmă, deși douăzeci și cinci de ani prea târziu pentru agricultura Rusiei sovietice, Lisenko a fost scos din grații și escrocheria lui dezvăluită.[2]

1. *Succesul și căderea lui Lisenko,* Zhory Medvedev, Columbia University Press, New York 1969.

2. Kohn, *op. cit.,* pp. 63-74.

LLOYD, Sophie (contemporan) ***(FARSE ÎN MASS-MEDIA)*** în 1989, furioasă că femeilor li se interzicea înscrierea în asociația britanică de scamatori „Cercul Iluzioniștilor", indiferent cât de profesioniste ar fi fost ele, agentul și totodată artista magiei pe scenă, Jenny Winstanley, s-a hotărât să schimbe ceva în această privință. Fiind prea binecunoscută membrilor Cercului pentru a se putea deghiza, ea a convins-o pe Sophie Lloyd, care jucase, împreună cu Jenny, rolul unui băiețel de doisprezece ani în cadrul unei reprezentații anterioare, să-l inventeze pe Raymond, un adolescent de șaisprezece ani nu prea deschis la minte, dar obsedat de magie. Lui Raymond i-au inventat și o familie, o școală, un trecut social, în timp ce Sophie studia trăsăturile tinerilor băieți și exersa rolul lui Raymond în viața de zi cu zi. în cele din urmă, adolescentul era gata să-și dea reprezentația, rezervând pentru început scena unui club. Purtând ochelari, mănuși, perucă și un costum mulat pe corp pentru a sugera tinerețe, „Raymond" a avut succes; timp de un an de zile, numărul său de magie i-a asigurat un tur al scenelor Londrei. în final, Winstanley și Lloyd au depus cerere pentru înscrierea lui Raymond în Cercul Iluzioniștilor. Supus unui test în cartierul de sud al Londrei, în fața a 200 de persoane, Raymond a trecut cu bine examenul, potrivindu-se de minune cu ceilalți magicieni ce-i urmau pe scenă. Acceptat în Cercul Iluzioniștilor, el a primit insignele și certificatele de rigoare.

Când, la puțin timp după aceea, asociația a anunțat că e dispusă, totuși, să aibă și membri de sex feminin, Winstanley și Lloyd au dat la iveală farsa.

Oare au fost membrii Cercului amuzați? Nici gând. Retrăgând calitatea de membru a lui Raymond, au amenințat-o pe Lloyd că o vor da în judecată. Cele două femei au primit, la mijlocul nopții, chiar și un apel telefonic de amenințare: „Nu veți mai lucra niciodată în acest domeniu:" Nu a fost un avertisment neîntemeiat, pentru că de atunci, cele două artiste ale magiei au întâmpinat dificultăți în a mai profesa. Se pare că unii farsori nu suportă nici măcar o glumă.[1]

Yapp, *op. cit.,* pp. 67-69.

„JLOVTHJRA 6S“ *(FRAUDĂ)*

Desfășurată dintr-un mic birou din Bangkok, unde nimeni nu răspundea la telefonul ce părea că nu se va opri nicicând din sunat, această afacere mondială din anii ’70 a prins în plasă aproape 4 milioane de dolari - pentru cineva. Primind numele de „escrocheria cu zahăr din Siam, Singapore, Somalia și Uniunea Sovietică („Lovitura 6 S“)*, departamentul de fraude al poliției britanice Scotland Yard și alți polițiști cu experiență nu pot explica nici în prezent cum a fost posibil ca un mic sindicat să pună la cale o astfel de lovitură, în urma căreia au dispărut 9.313 tone de zahăr.

în mijlocul crizei globale de zahăr de la momentul respectiv, guvernul somalez a comandat 10.000 de tone din această marfa și a semnat contractul fără a verifica încărcătura. Pentru finanțarea achiziției, somalezii au apelat la ajutorul Moscovei. Rușii, păcăliți de un conosament** falsificat, au aranjat ca Banca Narodni să emită un cec în valoare de 5.900.000 de dolari. O companie pe nume Crescent Impex din Singapore îi informase pe somalezi că pot furniza cantitatea de zahăr cerută - însă doar după ce cad la înțelegere cu firma Eastem Devel-opment din Bangkok, al cărei negociator era un anume domn Chem. Primind undă verde pentru începerea negocierilor, reprezentanții somalezi deținând calitatea de mediatori, Crescent Impex a semnat un contract cu Eastem Development - dar numai după ce a cerut, în mod special, ca acreditivul să fie emis pe numele unei companii nou înființată, din Singapore. Creată în mai 1974, această companie dispunea de un capital total de doar 2 dolari, iar consiliul de conducere era format doar din doi membri - fratele și soția unui consultant din Singapore ce lucra pentru Crescent Impex.

Predând băncii Narodni din Moscova conosamentul falsificat împreună cu alte variante falsificate ale certificatelor de calitate și cantitate, această companie a autorizat răscumpărarea acreditivului și a anunțat că 10.000 de tone de zahăr au fost încărcate în portul Ko Sichang, la patruzeci și cinci de mile depărtare sud de Bangkok. Marfa urma să fie predată Agenției de Comerț Somaleze din Berbera.

♦ „6S“ provine de la faptul că, în engleză, toate cuvintele denumirii escrocheriei încep cu litera S - „Siam, Singapore, Somali, Soviet Sugar Swindle”)-♦♦ Document prin care se legalizează transportul mărfurilor pe un vas maritim.

Zahărul trebuia încărcat pe un vas înregistrat în Liberia, proprietate a companiei Taiship, legată de Consolidated Cos-mopolitan Line. Această companie-paravan din Bangkok nu numai că îl avea ca membru pe dl Chem, dar avea și aceeași adresă ca Eastem Development. însă în septembrie 1974, o telegramă îi informa pe somalezi că marfa va fi încărcată pe *Lord Byron,* vas deținut de Valia Oceanica Armodara, o companie grecească. *Lord Byron* dc-abia sosise în Bangkok când căpitanul a aflat că va primi încărcătura în timpul nopții, chiar înainte de a ridica ancora, dar că documentele aferente nu pot fi completate înainte de momentul plecării în larg. Urma să fie trimise în primul port în care vasul facea escală - Berbera, Somalia.

Zahărul *a fost* încărcat la Bangkok, însă doar 687 de tone -nu 10.000 de tone, așa cum a plătit guvernul somalez cu ajutorul împrumutului acordat de Moscova. Vasul *Lord Byron* a ajuns la Berbera și a fost sechestrat imediat de oficialitățile somaleze, deloc fericite. Anchetele și interogatoriile au condus la telegrama din Bangkok, în care se spunea că marfa se aflã încă în acest oraș, în grija companiei We Hua Trading -reprezentant al firmei Consolidated Cosmopolitan Line. încă o dată, adresa acestei companii era micuțul birou închiriat de fantomaticul domn Chem. Totuși, cum nimeni de acolo nu admitea că îl cunoaște pe un oarecare „domn Chem“, guvernul din Siam s-a grăbit să-i informeze pe somalezi că afacerea cu zahăr pe care acum o investighează este declarată ilegală în statul său. Guvernul a permis doar unui număr de două companii să exporte zahăr și nici una dintre ele nu avea legătură cu domnul Chem.

Nimeni nu a descoperit vreodată ramificațiile acestei operațiuni și nici nu s-au recuperat banii furați. Cât îl privește pe „dl Chem“, chiar și James Bond în tinerețe l-ar fi considerat un adversar de elită.[1]

1. McCormick, *op. cit.,* pp. 212-214.

LUSTIG, „Contele" Victor (1890-1947) ***(ESCROCI)***

Unul dintre cei mai mari! Victor Lustig nu numai că l-a înșelat pe Al Capone și a supraviețuit, dar a vândut până și turnul Eiffel pe o nimica toată. Fiul primarului orașului Hostinne din Boemia, un lingvist educat la școala cu pension din Dres-den, când a fost trimis la Paris să-și „completeze studiile", s-a apucat în schimb de jocuri de noroc pentru a-și menține stilul de viață costisitor. Deghizându-se în „contele" Victor Lustig, l-a cunoscut pe Nicky Amstein, un expert al „managementului ambarcațiunilor navale" - care, în linii mari, se ruga de americanii bogați să facă o mică excursie în Europa cu un pachebot transatlantic. Priceput la jocurile de cărți - bridge, pocher - și la biliard, Victor era un artist al acestor îndeletniciri și, după primul război mondial s-a mutat cu Amstein în America, unde ultima lor operațiune comună i-a adus obligațiuni guvernamentale în valoare de 25.000 de dolari.

Aflat acum pe cont propriu, a descoperit în Kansas o modalitate de a folosi aceste obligațiuni. într-o zi, un bancher de provincie, pe nume Green, care tocmai pusese sechestru unei ferme, a primit vizita unui străin bine îmbrăcat, cu monoclu, ce s-a prezentat cu numele de contele von Lustig. Părăsindu-și o vreme proprietățile din Austria pentru a căuta, în această zonă, o altă proprietate de cumpărat, contele i-a mărturisit bancherului că își vânduse toate obiectele de valoare - moștenire de familie - pentru obligațiuni guvernamentale în valoare de 50.000 de dolari. Văzând ferma, s-a declarat încântat de ea; întorcân-du-se în biroul lui Green, a scos la iveală două pachete. A deschis doar unul, ce conținea obligațiuni originale, în valoare de 25.000 de dolari.

— Desigur, o să am nevoie de ceva capital pentru dezvoltarea afacerii, a spus el. Ați putea să-mi oferiți contravaloarea restului de 25.000 de dolari în bani peșin?

în acea seară, Lustig le-a făcut cinste lui Greene și altui director de bancă cu o masă la restaurantul hotelului în care se cazase. Contractele și actele de proprietate au fost semnate, Lustig a primit în numerar 25.000 de dolari și bancherii au plecat. Până să afle că, în cele două pachete primite de la „conte", doar obligațiunile de deasupra și de dedesubt erau originale, Lustig dispăruse. Dar nu s-a priceput să-și acopere urmele. în New York, un avocat și un detectiv particular l-au forțat să se întoarcă în Kansas împreună cu ei. Pe drum, el l-a convins pe avocat că oamenii își vor pierde încrederea în bancherii pe care i-a fraierit atât de ușor dacă incidentul devenea public. Furioși, cei doi bancheri au căzut de acord, prin telefon, să dea întreaga afacere uitării dacă Lustig le plătea înapoi cei 25.000 de dolari. Lucru pe care Victor nu l-a făcut, dar a cerut 1.000 de dolari pentru a compensa „daunele morale și deranjul" ce i-au fost cauzate. Sumă pe care a obținut-o.

O escrocherie în domeniul curselor de formula 1 din Mont-real l-a adus în Paris, însoțit de „asistentul său personal", „fercheșul" Dan Collins. într-o dimineață, citind ziarul pe terasa unei cafenele de pe Champs Elysees, lui Victor Lustig i-a venit aceeași idee care, în Londra, avea să îi vină, la scurt timp, și scoțianului Harry Furguson. „Cred", a spus el privind gânditor spre tumul Eiffel, „că e momentul să intrăm în afaceri cu fier vechi."

Aflase din mass-media că guvernul francez se gândea să arunce la fier vechi tumul Eiffel datorită costurilor exorbitante necesare permanentelor reparații ale scărilor. Dându-se drept director-adjunct al Ministerului Poștei și Telegrafiei, a trimis scrisori falsificate către cinci dintre cei mai mari dealer-i de fier vechi din Franța. Reprezentanții tuturor celor cinci companii au acceptat să se întâlnească cu Lustig o săptămână mai târziu, la Hotel Crillon, invitându-1 să-și prezinte ofertele. „Contele" l-a ales pe Andre Poisson pentru că, dată fiind dorința lui evidentă de a căpăta recunoașterea socială, părea cel mai fraier dintre toți. Totuși, când Collins l-a informat că oferta lui este acceptată, Poisson și-a exprimat neîncrederea. Așadar, Lustig l-a pus pe Collins să-i telefoneze, rugându-1 să se mai întâlnească o dată cu „ministrul" la hotel. Era vorba de o problemă atât de personală, spunea Collins, încât era imposibil ca cei doi să stea de vorbă la minister. La sosire, Poisson l-a auzit pe ministru cum se plânge de „salariul lui necorespunzător". Poisson a înțeles imediat. Mituindu-1 pe „ministru" cu o

generoasă sumă de bani, câteva zile mai târziu a emis și cecul respectiv. încasându-1, „contele" și „fercheșul" Dan au părăsit rapid Franța.

în continuare, aflat în Miami, Lustig i-a spus unei tinere actrițe că este un producător de mic succes de pe Broadway. Du-când-o la Havana, în cadrul petrecerilor și nopților pierdute în cazinouri, el a informat-o că pregătește un nou music-hall. Un milionar din Rhode Island, îndrăgostit de lumea artistică și de vedetism, visând să ajungă un star pe Broadway, i-a oferit 34.000 de dolari ca investiție a proiectului. însușindu-și suma gheață într-un hotel din Rhode Island, Lusting și-a dus victima într-un club de noapte, unde a primit mesajul că un apel telefonic urgent din New York îl aștepta la hotel. Promițând că se va întoarce, Lustig a dispărut.

Până când victima și-a dat seama de șarlatanie și a anunțat poliția, „contele" era deja în Palm Beach, California, plimbân-du-se într-un Rolls Royce condus de un șofer japonez pe care tocmai îl angajase. La scurt timp, îl întâlnește pe Hermann Loller, un milionar cu dificultăți financiare la momentul respectiv. Din nou, contele austriac care își pierduse terenurile a sugerat că știe - la propriu - cum să facă bani grămadă. Fără să-și dea seama că Lustig era la curent cu problemele sale, Loller a insistat să afle secretul. Fără tragere de inimă, „contele" a recunoscut că deține o mașinărie capabilă să reproducă bancnote; în camera lui de hotel, i-a arătat lui Loller o cutie frumos confecționată, cu câte o trapă la fiecare capăt. învârtind de diverse butoane și butonașe ce se roteau, Lustig a introdus într-o trapă o bancnotă adevărată de 100 de dolari și o bucată albă de hârtie specială pentru imprimarea bancnotelor. Explicând că procesul de reproducere fotochimică va dura șase ore, a tras mai târziu de un mâner și a scos la iveală, din cutie, două bancnote identice. Sugerându-i lui Loller să le schimbe personal în oraș, pentru a-i confirma astfel că băncile nu vor detecta falsul, Lustig l-a avertizat să nu apeleze însă la aceeași bancă, deoarece ambele aveau aceeași serie numerică (de fapt, Victor modificase două cifre de trei de pe o bancnotă în două cifre de opt). Loller l-a implorat pe conte să-i vândă cutia; acesta a acceptat cu greu, dar în final a fost de acord contra sumei de 25.000 de dolari gheață. înapoiat pe iahtul său, Loller avea să descopere că, în afară de două rotile de cauciuc și bucăți de hârtie albă, cutia era goală. Lustig fugise deja - și Loller nu era în situația ideală de a apela la poliție.

Așadar, ajungem și la încercarea lui Lustig de a-1 trage pe sfoară pe Al Capone. A fost o provocare pe care, în ciuda pericolului, contele nu a putut-o evita, căci altfel nu și-ar fi iertat-o niciodată. La câteva luni după întâmplarea cu mașina de bani, în vreme ce privea îndelung ferestrele blindate cu obloane ale reședinței lui Capone din Chicago, denumită Hawthome Inn, Lustig a fost reperat, „invitat înăuntru", percheziționat și escortat în fața lui Capone. Impresionându-1 pe gangster cu stăpânirea de sine plină de eleganță, Lustig a improvizat o lăudăroșenie despre o escrocherie pe care o planifica pe Wall Street. Garantat, spunea el, oricine și-ar fi dublat banii în cincizeci de zile.

— Care e miza minimă? a întrebat Capone.

— Cincizeci de miare, a răspuns Lustig.

Scoțând din buzunar cincizeci de mii de dolari cash, Capone a apăsat pe un buton al biroului său. O ușă mascată în perete s-a deschis ușor. în spatele ei, se afla o „gorilă" înarmată cu mitralieră.

— Șaizeci de zile, a rostit atunci cel mai periculos om din America. Ai înțeles?

De fapt, Lustig nu avea nici un plan. Pentru el, situația în care se afla constituia o provocare care, pur și simplu, îl obliga să-i facă față. întors la New York cu banii lui Al Capone în portofel, știa totuși că nu se putea apropia de ei. Dacă pierdea măcar un cent, era un om mort. Când termenul de șaizeci de zile s-a scurs, s-a hotărât să meargă la noroc. A plecat din nou la Chicago, anunțându-și prezența. Chemat în fața furiosului Capone, a dat din cap rușinos.

— îmi pare rău, domnule Capone. Am avut niște probleme. Schema nu a funcționat.

— Mi-ai pierdut banii? Roșu la față de furie, Capone s-a întins către butonul de pe birou.

Lustig a rămas calm. Prezentând suma de cincizeci de mii de dolari, și-a cerut scuze ridicând din umeri a neputință, spunând cât de prost se simte și

cât de mult i-ar fi plăcut să scoată bani de pe urma planului său.

— în ceea ce mă privește, a adăugat el, depărtându-se de mafiotul uluit, vă dați seama, probabil, cât de mult mi-ar fi folosit banii.

— Oprește-te! însuși Capone căzuse în plasă. Ești pe muchie?

Contele a zâmbit trist.

— Trebuie să recunosc că da.

— Uite cinci miare, a spus Capone. Te-ajută?

— Sunteți un adevărat gentleman, domnule Capone, a spus cu eleganță Victor Lustig, înclinându-se respectuos în timp ce îndesa în buzunar cele cinci mii de bancnote a câte un dolar -și dus a fost.

Aceasta a fost ora lui de glorie. După care, totul a mers din rău înspre mai rău. în ciuda unui dosar gros întocmit pe numele lui de către Biroului Federal de Investigații, reușise până atunci să evite condamnarea deoarece victimele sale, din rușine, au refuzat să depună măturie împotriva lui. în 1934, Ministerul de Finanțe al SUA a creat o echipă specială care să-i urmărească și să-i prindă pe falsificatorii ce invadaseră piața cu bancnote false de 100 de dolari. Indiciile au condus la un bordel de lux de pe bulevardul Park Avenue din New York. Stabilimentul era urmărit zi și noapte, telefoanele erau interceptate. Când un anume „domn Frank“, cu un accent european stilat, a telefonat la bordel pentru a-și anunța vizita, agenții guvernamentali s-au pregătit pentru începerea acțiunii. Observându-i în momentul sosirii sale în mașina cu șofer, Lustig a fugit. Odată prins, a fost acuzat de conspirație și trimis la închisoarea din Manhattan. în curând, a evadat cu ajutorul unei frânghii realizată din mai multe cearșafuri. Coborând pe aceasta de la un etaj superior, a salutat politicos trecătorii uimiți, după care a luat-o la picior.

Trei luni mai târziu, „Robert Miller“ a fost arestat în Pitts-burgh. Era cea de-a patruzeci și opta arestare a lui Lustig, dar și ultima. în decembrie 1935 a fost judecat în New York, alături de falsificatorul William Watts, care a spus juriului că Lustig „a fost cel mai bun distribuitor de bani falsificați care

a existat vreodată". Descurajat de această laudă nedorită, Lustig și-a schimbat pledoaria și s-a declarat vinovat, obținând doar douăzeci de ani de închisoare. Din aceștia, unsprezece i-a ispășit la Alcatraz, unde Al Capone a fost și el încarcerat pentru evaziune fiscală. în 1947, la vârsta de cincizeci și șapte de ani, Lustig s-a îmbolnăvit. Transferat la Centrul medical pentru prizonieri federali din Springfield, Missouri, acest escroc, unul dintre cei mai eleganți și stilați șarlatani, a murit de pneumonie. (Vezi pag. 21 pentru „Cele Zece Porunci ale Escrocilor").[1]

'1

1

MACGREGOR, Gregor (1786-1845) ***(FRAUDĂ)***

O fraudă de proporții, bazată pe una dintre cele mai absurde povești alte tuturor timpurilor, a început în 1811 când patriotul venezuelan, Simon Bolivar, a sosit la Londra căutând ajutorul britanicilor în războiul pentru eliberarea țării sale natale de sub ocupația Spaniei. Printre cei care s-au alăturat cauzei sale se afla și descendentul unei vechi familii din nordul Scoției, Gregor MacGregor. Ajungând la Caracas (capitala Venezuelei) pentru a lupta sub comanda generalului Miranda - un rebel spaniol în vârstă de șaizeci de ani, care, cu mulți ani înainte, participase alături de coloniștii americani în lupta împotriva Marii Britanii - tânărul a aflat de visul lui Miranda de a crea un nou imperiu Inca. Poate această idee l-a pus pe gânduri pe MacGregor. Dar înșelătoria lui va avea loc peste mulți ani de atunci înainte. La momentul respectiv, războiul căpăta dimensiuni îngrijorătoare. în 1812, în timp ce spaniolii ripostau pu-

M

„E imposibil ca Ed să fi falsificat aceste poze.“

(Dr. Bruce Maccabee, doctor în marina americană și adept înflăcărat al teoriei existenței ozeneurilor, vorbind despre fotografiile cu obiecte zburătoare neidentificate realizate în orașul Gulf Breeze)

temic, un cutremur a devastat capitala Caracas și multă lume l-a interpretat ca semn de răzbunare a lui Dumnezeu pe revoluționari. Garnizoane întregi ale trupelor lui Bolivar au trecut de partea dușmanilor, a spaniolilor. La fel a procedat și Miranda, care avea să-și sfârșească zilele într-o închisoare din Cadiz. Cât îl privește pe MacGregor, nu numai că a rămas loial revoluției, dar a și fost promovat la gradul de general pentru curajul și acțiunile sale militare iscusite, jucând un rol decisiv în complotul lui Bolivar împotriva spaniolilor, la Araure.

Dispărând pericolul imediat, cu bani strânși în America, el a angajat mercenari care să pornească din Spania pentru a cuceri Florida. Dovedindu-se o speculație nereușită, s-a întors în Venezuela unde, din nou, i s-a cerut ajutorul, căci trupele spaniole sporiseră în număr și erau mult mai consolidate. Aflat în fruntea recruților britanici, Gregor a câștigat bătălii hotărâtoare și, când Venezuela a fost eliberată în cele din urmă, eroul s-a căsătorit cu fiica lui Bolivar.

Ceea ce s-a întâmplat mai departe nu pare a avea o explicație logică. Oare MacGregor a conceput planul lui fantezist după ce a fost aproape ucis într-un atac asupra spaniolilor din Panama, în 1820, sau oare Miranda i-1 sugerase cu ani de zile în urmă, când vorbise despre viziunea lui, a unui nou imperiu Inca? Sau poate ideea i-a venit în urma experienței din America, când a strâns bani pentru revoluție? Este imposibil să știm cu certitudine răspunsul la aceste întrebări, la fel cum este imposibil de ghicit motivul pentru care acest soldat curajos și inteligent s-a hotărât să pună la cale cea mai mare fraudă din istoria omenirii. De ce? în 1820, el a condus o mică forță civilă pe coasta atlantică a Nicaraguei. Acest pământ mlăștinos și

pustiu, care primise denumirea de Țărmul Țânțarilor, din partea unui trib local, și, practic, protectorat britanic din 1665, era abandonat de coloniștii europeni de ani de zile. Aparent, se potrivea de minune obiectivului lui MacGregor. După ce l-a convins pe șeful indienilor Poyais ce trăiau atunci acolo, să îi acorde concesiunea țărmului în vederea colonizării, el a apărut mai târziu la Londra nu ca simplul general Gregor MacGregor, ci ca Gregor I, prinț suveran al ținutului Poyais.

Exploatând ignoranța generală din America Centrală și râvna obișnuită a americanilor de a investi în țările de peste ocean, MacGregor s-a lăudat peste tot că Poyais (Țărmul Țânțarilor) este un adevărat paradis. înconjurat de munți măreți, cu imense zăcăminte de aur, bogat în arbori de mahon și cedru, pământul fertil hrănea turme vaste de vite și era propice culturilor de bumbac, zahăr, porumb, fructe tropicale - orice ai fi plantat. Exista un frumos oraș-capitală, chiar la gura râului Negru, cu un palat și o clădire a parlamentului, o sală de operă și o catedrală, bulevarde, poduri, bănci și porturi. Guvernul era democratic, cu trei camere numite prin alegeri libere, iar șeful statului era - cine altcineva, Gregor 1, prinț suveran al națiunii Poyais și căpetenie al tribului Poyer!

Și lumea l-a crezut. Nimeni nu s-a întrebat de ce diplomații sau navigatorii nu auziseră vreodată de Poyais - dar nici MacGregor nu a lăsat timp de gândire. S-a mișcat repede. în calitatea sa de „Gregor I“, promovând investițiile și colonizarea, i-a trimis pe William John Richardson, mâna lui dreaptă („comandantul celui mai ilustru ordin al Crucii Verzi[44]) cu scrisori de acreditare către „fratele său suveran[44], regele George al Vl-lea. Richardson a fost primit la curtea britanică. Recunoașterea diplomatică a coloniei Poyais a fost asigurată discret, prin mită; pe străzile Londrei și orașului Edinburgh se vindeau gravuri ale capitalei ținutului Poyais; pamflete ce descriau pământul rodnic și accentuau profitabilitatea acestuia au ajuns în mâinile oamenilor de afaceri și ale bancherilor; un ghid pentru viitorii colonizatori a fost produs de un alt conspirator, Thomas Strange-ways; MacGregor a angajat chiar trubaduri care să elogieze la colț de stradă, în cântecele lor, minunatul tărâm. în Londra și Edinburgh s-au creat birouri de emigrare, viitorilor locuitori din Poyais li s-a vândut teren cu patru șilingi acrul; și în septembrie 1822, primii cincizeci de investitori au pornit, pe mare, din Leith, cu pachebotul *Honduras Packet.* Printre ei se

aflau fermieri ce își vânduseră toate proprietățile pentru a putea plăti traversarea oceanului și artizani al căror meșteșug nu mai era la mare căutare o dată cu apariția tehnicilor de producție în masă.

Așa au plecat cu toții către paradisul promis, chiar în timp ce MacGregor, la începutul anului 1823, încă îi mai convingea pe bancherii firmei londoneze Sir John Perring and Co. să-i înainteze un împrumut de 200.000 de lire sterline „cu scopul consolidării statului Poyais". Pledoaria lui Gregor a avut succes, bancherii subscriind, în curând, pentru a deveni acționari la construcția noului stat. Perring nu a pus la îndoială nici un moment garanțiile acestei investiții, descrise ca „resursele generale ale statului Poyais". La urma urmei, de ce să se fi îndoit de sinceritatea unui om care fusese primit personal de către rege și care, de curând, fusese numit cavaler pentru serviciile aduse în sprijinul relațiilor dintre Marea Britanie și Poyais?

între timp, colonizatorii de pe *Honduras Packetau* ajuns pe Țărmul Țânțarilor, unde nu au găsit decât plaje părăsite și aride, dealuri bătute de soare. Unde era Poyais? Unde era orașul de aur? Au trimis o echipă de recunoaștere în vest în timp ce un alt vas sosea din Scoția, cu 150 de colonizatori la bord. Imediat ce au debarcat, un uragan a luat pe sus cele două corăbii, aruncându-le departe, în mare, facându-le să eșueze. Mulți au murit înainte ca vestea despre situația lor să ajungă în insulele Honduras, colonie britanică aflată la 300 de mile depărtare, înspre nord. Vaporul de salvare din Belize a sosit tocmai la timp pentru a preveni anihilarea totală a celor naufragiați. Alte vapoare au ridicat ancora pentru a intercepta încă șapte ambarcațiuni cu viitori colonizatori ai statului Poyais, întorcându-i din drum sau îndrumându-i către cele mai apropiate porturi. începând cu toamna anului 1824, sute de persoane deziluzionate se întorceau acasă pentru a-și deplânge înfuriați povestea incredibilă și a-1 găsit pe vinovat. Dar MacGregor ajunsese deja în Franța, efectuând aceeași escrocherie. Primul grup de colonizatori francezi a pornit să navigheze din Le Havre la sfârșitul anului 1825. Cum a fost posibil ca scandalul să izbucnească numai după atâta vreme sfidează rațiunea, la fel ca și faptul că, în Londra, un alt împrumut a fost lansat, de această dată în valoare de 300.000 de lire sterline, luându-se ca garanție „minele de aur din Paulaza", inexistente. Din nou, investitorii s-au năpustit cu nemiluita.

Dar cel puțin știrea s-a răspândit în toată lumea. Când MacGregor s-a întors, în pripă, la Londra în 1827, a fost arestat și trimis la închisoarea din Tothill Fields. Totuși, cei „mari și valoroși", care se implicaseră în această afacere și își primiseră „ciubucul", erau disperați, încercând să evite publicitatea. Ca urmare, toate acuzațiile au fost retrase, MacGregor a fost eliberat și sfătuit să se întoarcă la Paris, unde s-a întâmplat exact același lucru. Mai mulți ani de zile, Gregor a stat cât mai ascuns, bucurându-se de câștigurile sale pătate de sânge, dar în 1836, incredibil, a încercat o revenire. A suferit un eșec. Nimeni nu mai era interesat de Poyais. Falit, în 1839 a făcut cerere pentru obținerea cetățeniei venezuelene, restituirea fostului lui grad militar și o pensie viageră. Toate acestea i-au fost acordate. S-a stabilit la Caracas, devenind un respectat și onorat veteran al războiului de eliberare, petrecându-și restul vieții în tihnă. Sir Gregor MacGregor, prințul statului Poyais, a scăpat basma curată.[1]

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 71-81.

MACPHERSON, James (1736—1796) ***(FARSE LITERARE)*** lată farsa literară cea mai longevivă (deși, într-un fel, nu a fost deloc vorba de o farsă) de la mijlocul secolului al XVIU-lea, bazată pe nostalgie. O dată cu evoluția „fabricilor satanice și întunecate" ale revoluției industriale, romanticii visau la o lume antică, plină de barzi filozofi și sălbatici nobili, așa cum era ea închipuită și descrisă de Jean-Jacques Rousseau. Pământurile celtice, în special zonele muntoase ale Scoției, unde, în 1715 și, din nou în 1745, izbucniseră mișcări de masă în sprijinul pretențiilor iacobine, reprezentau locul ideal al unei astfel de lumi — și în Edinburgh, în 1760, a apărut o publicație dramatică: *Fragmente de poezie antică, culese în regiunile montane ale Scoției și traduse din limba celtă sau ersă*.* Dând imediat naștere la controverse în întreaga Europă, publicația a fost urmată, în decembrie 1761, de o alta, londoneză, intitulată: *Fingal, epopee antică în șase volume, compusă de Ossian, fiul lui Fingal;* și în 1763 apare al treilea volum, *Temora.*

Așa-zise traduceri originale, din limba celtă, ale unor poeme eroice scrise de legendarul bard Ossian în secolul al III-Iea, lucrările au fost în curând denunțate ca false de către criticii literari din Londra. La urma urmei, nu trecuseră decât șaisprezece ani de când muntenii scoțieni ai lui Bonnie

Prince Charlie invadaseră Anglia până la Derby. Criticii englezi nu puteau accepta așa de ușor, ca originală, o epopee scoțiană militantă. Acest prejudiciu a alimentat și schimbat cursul tuturor controverselor ulterioare.

„Traducătorul" era James Macpherson, fiul unui fermier vorbitor de limbă galeză din centrul regiunilor muntoase scoțiene. Nereușind să termine nici Universitatea din Aberdeen și nici cea din Edinburgh, displăcându-i munca de profesor de țară și meditator particular, acest fluent recitator de poezii l-a cunoscut în toamna anului 1759 pe autorul John Home. Citând poezii galeze din memorie, el i-a arătat lui Home și alte manuscrise lirice culese din zona sa de baștină. încurajat de Home, a tradus șaisprezece poeme, publicate în iulie 1760 la Londra sub numele de *Fragmente.* Acestea au fost bine primite și acceptate ca originale, deși un anume critic se întreba „dacă nu cumva erau invenția antichității sau a unui scoțian din timpurile noastre modeme". în introducerea semnată de Hugh Blair, profesor de literatură la Universitatea Edinburgh, acesta făcea referire și la altă lucrare, „un poem eroic" sub formă de epopee, privitor la războaiele lui Fion sau Fingal. Poemul, spunea el, ar putea fi recuperat și tradus „dacă ar beneficia de încurajarea necesară".

♦ Limba irlandeză și limba celtă scoțiană la un loc.

Macpherson nu a vrut inițial să meargă mai departe. Transformarea poemului istoric *Fingal* într-un document cu credibilitate istorică implica răsturnarea datelor istorice pentru a sugera că protagoniștii (Cuchullin, Cairbar, Fingal și Ossian) erau, la origine, scoțieni și abia mai târziu adoptați de către irlandezi ca Cuchullain, Cairbre, Fionn și Oisin. Deși deveniseră personaje centrale ale folclorului scoțian încă de la invazia irlandeză a ținutului vestic Argyll („Coasta Galilor") cca 500 d. Hr., el ar fi trebuit să îi prezinte ca pe eroii unei invazii caledoniene (scoțiene), mult mai timpurie, în provincia Ulster* în jurul anului 200 d. Hr. Așadar, primul poem l-ar fi descris pe regele scoțienilor, Fingal, ajutându-i pe irlandezi să lupte împotriva piraților norvegieni. Ceea ce însemna, în schimb, să dateze primele invazii ale norvegienilor cunoscute în istorie cu aproape cinci secole în urmă. Totul era foarte delicat.

Dar strângând 60 de lire sterline pentru fiecare abonament, a fost convins (în special de către Home) să înceapă cercetarea. Călătorind în ținuturile

cele mai îndepărtate din nordul Scoției și în insulele Hebride**, el a cules poeziile pe hârtie exact așa cum le-a auzit și altele le-a tradus din niște manuscrise mai vechi. întors în Edinburgh, la 16 ianuarie 1761 declară că a găsit „un poem aproape complet, cu adevărat epic, cu privire la Fingal și cu o vechime ușor de precizat".[1]

Descriind invazia Irlandei de către Swarin, regele Danemarcei (pe atunci, numită Lochlin) în stilul epic cel mai bogat și mai colorat („Armura-i zomăia ca un tunet; și-n privirea sa, fulgerul cel mai năprasnic sălășluia"), *Fingal* a devenit peste noapte un succes răsunător în Irlanda dar și în restul Europei, cu toate că lucrarea a fost denunțată ca falsă și artificială în Anglia. Continuarea ei, *Temora,* publicată în 1763, a alimentat controversa. Scriindu-i din Londra lui Blair, filozoful David

♦ Fostă provincie în Irlanda, acum ea cuprinde Irlanda de Nord și o parte din Republica Irlanda.

♦♦ Arhipeleag britanic în Oceanul Atlantic, în NV Scoției, alcătuit din cca 500 de insule, din care 100 locuite.

Hume spunea că poemele sunt considerate „un fals evident și nerușinat[44], iar mai târziu, îl descrie pe Macpherson drept „cel mai pervers și mai rău intenționat[44].

Disprețuindu-i pe cei ce se îndoiau de el, Macpherson a refuzat sugestia lui Blair de a solicita mărturia sub jurământ a celor care îi puseseră la dispoziție materialele de arhivă. Provocat să prezinte originalele galice, el a lăsat manuscrisele la editorii săi, a făcut acest lucru public și a promis să le tipărească dacă vor exista doritori de abonament. Dar nimeni nu a dorit să se aboneze. Recuperându-și manuscrisele, s-a retras din mijlocul scandalului și a ignorat acuzațiile de fals ce i se aduceau. După care, doar Samuel Johnson a fost singurul în stare să-i intre sub piele. Bunul doctor avea încă resentimente în urma păcălelii a cărei victimă căzuse în 1748 când, un alt scoțian, James Lauder, îl trăsese pe sfoară cu „dovada[44] că Milton plagiase *Paradisul pierdut* pe baza unor manuscrise mai vechi, din limba latină. Acum, numind limba galică „limba primitivă a barbarilor care au avut prea puține gânduri de exprimat[44], în lucrarea sa *Călătorie în*

insulele de vest ale Scoției (1775), Johnson nega existența textelor originale din limba galică, afirma că nu existau nici 500 de rânduri în limba galică mai veche de o sută de ani și batjocorea îndrăzneala lui Macpherson, numind-o „ultimul refugiu în fața vinovăției[44].

înfuriat, Macpherson (un bărbat solid) l-a provocat. Johson a cumpărat, prevenitv, un baston de stejar foarte rezistent. „Am primit scrisoarea ta prostească și imprudentă[44], a răspuns el, declarând că respinge orice formă de violență și că „niciodată nu va fi împiedicat... de amenințările celor ticăloși.[442] Dar disputa (despre care Walpole scria că dovedise că Macpherson era un mare huligan, iar Johnson, un ticălos pe măsură) nu a mai continuat. îndreptându-se către politică, Macpherson a apărat politica americană a lordului North și, în timp, s-a retras din activitate cu o avere considerabilă, în orașul său natal, Ba-denoch. Ironia finală a apărut după decesul lui. înmormântat la Westminster Abbey (un ciudat loc de odihnă veșnică pentru un galez înflăcărat), a aterizat chiar lângă mormântul lui Johnson! Fără îndoială, spiritele lor încă poartă controverse.

în 1805, un comitet înființat în 1797 de către societatea Highland din Scoția pentru a examina acest caz, a declarat că legenda lui Fingal și Ossian este foarte veche în Scoția; că poezia osianică a rămas bogată în zonele muntoase ale Scoției; și că Macpherson a brodat fantezii pe marginea unor materiale originale - așa cum autorul recunoscuse în prefața la *Fingal.* Mult mai târziu, publicația *Cartea decanului din Lismore* din 1862 arăta că Macpherson se folosise de colecția de la începutul secolului al XVI-lea compusă din aproape 11.000 de versuri din poezia celtă timpurie. Deși, în *Lismore,* se bazase doar pe patru pasaje osianice (aparent, considera că aluziile poemelor erau prea modeme), se pare că tocmai acest text îl dăduse spre păstrate editorilor săi din Londra când a fost provocat să publice sursele folosite. Ca urmare, nu mai era vorba de o farsă. Totuși, nu s-a descoperit niciodată epopeea a cărei existență Macpherson o pretindea și, în timp ce aranja cu sinceritate fragmentele colecționate, materialul original era veritabil, deși nu din secolul al IlI-lea. Puțini sunt cei care au citit *Fingal* în zilele noastre, dar dilema se păstrează. Chiar în anul 1983, opera lui Macpherson a fost atacată de către istoricul englez Sir Hugh Trevor-Roper. Este oare o coincidență (la fel cum s-a întâmplat cu Johnson privitor la Lauder, înaintea lui) că, în aprilie acel an, Trevor-Roper rămăsese îngrozit

să afle că Jurnalele lui Hitler, pe care anterior le acceptase ca originale, sunt... un fals?

1. Stephen și Lee (coord.), *op. cit.*

2. Antologia Norton de literatură engleză, coord. M.H. Abrams, Norton, New York, 1968, p. 1898, citând din *Viața lui Johnson* de Boswell.

MAEȘTRI, Cesare (1929-)

(FARSE ALE EXPLORATORILOR)

în decursul anilor ’50, chiar în timp ce se organizau expediții redutabile pe vârfurile cele mai înalte ale munților Himalaya, un alt fel de ascensiune avea loc pe vârful de sud al munților Anzi din Patagonia, Chile, unde sulițe dramatice din granit se avântă între câmpiile estice și ghețarii din vest. Deși nici unul din aceste vârfuri nu depășește înălțimea de 3375 m, sunt îngrozitor de abrupte și biciuite de intemperii necruțătoare. în 1952, urcând pe cel mai înalt dintre aceste piscuri - Fitzroy -, Lionel Terray și Guido Magnone au observat în apropiere un pisc sub formă de ac. Denumit Cerro Torre, cu o altitudine de 3020 m, nu fusese niciodată escaladat. Terray se gândea că probabil nimeni nu-1 va cuceri vreodată și majoritatea specialiștilor au căzut de acord că este cel mai dificil vârf muntos din întreaga lume.

în 1958, echipe italiene rivale au acceptat provocarea. O echipă era formată din Walter Bonatti și Carlo Mauri, doi dintre cei mai pricepuți alpiniști. Se aflau într-o formă excelentă. Dar Cerro Torre i-a înfrânt. Ajungând într-un defileu înalt de pe coasta de sud-vest, pe care ei îl denumeau „Defileul Speranței“, cei doi s-au târât câte un pic pe peretele îngust înainte de a accepta înfrângerea, când mai aveau câteva sute de metri de parcurs. Cealaltă echipă, condusă de Cesare Maeștri, a atacat din partea opusă, din est. Egal cu Bonatti din punct de vedere tehnic, Maeștri prezenta superioritate ca alpinist solitar. Cerro Torre l-a înfrânt și pe el, dar spre deosebire de Bonatti, Cesare s-a hotărât să se întoarcă. Nu era o persoană care să se lase învinsă atât de ușor.

Născut în Trento, mama lui murise când el avea doar șapte ani. Tatăl său, care conducea un teatru ambulant, a fugit împreună cu fiul lui la Bolognia când naziștii au cucerit orașul Trento. Cesare a fost mereu un singuratic. începând să urce pe munți după terminarea războiului, se lăuda mai târziu că, după ce a realizat primele șase trasee montane sub îndrumarea unui alpinist profesionist, de atunci a fost tot timpul - cu excepția unei singure ocazii - în fruntea echipelor. Ulterior a început să realizeze ascensiuni montane de unul singur. Cele pe Dolo-miți, stâncile abrupte din calcar aflate în nordul Italiei, au fost atât de cutezătoare, încât, datorită lor, Cesare a primit porecla de „păianjenul din Dolomiți".

încercarea de a cuceri vârful Cerro Torre în 1958 a fost prima ascensiune majoră a lui Maeștri în străinătate. Pentru cea din 1959 l-a invitat ca partener pe profesionistul austriac Toni Egger. Recunoscut pentru traseele sale rapide și curajoase pe arii înghețate și pentru ascensiunea în stil alpinist, din 1957, a vârfului Jirishhanca din Anzii peruani, când nu folosise frânghii fixe, Egger nu mai activase niciodată împreună cu Maeștri. Se întâlniseră o singură dată, într-un refugiu de pe Dolomiți și, deși singurul austriac din acea expediție italiană, era nerăbdător să încerce să urce pe Cerro Torre. Dar până să-și atingă țelul, suferă de o infecție la picior. Așadar, în ianuarie 1959, împreună cu argentinianul Cesarino Fava, Maeștri a atins baza uriașei prăpăstii din est (trei tabere erau necesare pentru a ajunge măcar aici), apoi a urcat mai departe pentru a fixa frânghii. în ciuda infecției, Egger i s-a alăturat lui Maeștri, continuând expediția până când au dat de un șanț diagonal ce se întindea pe 366 m. Timp de două săptămâni vremea s-a înrăutățit îngrozitor, alpiniștii fiind nevoiți să părăsească muntele; întor-cându-se la 26 ianuarie, au găsit o rezervă de pioleți pierduți sub zăpada nouă. Maeștri era foarte pesimist când, la 28 ianuarie, s-au străduit să treacă de șanțul diagonal către defileul nordic, botezându-1 „Defileul Izbândei".

Doar Maeștri știe exact ce s-a întâmplat în continuare. Văzând cum cel mai înalt perete de gheață se ridică, la un unghi amețitor, pe ultimii 762 m, Fava a renunțat și a coborât pentru a-i aștepta pe cei doi parteneri ai săi în peștera de gheață unde instalaseră tabăra nr. 3. A fost nevoit să zăbovească șase zile. Vremea s-a menținut în limitele normale timp de trei zile, apoi a bătut un vânt călduț, topind gheața de pe vârfurile muntelui și trimițând avalanșe

ce se spulberau la vale. în cea de-a șasea zi, convins că cei doi au probleme sau sunt morți, Fava a părăsit peștera și a coborât la tabăra de la baza muntelui, pentru a cere ajutor - l-a găsit însă pe Maeștri, îngropat în zăpadă la marginea unei crevase, aproape delirând. Revenindu-și, Maeștri i-a relatat că el și Egger ajunseseră în vârf și, în mijlocul vremii teribile, coborâseră până în apropierea celei mai înalte frânghii fixe, când o avalanșă l-a spulberat pe Egger, purtătorul ambelor rucsacuri.

Vestea despre escaladarea vârfului Cerro Torre s-a împrăștiat cu mare viteză. Terray o denumea „cea mai mare ispravă de alpinism din toate timpurile[44]. Maeștri a povestit cum, în timpul acțiunii sale, a lăsat, pentru prima oară în mult timp, pe altcineva să conducă, Egger fiind mai ușor și crusta de gheață foarte subțire. Pe fiecare creștet al muntelui, Egger săpase prin gheață până la roca aflată dedesubt, muncind din greu să creeze, cu mâna, un orificiu pentru a fixa un șurub de extindere, care să servească drept ancoră. Fiecare șurub, spunea Maeștri, a necesitat 500 de lovituri cu ciocanul pentru a se fixa în rocă. Ei doi atinseseră vârful Cerro Torre la sfârșitul celei de-a treia zi. Vânturi călduțe începuseră să bată atât de puternic, încât frânghiile le-au fost aruncate la orizontală. în timp ce avalanșele vuiau din toate părțile, s-au luptat să coboare cât de departe posibil, ajungând la șanțul diagonal unde, povestea Maeștri, Egger fusese spulberat de avalanșă, împreună cu tot echipamentul lor - inclusiv camera video cu ajutorul căreia înregistraseră ascensiunea.

îndoielile au început să apară o dată ce Carlo Mauri, rivalul lui Maeștri din 1958, a insinuat, într-o revistă italiană de alpinism, că Cerro Torre rămâne și în prezent necucerit. Scepticismul era din ce în ce mai puternic. Părea tot mai improbabil ca cineva să fi fost în stare să parcurgă ultimii 762 m. Și Maeștri, atât de vag în detaliile sale, părea că își pierduse curajul. Acum urca pe munte foarte încet, folosind prea multe șuruburi de fixare. Controversa s-a intensificat în 1968, când o puternică echipă britanică, folosind echipamente și tehnici noi, ce revoluționaseră alpinismul în așa măsură încât traseele odinioară extrem de riscante deveniseră în prezent aproape de rutină, a eșuat pe creasta de sud-est a vârfului Cerro Torre, foarte aproa-pc de vârf. Echipa britanică a considerat traseul final excesiv de greu. Apoi alte expediții japoneze și argentine au ratat, de asemenea, chiar sub punctul atins de către alpiniștii britanici, în 1970, Carlo Mauri s-a

întors. Reușind să treacă de un turn de roci și gheață, asemănătoare unui picior de munte, de pe vârful principal, avea să descopere că drumul îi era blocat de „conopide[14] de gheață la doar 183 m distanță de creștetul muntelui. Declarând că nu se va mai întoarce acolo niciodată, el afirma disprețuitor că, oricum, nici o ființă umană nu pusese încă piciorul pe culmea Cerro Torre. Ca să-i reducă la tăcere pe cei ce îl defăimaseră, Maeștri s-a reîntors în cursă. înarmat cu un burghiu cu aer comprimat și alimentat cu benzină pentru a amplasa cu ușurință șuruburile, echipa lui a luat cu asalt creasta de sud-est a muntelui. Alpiniștii au perseverat timp de cincizeci și patru de zile, împărțind o greutate a echipamentului de aproape 136 kg. Au fost însă obligați să se retragă chiar înainte de a ajunge la punctul cel mai înalt atins de expediția britanică din 1968. Peste cinci luni de zile, Maeștri se întoarce pe munte, unde reușește să ajungă la un grup de stânci situate chiar la 46 m sub vârf. Aici însă drumul i-a fost stopat de o ciupercă imensă de gheață. Tratând-o superficial, ca pe o „simplă grămadă de gheață, care nu făcea, de fapt, parte din munte - o să se topească în câteva zile[44], el a pretins reușita ascensiunii sale. Lumea expedițiilor alpiniste a fost îngrozită. „Cerro Torre: un munte profanat[44] titra jurnalul britanic *Moun-tain.* Expediția lui Maeștri din 1959 era pusă sub semnul întrebării acum mai mult .ca niciodată. Luându-i-se interviu la reședința sa de către editorul Ken Wilson și alți trei redactori de la publicația *Mountain,* Maeștri a refuzat să identifice, pe o fotografie, traseul urmărit de el în 1959.

în 1974, o echipă italiană a răpus, în cele din urmă, vârful mult râvnit, acoperit de ciuperca de gheață pe care Maeștri o desconsiderase. Cucerindu-1 după o luptă îndelungată, italienii se aflau, în sfârșit, pe culmea visată. Dar aici nu au găsit recipientul de tinichea în care se presupunea că Maeștri și Egger și-ar fi lăsat numele înscrise în 1959. în același an, americanul Jim Donini și englezul Mick Coffey au găsit rămășițele pământești ale lui Toni Egger într-un ghețar, la 2,5 km distanță de Cerro Torre. Anul următor, Donini s-a întors pe munte împreună cu alți doi alpiniști. Urmând traseul lui Maeștri din 1959, au descoperit echipamentul lui Maeștri și Egger împrăștiat peste tot. în final, chiar sub un câmp de gheață de pe culmea de est, în vârful unei stânci, au descoperit un pachet conținând pio-leți, cuie și frânghii. După care, nimic. Nu mai exista nici o dovadă că Maeștri și Egger ar fi progresat pe ruta lor, adică în ultimii 1524 m de ascensiune a faimosului Cerro Torre.

Când murise Egger și cum? Ce s-a întâmplat atunci? Doar Maeștri știe. Singura certitudine este că italianul nu a atins deloc acest vârf în 1959.[1]

1. Roberts, *op. cit.,* pp. 136-151.

MAJESTIC 12 (*Vezi* INCIDENTUL ROSWELL)

MALETTA (*Vezi* FARSE DE RĂZBOI)

MALSKAT, Lothar (*Vezi* FEY, Dietrich)

MANDEVILLE, Sir John (d. 1372) *(FARSELITERARE)*

Călătoriile lui Sir John Mandeville, Cavalerul, volumul original al unei descoperiri „de salon", a fost cea mai cunoscută și citită carte a vremii în care a apărut. Pentru cei care știau să citească, devorând înfocați istorisirile despre călătoriile în tărâmuri îndepărtate, exotice, ca cele întreprinse de Marco Polo și Friar Ordoric din Partenone, Mandeville și-a câștigat renumele de cel mai mare călător al tuturor timpurilor. Până în secolul al XVI-lea, a mai câștigat o reputație - cea de cel mai mare mincinos.

în primul său manuscris descoperit vreodată, datând din 1371 și fiind în limba franceză, Mandeville spune cum între 1322 și 1356 a părăsit Anglia pentru a vizita Pământul Sfânt, trecând prin Paris, Constantinopol și Egipt. Furând detalii din alte documente mai vechi, el și-a continuat călătoria în romantica și pe atunci necunoscuta Asie, împrumutând fără scrupule din *Călătoriile* lui Friar Odoric, din colecțiile de fabule ale vremii și din operele unor autori clasici, precum Pliny. Vizitase o insulă pe care locuiau oameni cu cap de câine, un tărâm cu oameni fără cap, dar cu gura și ochii la spate și regatul exotic al lui Prester John.[1] Din „Tărâmul întunericului", el a trecut prin „Țara mielului vegetal", ca să găsească apoi „Cele zece triburi pierdute" din Israel, întemnițate cu mult timp în urmă de către Alexandru cel Mare în munții Caspici. A văzut trestiile gigant de pe insula Panten, a servit în armata marelui KJhan și a băut din „Fântâna tinereții veșnice" - ceea ce intră în contradicție cu explicația din introducerea cărții conform căreia, fiind acum schilodit de gută, își scrie memoriile ca o alinare a „nefericitei mele suferințe".

O ficțiune extraordinară. Toată lumea a îndrăgit-o. A devenit best-seller.

Totuși, cine *era* „Sir John Mandeville"? El pretindea că s-a născut în localitatea St Albans din Anglia, dar, deși numele „Mandeville" era obișnuit în acea zonă, nu există nici o urmă a existenței lui în arhivele publice locale, iar legenda țesută în jurul înmormântării sale în acest oraș a fost inventată mult mai târziu. Pare totuși probabil ca el să fi trăit și scris în Franța, unde purta numele de Jean de Burgoyne, și îngropat la biserica Guillemins din Liege, dărâmată în 1798. Până atunci, o seamă de autori afirmaseră că văzuseră, în această biserică, mormântul lui „Jean de Mandeville", pe care era înscrisă data decesului: 17 noiembrie 1372.

în a sa „Cronică generală", Jean d'Outremeuse (1338-1399) afirmă că Mandeville a trăit în Liege după 1343 sub numele de „Jean de Bourgogne zis mincinosul". O copie a tratatului despre ciuma bubonică, semnat de „Jean de Bourgogne zis mincinosul" și scris la Liege în 1365, făcea parte din manuscrisul *Călătoriilor ce* apăreau Ia Paris în 1371. Numele apare în versiunea latino-catolică a *Călătoriilor,* în timp ce d'Outre-meuse povestește cum, în testamentul său și pe patul de moarte, Jean de Bourgogne s-a autodezvăluit drept „Messire Jean de Mandeville, chevalier, comte de Montfort en Angleterre". El spunea că, după ce a ucis un conte englez al cărui nume nu l-a mărturisit, traversase „trei părți" ale lumii înainte de a se stabili în Liege.

Nici un Mandeville nu a fost vreodată conte englez de Montfort, însă *a existat* un anume John de Burgoyne - șambelanul lui John, baron de Mowbray, care în 1321 s-a răzvrătit împotriva preferaților regelui Edward al ILlea - grupul Despencer[2]. Mowbray a fost executat. De Burgoyne, care se alăturase stăpânului său în rebeliune, ar fi avut motive întemeiate să fugă din Anglia în anul 1322, data pe care „Mandeville" a mcnțio-nat-o ca fiind momentul plecării sale din Anglia.

Așadar, *Călătoriile* au fost o șarlatanie, aidoma numelui autorului. Dar asta n-a oprit pe nimeni să se bucure de lectura unei ficțiuni cu adevărat extraordinară.[1]

1. Stephen și Lee (coord.), *op. cit.*

MANUSCRISELE DE LA MAREA MOARTĂ

***(Vezi* CREȘTINISMUL; SHAPIRA, Moise)**

MARATONUL DIN BRUXELLES *(FRAUDĂ)*

în septembrie 1991, alergătorul algcrian Abbes Tehami a terminat primul, cu mult înaintea celorlalți participanți ai maratonului din Bruxelles. Spectatorii au observat însă ceva ciudat: el părea să se fi îngrășat în timpul cursei și mustața îi dispăruse. S-a descoperit ulterior că, de fapt, antrenorul său alergase primele zece mile, după care a schimbat tricoul cu numărul de concurs cu Tehami, care aștepta ascuns, după un copac. Abbes a fost descalificat. „în viața mea nu am fost martorul unui astfel de incident la un concurs internațional", a declarat un reprezentant oficial al Federației Internaționale de Atletism; evident, acesta uitase sau nu auzise nicicând de Roșie Ruiz, o alergătoare care, asemenea lui Tehami, încercase să-și însceneze victoria în cadrul maratonului din Boston, din 1980. înșelătoria a ieșit la iveală când au fost vizionate casetele video ale concursului, dovedind că Roșie nu trecuse prin punctele de verificare. în timpul publicității create în jurul evenimentului, revista *Boston Globe* a readus în atenția publicului povestea farsei, în anii ’20, din cadrul unui concurs de trecere prin înot a Canalului Mânecii. Ca și Ruiz, femeia care traversase o mare parte din distanță cu o barcă a pretins la sfârșit obținerea unui nou record, anulat însă în urma investigațiilor detaliate.

Comentând aceste ultime două cazuri, autorul David Ro-berts remarcă faptul că femeile par mai puțin capabile sau doritoare decât bărbații să inițieze și să ducă la capăt astfel de farse; că le lipsește „fanatismul perseverent și discret ce permite farsorilor, precum Frederick Cook, să insiste până la sfârșitul vieții că au fost nedreptățiți...

Pot oare feministele să accepte sugestia, indubitabil incorectă din punct de vedere politic, că femeile sunt din fire mai cinstite decât bărbații?

1. Roberts, *op. cit.,,* p. 176.

MAREA PĂCĂLEALĂ DIN BUFFALO

***(Vezi* HOFFMAN, Abbie)**

„MARTIN, Maiorul Wiiliam“ (*Vezi* FARSE DE RĂZBOI)

MCGRADY, Mike (Secolul al XX-lea) *(FARSE LITERARE)*

In 1966, acest reporter din Long Island al ziarului *Newsday* s-a hotărât, împreună cu alți douăzeci și patru de colegi, să scrie un roman de dragoste, bogat în scene erotice, care satiriza producțiile siropoase ale lui Harold Robbins și Jacqueline Susann. începând să creeze povestea lui Gillian Blake, moderatoare de talk-show-uri radiofonice care se răzbună pe soțul ei afemeiat și infidel seducând, la rândul ei, bărbați căsătoriți, MacGrady afirma că „vom pune un accent nestăvilit pe sex. De asemenea, adevărata excelență în arta scrisului va fi dată uitării/* Conceput în două săptămâni aparent de către gospodina Penelope Ashe din Long Island (în realitate, cumnata lui McGrady), drepturile de editare a romanului intitulat *Gol-goluț sosi străinul* erau cumpărate, în curând, de Lyle Stuart (editor a două din cele trei biografii ale lui Howard Hughes, care a reușit să scape de avocații miliardarului). Stuart și-a dat imediat scama de păcăleală, dar i-a plăcut la nebunie cartea și a cheltuit 50.000 de dolari pentru a o promova. După ce romanul s-a vândut rapid în 20.000 de exemplare, McGrady a pus capăt farsei, recunos-când-o în mod public. Rezultatul? în ziua respectivă, s-au vândut alte 9000 de exemplare. Epuizându-se primul tiraj de peste 100.000 de bucăți, Dell a cumpărat drepturile de reeditare contra unei sume formată din șase cifre, iar McGrady a primit oferta de o jumătate de milion de dolari pentru o continuare. Scandalizat de implicațiile succesului său, el a refuzat, în schimb a produs alt roman: *Mai degrabă străin decât gol-goluț sau cum să scrii cărți deocheate doar de distracție.*

„America**, se plângea el, „uneori mă îngrijorezi cu adevărat![1] 1. *Plăcerea de a înșela,* Norman O. Moss, Chatto & Windus, Londra

1977, pp. 115-116.

MEANS, Gaston Bullock (1880-1938) *(ESCROCI)*

Acest fost broker de pe piața de bumbac și temporar avocat, un sudist din Carolina de Nord, cu o față suavă, blândă, ca de copil, a fost „cel mai mare detectiv înnăscut care a existat vreo-dată“. Așa îl denumea șeful lui de la agenția Bums Detective. Dar după ce și-a înființat propria agenție în 1915, a devenit unul din cei mai mari ticăloși cunoscuți vreodată, folosindu-se de reputația creată pentru a escroca și chiar omorî.

în 1917, dornic să o cunoască pe moștenitoarea Maude R. King (care se căsătorise cu un milionar cu cincizeci de ani mai în vârstă decât ea, devenită acum o văduvă extrem de bogată), el a angajat un criminal care să o atace și să o amenințe, ulterior Gaston însuși atacându-1 și îndepărtându-1 pe ucigaș pentru a se da drept salvatorul moștenitoarei. A devenit managerul și protectorul ei, ușurând-o de bani atât de des și de mult (în total aproape 150.000 de dolari), încât Maude a intrat la bănuieli. Ca urmare, a dus-o într-o mică excursie de vânătoare în pădurile din ținutul natal - după o anumită vreme, a ieșit singur din pădure, cu un mers clătinat, plângând în hohote și po-vestindu-le foștilor prieteni și vecini că ea se împușcase din greșeală cu arma lui, un Colt automat. Gaston lăsase revolverul într-o curbură a unui copac în timp ce îngenunchea la marginea pârâului ca să bea apă; uitându-se înjur, a observat-o pe Maude cum se juca, copilărește, cu revolverul. Strigătul lui de avertizare o speriase atât de tare, încât ea scăpase arma care s-a descărcat, atingând-o foarte rapid și ușor în spatele urechii stângi. Bună încercare, Gaston, dar puțini l-au crezut. Totuși, Means știa ce face. Acuzat de crimă în fața unui juriu despre care aflase că este format din membrii clanului Ku Klux Klan, el i-a amețit pe aceștia cu măiestria unui adevărat escroc și i-a impresionat cu o grămadă de aiureli rasiste, câștigându-le astfel compasiunea. Jurații nu l-au găsit doar nevinovat, dar au și declarat moartea lui Maude King sinucidere.

Profitând de ocazia oferită de intrarea Americii în primul război mondial, el s-a oferit Marii Britanii ca spion de elită. A fost angajat, după care și-a oferit serviciile germanilor, spu-nându-le că este spion britanic. Și de parcă n-ar fi fost de ajuns că era agent dublu, s-a încadrat și în Serviciul de spionaj al armatei SUA. Regretabil din punctul lui de vedere, războiul a luat sfârșit, după care a fost contactat de fostul șef, William J. Bums. Existând șanse mari ca, în curând, să fie numit șeful Biroului American de Investigații (instituția precursoare FBI-ului), Bums dorea ca Means să

lucreze cu el. Așadar, Means a plecat să activeze la Washington, șantajând destui congresmani încât să se asigure că Bums - și el totodată - obțin postul vizat. Mulțumit de activitatea sa, a aflat că președintele Harding nu mai dormea în același pat cu soția lui. L-a amenințat atunci că va face publică informația dacă nu primea 50.000 de dolari. Președintele a murit înainte de a plăti suma cerută, dar doamna Harding La redus pe ticălos la tăcere cu 35.000 de dolari.

Au avut toate acestea rezultatul scontat? Nu. Ajutând-o pe amanta fostului președinte să scrie o carte despre copilul conceput cu Harding, Gaston însuși a produs un best-seller prin care insinua că doamna Harding își otrăvise soțul. Succesul cărții intitulată *Moartea suspectă a președintelui Harding* i-a permis lui Means să se mute, împreună cu soția și băiatul său, într-o casă de lux, cu trei etaje, într-unul din cele mai selecte cartiere ale Washington-ului, după care acest individ absolut malefic s-a gândit la o nouă escrocherie - să trimită milionarilor scrisori anonime de amenințare cu moartea, după care să își ofere serviciile ca detectiv de elită. Dar, în final, a mers prea departe când Evalyn Walsh McLean, soția editorului ziarului *Washington Post,* l-a angajat să-1 găsească pe copilul răpit al familiei Lindbergh. Deși a asigurat-o că va găsi copilul și-1 va înapoia părinților nevătămat, nu a reușit nici una nici alta și a dispărut cu peste 104.000 de dolari din banii lui McLean. Scandalizată, Evalyn a inițiat demersurile necesare pentru a-1 găsi și urmări pe cale judiciară. Means a fost prins și trimis la închisoarea Fort Leavenworth pentru cincisprezece ani, dar a murit refuzând să spună unde ascunsese banii.[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 155-159.

MEDII *(FARSE ÎN PARANORMAL)*

In terminologia spiritistă, mediile sunt persoane umane cu rolul de intermediari între cei vii și cei morți. Se presupune că acestea primesc și transmit mesaje de la cei morți, că sunt posedate de aceștia sau că ajută la materializarea spiritelor. Practica este străveche și larg răspândită, deși în formă modernă a apărut în 1848 când, într-o casă din Hydesville, New York, proprietarii John și Margaret Fox, împreună cu cei șapte copii ai lor, deranjați încontinuu de urme de pași ale fantomelor și de ciocănituri în

pereți, au observat că acestea din urmă le urmăreau în special pe fiicele Margaretta (de paisprezece ani) și Kate (de doisprezece ani). Kate a început să vorbească cu „dl picior-rupt[44], un spirit neliniștit, care îi răspundea. Dacă fetița îi cerea să numere până la zece, primea zece bătăi în perete. Folosind un astfel de cod, musafirul invizibil le-a povestit fetițelor că, în timpul vieții, fusese un vânzător ambulant ucis în această casă și îngropat în pivniță.

Știrea s-a împrăștiat cu mare viteză. Ocultismul și clarviziunea câștigaseră deja un exacerbat interes public, încât surorile Fox au devenit celebre, chiar dacă săpăturile din pivnița casei s-au dovedit neconcludente. Familia s-a mutat din reședința cu pricina, dar ciocăniturile în perete au urmărit-o. Conform spiritelor, familia Fox fusese aleasă „pentru a-i convinge pe cei sceptici de marele adevăr al imoralității[44]. Deși atacați în public, uneori chiar și fizic, membrii familiei Fox au luat pe sus orașul New York în iunie 1850 (sub îndrumările surorii mai în vârstă, Leah, și apărați de ziaristul Horace Greeley). în decursul multor sesiuni de spiritism, nu s-a putut dovedi nici o fraudă chiar dacă la acestea participau multe persoane cu abilități de mediu, venite din toate colțurile țării. Nebunia s-a extins atât de repede, încât în 1854 un jurnalist din Paris scria că, între Champs Elysee și Montmartre, aproape nici o masă nu mai rămânea nemișcată în cadrul unor astfel de ședințe ale spiritiș-tilor. Până în 1855, termenul de „spiritism[44] era frecvent folosit și, deși mult mai târziu, în 1888, Kate și Margaretta au recunoscut public că abilitatea lor de a comunica cu spiritele celor morți era o șarlatanie (retractând această mărturisire peste un an), acum nu mai conta. Până atunci sau curând după aceea, personalități eminente precum Sir William Crookes, Sir Oliver Lodge, William James și Sir Arthur Conan Doyle relatau și garantau public experiențele personale privind existența reală a supraviețuirii spiritului după moarte și a comunicării cu astfel de spirite. Societatea de Cercetare a Fenomenelor Paranormale (SPR) fusese înființată pentru a investiga aceste revendicări. Bătălia între convingere și neîncredere continua.

Deși la început erau sceptici în privința unor evenimente precum mișcarea de obiecte, levitația, bătăile în masă, materializările fizice, posedarea de către spirite, comunicarea prin voce și mesajele directe din lumea celor dispăruți, aceste personalități au căpătat certitudine cu privire la realitatea

supravieţuirii sufletului omenesc după moarte, deşi frauda în acest domeniu era şi este un fapt obişnuit. Mediile ce organizau sesiuni de spiritism în încăperi slab luminate foloseau multe şiretlicuri, precum măşti învelite în pânză pentru a ţine loc de spirite materalizate; tifon ascuns în gură pentru a produce efectul de „ectoplasmă[44] (termen ce descrie materia tranzitorie produsă de către medii în starea de materializare fizică); frânghii sau sârme ascunse care, odată trase, produceau efecte psihoci-netice false. Astfel de trucuri îi convingeau pe sceptici că fenomenele erau *mereu* rezultatul unei fraude, cu scopul obţinerii de faimă sau bani. Cauza susţinută de medii nu a fost deloc îmbunătăţită de apelurile acestora la „călăuzele spirituale[44] ce dădeau de înţeles că ar fi tibetani dematerializaţi, şefi decedaţi ai pieilor roşii (vez/Roy) sau scoţieni puşi pe şotii.

De ajutor nu au fost nici şarlataniile puse la cale de medii precum Florence Cook sau Eusapia Palladino. Fizicianul Sir William Crookes (1832-1919) aproape şi-a distrus reputaţia în 1874, când a sprijinit-o pe frumoasa Florrie Cook în afirmaţia ei conform căreia ar fi reuşit să materializeze spiritul lui Katie King, fiica demult răposată a unui pirat. Convingându-i pe părinţii lui Cook să o lase să se mute în casa lui „pentru a continua studiul", nu e greu de priceput că William Crookes s-a ocupat de alte studii, nu de materializările ei - ulterior, Flo-rence a declarat că şedinţele de spiritism reprezentau o acoperire mincinoasă a relaţiei intime dintre ei doi.

Cât o priveşte pe Palladino (1854-1918), fenomenele asociate cu numele său au fost atât de violente şi extenuante, încât ea trişa de câte ori putea, în timpul şedinţelor de spiritism fiind deseori legată de scaun. în cartea sa *Moartea şi misterul ei,* astronoma franceză Camille Flammarion povesteşte cum, atunci când se înfuria, canapeaua, mesele sau obiectele mai uşoare începeau să zboare frenetic prin cameră; cum un bărbat a fost chiar aruncat din scaunul care „a aterizat pe masă cu un zgomot puternic"; şi cum excrescenţe ca nişte membre umane îi apăreau din corp.[1] Everard Fielding de la SPR, care împreună cu mai mulţi colegi a condus unsprezece şedinţe de spiritism alături de Palladino în 1908, în oraşul italian Napoli, scria mai târziu: „Am văzut cum această femeie extraordinară era ţinută de mâini şi de picioare de colegii mei, complet imobilizată, cu excepţia momentelor ocazionale în care îşi dezmorţea un braţ sau un picior; între timp, un fel de

entitate îmi apăsa încontinuu mâna într-o poziție în care, era clar, Palladino nu avea cum să ajungă."

Erotismul afișat deschis de Eusapia reprezenta, de asemenea, un obstacol. Prejudecățile sexuale (multe medii fiind femei) au împiedicat mereu o evaluare corectă. Pentru mulți, știința este, sincer vorbind, masculină, un lucru la fel de normal ca răsăritul soarelui; practica medierii spiritiste pare echivocă, dubioasă și inerent dezonorantă. Unele medii au trecut prin încercări frauduloase de a li se dovedi șarlatania. Mina Cran-don a răspuns provocării lansate de Houdini, dând naștere unor adevărate manifestări fizice ale spiritelor, dar Houdini a fost prins falsficând testele, cu intenția de a o discredita. Totuși alții, precum Daniel Dunglass Home (1833-1886), Eileen

Garrett (1893—1970) și Leonore Piper (născută în jur de 1900) nu au fost niciodată prinși cu șiretlicuri în ciuda unor examinări riguroase. Și mai mult de atât, au scos la iveală atât de multe fenomene și informații ce nu ar putea fi obținute prin mijloace obișnuite, încât anchetatorii serioși (de ex., cei neinfluențați nici de anterioara credulitate sau incredulitate) ajungeau de obicei la concluzia că mediile veritabile au acces la cunoștințe explicabile doar prin telepatie sau prin supraviețuirea după moarte a acelor persoane cu care se dorea intrarea în contact.

Scepticismul e ușor de îmbrățișat, dar neîncrederea în fiecare caz este posibilă doar dacă se presupune că *toți* observatorii unor astfel de cazuri de spiritism sunt niște naivi ce pot fi păcăliți cu ușurință. D.D. Home a demonstrat propria sa levitație și a mobilei sale, a ținut în mână bucăți de cărbune încins fără a se arde, a produs zgomote percutante din aer, a determinat instrumente muzicale să cânte singure, stilouri să scrie singure și așa mai departe. De necrezut? Totuși, el a fost admirat de Lytton[3], Ruskin[4], Thackeray[5] și Longfellow[6]. Ralph Waldo Emerson îl numea „un geniu prodigios[44]. Home nu a fost niciodată, nici măcar o singură dată, și într-o epocă în care mediile erau frecvent demascate, acuzat de fraudă.

Nici Leonore Piper, născută în Boston, nu a fost vreodată acuzată de șarlatanie. în 1885, psihologul William James (1842-1910) a tras concluzia că ori Leonore îi putea citea gândurile ori îi transmitea informații de la

rudele decedate. în 1901, filozoful James Hyslop (1854-1920), de asemenea luând în calcul telepatia, își încheia studiul asupra puterilor paranormale ale Leonorei afirmând: „Prefer să cred că vorbesc personal cu rudele mele decedate: este mai simplu.[442]

Astăzi, procesul cunoscut sub denumirea de „spiritism" combină practica mediatizării cu așa-numita practică New Age, despre care se crede că îi pune pe clienți în legătură cu „călăuza" lor personală - un așa-zis spirit aflat între reincarnări, cu care clientul a avut un puternic contact karmic într-o viață anterioară. într-un studiu recent, autorul Joe Fisher trage concluzia (în urma experienței personale eliberată de iluzii) că orice fals implicat în astfel de cazuri este cauzat nu de către medii ci de către spirite. El conchide că aceste spirite sunt suflete nefericite ce își neagă dispariția din lumea celor vii, agă-țându-se de viața de pe pământ prin chinuirea și batjocorirea celor rămași în urmă - idee ce amintește de activitățile așa-numiților „Bărbați în negru" și de teoria lui John Keel conform căreia mare parte din activitatea ozeneurilor este generată de aceleași spirite răuvoitoare despre care, în vremuri demult trecute, se spunea că îi ademeneau pe oameni să meargă pe tărâmuri de basm, imaginare.[3]

Așadar, asta e. O grămadă de șarlatanii au loc în lumea spiritistă - dar oare este totdeauna mediul cel care păcălește? Din nou, ne lovim de spectrul farsorului cosmic...

1. *Moartea și misterul ei,* Camille Flammarion, Unwin, Londra 1923.

2. *Granița infinită,* D. Scott Rogo, Aquarian, Wellingborough 1988, pp. 32-35.

3. *Fantome înfometate,* Joe Fisher, Grafton, Londra 1990.

MEIER, Eduard „Billy" (1937-) ***(FARSE CU OZENEURI)***

Acest guru proeminent al curentului New Age pretinde că, în tinerețe, ca simplu fermier din Elveția, s-a întâlnit deseori cu entități extraterestre, în special cu o doamnă în vârstă de patru sute de ani pe nume Semjase, de pe planeta ERRA, localizată în galaxia stelară Pleiade sau Cele Șapte Surori.

Această galaxie din constelația Taurus este formată din planete foarte tinere ce radiază în spectrul de raze ultraviolete și violete. Energia emisă de stele este atât de puternică, încât ar crea probleme foarte mari oricărei ființe aflată în apropiere. Probabil de aceea cetățenii de pe ERRA nu sunt hedoniști[7], ci trăiesc conform unui sistem moral la fel de sever ca și calvinismul[8]. De exemplu, adulterul este pedepsit prin exil. Bărbații trebuie să meargă pe o planetă pe care locuiesc numai bărbați și femeile pe o planetă locuită numai de femei. Este totuși greu de înțeles atracția exercitată de o astfel de lume. însă Meier, care „dovedește" adevărul spuselor sale cu multe fotografii color ale navelor spațiale de pe Pleiade în timp ce planează deasupra pășunilor bogate din Elveția, este căutat de mii de credincioși care îi admiră înțelepciunea simplă, rurală, așa cum este descrisă ea în cărți precum *Anii lumină* de Gary Kinder sau în producțiile inutile publicate de un ofițer pensionat al aviației militare a SUA, colonelul Wendelle Stevens.

înțelepciune simplă, rurală? Meier, după cum evidențiază scepticul ozeneolog Jacques Vallee, nu este un om chiar atât de simplu pe cât ar dori el să le dea de înțeles adevăraților adepți. Certat cu legea de la o vârstă fragedă, a petrecut ani buni la închisoare și în Franța s-a alăturat Legiunii Străine. Dezertând în Africa, a devenit soldat în căutare de bogății, marinar și apoi șofer de mașini de curse. Pierzând un braț în urma unui accident de autobuz din Orientul Mijlociu, s-a îndrăgostit de viitoarea lui soție când se afla pe o insulă grecească. împreună cu mireasa lui s-a întors în Elveția, unde a descoperit că navele spațiale din Pleiade realizau manevre de zbor deasupra casei sale. Scoțând rapid la iveală aparatul de fotografiat, a surprins instantanee de înaltă calitate care, insistă Wendelle Stevens, „nu ar putea fî falsificate nici pentru un milion de dolari".[1] Cel puțin în viziunea experimentată a lui Vallee, faptul că fotografiile lui Meier „sunt cusute cu ață albă" nu-i impresionează

deloc pe adepții acestui guru, nu mai mult decât i-ar impresiona pe creștinii fundamental iști incertitudinea nașterii virgine. Deși, aparent, nu se mai află în contact cu locuitorii planetei Pleiade, Meier este acum o celebritate în lumea mass-media, înconjurat de discipoli care (asemănător primilor calviniști din jurul Genevei) nu admit nici un fel de îndoieli sau întrebări.

Dacă asta-i face fericiți pe unii....

1. *Revelații.* Jacques Vallee, Ballantine, New York 1992, p. 211.

MENCKEN, H.L. (*Vezi* FARSA CU CADA DE BAIE)

MENDEL, Gregor (*Vezi* KAMMERER, Paul)

MESMER, Anton (1734-1815) ***(FARSE ȘTIINȚIFICE)***

Teoria lui despre „magnetismul animalic" l-a determinat pe fizicianul austriac Anton Mesmer, din secolul al X VUI-lea, să câștige o avere. Declarând existența unui eter spiritual care se infiltrează în spațiu, el spunea că toate corpurile cerești cauzează curenți ce acționează asupra acestui „fluid" care, ca și magnetismul, se scurge prin lume și în toate organismele de natură organică. Mișcarea liberă a acestor curenți are ca rezultat sănătatea; blocajul lor cauzează bolile. Experimentând efectele magnetismului pe pacienții săi, el a ajuns la concluzia că trupurile acestora sunt ca niște magneți și că îi poate vindeca prin mutarea „fluidului" stagnant în jurul corpului pacienților cu ajutorul magneților (cum ar fi mâinile lui). Din moment ce, aparent, el credea în această teorie la fel de puternic ca și pacienții săi, *au apărut* și vindecări. Faima lui Mesmer s-a împrăștiat cu repeziciune și, cum atenția care i se acorda era în creștere, el a construit un aparat: o cadă cu acid sulfuric diluat din care ieșeau la suprafață bare de metal magnetizate, de care se agățau pacienții. Se părea că metoda funcționează (o formă primitivă de tratament prin șocuri electrice?), dar procesul era violent, implicând convulsii, isterie și (după cum afirmau sceptici ipocriți) contact camal excesiv între pacienți - explicat de Mesmer ca fiind necesar pentru a împrăștia „magnetismul animalic".

In 1784, un comitet format din doctori parizieni a ajuns la concluzia că, deși Mesmer dispunea de adevărate puteri de sugestie (de aici și termenul de *mesmerism - hipnotism)* nu exista nici o dovadă a existenței fluidului magnetic. Mesmer a fost denunțat ca șarlatan; încrederea în el însuși și, prin aceasta, capacitatea lui de a vindeca au dispărut cu mult înainte de moartea sa. Totuși, e cam aspru să-1 numim farsor. Deși a simțit că multe boli sunt provocate de blocajul forțelor naturale și că vindecarea implică repunerea în mișcare a acestor forțe, Mesmer nu a înțeles cu adevărat ce forțe anume reușise să intercepteze, nu mai mult decât sunt înțelese astăzi mecanismele

hipnoterapiei. Vorbăria lui despre magnetismul animalic poate că îl indusese în eroare sau poate că era menită să inducă în eroare, dar nu există nici o dovadă că Mesmer și-a înșelat pa-cienții în mod intenționat.

MICHAEL, Jerry Dean (contemporan) *(IMPOSTORI)* înființându-și sediul într-un cartier select din Los Angeles în anul 1974 Elizabeth Carmichael a provocat un adevărat vacarm în industria americană de mașini anunțând că era pe punctul de a produce un model revoluționar, cu numele Revette. „Mașina mea o să mă transforme în Henry Ford al anilor '80", a declarat această văduvă atrăgătoare și totodată mamă a cinci copii, originară din Indiana. „Orice poate face un bărbat, eu pot face mult mai bine." Expunând la televiziune un model la scară al automobilului Revette, ea ridicase mâna în care ținea douăsprezece bancnote de o sută de dolari, afirmând: „Doar atât vă va costa mașina mea." Numindu-și compania Corporația Secolului 21, a început să vândă modelul către agențiile auto. Cererile pentru primul lot de o mie de Revette direct de pe linia de producție au explodat. Banii curgeau. Apoi a sosit și dezastrul. Directorul de imagine a fost găsit ucis în biroul său, împușcat în cap. Anchetele au dat la iveală că acesta avea cazier juridic. Când un alt membru al personalului a fost acuzat de crimă, doamna Carmichael a declarat că nu știa nimic despre trecutul acestor doi angajați ai săi. Pentru a scăpa de scandal, s-a mutat în orașul Dallas, deschizând un nou sediu și o nouă fabrică. Dar era deja urmărită îndeaproape. „Fabrica[41] s-a dovedit a fi un depozit plin de vechituri, iar „Revette[44] - un fals. Au fost înaintate acuzații, dar până când poliția a ajuns în apartamentul ei, Jerry Dean dispăruse. Alte investigații au dezvăluit nu numai îmbrăcăminte și produse cosmetice obișnuite în cazul unei femei, dar și peruci, sutiene cu burete și un aparat de ras electric.

Negăsind pe listele de delincvenți căutați de lege numele de „Elizabeth Carmichael[44] sau alte informații legate de aceasta și hotărând că „ea[44] ar putea fi un „el[44], poliția a realizat un portret robot al lui Carmichael în care o transformau pe Jerry Dean în bărbat. Au fost eliminate din fotografia ei părul și detaliile cosmetice, apoi refotografiată și comparat rezultatul cu instantaneele din față și profil aflate în dosarele cu persoane date în urmărire penală. Semăna oarecum cu un anume Jerry Dean Michael, căutat pentru fals și dispărut în timp ce fusese eliberat pe cauțiune. Luându-i urma, poliția l-a descoperit într-un apartament din Miami, unde era îmbrăcat tot în

haine femeiești. „Mă consider femeie[44], a anunțat el. „Puteți să-mi spuneți Liz.“

A reieșit că era un travestit ce, în urmă cu mulți ani, fugise din Indiana împreună cu o prietenă, Vivienne Barrett, care de atunci îi născuse cinci copii. Ani de-a rândul, cei doi au locuit laolaltă în condiții amicale, în timp ce el a început să-și schimbe sexul cu ajutorul unui tratament hormonal, moment în care visase la isprava cu promovarea mașinii Revette. In timp ce Jerry Dean se afla în închisoare așteptând procesul, soția lui, Vivienne, a insistat să rămână de partea lui. „A fost un soț și un tată bun[44], spunea ea, „și totdeauna a avut grijă de noi și ne-a respectat. Cu toții o iubim pe Liz la fel de mult cum îl iubim pe Jerry și copiii îi spun mama Liz, în timp ce eu sunt, pur și simplu, mami. Presupun că suntem, mai degrabă, ca niște surori decât soț și soție.**[1]

1. McCormick, *op. cit.,* pp. 207-210.

MILLER, Glenn (1904-1944) *(DISPARIȚII)*

La 24 decembrie 1944, un comunicat de presă oficial anunța: „Maiorul Alton Glenn Miller, director al faimoasei orchestre ’ a aviației militare a Statelor Unite, care activează în Paris, este dat dispărut în timpul unui zbor de la Londra la Paris. Avionul în care era pasager a plecat din Anglia la 15 decembrie și, de când a decolat, nu i s-a mai dat de urmă.“ Astfel afla întreaga lume despre moartea recunoscutului lider al orchestrei de dans și mulți ani după aceea nimeni nu a pus serios sub semnul întrebării povestea acestei dispariții misterioase în apa mării.

Născut în Clarinda, lowa, în martie 1904, Miller învățase să cânte la tromobon la vârsta de treisprezece ani și devenise un profesionist la douăzeci. în următorii zece ani, era cunoscut în New York ca aranjor instrumental. în 1934, o orchestră de dans pe care el a creat-o pentru Ray Noble devine foarte cunoscută și îndrăgită, dar nici una din propriile sale orchestre nu are succes până în martie 1939, când, dintr-o dată, are loc marea lovitură. Interpretând la cazinoul Glen Island dintr-o suburbie a New York-ului, trupa lui a cucerit publicul format din reprezentanți ai clasei mijlocii, datorită compozițiilor sale sentimentale, frumos accentuate cu

ajutorul instrumentelor de suflat din alamă. Emisiunile radiofonice i-au întărit și răspândit faima difuzând piese precum *Moonlight Serenade,* în timp ce generația tânără era acaparată de piese mai „fierbinți**, precum *In the mood.*

în sfârșit bogat, Glenn a plecat la Hollywood, unde s-a împrietenit cu actorul David Niven și în 1942 s-a alăturat aviației militare. Primind misiunea de a delecta trupele aflate în străinătate, a fost trimis la Londra unde Niven se ocupa de organizarea turneelor. Totuși, de rezervările la hotel și cele de călătorie se ocupa locotenentul Don Haynes, fostul lui impresar.

Un astfel de turneu trebuia să înceapă la Paris într-o sâmbătă, la data de 16 decembrie 1944. Dar, cum a spus Haynes ulterior, la 12 decembrie Miller dorea să ajungă la Paris cu o zi mai devreme deoarece avea o întâlnire personală. Ziua următoare, așa se povestește, Miller s-a întâlnit cu locotenentul-. colonel Norman Baessel care, servind în aviația britanică sub generalul Milton Emest, cu baza lângă Bedford, i-a spus că va efectua un zbor către Paris chiar joia următoare - pe data de 14. Miller a acceptat să meargă cu Norman și, în ciuda unei vremi nefavorabile, cei doi au decolat în ziua respectivă, la începutul amiezii. Având însă probleme cu motorul, avionul a aterizat forțat în mare, cam la 10 km distanță vest de Le Touquet. Micul avion cu elice marca Norseman a fost localizat pe fundul apei în 1973 și examinat de un scafandru șapte ani mai târziu. El a raportat că elicea lipsea. Probabil datorită unei scurgeri hidraulice, elicea „a prins o viteză excesivă de turație" și a căzut.

Luni, orchestra a sosit mai târziu (datorită vremii proaste) pe aeroportul Orly din Paris. Haynes era complet nedumerit. Unde era Miller? Nimeni nu știa. Nereușind să dea de el, Haynes l-a contactat pe generalul Ray Barker, care se ocupa de personalul militar american din Paris. Două zile mai târziu, orchestra a început turneul fără Miller. Trei zile mai târziu, a fost anunțată moartea artistului.

După război, soția lui Glenn, Helen, era încă nedumerită cu privire la dispariția acestuia; a început astfel să pună întrebări. A aflat că soțului ei i se dăduse autorizația de decolare de pe pista Abbots Ripton Field în apropiere de Huntingdon, dar nu către Paris, ci către Bordeaux. De ce Bordeaux? Helen nu a mai putut afla nimic altceva. Nici ea, nici altcineva. De-a lungul

anilor, a început să apară zvonul unei mușamalizări. Unui cercetător pe nume John Edwards, fost membru al aviației britanice, i-a fost deosebit și ciudat de greu să obțină dosarul oficial despre moartea lui Miller. Un alt cercetător, lider de esca-dron Jack Taylor, a obținut Raportul aviației despre membrii dispăruți ai echipajului (MACR), dar acesta era dactilografiat atât de prost și încețoșat, încât semnăturile erau ilizibile. Alte documente demonstrau că nu se organizase nici o operațiune de căutare a dirijorului de orchestră. în 1986, Taylor l-a contactat pe romancierul Wilbur Wright, și el fost membru al aviației britanice. Wright a trimis o scrisoare Centrului de siguranță și inspecție al aviației Statelor Unite cu sediul în Norton, California, cerând raportul accidentului. Răspunsul la această scrisoare și la următoarea, de altfel, a fost că Centrul nu deține nici un raport despre prăbușirea și dispariția avionului Norse-man în acea zi, dar nici despre orice alt accident în care să fi fost implicat un astfel de avion în luna decembrie a anului 1944. Un alt document conținea însă înregistrarea a nu mai puțin de opt avioane Norseman ce dispăruseră în acea lună. Investigații ulterioare l-au convins pe Wright că era vorba de o mușamalizare, care încă mai avea loc. Dar de ce?

Wright și-a amintit atunci că actorul David Niven, prietenul lui Miller, se ocupase de organizarea ultimului turneu. Totuși Niven, în autobiografia sa, *Luna este un balon,* nici măcar nu îl menționa pe Miller. Din ce în ce mai ciudat! Acest amănunt ca și multe altele ori fuseseră omise ori modificate de Niven, care se afla în Paris când Miller dispăruse. Ceea ce l-a condus pe Wright la concluzia că Niven știa că Miller nu se înecase în mare. Studiind mai multe scenarii (descrise în cartea *Afacerea Miller* din 1990), Wright a fost convins că Miller *ajunsese* la Paris. Dar ce s-a întâmplat după acel moment?

Apare și varianta unui bărbat pe nume Dennis Cottam. Intr-o seară a anului 1954, în timp ce se afla în barul Fred’s de lângă Hotel Olympiades din Montmartre, unde orchestra lui Miller era cazată, el l-a auzit pe barman spunând: „Voi, englezii, credeți că Glenn Miller a murit în apele Canalului la 15 decembrie 1944, totuși în noaptea aceea el stătea aici, în fața mea, cu un pahar în mână.“ Trimis către o ușă albastră de pe partea opusă a străzii, Cottam a ajuns în fața unui bordel. Aici, patroana i-a spus că în 1944 prietenul ei, un căpitan în poliția militară, văzuse și identificase corpul ucis

al lui Glenn Miller în alt bordel. Acesta fusese omorât „pentru că știa prea multe despre piața neagră/[4] Dar nu avea nici un sens. Dacă Miller se aflase la Paris doar pentru douăzeci și patru de ore, ce ar fi putut el afla, în acest răstimp, despre piața neagră?

Alte indicii l-au convins pe Wright că Miller zburase la Paris în acea joi, dar într-un avion Dakota, nu Norseman (Miller detesta avioanele mici), unde fusese întâmpinat de Niven. O nouă perspectivă a ieșit la iveală când, adresându-se în scris Arhivei de Stat din New Jersey pentru detalii privind moartea maiorului Alton Glenn Miller, el a primit o scrisoare în care i se confirma că Alton Glenn Miller murise în decembrie 1944 - dar în Ohio. Urmând firul acestei noi informații, Wright a dat de alte obstacole. Un dactilograf făcuse o greșeală. îi trimisese nu locul de deces al lui Miller, ci locul nașterii acestuia.

Apoi apare o altă ciudățenie. în 1949, Helen Miller cumpărase un loc de înmormântare cu șase loturi în Altadena, California - pentru părinții ei, pentru ea însăși și pentru fiul și fiica pe care ea și Glenn îi adoptaseră. Dar cu toții însemnau cinci persoane. Pentru cine era mormântul în plus? Când li s-a cerut să infirme faptul că Glenn Miller era înmormântat acolo, oficialitățile cimitirului au răspuns de-abia după cincisprezece luni; în timp ce, la întrebările lui Wright către fiul adoptiv al lui Miller, Steve, acesta i-a scris supărat unchiului său, Herb, rugându-1: „Scapă-ne de bătaia de cap a tipului ăstuia."

Povestea care începea să se contureze era că Miller participase la un scandal în incinta unui bordel din Paris și că murise (deși nu în Paris) în urma unei fracturi a craniului. Fiind „un tip cam chefliu și înnebunit după muierușți", el se dusese la Paris cu două zile mai devreme de începerea turneului pentru a se bucura de companie feminină. Când Haynes, implicat ulterior în mușamalizare, a ajuns la Paris, rămăsese cu adevărat perplex: unde se afla Miller? După o căutare frenetică, l-a localizat pe liderul de orchestră aflat într-o stare foarte gravă datorită loviturilor primite. Dacă ar fi murit, s-ar fi iscat un mare scandal. De ce să-i strice reputația? în plus, dat fiind războiul în desfășurare, știrea ar fi putut demoraliza. Așadar, Miller a fost transportat cu avionul la un spital militar din Co-lumbus, Ohio, moment în care a început mușamalizarea cazului. Pierderea avionului Norseman explica

absența lui Miller la concertele din Paris. Până când decesul lui a fost anunțat, el deja murise în Ohio. Helen, refuzând să accepte varianta oficială, îi dăduse soțului de urmă după război și, în final, aflase adevărul de la autorități, mai târziu cumpărând și locul din cimitir cu șase loturi. Miller a fost reînmormântat aici, unde ea l-a însoțit în 1966. Cât îi privește pe Niven și Haynes, de ce să ia parte la căderea postumă în dizgrație a prietenului lor? Mai bine să confirme că Miller a murit într-un accident de avion ce s-a prăbușit în mare decât în urma unui scandal murdar dintr-un bordel parizian.'

1. Wilson și Wilson, *op. cit.,* pp. 254-266.

MIRABELLI, Carlos (1889-1951)

(FARSE ÎN PARANORMAL)

Pot oamenii să se ridice singuri în aer, să fie ridicați doar prin puterea minții sau în timpul transelor extatice? Istoria e plină de astfel de relatări. Acensiunea fizică a lui Hristos către ceruri este exemplul cel mai remarcabil. El, pur și simplu, a continuat să urce și nu s-a mai întors vreodată. Exemplele din secolele următoare îl includ pe Sf. losif din Copertino („călugărul zburător") și pe mediul Daniel Dunglass Home din secolul al XlX-lea -despre care se spune că nu a fost prins niciodată trișând.

Totuși, amintindu-ne de principiul societății Fortean conform căruia oamenii care simt nevoia să *nu* creadă sunt la fel de creduli ca și cei care simt nevoia să creadă, este probabil o ușurare să fii capabil să dovedești că cel puțin *un* singur practician al levitației este farsor - mediul brazilian Carlos (Carmine) Mirabelli.

Spunându-se despre el că poate produce automat scrieri în douăzeci și opt de limbi străine și că poate rosti, în stare de transă, discursuri în douăzeci și șase de limbi, că este, de asemenea, capabil să materializeze spiritul unor persoane decedate cu o identitate ușor de aflat, că poate juca biliard fără a atinge tacul și, aparent, că poate călători cu o viteză apropiată de cea a luminii, Mirabelli era cunoscut și ca o persoană ce poate efectua, cu succes, levitații. Sau cel puțin așa afirma el. în 1934, sceptica Societate de

Cercetare a Fenomenelor Paranormale (SPR) și-a trimis un cercetător, Theodore Besterman, să investigheze cazul lui Mirabelli. în opinia acestuia, a investigat atâta cât era necesar. „Mirabelli este, fără îndoială, un simplu șarlatan", îi scria Besterman autorului Guy Lyon Playfair în 1973. Totuși, nereușind să descopere nici măcar dovezi scrise privind activitatea anterioară a lui Mirabelli, el s-a întors cu o fotografie edificatoare, rătăcită în arhivele SPR până când a fost dezgropată în iunie 1990 de către cercetătorul american dr. Gordon Stein. Această fotografie arată cum Mirabelli este aparent ridicat în mijlocul aerului, cu brațele întinse la orizontală și cu ochii deschiși, cu capul aproape atingând tavanul unei încăperi cu o înălțime de cel puțin 4,3 m (cum avea să verifice Playfair). Purtând inscripția: „Pentru domnul T. Besterman de la Carlos Mirabelli" și datată 22 august 1934, fotografia arată clar senine de retuș ori pe negativ ori pe o versiune anterioară a pozei, după care se realizase exemplarul cu pricina. Conturul îmbrăcămintei și încălțămintei este intensificat și dovada se află chiar sub pantofi. Acolo, modelul tapetului din spatele lui Mirabelli, în restul fotografiei puternic focalizat, este estompat. De ce? Pentru că în acel punct se găsește exact treapta scării pe care a stat Carlos, aceasta fiind ștearsă sau accentuată. Pe o fotocopie sau folosind o lupă, după cum evidențiază Playfair, orice îndoială dispare. Mirabelli a falsificat cel puțin această poză.[1]

Totuși, întâmplarea nu dovedește că șarlatania se aplică și în cazul Sfântului losif, al Sfintei Tereza sau al lui Daniel Dun-glass Home. în concluzie, credeți sau nu credeți, după cum vă e dorința.

1. „Marele Mirabelli", Guy Lyon Playfair, *Fortean* Times Nr. 71, Londra 1993, pp. 43-45.

MISTERUL OZENEURILOR DIN ORAȘUL

GULF BREEZE *(FARSE CU OZENEURI)*

Un eveniment ciudat cu ozeneuri, având consecințe și mai ciudate, a început în micul oraș Gulf Breeze, din Florida, Ia 11 noiembrie 1987. Pe la mijlocul acelei nopți, constructorul Ed („dl Ed“) Walters a pretins că a observat, deasupra casei sale, apariția unui ozeneu în formă de piramidă. Aparatul de

fotografiat era la îndemână, dar nava extraterestră a emis o undă albastră care l-a paralizat și l-a ridicat în aer. „Nu îți facem nici un rău", i-a răsunat o voce computerizată în minte. Și i s-a dat drumul. Ozencul a dispărut. în cadrul întâlnirilor ce au urmat, el a cunoscut mai multe creaturi umanoide cu înălțimea de 1,20 m. Fotografiile lui cu acest ozeneu au fost declarate „absolut adevărate" de către dr. Bruce Maccabee de la Fundația pentru Cercetarea Ozeneurilor, cu sediul în Washington. „E imposibil ca Ed să fi falsificat aceste poze."

întâmplarea domnului Ed, ajunsă pe prima pagină a ziarelor, a devenit obiectul unui contract de editare, ce îi aducea o sumă cu șase cifre, în avans; se planifica un scurt serial pentru televiziune... apoi, cuvântul FARSĂ! a răsărit din mulțime. Tânărul Tommy Smith a povestit cum „dl Ed" îl rugase odată să îl ajute să falsifice fotografii cu ozeneuri. în podul vechii case a domnului Ed s-a găsit un model de farfurie zburătoare. Poate atât Tommy cât și modelul navei erau un șiretlic, dar răul era făcut. Dr. Maccabee a recunoscut că primise zece la sută din avansul dat de editură pentru a scrie, în schimb, ultimul capitol al cărții lui Ed. în cadrul emisiunii *Oprah Winfrey Show,* pus față în față cu Philip Klass - un profesionist în demascarea evenimentelor din ozeneologie, Ed Walters a trebuit să mărturisească: petrecuse aproape trei ani de zile în închisoare pentru fals și uz de fals. Adio carte, adio miniseriaL Mulți oze-neologi au renunțat la acest caz.

Dar adevăratul mister de-abia începea. La 9 iulie 1990, cu trei săptămâni înainte ca Irakul să invadeze Kuweitul, șase ex-perți de la Serviciile Secrete din armata SUA- analiști în comunicații, ce scanau emisiile străine, folosind coduri complexe - și-au părăsit postul din Augsburg, Germania și au dispărut. Cinci zile mai târziu, în Gulf Breeze, un polițist local a observat o furgonetă cu un far spart și a verificat numele șoferului ce încălcase legea. Era unul din cei doi militari dispăruți. Dând raportul organelor superioare, secției de poliție locală i s-a ordonat să-1 rețină pe suspect, dar să nu-1 interogheze. Patru dintre cei cinci - puțin probabil - dezertori au fost localizați în casa Annei Foster, un mediu local. Al șaselea, Anette F. Eccleston, a fost găsită singură, pe plajă. Interogați de către Serviciile Secrete ale armatei la Fort Benning, statul Georgia, cei șase au declarat că sfârșitul lumii este aproape și că veniseră în Gulf Breeze pentru a se întâlni cu nave spațiale extraterestre, ce prevesteau a doua venire a lui Hristos, dar

și pentru a-1 găsi și distruge pe Anticrist - în persoana domnului Ed? Kenneth Beason, aparent purtător de cuvânt al grupului, îi spusese deja jurnalistului Stan Johnson, concetățean din orașul Kentucky, că războiul era pe punctul de a izbucni în Orientul Mijlociu. Cum știa? Prin mesaje telepatice primite de Vance Davis, un alt membru al grupului format din șase militari. Trimiși la baza militară Fort Knox, cei șase au fost pe neașteptate puși în libertate - poate din cauza mediatizării agresive sau poate că armata și-a dat seama că petrecuseră prea mult timp la terminal: programele lor computerizate erau distruse.

Și totuși misterul persista. Nu era nevoie de transmisii telepatice ale extratereștrilor ca să știi despre invazia lui Saddam Hussein, mai ales pentru analiștii de comunicații militare, dar cum au reușit să treacă de vamă? Cum au reușit să iasă din Germania? Cine colaborase cu ei și de ce? Oare ei ar fi dezertat doar în urma așa-ziselor mesaje telepatice?

Cunoscutul cercetător al fenomenului OZN, Jacques Vallee, sugerează că cei șase au *auzit,* într-adevăr, mesaje prin aceleași canale codate de comunicație pe care le foloseau în activitatea lor militară - canale care, prin definiție, nu pot fi ușor falsificate sau interceptate. Oare acestea fuseseră compromise de culte sau grupuri de interese ce doreau să exploateze naivitatea ozeneologilor sau să discrediteze ozeneologia sau poate chiar să promoveze o panică generală din motive necunoscute? Totuși, cine a avut motivația, cunoștințele de specialitate și scopul politic de a accesa rețeua codificată și de a-i trimite pe cei șase soldați, aparent șocați într-o misiune-fantezie, ca să se asigure că nivelurile inferioare de autoritate vor colabora? Și de ce au fost eliberați ulterior? La urma urmei, erau dezertori - sau nu erau?

Intervievați mai târziu pentru postul de televiziune din Gulf Breeze, cei șase au declarat că, pur și simplu, se hotărâseră să își revadă un prieten. De aceea își părăsiseră simultan posturile și fugiseră din Augsburg în Florida.

Lăsați baltă treaba cu Anticristul. Autoritățile de la Pentagon joacă niște jocuri foarte ciudate în zilele noastre. Ori e asta, ori e vorba, din nou, de farsorul cosmic. Sau poate și una și alta.[1]-[2]

1. *Revelații,* Jacques Vallee, Ballantine, New York, 1992, pp. 210-217. 2. *îngeri și extratereștri,* Keith Thompson, Ballantine, New York, 1993, pp. 185-189.

MISTERUL DIN GLOZEL (*Vezi* FALSIFICĂRI DE FOSILE)

MISTERUL PLANETEI SIRIUS

(FARSE ÎN PARANORMAL)

Oare savantul american Robert K. G. Temple mințea deliberat în cartea sa, devenită best-seller, din 1976: *Misterul de pe Sirius,* când afirma că, în folclorul și ritualurile religioase ale tribului Dogon din Mali, Africa, există amintiri despre aterizarea pe Pământ, în timpuri străvechi, a unor ființe de pe o planetă din sistemul solar Sirius? Nimeni nu a sugerat vreodată că Temple ar fi pus la cale o farsă - dar poate că el însuși a fost păcălit. •

Sirius (de la termenul grecesc pentru „scăpărător[44] sau „arzător[44]) a fost mereu o stea misterioasă. Denumită *Sothis* de către egiptenii antichității, înălțarea ei anuală pe cer prevestea fertilizarea pământului, de obicei inundat de apele Nilului sau vlăguit de verile toride. Spunându-se despre ea că este sălașul celest al zeiței egiptene Isis, unii ocultiști moderni reclamă, cu imaginație, că reprezintă și sistemul principal al entităților supranaturale care, în antichitate, au îndrumat dezvoltarea civilizației terestre. Romanciera Doris Lessing a exploatat cu abilitate această opinie în recenta ei serie de romane - primită cu multe critici - *Shikasta.* Sirius a stimulat dintotdeauna nevoia umană de venerație - și nici nu e de mirare.

Aflat la 8,7 ani lumină depărtare de Pământ, în constelația Caniș Minor, aceast vecin sideral atât de apropiat.este cea mai strălucitoare stea de pe firmamentul nopții pământene. De fapt, nu e vorba de o singură stea, ci de două. La fiecare cincizeci de ani, Sirius A este orbitată de perechea ei, mai mică și albă, Sirius B. Sirius A este mult mai scânteietoare decât perechea ei (o stea prăbușită, atât de densă, încât 2,5 cm^3 din materia sa cântăresc o tonă); chiar și atunci când se află la cea mai mare depărtare una de alta, este necesar un telescop cu o deschidere de cel puțin 200 mm pentru ca Sirius B

să poată fi observată. Invizibilă aşadar cu ochiul liber, Sirius B a fost descoperită în 1862 de către astronomul american Alvin Clark. Sau nu?

în 1950, antropologii francezi Marcel Griaule şi Germaine Dieterlen au publicat rezultatele investigaţiei lor, ce a durat douăzeci de ani, asupra culturii cosmologice a tribului Dogon. Puţini au dat atenţiei descoperirilor acestora, până în 1975 când a apărut cartea lui Temple.

Vorbind despre o stea secretă numită de ei *po,* după numele celei mai mici seminţe pe care o cunosc, preoţii tribului Dogon o descriu şi o desenează în nisip ca ceea ce pare să constituie cunoştinţele lor străvechi despre Sirius B. Ei ştiu despre orbita excentrică a acestei stele - o dată la cincizeci de ani - şi spun că este compusă dintr-un material special, *sagala* („puternic"), care nu se găseşte pe Pământ, dar care este mai greu decât orice alt metal terestru. Ei mai povestesc şi despre un al treilea soare, invizibil, în acelaşi sistem, *emme ya* („Soarele femeilor[44]), care orbitează Sirius A tot o dată la cincizeci de ani şi în aceeaşi direcţie ca Sirius B, dar în unghi drept faţă de aceasta. De asemenea, ei vorbesc de aterizarea pe Pământ, într-o „arcă[44], în „ziua peştelui[44], a lui Nommo, o fiinţă cu coadă de peşte din sistemul Sirius. Aţi început să vă daţi seama despre ce este vorba?

Urmărind istoria tribului Dogon vizitat de călători îndepărtaţi şi cosmologia acestuia de aproape două mii de ani, Temple a tras concluzia că miturile tribului Dogon sunt aceleaşi cu cele povestite în fragmentele ce au supravieţuit din *Istoria babiloniană* a lui Berossus, scrierea unui preot caldeean[9] din jurul anului 300 î. Hr. Berossus povesteşte cum *Annedoti* („cei respingători[44]) au apărut din mare pentru a-i educa pe anticii sumerieni, conduşi de o fiinţă numită Oannes, al cărei „întreg trup era precum cel al unui peşte... şi care avea sub capul de peşte un alt cap şi, de asemenea, picioare dedesubt, pe jumătate unite cu coada de peşte.[441]

Ei bine, poate aşa a fost. Teza lui Temple, conform căreia folclorul tribului Dogon sugerează intervenţia extraterestră îr afacerile omenirii cu mult timp în urmă, a fost combătută d(sceptici precum astronomul Cari Sagan şi autorul Ronalu Story, care pretind că tribul Dogon a aflat despre Sirius B (la fel ca şi despre lunile lui Jupiter şi inelele lui Saturn) de la şcolile locale franceze, cu mult înainte ca Griaule şi Dieterlen să înceapă o arhivare a

credințelor acestui trib, în 1931. Având deja un sistem mitic plin de imaginație, membrii tribului au absorbit pur și simplu aceste noi informații și când au sosit antropologii, le-au oferit ceea ce părea dovada că dețin cunoștințe despre Sirius B cu mult înainte de descoperirea făcută de Alvin Clark în 1862. Nu a fost vorba de o farsă deliberată, doar de obișnuitul spirit creativ, de dorința ca visele să devină realitate și de combinarea exuberanței mitice cu faptele istorice.

Cazul rămâne unul dintre acelea în care crezi ceea ce ți se potrivește. Descrierea lui Oannes („sub capul de pește un alt cap") sugerează groază combinată cu venerație a unui om primitiv ce s-a întâlnit cu o ființă supranaturală îmbrăcată cu un costum spațial, de astronaut - ce ziceți?

1. *Misterul planetei Sirius,* Robert K. G. Temple, Futura, Londra, 1978.

MONA LISA ***(FALSURI ÎN ARTĂ)***

„Americanilor și englezilor le poți vinde absolut orice", spunea nepotul pictorului francez Jean Franpois Millet când a fost condamnat la închisoare în anul 1935 pentru fals în artă. „Ei nu știu absolut nimic despre artă; nici chiar experții lor nu au habar. Tot ce trebuie să faci este să ceri un preț fabulos."

O exagerare? Nici pe departe. în 1911, nu mai puțin de *șase* americani au plătit fiecare câte 300.000 de dolari pentru ceea ce au crezut că este capodopera lui Leonardo da Vinci, *Mona Lisa.* Ceea ce l-a determinat pe fiecare american să creadă că a achiziționat originalul a fost faptul că, la 21 august în acel an, cel mai faimos tablou din lume dispăruse din muzeul Luvru din Paris. Deghizați ca muncitori, hoții - italianul Vincenzo Perrugia și doi complici - ieșiseră din ascunzătoarea lor, subsolul muzeului - în care petrecuseră toată noaptea și, pur și simplu, fugiseră cu tabloul.

Tâlharii fuseseră angajați de falsficatorul de artă Yves Chaudron și de către partenerul acestuia, Eduardo de Valfiemo, un marchiz autodenumit. Aceștia începuseră să lucreze împreună în Africa de Sud. Fost restaurator de picturi, Chaudron era specializat în falsificarea operelor semnate de artistul spaniol Bartolome Esteban Murillo, pe care Valfiemo se oferise atunci să le vândă unor văduve argentiniene bogate. Acestea urmau să le expună în biserici ca

testament comemorativ. Saturând piața argentiniană cu tablouri false după Murillo, cei doi au plecat mai departe, în Mexico City, unde și-au perfecționat tehnica. Dându-se drept experți în artă, ei l-au rugat pe proprietarul unei galerii să-i lase să examineze un tablou. Cât timp s-a aflat în mâinile lor, Valfiemo lipea pe spatele pânzei originale replica falsă realizată de Chaudron. întorcându-se după un timp la galerie cu un potențial cumpărător, cei doi îl îndemnau pe acesta să marcheze spatele pânzei astfel încât să fie sigur că talboul ce i se va livra era cel original, adică cel pe care îl însemnase. Desigur, cumpărătorul marca, de fapt, pe pe versoul falsului. Dacă ulterior el ar fi întrebat de ce originalul încă își mai găsea locul pe pereții galeriei, Valfiemo îi răspundea că instituția de artă expunea o copie și îi trimitea cumpărătorului un articol de ziar (fals, desigur) în care se anunța dispariția picturii respective. Era un fel de asigurare față de cel păcălit. Chiar dacă victima își dădea, în cele din urmă, seama că fusese înșelată, nu se putea adresa nicicând poliției, deoarece ar fi fost nevoită să recunoască participarea la o afacere atât de dubioasă.

Ajungând la Paris, Valfiemo și Chaudron au început să vândă picturi „furate" din Luvru. Valfiemo își aproviziona clienții pe baza unor documente false, dar întocmite pe hârtii cu antetul muzeului Luvru, inclusiv un contract de confidențialitate în care se garanta că respectiva capodoperă fusese furată și înlocuită în cadrul muzeului cu o copie. în curând, venindu-le ideea să încerce această escrocherie splendidă și cu *Mona Lisa,* cei doi i-au cerut ajutorul lui Perrugia. Acesta lucra în faimosul muzeu parizian, cunoștea clădirea și, fiind geamgiu, el însuși instalase sticla ce proteja cutia în care se afla capodopera lui da Vinci. După care, furtul a mers ca pe roate.

Chaudron și Valfiemo au câștigat 1.800.000 de dolari din vânzarea celor șase reproduceri realizate de Chaudron, dar nu au avut niciodată ocazia să vândă adevăratul tablou. Perrugia a fugit cu *Mona Lisa* în Italia, unde la 13 noiembrie a încercat s-o vândă unui negustor de artă din Florența. Acesta însă a contactat poliția. Cei trei escroci au fost trimiși la închisoare și *Mona Lisa* s-a întors la Luvru. De această dată, păzită cu sfințenie și plasată în spatele unui panou de sticlă foarte groasă, pictura se află și astăzi în acest lăcaș de artă, înconjurată de sisteme de alarmă electronice.

Totuși, mai există un tablou *Mona Lisa,* ce zâmbește misterios de pe peretele unui apartament din cartierul Kensington, Londra. Custodele lui, expertul în artă și inventatorul dr. Henry Pulitzer, spune că nu este vorba de o reproducere, ci de o altă versiune realizată de da Vinci, care obișnuia să execute mai multe variante ale portretelor sale. Mai întâi, da Vinci o pictase pe Mona Lisa del Giocondo, soția unui nobil din Florența. în doliu după moartea unui copil, aceasta purta un văl transparent în timp ce stătea pe scaun pentru a poza. Câțiva ani după aceea, da Vinci pictase portretul Constanzei d'Avalos, amanta lui Guiliano de Medici. Deși semăna foarte puțin cu *Mona Lisa* și această pictură a fost denumită „La Gioconda" - „cea care zâmbește". După ce a terminat-o, Leonardo a adaptat primul portret transformând chipul Monei Lisa în cel al Constanzei. Părăsind-o pe Constanza pentru a deveni partener într-o căsătorie profitabilă, Guiliano a refuzat să cumpere tabloul pe care Leonardo l-a luat atunci, cu el, la Paris. Este posibil ca această a doua versiune să se afle astăzi în muzeul de la Luvru. Portretul original a ajuns, în final, la Londra, tocmai la timp pentru a fi cumpărat de sindicatul elvețian căruia dr. Pulitzer ți aparține. Tehnicile microscopice de fotografiere demonstrează că amprentele de pe pânză se potrivesc cu cele de pe alte tablouri autentificate deja ca aparținându-i lui Leondardo da Vinci.

Cataloagele de artă cuprind cel puțin alte șaizeci de așa-zise portrete *Mona Lisa,* majoritatea atribuite școlii lui Leonardo. Cele șase falsuri cu ajutorul cărora Chaudron i-a păcălit pe milionari nu se află menționate în aceste cataloage.

MONK, Mana (1817-1849) ***(IMPOSTORI,***

FARSE LITERARE)

în ianuarie 1836, o tânără femeie de nouăsprezece ani din Canada, cu un nou-născut în brațe, a devenit senzația comunității protestante din orașul New York. Pretinzând că este o călugăriță salvată dintr-o mănăstire din Montreal de un curajos bărbat pe nume Hoyt, sfarșietoarea ei poveste a fost așternută pe hârtie de către Hoyt într-o carte cu titlul *îngrozitoarele dezvăluiri ale Măriei Monk.* Acest expozeu senzațional detalia modul în care pivnițele mănăstirii erau unite prin tuneluri cu o altă mănăstire din

apropiere și cum călugărițele care se împotriveau dorințelor călugărilor desfrânați erau ucise și îngropate acolo. Impresionat de cele povestite, pastorul bisericii reformate consistoriale germane din New York și soția lui nu numai că au adăpostit-o pe sărmana Maria în casa lor, dar i-au și oferit banii necesari publicării cărții de către editura Harpers. După ce romanul a devenit best-seller, Maria a fugit cu un preot pe nume Slocum care, dându-și seama că drepturile de autor asupra cărții se îndreptau în folosul pastorului bisericii reformate germane, a dat în judecată editura Harpers pentru a căpăta și el o parte din câștiguri. Dar în cadrul procesului, adevărul a ieșit la suprafață: romanul *îngrozitoarele dezvăluiri* era un pachet de minciuni. Mama Măriei a mărturisit sub jurământ că fiica ei era mitomană de la vârsta de șapte ani, când suferise un accident la cap. Maria nu reușise să-și păstreze nici una din slujbele obținute pentru că era înclinată patologic să mintă și după o perioadă petrecută în casele de corecție, se dedicase prostituției. Tatăl copilului era probabil un polițist din Montreal. Cât îl privește pe Hoyt, acesta exagerase invențiile Măriei cu mituri europene obscene, josnice, ce se refereau la mănăstiri și torturi. Farsa fiind dezvăluită, Slocum a pierdut procesul, iar pastorul s-a spălat pe mâini de Maria.

Liniștită, Maria s-a trezit slujitoare a unei mănăstiri din Philadelphia, așa cum descrie în cea de-a doua sa carte, *Alte dezvăluiri ale Măriei Monk.* Păcălind-o, Hoyt a plecat la Londra și a câștigat o avere din vânzarea drepturilor de autor asupra ambelor creații. între timp, Maria a devenit o alcoolică și prostituată săracă de pe Bowery[10], după care a ajuns în închisoare pentru furt, unde a murit la vârsta de treizeci și doi de ani.

în ceea ce privește *îngrozitoarele dezvăluiri,* până în prezent cartea s-a vândut în 300.000 de exemplare și este considerată și astăzi o relatare bazată pe fapte adevărate de către unii protestanți naivi, dușmani declarați ai catolicilor.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 105-106.

MONSTRUL DIN LOCH NESS

(ANIMALE SUPRANATURALE)

„Micul Nessie" să fie o farsă? Eu însumi scoțian, cum pot să spun așa ceva? Oare sfântul Adamnan* s-a înșelat când, în lucrarea sa din secolul al XVII-lea, *Viața Sf. Columba,* descrie cum, în anul 565 î. Hr., Columba amintea de existența unui monstru ce răsărise din lacul Ness „cu un răget puternic și gura larg deschisă". Sau, un mileniu mai târziu, cronicarul care, relatând despre moartea ultimului dragon din Scoția după o „luptă strașnică", adăuga: „Nimeni nu a reușit încă să ucidă monstrul din Loch Ness, ce a fost văzut de curând." Cu siguranță, nu poate fi sugestiv nici faptul că, în aprilie 1933 acest reazem al turismului scoțian a fost observat, pentru prima dată în epoca modernă, de către doi proprietari de hotel. Istorisirea lor despre „un animal enorm care „plonja și se rostogolea" în apa lacului de lângă Abriachan a apărut în ediția din 2 mai a ziarului *Invemess Courier.* Până în octombrie, raportându-se deja peste douăzeci de alte apariții ale monstrului, Nessie era subiect internațional de știre. Majoritatea cazurilor descriau un animal necunoscut, cu gât lung, cu un cap foarte mic și un trup negru, imens, dar puțin credeau în existența lui - până când au fost publicate, în toată lumea, faimoasele fotografii realizate, în aprilie 1934, de către un respectat chirurg din Londra, R.K. Wilson.[1]

Una din aceste fotografii cunoscute sub denumirea de „fotografiile chirurgului" era atât de clară, încât subiectul părea de necontestat. *Exista* cu adevărat un monstru, chiar dacă Wilson afirma că fotografiase doar un obiect „ce se mișca în apă". De ce era atât de reticent? Ei bine, ajungem și aici imediat. Pentru moment, cu o grămadă de vânători ai monstrului îndreptându-se către nord, chiar și localnicii mai scumpi la vorbă, care de mult timp șopteau legende groaznice despre kelpie[11] (calul-de-apă), au recunoscut că „în acel lac, se află mai mult ca sigur o ciudățenie grozavă".[2]

Situațiile în care monstrul era observat au continuat. Zoologii erau complet nedumeriți. Oare o colonie de animale preistorice (plesiozauri[12]?) fusese obligată să părăsească oceanul și eșuase, ajungând pe uscat? Era vorba de vreun exemplar gigant de țipar sau melc fără casă? Dar cu ce se hrănea? în ciuda bogăției de somon și păstrăv, Loch Ness este sărac în vegetație acvatică și plancton[13]? De ce nu se găsise niciodată nici un corp plutind sau naufragiat la țărm? Misterul era accentuat de însăși natura lacului Ness. Cel

mai mare lac cu apă dulce din Marea Britanie este adânc, întunecat și rece. Cu o lungime de 35 km și o lățime de până la 2,5 km, într-un anumit punct cu o adâncime de aproape 300 m, apele sale sunt atât de tulburi și opace din cauza turbei, încât cea mai puternică lumină de-abia le penetrează. Creaturi necunoscute ar putea trăi cu ușurință aici, fără a fi detectate. Astfel, argumentul a impresionat. Majoritatea oamenilor de știință au negat posibilitatea existenței unei astfel de fiare, dar cei care credeau în ea au evidențiat numeroasele apariții înregistrate în peste alte 300 de lacuri din jurul teritoriului Modewarre și în Canada, la Champ, în lacul Champlain. în timp ce ignorau teoriile cele mai bizare, natu-raliști distinși precum Gerald Durrell (numind dovezile de până atunci „indiscutabile"), David Attenborough și Sir Peter Scott au fost siguri că *ceva* există în Loch Ness. La fel de sigur a fost și Robert H. Rines de la Academia de Științe Aplicate din Boston. El a amplasat un sonar subacvatic, conectat la o cameră de luat vederi cu blitz, pentru a face fotografii la fiecare cincizeci și cinci de secunde atâta timp cât orice obiect mare aflat în mișcare rămânea în raza de acțiune a sonarului. Operațiunea a condus, la 8 august 1972, la obținerea de fotografii subacvatice color ce, aparent, indicau un fel de paletă sau aripă înotătoare cu o lungime între 1,2-1,8 m. Forma rom-boidă a acesteia l-a determinat pe Scott să sugereze pentru monstru numele de *Nessiteras rhombopteryx.* Oare și-a dat el seama că termenul este o anagramă perfectă a expresiei „monstrul, farsa lui Sir Peter S“?[3]

Indiferent dacă răspunsul e pozitiv sau negativ, toate aceste dovezi au fost clasificate de către zoologii de la Muzeul de Istorie Naturală din Londra ca „balonașe de gaz“ produse de „larvele musculițelor-fantomă". Confruntat cu dovada că „ceva imens și necunoscut există în lac", Gerald Durrell a tras concluzia că întreaga comunitate științifică „se refugiază timidă în spatele unei baricade de clipoceli la suprafața apei, somoni săritori, umbre, mamifere moarte, bușteni și altceva care, cu siguranță, reprezintă cea mai agilă și acrobată specie de vidră observată vreodată..."[4]

De-a lungul anilor, s-au pus la cale multe farse în acest domeniu, fiecare pretinsă de către oponenți ca „dovadă" a inexistenței monstrului. Totuși, în 1994 *Sunday Telegraph* a dat o adevărată lovitură de presă, demonstrând că „fotografiile chirurgului" din aprilie 1934, cea mai cunoscută dovadă a existenței lui Nessie, făceau parte dintr-o glumă minuțios întocmită, dar

care scăpase de sub control. Autorul ei nu era deloc Wilson, ci extravagantul Marmaduke Arundel, „ducele" We-therell, un vânător de animale mari cu un stil propriu, și totodată producător de film. Angajat în 1933 de către ziarul *Daily Mail* pentru a produce dovezi ale monstrului, în decurs de patruzeci și opt de ore de la sosirea lui la Loch Ness găsise deja două urme de pași lăsate de un animal amfibiu în mâlul moale de lângă Fort Augustus, de la capătul de sud al lacului. S-a pretins că urmele îi aparțineau monstrului - până la 4 ianuarie, Muzeul de Istorie Naturală, testând amprentele de gips create după urmele găsite în nămol, a anunțat că acestea aparțin unui tânăr hipopotam - probabil făceau parte dintr-un suport pentru umbrele.

Păcălit, Wetherell a devenit el însuși un păcălitor. „Foarte bine, atunci“, i-a spus el fiului său de douăzeci și unu de ani, Ian, „o să le dăm noi monstrul de care au nevoie.“ Și așa au făcut. „Monstrul[4]* consta dintr-un submarin de jucărie, căruia i se atașaseră un cap, un gât și un trup din plastic modelat peste lemnul turnului inferior de observație al submarinului. în februarie sau martie 1934, lan și ducele Wetherell s-au întors la Loch Ness, au introdus „monstrul[44] în apa de mică adâncime și au realizat faimoasele fotografii. Dar pentru ca păcăleala să aibă efectul scontat, mai era nevoie de un alt conspirator, o persoană respectată care să aibă simțul umorului și să joace rolul principal. Un prieten l-a recomandat pe Robert Wilson, care a fost de acord să participe. El a lansat mitul dând cele patru plăci fotografice pentru developare unui chimist din Invemess. Dar cei implicați nu erau pregătiți pentru urmări și chiar au fost copleșiți de publicitatea iscată. Wilson, avertizat de către Asociația Medicală din Marea Britanie că povestea i-ar putea distruge reputația profesională, s-a apărat împotriva tuturor întrebărilor și investigațiilor explicând că, în acea dimineață de aprilie, se afla în compania unei femei căsătorite. Nimeni nu s-a apropiat de tatăl și de fiul Whitherell. Cât privește „monstrul[44], după ce a fost fotografiat, ducele l-a scufundat. Fără îndoială, și acum zace, ruginit, în adâncurile din Loch Ness.[5]

Desigur, nimic din toate acestea nu dovedește că nu există și un monstru *adevărat.*

1. *Povestea din Loch Ness,* Nicholas Witchell, Corgi, Londra 1989, p. 29. 2. *Ibid.,* p. 70.

3. *Animale supranaturale,* Janet și Colin Bord, Granada, Londra 1980, p. 30. 4. *Op. cit.,* Cuvânt înainte de Geral Durell.

5. „Nessie și egoismul unui vânător", James Langton, Londra, *Sunday Telegraph,* 13 martie 1994.

MORAN, Jim (Secolul al XX-lea) *(IMPOSTORI)*

în 1947, când prințul de coroană al Arabici a vizitat Holly-wood-ul, farsorul Jim Moran a decis că era timpul pentru o altă punere în scenă a imposturii regale realizată deja cu succes de către Horace de Vere Cole în Anglia și de către Stanley Weyman în Statele Unite. Atrăgând de partea lui trei actori, în seara plecării adevăratului prinț Moran a rezervat o masă la restaurantul Ciro's, unde a sosit într-o limuzină, fiind îmbrăcat regește și^ purtând toate însemnele ceremoniale specifice acestui rang. în timp ce toată lumea își îndrepta atenția asupra lui, Moran a răsturnat pe masă un săculeț plin de nestemate, trimițându-i dirijorului orchestrei un ametist veritabil (în valoare de 30 de dolari). După ce a băut, a mâncat și s-a distrat ca un viitor rege, în drumul spre ieșirea din restaurant a scăpat săculețul cu pietre prețioase pe ringul de dans. Ceea ce părea a fi o avere în giuvaiere s-a răspândit în toate direcțiile. Atenționându-și agitat însoțitorii să nu se deranjeze să recupereze aceste simple fleacuri, prințul scandalos de bogat a plecat, lăsându-i pe clienții restaurantului Ciro's să se târască printre mese și să se îmbrâncească pe podea ca să înhațe cât mai multe nestemate - ce s-au dovedit a nu fi altceva decât sticlă colorată din cea mai ieftină.

MORENO, Antonio Jiminez (Secolul al XX-lea) *(FRAUDĂ)*

Guvernele occidentale care oferă sisteme de asigurări sociale pentru șomeri sau persoane invalide tună și fulgeră întotdeauna împotriva celor care pretind beneficii pentru care nu sunt îndreptățiți. Auzi la tot pasul povești despre escroci care câștigă o avere pe cheltuiala contribuabilului cinstit, plătitor de taxe - dar rareori astfel de fraude dau dovadă de adevărată măiestrie sau imaginație. în SUA, Dorothy Mae Woods („regina asigurărilor sociale din America[44]) a demonstrat că este o minte sclipitoare, ieșită din

comun; dar pentru adevărată îndrăzneală, țiganul spaniol Antonio Jiminez Moreno (cunoscut și sub porecla „El Chorro[44], „Fântâna[44]) trebuie, cu siguranță, încoronat ca „regele escrocilor[44] în același domeniu. Falsificând certificate de naștere și foi matricole, în perioada cuprinsă între 1960 și 1968, el a inventat 197 de familii și peste 3000 de copii pentru care a pretins ajutor financiar de la sistemul francez de asigurări sociale, în valoare de peste 3.500.000 de dolari.

Plecând din Spania și colindând toată Franța, oprindu-se oriunde găsea o slujbă temporară, tribul de țigani al lui El Chorro a dat naștere mai multor copii. Rata natalității în Franța fiind scăzută, sistemul de asigurări sociale de aici transformă nașterea și creșterea unui copil într-o afacere extrem de profitabilă. Familiile numeroase sunt încurajate. în anii ’60, un tată putea obține aproape 10 dolari pe lună pentru fiecare din primii doi născuți, mai mulți bani pentru al treilea și o sumă și mai mare pentru al patrulea. Suma plătită pentru fiecare copil nu a mai crescut de atunci, dar a rămas constantă la limita superioară, indiferent de numărul copiilor dintr-o familie. Pentru a primi aceste beneficii, trebuia să fii cel puțin rezident permanent al Franței, nu neapărat cetățean. Neavând un domiciliu stabil, țiganii își puteau înregistra copiii absolut oriunde.

Situația exploatată de Moreno a luat amploare când Franța a pierdut imperiul său din Africa de Nord, și mulți țigani anal-fabeți, fără să-și dea seama de drepturile ce li se cuvin, au început să intre în țară. Obținând cartea de identitate a unui anume Vincente Cortez, Moreno a depus cerere pentru ajutor financiar de la stat pentru cei șase copii ai lui Cortez. Când un asistent social a sosit în orașul în care tribul lui Antonio își petrecea noaptea, pentru a verifica familia, Moreno i-a prezentat șase copii de vârste corespunzătoare din familia sa și din alte fami-Iii ale tribului - copii ale căror beneficii erau deja ridicate în mod legal. Extinzând frauda, Antonio a intrat în posesia a unui pachet de cărți de identitate necompletate, furate de la sediul Asigurărilor Sociale și a creat 3000 de copii imaginari. în curând, și alți țigani i-au „împrumutat” metoda, înregistrând cel puțin 500 de copii. în plus, „mamele” copiilor fictivi primeau ajutor social pentru perioada de sarcină și de maternitate, lucru izbândit prin înregistrarea unei femei însărcinate în zeci de orașe diferite, de fiecare dată sub un alt nume. Pentru

a evita greşelile, Moreno ţinea, într-un singur registru, evidenţa meticuloasă şi detaliată a tuturor căsătoriilor, naşterilor şi deceselor.

Ani de-a rândul, frauda a funcţionat perfect. Afacerea a luat sfârşit doar când poliţia, investigând o crimă ce avusese loc în timpul unei bătăi între doi ţigani cuţitari, a fost alarmată de bogăţia găsită în tabăra ţiganilor şi a început o anchetă ce a dus la descoperirea registrului lui Moreno. Până în acel moment, El Chorro nu doar că dispăruse, dar îşi mutase mare parte din câştigurile sale ilegale în Spania, unde avea în curând să reapară. Trimiţând la închisoare alţi doisprezece ţigani, francezii i-au cerut Spaniei să-1 aresteze şi să-1 extrădeze pe creierul operaţiunii. Moreno a petrecut trei luni în închisoare pentru posesie ilegală de armă, dar a fost eliberat pe motiv că o ţară nu-şi extrădează proprii cetăţeni, putând astfel să cumpere şi apoi să se bucure de o vilă magnifică în apropiere de Barcelona, în ceea ce priveşte sistemul francez de asigurări sociale, familiile de ţigani se trezesc astăzi că fiecare cerere a lor pentru ajutor social este supusă unui scrutin amănunţit şi suspicios.[1]

1. McCormick, *op. cit.,* pp. 191-194.

MORGANWG, lolo (1746-1826) *(FARSE LITERARE)*

La fel ca James Macpherson, un celt talentat insultat de Sa-muel Johnson, eruditul umanist Edward Williams din Ţara Galilor şi-a creat pseudonimul de bard lolo Morganwg. Un visător excentric, dependent de laudanum şi cu orientare republicană, acest fiu astmatic al unui constructor în piatră, a învăţat — tânăr fiind — limba galică foarte repede, ajungând să stăpânească tradiţia literară a galilor atât de bine, încât şi-a publicat, în scurt timp, propriile creaţii lirice. După moartea mamei sale, lolo a muncit câţiva ani la rând alături de tatăl său în Anglia. în 1781 se întoarce însă în Ţara Galilor, unde se căsătoreşte cu Margaret Roberts, o femeie remarcabilă care deseori îl mustra prin versuri burleşti sarcastice, tachinându-1 că munceşte în zadar — cum spunea ea, că ar construi castele în aer. Ignorându-i sfaturile, el s-a aventurat în tot felul de afaceri falimentare şi mai mult de un an de zile (1786/7) a fost întemniţat ca datornic. în închisoarea Cardiff a început să studieze şi să imite poezia din secolul al XlV-lea a lui Dafydd ap Gwilym şi

în 1789 publică o ediție modernă a operei lui Dafydd. Faptul că falsificase o serie dintre „descoperirile[44] sale a rămas neobservat mai mult de un secol.

Din acel moment, promovând nevoia unei reforme politice radicale, el continua să producă cu entuziasm poezie „antică[44] de înaltă calitate, această distracție sau invenție de presupuse tradiții străvechi ale barzilor conducând la nașterea evenimentului Eisteddfod - festival cultural ținut în limba celtă, care are loc anual și astăzi. Cunoscut până în 1788 ca cel mai citit a-utor din Țara Galilor și până în acest moment numindu-se lolo Morganwg, el a continuat să construiască tot mai multe castele în aer, elaborând pe marginea fanteziilor lui poetice și druide în care, se pare, credea cu adevărat.

Pretinzând că descinde dintr-o veche familie de poeți ga-lezi, în 1791 își părăsește familia, lăsând-o în sărăcie lucie, și se mută la Londra unde, deși denunțat pentru poezia lui pacifistă și considerat un potențial trădător în timpul războiului împotriva Franței revoluționare, îl invită pe prințul de Wales să ia parte la întâlniri druide pe Primrose Hill[14].

In 1791, când un anume dr. John Williams readuce în atenția publicului povestea unui prinț galic din secolul al XH-lea, - Madoc *(vezi* Columb), care vizitase America și devenise conducătorul mandanilor - un trib indian vorbitor de limba galică, lolo falsifică cu promptitudine documente ce veneau în sprijinul legendei. Documentele erau atât de convingătoare, încât Williams a trebuit să rescrie cartea, legenda transfor-mându-se aparent în realitate. Influențat de acestă lectură, un tânăr din Țara Galilor, pe nume John Evans, pornește în căutarea indienilor vorbitori de limba galică. Ajungând la Missouri, Evans moare la New Orleans în 1799 fără a găsi nici un man-dan, dar lolo nici nu ia seama la această tragedie.

în 1795 se întoarce în Țara Galilor, la familia sa. Aici deschide o librărie. Când afacerea însă falimentează, se angajează ca cercetător. începând să colinde pe jos regiunile rurale, cu tolbele în spinare, el aduna folclor și propăvăduia druidismul, creând o *Gorsedd* * oriunde putea. Lucrând ocazional și ca zidar, pe măsură ce înainta în vârstă, venerabilul lolo a convins societatea celtă Dyfed din Carmarthen să asocieze *Gorsedd*cu festivalul Eisteddfod; și în 1820 acest falsificator, unul dintre cei mai

consecvenți în domeniul său, a cerut înființarea, tot pe teritoriul Țării Galilor, de societăți locale care să culeagă toate tradițiile cunoscute „cu fidelitate, fără să le modifice sau falsifice, amestecându-le cu propriile presupuneri.[44]'

El chiar vorbea serios? Așa se pare. Ca și Macpherson în Scoția, lolo nu s-a considerat un farsor, ci un interpret al tradițiilor de altminteri considerate pierdute. Unul din motivele pentru care el nu a fost niciodată demascat ca șarlatan în timpul vieții provine din faptul că a fost, de departe, cel mai erudit galez al vremii respective, care a lăsat în urma lui un număr impresionant de manuscrise. Opera lui trebuie tratată însă cu precauție, dar (cel puțin în Țara Galilor) lolo rămâne o personalitate respectată. Sistemul barzilor pe care el l-a promovat a fost o închipuire a sa, o invenție, dar această autoamăgire eficientă reprezintă încă fundația multor credințe „ancestrale[41] ale tradiționaliștilor galici moderni.

La urma urmei, poate cel mai sigure mod de a păcăli este, în primul rând, să te păcălești singur.[2]

1. *Istoricul Glamorgan,* voi. III, Stewart Williams, Cowbridge 1966, p. 29.
2. *lolo Morganwg,* Prys Morgan, University of Wales Press 1975.

MORMÂNTUL LUI ARTHUR *(FARSE ISTORICE)*

Farsele realizate cu scopul de a câștiga profit nu s-au limitat niciodată doar la lumea laică. Mulți așa-numiți „oameni ai lui Dumnezeu" s-au numărat dintotdeauna printre cei mai activi farsori, în special cei ce pretind că au linie directă cu Atotputernicul. Deosebit de inventivi s-au dovedit călugării și preoții medievali, încercând permanent să înflorească veniturile aba-ției sau diocezei lor pretinzând că dețin o bucată din „adevărata cruce" pe care a fost răstignit lisus sau moaștele unor sfinți cunoscuți sau orice alte relicve capabile să atragă peregrinaje.

O astfel de farsă a fost gândită și pusă în aplicare de către călugării de la mănăstirea Glastonbury din Anglia. Până în 1150, ei încurajaseră zvonul că Sfanțul Graal[15], despre care se presupunea că fusese adus la Glastonbury de către losif din Arimateea după moartea lui Hristos, a fost depus (de o mână

invizibilă) în Fântâna de Potire. în 1191, ei au afirmat că au descoperit, în curtea mănăstirii, mormântul misticului rege Arthur și al soției sale, Guinevere. Astfel, Glastonbury a devenit principalul obiectiv turistic medieval din Anglia.

Câteva date istorice: Arthur, despre care se spune că a reușit să oprească invazia saxonilor în secolul al Vl-lea, a fost o figură legendară în întreaga Europă erudită a momentului respectiv, datorită romanului best-seller *Istoria regilor Angliei,* al lui Geoffrey din Monmouth (1135). Totuși, nimeni nu se îndoia că Arthur a existat cu adevărat: Nennius, un călugăr galez din secolul nouă, citise în „Analele de Paște“ galeze, cum Arthur îi învinsese pe saxoni în bătălia de pe Dealul Badon din anul 518 și apoi cum a murit luptându-se cu fiul său, Modred, în bătălia de la Camlann din 539. Poate că era sau nu era adevărat ceea ce călugării aveau să afirme mai târziu; și anume că, în 1184, regele Henric al II-lea i-a spus abatelui său ceea ce aflase de la un bard galez: Arthur fusese îngropat la aproape cinci metri adâncime între două piramide de pe pământurile mănăstirii Glastonbury. Probabil nu e nici o coincidență că această poveste a ieșit la iveală doar după ce abația a ars aproape complet, la 25 mai 1184.

în timpul reconstrucției, în 1191, ultima rugăminte a unui călugăr pe moarte a fost să-1 îngroape într-un loc unde două cruci stăteau pe doi piloni de marmură, sub formă conică. Probabil amintindu-și profeția, groparii au săpat mai mult decât de obicei și, la 2,2 metri adâncime au dat de o lespede. Pe partea interioară a acesteia se afla o cruce din plumb inscripționată: *Hic jacet sepultus inclytus Rex Artorius in insula Avalonia* („Aici se odihnește renumitul rege Arthur, în insula Avalon“). Ținutul Glastonbury, odinioară o insulă înconjurată de mlaștini, era cunoscut și sub denumirea de *Aval Ion,* „Insula Merelor". O asociere cu legendara insulă Avalon era, oricum, binevenită.

Săpând în continuare, la 5 metri adâncime, au descoperit un mare coșciug din stejar, iar înăuntrul acestuia, scheletul unui om imens, al cărui craniu era zdrobit, aparent, în urma unor lovituri puternice. Un smoc de păr blond ce s-a desprins de schelet când acesta a fost atins aparținea unui alt schelet, mai mic. Cel puțin așa au pretins călugării. Gerald Galezul, unul dintre cei mai de încredere cronicari ai acelei epoci, afirma un an mai târziu că a văzut

scheletele și că inscripția de pe crucea de plumb mai menționa și numele „Regina Wenneveria". Fără îndoială că așa a fost. Dar nu este dovadă că descoperirile aveau legătură cu regele Arthur.

Scheletele au dispărut ca prin farmec, dar crucea a rămas în circulație secole de-a rândul. în 1607, anticarul William Cam-den a publicat o fotografie a acesteia, în care numele Arthur era scris *Arturius.* în 1962, arheologul doctor Ralegh Radford, începând o operațiune de excavații la locul mormântului, a dovedit că, într-adevăr, călugării ajunseseră cu săpăturile la 5 metri. De ce ar fi făcut acest lucru dacă n-ar fi existat nici o fărâmă de adevăr în toată povestea sau dacă ei n-ar fi crezut în ea?

Astăzi se vehiculează idcea că acești călugări au fost niște șarlatani. Lingvistul James Hudson de la Oxford pretinde că stilul latinesc din inscripție dovedește că această cruce este un fals din secolul al XH-lea, la fel de îndepărtat de latina secolului al Vl-lea ca și engleza modernă de engleza arhaică a lui Shakespeare. Mai mult de atât, oasele lui Arthur nu au fost singurele oase faimoase găsite, atât de convenabil, după incendiu. Călugării au pretins că ar fi deshumat și moaștele Sfanțului Patrick, ale cărturarului Gildas din secolul al V-lea și chiar ale arhiepiscopului Dunstan - care, de altfel, se odihnește în pace la Canterbury de peste două secole. Probabil ei au descoperit un mormânt anonim și au inventat restul. în orice caz, publicul s-a îndrăgostit de această poveste, iar Glastonbury a devenit, în curând, cea mai bogată mănăstire din Anglia.[1]

1. *Regele Arthur: Adevărata poveste,* Graham Phillips și Martin Keatman, Arrow, Londra, 1993, pp. 16-18.

MORRISON, J. Bam (Secolul al XX-lea) *{ESCROCI)*

Sosind într-o zi toridă de iulie a anului 1950 în orășelul somnoros Wetumka, Oklahoma, acest escroc carismatic și-a dat seama imediat că găsise locul perfect pentru a-și pune în aplicare farsa clasică, a „celui care anunță venirea circului". Pășind hotărât în redacția ziarului local, a pretins că promovează dinainte Circul Unit al lui Bohn, care va ajunge în oraș în mai puțin de trei săptămâni, la 24 iulie. Când consiliul orășenesc, încântat, a întocmit o ședință de urgență a camerei locale de comerț, Morrison i-a avertizat pe membrii acesteia să facă rezerve cât mai mari de bunuri. în

curând, Wetumka era invadat de sute de oameni din orașe foarte depărtate, toți doritori să se bucure de circul ambulant - care, pretindea Morrison, va cumpăra de bunăvoie toate mărfurile de la negustorii din Wetumka! Oricine achiziționa spațiu publicitar pe panourile circului ambulant sau de-o parte și de alta a vârfului cortului-scenă va putea să-i vândă circului toate produsele sau serviciile sale! Lumea întreagă din comunitate avea șansa de a obține niște profituri fabuloase!

Fiecare promisiune de-a lui fiind crezută, acest pungaș sociabil și cu limba aurită s-a stabilit în orășel ca musafir de onoare. Proprietarul micuțului hotel Meadows a cumpărat saltele noi; măcelarul a făcut stoc de crenvurști, iar brutarul a cumpărat o faină mai scumpă pentru a produce chiflele necesare cren-vurștilor; proprietarul magazinului de nutrețuri a comandaturi munte de fân pentru animalele circului; între timp, ca recompensă pentru închirierea unui vast spațiu publicitar, proprietarul restaurantului local, Louis Charlton, a primit un contract de exclusivitate prin care asigura hrana întregului personal al circului. După două săptămâni, portofelul lui Morrison era burdușit cu banii locuitorilor, moment în care a devenit conștient că trebuie să plece. Anunțând că este nevoit să se întoarcă la circ pentru a face ultimele pregătiri de promovare, el a părăsit orășelul chiar în timp ce proprietarul ziarului local, publicând reclame de pagini întregi prin care anunța sosirea iminentă a Circului Unit al lui Bohn, angaja tineri Cercetași* să distribuie mii de foi volante în întreaga regiune.

în ziua mult așteptată, Wetumka gemea de lume și, totodată, de un comerț înfloritor. Până la prânz, strada principală

♦ Boyscout (în engl.) = membru al unei organizații pentru tineri băieți, cu activități menite să dezvolte încrederea în sine și spiritul umanitar.

a orășelului era plină de oameni care așteaptau nerăbdători marea paradă. Dar nici un circ nu apărea la orizont. Pe măsură ce mulțimea devenea tot mai agitată, primarul a primit un pachet cu data poștei întârziată, ce conținea o mână de fân și o carte poștală: „Toate cele bune, J. Bam Morrison“.

Dându-și seama că singura modalitate de a preveni o revoltă era de a recunoaște că toți fuseseră păcăliți, consiliul orășenesc a luat o altă decizie:

a anunțat înființarea și celebrarea primei sărbători anuale cu numele Ziua Fraierilor din Wetumka și le-a recomandat comercianților să dea totul pe gratis - cren-vurști, băuturi răcoritoare, drapele și orice alte bunuri pe care le cumpăraseră în ideea îmbogățirii. în schimb, mulțimea de acum foarte mulțumită a cheltuit în Wetumka toți banii pe care îi adusese inițial cu scopul de a-i cheltui la circ - și dintr-o dată, în micul oraș au intrat mai mulți bani decât se văzuseră vreodată pe aceste meleaguri! Ceea ce trebuia să fie un dezastru se transformase într-un succes imens, astfel încât, de atunci, la 24 iulie, Wetumka celebrează Ziua Fraierilor. Cât îl privește pe Morrison, a fost prins la puțin timp după aceea, în timpul efectuării unei alte șarlatanii. Șeriful unui oraș din statul Missouri telefonase în Wetumka pentru a întreba dacă reprezentanții orașului doreau să-1 extrădeze după ce escrocul își ispășea pedeapsa cu închisoarea în Missouri. Autoritățile din Oklahoma au răspuns că renunță la orice fel de acuzații împotriva lui și, mai mult de atât, că sunt fericiți să-1 primească drept oaspete de onoare la Ziua Fraierilor din anul următor -atâta vreme cât, de data aceasta, își plătește singur toate cheltuielile!'

1. Madison, *op. cit.,* pp. 119-125.

1

Un călugăr creștin legendar din evul mediu, despre care se spune că a ajuns suveran în Asia sau Africa.

2

Hugh Despencer era un sprijinitor al regelui Edward al Il-lea, care se ridicase împotriva baronilor ce îl executaseră ilegal pe cavalerul Piers Gaveston, un prieten și camarad de petreceri al regelui. Hugh și fiul său au format un grup de roialiști pe care regele îi favoriza, oferindu-le bogății și titluri nobiliare.

3

Edward George Earle Lytton Bulwcr (1803-1873). Romancier, dramaturg și om politic englez.

4

John Ruskin (1819-1900). Critic de artă și sociolog englez.

5

**♦ William Makepeace Thackeray (1811-1863). Scriitor realist englez.

6

♦♦ Henry Wadsworth Longfellow (1807-1882). Poet american. Prof. univ. la Harvard.

7

(la grecii antici) Concepție etică, conform căreia scopul vieții ar fi plăcerea, desfătarea; preocupare exclusivă pentru căutarea plăcerii.

8

Doctrină religioasă întemeiată de reformatorul Calvin în sec. al XVI-lea, care a dat naștere protestantismului în Franța.

9

Caldeea = regiune istorică din sudul Mesopotamiei, nucleul regatului chaldeo-babilonean, întemeiat de *Nabopalassar* (secolul al Vll-lea î. Hr.).

10

Stradă și zonă din New York recunoscută pentru barurile și bordelurile ieftine.

♦ Sf. Adamnan sau Eunan. Abate de lona, născut în Irlanda, cca 624. Educat de călugării Columba din lona, devenit patron al mănăstirii Raphoe. Este sărbătorit la 23 septembrie.

11

Un spirit al apei în credințele populare scoțiene, despre care se spunea că provoacă înecul oamenilor.

12

Reptilă acvatică din era mezozoică, de talie mare, având membre în formă de vâsle.

13

Totalitate a organismelor vii (vegetale și animale), care trăiesc în apele dulci sau marine plutind pasiv sau aflându-se în stare de suspensie (constituind hrana unor pești și animale acvatice).

14

Primrose Hill este considerat unul dintre cele mai frumoase locuri din

15

Graal = vas de smarald de care, potrivit tradițiilor creștine, Hristos s-a folosit la cina de taină. în el, losif din Aritmateea ar fi strâns sângele scurs din rănile lui lisus, după răstignire.

MOŞTENITORUL AFRICII (*vezi* BLAY-MIEZEH, John

Ackah)

MUNCHAUSEN, Baron von (*Vezi* RASPE, Rudolf Eric)

MURPHY, Bridey (*Vezi* AMINTIRI DINTR-O VIAȚĂ ANTERIOARĂ)

MUSSOLINI, Benito (1883-1945) (*Vezi și FARSE*

DE RĂZBOI)

Lider fascist al Italiei timp de douăzeci și trei de ani, Benito Mussolini a considerat că propaganda (aceasta însemnând farse și minciuni) reprezenta esența puterii pe care el o deținea. Um-plându-și publicul cu „armate de aplauze[44] care să provoace entuziasmul de masă necesar, principala lui problemă era faptul că lăsa fantezia să înlocuiască realitatea. Pregătindu-se pentru intrarea Italiei în cel de-al doilea război mondial, la 21 aprilie 1940 îl însărcinează pe purtătorul lui de cuvânt, Virgion Gayda, să declare: „întreaga zonă mediteraneană s-a aflat sub controlul forțelor navale și aeriene italiene...[44] Nu era deloc adevărat. El i-a spus lui Hitler că peste opt milioane de soldați și șaptezeci de divizii sunt disponibile și că Italia poate produce dublul acestei cifre dacă Germania o ajută cu echipamentul. Dar Italia nu putea așa ceva. Numărul real era de un milion de soldați și mai puțin de douăzeci de divizii. Mussolini vorbea de opt milioane de baionete; de fapt, Italia nu dispunea nici de baionetele necesare celor 1,3 milioane de carabine existente la momentul respectiv. Insinuând că deține trei divizii cuirasate, inclusiv tancuri de douăzeci și cinci de tone fiecare, cu un de-sign avansat, Benito spunea adevărul - doar în imaginația sa. Cel mai puternic echipament blindat mobil pe care îl deținea Italia era constituit din autovehicule cuirasate de 3,5 tone, achiziționate de la britanici, înarmate doar cu mitraliere, iar blindajul era atât de subțire încât și armele mici de foc îl puteau penetra. Cât privește cele 8.530 de avioane de război italienești, și aici era vorba de un calcul greșit: Italia avea doar 454 de

bombardiere și 129 de avioane de vânătoare. Marina Italiei *avea într-adevăr* opt nave de război și cea mai mare flotă de submarine din lume în 1939, dar navele de război fuseseră construite în mare viteză, în detrimentul protecției blindate și al razei de acțiune, în timp ce submarinele s-au dovedit inutile, fiind prea lente pentru a se cufunda la timp. Numai două nave de război au fost implicate vreodată într-un conflict, dincolo de coasta Calabriei, la 9 iulie 1940. Bătălia a durat doar câteva minute, dar Mussolini le-a spus germanilor că fusese distrusă jumătate din marina britanică aflată în Mediterana. Ulterior, șefii aviației italiene rivale au pretins că „nici măcar un foc tras de aceste nave de război extrem de costisitoare nu a atins inamicul pe parcursul întregului război[44]. Și, într-o întâlnire ce a avut loc la Roma la data de 10 martie 1940 cu ministrul de Externe german, Joachim von Ribbentrop, Mussolini a afirmat că „aproape toți civilii italieni fuseseră sacrificați pentru producerea de armament[44] - când, de fapt, nu se făcea nimic pentru a întări puterea armatei.

Știind ce vorbă-goală era Mussolini în realitate, germanii, pentru a-i furniza echipamentul necesar marinei și a-1 împinge în război ca aliatul lor, i-au jucat, în schimb, o farsă. La începutul anului 1940, Hitler îl informa pe „11 Duce[44] că Germania este pregătită să atace în vest cu peste 200 de divizii complet echipate și că intenționează să câștige războiul în acea vară. Mussolini, căruia îi plăcea la nebunie să vadă numai partea roz a lucrurilor, l-a crezut pe Fiihrer, a intrat în război și astfel, cinci ani mai târziu, s-a trezit atârnat de o lustră cu o frânghie în jurul gâtului, strangulat de partizani italieni înfuriați care, o dată războiul pierdut, se săturaseră de minciunile lui.[1]

1. *Imperiul roman al lui Mussolini,* Denis Mack Smith, Longman, Londra 1976.

N

„Nu sunt un escroc.“

(Richard M. Nixon, fost președinte al Statelor Unite ale Americii)

NAUNDORFF, Karl (1785-1845) ***(IMPOSTORI)***

Până la sfârșitul lunii ianuarie a anului 1794, doar un singur prizonier rămăsese în tumul fortificat din Paris, denumit Templul. Copilul în vârstă de opt ani se afla acolo din toamna anului 1791. La început, deși erau prizonieri ai revoluției, situația nu fusese chiar atât de gravă. Mama, tatăl și sora lui, Mărie Therese, se aflaseră alături de el. Existase chiar și o grădină. Băiețelul era sănătos și voios. Dar în toamna lui 1792 tatăl său fusese ridicat de acolo pentru a apărea în tribunal, după care familia l-a mai văzut o singură dată, la 20 ianuarie 1793, în ajunul execuției acestuia. în iulie acel an, copilul a fost despărțit de mama și sora sa și trimis în îngrijirea unei familii de cizmari, pe nume Simon. Apoi, el însuși, ca și sora și mătușa lui, Elizabeth, au fost forțați să semneze un document prin care o acuzau pe mama băiatului de crime groaznice; în octombrie, mama și mătușa lui au fost executate prin ghilotinare, iar sora sa a fost trimisă în Austria, el rămânând numai alături de familia Simon. Dar și membrii acesteia l-au părăsit, fără ca cineva să le ia locul. Copilul era singur, stăpân pe propria soartă. Nimeni nu-1 vizita, cu excepția reprezentanților guvernamentali. Unul dintre ei, De La Meuse, a declarat în raportul său că tânărul era retras și necomunicativ; că membrele i se umflaseră îngrozitor și că suferea de rahitism. în martie 1795 au fost chemați doctori. Primul, îndoindu-se de identitatea băiatului, a murit doar la câteva zile după examinare. Copilul a fost mutat într-o cameră mai bună, dar era deja prea târziu: la 8 iunie 1795, el a murit. Stabilindu-se drept cauză a decesului scrofuloza (doi dintre doctorii care au semnat certificatul de deces nici măcar nu-1 văzuseră vreodată pe băiat), copilul a fost înmormântat într-un loc de veci din cimitirul Sf. Marguerite, fără nici o inscripție. în timp, mormântul s-a pierdut și certificatul original, în care era înscrisă data morții drept 10 iunie, a dispărut, de asemenea.

Numele de pe certificatul de deces? Louis Charles, fiul lui Louis al XVI-lea și al Măriei Antoaneta, moștenitor al tronului Franței și cunoscut ca Dauphin.

Acest mister privind sfârșitul lui pământesc avea, în curând, să dea naștere la legende conform cărora el, de fapt, nu murise, ci evadase sau fusese salvat. De-a lungul vremii, au apărut peste 40 de impostori, printre care și americanul John James Audubon, ulterior un expert al lumii păsărilor. Dar singurul cât de cât convingător a fost Karl Wilhelm Naundorff, un individ tenace, o personalitate cu adevărat misterioasă pentru că nu s-a descoperit niciodată nimic despre trecutul lui - nici un certificat de naștere, nici o rudă în afară de cei șase copii ai săi, nici o dovadă că nu era Dauphin. Conform variantei răspândite de el, cei ce îl plăcuseră și compătimiseră l-au ascuns într-o cameră secretă din podul Templului, lăsând, în schimb, o păpușă în patul lui. Descoperind frauda, autoritățile înlocuiseră manechinul cu un surdomut - copilul bolnav pe care îl examinase De La Meuse. Bănuindu-se înlocuirea, s-a încercat otrăvirea copilului. Devenind tot mai suspicios, și primul doctor a fost otrăvit. în timp ce cadavrul surdomutului era pitit în pod, adevăratul Dauphin fusese scos pe furiș din sicriu, după care fusese ascuns de către regaliști mai întâi în regiunea Vendee, apoi în Italia. Certificatul de deces a fost semnat de către doctorii care au procedat exact cum li s-a spus, în timp ce sicriul gol era coborât în mormântul fără inscripție. Ultimul Dauphin era oficial decedat. Nu mai exista un moștenitor direct la tron din partea Bourbonilor - foarte convenabil pentru revoluționari.

Făcându-și publică revendicarea după încetarea revoluției, amintirile vagi ale lui Naundorff despre anii pierduți nu i-au susținut deloc cauza, dar el și-a continuat parada ca „Dauphin cel regăsit" mai întâi în Italia, apoi în Anglia. în 1812, s-a stabilit la Berlin ca ceasornicar, o meserie aparent moștenită de la Louis, „tatăl" lui. Căsătorit, la scurt timp lărgindu-și considerabil familia, până în 1824 revendicarea lui a atras atenția, dar scrisorile către „sora“ sa, Mărie Therese, și „verișorul" său, moștenitorul de Berry - descendent al dinastiei Bourbon, au rămas fără răspuns. Arestat și încarcerat pentru atribuirea de identitate falsă în Brandenburg, după ce a fost eliberat a conceput o altă scrisoare, de asemenea rămasă fără răspuns, de această dată către regele Charles al X-lea. Așadar, în 1833, „Dauphin" a

plecat la Paris, convingând multe persoane proeminente că rostește adevărul. Printre aceste persoane se număra Madame de Rambaud, guvernanta lui Dauphin, în timp ce Madame Simon, soția cizmarului, l-a recunoscut imediat. Acestea au observat că trăsăturile lui se asemănau cu cele ale lui Louis Charles: o aluniță pe coapsă, o cicatrice pe buza superioară, dinți proeminenți și urme triunghiulare lăsate de vaccinări. El putea descrie Templul cu mare precizie și cunoștea multe detalii nepublicate despre dinastia Bourbonilor. Se făceau presiuni tot mai puternice asupra Măriei Therese de a-1 primi în audiență. Trimis pentru a-1 inspecta, vicontele de Rochefoucauld a remarcat și el asemănările frapante cu adevăratul moștenitor, dar Mărie Therese tot a refuzat să-1 întâlnească, spunând că n-ar avea nici un rost din moment ce fratele ei era mort.

în 1836, aflat în imposibilitatea de a intra în relație cu prințesa, Naundorff emite o citație din partea tribunalului civil pentru Mărie Therese, soțul ei și fostul rege, Charles. Două zile mai târziu, este deportat în Anglia, unde și-a petrecut aproape tot restul vieții. Inventând un nou exploziv pe care englezii nu au vrut să-l achiziționeze, Karl s-a dus la olandezi și aici a răms în ultimele sale luni de viață, fiind înmormântat în orașul Delft. „Aici se odihnește Louis al XVIl-lea" - sunt cuvintele cu care începe inscripția de pe piatra lui funerară - totuși bătălia nu se terminase. Primind numele de Bourbon, urmașii lui deveniți cetățeni olandezi au continuat să conteste revendicarea tatălui, în 1950, adică peste mai mult de un secol, deshu-mându-i trupul pentru a căuta indicii anatomice care să vină în sprijinul certificatului de deces din 1795, dezbătut de Curtea de Apel din Franța.

Poate că era, într-adevăr, Louis Charles; dar poate că nu era. Nu s-a dovedit niciodată că Dauphin a scăpat din Templu, dar nici că Naundorff nu era cine pretindea că este.’

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 186-189.

NAVA SPAȚIA A LUI HAMILTON (FARSE CU OZENEURI)

O altă farsă de lungă durată datează din 19 aprilie 1897, când, se spune, o navă spațială cârmuită de „șase ființe dintre cele mai ciudate pe care le-am văzut vreodată" a zburat deasupra unei ferme din Kansas aparținând unui

localnic respectat, Alexander Hamilton, și i-a răpit acestuia o juncană. Mai târziu, un vecin a găsit pielea, picioarele și capul vitei, dar fără nici o urmă în pământul moale și fără nici un incidiu privind soarta ei.

Povestirea detaliată a lui Hamilton se potrivea perfect cu alte relatări despre „aeronave misterioase" din acea vreme și a fost atât de puternic crezută, încât, în timp, a devenit o legen-dă-cheie despre ozeneuri. La urma urmei, zece localnici, la fel de respectați ca și Hamilton, confirmaseră cele spuse de consăteanul lor. Astfel au trecut optzeci de ani, fără ca cineva să ridice un semn de întrebare. Dar în februarie 1977, redactorul-adjunct al revistei *Fate,* Jerome Clark, a informat publicul cum dăduse de urma nepoatei lui Hamilton, doamna Elizabeth Hamilton Linde. Aceasta îi spusese că bunicul ei, o persoană „cu o imaginație a naibii de bogată[44], inventase toată afacerea cu ajutorul editorului unui ziar local, *Farmer's Advocate,* publicat de Centrul Yates.

După care, redactorul Robert J.M. Rickard de la *Fortean Times* a primit *întâmplător* un articol decupat din ziarul *Buffalo Enterprise* din 28 ianuarie 1943 - referitor la o scrisoare a lui Ben S. Hudson, fiul lui Ed Hudson, care era tocmai editorul fără nume menționat de doamna Linde. Republicând știrea despre vițelul răpit, Ben întocmise scrisoarea pentru a informa că Hamilton și tatăl acestuia, care inventaseră toată istoria, erau încântați să descopere că evenimentul fusese preluat de marile ziare de la New York până la Berlin. Alertat de Rickard, Clark a căutat noi informații - și le-a aflat de la doamna Donna Steeby din Wichita, Kansas. Mama acesteia, în vârstă de nouăzeci și trei de ani, pe nume Ethel L. Shaw, vizitase casa Hamilton „în acea după-amiază frumoasă[44], pe atunci fiind doar o copilă. Conform spuselor ei, când s-a întors din oraș, domnul Hamilton a rostit: „Mamă, am născocit o poveste pe cinste, le-am spus-o băieților din oraș și o să apară în *Advocate* la sfârșitul săptămânii.[44]

A reieșit că Hamilton fusese membru al unui club de mincinoși, denumit „Anania[1][44]. Povestea lui Hamilton nu doar le întrecea celelalte scorneli, dar îi convinsese pe zece din prietenii lui (respectabili) să semneze o declarație sub jurământ că vor atesta veridicitatea spuselor sale. Nici nu-i de mirare că Hamilton fusese așa de încântat - și (a murit în 1912) nu ne îndoim că ar fi

fost și mai încântat să afle că farsa lui a supraviețuit trei sferturi de secol înainte de a fi demascată...[1]

1. „Fortean Corrigenda", *Fortean Times,* Nr. 20, Londra, 1977, pp. 5-7. •

t. i ■ >

NEWBOROUGH, Stella (*Vezi* CHIAPPINI, Stella)

NEWBURGER, Morris (Secolul al XX-lea) *(FESTE)*

Iritat de mcdiatizarea acordată echipelor americane de fotbal din provincie, Morris Newburger din New York, agent de schimb și totodată fan al fotbalului, s-a hotărât, în 1941, să inventeze o echipă proprie de fotbal, „Profesorii din câmpie“. După ce a telefonat la redacția ziarului New *York Herald Tribune* oferind detalii despre modul cum „Profesorii[44] tocmai câștigaseră un meci împotriva echipei de la Beacon Institute cu scorul de 20-0, a descoperit că anunțul lui a fost atât de bine primit, încât s-a gândit să contacteze și redacția publicației New *York Times,* agențiile de presă United Press și Associated Press, peste tot prezentând aceeași informație. Astfel încurajat, a creat o listă cu date fictive la care echipa lui avea programate meciuri, după care a născocit articole axate pe progresele înregistrate de „Profesori[44] sub semnătura unui jurnalist fictiv, a cărui rubrică era intitulată: „Din pupitrul lui Jerry Croyden[44]. Antrenată de Ralph Hoblitzel zis „Grăbitul[44] și folosind faimoasa strategie în W lansată de acesta, echipa (din care făcea parte și un anume Morris Newburger pe post de înaintaș) înregistra succes după succes. Starul echipei era un viguros metis chinezo-american, Johnny Cheung, având porecla „Cometa celestă[44]. Povestind cum Cheung obișnuia să consume castroane întregi de orez la mijlocul fiecărui meci, „Croyden[44] îi anticipa acestui jucător viitorul măreț, sută la sută american, cu atâta convingere, încât adevărații redactori sportivi au devenit interesați de subiect. S-a ajuns până în punctul în care Herb Allen de la New *York Post* a publicat un reportaj despre Cheung, un bărbat pe care nu îl întâlnise niciodată și care nu exista (cinicii pot afirma că, în orice caz, aceasta este o practică standard a tabloidelor).

Dar când „Profesorii[44] erau pe picior de a intra în campionatul național, farsa s-a destrămat. Conform unei versiuni, minciuna a fost expusă de Caswell Adams de la New *York Herald Tribune,* care a aflat adevărul de la un prieten ce lucra pentru o companie telefonică și care îl auzise pe Newburger recunos-cându-și festa în timpul unei convorbiri personale. Adams a publicat noutatea la 14 noiembrie 1941; revista *Time* l-a amenințat atunci pe Newburger că e pe cale să-1 expună. Aparent, el i-a implorat pe cei de la *Time* să nu publice nimic până la sfârșitul sezonului fotbalistic, dar a fost refuzat. Așadar, într-un ultim articol al rubricii „Din pupitrul lui Jerry Croyden“, fanii sportivi au aflat că șase „Profesori", inclusiv Johnny Cheung, au fost declarați necorespunzători pentru echipă după ce nu au fost în stare să treacă de examenele de la mijlocul sezonului, obligându-1 pe antrenorul Hoblitzel „Grăbitul" să anuleze restul meciurilor din acel an.[1]

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 30-32.

NEWTON, Isaac (1642-1717) *(FARSE ȘTIINȚIFICE)*

Este fondatorul fizicii modeme un șarlatan? Din păcate pentru cei care îl consideră pe „descoperitorul" legii gravitației exemplul rațiunii și probității științifice, răspunsul este pozitiv. Cercetările amănunțite ale monumentalei sale lucrări *Principia* (publicată în trei ediții: 1687, 1713, 1726) demonstrează, fără urmă de îndoială, că toate corecturile din calculele sale au fost făcute *a posteriori;* aceasta înseamnă că: știind care va fi rezultatul, el a modificat datele pentru a se potrivi cu predicțiile sale. Așadar, în calculul efectuat asupra vitezei sunetului, Newton a corectat raportul dintre densitatea aerului și a apei de la 1:850 în prima ediție, la 1:870 în a doua. Cât privește calculele asupra precesiei[2] de echinocțiu a Pământului, despre care se știe că ar dura aproape 50 de secunde, istoricul Richard S. Westfall evidențiază: „Fără măcar a pretinde că are noi date, Newton a manipulat cu obrăznicie vechile cifre despre prece-sie, astfel încât nu numai că a acoperit discrepanța aparentă, dar a continuat demonstrația, la un nivel mai înalt de corectitudine.“ Westfall adaugă: „Puterea de convingere a tezei *Principia* constă, și nu în mică măsură, în pretenția deliberată a unui grad de precizie mult mai mare decât merită.

Mai grav însă, Newton a apelat la înșelătorie pentru a-și reduce la tăcere adversarii, precum chimistul englez Robert Boyle și filozoful german Gottfried Wilhelm Leibnitz (1646-1716). Pentru a-și susține revendicarea conform căreia *el însuși, nu Liebnitz, inventase calculele, în 1712 a determinat Societatea Academică Regală - societate despre care se presupunea că este formată din oameni de știință imparțiali - să întocmească un raport. Sprijinându-1 pe Newton și acuzându-1 pe Leibnitz de plagiat, prefața raportului accentua obiectivitatea documentului. De fapt, Newton (care, din pură întâmplare, era președintele Societății Regale) concepuse atât prefața cât și raportul.

La 16 aprilie 1676, el avertiza Societatea Regală că o observație publicată de Boyle în jurnalul Societății, *Tranzacție filozofică,* din luna februarie a acelui an putea avea grave cor secințe sociale. Boyle observase că, atunci când mercurul er amestecat cu praf de aur, avea ca produs de reacție căldura Obiecția ridicată de Newton? Deoarece el efectua pe atunci experimente în alchimie, se temea că Boyle sau altcineva l-ar fi putut învinge, descoperind înaintea lui „Piatra filozofală" (o substanță mitică despre care se spune că ajută la transmutația metalelor). Așa că a abuzat de autoritatea pe care o deținea pentru a preveni propagarea descoperirilor lui Boyle.[2]

Liebnitz și Boyle nu au fost singurele lui victime. Sir Isaac a ruinat mai multe cariere promițătoare prin mașinațiunile sale vicioase. Incapabil să-și controleze emoțiile și suferind de două căderi nervoase, probabil că momentul în care acel măr i-a căzut în cap nu a condus doar la descoperirea legii gravitației, dar a contribuit și la formarea unei grave instabilități mintale.

1. „Newton și factorul nebunie", Richard S. Westfall, *Știință* 179:751 (1973).

2. Kohn, *op. cit.,* p. 39.

NIXON, Richard M. (1913-1994) ***(FRAUDĂ, vezi și*** **RICHARD AL 1H-LEA)**

Un spectacol dezgustător de lingușeală la nivel instituțional și al mass-media a avut loc la sfârșitul lui aprilie 1994, o dată cu moartea fostului președinte al SUA, Richard Milhous Nixon. Deși în 1973 a fost pus sub acuzație și apoi nevoit să renunțe la funcția sa, pierzându-și onoarea datorită implicării în afacerea Watergate, cu douăzeci de ani mai târziu de la aceste evenimente, „cei mari și buni“ s-au hotărât nu doar să uite și să ierte, dar și să elogieze un om pe care odinioară fostul președinte Harry Truman îl caracteriza drept „un perfid și un mincinos dat naibii", iar fostul senator republican Barry Goldwater drept „cel mai necinstit individ pe care l-am întâlnit vreodată în viața mea". Se pare că președintele Clinton și cei patru președinți dinaintea lui (Bush, Reagan, Carter și Ford), lăudându-1 laolaltă pe Nixon și oferindu-i funeralii cu toate onorurile de rigoare, au uitat cum „Nixon și-a mințit soția, familia, prietenii, colegii de ani de zile din Congresul american, membrii pe viață ai partidului său politic, poporul american și lumea întreagă", după cum mai spunea Goldwater.[1]

E ceva ciudat aici. în ciuda paranoiei și minții sale rătăcite, Nixon era o personalitate remarcabilă. El nu rămâne doar singurul președinte american care a fost vreodată pus sub acuzare, ci și singurul american ales de două ori la vicepreședinție și de două ori la președinție. Nici nu ar trebui să ne gândim prea mult la ceea ce indică această situație despre politica americană. începându-și cariera în timpul guvernării lui McCarthy, când l-a acuzat pe Alger Hiss că este comunist, Nixon se folosea de șiretlicuri dintre cele mai josnice pentru a avansa pe drumul perfid al politicii. Una dintre cele mai mari ironii ale istoriei o reprezintă faptul că înfrângerea, la limită, a lui Nixon - cunoscut, chiar și în timpul mandatului său de vicepreședinte sub conducerea lui Eisenhower, drept „Șmecherul Dick“ - în cursa prezidențială din 1960 de către John F. Kennedy s-a datorat probabil voturilor pierdute la Chicago, unde tatăl lui JFK a tras sforile, folosindu-se de vechile sale relații cu mafia. Dar alt obstacol pentru Nixon în acele alegeri l-a reprezentat aspectul lui pișicher, insidios, din cadrul talk-show-urilor de televiziune, comparativ cu cel plăcut și debordând de sinceritate al lui John F. Kennedy. Cu un maxilar pronunțat și cu o expresie a feței de parcă s-ar fi aflat permanent în alertă, nu părea deloc o persoană de încredere. Dar un om rău nu poate fi oprit; în 1968 Nixon se întoarce pe scena politică într-un „costum" nou, aranjat de echipa de Public Relations

republicană cu un succes atât de răsunător, încât a ajuns, în cele din urmă, președinte.

„Permiteți-ne să începem prin a ne declara angajamentul în serviciul adevărului", a mințit el în anul 1968, când a acceptat numirea la președinție din partea republicanilor, în vreme ce străzile orașului Chicago vuiau de revolte. „Să-1 vedem așa cum este, să-1 spunem așa cum este - să găsim adevărul, să rostim adevărul și să trăim adevărul", a continuat el.

Cinci ani mai târziu, la 17 noiembrie 1973, pe măsură ce scandalul Watergate îi pecetluia destinul, acest „prinț al mincinoșilor" a declarat în cadrul unei convenții a redactorilor de presă: „Oamenii trebuie să știe dacă președintele lor este sau nu un escroc. Ei bine, eu nu sunt un escroc." Dar până atunci toată lumea știa că Nixon, când spunea că ceva *este* într-un fel, mai mult ca sigur adevărul era tocmai pe dos.

Ruinarea lui a început în iunie 1972, când cinci bărbați au fost arestați pentru că au intrat prin efracție în sediul național al Partidului Democrat, aflat în complexul de birouri Watergate din Washington D.C. Aflându-se că infractorii lucrau pentru Comitetul republican de realegere a președintelui (CREEP), toate bănuielile s-au îndreptat către însuși Nixon. Nu există nici astăzi dovezi palpabile că el a dat ordinul pentru intrarea prin efracție, dar cu siguranță el a autorizat mușamalizarea ulterioară a evenimentului și programul de minciuni și șiretlicuri murdare necesare acesteia. Ironic, dovada cea mai condamnabilă împotriva lui și a acoliților săi a venit chiar de la președinte. Dorind să-și asigure locul în istorie și gelos pe reputația internațională a secretarului de stat Henry Kissinger, el înregistrase fiecare convorbire ce avusese loc în jurul lui - atât pentru a-i servi ca material pentru memoriile lui, cât și pentru a deveni sursa dovezilor care să contracareze orice încercare din partea lui Kissinger de a-i fura gloria.

De ce anume nu a distrus niciodată aceste casete, chiar pe măsură ce scandalul lua amploare, rămâne un mister. Probabil nu s-a simțit în stare. Erau propriile lui înregistrări. Erau „adevărul" lui. Erau însă și cauza prăbușirii sale și a altora. Din douăzeci și nouă de persoane puse sub acuzare pentru a fi participat, într-un fel sau altul, la activitățile ilegale din cazul Wa-tergate, douăzeci au fost declarate vinovate, printre care se aflau persoanele de încredere și cele mai apropiate ale lui Nixon. Deși singurul

președinte american pus vreodată sub acuzare, Nixon a fost grațiat de către succesorul său la cârma statului, Gerald Ford - poate datorită evidentei devoțiuni față de adevăr. Pentru că pe una dintre casete, pline de atâtea minciuni și nimicnicii, era înregistrat Nixon în timp ce oferea motive excelente pentru a spune adevărul. Instruindu-1 pe John Dean, tânărul consilier de la Casa Albă, cum să se comporte în timpul investigațiilor ce urmau să aibă loc, la 16 aprilie 1973 Nixon și-a adus aminte de cazul Hiss, care îl propulsase în carieră, (în 1948, acuzat de Whittaker Chambers că lucra împreună cu el într-o rețea comunistă de spionaj din anii ’30, Alger Hiss îl dăduse în judecată pentru calomnie; dar Chambers a reușit să aducă dovezi în sprijinul acuzației sale și Hiss, urmărit de Nixon, a fost trimis la închisoare pentru mărturie falsă).

„Spune adevărul!" i-a strigat Nixon lui Dean. „Acesta a fost îndemnul meu pentru toți cei prezenți aici - spuneți adevărul! Hiss ar fi liber astăzi dacă nu ar fi mințit. Dacă ar fi mărturisit: «Da, l-am cunoscut pe Chambers și, în tinerețe, am fost implicat în unele activități comuniste, dar m-am dezis de ele acum un număr de ani.», Chambers ar fi renunțat, de asemenea, la acuzații. Dacă veți minți, veți ajunge la închisoare mai degrabă pentru minciună decât pentru crima comisă. Așadar, credeți-mă, nu trebuie să mințiți niciodată.“[2]

Și aceste afirmații s-au dovedit a fi o minciună, deși accidental. Nixon nu a ajuns niciodată la închisoare pentru neadevărurile sale. în schimb, au ajuns alții. Și astfel, când el a murit douăzeci de ani mai târziu, guvernul și mass-media americane s-au lăsat în voia unei orgii revoltătoare de reabilitare postumă, ca și cum toți cei implicați ar fi fost posedați de fantoma „Șmecherului Dick“. Nixon a mințit poporul american toată viața lui și când a trecut în lumea umbrelor, poporul american s-a mințit singur în privința lui Nixon. Cel puțin, o parte din poporul american.

1. *Goldwater,* Barry Goldwater, Doubleday, New York 1988.

2. Goldberg, *op. cit.,* pp. 86-91.

NORWICH, Lord (*Vezi* FARSE DE RĂZBOI)

1

Anania (Faptele Apostolilor, 5: 1-5). Un om ce a murit pe loc când s-a aflat că a mințit.

2

Mișcare lentă a punctelor de echinocțiu ale Pământului în sens retrograd pe ecliptică.

O

„Atâta vreme cât există oameni cu mintea goală și buzunare pline, cei ca mine vor avea mereu succes."

(Solun Osmun, escroc turc)

OMUL DE LA PILTDOWN (*Vezi* FALSIFICĂRI DE FOSILE)

ORTON, Arthur (*Vezi* RECLAMANTUL DIN TICHBORNE)

OSMUN, Solun (Secolul al XX-lea) ***(ESCROCI)***

Ca o încheiere a triumviratului celor mai atroce escroci specializați în vânzarea de repere faimoase din cultura unei nații, precum Columna lui Nelson (Arthur Furguson) sau tumul Eiffel (Victor Lustig), să facem acum cunoștință cu Solun Osmun, odinioară cel mai convingător agent de vânzări din Is-tanbul. Deși în anii ’60 a revenit pe calea cea dreaptă, după ce a petrecut douăzeci și cinci de ani din viața lui profesională în închisoare, în tinerețe s-a specializat în vânzarea celor mai cunoscute repere turistice, monumente și moschei din Turcia. Printre obiectele pe care le-a vândut turiștilor naivi se numără binecunoscutul pod Gaița, ce traversează Cornul de Aur[1] și leagă cele două părți ale orașului Istanbul, două turnuri de pompierie bizantine, orologiile din piețele orașului, clădirea universității și alte obiecte de importanță mai mică, precum linia de metrou, diferite tramvaie și întreaga linie ferată Sim-plon-Orient Expres.

Unele dintre acestea depășesc imaginația, dar descrierea modului în care el a reușit să vândă orologiile din piețele publice o să vă ajute la formarea unei imagini generale asupra metodelor sale. Așteptând sub un astfel de orologiu până se oprea un trecător care își potrivea de la ceasul de mână, Osmun îi ieșea în întâmpinare și îi cerea 2,50 lire turcești. întrebat de către victimă care este motivul pentru care ar plăti, Solun îi explica: pentru că el este proprietarul orologiului. în mijlocul discuției controversate ce, evident,

urma, apărea un complice al lui Osmun, care, de asemenea, își potrivea ceasul de mână și îi plătea lui Osmun 2,50 lire, moment în care și străinul proceda aidoma. Una dintre victime era un negustor din Anatolia care, ajungând să poarte o discuție cu turcul la o ceașcă de cafea, l-a întrebat cât costă toată afacerea. O avere, a spus Solun, care, de această dată, a reușit să-i vândă anatolianului două orologii din piața Beyazit pentru echivalentul a o sută de lire sterline.

Osmun și-a atribuit succesul (dacă poți numi „succes" douăzeci și cinci de ani petrecuți în închisorile turcești) abilității sale de a evalua rapid cât de credulă este o persoană. El afirma că „atâta vreme cât există oameni cu mintea goală și buzunarele pline, cei ca mine vor avea mereu succes." Eliberat din închisoare cu ocazia unei amnistii generale de la începutul anilor ’60 și hotărându-se să devină cetățean cinstit, a fost^jutat în ambiția lui de către ziarele locale ale căror articole (și vânzări) prinseseră viață în urma mediatizării isprăvilor lui Osmun. Editorii de presă au decis să contribuie la îmbunătățirea sorții lui și i-au cumpărat un magazin. în cel din urmă, Solun s-a statornicit, fără îndoială recompensând cadoul primit prin sfaturi ocazionale despre cum să împiedici tocmai acele activități în care, altădată, el era un adevărat expert.[1]

1. McCormick, *op. cit.,* pp. 167-168.

OTREFIEF (d. 1606) ***(IMPOSTORI)***

Anna Anderson și alți impostori ce au pretins că sunt membrii supraviețuitori ai familiei imperiale rusești ucisă de către bolșevici în 1918 nu sunt, nici pe departe, primii din istoria Rusiei care s-au dat drept personaje de spiță regală. într-adevăr, de-a lungul secolelor au existat atât de mulți impostori, încât nu e de mirare că, la începutul anului 1917, revoluționarii bolșevici se temeau de apariția altor pretcndenți care să susțină că sunt țarul Nicolae al Il-lea sau fiul acestuia, Alexei.

Dintre toți, cel mai încununat de succes a fost un călugăr pe nume Otrefief, dublura virtuală a lui Dimitri, fiul mai mic al lui Ivan cel Groaznic. La moartea lui Ivan, fiul său cel mai mare, Feodor, cu o sănătate șubredă, i-a urmat la tron, dar a murit la scurt timp. Boris Godunov, odinioară unul dintre cei mai apropiați locotenenți ai lui Ivan și soțul surorii acestuia, și-a

deschis drumul către tron prin uciderea lui Dimitri. La început, domnia lui a fost una simpatizată de popor și încununată de glorie. Câștigând sprijinul boierilor în 1597, a început să fie interesat de cucerirea și colonizarea Siberiei și a fondat Universitatea din Moscova. Dar când foametea și ciuma s-au instalat în Rusia spre sfârșitul domniei lui, popularitatea sa a intrat în declin.

în acest moment și-a început Otrefief impostura. Datorită extraordinarei sale asemănări cu prințul asasinat, nu a întâmpinat greutăți în a convinge, în special pe tot mai numeroșii dușmani ai Iții Boris, că el este adevăratul Dimitri și că scăpase de tentativa de asasinat prin înlocuirea sa cu un alt tânăr. Otrefief nu ducea lipsă nici de calități personale. Un cronicar al vremii îl descria astfel: „chipul îi era frumos, manierele impecabile și elocvența viguroasă". Căutându-și aliați în Polonia, el a primit promisiuni de ajutor din toate părțile, chiar și din partea regelui Poloniei și i s-a făgăduit, spre căsătorie, mâna fiicei unui nobil bogat, Sendomir, atunci când Otrefief va deveni țar.

Conducând o mică armată de cazaci și polonezi, prințul-impostor a intrat în Rusia în 1604 împotriva mult mai numeroasei forțe armate a lui Godunov. Demonstrând curaj și calități de lider, ca și nebănuite abilități strategice, faima lui s-a răspândit atât de iute, încât mulți dintre oamenii lui Godunov au început, în curând, să dezerteze din armată. Disperat, Godunov s-a sinucis prin otrăvire și Otrefief a intrat triumfător în Moscova, fiind încoronat cum se cuvine ca țarul Dimitri al Rusiei — unul dintre puținii impostori regali din istorie care a reușit să ajungă până în vârf.

Dar nu a durat prea mult. Era destul de greu pentru adevă-rații țari să supraviețuiască, ca să nu mai spunem de cei falși. Otrefief a început bine și se părea că are adevărate calități de conducător, dar a făcut greșeala de a da prea multă atenție supușilor săi din clasele inferioare și de a asculta nemulțumirile acestora. Cum boierii oricum bombăneau în tăcere, cea de-a doua greșeală a lui Otrefief a fost să aducă onoruri risipitoare polonezilor care îl ajutaseră în cauza sa. Detestând influența poloneză la curtea lor regală, nobilii ruși conduși de contele Șiski au lansat o contrarevoluție. Palatul a fost asediat și Otrefief a murit.

Și-a meritat banii, dacă ținem cont cât de departe a ajuns.

P

„Presupun că nu putem jura, cu mâna pe inimă, că am ajuns exact la Polul Nord.“

(Robert E. Peary, 7 aprilie 1909)

PACE PRIN ALCOOL *(FESTE, vezi și* LIBERĂ INIȚIATIVĂ RUSEASCĂ?)

în 1981, când USRR era încă o putere mondială, organizația „Pace prin alcool“ (sloganul său: „Băutură, nu joacă“) cu sediul Ia Liverpool, a lansat o alternativă la forța armată nucleară, într-o scrisoare deschisă trimisă tutoror membrilor parlamentari și întregii prese, organizația sugera saturarea pozițiilor ruse cu „suficientă votcă astfel încât să se asigure că toți militarii, de toate gradele, se vor îmbăta complet." Această „armă chimică" ar putea fi livrată „sub forma unei sticle individuale, cu ajutorul unor parașute mici, oferind astfel de lucru aviației militare britanice"; deși „ar exista o problemă tehnică în stabilirea aromelor potrivite pentru trupele rusești", arma ar avea „avantajul de a nu se deteriora în timp". Mai mult de atât, „dacă va veni într-adevăr ziua când săbiile vor trebui transformate în fier de plug, atunci stocurile de votcă ar putea folosite drept combustibil pentru tractoare."

Deși Ministerul de Externe a considerat ideea „intoxicantă" și atât *Sunday Times* („singura sugestie militară rațională pe care am auzit-o vreodată") cât și *Spectator* s-au declarat în favoarea ei, reprezentanții Campaniei pentru Dezarmare Nucleară a fost extrem de mâniați. Totuși, parlamentarul Sir Philip Goodhart a observat cum, în Petrograd, slăbiciunea rușilor față de votcă aproape că a distrus revoluția din 1917. Marinarii de la baza navală Kronstadt au pătruns prin forță în Palatul de Iarnă, unde au descoperit cantități imense de votcă în pivnițe și s-au îmbătat până și-au pierdut cunoștința. Gardienii revoluționari trimiși să-i trezească din beție au ajuns în aceeași stare, și așa mai departe, până când se părea că bolșevicii nu mai dispun de soldați în stare să opereze. în timp, bucuria celor amețiți de alcool le-a fost spulberată de câteva persoane treze, care au avut ideea să inunde

pivnițele cu apă și astfel, revoluția a fost salvată. Cel puțin așa se povestește.

Mai multe voci de la mijlocul anilor ’80 sugerează că propunerea asociației „Pace prin alcool" ar fi putut funcționa. SOLDAȚII SOVIETICI AU DAT TANCURI ÎN SCHIMBUL VOTCII, era titlul unui articol din ziarul *TIMES* (5 august 1985), care descria modul cum soldații sovietici aflați în manevre în Cehoslovacia și-au vândut tancul unui patron de bar pentru două lăzi de votcă. Când militarii au fost găsiți dormind două zile mai târziu, din tanc mai rămăsese doar carcasa - restul fusese vândut, în piese, pentru o nimica toată. Și mai trist a fost articolul *(Times,* 9 iulie 1986) conform căruia, după dezastrul nuclear de la Cemobîl, mii de de cetățeni ruși din regiune au crezut că dacă vor consuma cantități foarte mari de votcă vor fi protejați împotriva radiațiilor. în ceea ce-1 privește pe Mihail Gorbaciov - autor al *perestroika* - soarta lui a fost mai mult ca sigur pecetluită de lipsa de popularitate pe care și-a atras-o încercând să reducă, pe plan național, consumul de votcă. Cursul oficial al vânzărilor de alcool în 1985 a condus la o asemenea creștere a producției ilegale, încât, până în 1988, zahărul devenise practic imposibil de obținut aproape în toată fosta Uniune Sovietică. Președintele Reagan a crezut că el singur i-a rupt spatele ursului rusesc, dar oficialitățile de la asociația „Pace prin alcool" știu mai bine!

PALLADINO, Eusapia (***Vezi*** **MEDII)**

PAPA IOAN ***(FARSE ISTORICE)***

în Evul Mediu, multă lume credea (unii mai cred și astăzi) că, în secolul al IX-lea, o femeie pe nume Ioana și-a ascuns sexul cu o atât de mare îndemânare, încât a devenit Papa loan al VUI-lea. Domnind timp de douăzeci și cinci de luni, între 855 și 858 d. Hr., se spune că ea i-a urmat lui Leon al IV-lea și l-a precedat pe Benedict al IlI-lea, și că demascarea ei a avut loc doar pentru ca rămăsese însărcinată. Ascunzând această stare fiziologică până în ultimul moment, a dat naștere unui copil în timpul unei procesiuni către Lateran, de unde va fi târâtă în afara Romei de către mulțimea înfuriată și omorâtă cu lovituri de pietre. O altă versiune susține că această predecesoare deghizată a lui James Bany a murit la naștere, că a fost îngropată chiar în locul în care și-a dat sufletul și că, mai târziu,

procesiunile papale evitau strada pe care acest eveniment șocant și criminal avusese loc.

De fapt, așa cum se întâmplă atât de des, adevărul este altul. Doar câteva săptămâni au trecut de la moartea lui Leon al IV-lea (847-855) până la urcarea pe tronul papal a lui Benedict al IlI-lea (855-858). Povestea se pare că a fost inventată de către un călugăr dominican francez din secolul al XIILlea, Stephen de Bourbon, care a datat alegerea Ioanei în jurul anului 1100. E foarte probabil ca el să fi auzit legendele despre influența exercitată de un senator roman din secolul al X-lea, Marozia, și de mama acestuia, la fel de puternică, Teodora. Legenda fiind înfrumusețată de călugări călători, până la începutul secolului al XlV-lea toată lumea credea că Ioana fusese o englezoaică născută la Mainz, în Germania, care se îndrăgostise de un călugăr benedictin englez și care se deghizase în bărbat pentru a-1 urma pe iubitul ei la Atena. Acolo, ea devenise atât de învățată, încât, mutându-se la Roma în timp ce își păstra deghizajul masculin, obținuse mai întâi titlul de cardinal și apoi, cel de papă.

Legenda a fost crezută în multe părți ale lumii, chiar și la sfârșitul secolului al XVlI-lea. Protestanții o foloseau pentru a ataca Roma în timpul Reformei și doar în 1647 a fost pusă cu adevărat sub semnul întrebării de către un calvinist sceptic, David Blondei. Povestea nu poate fi redusă complet la nivel de farsă, mai mult la cel de imaginație bogată. Oamenii *doreau* să creadă în această legendă și, de aceea, au considerat-o adevărată.

PATUL CELEST *(ÎNȘELĂTORII ȘTIINȚIFICE)*

Ținut minte în relație cu Lady Hamilton, amanta lordului amiral Nelson — un erou al marinei engleze, acest pat înviorător a fost inventat de „doctor Graham“. Personajul era un scoțian sumbru care, în Londra anului 1780, organiza „Templul sănătăți?*, o instituție cu virtute dubioasă, amplasată atât în cartierul Pali Mall, cât și în Adelphi. Valeți în uniforme așteptând răbdători la ușa de la intrare îi ademeneau pe trecători în interiorul bogat în atmosferă erotică. Geamuri colorate aveau vedere la canapele îmbrăcate în satin; puterea înviorătoare a Patului Celest (cunoscut și sub numele de Patul Electromagnetic) era susținută de o gamă largă de alte remedii-fantomă, precum „băi de pământ[41] și „balsamul divin". Ajutat de încântătoarea

Emma Lyon, mai târziu devenită Lady Hamilton, bunul doctor Graham îi ademenea pe bogății hedoniști să-și cheltuiască banii pe aceste remedii. „Ca să petreci o singură noapte în pat te costă nu mai mult de o sută de lire", scrie „Trojan", un editorialist al vremii ce folosea acest pseudonim, „dar mai există și alte paturi electromagnetice pentru care tarifele sunt doar jumătate din această sumă. Doctorul spune că a cheltuit în jur de șaizeci de mii de lire pentru construcția Patului Celest și că orice femeie care va dormi în el are garanția că va da naștere unui copil frumos."

„Trojan" și alți jurnaliști de opinie nu au reușit să explice dacă „garanția" implica o vizită a Sfântului Duh (Graham își numise patul „Sfântul sfinților" sau „Tronul grației supreme") sau o vizită a lui Graham însuși sau dacă toți clienții de sex masculin își aduceau cu ci viitoarele mămici. Oricum, este clar că Graham știa deja despre Mesmer și că îi prefera pe clienții îngrijorați de propria sănătate, sexuală sau de altă natură. Sprijinit pe șase picioare solide din sticlă, patul, cu cearșafuri și perne drapate, era scufundat în parfumuri „garantate să trezească în oricine dorințele de pasiune cele mai ascunse și sentimentele cele mai înfocate.[44] Pentru a accentua trezirea simțurilor erotice, mici șocuri electrice străbăteau salteaua în timp ce un „amoniu[44] (cu Emma la clape?) oferea fundalul romantic potrivit.

Se pare că Graham (care a murit în 1794, după ce afacerea sa a dat faliment, Patul Celest fiind vândut prin licitație publică) s-a născut cu două secole mai devreme decât ar fi trebuit.[1]

1. McConnick, *op. cit.,* pp. 63-68.

PEARY, Robert E. (1856-1920) ***(FARSE ALE***

EXPLORATORILOR)

Există ceva legat de Polul Nord care încurajează frauda -:>ate faptul că este singurul punct de referință obținut cu aju-jrul compasului în mijlocul sălbăticiei înghețate din zona arctică, fără a avea nimic deosebit care să-1 distingă de alt punct de referință aflat în jur, la sute de kilometri depărtare. Cook, deja batjocorit pentru a fi pretins că a escaldat Vârful McKinley, a

fost și mai mult luat în derâdere în 1909, când a declarat că a atins Polul Nord; în timp ce Byrd, deși revendicarea lui din 1926 de a fi pilotat un avion deasupra Polului Nord a fost acceptată de multă lume (cel puțin în America), a fost, de asemenea, un înșelător. Ca urmare, și astăzi Peary rămâne aclamat drept cuceritor. Se presupune că, la data de 7 aprilie 1909, acest explorator maniac și-a văzut visul împlinit, aflat în sania trasă de câini și în fruntea echipei sale de eschimoși și a lui Matthew Henson, singurul american pe care l-a ales să-1 însoțească în această ultimă reușită a sa.

Totuși Henson era fostul servitor al lui Peary. Era, de asemenea, și o raritate în Arctica: un bărbat negru. Peary a căutat Polul Nord însoțit doar de cei pe care îi considera inferiori.

Acest lucru reiese din cartea *Polul Nord,* pe care Henson a scris-o în numele lui. Peary spune că Henson nu avea, „ca moștenire rasială, îndrăzneala și inițiativa lui Bartlett... sau ale lui MacMillan sau Borup" - oameni cu experiență care refuzaseră să îi stea alături în ultima sa escapadă. Cât îi privește pe eschimoși, „desigur, aceștia nu erau în stare să conducă o expediție, dar puteau să mă urmeze și să stăpânească câinii mai bine decât orice bărbat alb/[6] Și Ia „Pol“, ordonându-i lui Henson să dea tonul la „trei ovații voioase*[1], ei se manifestaseră „cu adevărată încântare, ca niște copii, în fața succesului nostru". Ceea ce Peary nu menționează este că nici unul din membrii echipei nu știa cum să facă față greutăților-o abilitate pe care colegul său explorator, Bob Bartlett, o stăpânea la perfecție. Dar Bartlett nu se afla acolo.

Trecutul lui Peary este, în mod straniu, similar cu cel al lui Cook. Cook și-a pierdut tatăl la vârsta de cinci ani, Peary la vârsta de doi ani. Ambii au suferit de bâlbâială. Ambii s-au simțit inferiori din punct de vedere social. Mama lui Peary era dominatoare și acaparatoare. Fără a se recăsători vreodată, după moartea soțului ei, s-a întors în orașul natal, Mâine, crescân-du-l pe „Bertie" aproape ca pe o fetiță, mutându-1 dintr-o școală cu internat în alta. Când băiatul a ajuns la facultate, mama lui a anunțat: „Voi merge la facultate".

Nici nu este de mirare că Robert a fugit în Arctica. Dar mama sa nu era o femeie de care puteai scăpa așa de ușor. La vârsta de douăzeci și trei de ani,

Peary a început să lucreze la Centrul de Expertiză Geodezică și de Coastă din Washington. Anul următor, când i s-a oferit un post pentru efectuarea studiilor premergătoare construirii Canalului Panama, proiect ce tocmai fusese propus, i-a cerut permisiunea mamei. Ea a refuzat, iar el a ascultat-o. De-abia în 1881, la vârsta de douăzeci și opt de ani, a reușit să-și „comande" singur plecarea într-o expediție în Nicaragua, dar tot împotriva mamei sale. Cinci ani mai târziu a venit vremea pentru prima lui expediție arctică, în Groenlanda. Și de această dată s-a lovit de opoziția părintească, dar, ciudat, mama i-a împrumutat banii necesari călătoriei. între timp, în 1882, el o cunoscuse pe Josephine Die-bitsch, fiica unui om de știință de la societatea Smithsonian. Când cei doi. tineri s-au căsătorit în 1888, mama lui Peary i-a însoțit în luna de miere.

Josephine a mers alături de soțul ei în două dintre expedițiile acestuia, iar în 1893, în Groenlanda, a dat naștere fiului lor, „Copilul de zăpadă" - primind această poreclă din partea eschimoșilor. Cel puțin, aici erau departe de controlul mamei, dar Peary încă îi cerea aprobarea. în ciuda devotamentului față de Josephine, Robert și-a luat ca amantă o eschimosă de paisprezece ani, Allakasingwah. Ea i-a născut cel puțin un copil și conform bârfelor din Groenlanda, Peary a împărțit patul și cu alte femei băștinașe.

între timp, obsesia lui de a atinge Polul Nord se intensificase în așa măsură încât, tânăr fiind, se aventurase în ascensiuni multiple în urma cărora își pierduse toate degetele de la picioare, cu excepția a două, din cauza degerăturilor. Pasiunea lui era atât de mare încât, după cum se estimează, a parcurs în total peste 20.000 km. Deși în astfel de permisii prelungite din marina în care își crease o carieră lua totul drept o glumă, căpătase meșteșugul de a obține sprijin financiar pentru expedițiile sale. Până în 1908 se baza pe „Clubul arctic Peary" care îi finanța călătoriile și genera publicitate pentru următoarele încercări de a ajunge la Polul Nord. Echipa aleasă pe sprânceană îi includea pe George Borup, Donald MacMillan, Mat-thew Henson și căpitanul Bob Bartlett. Era pe punctul de a pomi în aventura sa când a aflat de expediția planificată de Cook. Toți colegii lui considerau că adversarul Cook pleca la drum cu prea puține bagaje pentru a obține succesul, dar Peary era furios. Până atunci, bătuse cu piciorul atâtea ținuturi necunoscute, încât avea impresia că traseul îi aparținea de drept, la fel ca eschimoșii „lui" sau câinii „lui". De asemenea, știa că era ultima sa șansă,

acum ori niciodată. Din păcate, nu întinerea. Și poate că își făcea griji și din cauza încrederii tot mai mari pe care și-o punea în canadianul Bartlett. Planul său pentru acest atac polar era ca Bartlett să plece primul și să strice urmele până la ultimul punct de posibilă retragere. Rămânea o neclaritate dacă însuși Peary avea de gând să ajungă la Polul Nord.

La 6 iulie 1908, echipa a plecat din New York cu vasul *Roosevelt,* însuși președintele american urcând primul la bord. Suportând frigul iernii la Cape Sheridan de pe insula Elles-mere, Bartlett a condus, la 28 februarie, primul grup de expediție spre nord, peste întinderile de gheață. Ceilalți l-au urmat. Erau 24 de bărbați, 19 sănii și 133 de câini în această expediție, fiecare cu sarcina sa. Până la mijlocul lui martie, doar două grupuri se mai îndreptau către nord: cel al lui Bartlett și cel al lui Peary. Epuizarea își spunea cuvântul. Cea mai mare distanță parcursă într-o zi a fost de 27 km. Până la 1 aprilie, Bartlett se afla doar la 214 km de Polul Nord. în acest moment, Peary l-a informat că trebuie să se întoarcă. Nu mai era loc pentru greutăți în plus și toate proviziile erau deja consumate. Dezamăgit și amărât, Bartlett l-a implorat să-1 lase să continue, dar Peary a refuzat. Mărinimos în autobiografia sa, Bartlett scrie: „Să nu uităm că Henson a fost mai priceput cu săniile decât mine, știa cum să le comande câinilor. Deci consider că raționamentul lui Peary a fost îndreptățit; și nu i-am purtat niciodată pică pentru asta."

Decizia lui Peary i-a pus tot timpul în încurcătură pe studenții arctici. Nimeni nu merită mai mult titlul de cuceritor al Polului Nord decât Bartlett care, în acea zi de 1 aprilie, Ziua păcălelilor, s-a întors spre sud împotriva voinței sale. „La revedere, căpitane", i-a spus Peary. „Dacă voi ajunge acolo, urmează Polul Sud, unde tu vei fi liderul". Deci Peary a continuat și când s-a aflat din nou pe vasul *Roosevelt,* la 26 aprilie, doar cu două zile în urma lui Bartlett, era, aparent, conducătorul primei echipe care a atins vreodată Polul Nord.

Ulterior, el a susținut că în acel avânt final către nord grupul Iui acoperea 40 km pe zi. Ciudat, dat fiind că înainte de plecarea lui Bartlett, cea mai lungă distanță parcursă într-o zi fusese de 27 km. în jurnalul pe care l-a dat mai târziu publicității, el scria: „în sfârșit, Polul Nord. Trofeul a trei secole. Visul și scopul meu de douăzeci de ani. Al meu, în sfârșit/[4] înfigând cinci

drapele și lăsând însemnări într-o sticlă ce comemora „ultima dintre cele mai însemnate povești de aventuri - o poveste pe care lumea a așteptat să o audă aproape patru sute de ani“, grupul lui triumfător începuse drumul de întoarcere, către sud, la ora 4.00 p.m., la data de 7 aprilie 1909. Remarcabil, membrii expediției s-au întors pe *Roosevelt* într-un ritm aproape de două ori mai alert decât cel al călătoriei spre nord - cel puțin, așa a pretins Peary. Și mai remarcabil a fost marșul lor inițial, înapoi la punctul în care Bartlett îi părăsise - 214 km în două zile și jumătate: peste 80 km pe zi.

în timp ce gheața se topea și se spărgea, *Roosevelt* se îndrepta spre casă. în așezarea Etah din Groenlanda, Peaiy s-a înfuriat aflând că adversarul Cook revendicase deja cucerirea Polului Nord. Punându-le întrebări celor doi eschimoși care îl însoțiseră pe Cook, Borup a aflat că acesta nu pierduse niciodată pământul din vedere. Atunci Peary, care călătorise până unde nu se mai vedea nici urmă de uscat, s-a considerat singurul îndreptățit la titlul de învingător. Ajungând în Labrador la 6 septembrie, a telegrafiat știrea succesului său - dar Cook, oprindu-se în Insulele Shetland în drumul său spre Copenhaga, revendicase deja, cu cinci zile în urmă, cucerirea Polului. Felicitându-1 pe Peary pentru a ajunge acolo după el, chiar în timp ce Peary îi ataca pretenția, Cook a fost primul care părea să fi învins. Un sondaj de opinie în rândul cititorilor unui ziar din Pittsburgh a avut ca rezultat 73.238 voturi în favoarea lui Cook și doar 2.814 în favoarea lui Peary.

Dar pretenția lui Cook și-a pierdut validitatea. Deși ambii exploratori au refuzat să prezinte însemnări care să le dovedească succesul, iar disputa dintre ei se înfierbânta, s-a demonstrat în curând că lui Cook (deja demascat ca farsor în încercarea lui de a cuceri Vârful McKinely) i-a fost imposibil să ajun-ga la Polul Nord. Ceea ce însemna, conform unui proces mai mult sau mai puțin simplist al rațiunii opiniei publice, că dacă unul dintre cei doi era mincinos, celălalt trebuia să fie cinstit. Posibilitatea ca *ambii* să fie mincinoși era prea îngrozitoare pentru a fi luată în ecuație. Când Cook a ieșit din cursă, însemnările lui Peary au fost analizate de către un subcomitet al societății National Geographic, nedoritor să le supună unui scrutin amănunțit. Doi ani mai târziu, apărătorii lui Peary au început o mișcare de lobbying în Camera Reprezentanților pentru a aproba un proiect de lege care să îi acorde oficial lui Peary creditul de a fi atins primul Polul nord și dreptul de a se retrage din marină cu funcția de contraamiral. în

pofida invaziei de întrebări care l-au făcut să se zvârcolească de stânjeneală, legea a fost aprobată cu 154 de voturi pentru și 34 împotrivă. Cu o pensie viageră de 6.500 de dolari pe an, contraamiralul Robert E. Peary s-a retras, împreună cu soția și cei doi copii, pe Insula Eagle, statul Mâine. Și-a petrecut ultimii ani de viață neliniștit doar din cauza celor care se îndoiau de reușita lui, cum a fost congresmanul din Dakota de Nord, Henry Helgeson. Acesta a murit însă înainte de a putea introduce în parlament proiectul său de lege, prin care propunea ca lui Peary să-i fie retrase toate onorurile de care beneficia.

Peary devenind acum un monument național la fel cum Byrd va deveni peste zece ani, nu s-a permis ca îndoielile unor persoane precum Helgeson sau (încă mai oportun) Amundsen să-i distrugă faima - deși, conform propriilor declarații, ca să fi atins Polul Nord și să se fi întors de acolo, grupul lui Peary ar fi trebuit să călătorească 690 km numai între 2 și 9 aprilie - deci, în medie, peste 85 km pe zi, în condițiile atmosferice specifice zonei polare, de către oameni aflați în pragul extenuării.

Realizarea sa, ca și cea a lui Cook, a fost remarcabilă. Probabil că a ajuns foarte aproape de Pol, poate chiar la 160 km de el. Dar acest om impulsionat cu fanatism de obsesia lui este la fel de nedemn de încredere ca și Cook. Dacă nimeni nu s-a apucat să-i verifice calculele și dacă nu exista nici un punct de reper care să demonstreze că și-a atins obiectivul, de ce să nu fi mințit Peary când spunea că a reușit, în special față de cei care nu au rezistat greutăților întâmpinate pe parcursul expediției? Fusese atât de greu să scape de mamă. Merita să reușească!

Cât îl privește pe Henson, într-un articol din *Boston-Ame-rican,* el povestea cum, împreună cu doi eschimoși, fusese „martor la dezamăgirea[14] liderului lor, după ce Peary făcuse bilanțul progresului înregistrat de la ultima tabără (mai târziu, s-a afirmat că această tabără se afla la doar 10 km de Pol). „Era grav și deprimat[44], scria Henson care, uimit de refuzul lui Peary de a vorbi, l-a întrebat: „Ei bine, domnule Peary, acum suntem la Pol, nu-i așa?[44] Peary a răspuns: „Presupun că nu putem jura cu mâna pe inimă că suntem exact la Polul Nord“, apoi, brusc, și-a exprimat surpriza de a se afla atât de aproape. Dar când Henson i-a strâns mâna liderului său, „o rafală de vânt i-a aruncat ceva în ochi... și cu ambele mâini acope-rindu-și privirea, ne-a dat ordinul

de a nu-1 lăsa să doarmă mai mai mult de patru ore.[44] După care: „Din momentul în care am știut că ne aflăm la Pol, comandantul Peary aproape că nu a mai vorbit cu mine.[44]

Dacă Peary a falsificat ultimii 160 km, el a știut-o, chiar dacă nimeni altcineva nu.[1]

1. Roberts, *op. cit.,* pp. 107—125.

PERCY, Episcopul Thomas (1729-1811)

(FARSE LITERARE)

Uneori se pare că aproape toată lumea din Marea Britanie a secolului al XVIII-lea era capabilă să falsifice poezii antice. Chatterton, Ireland, Macpherson, Morganwg - și putem continua. în 1765, când Macpherson îl înfuria pe Johnson, a apărut volumul *Relicvele poeziei engleze străvechi,* o antologie de materiale (inclusiv faimoasa „Baladă a lui Chevy Chase[44]) cu o așa-zisă vechime de patru sau cinci secole, culese din tradiția orală. Dar, mai mult ca sigur, doar un sfert din aceste poezii erau cu adevărat străvechi, restul fiind scrise de Thomas Percy, un episcop al Bisericii Angliei.

Fiul unui băcan din Bridgnorth, pe nume Piercy, el și-a luat numele mai elevat de *Percy și,* bucuros, a lăsat lumea să creadă că este un descendent al acestei ilustre familii. Capelan al contelui de Northumbcrland și apoi al regelui George al IlI-lea, el înaintase pe scara ierarhică ecleziastică devenind decan de Carlisle și, în final, episcop dc Dromore. Un adevărat erudit care deja publicase volume de poezie chinezească, norvegiană și ebraică, fusese tentat la un moment dat să-l demaște pc George Psalmanazar, dar „m-am răzgândit, ținând seama de vârsta și sărăcia autorului". Poate că a păstrat tăcerea și datorită faptului că propriul lui volum de falsă poezie medievală era pe punctul de a fi tipărit. Nu avea nevoie de griji în plus. Deși câteva persoane și-au dat seama de prefăcătorie, societatea literară a lui Johnson din Londra a îmbrățișat nerăbdătoare antologia *Relicve* drept o nouă armă în războiul ci împotriva lui Macpherson și a altor scoțieni parveniți. Una era ca acel groaznic băiat de fermier din zonele muntoase ale Scoției să treacă fraudulosul volum

Fingal drept adevărată capodoperă lirică, și altceva era în cazul lui Percy - un *episcop,* autor de poeme *englezești* - ca atare, au fost primite cu multă căldură. Să fie *Relicve* un fals? Desigur că nu! Doar licență poetică!'

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 146-147.

PICKARD, Rawson (d. 1963) *(FESTE)*

Puține persoane din lumea științifică americană au fost surprinse când faimosul J. Fortescue din San Diego a refuzat să participe la un banchet dat în onoarea lui sau să accepte personal premiul Fleischmann în valoare de 10.000 de dolari pentru rezultate remarcabile în domeniul cercetării drojdiei de bere. Recunoscut pentru stilul de viață retras, preferând să-și continue fără încetare activitatea în domeniul poliomielitei, al obiceiurilor sexuale în rândul bărbaților americani și al altor subiecte misterioase, Fortescue (președinte al Comitetului Internațional de Igienă și un înfocat specialist în micologie) s-a bucurat de un serial biografic strălucitor în ediția din 1936 a anuarului *Who's Who in San Diego* de asemenea, în revista *San Diego Medical Society* a apărut despre el un reportaj realizat de către unul din puținii colegi care îl cunoșteau bine, doctorul în medicină Clifford Graves. Una dintre realizările sale remarcabile s-a petrecut în timpul prohibiției, strict din rațiuni științifice: după ce a trecut granița mexicană în Tijuana, pentru a efectua muncă de teren în berăriile locale, a descoperit că una din băuturile tradiționale, *cervezas,* nu conține calorii. Moment în care, producătorii din San Diego s-au grăbit s-o promoveze ca băutură dietetică.

Ceea ce ei nu au promovat a fost ceea ce nu știau; și anume, că J. Fortescue exista doar în mintea doctorului Rawson Pic-kard, un patolog din La Jolla, California. El și prietenii lui însetați, inclusiv Clifford Graves, îl inventaseră pe singuraticul om de știință într-un bar din Tijuana în noaptea în care declaraseră existența, pe plan local, a unui tip de bere fără calorii, în creionarea profilului acestui om de știință, ei s-au inspirat din personalitatea juristului britanic Sir John Fortescue (1385-1479), omul care afirmase primul principiul conform căruia e mai bine să scapi fiind vinovat decât să fii pedepsit când ești nevinovat. De atunci, Fortescue a devenit fațadă pentru festele lui Pickard și ale prietenilor săi - inclusiv invenția unui

inexistent Comitet Internațional de Igienă, timp de aproape treizeci de ani, până când Pickard a murit, în 1963.[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 56-58.

PIETRELE CĂLĂTOARE ***(FARSE ÎN MASS-MEDIA)***

în 1865, farsorul Dan De Quille a publicat în revista *Virginia City Territorial Enterprise* un articol complex despre „pietrele călătoare[41] găsite în munții Pahranagat din Nevada. El povestea cum acestea, având proprietăți magnetice, se atrăgeau reciproc și se strângeau în grupuri. Studiul a beneficiat de atâta credibilitate, încât oamenii de știință din America și Europa l-au asediat pe autor cu mii de întrebări. Scrisorile nu se mai opreau. Se spune că P. T. Bamum i-a oferit 10.000 de dolari pentru o parte din aceste pietre. Sute de persoane doreau mostre. Un bărbat și-a exprimat dorința de a deveni partenerul lui De Quille. Realismul articolului a ricoșat împotriva lui De Quille atât de intens încât, după treisprezece ani, sătul de atâtea întrebări, a mărturisit, tot în cadrul ziarului, că: „nu am văzut sau auzit niciodată despre asemenea pietre diabolice, cum ar fi pietrele călătoare de la Pahranagat - deși bănuim că ar trebui să existe așa ceva undeva în lume.“

Se părea, așadar, că sosise sfârșitul pietrelor călătoare.

Totuși, în 1892, paisprezece ani mai târziu, De Quille le-a reinventat în cadrul rubricii sale din cotidianul *Daily Tribune* din Salt Lake City. Descriindu-și motivele pentru care singur își denunțase articolul drept o farsă, și spunând că între timp știrea călătorise la antipozi pentru a deveni „pietrele călătoare din Australia", el continua să recunoască, sincer, cum:

La puțin timp după ce am negat existența pietrelor călătoare, am început să primesc dovezi că astfel de pietre au fost, cu adevărat, găsite în centrul Ncvadei. Printre cei care le descoperiseră și dețineau astfel de pietre se află Joseph E. Eckley, în prezent tipograful de stat din Nevada. Eckley mi-a spus de mai multe ori că a avut în posesie o grămadă de astfel de pietre în timp ce era cetățean al orașului Austm, ținutul Lander. Le procurase din ținutul Nye de pe un deal plin, pe dinafară și pe dinăuntru, cu geode. Majoritatea geodelor conțineau cristale de diferite culori. Acestea nu sunt de tipul

călător. Acelea care par să fie înzestrate cu viată sunt niște mici noduli de metal.

Și așa mai departe. De Quille amintea și o scrisoare de la J. M. Woodworth, care văzuse multe astfel de pietre în ținutul Humboldt, California. Acestea erau: „de mărirpea ouălor de pitpalac". Păstrate în recipiente de sticlă, ele își mențineau ca-

litățile magnetice la infinit. Aruncate pe o masă sau pe o suprafață netedă, „vor alerga una spre alta în mai puțin de treizeci de secunde și ultima care ajunge la grămadă, sărind 30-40 cm, se va lipi de celelalte oriunde nimerește."

Farsa lui De Quille este probabil una dintre puținele în care autorul, retractându-și mărturisirea că farsa lui este o farsă, îi face pe oameni să mai creadă încă o dată în ea.[1]

I. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 77-79.

PLANUL MISSISSIPPI (*Vezi* HIMERA DIN MAREA

SUDULUI)

POITIER, Sydney (*Vezi* HAMPTON, David)

PONZI, Carlo (1883-1949) *{FRAUDĂ)*

în jurul anului 1900, un escroc din Brooklyn pe nume William Franklin Miller a inventat șarlatania cunoscută sub denumirea de „schema piramidală". Intitulată, la început, „de la Peter la Paul", în 1919 a apărut un alt șarlatan care a pus-o în practică atât de bine, încât, de atunci, a fost botezată după el: schema Ponzi.

Un pasionat înrăit de jocuri de noroc și un filfizon, la vârsta de optsprezece ani părăsește Italia și se îndreaptă spre New York. Carlo Ponzi nu a crezut niciodată într-un trai cinstit. Ca ospătar, a economisit destui bani prin înșelătorie, „umflând[4]* notele de plată, ca să poată ajunge în Canada. Aici

lucrează într-o bancă, dar nu se poate abține: completează prea multe cecuri false folosindu-se de conturile clienților băncii și ajunge la închisoare. Eliberat în 1919, în ciuda cazierului său, devine funcționar al unei companii de import-export din Boston. Operând cu mai multe cupoane internaționale de răspuns (prin care clienții străini puteau răspunde cererilor fără a-i costa nimic, răscumpărând cuponul în schimbul timbrelor de la oficiile lor poștale), într-o zi Carlo s-a luminat brusc când, primind un cupon din Madrid, a descoperit că acolo timbrele valorau un cent american, pe când în New York valorau zece cenți.

Deghizându-se în consilier de investiții, le-a promis potențialilor săi investitori că le poate dubla banii în trei luni dacă ei cumpărau cantități mari de cupoane poștale în țări străine și apoi le aduceau în America pentru a le vinde cu profit. Schema a funcționat. In decurs de nouăzeci de zile, investitorii inițiali și-au dublat banii - direct din buzunarele noilor investitori care, auzind de această schemă de afaceri inedită, au venit grămadă la Ponzi, oferindu-i bani lichizi. în cinci luni de zile, peste un milion de dolari aterizau săptămânal în birourile grandioase ale lui Ponzi. Modul exact în care cupoanele cumpărate în străinătate de către sutele sale de agenți erau răscumpărate cu bani lichizi în Statele Unite rămânea secretul lui. Schimbarea de timbre poștale în bani era ilegală - oficial. Dar, fără îndoială, nu a avut probleme în a convinge pe cineva, undeva, că regulile sunt menite a fî încălcate când parfumul banilor plutește în aer.

înainte de încheierea primului an, Ponzi conducea o limuzină bej și era atât de căutat de potențialii investitori, încât - conform unei variante - ori de câte oprea la semafor, era acoperit de un potop de bancnote aruncate prin geamul coborât al mașinii. Fără îndoială, vremea rea de afară nu reprezenta nici un impediment pentru adepții săi! Aclamat de mulți drept „cel mai mare italian dintre toți“, Ponzi cumpără o serie de terenuri și proprietăți și, în curând, își construiește o vilă la țară, cu piscină și pivniță cu vinuri alese. Dar nici o piramidă nu rezistă la nesfârșit.

în august 1921, după ce un reporter de la *Boston Globe* demasca escrocheria, sosește și sfârșitul imperiului. Plătind înapoi 15 milioane de dolari din cele 20 de milioane pe care le escrocase în primul an, Ponzi a fost arestat, acuzat de fraudă de către tribunalul federal și trimis după gratii

pentru cinci ani de zile. După eliberare este din nou arestat, acum de către statul Massachusetts și încarcerat pentru șapte ani. Din închisoare,

Ponzi le-a scris personal celor 40.000 de creditori ai săi, dar când în 1934 și-a terminat de ispășit pedeapsa, avea să fie întâmpinat de o mulțime de oameni înrăiți, strigând că îi doresc moartea. Poliția de-abia a reușit să îndepărteze protestatarii; singura soluție era deportarea lui Ponzi. Așadar, înapoi în Italia, unde a murit singur și aproape sărac, lăsând în urmă doar numele lui, asociat cu o mare escrocherie - schema Ponzi.

PRICE, Harry (1981-1948) ***(FARSE ÎN PARANORMAL)***

De meserie comis-voiajor, acest vânător englez de fantome a devenit un membru proeminent al Societății de Cercetare a Fenomenelor Paranormale (SPR). Spiritual și cu o imaginație bogată, era, de asemenea, competitiv, ambițios, doritor de faimă și ușor irascibil. Astfel de trăsături îi deranjau pe mulți dintre colegii săi mai conservatori, unii denunțându-1, după moartea lui, drept un șarlatan.

Aceste acuzații își au originea în anii ’20 când, împreună cu mediul austriac Rudi Schneider, Harry a colaborat cu un anume baron von Schrenk-Ndtzing - un personaj atât de dubios, încât era cunoscut de multă lume drept „baronul Shrink-at-Nothing“[2]. Acuzat de falsificarea de fotografii cu spirite, furia lui Price a servit drept combustibil și pentru alte ostilități iscate ulterior în urma interesului demonstrat față de parohia Borley. Construită în 1863 în apropiere de Sudbury, comitatul Essex, parohia a devenit obiectul investigațiilor lui Price în 1929; după care, și-a câștigat reputația de „cea mai bântuită casă din Anglia[14] - până în momentul în care a ars, zece ani mai târziu, Price a făcut tot ce i-a stat în putință ca să-și dovedească teoria. Fenomenele descrise de el includeau o trăsură-fantomă, un călugăr fără cap, o fantomă de călugăriță, spiritul unui fost vicar, alături de lumini stranii, clopote care cântă singure și apă ce se transformă în cerneală. „Cel mai autentic caz de vânătoare de fantome din cronicile cercetării în domeniul paranormalului", spunea Price - dar după moartea lui, afirmațiile i-au fost luate în bătaie de joc de către trei foști colegi de la SPR. In *Raportul Borley* (1956), aceștia au pretins că Price inventase dovezi îngropând el însuși oase și schelete, producând efecte auditive în întuneric prin mototolirea foilor de

celofan ș.a.m.d. Afacerea a ajuns într-un punct în care avea mai puțin de-a face cu parohia Borley și mai mult cu integritatea lui Price. Totuși, din nou, în astfel de cazuri fenomenele implicate sunt atât de complicate încât este ușor să te îndoiești de sănătatea mintală și / sau de onestitatea celor care le investighează. Price era antipatizat nu doar pentru faima sa de vânător, dar și pentru trecutul lui social, pentru imaginația debordantă și pentru cazul Shrenk-Ndtzing. Era însă vorba și de mult snobism; rămâne greu de spus dacă pretențiile lui Price au fost evaluate în mod corect. Subiectivismul și prejudecățile ce au influențat această anchetă sunt sugerate de faptul că un raport ulterior al societății SPR, întocmit de Robert Hastings - *O examinare a „raportului Borley"* (1969) - care lua în considerare punctele slabe din argumentele aduse împotriva lui Price, nu a fost niciodată publicat separat și nici nu a beneficiat de publicitate.[1]-[2]

1. *în căutarea adevărului,* Harry Price, Collins, Londra, 1942.

2. *în căutarea lui Harry Price,* Trevor H. Hali, Duckworth, Londra, 1978.

PRINȚESA AFGANULUI *(vezi* WEYMAN, Stanley)

PROFESORI ȘARLATANI (*Vezi IMPOSTORI)*

PROPAGANDĂ (*Vezi FARSE* DE RĂZBOI, MUSSOLINI)

PROTOCOALELE ÎNȚELEPȚILOR DIN SION *(Vezi* FARSE ANTISEMITE)

PSALMANAZAR, George (71679-1763) *(FARSE LITERARE)*

Sosind la Londra în 1701 împreună cu William Innes, un capelan militar scoțian, acest individ ciudat pretindea că s-a născut în Formosa, un teritoriu despre care nimeni din Anglia nu auzise vreodată. Explicând că locuitorii Formosei seamănă mai mult cu europenii decât cu orientalii, el spunea că Innes îl convertise la creștinism. Făcând cunoștință cu episcopul Londrei, l-a impresionat în așa măsură pe venerabilul gentilom încât acesta, devenind protectorul lui, i-a obținut o sinecură la Biserica lui Hristos, din Oxford.

Aici, George a început să instruiască misionari care să fie trimiși în țara lui păgână și să traducă catehismul Bisericii Angliei în ceea ce el pretindea că este limba națiunii Formosa. Deși deosebită de orice altă limbă cunoscută, „formosa“ era sistematică și gramaticală și îi impresiona pe toți cei care o auzeau și o vedeau pe hârtie, deși, desigur, nimeni nu o putea citi. Cât îl privește pe Psalmanazar, și el părea un străin impresionant, ducându-și existența pe baza unei diete formată din carne crudă, rădăcini și ierburi, în timp ce timpul și-l petrecea lucrând Ia a sa *magnum opus.*

Capodopera a apărut în 1704 cu titlul *O descriere istorică și geografică a țării Formosa.* A devenit imediat un best-seller. Explicând că majoritatea locuitorilor acestui tărâm trăiesc până la o sută de ani deoarece mănâncă numai came crudă și beau doar sânge de șarpe, Psalmanazar afirma că, în fiecare an, 18.000 de băieți, copii sub vârsta de 9 ani, erau sacrificați în cadrul unui ritual menit să-i liniștească pe zei. Acest masacru ducea la o reducere drastică și constantă de reprezentanți ai sexului masculin, astfel încât poligamia era practicată mai mult din necesitate.

Succesul obținut de această relatare picantă a condus, în interval de un an, la publicarea unei a doua ediții, dar de această dată autorul a întâmpinat probleme. George Candidus, un misionar iezuit german, care cunoștea foarte bine Formosa, a denunțat cartea lui Psalmanazar drept o adunătură de prostii. Evidențiind greșeli minore, precum plasarea Formosei în sfera de influență chinezească mai degrabă decât în cea japoneză, Candidus insista că societatea din Formosa, fără a fi pe departe însetată de sânge, este atât de indulgentă, încât acolo nu există practic nici un fel de legi. Hoții nu erau deloc pedepsiți, iar adulterul nu era privit cu mare importanță, câțiva porci oferiți cadou reprezentând o despăgubire generoasă pentru soțul sau soția ofensată. Nu este adevărat, a replicat Psalmanazar. Hoții și ucigașii erau spânzurați cu capul în jos, după care uciși prin lovituri de săgeată, în timp ce alte delicte conduceau Ia pedepse pe lângă care spânzurătoarea, smulgerea limbii sau tăierea membrelor — specifice Evului Mediu - păreau blânde. Deoarece iezuiții erau detestați în Anglia protestantă a acelor vremuri și publicul prefera povestea lui Psalmanazar despre cetățenii însetați de sânge, cruzi și păgâni, al căror tărâm era oricum plin de aur și argint, George a fost crezut multă vreme. Dar îndoielile asupra lui s-au înmulțit și, deși farsa a durat mai bine de douăzeci și cinci de ani,

Psalmanazar a căzut tot mai mult în ridicol. Angajându-se ca funcționar într-un regiment militar, în 1728 s-a îmbolnăvit; temându-se pentru sufletul său, a mărturisit că inventase toată saga pentru a duce o viață de „nerușinată lene, vanitate și extravaganță".

Căindu-se puternic pentru păcatele sale, și-a petrecut ultimii treizeci și cinci de ani de viață ispășindu-și pedeapsa pentru crima comisă, contribuind cu articole amănunțite și bine documentate la cărți de referință. Ultimele sale momente de viață nu au fost însă fericite. Cu toate că, în fiecare seară, după douăsprezece ore de țintuire permanentă la masa de scris, se delecta cu opiu „într-o cană pentru punci", a devenit faimos pentru pietatea sa. „Mai degrabă m-aș fi gândit să contrazic un episcop", spunea despre el amicul său de pahar, Samuel Johnson. Când *Memoriile* lui au fost publicate postum, Horace Walpole remarca că Psalmanazar, ca impostor literar, avea, de altfel, mai mult talent decât Chatterton.

Vorbind șase limbi străine și fluent în latină, adevăratul nume al lui Psalmanazar și originea sa nu au ieșit niciodată la iveală, dar se pare că s-ar fi născut la Avignon, în Franța.

PTOLEMEU, Claudiu (cca 90-168) *(FARSE ȘTIINȚIFICE)* Mult timp venerat ca cel mai mare astronom al antichității, autor al unei opere compusă din treizeci de volume, *Mathe-matike Syntaxis,* Claudius Ptolemeu a trăit în Alexandria, Egipt, în jurul anului 30 d. Hr. și este, probabil, cel mai renumit om de știință din istoria omenirii, cel puțin cât timp sistemul lui astronomic a guvernat fără nici un fel de provocare, cca 1500 de ani, când au apărut Copemic și Galileo. Dar nu numai că greșea când afirma că Pământul se află în centrul universului; el a fost și un adevărat șarlatan, plagiind multe dintre observațiile „sale" din lucrările unui astronom grec pe nume Hiparh[3] din Rodos și mințind cu privire la propriile calcule.

în anii ’80, astronomul Dennis Rawlins de la Universitatea California din San Diego a ajuns la concluzia că Ptolemeu îi furase ideile lui Hiparh verificând lucrările originale ale acestuia și făcând calcule raportate înapoi în timp, la primul secol d. Hr. Latitudinea stelară calculată de Ptolemeu se potrivește nu cu Alexandria, ci cu Rodos, cu cinci grade mai spre nord. Cât privește datele aduse de Ptolemeu în sprijinul teoriilor sale despre poziția

Pământului în relație cu alte planete și cu soarele, Robert Newton de la Universitatea John Hopkins a demonstrat cât de des observațiile lui Ptolemeu erau diferite de ceea ce el ar fi trebuit, de fapt, să observe. Inventase, așadar, informații care să se potrivească cu teoriile sale. „în măsura în care le putem verifica, toate observațiile din *Syntaxis* sunt false. Multe dintre afirmațiile pe care le atribuie altora sunt, de asemenea, înșelătorii comise de Ptolemeu... Prin urmare, nu avem de-a face cu cel mai mare astronom al Antichității, ci cu cineva și mai neobișnuit: farsorul cel mai încunat de succes din istoria științei."[1]

1. Goldberg, *op. cit.,* pp. 47-49, citând din *Crima lui Claudius Ptolemeu,* Robert Newton, John Hopkins University Press, 1977.

„Un mincinos ar trebui să aibă o bună memorie."

(expresie atribuită lui Quintilian)

QWERTY ***(FARSE ȘTIINȚIFICE)***

Scopul prezenței acestui articol în catalogul de față este de a explica un mister care, mai mult ca sigur, a provocat nedumerire în rândul multor dactilografi sau al altor persoane care folosesc claviatura englezească pe care se bazează toate mașinile de scris, computerele și echipamentele cu tastatură. De ce este alfabetul distribuit atât de ciudat pe ea? De ce, începând cu colțul din stânga sus de pe claviatură, literele nu apar în ordine alfabetică (de exemplu, ABCDEF), ci într-o ordine aparent talmeș-balmeș, fără nici un sens (de exemplu, QWERTY etc.)?

La urma urmei, în 1873, când Cristopher Latham Sholes a inventat prima mașină de scris din lume menită comercializării, el a plasat literele în ordine perfect alfabetică. Așadar, ce l-a determinat să se răzgândească și să apeleze la aranjamentul de tip QWERTY? Răspunsul este următorul: în curând, el a descoperit că, în timpul dactilografierii la orice viteză, clapele se îngrămădeau și se blocau. Pentru a depăși această dificultate, a apelat la cumnatul său, un matematician, care a descoperit că soluția o reprezenta separarea pe claviatură a literelor cel mai frecvent folosite împreună în limba engleză. Acest lucru a dus la o mică dar benefică întârziere în tastarea clapelor, dar prevenea blocarea.

Chiar dacă accepta această soluție, indiferent cât de ciudată ar fi părut, Sholes trebuia să găsească o modalitate de a convinge utilizatorii produsului că aranjamentul de tip QWERTY este cel mai bun. Și a reușit prin intermediul unui dispozitiv promoțional pe care Wilfred A. Beeching, director al Muzeului Britanic de Dactilografie, l-a numit „probabil unul din cele mai mari șiretlicuri din întreaga lume“. Fără importanță din ce motiv - poate că nu dorea să se afle că noul sistem pentru claviatura mașinilor de scris era necesar pentru ca tastele să nu se mai blocheze - Sholes a anunțat că această configurație de tip QWERTY a fost declarată, în mod științific, drept cea mai rapidă și mai eficientă metodă de dactilografiere. Era o minciună gogonată. Adevărul este că, folosind configurația QWERTY, degetele unui dactilograf trebuie să se întindă mai mult de-a lungul claviaturii, nu mai puțin, pentru a dactilografa aproape orice cuvânt din limba engleză. După cum evidențiază Beeching, din punct de vedere matematic, „orice aranjament hazardat de litere ar fi mai bun decât cel existent.[441]

Dar minciuna a rămas în picioare. Claviatura QWERTY a lui Sholes a prins ca sistem și, la puțin vreme, a fost stabilită ca punct de referință în domeniul său. Nici măcar companiile rivale de dactilografie nu s-au îndoit de declarația lui Sholes, conform căreia QWERTY a fost demonstrat științific drept cel mai bun aranjament posibil. Nimeni nu știe despre blocarea tastelor sau despre soluția dată de cumnatul lui. Și mai ciudat, companiile care au încercat să vândă alte aranjamente de acest gen au dat rapid faliment, în ciuda studiilor care arată că pot fi obținute viteze de dactilografiere mult mai mari pe claviaturi cu sisteme diferite.

l.Goldberg, *op. cit.,* pp. 11-13, citând din *Secolul dactilografiei,* Wilfred A. Beeching, St Martin’s Press, Londra, 1974.

R

„Sunt un șarlatan, un mincinos, un hoț și un falsificator, toate la un loc. Nu există nici o îndoială în privința asta, dar sunt un actor ce joacă un rol și singurul meu scop este de a oferi divertisment."

(„Formidabilul" James Randi, magician și critic al fenomenelor paranormale, într-un interviu pentru televiziune din 1982)

„RADIOUL NEGRU" (***Vezi FARSE DE RĂZBOI)***

RAJNEESH, Bhagwan (1931-1990) ***(FALȘI MESIA)***

Unul dintre cele mai senzaționale evenimente din istoria cultelor aparținând mișcării New Age a apărut în Oregon, în anul 1985. După tensiuni îndelungate născute între cetățenii orașului Antelope și adepții lui Bhagwan Sri Rajneesh, aflați într-o așezare din apropiere denumită Rajneeshpuram, fondatorul cultului s-a certat cu principalul lui discipol, după care a fugit, fiind acuzat de emigrare ilegală. Arestat la 14 noiembrie în Carolina de Nord, el a mărturisit comiterea a două delicte, a plătit o amendă de 40.000 de dolari și a părăsit Statele Unite, lăsând în urma sa sute de adepți dezorientați și o avere personală ce includea chiar și „o flotă" de peste o sută de automobile Rolls-Royce.

Născut Rajneesh Chandra Mohan in statul indian Madya Pradesh într-o familie de credință strict jainistă[4], Bhagwan a urmat cursurile universităților Jabalpur și Saugar, obținându-și diploma de maşter în filofozie, în anul 1957, la ultima dintre acestea. Totuși, în 1953, fiind încă student la Saigur, el a dobândit *samadhi,* iluminarea. „în acea noapte, o altă realitate și-a deschis ușile, o altă dimensiune mi s-a pus la dispoziție... în acea noapte m-am golit și apoi m-am împlinit. Am devenit inexistent și am devenit existență. în acea noapte am murit și am renăscut.[41] Sau așa pretindea. Indiferent de adevăr, în timp ce își continua cariera academică, a început să călătorească și să-și împărtășească experiența. Pledând elocvent pentru perspective religioase noi și radicale, în 1966 demisionează din postul său universitar pentru a se dedica complet profesiei de lider spiritual. Stabilindu-se în 1969 la Bombay, cu un mic grup de adepți, primii lui discipoli occidentali îl găsesc aici aproape un an mai târziu. în 1974 se mută la Poona, unde cumpără pământ și înființează Fundația Rajneesh (ulterior devenită Fundația Internațională Rajneesh).

Sintetizând cele mai importante tradiții religioase și combi-nându-le cu noile tehnici occidentale de terapie și transformare interioară, și-a

concentrat religia pe el însuși ca dascăl iluminat sau *Bhagwan* („omul zeu[44]), cerând de la discipoli supunere totală, ca preț al dezvoltării lor spirituale. Lnvățându-i să se dedice vieții în toate aspectele ei, în special în cel sexual, el le cerea celor inițiați în etapa *sannyasin* să se îmbrace în roșu sau portocaliu (culoarea răsăritului de soare); să poarte o *mala* (un șirag de 108 mătănii) și o poză a lui Rajneesh la vedere; să folosească noul nume primit la inițiere; și să mediteze foarte des. Punea accentul pe dieta vegetariană, pe moderație în consumul de alcool și pe renunțarea la droguri.

Până acum, toate bune. Totuși, tradiționaliștii erau revoltați nu doar de ideile lui liberale despre *sannyas* (viața lepădată, la care s-a renunțat), dar și de importanța acordată libertății sexuale și manifestărilor libere de afecțiune, de care dădeau dovadă discipolii săi. Pe măsură ce cultul lui Rajneesh atrăgea tot mai mulți occidentali și continua să se răspândească în întreaga lume, au început să fie deschise centre în Europa, Australia și America de Nord, unde Rajnessh s-a și mutat în mai 1981 împreună cu adepții lui, după ce un incendiu a devastat comunitatea *ashram;* mulți erau de părere că fusese mâna criminală a dușmanilor.

Totuși, ostilitatea indiană era un lucru minor în comparație cu ura pe care cultul o iscase în Oregon. La două luni după sosirea lui Rajneesh la New Jersey, secretara sa, Ma Anand Sheela, anunța cumpărarea fermei Big Muddy Ranch, de 64.000 de acri, de lângă Antelope. în curând, peste 200 de adepți construiau Rajneeshpuram, o comunitate model, despre care se preconiza că va deveni căminul a aproximativ 6000 de oameni până la sfârșitul secolului. Deja alarmați, locuitorii din Antelope s-au îngrijorat inițial când prima cafenea a orașului a fost cumpărată de Bhagwan și transformată într-un restaurant vegetarian, primind numele de „Zorba Buddha“; apoi în iulie 1982, când înjur de 7000 de credincioși s-au strâns în Rajneeshpuram -devenit deja oraș - pentru un festival de lungă durată. Neliniștea cetățenilor din Antelope s-a transformat în ură cu ocazia alegerilor locale din decembrie, când discipolii lui Rajneesh au câștigat primăria și o majoritate de locuri în consiliul orășenesc din Antelope. Cine era acest bărbat? Ce se întâmpla? S-au inițiat tentative de atac asupra lui și adepților săi, pentru că în fiecare zi se plimba în jurul comunității Rajneeshpuram într-una din tot mai numeroasele sale mașini Rolls-Royce, primite drept cadou din partea adepților bogați. Nimeni nu acuza că acestor

sannyasin li se spălase creierul, dar accentul pe sexualitate îi scandaliza pe mulți din afara cultului, în special o dată cu apariția și răspândirea bolii secolului, SIDA. Se făceau eforturi pentru a-1 deporta pe Rajneesh, dar în februarie 1984 acesteau au fost blocate: s-a dovedit că în 1936 el fusese adoptat de Swami Swarupananda (tatăl lui Ma Anand Sheela), care devenise rezident permanet al Statelor Unite ale Americii în 1973, Lăudându-se că a câștigat până în acel moment un sfert de milion de adepți în întreaga lume, cel puțin 20.000 dintre ei fiind americani răspândiți în peste o sută de centre, Fundația Rajneesh (care publicase mare parte din mai multele sute de cărți ale lui Bhagwan) devenise o forță principală de pe scena cultelor religioase ale mișcării New Age. Dar apăreau și fisuri. Se răspândise zvonul că fundația era implicată în activități criminale și că, între liderii cultului, ostilitatea creștea. Brusc, în noiembrie 1985, Ma Anand Sheela a demisionat din funcție. Rajneesh a acuzat-o de crime împotriva lui și a mișcării sale. De asemenea, Sheila a denunțat termenul de „Rajneesh"-ism, despre care spunea că era numai creația ei. Fosta secretară se ascunde în Germania, de unde va fi ulterior extrădată în urma acuzației de tentativă de omor și bănuită că ar fi încercat sa organizeze otrăvirea rezervelor cu apă din orașul Antelope.

Urmărit penal pentru emigrare ilegală, Rajneesh fuge la data de 23 octombrie. Arestat de agenții federali în Carolina de Nord, este amendat și deportat. Rajneeshpuram și proprietățile lui, inclusiv automobilele Rolls-Royce, au fost vândute; apoi un tribunal hotărăște că declararea așezării Rajneeshpuram ca oraș a fost ilegală, implicând control religios asupra guvernării municipale. Cât îl privește pe Rajneesh, de atunci a devenit *persona non grata* oriunde s-a dus. Poate că era „omul-zeu" iluminat, dar la câțiva ani după distrugerea sa, a murit sărac în Poona, probabil de SIDA, sau poate otrăvit de foștii lui discipoli.[1] •

,

4

1. *Ghid enciclopedic al cultelor,* J. Gordon Melton, Garland, New York, 1986.

RAMPA, Lobsang (1911-?)

(IMPOSTORI, FARSE LITERARE)

Publicată pentru prima dată în 1956 și încă tipărită în zilele noastre, cartea *Al treilea ochi* s-a transformat rapid într-un best-seller. Gândită ca autobiografie a unui lama tibetan, Lob-sang Rampa, ea descrie cum autorul, născut într-o familie nobilă, a început, la vârsta de șapte ani, inițierea pentru a deveni călugăr specializat în medicină. Povestea amănunțită a vieții sale la mănăstire sub îndrumarea gurului Lama Mingyar Dondup merge până în momentul operației ce are ca scop deschiderea „celui de-al treilea ochi“ al său. Asociat în tradiția orientală cu glanda pincală sau epifiza (un organ foarte mic ce se află în sistemul limbic al creierului), acest ochi reprezintă așa-zisul centru al activității psihice umane. în cazul lui Rampa, el a fost deschis prin perforarea capului chiar deasupra rădăcinii nasului, apoi prin introducerea, în orificiul creat, a unei bucăți subțiri de lemn tratat cu foc și ierburi. Acesta a cauzat „o sclipire orbitoare*[4] și „spirale de culori[44]. Guru i-a spus: „Acum ești unul de-al nostru, Lobsang[44]. Mai târziu, Rampa descrie experiențele sale de clarviziune, călătorii stelare, telepatie, levitație și prietenia cu Dalai Lama.

Publicat ca roman bazat pe fapte reale - în pofida opiniei a cel puțin unui expert în orizontul tibetan că este, evident, un fals - și facându-se promisiunea că va fi continuat și de alte lucruri minunate, până la sfârșitul anului 1957 *Al treilea ochi* a devenit cea mai bine vândută carte din douăsprezece țări. Cât privește continuarea, cel puțin douăzeci și una de cărți au mai apărut până în 1990, stilul literar sau vânzările înregistrate ne-fiind deloc sau foarte puțin afectate de revelația, din 1958, că „Lobsang Rampa[44] este, de fapt, Cyril Henry Hoskins, fiul unui instalator englez din Plymton, Devon. Demascat de un detectiv angajat de către erudiții tibetani (printre care și Heinrich Harrer, autorul cărții *Șapte ani în Tibet)* care nu au fost deloc amuzați de această fraudă, Hoskins s-a dovedit a fi un tip neobișnuit care, la începutul celui de-al doilea război mondial, se mutase în Surrey, se răsese în cap și își lăsase barbă. Schim-bându-și numele în „dr. Kuan[44], le-a spus vecinilor că fusese crescut în China unde lucrase apoi ca instructor de zbor în cadrul aviației militare chinezești. Capturat de către japonezi, fusese supus unor torturi groaznice ca prizonier de război.

Acuzat de fraudă, Hoskins a demonstrat o bogată imaginație. Recunoscând în aprilie 1958 că, într-adevăr, se născuse cu numele de Cyril Henry Hoskins, a declarat că în urmă cu nouă ani a început să fie posedat de spiritul unui lama, „Lobsang Rampa“. Acest eveniment alarmant apăruse când, urcându-se într-un copac pentru a fotografia o bufniță, căzuse și suferise un șoc. Revenindu-și cu greu în simțiri, încă nesigur pe picioare, îl văzuse pe lama în roba lui de culoarea șofranului plutind către el. Tăind cu abilitate legătura astrală a viitorului autor de best-seller, lama și-a tăiat apoi propria legătură, trimițând-o ca un curent înapoi în Tibet. Unind capăt liber al firului de capătul ce provenea de la Hoskins, lama luase apoi în stăpânire trupul englezului. Și iată cum a ajuns în această situație.

Toate acestea (și mult mai multe) sunt explicate în *Povestea Iui Rampa,* cea de-a treia carte din seria lui Hoskins. în ea, autorul afirmă, de asemenea, că, în semn de recunoștință pentru darul primit - corpul gazdei sale lama Lobsang Rampa îi anulase datoria karmică. Nu mai conta deloc ce ar fi putut dovedi cineva despre trecutul lui. Evident, erau o grămadă de baliverne, dar cine o putea demonstra? La jumătatea drumului dintre afirmațiile fondatorului teozofiei, Madame Blavatsky -sau ale altora sfatuiți, în mod similar, de spirite tibetane - și afirmațiile ulterioare ale lui Castaneda despre modul în care a primit învățături de la deconcertantul Don Juan *brujo* din tribul Yaqui, apare Hoskins, întrupându-1 pe Lobsang Rampa, în permanentele sale născociri despre minuni oculte. Extrem de convenabil, deoarece l-au transformat într-un om mult mai bogat decât ar fi putut fi vreodată obișnuitul Cyril Henry Hoskins.

RANDI, James (1928-) ***(FARSE ÎN PARANORMAL)***

Cunoscut de multă lume drept magician și expert în eliberări din tot felul de strânsori, „Formidabilul[44] James Randi a deținut și calitatea de membru fondator al Comitetului pentru Investigația Științifică a Fenomenelor Paranormale (CSICOP). Timp de patruzeci de ani a activat ca profesionist în demascarea oricărui eveniment considerat de el o aiureală pseudo-științifică. Menținându-și părerea că toate fenomenele aparent paranormale sau oculte ori sunt fraude, ori pot fi explicate prin metode „normale[44] — în mare parte aidoma predecesorului său, Houdini - Randi a oferit un premiu de 10.000 de dolari gheață oricărei persoane care putea dovedi că deține

puteri paranormale. Până în prezent, premiul nu a fost revendicat. El susținea că *toate* persoanele cu abilități extrasenzoriale și toate mediile care realizează „citiri la rece[44] (de ex., pot afla detalii despre clienți pe care nu i-au cunoscut niciodată înainte) sunt, de fapt, șarlatani care fac afirmații generale filtrate cu ajutorul informațiilor obținute, prin influențare, de la clienți, spunându-le astfel oamenilor ceea ce vor să audă. însă Randi este probabil, cel mai cunoscut pentru ferocitatea atacului său din anii ’70 asupra izraelianului cu capacități paranormale, Uri Geller, și asupra metodologiei folosite de cei care credeau și afirmau validitatea puterilor lui Geller.

în timp ce, în particular, îi acuza pe parapsihologii Harold Puthoff și Rusell Târg de la Institutul de Cercetări Stanford (SRI) în această problemă, Randi era acuzat tocmai de către cei doi cercetători pentru că, în atacul lansat asupra lui Geller, denaturase faptele în mod voit și fraudulos. Ei aduceau ca dovadă douăzeci și patru de erori concrete pe care le descoperiseră în raportul de douăzeci și opt de pagini întocmit de SRI în urma testelor efectuate pe Geller, așa cum apăreau ele în cartea *Magia lui Uri Geller.* Ei găsiseră că: „de fiecare dată, Randi, în efortul său de a submina experimentele efectuate de SRI, a ajuns să formuleze ipoteza lipsei de cunoștințe în domeniu, ceea ce, de fapt, nu era adevărat.[44] Chiar și în acest caz, oameni de știință renumiți, precum Cristopher Evans („fără discuție, decisiv[44]) și Cari Sagan („un antidot sănătos împotriva șarlataniei la toate nivelurile[44]) au sprijinit public concluziile lui Randi.

Atacurile extrem de mediatizate ale lui Randi asupra cercetărilor serioase din domeniul paranormalului sunt continuate în cărțile sale, cum ar fi cea intitulată *Fleacuri!* - așa cum am mai menționat *{vezi* Chirurgie paranormală), indiferent că se refcreu la cercetări lipsite de fundament, ipoteze nejustificate, fals sau înșelătorii, atacurile erau nu doar spirituale, dar și bine întemeiate. Totuși, în dorința lui de a demonstra falsitatea tuturor fenomenelor de acest gen, el însuși recurgea la farse, cum a fost cazul proiectului său Alfa. în această situație s-a folosit de doi tineri ce au pretins, în timpul testării lor la laboratorul McDonnel, că dețin puteri extrasenzoriale, păcălind astfel anchetatorii și determinându-i să publice date false, pe care apoi el le-a demascat, triumfător, ca atare. „Dacă dl.

Randi ar fi psiholog**, se comenta în *New York Times,* „farsa l-ar fi băgat într-o frumoasă încurcătură/*[1]

Desigur, Randi nu se bucură doar de publicitatea creată, dar nici nu are regrete. Recunoaşte că este, un farsor. „Sunt un şarlatan, un mincinos, un hoţ şi un falsificator, toate la un loc“, afirma el cu satisfacţie într-un interviu televizat din 1982. „Nu există nici o îndoială în privinţa asta, dar sunt un actor ce joacă un rol şi singurul meu scop este de a oferi divertisment/*[2]

Afirmaţia este cel puţin a unui *faux-naîf.* Războiul permanent împotriva lui Geller sugerează că divertismentul nu este singurul Iui scop şi că, din punct de vedere legal, i-a făcut greutăţi. în 1993, într-un proces intentat împotriva lui de către izraelianul cu abilităţi paranormale, Randi a fost declarat vinovat de defăimare de caracter *{vezi* Geller). La momentul respectiv, alte procese intentate de către Geller se aflau pe rol, inclusiv unul ce urma să fie audiat în Washington D. C. „Randi a pretins că eu am fost condamnat pentru activitatea depusă în Israel**, spune Geller. „Vă puteţi imagina cât de defavorabil este acest lucru pentru mine şi familia mea. Nu am fost niciodată arestat, ca să nu mai spun condamnat de nimic, nicăieri în lume.** Adaugă: „Suma obţinută în urma soluţionării cazului nu are importanţă. Importante sunt numele meu şi reabilitarea mea.**[3]

Randi se autodenunţă public drept şarlatan, drept om de divertisment pragmatic, dar poate că altceva se află în spatele acţiunilor sale. De ce rămâne atât de perseverent în dorinţa de a demasca *toate* fenomenele inexplicabile ca fraudă?

1. *Puterea ascunsă,* Brian Inglis, Cape, Londra, 1986, pp. 252-8.

2. Randi, *op. cit.*

3. „Geller îl înfrânge pe Randi", *Fortean Times,* Nr. 69, Londra, iunie-iulie 1993.

RASPE, Rudolf Eric (1737-1794) *(FARSELITERARE)*

Autorul acelei creaţii ce a rezistat în timp, *Aventurile baronului Munchausen,* era o personalitate versatilă şi talentată, dar extrem de

incapabilă.

Fiind primul german care a susținut poeziile osianice ale lui Macpherson și înglodat în datorii când părăsește universitatea, Raspe scrie un text de geologie, *Specimen Historiae Na-turalis,* înainte de a împlini vârsta de 30 de ani. Mai târziu, lucrarea i-a câștigat calitatea de membru al Societății Regale din Londra. Inventând noi tehnici de minerit și totodată continuând să scrie mult despre subiecte din domeniul științei și al artelor, în 1767 este numit administrator al colecțiilor lui Frederic de Hesse-Cassel. Părea că se îndreaptă către o carieră strălucită dar, incapabil de a nu mai cheltui banii pe care oricum nu-i avea, s-a pus pe furat pietre prețioase din colecțiile pe care le păzea, pentru a-și plăti datoriile. Chiar și așa, în ciuda faptului că, în anul 1771, se căsătorise cu fiica unui bancher din Berlin, în curând era asediat de creditori, fiind nevoit să se împrumute de la socrul său, din nou și din nou. Mai grav, când a fost numit administrator în altă parte, noul custode al colecțiilor lui-Frederic a descoperit la scurt timp furtul, dezlănțuind astfel strigătul de atac și urmărirea lui Rudolf. Căutat de lege pentru a fi arestat, primise următoarea descriere: „Consilierul Raspe, un bărbat cu fața prelungă, cu ochi mici, păr roșcat sub peruca îndesată și un mers zdruncinat". Ca urmare, în 1775 fuge în Anglia. Acolo, deși descoperă că fusese eliminat din Societatea Regală, a obținut un loc de muncă la antreprenorul

Matthew Boulton, constructor de locomotive cu aburi, care l-a angajat ca ofițer de analiză la o mină de cositor de lângă Cam-bome, în Cornwall. Aici, unde sunt adoptate câteva din tehnicile lui de minerit, a început să aștearnă pe hârtie poveștile ce l-au făcut faimos pe alt bărbat.

Născut în 1720, Hieronymous Karl Friedrich, Freiherr von Munchhausen, ca mulți alți soldați germani, luptase în armata rusă înainte să se pensioneze anticipat, în 1760, când s-a căsătorit cu o femeie căreia i-a rămas credincios. S-a stabilit împreună cu ea pe proprietatea lui de la Bodenwerder, din nordul Germaniei. Ani de zile a profitat de bucuriile căsniciei, ale vânătorii și cinelor în familie, între timp devenind faimos pe plan local pentru obiceiul său de a povesti aventuri fantastice cu o precizie seacă, ca cea a unui om ce rostește adevărul. Nu se știe dacă Raspe, care provenea din aceeași regiune, l-a cunoscut vreodată; este sigur însă că autorul, mișelește,

i-a luat cu împrumut nu doar faima, ci și numele: Munchhausen (cu excepția unei litere „h“ și a respectivului umlaut), transformând bătrânețea fostului soldat guraliv într-o adevărată suferință.

Munchausen este unic. *Călătoriile* lui Mandeville sunt, prin comparație, searbede. Totuși, ca și Mandeville, când a născocit *Aventurile,* Raspe a furat în deplină libertate din surse mai vechi. Plutarh, Rabelais și legende galeze mai târziu strânse în volumul *Mabinogion,* toate la grămadă. Raspe a scornit doar, trei sau patru povești.

Aventurile sale sunt atât de nebunești (la propriu, cum ar fi călătoria baronului pe Lună) încât nimeni nu le poate da crezare, deși baronul fanfaron insistă că fiecare cuvânt rostit este adevărat. Munchausen are un câine de vânătoare care, practic, fuge de pe picioare; un cal care, tăiat în două, este cusut înapoi pentru a redeveni întreg; și un servitor ce poate alerga din Turcia până în Italia și înapoi într-o singură oră. Trăind fericit în interiorul unui pește uriaș după ce fusese înghițit de acesta, el povestește, de asemenea, în fața publicului neîncrezător, cum un vizitiu a încercat într-o noapte geroasă de iarnă să sufle din cornul său — dar sunetele erau înghețate și s-au auzit numai când s-au topit.

Primele șaptesprezece povestiri ale lui „Munnikhousen“ au apărut în 1786, și altele cinci, aventurile pe mare, au fost adăugate în cea de-a treia ediție publicată spre sfârșitul aceluiași an. Baronul lăudăros a devenit o adevărată senzație, astfel încât, până la sfârșitul secolului, Raspe a renunțat să mai scrie, dar alți autori au venit cu povestiri noi; au urmat, așadar, alte opt ediții ale *Aventurilor.* în privința lui Raspe, el a fost cel mai mare dușman al lui însuși. Pretinzând că a descoperit depozite imense de aur și argint în nordul Scoției, în 1791 l-a ademenit pe Sir John Sinclair să-i plătească o taxă imensă de exploatare a minei, după care a fugit cu banii. Retrăgându-se în Donegal, Irlanda, a murit de scarlatină în 1794.

Soarta adevăratului Munchhausen, nu din vina lui însă, a fost la fel de nefericită. *Aventurile* fiind acum traduse în germană, în ultimii săi ani de viață a fost vânat de cititori curioși, care apăreau în pragul casei sale pentru a se holba la el sau pentru a-i cere să le spună noi povești. Munchhausen nu putea scăpa de ei și când soția lui a murit, s-a implicat într-o a doua căsătorie, ce s-a dovedit însă dezastruoasă. Permanent urmărit din afară,

sâcâit și cicălit în casă, și-a pierdut de tot simțul umorului, buna dispoziție și hazul înainte de a muri. Alături doar de îngrijitorul câinilor lui de vânătoare, Rdsemeyer, un prieten fidel, ce-i ținea companie și îl ajuta să scape de privirile curioase ale turiștilor, orice ar fi avut Munchhausen de comentat la adresa lui Raspe probabil că nici nu putea fi publicat.

RAȚELE DANSATOARE (*Vezi* REICHENBACH, Harry)

RĂPIRI DE CĂTRE OZENEURI *(FARSE CU OZENEURI)*

Legendele despre oameni răpiți de ființe supranaturale, din altă lume sau extraterestre sunt la fel de vechi ca și cele despre profetul Enoh, care „a umblat cu Dumnezeu, apoi nu s-a mai văzut“ sau despre profetul scoțian Thomas Versificatorul, ademenit în lumea basmelor timp de șapte ani de către „regina tărâmului elfilor**. Dar se pare că niciodată mai mult ca în zilele noastre nu au suferit oamenii de jignirea și teroarea de a fi ridicați brusc în aer și sustrași de la activitățile lor zilnice. Mai ales în America, dar și în alte părți ale lumii, torentul de zvonuri despre persoane răpite de siniștri extratereștri sporește simțitor. în mod caracteristic, „răpiți?* își amintesc oribilul eveniment doar mai târziu, sub hipnoză. Tipic, sunt înșfacați noaptea, când sunt singuri, și purtați (prin mijloace neclare, ca de coșmar) în ozeneuri de formă circulară, de către umanoizi pleșuvi, cu pielea cenușie, cu o despicătură în loc de gură, cu bărbie ascuțită și ochi hipnotici, de formă oblică. Tipic, sunt supuși unor examinări medicale de neînțeles, umilitoare, cea mai mare atenție fiind acordată organelor lor sexuale, de parcă extratereștrii ar fi o specie perversă interesată de procreație, prin încrucișare, a unor corcituri. Se vorbește de senzații paradoxale de groază, dorință, familiaritate și ciudățenie, toate la un loc.

Răpiții nu sunt totdeauna siguri dacă se află într-o navă cosmică adevărată, solidă, dintr-o lume depărtată sau într-o altă $_{p}$ dimensiune sau într-un domeniu imaginar, al minții lor. Nu se știe cu siguranță nici natura sau originea „extratereștrilor**. „Se îngrămădeau asupra mea, ridicându-se din subconștientul meu“, scria Whitley Strieber în *Comuniunea* despre „vizitatori?* lui (1988).[1]

în final, la fel de caracteristic, răpitul aflat în stare de șoc este eliberat și lăsat la kilometri și ore depărtare de locul sau timpul când acesta își aduce aminte să se fi aflat ultima oară. Amnezia însoțită ulterior de cădere nervoasă conduce, de obicei, la hipnoză, prin intermediul căreia așa-zisul eveniment revine, aparent, în mintea victimei.

Varianta prototip a acestor răpiri datează după paisprezece ani de la nașterea fenomenului OZN, când Kenneth Arnold a văzut nouă discuri strălucitoare ce zburau în apropiere de muntele Rainier din statul Washington; la fel s-a întâmplat după paisprezece ani la Roswell. într-o noapte de septembrie a anului 1961, Betty și Bamey Hill mergeau cu mașina prin Munții Albi din New Hampshire. Observând o lumină strălucitoare coborând spre pământ, au oprit. în fața lor plana un obiect de forma unei clătite, încercuit de ferestre rotunde. Prin ele, Bamey a văzut niște figuri umanoide îmbrăcate într-o „uniformă de culoare negru metalizat". Șocați, cei doi soți au condus mai departe, ajungând la Portsmouth, de pe coasta Atlanticului, aproape când se crăpa de ziuă. în curând, Betty a început să viseze că ea și soțul ei fuseseră capturați, duși la bordul ozeneu-lui, despărțiți și examinați medical. Raportând incidentul anchetatorilor ozencologi, și-au dat seama că, în acea noapte, pe drum, „pierduseră" două ore - la viteza cu care a condus Bamey, ar fi trebuit să ajungă acasă cu două ore mai devreme. Fiind extenuat și deprimat, Bamey a căzut de acord ca atât el cât și soția sa să fie hipnotizați. Ambii au declarat varianta care se potrivea cu „amintirile" din visul lui Betty. Luați la bordul ozeneului, fuseseră duși în încăperi diferite. Lui Betty îi dăduseră jos rochia; îi luaseră mostre din părul, pielea, cerumenul și unghiile de la mâini; îi efectuaseră și un „test de sarcină" ce implica introducerea unui ac de seringă în ombilic. De asemenea, ea a mai extras din „memorie" imaginea unei hărți cosmice reprezentând „casa" extratereștrilor. Aceasta a fost mai târziu identificată ca fiind formată din planetele Reticuli zeta-1 și zeta-2, la distanță de treizeci și șapte de ani lumină de Pământ.

Cu patru ani înainte, în octombrie 1957, în mijlocul nopții, fermierul brazilian Antonio Villas-Boas își ara singur pământul, cu un tractor, când o stea roșie de deasupra lui s-a transformat într-un obiect cu formă ovoidă, care apoi a aterizat ușor în apropiere. Motorul tractorului s-a oprit brusc (avariile electrice sunt o caracteristică obișnuită a întâlnirilor de acest gen);

fermierul a fost prins de patru „bărbați", dus la bordul navei, dezbrăcat la piele, spălat și lăsat singur într-o cameră. După care a intrat o femeie mică, blondă, cu ochi albaștri, cu buze subțiri și, de asemenea, goală. După ce au făcut dragoste, în încăpere a intrat un alt bărbat. Zâmbind, femeia a făcut un semn către pântecul ei, apoi către cer, după care l-a urmat pe colegul său afară din cameră. Villas-Boas a fost dus într-o altă încăpere, unde membrii echipajului „mârâiau" unii la alții. Fără a reuși să fure ceea ce părea să semene cu un ceas, brazilianul a fost pus în libertate, nedispunând de o altă dovadă decât propria lui amintire despre acest incident.[2]

Dar extratereștrii nu s-au pus serios pe treabă decât în anii ’80, și nici publicul nu a intrat complet în alertă față de acest pericol din mijlocul pământenilor până când Whitley Strieber nu a publicat *Comuniunea,* povestea bizară despre amintirea lui (sub hipnoză, desigur) despre felul cum a fost răpit de către „vizitatori" într-o zonă rurală din nordul statului New York, în decembrie 1985. Ademenit afară din casa sa de la țară, în care dormeau soția și fiul, a fost ridicat în aer, ca prin vis, pe „un pat negru de metal" și dus într-o cameră rotundă, murdară, care mirosea urât, a mucegai. Extratereștrii (care miroseau a scorțișoară și carton) erau de patru feluri - primul: ca niște roboți; al doilea: niște ființe scunde și îndesate, acoperiți din cap până în picioare cu un costum albastru; al treilea: ființe delicate cu ochi negri, hipnotici și de formă oblică, cu o gură și un nas atrofiate, aproape inexistente; al patrulea: de asemenea, niște ființe pleșuve și mici de statură, dar cu ochi negri, rotunzi, ca niște nasturi. Sub supravegherea unei femei din cea de-a treia categorie, cu o piele galben-maronie, ce avea un aer de înțelepciune străveche, Strieber a fost supus unui control medical de rutină, care, în cazul lui, însemna sodomia cu ajutorul unui proc-toscop gradat. în urma acestei experiențe interesante, el s-a trezit complet dezbrăcat pe canapeaua din sufrageria casei sale, a urcat scările în dormitor, s-a spălat pe dinți și s-a culcat - și doar mai târziu, datorită atacurilor de panică ce-i schilodeau viața, a apelat la inevitabila metodă a hipnotizării.

Cartea lui a devenit best-seller nu doar datorită măiestriei narative (Strieber fiind un scriitor profesionist de - ia ghiciți? - romane de groază), ci datorită ideilor lui privind „extratereștrii" care i-au spus că această lume „este o școală" și că ei „reciclează suflete". Dând de înțeles că ei sunt fizic reali și totodată sălășluiesc, într-un fel, în subconștientul oamenilor, Strieber a

ajuns la concluzia că extratereștrii pot intra în mintea umană, ne pot influența percepția și chiar extrage sufletul din trup. Probabil, medita el, ei caută să ne transforme; sau poate, prin intermediul lor, noi căutăm se ne transformăm pe noi înșine. Cât îl privește pe Whitley, a suferit un șoc când și-a dat scama că astfel de evenimente i se întâmplau din copilărie și că teama lui îi provocase starea de amnezie, evenimentele rămânând ascunse în spatele unui „paravan de amintiri" - până când hipnoza a provocat deblocarea.

A fost Strieber un șarlatan? Era oare toată vorbăria lui despre subconștient o mărturisire indirectă a faptului că, la un nivel sau altul, era stingherit știind că inventase totul? Sau se ascundeau *cu adevărat* extratereștri în subconștientul lui? Dacă el are dreptate și *noi* suntem extratereștri, păcălindu-ne singuri? O întrebare complicată. Oricum, până în anii ’90, mii de persoane au declarat că au fost subiectul unor astfel de întâlniri și milioane de oameni i-au crezut necondiționat. Totuși, privind problema dintr-o perspectivă mai rezervată, scepticii consideră că majoritatea cazurilor relatate indică paranoia, invenții exagerate și fraude țipătoare. Cât privește „confirmarea" evenimentelor prin intermediul hipnozei, apar aceleași probleme ca în cazul folosirii acestei terapii pentru a verifica adevărul amintirilor din vieți anterioare: la fel de des, „amintirile" nu sunt nici pe departe amintiri *(vezi* Sindromul memoriei false). în plus, după cum avertiza Martin Ome (profesor de psihiatrie de la Universitatea din Pennsylvania), „dacă hipnotizatorul are anumite păreri despre ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, devine extraordinar de dificil pentru el să evite să influențeze, din neatenție, amintirile pacientului"[3] - aceasta înseamnă că, în final, persoana hipnotizată „își amintește" orice hipnotizatorul, deliberat sau nu, îi sugerează.

în legătură cu tipul de personalitate caracteristic „răpiților", studiile indică o tendință către inteligență ridicată, imaginație bogată, respect scăzut de sine, imaturitate emoțională, confuzie privind identitatea sexuală, egocentrism și paranoia. Trecând în revistă întregul fenomen în cartea sa *Alb închis* (1994), autorul Jim Schnabel trage concluzia că experiențele ce implică răpirea sunt declanșate în diverse moduri - prin stres, prin dorința de fi în centrul atenției, prin medicamente halucinogene sau transă hipnotică. Evidențiind modul în care oamenii pot produce informații pe care nu și le amintesc să le

fi primit, el aduce ca exemplificare cazul doctorilor terapeuți de sex feminin care, tratând veteranii de război din Vietnam, ajung ele însele să trăiască experiența unor amintiri despre propriile lor „experiențe pe câmpul de luptă". El mai menționează și o teorie înaintată de doctorul Julian Jaynes de la Princeton care, în *Originea conștiinței din declinul mintii bicamerale* (1976), afirma că, până de curând, introspecția, evaluarea și luarea de decizii aveau loc la nivelul subconștientului de către emisfera dreaptă a creierului, care pe atunci dădea comenzi, sub forma unor voci sau viziuni - halucinații lobului stâng ascultător. Astfel de voci sau viziuni erau odinioară interpretate ca aparținând zeilor - prin urmare, (conform teoriei) „extratereștrii" care „răpesc" există, practic: în lobul drept al creierelor noastre. Ei fac parte din subconștientul nostru! O teorie simplă și precisă, deși nu a fost dovedită și probabil nu va fi niciodată; dar cine știe, poate Strieber are dreptate și „răpiții" nu doar se păcălesc dar se și *răpesc* singuri![4]

1. Comuniunea, Whitley Strieber, Arrow Books, Londra, 1988, p. 95. 2. *Dimensiuni,* Jacques Vallee, Sphere Books, Londra, 1990, pp. 139-140. 3. Citat în „Extratereștrii mi-au furat virginitatea**, Anthony Clare,

Sunday Times-rubrica de cultură, 6 martie 1994, trecând în revistă: 4. *Alb închis: extratereștri, răpiri și obsesia OZN,* Jim Schnabel, Hamilton,

Londra, 1994.

RĂZBOAIE (*Vezi* FARSE DE RĂZBOI)

REAVIS, James Addison (18407—1908)

{FRAUDĂ, IMPOSTORI)

Regina Victoria nu a fost deloc amuzată când, în ianuarie 1895, a aflat că Don Jayme de Peralta-y-Cordoba, baron de Arizonac și Caballero de los Colorados, petrecuse șase ani în-tr-o închisoare din Santa Fe pentru simple escrocherii. Trecuseră doar câțiva ani de când ea - alături de Kaizerul Germaniei, regele Spaniei, Papa, ducele de Orleans și alte personalități notabile ale Europei - îl primise la curtea sa pe ilustrul gentleman împreună

cu frumoasa lui soție, Carmclita. De fapt, după cum afla acum, „Don Jayme“ era în realitate James Addison Reavis, un escroc din sudul Americii, care avea doar două talente - era priceput să pretindă că este altcineva și putea falsifica perfect scrisul de mână al altor persoane.

Alăturându-se armatei confederate în timpul războiului civil, își pusese în practică acest ultim talent cu multă modestie, falsificând semnătura comandantului său de regiment pentru a obține permisii pentru el însuși, dar și pentru camarazii săi. După război, se angajează în domeniul afacerilor imobiliare în St. Louis, când ajută un client să intre în stăpânirea unei bucăți de pământ asupra căreia deținea un document contestabil, falsificând un act prin care fostul proprietar renunța la dreptul său de proprietar. Mergând spre vest, la sfârșitul anilor 1860 ajunge în Santa Fe, New Mexico. Aici dă peste biroul guvernamental de investigație a revendicării drepturilor de proprietate funciară aflate sub denumirea de „Achiziția Gadsden“ -un tratat încheiat în 1846 la sfârșitul războiului dintre SUA și Mexic. Implicând anexarea de către Uniune a sudului Arizonei și a unei părți din New Mexico, prin tratat se cerea ca Statele Unite să recunoască toate actele spaniole vechi care reprezentau titluri de proprietate asupra pământului din aceste teritorii.

Angajându-se ca funcționar la departamentul de arhivare al acestui birou, Reavis a inventat, de această dată, una dintre cele mai îndrăznețe escrocherii în domeniul imobiliar din toate timpurile. Era nevoie de o răbdare de fier. Trebuia să învețe nu numai spaniola literară, ci și termenii juridici ai limbii spaniole din secolul al XVIII-lea. A trebuit să fabrice penițe de scris, să facă rost de pergamente vechi și să prepare cerneluri. A trebuit să studieze documente prin care curtea regală spaniolă își recompensase servitorii. Acestea, întocmite de către avocați care nu ajunseseră nici măcar în apropierea Lumii Noi, dădeau informații geografice vagi - ceea ce lui îi convenea de minune.

Alegându-și „pământul" cu mare grijă, prima dată l-a inventat pe cesionarul inițial. La mijlocul secolului al XVIII-lea, regele Ferdinand al Vl-lea îi oferise lui Don Miguel de Peralta o suprafață vastă de pământ în Arizona. Don Miguel era Gentleman al Dormitorului regelui, cavaler al mai multor ordine, fiul lui Don Jose Gaston Gomez de Sylva y Montux de Oca de la

Cerda y de Caullo de Peralta de los Falces de la Vega. înregistrând cesiunea în documente strălucitor falsificate, Reavis a inventat și întâmplări din viața întregii familii Peralta, într-o manieră asemănătoare.

S-a pregătit șapte ani de zile. Renunțând la slujba din Santa Fe la începutul anilor 1870, cu banii obținuți din mici falsuri a călătorit prin Mexic, Portugalia și Spania, vizitând birouri de arhivă, biserici și birouri guvernamentale. Atrăgător și cu aspect de intelectual, cu o voce blândă și maniere excelente, și-a câștigat accesul la arhivele pe care dorea să le consulte, să le fure, falsifice sau schimbe. Astăzi punând la cale un mic fals, mâine făcând să dispară un document original, a etalat o grămadă de tertipuri și o răbdare de invidiat. După alți șapte ani de călătorii, toate documentele necesare erau la locul lor - și Reavis, alias Don Jayme, era pregătit să-și revendice cele aproximativ unsprezece milioane de acri de pământ, aflate în statul Arizona, după cum îi era dreptul și după cum i se garanta prin „Achiziția Gadsden".

Căutându-și un complice, l-a găsit pe George Willing, un fost doctor desfrânat, care a semnat declarații conform cărora cumpărase doar pentru 1000 de dolari actul de cesiune a tuturor terenurilor Peralta de la un mexican sărac, Miguel Peralta, descendent al lui Don Miguel, și că el, dr. Willing, îi revân-duse actul de cesiune lui Reavis pentru 30.000 de dolari. Dacă Reavis i-a plătit ceva sau nu, ori dacă doar i-a promis o parte din profitul ce avea să-1 câștige în urma fraudei, nu se știe: oricum, în 1881 Willing a fost găsit - convenabil pentru James -mort în casa lui dărăpănată din Prescott, Arizona. Oare l-a ucis Reavis? Mai degrabă, Willing băuse în neștire până a murit. Aflând de dispariția doctorului, Reavis a cunoscut-o pe văduva acestuia, care la început i-a cerut jumătate din viitorul profit, dar în cele din urmă a fost de acord cu 30.000 de dolari - așa-zisa sumă în schimbul căreia Willing vânduse actul de cesiune Peralta. Desigur, banii nu existau - încă.

în 1883, Reavis și-a revendicat, în final, dreptul. Trecuseră paisprezece ani. Copii autentice ale tuturor documentelor relevante au fost depuse la Inspectoratul General al SUA pentru a dovedi că el este proprietarul legal a peste 27.000 m^2 din pământurile Arizonei, inclusiv capitala statului, Phoenix. Nu era deloc exagerat. Urma să vândă guvernului dreptul său de

proprietate doar pentru 50 de milioane de dolari, dar avea să ia în considerație și oferte particulare de la cei care, din neatenție, ar fi „trecut" pe pământul „lui" și care erau pregătiți să cumpere de la el documentele de cesiune.

Locuitorii din Arizona și în special din Phoenix erau năuciți. Revendicarea drepturilor sale încă nefiind recunoscută, Reavis s-a mutat la cel mai bun hotel din Phoenix, punând afișe în tot orașul, prin care îi anunța pe cei care ocupau teren în zonele revendicate că ar fi mai bine să ia legătura cu el, altfel vor risca să piardă tot ceea ce aveau. Mișcarea lui a fost prematură, dar avea nevoie de bani lichizi. în curând însă, îi primi. Pentru că avocații declaraseră pretențiile lui valide din punct de vedere legal, compania de cale ferată Sothem Pacific a scos din seiful său 50.000 de dolari, iar compania de minerit Silver King Minig - 25.000 de dolari, ca să își poată continua activitatea pe terenul „lui".

Deși s-a grăbit să-i plătească văduvei doctorului Willing cei 30.000 de dolari, Reavis era conștient că aceasta încă mai putea nărui planul. El avea nevoie de o „moștenitoare a familiei Peralta“, care să aducă mai multe argumente în favoarea pretențiilor ridicate. Cu răbdarea ce-1 caracteriza, a căutat îndelung o orfană mexicană sau spaniolă care să nu-și cunoască deloc originea. A găsit-o atunci pe Carmelita, o metisă de paisprezece ani, servitoare a unui fermier pe nume John Slaughter din munții Arizonei de est. înarmat cu documente, bani gheață și arborele genealogic, el i-a dovedit lui Slaughter că această tânără, ce nu avea măcar o pereche de încălțări, era, de fapt, ultimul descendent în viață al familiei Peralta, așadar moștenitoare a pământurilor primite de înaintașii ei de la guvern. Da, Reavis era deținătorul legal al averii, dar se simțea obligat să împartă totul cu această fată, să devină tutorele ei și, la timpul cuvenit, să se căsătorească cu ea. Cu buzunarul atârnând sub greutatea monedelor, domnul Slaughter nu a ridicat nici o obiecție, bucuros să scape de slujnică. Era oricum ușor să găsească o înlocuitoare.

în California, Reavis a devenit tutorele ei legal, apoi le-a rugat pe măicuțele de la o mănăstire să se ocupe de educația fetei în conformitate cu rangul social pe care avea să-1 dețină în viitor. Cu o nouă garderobă și stimulată de călătoriile prin America, Carmelia a înflorit. Se pare că Reavis chiar s-a

îndrăgostit de ea. Oricum, imediat ce a împlinit șaisprezece ani, a devenit soția lui Reavis. în cadrul ceremoniei din Phoenix, Carmelita primi numele de Sofia Loreta Micaela („nume tradiționale din neamul Peralta“) în timp ce Reavis adoptase și el un nou stil, ca și o nouă titulatură: „baron de Arizonac, Ca-ballero de los Colorados“. între timp, banii curgeau cu găleata. Armate de avocați studiau sau contestau revendicarea lui, iar companii și mici fermieri continuau să plătească arendele sau contravaloarea actelor de cesiune, în timp ce oamenii de afaceri se întreceau pentru a-1 convinge pe „baronul roșu“ să investească în proiectele lor. Cu un venit de 300.000 de dolari pe an și cu doi fii gemeni dăruiți de Carmelita-Sofia, în 1890 pornește în marele său tur al Europei.

Călătorind într-o trăsură trasă de patru cai, Carmclita și Don Jayme, împreună cu cei doi gemeni (îmbrăcați în catifea purpurie) au creat o adevărată senzație în capitalele europene. La Madrid, gemenii s-au jucat cu Alfonso, infantele Spaniei. Viața era darnică - chiar foarte darnică! Până în acest moment, Reavis deținea un palat în Mexico City, o vilă în Washington și un conac în St. Louis. Iahturile de lux și trenurile personale îl plimbau dintr-o parte în alta. în cele din urmă, obținuse tot ce visase.

între timp însă, la Florcnce, Arizona, scepticul jurnalist Tom Weedon investiga de ani de zile revendicarea lui Reavis - încă nesoluționată - prin intermediul mai multor articole în care îi îndemna pc cititorii lui să nu renunțe la drepturile lor de proprietate funciară. Homer H. McNeil de la ziarul *Gazctte* din Phoenix s-a alăturat colegului său de breaslă în această campanie și, când a devenit cunoscut faptul că McNeil însuși cumpărase actul de cesiune, imediat și-a retras oferta, implorându-i pe cititorii lui să înțeleagă că, la rândul lui, se număra printre cei păcăliți. Aceasta se întâmpla în 1884. McNeil și Weedon au continuat lupta, sprijinindu-i pe cetățenii locali hotărâți să-i reziste lui Reavis. Chiar și în acest caz, McNeil și-a pierdut credibilitatea pentru totdeauna. Reavis mergea mai departe, vesel, pe drumul său. De-abia în 1890 inspectorul-general Royal A. Johnson a completat raportul final. Punând la îndoială autenticitatea documentelor Peralta și evidențiind mai multe necon-cordanțe istorice, el a sfătuit guvernul american să-i respingă cererea de intrare în posesia pământurilor. Nu s-a luat nici o măsură timp de un an, după care, o dată cu înființarea Tribunalului American pentru Revendicarea Terenurilor prin Cesiune

Privată, Reavis a fost supus unei noi anchete, mult mai riguroasă. La urma urmei, o treime din aceste revendicări din America îi aparțineau doar „baronului de Arizonac". Mallet Prevost, lingvist și istoric, a fost numit investigatorul acestui caz, dovedindu-se la fel de stăruitor și metodic ca și Reavis.

Verificând documentele depuse, el a descoperit că unele aveau primele pagini autentice, dar următoarele erau scrise pe pergamente de origine mai recentă și cu cerneală obținută din sânger. Pe când, cerneala paginilor originale conținea fier. Prevost a mers apoi pe urma lui Reavis din Arizona și California în Mexic, Portugalia și Spania. în biserica din San Beman-dino, California, unde se presupunea că se născuse Carmelita, a descoperit că în registrul de nașteri Reavis inserase o pagină întreagă, în care înscrisese nașterea soției lui. Hârtia și cerneala folosite în registru se potriveau perfect cu originalul. Dar Reavis fusese neglijent. Evidența ținută în particular de către preotul local nega existența acestei nașteri. Meționa doar un alt copil, ale cărui date lipseau din pagina falsificată.

Așadar, Prevost l-a demascat pe Reavis, chiar în timp ce acesta din urmă continua să cheltuiască bani cu nemiluita. Probabil că a suferit un șoc când, după toți anii de atentă și obsedantă pregătire, legea l-a prins din urmă. Arestat și judecat în Santa Fe în ianuarie 1895, a rămas atât de sărac încât nu-și putea permite nici măcar un avocat. Carmelia l-a privit năucită din public în sala de tribunal, pentru că nimeni nu a dorit să o supună acuzării: fusese păcălită tot timpul de soțul ei, trecut acum de 55 de ani. Reavis și-a petrecut următorii șase ani în penitenciarul din Santa Fe. După ce a divorțat, Carmelita s-a mutat la Denver: de atunci nu se mai știe nimic de ea. Unul din cei doi gemeni a luptat cu distincție în primul război mondial, dar asta a fost tot ce s-a mai auzit despre familia lor. Cât îl privește pe deținutul cu numărul 964-A, la eliberare, s-a întors în Phoenix, unde un timp bibliotecarul de la Capitoliul de Stat îl observa răsfoind paginile edițiilor mai vechi de ziare - până când, într-o zi, „baronul roșu" nu s-a mai întors la bibilotecă.[1]

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 82-89.

RECLAMANTUL DIN TICHBORNE *(IMPOSTORI)*

în ianuarie 1867, într-o cameră întunecată a unui hotel din Paris, Henriette Felicite, văduva moștenitoare Lady Tichbome, bunica singurului copil ce stăpânea proprietatea Hampshire, din Anglia - aparținând familiei încă din secolul al Xl-lea -era disperată să creadă că bărbatul din fața ei este fiul său de mult pierdut. Viața ei fusese una nefericită, umbrită de tragedie.

In urmă cu patruzeci de ani se căsătorise cu James, fratele celui de-al zecelea baronet. Locuind în Paris, cei doi au dat naștere la patru copii - Roger în 1829, apoi două fiice care muriseră încă din copilărie, și Alfred, care murise recent la vârsta de douăzeci și șapte de ani. Roger, emoțional și încăpățânat, fusese mereu preferatul ei. Henriette îl iubea nebunește, atât de obsesiv încât în 1845 soțul ei, cu pretextul unei înmormântări în familie la care avea obligația să participe, plecase cu Roger în Anglia, după care l-a trimis la Stonyhurst, faimoasa școala catolică cu internat. După patru ani de zile, James îi asigurase un post în cadrul gărzii Al Șaselea Dragon. Totul a decurs foarte bine până în 1852, când tânărul bărbat s-a îndrăgostit de Katherine Doughty, verișoara sa primară de optsprezece ani. Tatăl acesteia, Sir Edward Doughty, al unsprezecelea baronet de Tichborne, le ordonase celor doi tineri să nu se mai vadă deloc timp de trei ani. Dacă după această despărțire tot mai doreau să se căsătorească, atunci va apela la Biserică, pentru a se lua o hotărâre în privința lor. Demisionând din postul său, Roger îi trimisese verișoarei lui o scrisoare prin intermediul unui prieten, Vincent Gosport, după care plecă, pe mare, în America de Sud. De la Rio de Janeiro pomi spre New York pe un mic vas comercial britanic, cu numele *Bella.* Pierdută în apele oceanului, singurele rămășițe ale navei găsite vreodată au constat în jurnalul de bord, pescuit la o distanță de aproximativ 16 km de țărm. Declarat mort în 1855, Roger avea să fie urmat, în curând, de tatăl și fratele său. Rămasă acum singură, Henriette a refuzat să creadă că iubitul ei fiu trecuse în neființă. Agățându-se de ultimul fir de ață, a publicat anunțuri în ziarele din America de Sud și Australia... și, în final, îl întâlnise pe cel care pretindea că este Roger!

De fapt, numele lui era Arthur Orton (1834-1898), cunoscut și ca Thomas Castro, un trândav din cartierul de est al Londrei,

care ajunsese să lucreze într-o măcelărie din Wagga Wagga, din mijlocul Australiei. în această localitate rurală extrem de retrasă, văzuse anunțul

Henriettei. Deși aproape analfabet, îi scrisese afirmând că el este Roger. Răspunsul „marnei[14] îl încurajase atât de mult, încât în 1866, reușind să strângă aproape 20.000 de lire sterline pe baza marilor „speranțe[44] - perspective de moștenire - a pornit cu vaporul, împreună cu soția și fiica sa aflată încă în pruncie, spre Anglia și s-a aventurat în Hampshire pentru a-și confirma revendicarea. Dar aici nimeni nu l-a crezut. „Dacă sunteți într-adevăr Sir Roger, atunci v-ați schimbat dintr-un cal de curse într-un cal de căruță![44] îl luă peste picior fierarul satului, evidențiind că Sir Roger, cântărind mai puțin de 57 kg, avea o față lungă, palidă și păr drept, brunet. Orton, care avea păr ondulat și o față mare, rotundă, cântărea 153 kg.

Totuși, acum, la prima lor întâlnire în întunericul camerei de hotel (îi spusese că este bolnav), bătrână doamnă l-a acceptat fără comentarii, în ciuda gafelor „fiului[44] ei și refuzului lui Henri Chatillon, fostul tutore al lui Roger, de a-1 crede. încurajat de alocația anuală de 1000 de lire fixată de Henriette, Arthur a pornit o acțiune legală prin care pretindea moștenirea proprietăților Tichborne. în declarația scrisă sub jurământ, spunea că fusese salvat de pe vasul *Bella* de o altă navă, australiană, cu numele *Osprey.*

Cazul său părea absurd. în afară de faptul că nu semăna deloc cu Roger și cântărea aproape de trei ori mai mult decât acesta, nu putea vorbi în limba franceză și nici nu-și amintea numele prietenilor din copilărie sau ale profesorilor de la Stony-hurst. Chiar și așa, citind tot ce găsea la îndemână despre familia Tichborne și cu mult calm caracteristic unui escroc din naștere, i-a convins pe mulți că *este* bărbatul care pretindea, între cei păcăliți se aflau avocatul de familie, Robert Hopkin, și vechiul prieten al lui Roger, Vincent Gosport - până când acesta l-a întrebat pe Orton ce conținea scrisoarea pe care Roger i-o lăsase ca să o transmită Katherinei. Când Orton a răspuns că nu își duce aminte, Gosport a ajuns la concluzia că în fața lui se află un impostor.

în 1871, la patru ani de zile după audierile preliminare, a început procesul în sine. Deși cazul își pierduse din forță în urma decesului brusc al doamnei Tichburne, Orton a apărut cu peste o sută de martori, inclusiv mulți foști ofițeri din Garda Al Șaselea Dragon. Pe de altă parte, șaptesprezece membri ai familiei Tichbomc și prieteni ai acestora l-au acuzat de fraudă. Printre aceștia se afla și Kathcrine Doughty, acum doamna Joseph Radcliffe, care

păstrase o copie a scrisorii lui Rogcr. în ea, el îi promitea să construiască o capelă dacă vor ajunge vreodată să se căsătorească. Orton nu știa nimic despre acest amănunt.

înfățișările la proces au durat peste 102 zile și i-au costat pe membrii familiei Tichbornc 90.000 de lire sterline. Blcste-mându-sc pentru discursul său neșlcfuit („Aș fi câștigat doar dacă aș fi tăcut naibii din gură“, spunea el mai târziu), Orton a fost acuzat de mărturie falsă, primind 23 de capete de acuzare, procesul său ulterior având o durată de 188 de zile: ccl mai lung proces penal din istoria juridică a Marii Britanii. Găsit vinovat, a fost trimis la închisoare pentru paisprezece ani. Eliberat după zece, a apărut total schimbat și și-a vândut „confesiunea[44] revistei *The People* pentru 3000 de lire sterline, dar a murit în 1898 fără nici un ban, la vârsta de șaizeci și patru de ani.

Cum a reușit să păcălească atât de multe persoane? în cazul doamnei Tichbome este de înțeles, dorința acesteia de a-și regăsi fiul fiind mai puternică decât ccca ce era evident și, fără îndoială, unii dintre „martorii[44] lui au fost mituiți - dar alții, se pare, se mulțumiseră să accepte că, în timp ce se afla în Australia pentru o perioadă de zece ani, suplul Sir Roger se umflase și devenise bărbatul de aproape trei ori mai voluminos și, în plus, nu-și mai amintea absolut nimic din trecut. Unii oameni sunt cu adevărat în stare să creadă absolut orice.

REICHENBACH, Harry (1894-?) *(FESTE)*

Părăsindu-și căminul din Frostbury, Maryland, imediat ce s-a ivit ocazia, pentru a se alătura circurilor ambulante și spectacolelor publice de medicină, acest farsor inventiv avea să învețe, în curând, toate trucurile meseriei. înainte de primul război mondial câștiga bani în cadrul târgurilor, expunând un castron cu apă care conținea „singurul exemplar în viață de pește brazilian invizibil[5]; iar cu ocazia sărbătorilor de Mardi Gras[6] din New Orleans, prezenta gurilor-cască celebrele sale rațe dansatoare. Această prestație avea în rolurile principale trei rațe așezate pe un cadru de sârmă legat de o podea de tinichea și ridicat pe o cutie de marfa uscată. Șmecheria consta în a convinge publicul nedumerit cât de greu este să dresezi rațele, să le înveți arta terpsihoreană[5]; să le determini să dobândească simțul ritmului

și ureche muzicală - moment în care rațele, anterior nepăsătoare, se ridicau pe picioare și începeau să danseze. De ce? Pentru că o asistentă aprinsese fitilul unei lămpi aflată sub podeaua de tinichea. Nefericitele rățuște își ridicau un picior, apoi și pe celălalt, într-o concordanță perfectă, plină de viață, în timp ce un violonist cânta *Turkey in the straw*[7]. „Rațele dansatoare au constituit minunea sărbătorii de Mardi Gras[5], scria el mai târziu. „Ne-au adus peste o mie de dolari în săptămâna respectivă.[51]

în timpul primul război mondial, Reichenbach și-a folosit talentele pentru a demoraliza inamicul. Pretinzând că a proiectat filme mute din tranșeele italiene pe pantele acoperite de zăpadă în beneficiul germanilor aflați în tranșeele opuse, el a mai inventat și o diplomă care să fie aruncată deasupra liniilor dușmane. Această diplomă îl asigura pe orice soldat german care se preda că nu va fi rănit și ca va fi promovat imediat în gradul de ofițer, câștigând astfel rațiile și recompensele corespunzătoare acestui nou statut. Beneficiile era enumerate pe spatele diplomei - atâtea grame de pâine la fiecare masă, atâta came pe săptămână, atâtea variante de legume, atâtea țigări. „Dar dintre toate promisiunile, două s-au dovedit cel mai puternic stimulative în vederea predării: 24 de suluri de hârtie igienică pe zi și un pieptene pentru despăducheat.[442]

După război, Harry a devenit agent publicitar la Hollywood. Studiourile Metro Pictures nu lansaseră încă nici un film când Reichenbach a început campania sa pentru această companie, bazată pe sloganul: „SUNT ÎN STARE SĂ SE MENȚINĂ?[44] Convingând juriul de la expoziția Los Angeles Exposition să acorde studiourilor Metro medalia de aur pentru „cea mai bună producție[44] atunci când filmul în discuție nici măcar nu fusese vizionat, timp de zece ani el a reușit să execute cel mai mare tur de forță din istoria faimosului oraș Tinsel-town. Pentru a-i da avânt carierei prietenului său, Francis X. Bushman, pe atunci relativ necunoscut, actor în Chicago pentru 250 de dolari pe săptămână, Reichenbach l-a adus la New York în ideea semnării unui contract cu Metro Pictures. Aș-teptându-1 pe Bush la gară și conducându-1 apoi la studiouri, la intervale regulate de timp arunca pe stradă pumni întregi de monede. înșfacându-le rapid, copiii au început să îi urmărească, însoțiți îndeaproape și de adulți curioși. Până când Reichenbach și Bushman au ajuns la sediul Metro, mulțimea era enormă. Impresionat de aparenta celebritate a lui Bushman, directorii companiei

cinematografice au semnat cu el un contract de 1000 de dolari pe săptămână.

Poate cea mai cunoscută farsă pusă la cale de Reichenbach este cea în care apare *Dimineață de septembrie,* numele unei picturi de Paul Chabas, artist francez de la începutul secolului al XX-lea. Zugrăvind nudul unei tinere fete aflată la marginea mării, tabloul a fost reprodus în toată lumea și a ajuns în SUA prin 1902, dar nu s-a vândut. Rămas cu sute de copii, un proprietar de magazin din Brooklyn i-a oferit lui Reichenbach 45 de dolari dacă reușea să găsească o piață de desfacere pentru aceste tablouri. Spunându-i negustorului să etaleze în vitrină un astfel de tablou, Reichenbach i-a telefonat lui Anthony

Comstock, directorul Ligii de combatere a moravurilor din New York, și s-a plâns de expunerea publică a acestei picturi indecente. însă Comstock refuză să se implice. Ca urmare, Reichcnbach a plătit un grup de copii care să tragă ocheade insistente la tablou, aparent fascinați, după care s-a dus direct la sediul Ligii și a cerut să fie luate măsuri. Comstock s-a trezit atunci nevoit să meargă personal până la magazinul cu pricina, unde a privit tabloul, simțindu-se considerabil de ofensat.

Proprietarul a refuzat să mute din vitrină desenul, ca urmare Comstock l-a dat în judecată. Bătălia legală ce a urmat a transformat *Dimineață de septembrie* într-o adevărată vedetă. Reproducerile lui s-au vândut ca pâinea caldă și, peste ani de zile, originalul a fost valorificat contra impresionantei sume de 70.000 de dolari.

1. Yapp, *op. cit.,* citând din *Faima fantomei,* Harry Reichenbach, Noel Douglas, Londra, 1932, p. 68.

2. *Ibid.,* p. 246.

1

(Hali?) = golf lung de 6 km, pe malul european al Bosforului, separând orașul Istanbul în cartierele Pera și Galata, la nord și Stambul, la sud.

2

(Comic dc limbaj) în engl. în original: „nu dă înapoi de la nimic".

3

(c. 190- 125 î. Hr.) învățat grec. Cel mai mare astronom al antichității. A

4

Jainism = religie și școală filozofică indiană, opusă brahmanismului, întemeiată în secolul al Vl-lea î. Hr. de ascetul legendar Vardhamana (Mahavira), supranumit Jinna (învingătorul).

5

♦* Terpsihora (în mitologia greacă) = muza dansului și cântecului coral.

6

Ultima zi înainte dc postul Paștelui.

7

„Curcanul din fan“. Unul din primele cântece ale menestrelilor americani. Era acompaniat de o scripcă și foarte popular pe vremea celui de-al șaptelea președinte al SUA, Andrew Jackson (1829-1837).

REIS, Arthur Virgilio Alves (*Vezi* FALSIFICATORI)

RICE, Boyd (contemporan) *(FESTE)*

Acest pișicher american este autorul poveștii suprarealiste despre ceea ce s-a întâmplat când, aflat în raionul de came al unui supermarket din San Diego, a început să vadă tot felul de obiecte bizare, precum râturi de porc, capete jupuite de oi și altele, fără a putea înțelege rostul culinar al acestora. După care, a întreprins mici experimente în care afișa capetele de oaie în spectacole de stradă, dorind să atragă atenția trecătorilor. La un sfârșit de săptămână, după ce defilase cu un astfel de articol plin de sânge în mijlocul unei demonstrații pentru dreptul la avort, a șofat până în centrul orașului, unde o mulțime de oameni blocase strada. Amintindu-și că Betty Ford, soția președintelui american, se afla în oraș pentru a vizita Centrul Pensionarilor, a coborât din mașină pentru a înțelege exact ce se întâmplă. Văzând că un șir de oameni (mulți dintre ei purtând pe brațe buchete de flori) se formase în dreptul unei uși din spatele clădirii din care doamna Ford avea să apară și să treacă prin cordonul de lume format, s-a hotărât să-i ofere acesteia capul de oaie. Făcându-și cu greu loc prin mulțime, a descoperit că articolul său era atât de util pentru a-și face drum, încât ajunse, în scurt timp, în față. Doamna Ford se afla la mai puțin de 1 metru și jumătate de el, când un bărbat din Serviciile Secrete i-a apărut în față, întrebându-1:

— Ce este acest lucru?

— Este capul jupuit al unei oi, a spus Rice.

— Și ce intenționezi să faci cu el?

— Voiam să i-1 ofer Primei Doamne.

— Vă rog să fiți amabil și să mă urmați, a spus agentul - și astfel, Rice s-a trezit, în scurt timp, cu cătușe la mâini, într-o mașină a poliției, foile sale volante fiind studiate de către doi polițiști.

— *Ooauu,* a exclamat unul dintre cei doi, tipul ăsta distribuie informații despre sinuciderea în masă. Se pare că am pus mâna pe un *adevărat nebun*

de data asta! După care l-au percheziționat de arme, moment în care un bărbat din mulțime a strigat:

— Avea un cuțit! L-am văzut mai devreme cu un cuțit!

— Poftim? a spus Rice. N-am avut nici un cuțit.

— L-am văzut! insista bărbatul respectiv. Avea un cuțit!

Doamna Ford plecând deja, mulțimea șerpuia în junii mașinii de poliție, reporterii făceau fotografii și bătrânele mignone cu aparate de fotografiat vociferau:

— Tipul ăsta e nebun! O să-1 închidă după gratii!

în autovehicul, unul dintre polițiști îl amenință pe Rice:

— Dacă te mai prind vreodată în orașul *meu* făcând așa ceva, te nenorocesc. O să fac treaba mare pe tine!

La secție, polițiștii s-au strâns la un loc, făcând afirmații de genul: „Ne gândim să nu-1 închidem pe tipul ăsta, doar să-1 ducem în mijlocul deșertului, să-I legăm bine și să-1 lăsăm acolo trei sau patru zile, ca să aibă timp să se gândească la ce-a făcut." Privind cu dezgust capul de oaie în timp ce-1 scoteau din mașină, sticleții l-au fotografiat și în prim-plan. Un ofițer îi spune lui Rice care rămăsese, în continuare, încătușat: „Acum ar fi bine să nu stai la mai mult de un metru în urma mea, pentru că dacă te îndepărtezi prea mult, aș putea fi nevoit să *te împușc\“* Râzând, a început să se miște haotic, când grăbind ritmul, când încetinindu-1, apoi brusc - luând-o în altă direcție, venin-du-i foarte greu lui Rice să se mențină pe călcâie.

— Tipul ăsta crede că *eu* sunt ăla nebun, se gândi Rice, dar *el* e complet psihopat!

L-au obligat să stea în secția de poliție atât de mult timp, încât începuse să se sperie, dându-și seama că, dacă le-ar fi spus că toată parada cu capul de oaie era doar de *amuzament,* probabil l-ar fi aruncat într-un spital de bolnavi

mintal. Nu putea declara, pur și simplu: am făcut-o pentru că era *amuzant.* S-a hotărât să invoce varianta conform căreia este un activist vegetarian.

A fost supus interogatoriilor toată ziua. Cineva îi trimisese președintelui, prin poștă, din San Diego, scrisori de amenințare, astfel încât l-au pus să scrie de mână fraze precum „Gerald Ford, președintele Statelor Unite" de mult prea multe ori. L-au întrebat dacă îl urăște pe președinte.

— Nu, a răspuns Rice. îmi place Gerry Ford - cred că e un timp simpatic.

înainte de a-1 elibera, un ofițer îl amenință: „Ascultă, ai noroc că de cazul tău se ocupă Serviciile Secrete; dacă eram *eu* la comandă, te-aș fi aruncat în institutul de boli mintale pentru vreo șase luni de observație medicală, și dacă acum nu ești nebun - ceea ce eu cred totuși că ești - până ai ieși de acolo, cu siguranță *ai deveni* unul.“ Adăugă: „Putem oricând să-ți aruncăm ceva în spinare - am putea chiar să te urmărim 24 de ore din 24 și am strânge destule dovezi ca să te băgăm la zdup."

Dar știți care e ironia? Cu o săptămână în urmă, Rice plasase alt cap de oaie pe un piedestal dintr-o piață din centrul orașului, în jurul acestuia s-a strâns multă lume, holbându-se cu o fascinație bolnavă. Observând câțiva bărbați hippy lângă cabinele de telefon public, lui Rice i-a venit o idee. Luând numărul unuia dintre telefoane, s-a dus într-o cabină telefonică de vizavi de piață și a format. Cineva a răspuns.

— Hei! a șoptit Rice. Ăsta e cumva acesta telefonul din Hor-ton Piaza?

— Păi..., da, este, a răspuns vocea de dincolo de piața publică.

— Ascultă, este ceva *cu adevărat important,* a spus Rice. Uită-te în jur. Observi ceea ce pare să fie capul jupuit al unei oi, pe un piedestal?

— Mda, văd.

— Ascultă, omule, este *cu adevărat important.* înăuntrul capului se află cocaină pură în valoare de 10.000 de dolari. Trebuia să ridic marfa, dar nu mă pot da jos și nu vreau să cadă în mâinile *lui.* Dacă tu poți să ici capul și să pleci cu el, marfa îți aparține.

— Nu mai spune!

Din cabina sa, Rice putea vedea cum bărbatul cu care vorbise se uită de jur împrejur, apoi închide telefonul. îndreptân-du-se, pe furiș, până la piedestal, apucă iute capul de oaie și o ia la fugă pe o stradă lăturalnică. Acum, în timp ce era interogat privitor la incidentul Betty Ford, sticleții încearcă să-1 descoasă: „Șeful poliției este îngrijorat în special de acest incident, deoarece, de curând, cineva a trecut cu mașina pe lângă parcarea poliției și a aruncat un cap de oaie *exact ca acesta* între mașinile noastre. Știi ceva, *indiferent ce,* despre acest lucru?

Rice nu a îndrăznit să râdă.

— Nu, a răspuns, nu are *absolut* nici o legătură cu mine. Nu știu *cine* ar fi putut face așa ceva; este *cu adevărat ciudat.*

Poți s-o mai spui o dată...[1]

1. Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* pp. 18-20 (interviu realizat de editori cu Boyd Rice).

RICHARD AL IH-EA (1452-1485) *(FARSE ISTORICE)*

Richard Nixon nu a fost singurul „șmecher" din istorie - cel puțin, dacă ar fi să credem în propaganda dinastiei Tudor și în existența lui Shakespeare. în 1485, un mișel disperat, înconjurat de inamici, a strigat: „Un cal! Un cal! Regatul meu pentru un cal!“ Dar era prea târziu. A fost ucis. Coroana lui, aruncată într-un tufiș, a fost găsită așezată cu venerație pe capul cuceritorului. Astfel a murit „Dick cocoșatul[44], alias Richard al III-lea, ghebosul intrigant care omorâse doi copii nevinovați („prinții din Turn[44]) pentru a pune mâna pe coroană. Acum, ga-lezul Henric Tudor era rege - regele Hcnric al Vll-lea. O eră nouă, glorioasă avea să înceapă, culminând cu domnia nepoatei sale, Elisabeta.

Binele ieșise învingător. Răul fusese biruit.

.. .Hmm. Nu chiar! Richard a căzut victima uncia dintre cele mai murdare - și mai pline de succes - campanii postume puse vreodată la cale. De ce?

Pentru că Henric nu avea, de fapt, nici un drept asupra tronului. Războiul Rozelor sc desfăşura cu violenţă de ani de zile; toată Anglia era agitată şi Henric pusese stăpânire pe ceva ce nu-i aparţinea. Dar cum să-şi justifice actul şi să-şi asigure ceea ce capturase? Cum să-i covingă pe englezi că un nativ din Ţara Galilor este conducătorul lor legitim?

Pentru început, creându-i predecesorului său o imagine cât mai defavorabilă.

De aici, „Dick cocoşatul[44], ghebosul şi criminalul!

Nu există nici o dovadă că Richard a meritat vreunul din cele două invective. Dimpotrivă, se pare că el a fost un rege ascuţit la minte şi capabil. Dar membrii dinastiei Tudor, ajutaţi mai târziu şi de talentul dramatic al lui Shakespeare, au reuşit să-şi pună în aplicare planul. Noroiul cu care au aruncat atunci mai există şi astăzi. Unii istorici şi scriitori (precum Josephine Tey în romanul ei, *Fiica timpului)* au încercat să-1 reabiliteze pe Richard - dar, ca de obicei, „istoria este minciuna cu care toată lumea cade de acord[44]. în credinţa populară, Richard va rămâne mereu un cocoşat îmbrăcat în negru şi cu suflet rău, care se strecoară în Turn pentru a sufoca doi copii frumoşi, înainte de a muri ca un laş în mijlocul unei bătălii, învins fiind de eroul Henric...

RILEY, Philip (1946-) ***(ESCROCI)***

Philip Riley, în vârstă dc douăzeci şi nouă de ani, fost proprietar al unui club din Berkshire, nu s-a prezentat ca atare atunci când l-a abordat pe părintele Francis Garlick, de la o parohie din Reading, Anglia. Dându-se drept un agent dc scamă al Serviciilor Secrete britanice, trimis acolo în cadrul misiunii sale împotriva comunsimului, el l-a pus pe preotul romano-catolic să-i păstreze secretul şi l-a păgubit fraudulos de 2000 de lire sterline, înainte ca impostura lui să fie descoperită. Con-vingându-1 pe preotul încrezător să ţină slujbe religioase pentru pomenirea unor aşa-zis agenţi ucişi în misiune, o dată chiar s-a întors la casa parohială cu răni - false - provocate de pistol. Altă dată, pretextând că acoperirea îi fusese distrusă, i-a spus lui Garlick că îl pândeşte un pericol de moarte, deci trebuie să părăsească, de urgenţă, Anglia. Că i se ordonase să meargă în Spania şi că,

datorită implicării preotului, trebuie să fie însoțit și de acesta. Părintele Garlick i-a oferit lui Riley, soției lui și celor doi copii suma de 1000 de lire pentru a se bucura de două săptămâni de vacanță în Spania. Preotul i-a însoțit. Cu altă ocazie, părintele a pus la bătaie 350 de lire sterline pentru a elibera un agent din închisoare. Ușor de înțeles, Garlick a suferit o cădere nervoasă când a aflat cum fusese păcălit. Condamnat de tribunalul regal din ‚Reading, la data de 20 martie 1975, pentru obținerea de bani prin înșelăciune, răsplata lui Riley a constat în cazare și masă gratuite, timp de doi ani, în instituția de maximă siguranță a Maiestății sale![1]

1. McCormick, *op. cit.,* pp. 206-7.

RODERICK, Ignatz (*Vezi* FALSIFICĂRI DE FOSILE)

ROSENFELD, Hans (*Vezi* FARSE DESPRE SFÂRȘITUL

LUME)

ROY, William (1911-) ***(FARSE ÎN PARANORMAL)***

„Nu lăsați pe nimeni să vă spună, fără a gândi: «Roy niciodată nu m-ar fi implicat pe *mine* în chestia aceea»“, scria talentatul și spiritualul farsor William Roy în cadrul mărturisirii sale, „deoarece i-am înșelat pe cei mai suspuși, ca și pe cei mai umili. Când mă gândesc la cei mari pe care i-am tras pe sfoară, mă simt puțin ca un vânător de elită când își privește trofeele/*

Născut William George Holroyd, mai târziu cunoscut sub numele de William Plowright, acest desfrânat, fost inginer în telefonie a devenit, în timpul celui de-al doilea război mondial, mediul William Roy. Având la dispoziție mii de îndoliați dornici să comunice cu cei răposați, a obținut în curând un succes strălucitor în noua sa carieră. SPIRITELE AU VORBIT CHIAR ȘI CÂND MEDIUL AVEA GURA PLINĂ CU APĂ, anunța revista *Psychic News în* 1948, explicând că apa vopsită fusese pusă în gura lui Roy de către un anchetator care era la curent cu toate șiretlicurile acestei îndeletniciri; și că apa se afla tot acolo după o ședință de spiritism în cadrul căreia multe spirite și-au făcut auzite vocile.

Roy nu a fost niciodată demascat. Chiar și cu mâinile legate și gura acoperită de bandă adezivă, „vocile spiritelor" ce însuflețeau ședințele mediului tot puteau fi auzite, vorbind nu doar în engleză, ci și în suedeză, spaniolă, franceză, idiș și chiar malaieză. Mii de oameni doar din Marea Britanie erau convinși că, prin Roy, au auzit vocile prietenilor decedați, vorbind despre lucruri pe care nici un străin nu le putea cunoaște.[1]

Totuși, clienții lui nu puteau, pur și simplu, să intre în vila sa din Hampstead, Londra, unde efectua ședințele de spiritism. Era nevoie de programare, Roy limitând fiecare ședință la maximum douăsprezece persoane, fiecare plătând 10 sau 12 lire sterline. Documentându-se în amănunțime asupra trecutului fiecăruia dintre clienții săi - deseori foarte bogați -, Roy îi punea să-și lase hainele și gențile în camera de așteptare înainte de a începe ședința. Monitorizându-le discuțiile, asistenta lui co-trobăia mai târziu prin lucrurile clienților şi îi transmitea lui Roy orice fel de informaţie pe care o descoperea. în această perioadă, cel mai mare triumf al său a fost păcălirea prim-mi-nistrului canadian Mackcnzie King, facându-1 să creadă că vorbise cu spiritul reginei Victoria și cel al prim-ministrului acesteia, William Ewart Gladstone.

Totul a mers ca pe roate până în 1952 când, după o ceartă cu Roy, asistenta sa l-a denunțat redactorului de la *Psychic News,* punându-i acestuia la dispoziție un set complet de aparate electrice pe care Roy le folosea pentru a produce „spiritele". Ele includeau un microfon de fundal conectat la un dispozitiv de ureche purtat de Roy în timpul ședințelor și un difuzor în miniatură care, extins ca un telescop, producea „vocile spiritelor" sau sunete (înregistrate dinainte, produse de Roy sau de asistenta sa) în orice parte a încăperii. Aceste voci se adresau fiecărui client în parte; între timp, mesajele directe de la cei morți veneau de la Roy cu ajutorul unui tub acustic care, vopsit cu o soluție fosforescentă și ținut în sus, părea că plutește în camera întunecată. Lucrând cu „ghiduri spirituale" ce îi includeau pe „Tinka, Indianul Roșu", Roy mai folosea și măști și „ectoplasmă" realizată din muselină unsă cu unt pentru a sugera materializări ale sufletelor trecute în lumea de apoi.

Asistenta și-a retras acuzațiile, dar redactorul de la *Psychic News* a hotărât să-1 trimită pe Roy în judecată pentru fraudă. Moment în care mediul a

întreprins cele necesare pentru a părăsi Anglia și a se refugia în Africa de Sud. Trei ani mai târziu s-a întors la Londra, aranjând noi ședințe de spiritism, astfel încât în august 1955 spiritistul Maurice Barbanell, redactor la jurnalul de spiritism *Two Worlds,* a publicat un avertisment, menționându-1 pe Roy printre cele patru medii „care au fost demascate ca frauduloase, dar care totuși continuă să țină ședințe". Soția lui Roy, Mary Plowright, s-a dus la Barbanell înarmată cu o cravașă, fiind amendată pentru încercarea de a apăra onoarea soțului ei, în timp ce însuși Roy a pornit un proces împotriva lui Barbanell. Acest proces s-a tărăgănat până în februarie 1958 când, brusc, Roy a renunțat la acuzații și și-a luat angajamentul să plătească toate cheltuielile de judecată, după care *Two Worlds* a riscat publicarea întregului dosar. Jurnalul londonez *Sunday Pictorial* a trimis un reporter care să obțină și versiunea lui Roy.

„Desigur, sunt un farsor[14], a spus el pe neașteptate. „La fel ca și multe alte medii. Este adevărat că am păcălit multe femei în cadrul ședințelor, dar nu am făcut nici un rău nimănui/[4] Și, din când în când, încheia o înțelegere profitabilă cu ziarul pentru a-i publica, în cinci ediții, „Mărturisirea șocantă a modului în care William Roy și-a câștigat renumele, prin înșelăciune, ca spiritist." De fapt, nu doar renumele și-1 câștigase prin înșelăciune, ci și averea: contul său bancar era mai gras cu aproape 50.000 de lire sterline, ca rezultat al șarlataniilor sale.

De atunci, acest personaj considerat cel mai talentat dintre impostorii spiritiști a dispărut din viața publică. Poate și-a continuat șarlataniile sub alt nume - deși, în opinia lui, ar fi putut continua să folosească numele de William Roy. „Știu", scria el cu multă siguranță, „că și după această mărturisire aş putea să umplu din nou încăperile cu oameni care își găsesc consolare în credința că sunt un adevărat mediu."

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 134-142.

RUIZ, Roșie *(Vezi* MARATONUL DE LA BRUXELLES)

„Veselia este trăsătura extraordinară a Uniunii Sovietice!" (losif Stalin)

SAINT-GERMAIN, Contele de (17107-1784)

(FARSE ÎN PARANORMAL)

Unii spun că acest aventurier și alchimist misterios din secolul al XVIII-lea încă mai trăiește, ori în came și oase ori într-o formă mai eterică. Oricum, el trăiește în legende, împreună cu ceilalți mari șarlatani contemporani, precum Casanova și Cagliostro. Apărând pentru prima dată în cadrul societății vie-neze în jurul anului 1740, originea sa rămâne un mister. Este posibil să fi fost fiul unui perceptor născut în cca 1710 și să fi învățat arta giuvaiergeriei la curtea șahului Persiei. Un bărbat atrăgător, înconjurat mereu de femei și îmbrăcat totdeauna în negru, el știa cum să facă o impresie bună, purtând diamante pe degete și pietre prețioase în buzunare, în loc de bani. Având reputația de a fi reușit să distileze elixirul vieții, nu mânca niciodată în compania altcuiva, dar lua câte o înghițitură de apă în timp ce alții se îndopau cu bunătățuri. Se spunea, de asemenea, că este un vindecător... și un nemuritor.

Această legendă a început la Paris în cadrul unui dineu dat de contesa von Georgy, soția ambasadorului francez la Veneția în anii 1670. Auzind numele de Saint-Germain, aceasta a declarat că și-l amintește de undeva. Oare tatăl lui fusese la Veneția? Nu, a spus contele, *el* însuși vizitase acest oraș; și își amintea de contesă ca o tânără încântătoare. Dar era imposibil, a răspuns ea, bărbatul pe care îl cunoscuse avea atunci cel puțin patruzeci și cinci de ani.

— Madame, a declarat contele, eu sunt foarte bătrân - după care i-a povestit în detaliu acea întâlnire.

— Sunteți un bărbat extraordinar! a țipat doamna în vârstă. Un diavol!

— Să nu folosim astfel de nume! a exclamat el și, tremurând aparent de groaza ce-1 cuprinsese, părăsi încăperea.

Pentru a menține vie legenda ce se crea în jurul său tot mai rapid, a lăsat să se înțeleagă că, personal, cunoscuse Familia Sfântă: că participase la nunta de la Canaan; și că „am știut mereu că Hristos va sfârși rău[44]. El a fost cel care, la consiliul din Niceea în anul 325 d. Hr. înaintase propunerea de canonizare a Anei, mama Fecioarei Maria. Desigur, el nu pretindea că are vreo misiune spirituală; doar binele omenirii. Poate de aceea a început să lucreze ca spion pentru regele francez Louis al XV-lea.

Mutându-se la Londra în anul 1743, a fost arestat doi ani mai târziu (anul în care a avut loc răscoala iacobinilor în Scoția) pentru posesiune de scrisori în favoarea iacobinilor. Insistând că acestea făceau parte dintr-o înscenare pusă la cale împotriva sa, a fost eliberat. Politicianul englez Horace Walpole scria că „el nu ne va spune cine este sau de unde vine, dar mărturisește că nu își folosește numele adevărat. Cântă și interpretează la vioară minunat, este nebun și nu prea are bun-simț.“

în viitor, lucrând deschis pentru Louis al XV-lea, îl întâlnește la Haga pe Casanova, care îl considera un șarlatan, dar unul „extraordinar[44]. Decăzând din grațiile regale, se refugiază în Anglia, apoi în Olanda. Luându-și numele de contele Sur-mont, strânge bani pentru a construi fabrici de vopsele, după care dispare cu o întreagă avere și reapare în Belgia ca marchizul de Montferrat. Ajunge în Rusia ca generalul Welldone și, pentru un timp, devine consilier de rang înalt la curtea imperială. în anul 1774, la Niimberg, neputând rezista tentației de a-și schimba identitatea, se travestește într-un prinț din Transilvania pe nume Râkoczy, dar nu reușește să-l convingă pe margraful[1] de Brandenburg să finanțeze noi experimente alchimice. In 1776 suferă o lipsă asemănătoare de noroc la curtea lui Frederic cel Mare. Moare în Hesse, în anul 1784, în timp ce construia o nouă fabrică de vopsele.

Sau nu a murit? Cine era, de fapt, contele de Saint-Germain? Mai mult de patru decenii, cu multe deghizări și la fel de multe profesii (vindecător, alchimist, bijutier, diplomat, vopsitor, muzician, pictor, lingvist) le-a provocat confuzie tuturor celor care l-au întâlnit. Contele Wamstadt îl numea „cel mai complet șarlatan, clovn, guraliv ingenios, pișicher, vorbă-goală și escroc“. Contele Alvensleben scria: „Vanitatea excesivă este cauza principală care îi impulsionează întregul lui mecanism/[1] Dar Voltaire declara: „C’est un homme qui ne meurt jamais et qui sait tout“ *(Este un om care nu moare niciodată și care știe totul)* și ultimul său protector, prințul Charles de Hesse-Cassel, îl numea „probabil unul dintre cei mai de seamă înțelepți care au trăit vreodată[1][1].

Registrele parohiale păstrează în scris decesul contelui, dar mitul imortalității sale a rezistat în timp. Mulți au afirmat că l-au văzut în Wilhelmsbad în anul 1785, unde se pare că a aver-tizat-o pe Maria Antoaneta de iminenta revoluție franceză; și în 1789 și-a vizitat prietena,

Madame d'Adhemar, care observa că Saint-Germaine arăta tot ca un bărbat de patruzeci și șase de ani. Aparent, el i-a spus acesteia că se vor revedea de cinci ori; Madame d'Adhemar a pretins că, „mereu spre surprinderea ei“, așa s-a întâmplat, ultima oară fiind înainte de uciderea ducelui de Berry în 1820. Șaizeci de ani mai târziu, Madame Blavatsky îl amintea ca pe unul dintre „maeștrii ascunși** ai sistemului teozofic; în timp ce, mai recent, în 1972, parizianul Richard Chanfray afirma la televiziune că el însuși este Saint-Germain. Astfel, și în Statele Unite acest mit a fost legat de sincretica Biserică Universală și Triumfătoare. Liderul acesteia, profetesa Elizabeth Clare, pretinde că Saint-Germain este „Ierarhul Erei Vărsătorului" care, deși aflat acum în lumea spiritelor, este mediu ce comunică mesaje înfricoșătoare despre venirea Apocalipsei și evoluții karmice. S-ar părea că Saint-Germain capătă tot mai multă putere, cel puțin în imaginația unora, și că cei dintre noi care cred că el a murit în 1784 ar trebui să-și revizuiască puțin părerea...

SCHRENK-NOTZING, Baron von (*Vezi* PRICE, Hany)

SCIENTOLOGIE (*Vezi* HUBBARD, L. Ron)

SCRISOAREA ZINOVIEV *(FRAUDĂ)*

în 1934 falsificatorul literar Thomas Walker aproape că a distrus guvernul britanic prin încercarea sa de a-1 deconspira pe prim-ministrul Ramsay MacDonald drept agent sovietic. Dar zece ani mai devreme, așa-numita „scrisoare Zinoviev" îi distrusese practic pe MacDonald și guvernul său laburist, primul guvern laburist ce ieșise vreodată învingător în urma alegerilor. Apărând doar cu patru zile înainte de alegerile generale din 1924 - pe care, oricum, conservatorii se așteptau să le câștige - frauda i-a îngropat efectiv pe laburiști care deja recunoscusem Rusia sovietică și căutau să încheie tratate comerciale cu aceasta. Aparent scrisă de Gregori Zinoviev, președintele celei de-A Treia Internaționale Comuniste, scrisoarea incita partidul comunist britanic la violență, răzvrătire și acțiuni subversive împotriva forțelor armate britanice. Publicată în cotidianul *Daily Mail* la data de 25 octombrie 1924, ea apărea prea târziu pentru a fi infirmată și a

dat naștere „spaimei roșii“ în întregul regat. O dată cu publicarea falsului, editorii de la *Mail* declarau:

Că un astfel de document ar fi trebuit ținut secret până în ultimul moment înainte de campania electorală este un alt semn că guvernul are o conștiință pătată în această privință. Și bine fac! Țara știe acum că Moscova trimite ordine comuniștilor britanici și că ele sunt duse la îndeplinire de către comuniștii locali. în schimb, comuniștii britanici dau guvernului socialist ordine pe care îi [s/c] ascultă umili și supuși.

Evident, editorialistul de la *Mailnu* se pricepea nici la logică și nici la gramatică, dar nu mai conta: răul fusese făcut și conservatorii au ieșit învingători. Și deși ani de zile liderii partidului laburist și guvernul sovietic deopotrivă au continuat să afirme că scrisoarea este un fals, de-abia în 1966 ziarul *Sunday Times* a stabilit efectiv că un grup de emigranți ruși se afla în spatele fraudei. De asemenea, a reieșit că, în urmă cu patruzeci de ani, deși mulți electori și membri de partid conservatori crezuseră cu adevărat scrisoarea, unii lideri ai partidului Tory au știut tot timpul că scrisoarea este un fals - și au păstrat tăcerea.

SERIOS, Ted (secolul al XX-lea) *(FARSE ÎN PARANORMAL)*

Un alt practicant al paranormalului brutalizat de „Formida bilul“ James Randi, acest fost băiat de serviciu la un hotel dii Chicago a devenit cunoscut după 1962 datorită activității Paulinei Oehler de la Societatea pentru Cercetarea Fenomenelor Paranormale din Illinois și, mai târziu, datorită investigațiilor întreprinse de dr. Jule Eisenbud de la Școala Medicală a Universității Colorado, de la campusul din Denver. Afirmând că, în 1955, spiritul lui Jean Lafitte, un pirat francez de la începutul secolului al XlX-lca, l-a condus în căutările sale pe urma unei comori ascunse (cu câteva descoperiri minore), mai târziu acest individ ciudat i-a convins întâi pe Oehler apoi pe Eisenbud că poate produce „fotografii ale gândului". în cartea sa *Lumea lui Ted Serios* (1967), Eisenbud afirma că Serios, privind fix la lentilele unui aparat de fotografiat polaroid încărcat, producea imagini, identificabile pe film, ale oricărui gând ce îi trecea prin minte în momentul respectiv - un hotel cu numele „Stevens" peste el; o fotografie a mănăstirii West-minster Abbey la o zi după ce o văzuse într-o revistă de turism și altele. Totuși, cu greu putea fi crezut. îmbătându-se într-o zi

(intoxicarea cu alcool fiind una din condițiile necesare de lucru) în fața unui comitet de profesori, a apucat brusc aparatul de fotografiat, și-a concentrat cu înverșunare privirea asupra acestuia și a produs o fotografie a unui autobuz cu etaj, spunându-le academicienilor: „Puneți-vă asta în pipă și fumați-o“. Altă dată, încercând să obțină o fotografie a hotelului Hilton din Chicago, a murmurat: „N-am nimerit-o, la naiba[41] și a produs, în schimb, un instantaneu color al hotelului Hilton din Denver.[1] A fost destul de impresionant - pentru unii.

Totuși, acum când Ted a părăsit scena fenomenelor paranormale, e greu să nu fim de acord cu scepticismul lui Randi sau al altora, în special când aflăm că Serios s-a folosit în mod repetat de ceea ce el numea „inovația sa năstrușnică[44] - un mic tub de hârtie, de vreo 2,5 cm, pe care îl ținea în fața aparatului în timp ce realiza „fotografia gândului[44]. Când fotografii Charles Reynolds și David Eisendrath s-au dus la Denver cu Perși Diaconis (o autoritate în invocarea spiritelor de la Universitatea Stanford), pentru a fi martorii unui experiment al lui Serios, acesta din urmă și-a pus rapid, în buzunar, mâna în care ținea faimosul mecanism. Diaconis a întins și el o mână, încercând să intercepteze „inovația[44], dar Eisenbud s-a aruncat între cei doi bărbați, împiedicându-1 pe Diaconis să vadă ce dorea. De ce?.

Randi bănuiește că tubul deținea, la un capăt, un set de mici lupe și, la celălalt, tăiat sub formă de cerc, un diapozitiv color reprezentând fotografia ce urma să apară. Polaroidul fiind focalizat la infinit și tubul ținut cu lupa către palmă, când obturatorul era închis și mâna ținută înaintea lui, rezulta o imagine. Dacă tubul nu era fixat pe centru, imaginea avea să fie încețoșată - ca multe alte „fotografii ale gândului[44].

După ce Diaconis nu a reușit să obțină singur „năstrușnicia[44], Serios însuși s-a oferit să o supună examinării. Tubul de hârtie era gol. Ce surpriză! Randi nu consideră că Eisenbud a fost un complice la această fraudă, dar crede că: „Egoismul său, pur și simplu, nu-i permite să-și dea seama că a fost tras pe sfoară[41] și că „dr. Eisenbud se învârte singur în cerc.[442]

1. *Fenomene oculte,* Colin Wilson, Grafton, Londra, 1979, pp. 665-669. 2. Randi, *op. cit.,* pp. 222-227.

SFÂNTUL PAVEL (*Vezi* CREȘTINISM)

SHAKESPEARE, William (1564-4 616) ***(FARSE LITERARE)***

Cu patru sute de ani în urmă, bărbatul considerat de aproape întreaga lume drept cel mai mare dramaturg al limbii engleze muncea din plin. Totuși a fost cu adevărat William Shakespeare autorul pieselor de teatru care i se atribuie? Pentru cel puțin 200 de ani, au existat zvonuri și teorii conform cărora actorul de la Stratford a fost angajat ca „paravan[44] al altei figuri secrete — adevăratul autor. Scepticii încă se mai întreabă dacă geniul care a scris *Macbeth, Hamlet, Othello, Henri al V-lea* și restul pieselor putea fi oare răzeșul rural care, căsătorindu-se cu Anne Hathaway în 1582, a fugit la Londra pentru a scăpa de pedeapsa pentru braconaj. Ei scot în evidență faptul că nu se cunoaște nimic despre viața lui Shakespeare între sfârșitul anilor 1570 și sosirea sa la Londra peste un deceniu; și că autorul real era la fel de versat în folclorul ezoteric ca și în limbile modeme și clasice dar că, totuși, conform lui Ben Jonson, el cunoștea „puțină latină și încă mai puțină greacă[44].

în testamentul lui Shakespeare nu se menționează nimic despre dispunerea vreunei biblioteci sau a unor manuscrise. Nici unul dintre moștenitorii săi nu a fost implicat în tipărirea primei ediții a operei sale și nici nu a avut nimic de câștigat de pe urma acesteia. Nu s-au găsit niciodată manuscrise cu autograf ale pieselor sale de teatru sau ale sonetelor sale. Cele șase exemplare (trei în testamentul lui) ale scrisului său de mână sunt semnături îndoielnice. Toate așa-zisele portrete ale bardului diferă în structura facială: cel mai binecunoscut dintre ele, *Droeshaut,* prefațând volumul complet al operelor sale, *Great Folio (*1623), prezintă capul autorului ca și cum ar fi despărțit de corp, care oricum are jumătate din veșminte pe dos.

Toate aceste anomalii plus așa-numita apariție în piesele de teatru a unor indicii ascunse, cu scopul de a sugera identitatea altui autor, i-au determinat pe unii teoriticieni, de la Horace Walpole (același om care îl discredita pe Chatterton ca impostor în 1769) la Ignatius Donnely (politicianul din Minnesota care a transformat Atlantida într-o noțiune aproape respectabilă) și alții să ajungă la concluzia că adevăratul autor a fost Francis Bacon, Lord Verulam (1561-1626?). Favorit al reginei Elisabeta I și înalt lord cancelar al

Angliei pe timpul lui James I, succesorul Elisabetei, Bacon cu siguranță avea erudiția demonstrată de piesele de teatru. Shakespeare era un criptograf entuziast și, mai presus de toate, era un individ misterios. Mult timp a persistat zvonul că, după căderea lui în dizgrație, și-a înscenat moartea în 1626 și a plecat în Germania să promoveze doctrinele frăției „Crucea trandafirului". S-a mai spus și că era fiul secret al Elisabetei și al ducelui de Leicestcr[1], și că, datorită statutului de sărac de care suferea pe acea vreme orice dramaturg, și-a atribuit opera lui Shakespeare, dându-și la iveală adevărata identitate prin acrostihuri, cifruri și alte modalități mai complicate de aluzie.[2]

Astfel, în *Henri al IV-lea Partea I,* numele Francis apare de treizeci și trei de ori pe o singură pagină; în timp ce în *Furtuna* (Actul 1, scena 2), se poate citi: „Begun to teii me what I am, but stopt / And left me to a bootelesse Inquisition, / Concluding, stay: not yet."[2] După cum indică Donnelly și adepții tezei lui Bacon - precum Manly P. Hali - primele litere ale primelor două versuri și primele trei litere ale celui de-al treilea vers se pronunță BACon. Adepții lui Bacon dau multe alte exemple și evidențiază că, mai mult de atât, suprapunerea portretului lui Bacon - așa cum e tipărit el în ediția din 1640 a cărții sale, *Progresul științei* — peste enigmaticul portret Droeshaut dă la iveală o echivalență exactă a celor două figuri în ceea ce privește structura osoasă și forma feței.

Ideile lui Donnelly, exprimate în *Marea criptogramă,* au cauzat un adevărat scandal în mijlocul criticilor ce insistă că fiul răzeșului din Warwickshire a scris tot ceea ce apare cu numele lui. Dar cum nu există niciodată fum fără foc și dat fiind că „experții" sunt totdeauna supuși greșelii, dezbaterile rămân deschise mai mult decât vor să admită ortodocșii *(vezi și* Collier și Ireland).

1. *Povestea vieții personale a lui Francis Bacon,* Alfred Dodd, Rider, Londra, 1949.

2. *învățăturile secrete din toate timpurile,* Manly P. Hali, Societatea de Cercetări Filozofice, Los Angeles, 1989 (1926), pp. 165-168.

SHAPIRA, Moses (1830-1884) *(FARSE LITERARE)*

Moses Wilhelm Shapira era un evreu slav convertit Ia creştinism şi negustor de antichităţi. în 1873 a cumpărat un set de vase de ceramică moabite, provenind aparent din aceeaşi zonă ca şi o piatră cu inscripţii, descoperită în 1868 la Dhiban în Palestina, la est de Marea Moartă *(vezi* creştinism). Aceasta fusese o revelaţie într-o perioadă în care colecţionarii britanici, francezi şi germani rivalizau între ei pentru obţinerea de relicve de pe Pământul Sfanţ. Savant autodidact, Shapira a avut încredere în sursele sale şi a vândut ceramica guvernului german. Dar când eruditul francez, Clermont-Ganneau, a declarat vasele de ceramică nişte falsuri, s-a dovedit că cei care efectuaseră săpăturile pentru Shapira erau ei înşişi şarlatani sau victimele unei „înscenări".

Cinci ani mai târziu, Shapira a cumpărat cincisprezece bucăţi de pergament descoperite recent în peşterile aflate de-a lungul defileului Wadi Mujab, de lângă aceeaşi zonă de la Marea

Moartă. Textul acestor pergamente era scris într-o ebraică foarte timpurie, conţinând elemente feniciene dispărute din limbă până în momentul începerii exilului evreilor în Babilon în secolul al Vl-lea î. Hr. Considerând conţinutul pergamentelor de natură biblică, Shapira le-a trimis pentru a fi studiate la Berlin unde experţii, amintindu-şi de cazul vaselor de ceramică mo-abite, au refuzat să accepte manuscrisele ca originale şi le-au trimis înapoi.

Dar, o dată cu progresele înregistrate în domeniul descoperirilor biblice - ce acum aveau loc aproape zilnic - se credea din ce în ce mai mult că primele cinci cărţi ale Vechiului Testament (Pentateuh) fuseseră scrise cu mult mai târziu după Moise, odinioară considerat autorul lor. Consultându-se din nou cu ajutorul pergamentelor sale, Shapira a tras concluzia că ele conţin mare parte din Deuteronom. Dacă avea dreptate, atunci versiunea sa era cu câteva decenii mai în vârstă decât Septuaginta, traducerea grecească a Sfintei Scripturi datând din secolul al III-lea î. Hr. Pregătindu-şi propria traducere, Shapira l-a convins pe consulul german la Beirut, profesorul Schroder, că manuscrisele sunt autentice şi, cu ocazia sărbătorilor de Paşte din 1883, Schroder le-a luat la Berlin. Când, din nou, experţii de aici au refuzat pergamentele, Shapira le-a dus la Muzeul Britanic din Londra, cerând un milion de lire sterline pentru ele. Expertul muzeului, Christian Ginsburg,

originar din Palestina, a primit sarcina de a pregăti o transcriere completă a pergamentelor.

Ginsburg a observat în curând că textul semăna, într-ade-văr, cu Deuteronomul, deși era mai puțin abstract și mai plin de patos, parcă intenționat scris pentru a fi psalmodiat cu voce tare, decât versiunea autorizată a Bibliei. Ori era un strămoș al versiunii autorizate, datând dinainte de exilul evreilor în Babilon, ori un fals. în august 1883, expertul francez Cler-mont-Ganneau a vizitat Muzeul Britanic și, deși i s-a refuzat o inspecție amănunțită, a jurat că pergamentele sunt falsuri. Shapira, afirma el, folosise pergamente mai recente pe care le „îmbătrânise" cu soluții chimice. într-adevăr, fâșiile de manuscris erau tăiate dintr-un mare pergament biblic pe care Shapira îl vânduse Muzeului Britanic cu câțiva ani în urmă. Clermont-Ganneau și-a publicat verdictul înaintea lui Ginsburg, astfel încât Ginsburg a fost, probabil, influențat să revizuiască primele sale concluzii. La 27 august 1883, el și-a anunțat verdictul în revista *The Times.* Observând greșeli de transcriere ce indicau că un evreu din Europa de est sau un rus dictase textul, a decis că acesta din urmă era un talmeș-balmeș, iar „noua" versiune a celor Zece Porunci - „o noutate falsă".

înglobat în datorii și amenințat de batjocura publică, Shapira s-a sinucis într-un hotel din Rotterdam în martie 1884. Ca și Kammerer după el, actul său a fost considerat drept dovadă clară a vinovăției sale. Totuși, ca urmare a descoperirii, în 1947, a „Manuscriselor de la Marea Moartă", unii savanți sugerează acum că manuscrisele lui Shapira - scoase la licitație după moartea lui pentru câteva lire sterline - sunt originale. La fel ca ele, unele dintre pergamentele de Ia Marea Moartă amestecă ebraica cu elemente feniciene. La fel ca ele, unele conțin variații neobișnuite ale temelor biblice. La fel ca ele, aceste texte ale lui Essene pun accentul - specific perioadei precreștine - pe iubire frățească. Dar spre deosebire de ele, cele de la Marea Moartă nu au fost considerate o fraudă și nimeni nu a încercat să se sinucidă din cauza lor.[1]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 117-121.

SHIPTON, Eric (*Vezi* YEH)

SHIPTON, Mama (Secolul al XVI-lea) *(FARSE*

ÎN PARANORMAL)

în ultimii ani, comentatori ai profețiilor străvechi s-au referit nu doar la predicțiile lui Nostradamus, ale lui Malachy din Armagh din secolul al XH-lea sau ale profetului Braham din Scoția, ci și la prezicerile profetesei din secolul al XVI-lea, Mama Shipton, din Yorkshire. în afară de prezicerea dezastrului mondial din 1991 (pe care acum putem s-o declarăm eșuată), viziunile ei asupra viitorului includeau multe imagini intuitive despre submarine, avioane și alte minunății necunoscute în epoca elisabctană. Dar, oricât de trist ar părea, studiul edițiilor originale ale predicțiilor ei, așa cum sunt păstrate la Muzeul Britanic, l-a determinat pe scriitorul Alan Vaughan să ajungă la concluzia că ea nu a prezis niciodată evenimente care să depășească perioada de timp în care a trăit. Conform lui Vaughan, profețiile ce îi sunt atribuite de către un scriitor din secolul al XlX-lea au fost improvizate din nou și actualizate în anii ’60, în cadrul unei „rețele complicate de farse cu scopul obținerii de profit și de divertisment.![1]

Of, Doamne. Ce drăcovenii or mai născoci acum?

1. *Modele de profeții,* Alan Vaughan, Dell, New York 1976, p. 20.

„SINDROMUL MEMORIEI FALSE" (*Vezi și* FREUD, MEMORH DIN VIEȚI ANTERIOARE, RĂPIRI DE CĂTRE OZENEURI)

Termenul „Sindromul memoriei false" (SMF) a început să fie folosit în urma apariției multor cazuri în care persoane acuzate de abuz de copii sau abuz prin rituale satanice par a fi victimele unor fantezii considerate, în mod obiectiv, reale ori de către ele însele ori de către alte persoane. Astfel de memorii false sunt tipic scoase la iveală prin „perierea", lingușirea copiilor sau a acelor persoane acuzate de abuz de copii de către terapiști zeloși sau anchetatori judiciari ce pretind că amintirile traumatizante, reprimate ani de zile în subconștient, pot fi descoperite mai târziu prin hipnoză sau interviuri intense. Totuși, multe experimente psihologice arată cât de ușor pot fi implementate memoriile false, deseori doar prin simpla insistență a faptului că un anume eveniment de importanță crucială a existat cu adevărat și că

persoana în cauză l-a uitat. în astfel de cazuri, farsa este impusă sau autoimpusă inconștient. Exemple:

La sfârșitul anilor ’80, în Olympia de Est, Washington, Ericka Ingram, de douăzeci și doi de ani, s-a prăbușit în timpul unei ședințe de rugăciuni exclusiv femciască, de la biserica funda-mentalistă de care aparținea, când o altă femeie a spus că simte, prin intermediul „Sfântului Duh", ca una sau mai multe persoane din încăpere a fost abuzată de un părinte. După ce Ericka a admis că tatăl ci, ajutorul local de șerif, Paul Ingram, abuzase de ea când era copilă, sora ei, Julie, de optsprezece ani, i s-a alăturat și a povestit întâmplări bizare ce implicau ritualuri satanice îndeplinite de familia lor și de prietenii tatălui lor. Când reprezentanții legii și terapeuții au năvălit asupra mamei lor, Sandy, aceasta nu a negat inițial acuzațiile, dar sub presiune, a început să producă o adevărată serie de relatări privind violuri și sodomii. Fratele fetelor, Chad, a negat, de asemenea, orice abuz, dar, încurajat, și-a amintit un vis din copilărie în care o vrăjitoare corpolentă, acoperită de o robă neagră, stătei deasupra lui astfel încât nu se putea mișca. Incitat și mai mult, el a încuviințat că acest vis și altele asemenea reprezentau, de fapt, amintiri ale abuzurilor suferite, dar oricum nu mai conta: tatăl său mărturisise deja că fiecare acuzație adusă este adevărată. Un psiholog sceptic a inventat niște acuzații false, pentru a testa memoria lui Paul: ambii soți Ingram au recunoscut și chiar au elaborat pe marginea acestora. Cazul a fost închis, dar nu înainte ca Ingram să se fi declarat vinovat de șase capete de acuzare, fiecare reprezentând viol de gradul trei. Trimis la douăzeci și trei de ani de închisoare, el a putut fi eliberat mai devreme, pentru bună purtare, în 2002.[1]

în 1993, Robert Kelly din Edenton, Carolina de Nord, a fost găsit vinovat pentru mai mult de 183 de acuzații de pedofilie satanică, comise în cadrul centrului de .îngrijire a copiilor, Little Rascals. El a primit douăsprezece sentințe consecutive cu închisoare pe viață, în ciuda faptului că trei jurați au refuzat să creadă veridicitatea istorisirilor despre copii arși în cuptorul cu microunde sau aruncați în rezervoare pline de rechini ucigași. Afirmațiile copiilor, obținute după mai multe luni de muncă depusă de către părinți și terapeuți, au determinat ca și un alt muncitor să primească închisoare pe viață. Alți cinci (inclusiv soția lui Kelly, Betsy) așteptau să fie judecați. Nici o persoană care vizitase centrul de copii nu observase niciodată ceva

neobișnuit. Dându-și seama că majoritatea acuzațiilor veneau din partea mamelor casnice, Betsy Kelly a considerat că afirmațiile lor ar fi putut avea originea în ura acestora față de femeile cu o carieră profesională.

în aprilie 1993, în Noua Zeelandă, Peter Ellis, de treizeci și cinci de ani, a fost acuzat de abuz asupra a cincizeci de minori de la Centrul Civic al Bisericii Creștine de îngrijire a Copiilor, în perioada 1986-1991. Chinurile lui au început în noiembrie 1991 când unul dintre copii i-a spus tătălui său că nu îi place „penisul negru" al profesorului. Ellis este totuși alb. Interogat, copilul a mărturisit că era vorba „doar de o poveste", dar părinții lui au apelat la un „consultant comunitar", care mai târziu s-a dovedit a fi cofondatorul unei organizații particulare de terapie în cazurile de abuz, pe nume START. O lună mai târziu, Ellis (evident, imaginea lui publică înrăutățindu-se, devenind chiar un om de temut, un terorist pentru copiii pe care îi supraveghea) a fost suspendat din postul pe care-1 ocupa. Intervievat formal de trei ori, copilul nu a făcut nici o acuzație directă de abuz, dar, cum îngrijorarea creștea, Ellis a fost arestat în martie 1992. în curând, i s-au adus patruzeci și cinci de acuzații de indecență, multe dintre ele înaintate de un puști de șase ani în urma a cinci lungi interviuri, copil care urma deja terapie înainte de începerea cazului. El a declarat că era pus să mănânce excremente; că Ellis îl arunca printr-o ușă secretă într-un labirint unde i-a întâlnit pe Spikehead și Boulderhead, doi dintre prietenii lui Ellis; și că îi punea pe copii să stea dezbră-cați într-un cerc desenat pe podeaua casei lui Ellis. In afara cercului se aflau adulți cu ochi mici, care cântau la chitară, îmbrăcați în costume albe de cow-boy, care purtau cuțite magice și care ulterior i-au pus pe copii în cuptoare, prefacându-se că îi vor mânca. întrebat de ce nu a dat aceste detalii mai devreme, băiatul a răspuns: „O, tocmai mi-am adus aminte azi." în cadrul procesului, judecătorul, găsind „evident corectă“ afirmația lui Crown că nici un copil nu ar putea inventa astfel de povești, l-a găsit pe Ellis vinovat pentru șaisprezece capete de acuzare „dovedite", de violare sexuală și atac indecent, și l-a trimis la zece ani de închisoare.

„Nu dau deloc vina pe copii", a spus Debbie Gillespie, una din cele patru femei de asemenea judecate, dar achitate. „Ei nu cred că mint cu adevărat. Sunt emoțional manipulați de părinți. De fiecare dată când fac vreo dezvăluire, primesc îmbrățișări și sărutări..."[2]

în multe cazuri în care apar „amintiri din vieți anterioare" sau povești ale oamenilor ce pretind că au fost răpiți de extra-tereștri cu ajutorul ozeneurilor, dovezile sunt doar circumstanțiale, bazate ori pe declarația unor martori de neîncredere ori pe proceduri ca regresul hipnotic, deseori conduse de terapeuți care pun întrebări sugestive pentru a obține răspunsurile ideale susținerii teoriei lor. Unii comentatori, amintindu-și vânătorile de vrăjitoare din secolul al XVI-lea și al XVII-lea, suspectează o reapariție a isteriei în masă, ca aceea din 1692, care a condus la judecățile din Salem sau la remarcabilele confesiuni autoinduse ale „vrăjitoarei" Isobel Gowdie de Auldeam din Scoția anului 1662. Gowdie, pretinzând atunci că a întreținut relații sexuale cu diavolul, era obsedată de penisul negru al Celui Rău, „la fel de rece în mine ca apa de izvor". Mmm.

lată deci un domeniu al psihologiei atât de ambiguu, încât înșelarea sau păcălirea subconștientului este omniprezentă, însuși Sigmund Freud, părintele psihanalizei modeme, a cunoscut recent noi atacuri pe motiv că și-a proiectat teoriile asupra pacientelor de sex feminin, încurajându-le să îi spună ceea ce el dorea să audă, apoi că a acceptat orice ar fi declarat ele ca dovadă obiectivă a teoriilor lui. Dacă este adevărat, atunci Freud, autoînșelat, i-a înșelat pe cei înșelați cu bună știință.

Caveat emptor!

1. „Amintiri din infem“, Jim Schnabel, *Fortean Times,* Nr. 71, Londra 1993.
2. „Cel vrăjit", Mike Dash, *Fortean Times,* Nr. 72, Londra, 1993.

SKAGGS, Joey (1945—) *(FESTE)*

La fel de prolific ca Alan Abel și la fel de implicat în viața socială ca Abbie Hof&nan, acest artist abstract și glumeț al televiziunii s-a născut în New York. El ar putea fi considerat farsorul contemporan cu imaginația cea mai bogată și totodată cea mai consecventă din Statele Unite, în mod deliberat împingând oamenii să pună sub semnul întrebării rolul, impactul și etica mijloacelor de comunicare în masă.

Festele lui pline de imaginație, precum „bordelul pentru câini", „gândacul cu hormoni rezistenți la radiații" și agenția de impresariat pentru răufăcători, au devenit subiect de știre în lumea întreagă încă din anii ’60,

când, ca student la arte, Joey pretindea că stricta sa educație, în mijlocul unei severe familii italiene din New York, l-a sufocat și înfuriat. Trăgea astfel următoarea concluzie: „Eu, ca individ... aș putea combate ceea ce consider ipocrizie și nedreptate într-un mod foarte *creativ."*

Un rebel tipic, lăsat de capul lui, acest - literal - tânăr supărat (el își spune „cow-boy italian din New York") a câștigat pentru prima oară atenția publicului construind, în anii ’60, un crucifix de 3 m înălțime, de care a atârnat un manechin ce îl reprezenta pe lisus torturat. Capul era constituit dintr-un craniu amerindian adevărat, cu păr uman și o coroană din sârmă ghimpată. Organele genitale nu erau doar perfect la vedere, ci și imense. în duminica de Paște a anului 1966, el a târât această monstruozitate până în Tompkins Square, din cartierul de est al orașului New York.

Deloc surprinzător, a fost atacat de o mulțime furioasă - deși prins și reținut de poliție, Skaggs a continuat să repete festa până în 1969. în acel an (până atunci îi crescuse considerabil părul, avea barbă, purta haine zdrențuite, având o figură asemănătoare celei a lui Hristos) târâse „statuia" grea pe străzile din Manhattan în timpul paradelor prilejuite de sărbătorile de Paște, până la catedrala Sf. Patrick, protestând împotriva a ceea ce el considera ipocrizie ecleziastică. între timp, oamenii scandalizați (imaginea lui lisus nu era tocmai drăguță) urlau cu violență „Ucideți-1!“. Skaggs a fost lovit pe scările catedralei și trântit la pământ de către forțele de ordine, apoi obligat să tragă statuia de 113 kg până la mașina poliției. în cadrul procesului, precum lisus de către Simon din Cyrene[3], a fost ajutat de un prieten. în ultima secundă, după ce și-a exprimat punctul de vedere, a fugit pentru a scăpa cu viață, abandonând crucifixul, pe care poliția l-a distrus ulterior. De fapt, era o copie a originalului: anticipase deznodământul.

De acum consacrat, nu a pierdut ocazia să protesteze împotriva războiului din Vietnam, atunci în plină desfășurare. Joey a petrecut luni de zile construind un sat vietnamez la mărime naturală, portretizând Nașterea. Transportându-1 cu un camion în Central Park cu ocazia Crăciunului, angajând actori deghizați în soldați americani, Skaggs a început un atac asupra satului după ce, în prealabil, anunțase evenimentul la radio. Incidentul s-a soldat cu numeroase arestări. Altă dată, a umplut ur autocar de cursă lungă cu șaizeci de tineri hippy și le-a oferi un tur în jurul

cartierului Queens, o suburbie a clasei de mijloc din New York. înspăimântaţi de această invazie, locuitorii de aici nu au înţeles mesajul lui Skaggs: lor li se părea normal să meargă în ghetourile hippy, să se holbeze şi să îi fotografieze pe „ciudaţii“ cu părul lung; dar *nu* li se părea în regulă ca cei cu părul lung să vină să se holbeze la ei şi să le facă lor fotografii, în casa lor. Această acţiune l-a adus din nou pe Joey pe prima pagină a ziarelor şi în cadrul talk-show-urilor; la fel s-a întâmplat şi când, deghizat ca Jo-Jo, regele ţiganilor din New York, a condus un protest al acestei minorităţi în faţa sediului guvernatorului, strigând; „Redenumiţi-i pe ţigani molii“ şi purtând pancarte pe care se putea citi: „ŢIGANII ÎMPOTRIVA PROPAGANDEI STEREOTIPE“.

Jucând rolul doctorul Joseph Gregor, un entomolog de renume mondial, a convins agenţia de presă United Press International că a dezvoltat o nouă specie de gândaci de bucătărie rezistenţi la radiaţii nucleare. Hormonii acestora, odată ex-traşi, ar putea vindeca artrita, acneea, anemia şi, de asemenea, ar putea proteja oamenii de radiaţii nucleare. Invitând mass-media la o „petrecere cu ocazia aniversării zilei de naştere a gândacilor", ce avea loc în laboratorul doctorului Gregor, „adepţii" lui au început să înghită pilulele magice, păcălindu-1 atât de tare pe un jurnalist de la UPI, încât următorul titlu apărea, ca fulgerul, în întreaga lume: „HORMONUL GÂNDACULUI DE BUCĂTĂRIE ESTE CONSIDERAT MEDICAMENTUL MINUNE". Cei de la agenţia UPI nu au fost deloc încântaţi să afle că totul constituia subiectul unei farse.

înfiinţând, mai mult în glumă, agenţia de impresariat pentru răufăcători, Joey şi-a dat scama destul de repede că este luat în serios. Dându-se drept proprietarul unei agenţii pentru băieţi, fete, copii şi câini - toţi răi, specializată în promovarea de matahale bătăuşe, ordinari vulgari şi zgipţuroaice fără scrupule, a tipărit postere cu mesajul CÂUTAŢI DE FBI, pe care l-a adresat tuturor prietenilor săi cu faţă de ucigaş. După puţină vreme, a început să fie asaltat de către impresarii artistici, aflaţi în căutare de astfel de talente pentru producţiile lor. O dată ce numele agenţiei, Bad Guys Inc, a apărut în revista *People,* Skaggs a fost copleşit de invitaţii din partea studiourilor de televiziune. în acest moment, agenţia nici măcar nu exista. Strângând un grup de prieteni mai urâţi, i-a pus să pozeze pentru presă îmbrăcaţi în haine de piele, cu bice în mână, cu lanţuri şi urcaţi pe

motociclete. Canalele de știri anunțau: „Dacă sunteți un actor sau un model cu față de răufăcător, iată agenția de impresariat perfectă pentru *dumneavoastră!* Suna-ți-1 pe Joey Skaggs la Bad Guys Inc." Sute de apeluri i-au invadat micul birou. „S-au strâns o grămadă de odioși în jurul blocului, *adevărati* răufăcători - *adevărate* femei veninoase care doresc să devină actori și actrițe, pentru că au văzut asta la televizor/*[1] Așadar, Skaggs s-a ales cu o *adevărată* agenție de impresariat pe care nici măcar nu și-o dorea.

Dar cea mai cunoscută festă a sa rămâne cea din 1976. în revista *Village Voice* din New York, a dat un anunț care suna astfel:

BORDEL PENTRU CÂINI

Prezentăm o selecție savuroasă de cățele în călduri. De la pedigriu (Fifi, pudelul francez) la potăi (Lady, vagaboanda). Dresor și veterinar la dispoziție. Servicii de fotografiere și aranjare. Vă rugăm, fără ciudați. Doar câini. Cu programare. Sunați la 254-7878.

Pentru a-și susține cele declarate în anunț, a trimis și un comunicat de presă în care explica faptul că, din moment ce deja existau restaurante, cimitire și magazine de îmbrăcăminte canine, considera perfect logic să ofere o nouă distracție, una de care un câine s-ar bucura cel mai mult. Acum, pentru prima dată, poți să-ți mulțumești câinele și sexual! In zeflemea, el i-a declarat jurnalistului Andrea Juno, într-un interviu: „Avem o societate minunată de cățele. Am folosit un medicament denumit Estro-dial pentru a le induce, artificial, o stare naturală de călduri... Și dacă am avea o cățea care se află, în mod natural, în călduri, am administra un anticoncepțional denumit Ova-ban, astfel încât câinele dumneavoastră nu are motive să se teamă că va deveni tată/*[2]

Reacția publicului a fost de necrezut. Oamenii îl căutau nu doar pentru că erau dispuși să plătească cincizeci de dolari ca, astfel, câinele lor să fie mulțumit pe plan sexual, ci și pentru că doreau să facă sex cu aceste animale sau să privească alte persoane în timpul acestei perversiuni. Pentru a-i trage pe sfoară pe jurnaliști, Skaggs a strâns douăzeci și cinci de actori și cincisprezece câini și a pus în scenă *O noapte într-un bordel pentru câini.* Singurele persoane prezente la spectacol care nu erau actori au fost

reprezentanții mass-mcdia: „pur și simplu, au înghițit momeala...** Toți au crezut că era adevărat. în curând, nu doar ASPCA (Societatea Americană pentru Prevenirea Cruzimii față de Animale) și Biroul de Afaceri pentru Animale,

dar chiar și Echipa de Moravuri a poliției din New York, alături de oficialități ale primăriei orașului, diverse organizații religioase și umanitare au pornit vânătoarea după Skaggs. Canalul de televiziune ABC a realizat un documentar despre Bordelul pentru câini, iar ASPCA a trimis anchetatori înarmați care să-1 prindă pe autorul acestei farse plină de cruzime. S-au tipărit afișe prin care se oferea o recompensă de 200 de dolari celui care avea să-1 denunțe pe Skaggs pentru încălcarea drepturilor animalelor. Poliția și alte agenții continuau să dea telefon la bordel, încercând să obțină programări pentru câinii lor, sperând că astfel îl vor prinde pe farsor în capcană. Spunând că are de gând să-și vândă ideea și tipărind o grămadă de abți-bilduri pentru mașini („Și câinele vostru are nevoie de viață sexuală[44]), el. a menținut în funcțiune păcăleala până când a devenit știre internațională. Nu voia clienți *adevărați.* „Să-i fur pe oameni de bani - nu. Să-i fac să gândească - da. Un artist este complet diferit de un farsor. Eu sunt un farsor, dar eu sunt un artist al încrederii, al ideii în sine, al înșelătoriei. E cu totul altceva.[44] , . ’

în timp ce documentarul postului ABC a fost nominalizat la premiile Emmy pentru cea mai bună emisiune de știri a anului, Skaggs a fost citat în tribunal de către Procuratura Generală pentru funcționarea ilegală a unui bordel pentru câini. însoțit de mai mulți actori, s-a prezentat în biroul procurorului și a mărturisit că totul era o păcăleală - „un spectacol abstract[44]. A fost șoc, a fost scandalizare, a fost neîncredere. Aflând că *era* vorba de o farsă, postul ABC nu și-a retractat documentarul, punând astfel accent pe problema eticii și responsabilității jurnalismului de investigație. „în cazul bordelului pentru câini[44], afirma Skaggs, „ei [cei de la ABC] nu au vrut să le fie contestată credibilitatea ca sursă a jurnalismului de investigație. Nu au avut integritatea de a le declara telespectatorilor că această sursă nu exista, pentru că nu doreau să aibă o imagine proastă.[443]

în *Cartea completă despre câini,* publicată opt ani mai târziu, în 1984, bordelul pentru câini încă mai era menționat, ilustrând încă o dată cum

informarea greşită se menţine constant, în timp. Prin această farsă şi multe altele asemănătoare, Skaggs a demonstrat ceea ce dorea. „Farsa în sine nu constituie întregul spectacol; nu este... finalul sau obiectivul. Mai important, şi mai dificil de realizat, este să determini mass-media să revină asupra farsei şi să-mi permită să spun de ce am facut-o şi ce reprezintă acţiunea mea“, explică Skaggs.

▪ i

1. Vale şi Juno (coord.), *op. cit.,* interviu cu Joey Skaggs de Andrea Juno, p. 47.

2. *Ibid.,* p. 39.

3. *Ibid.,* p. 40.

SMYTH-PIGOTT, Reverendul John (*Vezi* FARSE DESPRE SFÂRŞITUL LUMII)

SOCIETATEA ANGLO-TEXANĂ DE PRIETENIE *(vezi*

GREENE, Graham)

SOUTHCOTT, Joanna (*Vezi* FARSE DESPRE SFÂRŞITUL LUME)

SPIRITISM (*Vezi* MEDII)

STEIN, David (1935-) *(FALSURI ÎN ARTĂ)*

începând cu vânzarea unei reproduceri după Jean Cocteau pentru suma de 600 de franci, acest falsificator de artă american a ţinut, spre sfârşitul vieţii, o serie de prelegeri despre cum să identifici operele de artă falsificate. în timp ce se afla de cealaltă parte a legii, nemulţumit de cheltuielile şi timpul investite în falsificarea de picturi în ulei, prefera să se limiteze la schiţe, desene, picturi cu acuarele sau guaşe. După marele său tur al Europei, finanţat cu ajutorul falsurilor create, s-a stabilit, la mijlocul anilor ’60, în

New York, producând (așa se spune) patruzeci de tablouri semnate de „Cocteau“ și, desigur, un inevitabil „Chagall" în doar două zile, îmbunătățindu-și astfel soldul contului bancar cu aproape 8000 de dolari. Acesta era doar începutul. Specializat și în crearea de „Picasso" și „Modigliani", a continuat „să profeseze" până când veniturile lui s-au ridicat în jurul sumei de 1 milion de dolari. Cu acești bani, a deschis o galerie unde a expus, alături de tablourile originale, și falsurile sale. Cu timpul însă, au început să apară bănuieli. Când s-a dovedit că falsificase chiar și certificatele de autenticitate pentru tablourile sale, de asemenea false, a fugit la San Francisco unde, urmat de un negustor de artă din New York, a fost arestat și a primit nouăzeci și șapte de capete de acuzare pentru fals. Cele optsprezece luni într-o închisoare din America au fost urmate de alți doi ani într-o închisoare din Franța, după care norocul i-a surâs. în cadrul unei licitații la firma Sotheby’s pentru falsurile executate de David, în doar un sfert de oră șaptezeci de picturi purtând semnătura lui au fost vândute cu 11.000 de dolari. Nu la fel de profitabile ca cele două licitații de la agenția Christie’s pentru falsurile lui Tom Keating, dar nici chiar așa de rău.[1]

1. Yapp, *op. cit.,* p. 131-132.

STEWART, Kilton (*Vezi* SENOI)

STONE, Louis T. (d. 1933) *(FARSE ÎN MASS-MEDIA)*

Așa cum au dovedit autorii farselor jurnalistice Herschel și Viermele de gheață în secolul al XlX-lea, unde nu găsești subiect de știre, soluția este să-1 inventezi. La urma urmei, există întotdeauna o piață pregătită pentru o poveste interesantă - și nimeni nu a știut acest lucru mai bine decât Louis T. Stone din Winsted, Connecticut, a cărui carieră în presa scrisă, din 1895 până 1933, a constituit în a primi bani pentru a minți: atât de mult, încât a fost poreclit Mincinosul din Winsted.

Cariera și-a început-o când, fiind un simplu reporter, avea nevoie disperată de bani și de un material bun pe care să-1 vândă marilor ziare de oraș. Cum un astfel de eveniment interesant nu exista, a inventat unul, creând povestea Sălbaticului din Connecticut, care hoinărea prin păduri, rareori văzut dc

cineva și niciodată prins. Deși mulți și-au dat rapid seama că este vorba de o născocire, materialul a fost tipărit prima dată de mai multe ziare din New York - și Stone a avut o viziune: își descoperise profesiunea de credință. Orice ziar are nevoie dc ceea ce, în jurnalism, este cunoscut sub numele de „umplutură" -articole scurte, deseori cu subiecte serioase, care să umple spațiile rămase libere la coada paginii - și Stone a devenit un expert în furnizarea „umpluturii" sub forma unor știri explozive, exagerate, pe care nimeni nu le credea cu adevărat, dar pe care toată lumea le îndrăgea. Aceste articole se prezentau, dc obicei, sub forma unor plângeri făcute în numele bunilor cetățeni din Winsted și sunau cam așa:

„Am văzut cu propriii mei ochi un bărbat din acest oraș -cu numele de Samuel - care avea o problemă atât de mare cu muștele ce-i bâzâiau în jurul capului său chelios, încât și-a pictat un păianjen pe creștet, ceea ce cu siguranță le-a speriat și alungat pe nesuferite." Sau: „Unul din crescătorii de pui din această zonă își jumulește păsările cu multă compasiune -folosind un aspirator." Sau: „Noi avem o vacă atât de pudică, încât le permite doar femeilor să o mulgă. Și o alta, în stil caracteristic orașului Winsted, produce lapte iute, picant, pentru că a păscut numai pe o bucată de teren plantată cu hrean."

Alte produse ale imaginației Mincinosului din Winsted includeau o găină care dă numai ouă roșii, albe și albastre de Ziua Independenței; o pisică cu buză de iepure care fluieră „Yankee Doodle"[4]; un copac în care cresc mere coapte; și un porc surdomut. [1] ■

Tuturor cititorilor le plăceau aceste minciuni haioase și deloc malițioase, nu mai puțin cetățenilor din Winsted. Vizitatorii care intrau în oraș erau întâmpinați de panouri ce anunțau: „Winsted, Connecticut, fondat în 1779, a fost pus pe hartă de poveștile stranii și pline de imaginație ce provin din acest oraș și sunt publicate în toată țara, mulțumită lui L. T. Stone.“ Stone este, de asemenea, comemorat de un pod ce îi poartă numele. El traversează Sucker Brook*.[1]

1. *Farse eroice,* Andrew Mound, Macdonald, Londra 1983, p. 75.

STONEHOUSE, John (1925-1988) *(DISPARIȚII)*

în noiembrie 1974, John Stonehouse, membru laburist al parlamentului britanic și fost ministru, suspectat de fraudă, este declarat mort prin înecare în timp ce înota dincolo de țărmul plajei din Miami. De fapt, nu se întâmplase nimic de genul acesta. El se afla deja în Australia, sub alte două nume.

Născut în Southampton, părinții lui fiind dedicați mișcărilor de sindicat și cooperatiste, obține o slujbă de ftmeționar la agenția locală de forță de muncă; aceasta îl ajută ca, în 1944, să ajungă în aviația militară britanică și, după război, la Școala londoneză de economie. Hotărât să-și croiască o carieră politică, după ce participă fără succes la alegerile generale din 1950 și 1951, pleacă în Africa unde, lucrând pentru Federația fermierilor africani din Uganda, încercările sale de a transforma organizația într-o mișcare cooperatistă activă pe plan politic l-au determinat să fie declarat *persona non grata* de către reprezentanții Ministerului Coloniilor. întors în Anglia, în 1957 intră în Camera Comunelor ca membru laburist al parlamentului reprezentând Wednesbury din zonele vestice, industriale ale comitetelor centrale ale Angliei - Midlands. în 1964, când laburiștii câștigă puterea pentru prima dată din 1951, este numit secretar parlamentar al Ministerului Aviației, moment în care începe să impună controale de stat asupra industriei aviației. în cadrul acestei mișcări, s-a încurcat nu doar cu traficantul de arme Geoffrey Edwardes și operatorul de zbor Freddie Laker, dar și cu reprezentanții liniilor aeriene cehe, CSA. Vizitând Praga, a luat parte și la petrecerile oferite de ambasada cehă, menținând astfel contacte riscante cu comuniștii. Totuși, steaua lui continua să strălucească. în 1968 a devenit ultimul director general al poștei britanice și, în această calitate, a primit însărcinarea de a reforma sistemul poștal. Declarând pe față că urăște această funcție, nu a ținut secretă nici antipatia față de mai mulți colegi aflați în poziții de putere; ca urmare, în acel an, când un ofițer dezertor al Serviciilor Secrete cehe l-a acuzat pe Stonehouse, pe nedrept, de a fi colaborat cu această agenție cehă, a rămas fără prieteni. Anchetat până la piele de către agenția britanică de contraspionaj, a fost găsit nevinovat, dar a primit avertismentul de a nu mai fraterniza cu oficialități din blocul de est — și când laburiștii au pierdut alegerile în 1970 și au intrat în opoziție, a fost înlăturat din cabinetul de miniștri.

Pentru a-și suplimenta veniturile tot mai mici și a promova exporturile britanice, el înființează acum o companie cu răspundere limitată: Export Promotion and Consultancy Services („Servicii de consultanță și promovare a exporturilor") (EPACS). în acea perioadă, când războiul civil se dezlănțuia în estul Pakistanului și o grămadă de atrocități erau comise de către pakistanezi, Stonehouse a fost abordat de către minoritatea bengaleză din Marea Britanie cu o propunere: crearea unei bănci pentru imigranții bengalezi. Pentru a le explica imigranților obiectivele acestei bănci, s-a pregătit un prospect ce descria instituția ca un trust și o investiție atrăgătoare. în mijlocul criticilor considerabile, Stonehouse a putut pune în aplicare proiectul doar după ce s-a implicat personal, investind atât resursele proprii cât și resursele afacerii sale, și împrumutând. Conturile firmei EPACS aflându-se într-o adevărată harababură și primind, de la bengalezii dornici să investească, acțiuni în valoare de doar 15.000 de lire sterline, poliția economică a pornit o investigație pe baza zvonurilor conform cărora 800.000 de lire sterline lipseau din fondul Bangladeșului. Bănuit de fraudă, iar viața personală fiindu-i un talmeș-balmeș, Stonehouse a decis că mai mult de atât nu poate duce. Nu s-a luat nici o măsură judiciară împotriva lui, dar ceva în sufletul său a cedat.

în noiembrie 1974, a fugit în Florida cu două pașapoarte asupra sa: unul pe propriul nume, celălalt pe numele de Joe Markham. Stând de două ori la coadă la biroul de Imigrări al aeroportului internațional din Miami, i-a fost permisă intrarea în Statele Unite atât sub numele de Stonehouse cât și sub cel de Markham. Aflat în curând pe plajă, s-a dus să înoate. Lă-sându-și hainele pe veranda hotelului, John Stonehouse a dispărut în mare. înotând înapoi la țărm, „Joe Markham“ s-a schimbat într-un al doilea set de haine, apoi a fugit, via San Francisco și Hawaii, în Melboume, Australia.

Transferând fonduri pe numele lui Markham de la Banca din New South Wales la Banca din Noua Zeelandă și deschizând un cont pe numele de Donald Clive Mildoon, Stonehouse a închiriat un apartament și s-a pregătit, spera el, pentru o viață liniștită - într-un final. Dar fusese prea deștept. Dacă o singură schimbare de identitate ar fi funcționat, două însă i-au venit de hac. Mildoon a fost recunoscut drept Markham și, suspectând o fraudă bancară, poliția l-a arestat când, în calitate de Mildoon, a făcut aranjamente ca să fie ridicată corespondența lui Markham. Deținut în arest ca emigrant

ilegal, în iulie 1975 a fost deportat în Marea Britanie și plasat în grija detectivilor de la Scotland Yard. ,

în cele din urmă, povestea a devenit publică. Dispariția sa în Florida nu căpătase mare interes în Marea Britanie, în ciuda zvonurilor de suicid sau chiar de implicarea mafiei, care ar fi ordonat uciderea lui. Dar acum, când deprimarea îl cuprinse din nou, adevărata relatare despre deghizarea și fuga sa era tot ceea ce mass-media visau - o persoană publică căzută în dizgrație, o deturnare scandaloasă de fonduri, chiar și o afacere extraconjugală cu secretara sa, Sheila Buckley. u’

Procesul lui Stonehouse a generat un interes și mai mare.

Susținând că nu este responsabil de propriile acțiuni și că presiunile vieții publice l-au determinat să-și dezvolte personalități multiple (Markham și Mildoon), a negat acuzația nedovedită de a fi furat cele 800.000 de lire sterline. Acuzarea era nedumerită de ce, tocmai înainte de dispariție, Stonehouse își răscumpărase asigurarea de viață contra sumei de 125.000 de lire sterline, bani ce urmau să fie plătiți soției sale în caz de deces. S-a atras astfel atenția asupra creării, de către el, a douăzeci și patru de conturi bancare diferite Ia șaptesprezece bănci diferite, sumele respective găsindu-și apoi drumul în Elveția, unde dispăruseră din fața anchetatorilor. Multiple personalități sau nu, el a dat dovadă de șiretenie și istețime în efortul de a dispărea și de a-și croi o nouă viață.

Trimis la închisoare pentru șapte ani, la eliberare a trăit departe de ochiul public, până când, bolnav și lefter, a murit în aprilie 1988.[1]

1. Clark, *op. cit.*

STRIEBER, Whitley (*Vezi* RĂPIRI DE CĂTRE OZENEURI)

SURORILE FOX (*Vezi* MEDII)

SWAGGART, Jimmy (*Vezi* TELEEVANGHELIȘH)

1

Titlu ereditar german echivalent cu cel de marchiz în Marea Britanie.

2

„Ai început adeseori să-mi spui / Anume cine sunt, dar te-ai oprit / De fiecare dată, cu-ncheierea: / *Nu încă* - să mă zbucium mă lasai.“ (William Shakespeare, *Furtuna,* traducere de Petre Solomon, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958).

3

Cyrene, colonie a grecilor din insulele Thira (Santorin), era unul din principalele orașe ale lumii elene. A fost romanizată și a rămas o mare capitală până la cutremurul din 365. în ruinele sale, devenite o relicvă faimoasă a lumii încă din secolul al XVIII-lea, se află scrisă o istorie veche de o mie de ani.

4

Cântec tradițional american din perioada Războiului de Independență în SUA.

♦ Pârâul Fraierului (în engl.)

T

„Când o persoană nu e în stare să se amăgească singură, mai mult ca sigur nu va putea să-i amăgească nici pe alții."

(Mark Twain)

TAUSEND, Franz (1884-1939) *(FRAUDĂ, vezi și* ALCHIMIE)

Până în 1924, când inflația agresivă a Germaniei postbelice a fost, în cele din urmă, înfrânată, cetățenii și-au recâștigat, într-o oarecare măsură, încrederea o dată cu introducerea unei noi monede naționale. Citind un anunț apărut într-un ziar din Munchen, prin care se ofereau mai multe sute de mii de mărci pentru investiția într-o „afacere solidă, pe scară mare, de preferat în industria chimică", Franz Tausend a răspuns imediat invitației. Fiul unui instalator din ducatul german Suabia, Franz devenise ucenicul unui chimist din Hamburg. Petrecându-și anii războiului în diverse slujbe administrative, în afară de orice primejdie, în 1918 a depus la bancă un avans pentru cumpărarea unei ferme în apropiere de Ratisbon. Afacerea dând faliment, el și tânăra lui soție s-au mutat într-o suburbie a Mun-chen-ului, unde, în noua lor casă, el și-a transformat o încăpere într-un laborator chimic, sperând să descopere sau să inventeze ceva profitabil. Dar, fără o pregătire practică propriu-zisă, în mintea lui chimia și alchimia, știința și magia erau toate unul și același lucru. în 1922 a publicat o broșură în care afirma că metalele pot fi crescute la fel ca plantele, dacă sunt tratate corespunzător: elementele, fiecare cu propria „frecvență", se luptă pentru armonie, ca și acordurile muzicale, și pot fi transformate așa cum acordurile pot fi schimbate dintr-o cheie în alta.

Se pare că Tausend credea cu adevărat în teoriile sale. Fără a câștiga sprijin din partea cuiva, și-a continuat experimentele de amator acasă, încercând să producă morfină din sare, cositor din lut și așa mai departe. Mutându-se într-o căsuță de țară lăsată ca moștenire de fratele său, nu reușea să aibă nici un rezultat atât de repede cât își dorea - până când a citit și a răspuns anunțului din ziar. Spre surpriza sa, a primit imediat o scrisoare din partea celui care publicase anunțul, Rudolf Rienhardt, student la drept în vârstă de

douăzeci și unu de ani, care tocmai fugise împreună cu soția unui bogat proprietar de pământ din Prusia. Această femeie era atât de îndrăgostită de iubitul ei, încât îl numise directorul său financiar; și Rienhardt, care avea idei mărețe pentru banii amantei, a fost impresionat de teoriile lui Tausend privind alchimia modernă. Cunoscându-1 pe Tausend, a fost și mai impresionat. Omul era un geniu! Formând o companie cu răspundere limitată, Reinhardt I-a oferit lui Tausend, în avans, o sumă considerabilă.

Plătind acontul pentru un castel din Tirol și înscriindu-1 pe numele soției sale, Tausend a continuat experimentele, fără a reuși însă să transforme lutul în cositor sau sarea în morfină. La începutul anului 1925, temându-se că Rienhardt se va retrage din afacere, el i-a menționat posibilitatea de a obține vechiul vis al alchimiștilor, transmutarea metalelor bazice în aur. Atunci i-a venit o idee îndrăzneață: i-a sugerat, în glumă, partenerului său — care era impresionat peste măsură și aștepta nerăbdător miracolul - ca, dacă primele experimente vor da rezultatul dorit, să-1 invite pe Hindenburg, președintele Reich-ului, să sprijine acțiunea. Prins complet în mreje (ca naționalist reacționar, bătrânul general era eroul său), Rienhardt s-a dus direct la Berlin, în biroul președintelui, dar a fost refuzat în

mod categoric. Cum este posibil ca Hindenburg să sponsorizeze un alchimist necunoscut! Așadar, Rienhardt l-a abordat pe generalul Erich von Ludendorff, mâna dreaptă a lui Hindenburg în timpul războiului. în ciuda implicării în diverse planuri nebunești, Ludendorff era totuși respectat în cercurile naționaliste - și ceea ce tânărul i-a spus avea să-1 determine să ciulească atent urechile. , r .

Cufundat în datorii personale și fascinat de noțiuni mistice, Ludendorff a fost și el vrăjit pe loc. Dacă Tausend ar putea, într-adevăr, să facă aur, ce bogăție și putere îl așteptau! Dar nu era un prost. Desigur că nu! înainte de a se implica în afacere, a trimis un „expert[44] care să-1 verifice pe alchimist și laboratorul său miraculos. Acest expert era un așa-zis om de știință pe nume Kummer, un excentric fără educație, atras de noțiunile absurde ale lui Ludendorff. Iar Kummer nu era de nivelul lui Tausend care, până acum, muncise la dezvoltarea unui proces de „producere a aurului[4'] atât de elaborat, încât îi putea păcăli pe alții mult mai „experți[44] decât Kummer. Lucrând cu două soluții pe care le încălzea, le răcea și apoi le combina, la

sfârșitul procesului Tausend îndepărta de pe fundul creuzetului câteva fire de ceea ce părea să fie aur. Kummer a luat unul dintre aceste firicele și l-a prezentat unui bijutier - și *era* cu adevărat aur! „Excelența voastră - funcționează![44] îi raporta entuziasmat Kummer lui Ludendorff.

Așa a început povestea de succes a lui Tausend. Doar numele lui Ludendorff era de ajuns pentru a atrage zeci de magnați care să investească și să finanțeze industria germană. Bancherul Leopold Osthoff, producătorul de oțel Alfred Man-nesmann și alți vizitatori ai laboratorului miraculos și-au scos cecurile din buzunar imediat ce au putut fi martorii oculari ai procesului de transmutare. Banii veneau gârlă. Ludendorff, hotărât să obțină partea cea mai mare din profit - care i se cuvenea, după părerea lui a înființat împreună cu Tausend, în octombrie 1925, o companie cu răspundere limitată denumită „Societatea 164[44] (aurul fiind elementul numărul 164 în sis-temui „periodic armonic[4]* al lui Tausend). Generalul urmând să primească 75% din profiturile obținute din exploatarea procesului, Ludendorff mai stipula și ca Tausend să-și mute laboratorul într-o casă părăsită din pădurile Bavariei de nord. Plă-tindu-și datoriile cu banii investiți de către marii industriași, Ludendorff a depus sume mari de bani ca avans pentru activitatea lui Tausend (care avea să primească doar 5% din profituri).

Tausend se simțea bine în exilul său din pădure. Era înconjurat de tinere „asistente[44] care, trimise de Ludendorff pentru a-1 spiona, au devenit rapid admiratoarele lui. Prietenele sale dăduseră și ele în mintea copiilor, numindu-1 pe faurarul-mi-raculos „maestru[44] și vorbind despre „ochii lui ca ai lui lisus[44]. In mijlocul acestei atmosfere de naivitate entuziastă, Tausend era sigur că, într-o zi, va putea să renunțe la micul șiretlic de a strecura, pe furiș, firișoarele de aur aflate pe mâneca hainei în soluția din creuzet; și că, într-adevăr, *va face* aur.

Dar pe măsură ce „Societatea 164“ se extindea, cumpărând fabrici în Bremen și Frankfurt, devenea clar că doar el însuși putea produce marfa mult râvnită. Nici una din „asistentele[44] lui nu cunoștea meșteșugul. Așadar, unde erau cele patruzeci de livre (0,453 kg) de aur zilnice, pe care le promisese? Susținătorii lui, care își păstraseră secretă implicarea, deveneau tot mai îngrijorați - și prima lovitură a avut loc la începutul anului 1927,

când Ludendorff s-a retras din proiect. Poate nu era tocmai bătrânul fraier care părea, căci, în final, a procedat cu înțelepciune. „Societatea 164“ s-a dizolvat și a fost imediat înlocuită de „Compania Tausend de cercetări chimice[44], cu acțiuni deținute de majoritatea sponsorilor inițiali, plus câțiva noi. Atrăgând în continuare bani prin scheme tot mai fantastice, norocul lui Tausend s-a menținut - o perioadă. Susținătorii refuzând să mai investească, Tausend a venit cu o altă idee: emiterea de „chitanțe de aur[44] ce le garantau investitorilor că o sumă corespunzătoare de aur pur fusese depusă, în numele lor, în seiful lui Tausend - și această escrocherie i-a adus, încă o dată, găleți de bani. Mare parte din aceștia au fost investiți de

Tausend în proprietăți, dat fiind că el se gândea la viitor. Trăind o viață modestă și fidel soției sale (care nu l-a bănuit niciodată de șarlatanie), a început un tur al Germaniei, creând echipe de producție și noi laboratoare.

Totuși, era neliniștit. Vizitând orașul Berlin pentru a negocia obținerea de mai multe împrumuturi, a fost luat la întrebări de către directorul Băncii de Stat cu privire la „chitanțele de aur“ într-un mod atât de sceptic, încât a plecat de acolo în grabă. Ajungând la Viena, și-a vizitat soția aflată la Tyrol, apoi în Saxonia a cumpărat un castel și un teren pentru construcția unei fabrici fără a avea, practic, banii necesari nici uneia dintre achiziții. Apărând peste tot în puternicul său Fiat, conducând cu o viteză periculoasă, a început să-și piardă capul. Știa că sfârșitul e aproape. Și așa a fost. în urmă cu un an, doi frați industriași, pensionari, pe nume Meinhold, cumpăraseră „chitanțe de aur“ în valoare de 320.000 de mărci. Cuprinși acum de îndoială, l-au reclamat pe Tausend la poliția din Miinchen. Alchimistul făcuse însă o greșeală. Traversând defileul Brenner în primăvara lui 1929, lovise pe cineva cu mașina, dar își continuase drumul. Urmărit până la castelul soției sale și arestat pentru vătămare corporală și fugă de la locul accidentului, a fost extrădat la Miinchen. Aici, amplul caz inițiat împotriva lui a necesitat douăzeci de luni numai pentru a fi pregătit.

Dintre victimele înșelătoriei sale, doar Herr Meinhold a fost dispus să apară ca martor. Ceilalți, toți figuri publice, au preferat să evite batjocura și distrugerea reputației. Ajungând la concluzia că Tausend a stors aproape un milion și jumătate de mărci în urma fraudei sale, procurorul, cu o zi înainte de proces, i-a cerut inculpatului să producă aur în incinta monetăriei

naționale a Bavariei. Percheziționat până la piele înainte și sub o strictă supraveghere, Tausend a eșuat de la prima încercare. Dar în cadrul celei de-a doua, la 3 octombrie 1929, Tausend a pescuit triumfător, pe fundul creuzetului, un fir adevărat de aur!

„Vechiul vis al omenirii s-a împlinit“ scriau pe un ton fericit ziarele din Miinchen. Orașul clocotea de încântare. Dar oamenii de știință refuzau să creadă, aidoma directorului monetăriei naționale care, inițial, se simțise foarte prost. Inima i-a venit însă la loc când un polițist care urmărise experimentul l-a informat despre existența unui toc cu rezervor aflat în posesia lui Tausend în timpul demonstrației. Acesta folosise tocul ca pretext, spunând că îi este util pentru a verifica cantitățile ingredientelor necesare demonstrației. De atunci, dispăruse. Firul de aur fusese probabil ascuns în stilou.

Când procesul a început în ianuarie 1931, micul bărbat din boxa acuzaților, palid și chinuit, era înconjurat de multă compătimire. Nu jecmănise pensionari sau văduve, victimele sale erau bancheri grași și oameni de afaceri. Dintre puținii martori dispuși să depună mărturie, toți au spus că Tausend este un om simplu, modest și sincer. în favoarea lui au vorbit chiar și cei care pierduseră bani. Dar avocatul acuzării deținea un as în mânecă. Oferind dovezi, un profesor italian, Sistini, a declarat că, în octombrie 1928, la Tirol, privindu-1 pe Tausend „făcând[44] aur, observase cum furișase un firicel de aur pe fundu creuzetului în vreme ce adăuga mai mult plumb peste masa topită din recipient.

Și a fost de ajuns. Tausend a fost trimis la închisoare, deși doar pentru trei ani. Când a fost eliberat, Hitler conducea deja Germania. Recurgând la mici delicte și fraude, în 1938 Tausend a ajuns din nou la închisoare pentru alți trei ani de zile, în Stuttgart, și un an mai târziu a murit în spatele gratiilor.[1]
i

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 172-186.

TELEEVANGHELIȘTI *(FALȘI MESIA)*

în Statele Unite mai mult ca în oricare altă parte a lumii, televiziunea și vânzarea zgomotoasă a ceea ce dă de înțeles că ar fi creştinism merg mână în mână. Adresându-se unei vaste audiențe fundamentaliste, deja bine modelată pentru tot felul de farse despre sfârșitul lumii, în orice parte a țării și douăzeci și patru ore din douăzeci și patru, posturi de televiziune înființate de oameni cu dare de mână pompează un regim nesfârșit de doctrină evanghelistă, plină de patos. Corurile fredonează în timp ce afaceriști religioși, inteligent îmbrăcați, predică la volum maxim și cu mare viteză, alternând cu amenințări, implorări, lingușiri și promisiuni. Simultan, numerele de telefon afișate la baza ecranului te informează unde trebuie să suni ca să oferi donațiile ce îți vor cumpăra salvarea sufletului - aparent. Este o versiune nouă a uneia dintre cele mai vechi și mai reușite escrocherii din toate timpurile - să profiți de temerile superstițioase ale oamenilor, cu scopul obținerii de bogății și putere personale. în ultimii ani, mari organizații au fost fondate și milioane de dolari câștigați de pe urma palavrelor carismatice și mieroase ale teleevangheliștilor precum Jerry Falwell și Pat Robertson - și chiar dacă acești doi indivizi rămân aproape nevătămați, prăbușirea extrem de mediatizată a multora dintre frații lor „mai sfanți-decât-tine[44] a aruncat mari îndoieli asupra întregii activități - evanghelismul televizat.

Astfel, afirmația lui Oral Roberts conform căreia „Dumnezeu îl va lua la El“ dacă suma-țintă de 8 milioane de dolari în donații nu va fi strânsă până la o anumită dată, a atras critici atât din partea autorităților religioase cât și a celor financiare. Cari Stevens de la biserica „Biblia Vorbește[44], cu sediul în Massachusetts, a declarat falimentul după ce a primit ordinul de la un judecător federal să retumeze mai multe milioane de dolari presupus jecmănite de la un enoriaș naiv. Donald Lowery și Pamala St Charles au strâns o avere în anii ’80 ademenind bărbați singuri să se cupleze cu „îngerii dragostei[44] de la Biserica Iubirii (COL International). Cât privește bufoneriile unor șarlatani precum Jim și Tammy Faye Bakker sau Jimmy Swag-gart, acestea au provocat când oroare, când ilaritate cinică, depinde cum priviți problema.

Ani de-a rândul, Jim și Tammy Faye au fost duetul cel mai de succes din America în domeniul escrocheriilor religioase. Prezidând spectacolul de televiziune *The PTL Club* (PTL: Praise The Lord or People That Love*) din

anii ’80, rânjetul larg al lui Jim și aspectul său îngrijit, alături de interpretarea falsă a imnurilor religioase de către Tammy au prins în laț peste 150 de milioane de dolari de la un număr aproximativ de 150.000 de adepți. Cei doi nu au păstrat niciodată secretul asupra averii lor, făcând paradă de ea și, aparent, congregația era încântată. Când Tammy Faye a sărbătorit ziua de naștere a lui Jim în direct, în cadrul emisiunii, a adus în studio și două girafe, moment în care publicul spectator a îngenuncheat și aclamat.

Dar ovațiile nu au fost niciodată mai puternice decât atunci când Jim a fost trimis la închisoare pentru patruzeci și cinci de zile. Declinul celor doi evangheliști a început când Jessica Hahn, fostă secretară a PTL, a afirmat că Jim o violase; atunci, John Fletcher, un preot răspopit, care își declarase în public homosexualitatea, a recunoscut că el i-o adusese pe Hahn lui Bakker și că el însuși avusese o relație intimă cu Jim Bakker. Dintr-o dată, mass-media gemeau de povești îngrozitoare: despre Bakker și tinerii lui angajați ce se ștrengăresc dezbrăcați în saune; despre cada, jacuzzi cu nebunii" din biroul lui Bakker, în care încerca să o seducă pe Miss America; și, mai puțin imoral dar mai interesant din punctul de vedere al Fiscului, despre frauda masivă din spatele întregii organizații. Ce se întâmplase cu cele 150 de milioane de dolari? Anchetați, angajații de la PTL au declarat că întreaga corespondență primită era împărțită în două grămezi, bani gheață și cecuri, și că banii peșin neînregistrați - zeci de mii de dolari - plecaseră sub formă de cheltuieli mărunte.

Nereușind să cumpere tăcerea Jessicăi Hahn cu o parte din acești bani, Bakker nu a dat dovadă de mare încredere în Hristos când a fost arestat. Printre suspine, a căzut la podea și s-a încleștat într-o poziție de fetus. Tammy Faye (genele ei false fiind descrise de un actor de comedie drept două tarantule în călduri) a spus că Jim obișnuia deseori să procedeze astfel. Văicărindu-se și cerând îndurare, el a fost târât pe asfalt de către polițiști. La proces a suferit o cădere nervoasă și a trebuit

* Slavă Domnului sau Cei ce iubesc (în engl.). scos din sala de tribunal. Considerat sănătos mintal, a fost găsit vinovat de 125 de capete de acuzare - fraudă și delapidare -și condamnat la patruzeci și cinci de ani de închisoare. Această sentință a fost ulterior redusă la optsprezece ani dar tot în mileniul următor va vedea din nou cerul liber.

Printre cei care i-au admonestat în mod public pe soții Bakker pentru păcatele lor s-a aflat și teleevanghelistul baptist Jimmy Swaggart. Din amvonul său de televiziune, el a lansat atacuri după atacuri asupra lor, ipocrizia lui de tip „mai sfânt-ca-tine[44] facându-i pe mulți să se ploconească în fața vocii lui tremurătoare, plină de uimire și dispreț când își întreba publicul din întreaga țară cum au putut cei doi să fie atât de duplicitari? Cum au putut să-și pângărească chemarea sfântă? Cum au putut să-și înșele astfel adepții?

De fapt, Swaggart știa foarte bine cum și de ce, iar în curând întreaga lume avea să știe că el știa. Observând atacurile vicioase ale acestui „Om al lui Dumnezeu[44] asupra cuplului Bakker, prostituata Debra Murphree și-a dat seama de un amănunt interesant: Jimmy se numărase printre clienții ei obișnuiți. Ținând o conferință de presă, a mărturisit că el o angajase să se satisfacă singură în fața lui, înainte de a avea împreună o „mică[44] partidă de sex și că îi ceruse ca fiica ei minoră să se alăture distracției. Devenită o celebritate peste noapte, Debra a apărut în toate talk-show-urile momentului alături de Jessica Hahn. Acum era rândul lui Swaggart să se tânguiască. Plângând cu lacrimi de crocodil, s-a așezat în genunchi, cu fața la pământ,* urmărit de întreaga națiune cum își cerea iertare prin intermediul televiziunii, dar nimeni nu l-a crezut. Sinceritatea evanghelismului televizat fiind acum în centrul atenției, a reieșit faptul că, pentru a stoarce cât mai mulți bani de la congregație, unii dintre acești prefacuți ce se băteau cu Biblia în piept foloseau batiste înmuiate în suc de ceapă proaspăt stoarsă pentru a-și îmbunătăți producția de lacrimi.

Dumnezeu să-i ierte![1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 67-87.

THOM, JohnNichols (1799-1838) ***(FALȘIMESIA, IMPOSTORI)***

Deși acum uitată, scurta carieră a acestui impostor și fals Mesia a fost una extraordinară. Protestant prin naștere, după ce mama sa a murit într-un azil de nebuni din Comish, propria lui nebunie a condus la moartea sa și a nouă adepți. Un bărbat frumos și impunător, luându-și numele stilat de Sir William Courtenay, moștenitor la titlul de conte dc Devon, Thom a atras

mai întâi atenția în 1832, când s-a autodenumit candidat parlamentar de Canterbury. Câștigând doar o cincime din voturile necesare și deja asumându-și titlul de rege al Ierusalimului și cavaler de Malta, în 1833 a început să publice (și să scrie) ***Leul,*** un ziar teologic radical, în care declara că toate bisericile întemeiate în lume au ca „unic scop îmbogățirea". După opt ediții, în 1835 a fost acuzat de mărturie falsă împotriva unor presupuși contrabandiști, a fost declarat de tribunal alienat mintal și trimis la azilul Kentish din Barming Heath. Aici, demența lui mesianică s-a accentuat.

Eliberat în 1838, și-a reluat identitatea de Sir William Courtenay, cavaler de Malta, și a început un tur al teritoriului ca un nou Mesia, „salvatorul lumii". Câștigând mulți adepți săraci, el pretindea că este imun la orice glonț sau tăiș de sabie și că „poate ucide zece mii de oameni doar printr-o lovitură cu mâna sa dreaptă asupra mușchiului brațului stâng, după care e capabil să dispară".

Incitând la revoltă populară și având deja aproape o sută de adepți, el insista că, atunci când va avea loc încoronarea reginei Victoria, va deveni mâna ei dreaptă. Autoritățile fiind deja alarmate, el și-a asigurat discipolii că nu pot fi împușcați și că, dacă li se va părea cumva că a murit, să nu se teamă căci el se va ridica din mormânt în a treia zi și îi va conduce spre victorie.

La 31 mai 1838 a împușcat mortal un bărbat pe nume Mears, trimis să-1 aresteze, apoi i-a mutilat trupul neînsuflețit și s-a autodeclarat Hristos. Un regiment de infanterie a fost trimis să-1 captureze. „Courteney[44] l-a împușcat, la locul altercației, pe ofițerul lor, locotenent Bennett. Soldații au deschis atunci focul. Thom și nouă dintre adepții săi au murit, dar nu și febra insurecției căreia el îi dăduse naștere. Chiar și după decesul lui, mulți muncitori din Kentish credeau cu adevărat că Thom este Mesia.

Atribuind nebunia pe seama ignoranței publicului, reformatorul Joseph Hume s-a folosit, în parlament, de acest caz pentru a cere crearea unui sistem public de educație pentru toată lumea - totuși, mulți impostori de acest gen încă mai există *(vezi* Farse despre sfârșitul lumii).[1]

1. *Fenomene mistice surprinzătoare,* Herbert Thurston, S. J., Bums & Oates, Londra, 1954, pp. 195-202.

TOFT, Mary (Secolul al XVIII-lea) ***(FRAUDĂ)***

în 1726, toată Anglia era năucită de povestea lui Mary Toft, soția unui croitor din Godalming, care pretindea că a dat naștere unor iepuri. Descrisă ca o femeie „cu o constituție puternică, sănătoasă, mignonă, ten deschis, prostuță și cu o fire ursuză, incapabilă să scrie sau să citească[44], uimitoarea ei farsă sau fantezie a ajuns să fie crezută de multă lume doar pentru simplul fapt că nu-și puteau imagina că o persoană cu un grad de inteligență atât de redus i-ar putea înșela. Femeia explica această „abatere monstruoasă de la legile naturii[44] prin ceea ce i se întâmplase într-o zi când plivea câmpul: (pe atunci, însărcinată în cinci luni, așa credea), un iepure sărise lângă ea, moment din care Mary începuse să tânjească după aceste animale. La puțin timp, un alt iepure a apărut lângă ea, în același loc. Conform unor relatări contemporane, și pe acesta „dorea să-1 prindă. în aceeași noapte a visat că se află pe câmp cu doi iepuri în poală și s-a trezit din somn cu o stare proastă, de greață, care a durat până dimineață; din acel moment, timp de aproape trei luni, a fost năpădită de o poftă nebună și constantă de a mânca iepuri, dar fiind foarte săracă, nu putea să-i cumpere.[44]

In curând, povestea ei câștigase susținători. Primul era doctorul ei, domnul Howard, un bărbat cu o reputație solidă, de peste treizeci de ani. Se pare că el a crezut-o cu adevărat, pentru că, în decurs de o lună, a ajutat-o personal să dea naștere, din propriul ei pântec, la aproape douăzeci de iepuri. Cu un astfel de sprijin profesional, știrea a ajuns la curtea imperială. Regele George I a fost atât de fascinat, încât și-a trimis chirurgul personal, dr. Ahlers, la Godalming să investigheze cazul. Ahler s-a întors la curte convins de „dovezi oculare și tangibile" că Mary, într-adevăr, dăduse naștere unor iepuri și că ar trebui să i se ofere o indemnizație regală. Astfel, regele și-a trimis anatomistul, domnul St. Andre, la Godalming. St. Andre s-a întors și el convins. Ambii reprezentanți imperiali i-au adus regelui câteva progenituri ale lui Mary și St. Andre a realizat chiar o disecție pe unul dintre iepuri în fața regelui. Era un animal obișnuit.

Acum și presa a înhățat știrea. O controversă puternică s-a creat între cei ce o credeau și îndoielnici. Regele îi sprijinea pe primii, în timp ce regina se afla în fruntea scepticilor și doar datorită intervenției sale această poveste absurdă a luat sfârșit. Regina l-a abordat pe Sir Richard Manningham,

membru al Societății Regale și al Colegiului de doctori din Londra, care a plecat la Godalming să examineze miracolul. „Eu personal am scos ceea ce se afla în vaginul femeii", raporta el, „și după examinare, trebuie să recunosc că am fost extrem de surprins să observ că părea mai mult vezica unei scroafe; aceasta e singura părere pe care am putut să mi-o formez."

Aducând-o pe Mary Toft la Londra, Manningham a cazat-o la „Bordelul domnului Lacy din Leicester Fields", unde timp de câteva zile, ea a continuat să se plângă că suferă de durerile facerii. Ulterior, Thomas Howard, portarul clădirii, a declarat sub jurământ că, ajutată de el, femeia făcuse rost de un iepure. Arestată și interogată, Mary a mărturisit, în final, că totul era o escrocherie. Ideea îi venise de la o prietenă care îi sugerase ca este „o modalitate de a-ți asigura un trai foarte bun" fără să muncești. O perioadă îndelungată, înainte de a începe înșelătoria-, Toft, „ajutată dc acea femeie, își introdusese deseori organe de iepure în corp până când a învățat să se descurce singură, pentru că i se oferise ocazia perfectă și a profitat de aceasta în continuare."

Așadar, Mary Toft nu a mai obținut indemnizația regală. Reputația celor doi doctori ai curții fiind grav afectată și publicul întâmpinând cu aclamații cartea lui Manningham, *Un raport eXact asupra celor observate în timpul examinării amănunțite a lui Mary Toft, așa-zisa născătoare de iepuri din Godalming,* Mary însăși a fost trimisă la închisoarea Tothill Fields.[1]

1. McConnick, *op. cit.,* pp. 28-32.

TOPLIS, Percy (1897-1920) ***(IMPOSTORI)***

Cariera acestui extraordinar impostor, răzvrătit și proscris militar a început în Nottinghamshire, unde, încă de copil, era „un pic cam sălbatic și neastâmpărat". La vârsta de unsprezece ani a fost pedepsit, prin decizia Tribunalului de contravenții de la Mansfield, pentru o înșelătorie care i-a adus un nou costum de haine și cinci șilingi. La puțin timp ajunge iar la ananghie, când vinde ziare și păstrează încasările. Cum nimeni nu știe unde se află părinții lui, este luat în îngrijire de o mătușă, Annie Webster, care îl ține departe de încurcături grave până când Percy termină școala. Roșcat, îmbrăcat cu multă eleganță, era întotdeauna pedepsit pentru festele jucate colegilor săi, inclusiv administrarea acestora de laudanum (opiu amestecat

cu puțin coniac), dar niciodată nu îi era frică de ce i se putea întâmpla. „Emana un magnetism extrem de ciudat, în ciuda bădărăniei sale", își amintea fostul său coleg de clasă, George Foulkes. Devenit ucenic al unui fierar din orașul minier Black-well, la vârsta de treisprezece ani, a plecat pe furiș în Scoția și a trăit de pe urma a tot felul de învârteli. La paisprezece ani ajunge la închisoarea Dumfries pentru zece zile după ce se eschivase de la plata biletelor de tren pentru el și prietena sa; apoi se întoarce în Anglia, în 1912, unde petrece doi ani de muncă silnică în închisoarea Lincoln, după încercarea de a viola o tânără femeie. Avea doar cincisprezece ani.

In 1915 se înrolează voluntar în armată, experiența sa din tranșeele războiului, în mijlocul măcelului de la Loss, sporin-du-i disprețul față de autoritate. Căpătând o permisie pe baza născocirii unei povești tragice, despre moartea în durerile facerii a soției sale inexistente, s-a întors acasă în uniformă de căpitan, pe piept cu panglica medaliei pentru comportament distins, cu un bandaj bine strâns în jurul genunchiului stâng, astfel încât să creeze un șchiopătat lesne de observat. Mans-field La întâmpinat ca pe un erou.

Hotărând că Mesopotamia sună mai bine decât Franța, s-a autopromovat la rangul de maior și a plecat la Malta, unde știrea despre înfrângerile britanicilor de către turci a cauzat reîntoarcerea navelor de război britanice în Anglia, tot mai divizată de frământările sociale. Perfecționându-se în rolul său de ofițer și gentleman, pretinzând că este singurul fiu al unui general dc armată ieșit la pensie, Toplis s-a bucurat de luminile strălucitoare ale cartierului West End, scena principală a înaltei societăți londoneze. Absenta însă fără permisiune de săptămâni întregi și, nedorind să riște ca un detașament de soldați să-1 hăituiască pentru dezertare, s-a alăturat din nou trupelor medicale din armata regală. Trimis în misiune la baza militară - renumită prin condițiile rigide - de la Etaples, lângă Bou-logne, dă aici peste 20.000 de soldați încordați și mânioși. Moralul lor era la pământ. Toplis auzea despre soldați germani și englezi care, ascunși în adăposturile lor, căzuseră la înțelegere, trăgând focuri de armă fără a se răni unii pe ceilalți; despre comunități de dezertori, înființate în pădurile din împrejurimi; și vedea cum australieni scandalagii insultau poliția militară și eliberau prizonierii de război care fuseseră legați de tunuri.

Profitând de contextul ivit, Toplis era pe punctul de a trimite o provocare întregii baze militare britanice și de a deveni cel mai căutat om din Marea Britanie.

în septembrie 1917, armata britanică și-a început atacul asupra orașului Passchendaele, aflat pe o coastă montană din Flandra. Vremea era groaznică, cu noroi peste tot. în următoarele două luni, peste două sute cincizeci de oameni au murit în încercarea de a câștiga doar trei mile de pământ aflat sub ocupație germană.

Bătălia aproape că nici nu a avut loc.

Cu patru luni înainte, șaptezeci și opt de regimente franceze, înflăcărate de văpaia bolșevismului, se răsculaseră. Cât îl privește pe soldatul Toplis din serviciul sanitar al armatei regale, el dezertase deja. Trimis în aprilie să se alăture bătăliei pentru Arras, fugise alături de alți dezertori - francezi, englezi și germani laolaltă - care au supraviețuit în mijlocul labirintului de tranșee de pe bătrânul front de luptă de la Somme. Revolta franceză se răspândise atât de mult, încât doar britanicii mai rămăseseră în luptă până în toamnă, chiar și ci deziluzionați. Nu era vorba doar de măcelul din linia întâi, dar și de violența și brutalitatea regimului din taberele militare, precum cea de la Etaples.

Iar Toplis se afla acolo pentru a ocupa rolul principal în cadrul unei răzvrătiri atât de severe, încât amenința efortul de război al britanicilor și începerea bătăliei pentru Passchendaele. Ajungând la Etaples la începutul lunii iunie, s-a alăturat Sanctuarului - o comunitate de dezertori ce supraviețuiseră în peșteri și mine din jurul orașului Camiers. Zilnic, ei se amestecau în rândul trupelor obișnuite, furau rații de mâncare și recurgeau la tot felul de șiretlicuri și escrocherii pentru a câștiga bani. Deghizat ca maior sau uneori căpitan, Toplis se plimba liber prin confuzia din tabără, unde instructorii armatei erau disprețuiți de toți soldații. Supraviețuitorii de pe front desconsiderau corpurile de ofițeri britanici, în timp ce australienii, care nu respectau pe nimeni și nimic, încurajau răzvrătirea în rândul regimentelor scoțiene, care erau în special rău tratate de către instructorii în mare parte englezi. Starea de spirit nu s-a îmbunătățit deloc nici când comandantul de brigadă Andrew

Thomson le-a ordonat bordelurilor locale să nu mai primească soldați.

La 9 septembrie 1917, soldatul Harry Reeve, polițist militar, l-a împușcat mortal pe caporalul Wood din regimentul de scoțieni Gordon Highlanders, pentru că vorbise cu o fată pe care o cunoștea de la Aberdeen, în timp ce se descheia la tunică. Scoțienii au fost cuprinși de furie. Primind ajutorul australienilor, au început să tragă focuri de armă prin tabără. Ofițerii, printre ei și Thomson, au primit ordinul de a pleca sau riscau să fie arși de vii. Poliția militară devenind acum ea cea vânată, mulți răzvrătiți s-au alăturat comunității de dezertori.

Toplis preia în aceste momente controlul, conducând o coloană de dezertori și răzvrătiți înapoi în tabără, pentru a-i elibera pe prizonierii ținuți în detenție. în vreme ce Thomson este prins și blocat într-o mașină, Toplis (îmbrăcat ca un soldat - ceea ce și era, în realitate) îi dictează condițiile în care răscoala poate lua sfârșit. Acestea includeau înlăturarea poliției militare, hrană și condiții de trai mai bune. întâlnindu-1 pe Horatio Bottomley, redactor al publicației *John Bull* și campion al solda-ților (întâmplător, la Etaples), Toplis a mai cerut și mărirea soldelor. în timp, toate aceste'condiții au fost îndeplinite.

în mijlocul haosului ce facea ravagii, trupe din afară au fost trimise să înăbușe răscoala, dar au refuzat să deschidă focul asupra camarazilor. S-au pus la dispoziție cantități mai mari de hrană și solde mai bune, dar după trei zile rebeliunea tot nu luase sfârșit. Thomson ceda fiecărei condiții impuse de Toplis. Poliția militară a fost alungată; orașul Etaples a fost declarat deschis. Activitatea bordelurilor înflorise. Răzvrătiții au început să se întoarcă la posturi doar după șase zile.

Thomson a fost concediat. Mulți dintre foștii rebeli au murit la Passchendaele. Dar ce s-a întâmplat cu Toplis? Autoritățile, conduse de mareșalul Haig, doreau răzbunare. Serviciile Secrete britanice s-au infiltrat în Sanctuar. Agentul Edwin Wood-hall l-a capturat pe Toplis, care își purta monoclul și uniforma de căpitan. A fost întemnițat, dar a evadat rapid printr-un tunel săpat sub nisip și apoi traversând, înot, un râu. După care, nimeni nu i-a mai dat de urmă.

Un an mai târziu, Ziua Armistițiului din Nottingham a fost un eșec total. In baruri nu exista nici un strop de bere, iar luminile de pe străzi erau încă stinse. Din hotelul Flying Horse, Toplis urmărea iureșul de ambulanțe. Ajungând în Anglia, se dusese direct la centrul de recrutare al armatei, din Nottingham, pentru a se alătura Corpului de Armată. Unde s-ar putea ascunde mai bine un dezertor decât în armată? De această dată însă, părăsind hotelul îmbrăcat în uniformă de ofițer, a folosit un cec furat pentru a plăti un ceas de aur. Arestat, dă vina pe rănile de război. Deloc impresionați, magistrații l-au procopsit cu șase luni de muncă silnică - dar tot nu au reușit să-i afle identitatea reală.

Eliberat din închisoarea Nottingham în 1919, s-a înrolat din nou în armată - sub propriul nume. Incredibila lui impertinență l-a impulsionat acum, din cartierul general de la Avonmouth, de lângă Bristol, să înființeze o piață neagră de petrol pentru armată. Regimentul său fiind mutat în tabăra Bulford din câmpia Salisbury, a descoperit că aproape toată lumea era implicată în escrocherii. Terenul era ideal pentru el, așa că a profitat din plin, nelipsindu-i distracțiile. Cursele de cai de la Ascot, hotelul Savoy, fiicele aristocraților - s-a bucurat de toate. Astăzi era soldat, mâine era colonel. Purta și un revolver, pe care îl afișa cu multă mândrie. Era deja evident că armata îi aflase identitatea, dar se temea să acționeze. Știrile privind răzvrătirea soldaților fuseseră îngropate și autoritățile așa doreau să rămână. Se părea, prin urmare, că Toplis putea să-și facă de cap în liniște, fără a fi pedepsit - să falsifice permisii, să își ridice solda, după care să dispară. Dar cum ulciorul nu merge de multe ori la apă, într-o noapte totul s-a sfârșit. S-a ascuns într-o mașină a armatei, un Sunbeam în valoare de 100 de dolari, pentru a-și vizita o amantă din Bath.

Era ultima picătură din pahar. Armata a trimis Bonetele Roșii (poliția militară) după el. Cât pe ce să fie prins într-o cafenea, o ia la fugă, dar este arestat în trenul spre Bristol. Jucând cărți cu gardienii săi, i-a păcălit și le-a sustras armele, i-a închis într-o celulă, a plecat - și s-a înrolat în aviația militară. Uimitor, și-a folosit din nou propriul nume și din nou a scăpat liber. Dar patru luni mai târziu, la 25 aprilie, când șoferul de taxi din Salisbury, Sidney Spicer, a fost găsit mort prin împușcare în Hampshire, Toplis (lipsind încă o dată fără permisiune din postul său) a fost considerat vinovat.

Așa a început cea mai mare vânătoare de oameni din istoria judiciară a Marii Britanii modeme. Totuși, tupeul nu I-a părăsit pe Toplis. A apărut la Bulford ca sergent-major, încă purtând asupra sa revolverul Mark 6 Webley. Acesta a fost indiciul care l-a dat de gol, fiind declarat vinovat de uciderea lui Spicer. Ziarele fremătau de zvonuri și urmărirea era în toi, în următoarele șase săptămâni fiind relatate apariții ale lui Toplis în peste o sută de locuri. Scăpând ca prin urechile acului în Monmouth și Londra (în ambele cazuri trădat de monoclul său), până la începutul lunii iunie se afla în Scoția, mergând cu bicicleta dinspre sătucul de munte Tomintoul pe o trecătoare înaltă, numită Lecht. Adăpostindu-se în refugiul pentru vânători Lecht Shooting Lodge, pe măsură ce noaptea se lăsa tot mai friguroasă, a sfărâmat o parte din mobilă pentru a face focul. Văzând fumul în timp ce trecea pe lângă cabană și știind că aceasta trebuia să fie nelocuită, fermierul local John Grant l-a alertat pe paznicului rezervației locale de vânătoare, John Mackenzie. în Tomintoul, cei doi l-au trezit din somn pe polițistul George Greig, singurul din aria respectivă. întorși la cabană, ei au descuiat ușa din față. Luat prin surprindere, Toplis l-a împușcat pe Greig în gât și pe Grant în stomac, apoi a fugit, cântând. Știa că sfârșitul e aproape.

în ziua următoare, când cei doi răniți au ajuns la un spital din Aberdeen, Toplis a fost găsit ascunzându-se în vagonul de bagaje al trenului spre Carlisle. Gardianul care l-a descoperit, făcându-i-se milă de vagabond, l-a lăsat să stea acolo. în Carlisle, Toplis s-a dus la cartierul general al regimentului de graniță unde, deși era cel mai căutat om din Marea Britanie, a primit hrană și adăpost fără a i se pune întrebări. Nimeni nu l-a denunțat. A doua zi a pornit pe jos spre Penrith. Recunoscut de un polițist local, Alfred Fulton, l-a amenințat și pe acesta cu pistolul, după care a fugit mai departe spre Penrith, fără a face vreun efort să se ascundă. La câțiva kilometri distanță de Penrith, în satul Plumpton, autoritățile l-au ajuns din urmă. în seara zilei de 6 iunie 1920, a fost prins într-o ambuscadă și împușcat mortal lângă biserica din Plumpton.

Sfârșitul lui a devenit o știre de senzație pe plan național, dar ancheta realizată în Penrith nu i-a adus nici o vină poliției. Toplis a fost găsit vinovat, postum, pentru uciderea lui Sidney Spicer. Mai mult ca sigur a fost o înscenare - dar, într-un final, armata, căreia Toplis îi râsese în nas din 1917, putea respira ușurată. Proscrisul a fost îngropat, în secret, într-un

cimitir la mică depărtare de Penrith - și o dată cu el, peste aproape cincizeci de ani, a fost înmormântată și orice amintire despre răscoala de la Etaples.[1]

{.Rebelul cu monoclu, William Allison și John Fairley, Quartet, Londra, 1978.

TRIBUL SENOI ***(FARSE ȘTIINȚIFICE)***

în eseul său din 1950, „Teoria visului din Peninsula Mala-ieză“, antropologul american Kilton Stewart descria cultura ramurei Temiar a tribului Senoi din pădurile tropicale ale Peninsulei Malaieze. Printr-o analiză zilnică a viselor, afirma el, acest trib uimitor trăia într-o armonie atât de deplină, încât nu mai existau delicte, crime sau conflicte între membrii acestuia de 300 de ani. El spunea că locuitorii Senoi credeau că visele erotice ar trebui continuate până la orgasm; că în visele în care cade, cel ce doarme ar trebui să se lase în seama reveriei și să cadă atât de rapid, încât ar putea contacta lumea spiritelor; și că în viața reală scuzele ar trebui adresate oricărei persoane pe care cel ce visa a insultat-o sau jignit-o în vis. Pentru descrierea acestei culturi utopice, Stewart rămâne profund respectat de către mulți dintre adepții săi și cei ai terapiei, de tip New Age, bazată pe interpretarea viselor. Văduva lui, Clara Stewart Ftagg» ține și astăzi, la Los Angeles, seminare despre terapia viselor aplicată membrilor tribului Senoi - terapie promovată și de publicații New Age cu mare influență, precum *Altered States of Consciousness* (1969) a lui Charles Tart; *Psychology of Counsciousness* (1972) a lui Richard Omstein; *Dream Power* (1972) a Annei Faraday; *The Brain Revolution* (1973) a lui Marilyn Ferguson ș. a.

Problema este că Stewart a inventat totul. în 1978 doi realizatori britanici de film au plecat în Malaezia pentru a produce un documentar despre tribul Senoi și au fost uluiți să îi audă pe membrii acestuia negând tot ce se știa despre ei de la Stewart. Nu exista nici o terapie a visului. întorși în Marea Britanie, cei doi au apelat la o persoană cu autoritate în domeniul culturii Senoi (de parcă tribul n-ar fi știut care îi sunt propriile credințe), Richard Benjamin de la Universitatea Cambridge, care a fost de acord cu afirmațiile băștinașilor. Nici vorbă de terapia visului. Citind despre acestea, autoarea Kathryn Lindskoog a contactat-o pe sora lui Stewart, Ida Stewart Coppolino, profesoară de educație fizică în California, acum pensionată și

retrasă la Provo, statul Utah. Amintindu-și de fratele ei, dr. Coppolino, spunea că acesta fusese un mare narator, dar nu un scriitor, om de știință sau antropolog. Ceea ce *fusese* cu adevărat Kilton (în afară de adept al mormonismului pentru o perioadă de timp) era un talentat terapeut din New York, cu o diplomă în psihologie obținută la Universitatea din Utah. împrumutând de la dr. Coppolino o copie a tezei fratelui său despre tribul Senoi din 1947, Lindskoog și-a dat seama că lucrarea nu doar contrazicea afirmațiile eseului din 1950, dar și că eseul bine scris, din 1950, avea alt autor, probabil cu scopul de a atrage interesul oamenilor asupra tehnicilor de terapie a visului inițiate de Stewart. întreaga afacere era o fabulație.

Singura carte a lui Stewart, *Pigmeii și giganfii din vis,* nu menționează deloc tribul Senoi sau vreo teorie a visului. *în căutarea oamenilor din vis,* o carte postumă a lui Patrick Noone, antropologul britanic care l-a găzduit pe Stewart în Peninsula Malaieză, contrazice unele afirmații ale lui Stewart, în timp ce pe altele le ignoră. Dar de ce să strici un vis frumos prin demascarea lui în acest fel? Stewart și / sau conspiratorul său literar au inventat cultura, bazată pe vis, a tribului Senoi la fel cum Castaneda l-a inventat pe Don Juan - dar cine știe, poate că funcționează cu adevărat - dacă locuiești în Los Angeles.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 202-204.

TRIBUL TASADAY ***(FARSE ALE EXPLORATORILOR)***

în ceea ce privește plăcerea de a amăgi, se pare că niciodată nu va dispărea tendința de a inventa existența unor popoare primitive, din locuri depărtate și exotice, al căror stil inocent și simplu de viață ne determină pe noi, restul, să ne simțim rușinați. îmi răsar acum în minte visătorii Senoi ai lui Stewart și băștinașii iubitori de divertisment din insulele Filbert, descoperiri de curajosul echipaj de pe vasul de croazieră Kawa.

Dar poate cea mai năstrușnică dintre toate a fost „descope-rirea“ făcută în 1971 de Manda Elizalde, pe atunci asistent prezidențial al ministerului pentru minorități tribale din Filipine. Lucrând pentru președintele Marcos și spunându-se despre el că se bucura de un harem de tinere aduse din triburile ce îi cădeau în subordine, acest play-boy notoriu educat la Harvard provenea dintr-o familie de milionari implicați în afaceri cu arme, aur,

minerit și cherestea - și, tot ce-i posibil, lăcomia lui pentru ultima dintre aceste mărfuri s-a aflat în spatele „desco-peririi" tribului Tasaday, „singurul trib din lume care a supraviețuit epocii de piatră“, aflat în adâncurile pădurilor tropicale, bogate în mahon, din Mindanao.

Se pare că el a inventat Tasaday prin mituirea și intimidarea membrilor a două triburi locale, determinându-i să trăiască dezbrăcați (cu excepția unei singure sau a două orhidee strategice) în peșteri „ancestrale", să folosească topoare dc piatră și să mănânce rădăcini de plante și mormoloci. Balansându-se ca Tarzan din copac în copac, cu ajutorul lianelor, complet ignoranți în materie de artă, meșteșuguri, olărie, îmbrăcăminte, religie, agricultură sau lumea din jur, acești primitivi nu observaseră nici măcar Luna, dar s-au declarat extraordinar de fericiți când au fost plimbați cu elicopterul. Renumitul guvern umanitar condus de Marcos a considerat că este de importanță vitală să protejeze acest trib (deși numărul membrilor se ridica doar la 26), astfel încât nu mai puțin de 46.300 de acri de pădure bogată în mahon au fost rezervați pentru nevoile exclusive ale băștinașilor Tasaday.

In afară de profitul obținut din exploatarea ilegală a pădurii dc mahon, un alt motiv aflat la baza creării unei rezerve atât dc mari era de a-i împiedica pe străini să „ajungă" la Tasaday și să demaște „descoperirea". Dar cum mass-media occidentale reclamau, în mod zgomotos, accesul la noua senzație, însuși elicopterul consilierului prezidențial a fost cel care le-a asigurat transportul jurnaliștilor și echipelor de filmare - contra unui cost.

Relatând cu patos despre altruismul lui Marcos și Elizalde în edițiile din august și decembrie 1971, revista *National Geo-graphic,* în numărul din august 1972, publica un articol al redac-torului-șef Kenneth McLeish, despre acești nobili sălbatici, care începea așa: „Cu inocență nudă, un băiat Tasaday se joacă cu o floare minunată culeasă din sălbăticia unei Eden primitiv..."

Plătind un milion de pesos pentru a realiza un documentar cu titlul *Nobilii Tasaday,* postul de televiziune NBC a declarat că acești „strămoși hippy" (cum îi numea un sceptic din Hawaii) sunt „total lipsiți de agresivitate, nu dispun de cuvinte pentru arme, ostilitate sau război". Aparent, cuvântul

„Chee" în limba tribului Tasaday însemna „Ooaa! Măiculiță!", în timp ce „Oh-ho" însemna „Da, domnule! Desigur!"

După care, a apărut cartea lui John Nance, *Nobilii Tasaday: Oamenii din epoca de piatră aflați în pădurile tropicale din*

Filipine (Harcourt, 1975). în prefață, Charles A. Lindbergh afirma viguros că: „Există o înțelepciune a vremurilor din trecut de care omul primitiv este foarte apropiat și din care omul modem poate învăța condițiile necesare supraviețuirii sale[44]. La care, noi am putea răspunde: „Chee! Oh-ho![44]

Dar deja în acest moment, poate dându-și seama că primitivii lui „aflați permanent în timpul liber[44] nu mai pot face față unor investigații amănunțite, Elizalde a restricționat mai întâi accesul, iar în 1974 a închis complet rezervația. în timp ce misionarii acuzau guvernul de abuz asupra triburilor, profesorul Zeus Salazar din Manila s-a trezit hărțuit de amenințări cu trimiterea în judecată pentru că a îndrăznit să ia în derâdere revendicările lui Ellizalde. Chiar și așa, farsa a rezistat până în 1986, anul în care Marcos a căzut de la putere și a fugit în America. Elizalde a fugit și el, cu o avere estimată la 55 de milioane de dolari - din escrocherii, desigur. Un documentar din 1988 realizat de către televiziunea centrală din Marea Britanie, denumit *Scandal,* îi arăta pe membrii tribului „Tasaday[44] într-un sat local, în tricouri și blue-jeans, fumând țigări. Un bărbat, prezentat ca băiatul „Lobo[44] de pe coperta revistei *National Geographic* și în cadrul documentarului *Nobilii Tasaday* de la NBC, declara că „Lobo[44] nu fusese niciodată numele lui.

„Elizalde ne-a promis o grămadă de lucruri[44], spunea el cu amărăciune, „așa că ne-am schimbat numele și am făcut tot ce ne-a cerut. A trimis din timp mesageri care să ne spună să ne dezbrăcăm și să mergem în peșteri. Am făcut ce ni s-a spus, dar uitați-vă la noi. Uitați-vă înjur și spuneți-ne dacă am fost ajutați în vreun fel. Nu ne-am ales cu nimic.[44]

Totuși, în 1988, Harcourt a republicat cartea *Nobilii Tasaday,* vândută cu 12.95 de dolari bucata și promovată ca narațiune a unui fapt real. Până în 1993, nici Harcourt și nici *National Geographic* nu și-au declarat schimbarea poziției față de demascarea farsei; mai mult de atât,

documentarul *Tribul dispăruta!* canalului de televiziune PBS, prin care se revendica o poziție revizionistă, afirma că Tasaday nu erau nici subiectul unei farse și nici „un trib pierdut din epoca de piatră", ci des-cendenții unui grup de oameni care, cu un secol în urmă, aparținuseră unui trib local mai mare, unul subjugat de către negustorii de sclavi. Aceștia fugiseră în adâncul - pe atunci -junglei primitive și (uitându-și toată agricultura, artele și meșteșugurile) au rămas ascunși acolo... până când au fost, de curând, descoperiți de către descurcărețul Elizalde...[1]

Dar deja Elizalde se întorsese, în siguranță, în Filipine. Este oare cinic să presupunem că o farsă denunțată poate fi reafirmată sub o altă formă, modificată - în special dacă există destui bani la dispoziție pentru a spune, din nou, numai verzi și uscate? La urma urmei, dacă primii Tasaday fugiseră de stăpânii de sclavi, de ce urmașii lor nu au cuvinte pentru arme, ostilitate sau război?

„Chee! Oh-ho!“ Chiar și în moderna „epocă de piatră", se pare că tot se naște câte un fraier din minut în minut.

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 206-208.

TRIUNGHIUL BERMUDELOR

(FARSE ÎN PARANORMAL)

Poate mai puțin o farsă și mai mult un mit popular, în anii ’70, această zonă din vestul Oceanului Atlantic, dintre Ber-mude, Puerto Rico și Florida, a devenit faimoasă datorită numeroaselor vase și avioane despre care se crede că au dispărut aici, nelăsând în urmă epave sau supraviețuitori. S-a spus că aceste dispariții au fost precedate de transmisii radio foarte proaste, valuri ciudate de ceață, căderi ale sistemului electronic și alte bizarerii. încercările fervente ale pazei de coastă de a explica posibilele cauze ale acestor dispariții - traficul intens, furtuni violente subite, capacitatea curenților din golf de a arunca rapid de pe cursul normal nave într-o stare proastă de funcționare — au fost ignorate de către populația invadată de o febră a speculațiilor. Ocultiștii și ozeneologii au propus teoria

conform căreia o forță necunoscută (electromagnetică, poate?) a distrus navele pierdute sau le-a transportat într-o altă dimensiune sau că însăși cauza accidentelor ar fi generatoarele subacvatice de cristal lăsate în adâncul oceanului de locuitorii Atlantidei în urmă cu zece mii de ani. Desigur, infirmările oficiale au dovedit că este vorba de o mușamalizare ori a ignoranței, ori a complicității.

Mitul a început la 5 decembrie 1945, când Zborul de Antrenament numărul 19 al marinei americane, cu baza la Fort Lau-derdale, format din cinci bombardiere cu torpile tip Grumann TBM-3, s-a pierdut după ce comandantul zborului a reușit o ciudată transmisie radio: „Se pare că am deviat de la cursul normal. Nu vedem pământ. Nu știm în ce parte este vestul. Totul e greșit... chiar și oceanul nu arată așa cum ar trebui". Mesaje întrerupte și slabe între piloți sugerau că giroscoapele și compasurile magnetice din avioane „o luaseră toate anapoda". Un al treisprezecelea pilot, Martin Mariner, a plecat în căutarea lor, dar, de asemenea, a dispărut. S-au întreprins căutări de anvergură, dar nu s-a găsit nimic. „Au dispărut dintr-o dată ca și cum ar fi zburat pe Marte", se zice că ar fi declarat un membru al comitetului de conducere a marinei. De fapt, autenticitatea acestei declarații este la fel de dubioasă ca și aceea a transmisiilor radio din partea Zborului 19, apărute prima dată într-un articol de revistă în 1962. Dar nu a contat. Misterul era din ce în ce mai mare cu fiecare dispariție „neexplicată". în 1964, autorul Vincent Gaddis a născocit termenul de „Triunghiul Bermudelor". S-au inventat romane, filme și chiar un joc de calculator. Exploatat până în cel mai mic detaliu, ca o adevărată mină de aur, misterul a fost mărit prin date false, hiperbole și pur și simplu invenții ale unor autori precum Charles Berlitz, a cărui carte, devenită best-seller[1] în 1974, a influențat mulți cititori.

Să ne gândim la cazul cargobotului japonez *Raifaku Maru,* din 1924. Se spune că ultima sa transmisie radio ar fi fost aceasta: „Pericol de moarte acum"; când, de fapt, transmisia a fost înregistrată astfel: „Acum e foarte periculos..?[4] Și deși cargoul *Freya* a fost găsit abandonat în octombrie 1902, acesta se afla în Oceanul Pacific, nu în cel Atlantic. Alte „dispariții" servite publicului drept victime ale Triunghiului Bermudelor au avut loc foarte departe, tocmai pe coasta Irlandei și Portugaliei. Cât privește Zborul 401 al companiei Eastem Airlines, despre care Berlitz susține că „a dispărut în

urma unei dezintegrări" (implicând o misterioasă distrugere bruscă în aer), ceea ce s-a întâmplat de fapt este că avionul, zburând pe timp de noapte cu pilotul automat dezactivat, a pierdut din altitudine fără ca piloții să observe și s-a prăbușit - în Florida Everglades, nici pe departe în ocean![2]

Au existat într-adevăr dispariții în această zonă periculoasă, dar e clar că majoritatea relatărilor privind pierderile de nave și vieți omenești sunt o dovadă a dezinformării. Zborul 19 era realizat de o echipă fără experiență, în condiții meteorologice foarte proaste, la fel și transmisiile radiofonice, iar comandantul de zbor nu primise îndrumări de corectare când a deviat cursul. Rămase fără combustibil în mijlocul unei furtuni, avioanele s-au prăbușit în apele învolburate ce le-au distrus bucată cu bucată. Patruzeci și șase de ani mai târziu, rămășițele Zborului 19 au fost localizate pe fundul oceanului (o identificare încă de atunci dezbătută). Poate că există anomalii electromagnetice în această regiune - dar mai concrete sunt anomaliile imaginare din mintea umană și modul în care credința populară poate fi ușor manipulată pentru a crea un curent în vogă; în ciuda lipsei totale de dovezi, acesta îi ajută pe unii să se îmbogățească de pe urma poveștilor fantastice cu care îi distrează pe ceilalți.

1. *Triunghiul Bermudelor,* Charles Berlitz, Granada, Londra, 1975. 2. Randi, *op. cit.,* p. 46.

TROY, Hugh (d. 1967) *(FESTE)*

Lucrând toată viața pentru CIA (Agenția centrală de informații), Hugh Troy a fost, de asemenea, unul dintre cei mai de scamă și mai inofensivi farsori ai Americii. în copilărie, a făcut un pariu cu sora lui că poate să-și publice una din poeziile sale în *New York Times.* Acest obiectiv l-a atins adresân-du-sc poștei redacției și cerând informații despre o poezie pe care o căuta: este scrisă „de un american, cred, cu câteva strofe foarte impresionante despre o tânără țigancă abandonată pe drum de către seminția sa.“ Semnând scrisoarea „Titus Grisby“, a așteptat până când aceasta a fost publicată, apoi, folosind de această dată semnătura „G. Claude Fletcher“, a întocmit o a doua scrisoare către ziar, răspunzând celei dintâi. „Titus Grisby probabil că se referă la frumoasa poezie «Blestemul mandolinei țigănești», scrisă în 1870 de celebrul poet Hugh Troy, laureat din Syracuse, New York.“ Această

scrisoare, citând întregul poem, a fost, de asemenea publicată,. Deci Troy a câștigat pariul.

Ca student al universității Corneli, a luat cu împrumut un coș de gunoi pentru hârtii, din el a confecționat forma unui așa-zis picior de rinocer și, cu ajutorul ei, a trasat urme în zăpadă până la un lac înghețat, cu excepția ariei de mijloc. Astfel i-a păcălit pe unii colegi, care au crezut că un rinocer se rătăcise prin campus, după care se înecase în Iacul înghețat.

în noiembrie 1935, luând parte la o expoziție aglomerată a tablourilor lui Van Gogh din cadrul Muzeului de artă modernă din New York, s-a enervat pentru că nu putea vedea tablourile din cauza mulțimii. Așadar, cumpărând o bucată de came de vită, a curățat-o și tăiat-o în așa fel încât să semene cu o ureche umană, apoi a pus-o într-o cutie îmbrăcată în catifea, a așezat-o pe un piedestal din muzeu, alături de o foaie de hârtie pe care scrisese: ACEASTA ESTE URECHEA PE CARE VINCENT VAN GOGH ȘI-A TĂIAT-O ȘI A TRIMIS-O AMANTEI LUI, O PROSTITUATĂ FRANCEZĂ - 24 DECEMBRIE 1888. Troy a declarat că a procedat astfel pentm a atrage grămada de oameni departe de tablouri, pe care le-a putut atunci admira liniștit. Aparent, a funcționat.

Scriitor în timpul liber - în 1947 publicase o carte pentru copii cu titlul *Cinci pitulici de aur*- era conștient că se practică literatura-fantomă, prin care o persoană afirmă că este autoarea unei cărți scrisă de altcineva. Hotărându-se să inventeze pictura-fantomă, a publicat acest anunț în ziarul *Washington Post.*

SUNTEȚI PREA OCUPAT PENTRU A MAI AVEA TIMP ȘI PENTRU PICTAT?

SUNAȚI-I PE ARTIȘTII-FANTOMÂ, 1426 STRADA 33, NW

NOI PICTĂM - DUMNEAVOASTRĂ SEMNAȚI! STILUL PRIMITIV (GENUL BUNICA LUI MOISE), IMPRESIONIST, MODERN, CUBIST, ABSTRACT,

SCULPTURĂ...

DE ASEMENEA, DE CE SĂ NU REALIZAȚI ȘI O EXPOZIȚIE?

Ca și în cazul lui Joey Skaggs și al Agenției sale dc impresariat pentru răufăcători, astfel de farse nu dau rezultate prea bune. Adresa menționată de Troy în anunțul său a fost inundată de atâtea scrisori, încât pictura-fantomă a devenit o realitate. Ceea ce Troy gândise ca o simplă glumă a devenit o profesie adevărată, care se mai practică și astăzi.[1]

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 32-33.

TRUBEE, John (*Vezi* FARSE TELEFONICE)

„Regiunea munților Sudeți este ultima pretenție teritorială pe care o am de la Europa.“

(Adolf Hitler în jurul anului 1936)

URIAȘUL DIN CARDIFF (*Vezi și* FALSIFICATORI DE FOSILE)

Cei păcăliți de Omul de la Piltdown (vezi pag. 128) sau de alte fosile și schelete false, plantate în pământ și apoi dezgropate pentru a fi prezentate ca antichități originale de către farsori, ar fi trebuit să-și amintească de cazul Uriașului de la Cardiff, „descoperit[14] în 1869 pe terenul unei ferme de lângă Cardiff, statul New York, USA. Dezgropat de muncitorii ce săpau fântâni, acest uriaș din piatră de 3,65 m a devenit o adevărată senzație. Mii de oameni au venit să-1 privească. Patru doctori locali au ajuns la concluzia că este un trup de om pietrificat, un al cincilea a declarat însă că este o statuie de 300 de ani vechime. Alți experți considerau că este un idol din antichitatea feniciană (sprijinind astfel teoria conform căreia fenicienii ajunseseră în America) sau un profet amerindian decedat cu mult timp în urmă. Directorul Muzeului Statului New York era la fel de derutat ca și filozoful Ralph Waldo Emerson.

Adevărul era însă mai puțin straniu. Farsorul George Huli, rudă cu fermierul care găsise uriașul, cheltuisc o mică avere ca să cumpere gips din lowa, să angajeze un sculptor din Chicago și să aranjeze transportul

uriașului și îngroparea lui în pământul fermei din New York, unde a rămas timp de un an înainte să fie descoperit.

Huli a refuzat să vândă uriașul lui Phineas T. Bamum, un om de spectacol, astfel încât acesta din urmă a plătit un sculptor ca să realizeze o copie, pe care a expus-o publicului drept originalul. Huli și-a dus uriașul la New York, dar acolo a aflat că Bamum i-o luase înainte cu farsa unei alte farse. Nu se știe ce a comentat Huli, dar originalul Uriaș de la Cardiff rămâne expus și astăzi la Muzeul Fermierului din Cooperstown, New York.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 162-163.

„Mintea oamenilor s-a adaptat televiziunii; oamenii sunt pregătiți pentru orice li se spune. Atâta vreme cât li se spune și li se face un rezumat în câteva secunde."

(Jeffrey Vallance)

VALFTERNO, Eduardo de (*Vezi* MONA LISA)

VALLANCE, Jefirey (contemporan) *(FESTE)*

Vallance este un alt farsor american, însă ușor de înțeles. Mai puțin sălbatic și aiurit ca alții, deține, în schimb, un temperament destul de liniștit pentru a-i camufla eforturile ironice de a submina autoritatea și ritualurile prin intermediul a ceea ce înseamnă, într-un fel, neobișnuita „artă abstractă".

Să luăm cazul lui „Blinky, găina prietenoasă". într-o zi din anul 1978, Vallance s-a dus la supermarket-ul din Canoga Park, o suburbie a orașului Los Angeles unde locuia, și a cumpărat un pui de găină pentru fript, produs de firma Foster Farms, împachetat în plastic (de fapt, îl cunoștea pe colegul său de „breaslă" Boyd Rice, faimos pentru gluma cu capul de oaie), întors acasă, a scos din ambalaj produsul încă umed din cauza sângelui, l-a pus pe o foaie de hârtie pentru a-1 fotografia și, când l-a ridicat, și-a dat seama că se alese cu o amprentă perfectă a puiului de găină - pe care a numit-o atunci *Giulgiul lui Blinky* (după Giulgiul din Torino). Ulterior, povestește Jeffrey, a vândut acest obiect sacru pentru o mie de dolari.

Telefonând la biroul unui cimitir de animale, a declarat că vrea să înmormânteze o pasăre. Pe drumul cu mașina personală până la cimitir, l-a ținut pe Blinky într-o cutie de pantofi. Menținându-și o mină foarte serioasă față de doamna de la recepție, el a completat toate formularele necesare și, aflând deja din timp că toate celelalte animale din cimitir purtau nume precum Fluffy, Biffy, Pinky și Winky, s-a hotărât că „Blinky[1]“ va fi numele ideal pentru găina moartă, în special dacă ținea cont de felul cum au, în general, privirea găinile. în vreme ce antreprenorul de pompe funebre lua din mașina lui Vallance cutia de pantofi în care se afla Blinky, după care a dus-o într-o cameră din spatele clădirii, Jefrrey tot mai completa formulare. Dintr-o dată, un bărbat imens cu o piele albă, ca de mort, de parcă era Lurch - personajul de tip Frankcnstein din filmul *Familia Adams-a* apărut în fața lui și l-a întrebat, vorbind silabisit, într-un ritm foarte lent: „Cum - a - murit - animalul -tău - domestic? - deoarece, desigur, puiul era complet jumulit de pene și curat. „Nu știu cu siguranță cum a murit[44], a răspuns cu sinceritate Vallance. „într-o zi a murit, pur și simplu.[44]

Nimeni de la cimitir nu i-a mai pus nici o întrebare, deoarece Vallance deja scosese banii din buzunar pentru a plăti serviciul funerar - 300 de dolari, pe care îi avea în bancnote de câte o sută. în timpul înmormântării, Vallance a dat dovadă de multă afecțiune pentru răposatul Blinky, bine dezghețat între timp. El comandase un coșciug albastru cu căptușeală roz, pe fundul căruia puseseră un prosop pentru a nu distruge țesătura de satin cu umezeala ce se scurgea din găina dezghețată. Exista și o mică pernă, pe care personalul cimitirului a aran-jat-o în așa fel încât, dacă puiul Blinky ar mai fi avut capul la locul Iui, acesta s-ar fi sprijinit pe ea.

S-au îndreptat cu toții către groapa mortuară, Blinky fiind purtat de bărbați tăcuți care îl priveau pe Vallance de parcă ar fi fost un extraterestru. Se citea clar pe fața lor ce gândeau: era cel mai aiurit lucru pe care-1 văzuseră vreodată. Coșciugul a fost adus lângă mormântul acoperit complet cu gazon, pentru a contracara orice senzație morbidă de *pământ* propriu-zis. Numele de pe coșciug nu îi aparținea lui Blinky, ci lui Vallance. Avea impresia că își privește propria înmormântare! După terminarea ceremoniei, s-a dus la un restaurant Howard John-son’s și a comandat „specialitate de pui". Descriind această farsă drept „ceva asemănător unei chestii vegetariene", mai târziu a publicat o broșură: „Blinky, găina prietenoasă,

dedicată miliardelor de găini sacrificate în fiecare an pentru consumul nostru". într-adevăr, un temperament foarte liniștit.

Aflat în școala secundară, se adresase în scris fiecărui senator din America cu rugămintea de a desena ceva (a primit răspuns de la treizeci și trei de senatori), apoi a trimis cravate șefilor de stat din fiecare țară din lume (schimb cultural = legătură culturală = *cravată)* și a primit înapoi aproape treizeci de scrisori, dar și cravate. Papa a trimis o medalie, pentru că el nu poartă cravată și regele Arabiei Saudite i-a trimis un articol imperial de pus pe cap.

E de necrezut, dar după cum spune Vallance, „Poți sta foarte bine acasă și trimite scrisori care influențează... lideri mondiali, determinându-i să facă pentru tine lucruri dintre cele mai ciudate."[1]

l.Vale și Juno (coord.), *op. cit.,* p. 117.

VAN MEEGEREN, Han (1889-1947) ***(FALSURI ÎN ARTĂ)***

Cel mai renumit falsificator de artă din secolul al XX-lea era un bărbat mărunțel, dar cu idei mari. Ca și alți falsificatori iscusiți, îi disprețuia pe criticii, dealer-ii și experții de artă. „Nu cred că veți găsi vreodată un om cinstit care să fie și dealer", spunea Eric Hebbom. „Comercianții se pricep mai mult să arunce vorbe meșteșugite decât să recunoască arta de calitate", declara Elmyr De Hory despre experți. Dar Han Van Meegeren se exprima în termeni mai preciși. îi denumea pe experți „nemernici aroganți" - și, pentru a dovedi că paranoia lui nu era chiar atât de ilogică, a supus lumea artistică unei înșelătorii de o așa anvergură, încât n-ar fi fost probabil niciodată descoperită dacă nu s-ar fi ivit uimitoarea succesiune de evenimente de după căderea Germaniei naziste din 1945.

Născut în Deventer, Olanda, avea motive întemeiate să fie un tip răzvrătit. Cel de-al doilea copil din cinci și aflat mereu la mijloc în cadrul familiei, talentul său de pictor l-a moștenit de la mamă, o femeie delicată, cu cincisprezece ani mai tânără decât soțul ei, un profesor de școală și totodată un tată foarte sever, care îi rupea mereu desenele băiatului său. în ciuda acestor greutăți, Han a devenit un student plin de succes al Institutului de Tehnologie Delft. Căsătorit în 1912, nu a trecut de examenele finale, dar a

câștigat medalia de aur a Institutului pentru cea mai bună pictură realizată de un student. în 1914, s-a mutat împreună cu soția la Scheveningen, pe atunci un mic oraș de pe malul mării, terorizat de puștiul de șapte ani Hugo Baruch, alias Jack Bilbo.

Aici Van Meegeren a produs primul lui fals, o copie a unui tablou în acuarelă, care îi adusese medalia de aur. Soția lui, Anna, nu l-a lăsat să prezinte tabloul drept original: în 1917 căsătoria lor se destrămă și în 1923 au divorțat. Până atunci însă, Han era înverșunat nu doar pe fosta lui soție, dar și pe critici. Anul 1922 avea să marcheze prima lui expoziție de valoare, din Haga. Criticii, în frunte cu dr. Abraham Bredius, i-au adus comentarii negative. Furios, în perioada următoare Van Meegeren a fost nevoit, pentru a supraviețui, să deseneze felicitări de Crăciun, să restaureze tablouri și să vândă portrete turiștilor. Mânia lui îndreptată asupra lumii artei se acumulase progresiv până în momentul în care s-a hotărât să le arate • el cine se pricepe cu adevărat la artă - cine era adevăratul geniu! A început să falsifice lucrări ale marelui pictor olandez al secolului al XVlI-lea, Jan Vermeer - dr. Bredius le-a admirat aproape pe toate; și nici nu a observat diferența!

Această misiune i-a dat un scop în viață.

Ajuns deja la 50 de ani, locuind într-o vilă închiriată din Franța, învață singur cum să pregătească pânzele, să amestece culorile și să îmbătrânească artificial picturile. își sacrifică timp îndelungat și depune eforturi imense pentru a obține pânze vechi de sute de ani, răzuind aproape toată vopseaua originală și descoperind rețeta minunatelor culori folosite odinioară de Vermeer. Pentru a obține o anumită nuanță de albastru, a trimis o comandă, tocmai în Anglia, de lapislazuli sub formă de pudră. își amesteca vopselele cu ulei de crin și învăța cum să le întărească, folosind fenolformaldehidă. Uscând într-un cuptor mic pânzele complet terminate, a reprodus opere ale lui Vermeer pe suprafețe asemănătoare picturii pe email. După patru ani de pregătire tehnică, sosise momentul mult visat.

între 1937 și 1943 a vândut opt tablouri dealer-ilor, muzeelor și mareșalului nazist Hcrmann Goring contra unei sume totale de aproape 2 milioane de lire sterline (echivalentul a 20 de milioane de lire sterline în zilele noastre). Primul tablou ce i apărut pe piață era și cel mai reușit, *Hristos și discipolii*

săi 'a Emmaus. L-a scos la vânzare prin intermediul unui avocat din Paris, pretinzând că se aflase în proprietatea unei familii olandeze din acest oraş, care, dând de vremuri grele, era nevoită să îl valorifice. Avocatul a cerut părerea recunoscutului expert în lucrările lui Vermeer, Bredius - şi Bredius a fost copleşit, declarând într-o revistă de artă: „Este un moment extraordinar în viaţa unui iubitor de artă, când se află dintr-o dată în faţa unei opere a unui mare maestru, până acum necunoscută... avem aici o - de fapt, înclin să spun - *capodopera* lui Johannes Vermeer din Delft.“

Punct ochit, punct lovit pentru Van Meegeren. în momentul acesta, ar fi putut să demaşte frauda. Bredius ar fi fost de râsul lumii; Van Meegeren şi-ar fi dovedit talentul. Dar când un muzeu din Rotterdam (la îndemnul lui Bredius) i-a oferit 50.000 de lire sterline pentru acest tablou, şi-a schimbat planurile. Tentaţia era prea mare. A luat banii, a cumpărat o proprietate, apoi s-a întors la şevalet. Până în 1943, încă cinci tablouri Vermeer şi două Hoogh au apărut pe piaţă. La sfârşitul războiului, Van Meegeren era bogat, deţinând cincizeci de case, hoteluri şi multe obiecte de artă originale. Explicându-şi sursa averilor, declara că de două ori câştigase potul cel mare la loteria naţională. Avea însă, în continuare, o privire tristă, amărâtă; presimţirile lui se vor adeveri.

După prăbuşirea nazismului în 1945, nepreţuita colecţie de artă a lui Hermann Goring, şeful aviaţiei militare germane, a fost descoperită în conacul său de la Berchtesgaden. Mare parte din ea fusese furată din biserici, galerii şi colecţii particulare în timp ce naziştii năpădiseră Europa; dar printre puţinele obiecte de artă achiziţionate în mod cinstit se afla şi un tablou Van Meegeren-Vermeer, *Femeia căzută în adulter.* Agenţii care investigau cazul au aflat, în curând, că dealer-ii lui Goring îl cumpăraseră contra sumei de 150.000 de lire sterline de la un alt dealer din Amsterdam. Acest dealer era însuşi Van Meegeren. Un colaborator al naziştilor! Poliţia olandeză 1-a arestat. A fost acuzat de trădare pentru că vânduse inamicului obiecte de patrimoniu naţional. Dacă era găsit vinovat, putea fi condamnat la moarte. Timp de trei săptămâni, şi-a menţinut versiunea; că îl cumpărase de la o familie italiană, după care îl vânduse cu bună-credinţă. De unde era să ştie că va cădea în mâinile naziştilor? Dar poliţia nu a fost deloc impresionată de explicaţiile lui. Au continuat să-1 supună interogatoriilor, până când a cedat.

„Proştilor!", a strigat el în tribunal. „Sunteţi ca restul. N-am vândut nici un tablou Vermeer germanilor - doar un Van Meegeren, pictat de mine ca să semene cu un Vermeer. Nu am colaborat cu germanii, i-am tras pe sfoară."

Ameninţat cu batjocura şi distrugerea profesională, Bredius şi alţi experţi l-au numit mincinos. „Pictează *Eînmaus* din nou!" l-au provocat aceştia. Dar Van Meegeren s-a descurcat şi mai bine. Aflat sub pază în atelierul său din Amsterdam, sub privirea intransigentă a unui grup de martori, a pictat ultimul tablou Vermeeer, *Tânărul Hristos învăţând în templu.* Era o creaţie atât de impresionantă, încât nici nu a fost nevoie s-o mai termine. Acuzaţiile de trădare au fost retrase - dar au apărut noi acuzaţii de înşelăciune şi falsificare de semnătură. După un proces ce a durat nouă zile, în 1947 a fost găsit vinovat şi trimis la un an de închisoare. înainte de a începe ispăşirea sentinţei, a suferit un atac de cord. A murit şase săptămâni mai târziu. Dar poate, în felul lui, el a avut ultimul cuvânt de spus.

„Am fost atât de depreciat de către critici, încât nu mai puteam să-mi expun propriile lucrări", declara el după pictarea tabloului *Tânărul Hristos.* „Am fost în mod sistematic şi răuvoitor discreditat de către critici, care habar nu au ce-i aia, pictură".

Poate că suferea de paranoia, dar mulţi au fost şi sunt de acord: Van Megeeren şi-a dovedit punctul de vedere.

VÂNZAREA TURNULUI EIFFEL (*Vezi şi* LUSTIG, „Contele" Victor)

VESPUCCI, Amerigo (1451-1512) ***(FARSE ALE EXPLORATORILOR)***

Faptul că nu unul, ci două continente - America de Nord şi de Sud - au fost numite după acest comerciant-explorator italian se datorează probabil abilităţii acestuia de a minţi. Pretinzând că a descoperit continentul America în anul 1497, el a mai revendicat şi realizarea unor călătorii ulterioare în această direcţie, în anii 1499, 1501 şi 1503. Promovându-şi revendicările într-o scrisoare tipărită în 1503 sau 1504 sub titlul *Mundus Novus* („Noua noastră lume"), declara că informaţiile oferite despre coastele Americii de Sud „vor constitui un subiect cu totul nou pentru toţi cei care vor auzi de ele". Autopromo-varea s-a dovedit atât de eficientă încât, în 1507, când un

făuritor de hărți avea nevoie de un nume pentru noul continent al Americii de Sud, el a ales *America* „deoarece Amerigo îl descoperise".

Ei bine, nu. Este aproape sigur că nu el a descoperit acest continent. Dovezile privind călătoria sa din 1497 sunt circumstanțiale și neconvingătoare, în timp ce pentru așa-zisa călătorie în America de Sud din 1501, Vcspucci oferă două relatări diferite, care se contrazic una pe alta prin detalii minore, precum distanțele și datele. Și nici nu a avut un rol principal - așa sugerează el - în cadrul acestor călătorii pe mare, din care totuși *a făcut parte.* Nu era căpitan, ci doar astronom, sau mari-nar-pilot.

Atunci de ce nu a contestat celebrul Columb, care a atins Lumea Nouă în 1492, pretențiile ridicate de acest parvenit lăudăros? Deoarece Columb nu și-a dat niciodată seama că pământul pe care a pus piciorul aparținea emisferei de vest. El a crezut că insulele pe care le descoperise fac parte din Indii. Probabil de aceea nu există azi Columbia de Nord și Columbia de Sud.

„Ciudat“, scria Ralph Waldo Emerson, „că marea Americă trebuie să poarte numele unui hoț. Amerigo Vespucci, negustorul de murături din Sevilia, care a reușit în această lume de mincinoși să-1 înlocuiască pe Columb și să boteze cu numele său necinstit jumătate din planetă/[1]

1. Goldberg, *op. cit.,* pp. 45-47.

VIGLIOTTO, Giovanni (contemporan) *(FRAUDĂ)*

Unele persoane sunt exagerat de obsedante în lăcomia lor — și scapă nepedepsite de fiecare dată și de prea multe ori, până când cineva le înfrânează elanul. Poate chiar asta își doresc de la început. Acest Don Juan italiano-american al zilelor noastre a scăpat basma curată de 105 ori. Cu atâtea femei s-a căsătorit (fără a divorța de vreuna) înainte să o cunoască pe aceea care a pornit furioasă pe urmele lui, după ce a înșelat-o și pe ea.

Cât privește cele 105 femei, toate aveau vârste diferite, dar toate erau singuratice și constituiau o pradă ușoară pentru acest tip alunecos și fiecare dintre ele a primit același sfat - să se mute mai aproape de casa lui care, întâmplător, se afla departe, în alt stat. Familia lui ar fi atât de fericită să o

cunoască pe viitoarea sa soție, să vadă că, în sfârșit, se așază și el la casa lui. Giovanni și-a convins fiecare nouă mireasă, cu ochii sclipin-du-i de încântare, nu doar să-și vândă propria casă, ci și să încarce toate bunurile ei într-un camion pe care el avea să-1 transporte către noul lor cămin. între timp, ea rămânea o perioadă singură, pentru a-și face ordine în vechea viață, de la care își lua adio. Ah, și cum era o femeie fragilă, fără nici un ajutor, chiar dacă numai pentru câteva zile, nu era o idee bună ca Giovanni să aibă grijă și de banii ei? - de siguranță, nu se știe niciodată!

De necrezut? Toate soțiile lui, chiar și cea cu numărul 106, au fost de acord cu propunerile lui Giovanni, luându-și la revedere cu un zâmbet trist dar curajos pe buze în timp ce noul și fermecătorul om din viața lor se pierdea în lumina apusului, la volanul automobilului în care se afla tot ceea ce agonisiseră o viață întreagă, fără a ști măcar adresa exactă a noului lor cămin. Urma ca Giovanni să le dea de veste telefonic. A doua zi. Sau poate peste alte două zile. Și când o zi sau două s-au transformat în trei sau patru și chiar o săptămână sau două și tot nu apărea nici un semn de viață de la Giovanni, majoritatea acestor femei înșelate au pornit după el - dar fără nici un rezultat. Italianul le luase tot și dispăruse. Multe dintre soțiile sale au fost atât de îngrozite și umilite, încât nici nu au putut apela la poliție. Cele câteva care au depus plângere pe cale judiciară nu au obținut nimic.

Femeia cu numărul 106 a dovedit însă că este mult mai puternică. Când Giovanni a plecat la drum și zorii dimineții următoare s-au ivit, ea a început să se gândească. îl întâlnise într-un târg de lucruri la mâna a doua, unde el vindea o grămadă de produse care mai de care interesante. Intraseră în vorbă. El fusese atât de înțelegător! Și la fel de singuratic - puteai să-ți dai seama cu ușurință. în curând - acum și-ar fi dat singură palme-s-a căsătorit! Doar într-o săptămână! Probabil că acum repeta figura, nenorocitul! într-un alt târg de vechituri, din alt stat. Dar îl prinde ea pe nemernic și are ac de cojocul lui! Așadar, numărul 106 s-a suit în mașină și a condus prin mai multe sate, căutând prin târgurile de obiecte la mâna a doua. Și a avut parte de răzbunare. L-a descoperit în Florida, în timp ce-i vindea propriile ei lucruri, după care a cerut ajutorul autorităților. Vigliotto ar fi trebuit să primească o lovitură binemeritată: 106 capete de acuzare pentru furt și 106 - pentru bigamie - dar oare a fost ultima sa soție surprinsă când majoritatea

celorlalte „muieri slabe de înger“ au refuzat să depună plângere, ba chiar mai mult, l-au vrut pe nemernic înapoi?

Originea acestei istorisiri nu este oferită de sursa din care eu m-am inspirat - nu oferă dată sau localizare, ci doar un singur nume - dar este atât de umană, de nebunească.[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 162-164.

VOIGHT, Wilhelm (1849-1922) ***(IMPOSTORI)***

Spunându-se despre el că a petrecut primii douăzeci și șapte din pedeapsa de cincizeci și șapte de ani de închisoare ca un escroc ce nu era în stare să facă nimic cum trebuie, acest cârpaci - rareori practicându-și meseria - a trecut prin vremuri tulburi. în tinerețe, militarismul prusac marcase forma noii Germanii. Fusese războiul austro-prusac, apoi cel franco-prusac și acum era un imperiu cu multe colonii în străinătate. Aici, în Potsdam, în această zi de toamnă a anului 1906, soldații în uniforme albastre ai armatei Kaizerului Wilhelm erau peste tot - mărșăluind, salutând, călărind, mergând în pas-de-gâscă în cadrul paradelor.

Dar nu și Wilhelm Voight. Deși cocoșat și cu fața trasă, palidă, își găsise aici de lucru ca operator al mașinilor de cusut pantofi, dar această slujbă era tot ce avea. Ultima sa încercare de a părăsi această Germanie în care se dădeau ordine în gura mare la nesfârșit — furând un pașaport din biroul unei secții de poliție - i-a adus doar o altă și lungă sentință. De-abia ieșise din închisoare — și care-i era viitorul? Să locuiască în Berlinul de est împreună cu sora lui căsătorită și să facă naveta în fiecare zi la Potsdam, ca sa muncească pe o nimica toată!

De-ar fi fost și el în armată... Dacă... într-o zi, într-un magazin de îmbrăcăminte la mâna a doua, a observat uniforma căpitanului gardienilor prusaci. Și așa i-a venit ideca. Nu avea nimic de pierdut. în seara respectivă, după ce își ridică remunerația lunară, a pășit în acest magazin și, la fel de iute și bățos ca orice ofițer, a declarat că este căpitan în rezervă și că trebuie să încerce uniforma din vitrină. Și patronul magazinului s-a înclinat în fața rangului său!

Costumul nu i se potrivea, dar Wilhelm se simțea alt om -complet transformat. L-a cumpărat cu jumătate din salariu. Planul său grandios începea să se contureze. A urmărit cum se schimbă garda la palatul Kaizerului, notând fiecare detaliu, memorând comenzile. Și-a testat noul rol de căpitan Voight participând, în noua uniformă, la o expoziție a fabricanților de bere. Pe drum, soldații ce treceau pe lângă el îl salutau cu gesturi automate, pe care le întâmpina cu o condescendență plictisită. în cadrul expoziției a observat cum câștiga implicit respectul datorită uniformei și ținutei sale trufașe care, spre încântarea lui, i se potrivea în mod natural.

Cârpaciul a devenit un căpitan perfect - și s-a hotărât că e momentul să aibă ziua lui de glorie. Și-a ales ca teren de luptă micuțul oraș din apropiere, Kdpenick, unde, într-o seară, a ajuns cu trenul pentru a se familiariza cu împrejurimile. Peste două zile s-a trezit de dimineață hotărât să-și pună planul în aplicare. îmbrăcându-se cu hainele de muncitor, a luat micul dejun cu sora lui, apoi a plecat să prindă trenul de Potsdam. Odată aflat în gară, s-a ascuns în toaleta publică și s-a schimbat în uniformă. Așa a apărut la lumina zilei Wilhelm Voight, căpitan al corpului de gardă.

Avea nevoie de o trupă de soldați sub comanda sa, care să îl ajute la îndeplinirea planului, dar nu trebuia ca ei să fie din Kdpemick. Așa că s-a dus la celălalt capăt al Berlinului, la Plotzensee, în nord-vest. Acolo petrecuse ani buni de muncă silnică. Știa așadar că există o piscină a armatei, folosită de mici unități de soldați din taberele locale. Coborând dintr-o trăsură, s-a întărit sufletește și a adoptat o mină aspră. Căpitanul Voight mărșălui după un colț - și dădu peste un detașament de cinci soldați aflați sub comanda unui caporal. „Stop!“ Celălalt eu al său pusese stăpânire. „De unde veniți? Unde vă îndreptați?" Preluase instantaneu comanda. Patru grenadieri au schimbat direcția, dând ocol colțului de stradă. Așa le ordonase el. „Această unitate se află acum sub comanda mea", a izbucnit el. „Fixați baionetele."

Și soldații l-au ascultat. Era normal. Cine îndrăznea să se opună unui comandant în uniformă? l-a condus în pas de marș către stația de tren, a cumpărat bilete pentru Kdpenick la preț redus, pentru armată, și și-a cinstit oamenii cu câte o bere și câmați. Astfel, la amiază au ajuns la Kdpenick.

Era un loc liniștit, cu puțini trecători pe stradă. îndreptându-se împreună cu armata sa către Piața Primăriei, a dat comanda: un soldat să păzească fiecare dintre cele trei intrări ale clădirii primăriei, nimeni să nu intre sau să iasă. împreună cu caporalul și ceilalți șase bărbați, s-a îndreptat direct către biroul magistratului-șef, dr. Landerhans - pe care l-a arestat din ordinul Kaizerului. Trebuia să se pregătească imediat pentru plecarea la Berlin. Nu era împuternicit să explice de ce îl arestase pe Landerhans.

Era necesar ca Voight să acționeze rapid. Lăsând doi soldați care să-1 păzească pe primarul lovit ca de trăsnet, a pornit din nou în marș către inspectorul poliției, l-a trezit din somn, l-a dojenit pentru că moțăie în timpul serviciului, apoi l-a trimis în Piața Primăriei pentru a preveni eventualele agitații publice. După aceea, și-a condus mica armată către trezoreria municipală și l-a arestat pe trezorier, spundându-i să facă imediat lichidarea rezervelor. Trezorierul a refuzat, explicând că numai magistratul-șef poate ordona această operațiune - după care Voight i-a dat detaliile privind recentul mers al lucrurilor. Trezorierul nu a mai comentat, conformându-se ordinului.

Deja se strânsese o grămadă de lume în Piața Primăriei. Voight observă în acest moment și un ofițer al poliției călare discutând aprins cu unul din „gardieni", împingând deoparte baioneta din fața lui și făcându-și singur drum în clădire. Voight a coborât, în întâmpinarea lui, pe scări. Bărbatul cu pricina era șeful-adjunct al poliției din orașul apropiat Teltow, ieșit cu calul său la exerciții de instruire. Explicându-i că această misiune specială se datora unor neregularități descoperite în administrația orașului Kdpenick, Voight l-a convins cu ușurință pe polițist.

— Vă veți ajuta colegul incompetent din Kdpenick să păstreze gloata liniștită?

— Domnule! Polițistul a lovit cu zgomot din călcâie și a plecat grăbit.

întorcându-se în biroul trezorierului, Voight a găsit balanța încheiată. Toți banii erau frumos aranjați și numărați până la ultimul pfening. Pe masă se aflau 4002 mărci și 37 pfenigi. „Puneți-i într-un sac și întocmiți o chitanță", a spus el. Dar era dezamăgit. Nici pe departe suma la care spera. A luat totuși banii, l-a salutat pe trezorier cu gesturi obișnuite și afară, pe hol, i-a

dat caporalului instrucțiuni referitor la soarta celor doi mișei atunci când vor sosi trăsurile militare. După care, a plecat.

în fața clădirii, ofițerul de poliție din Teltow i-a eliberat lui Voight drumul prin mulțime. Aproape fără a conștientiza curiozitatea iscată în rândul cetățenilor, Voight a mers mai departe până la gară, unde trenul de Berlin tocmai trăgea în stație. Recuperându-și lucrurile de civil de la biroul de bagaje din Berlin, și-a pitit uniforma de căpitan sub dușumeaua unui șopron părăsit, din apropierea casei surorii sale, și s-a întors tocmai la timp pentru cină. în acea noapte a dormit ca un prunc.

între timp, magistratul-șef din Kdpenick, soția lui și trezorierul erau transportați la *Neue Wache* - sediul armatei din Berlin, unde nimeni nu auzise de ei și nici nu știa ce trebuie făcut. în scurt timp, a devenit limpede că un impostor în uniformă păcălise întregul oraș. Fiind la mijloc reputația Germaniei imperiale, s-a luat decizia - la cel mai înalt nivel - ca povestea să rămână în secret. Impostorul trebuie totuși arestat! însuși Kaizerul a urmărit cu atenție sporită acest caz. Se oferise o recompensă de 2500 de mărci pentru prinderea ticălosului.

Mediatizarea evenimentului a provocat reacții sardonice. Presa radicală din Berlin exploata din plin modalitatea încununată de succes prin care șarlatanul demascase obsesia teutonilor pentru supunere față de gradul militar și uniformă. Dar cine era el? Timp de zece zile poliția a efectuat cercetări non-stop. A fost găsită uniforma (cocardele de pe cozorocul chipiului fuseseră purtate de Voight tocmai pe dos, dar nimeni nu observase!), au fost interogați 2000 de cetățeni - și, în cele din urmă, eficiența poliției i-a condus la omul căutat. Cu pistoalele trase, au dat năvală în camera lui Voight. Bancnotele în valoare de două mii de mărci se aflau încă în buzunarul acestuia. Fără a se opune arestării, le-a spus cu o voce slabă că tot ce căutase în Kdpenick era un pașaport cu care să poată pleca din această țară în care uniforma reprezintă totul, iar un bărbat cu cazier nu reprezintă nimic.

Armata nu l-a putut „spinteca" așa cum ar fi vrut. între timp, Europa vuia. „Ce potlogar irezistibil", afirma revista *Review ofReviews* din Londra, „cât de simplă, aproape infantilă este arta lui; cât de caraghioase isprăvile lui! A făcut întreaga lume să râdă o săptămână întreagă - o realizare pentru care

merită să fie decorat și să primească o pensie pentru tot restul vieții". Și un alt jurnal londonez (desigur, o dată cu tensiunea tot mai crescândă de dinaintea războiului, în mod special britanicii erau încântați de această lovitură în mândria armatei prusace) sugera că Voight ar trebui să primească premiul Nobel „ca binefăcător universal al umanității".

Procesul lui Voight a început la Berlin în decembrie 1906. El o ținea întruna cu aceeași poveste, despre pașaportul pe care îl căuta. Iată un om care încercase să scape din cercul vicios al vieții sale printr-o modalitate atât de originală. Toată lumea îl compătimea. Trimițându-1 la patru ani de închisoare, judecătorul i-a strâns mâna lui Voight și i-a urat noroc. Un prizonier model în timpul ultimei sale încarcerări, Voight și-a câștigat respectul care îi fusese refuzat toată viața, înainte de a ajunge aici. Eliberat după douăzeci de luni, se spune că la ordinele

Kaizerului (care îl numea „canalia simpatică[41]), Wilhelm a primit o pensie de o sută de mărci pe lună pentru tot restul vieții din partea unei bătrâne și bogate evreice din Berlin, în timp ce peste o sută de femei s-au oferit să-i devină partenere de viață.

Fiind însă mai mult interesat să poarte din nou uniforma, Voight a defilat în acest rol faimos pe scenele music-hall-urilor din Germania. Toată lumea voia să-1 vadă. Obținând, în final, mult doritul pașaport, impresarii lui i-au stabilit turnee prin Europa și apoi în America, unde a jucat în fața comunității germane din New York și orașele învecinate. Angajând un scriitor care să-i aștearnă pe hârtie memoriile, apărute cu titlul „Cum am devenit căpitanul din Kdpenick[44], s-a stabilit în Luxemburg chiar înainte de primul război mondial, pentru prima dată departe de autoritatea prusacă. Acolo a și murit în 1922 - chiar în timp ce Harry Domela, un alt mare impostor, îi pregătea Germaniei o altă porție sănătoasă de râs.[1]

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 93-106.

„Un ambasador este un bărbat cinstit trimis în străinătate ca să mintă pentru țara lui“.

(Sir HenryWotton [1568—1639])

WALKER, Thomas (Secolul al XX-lea) ***(FARSE LITERARE, vezi și*** SCRISOAREA ZINOVIEV)

In 1934, falsificatorul Thomas Walker aproape că a distrus guvernul britanic. Pretinzând că este jurnalist american care investiga viața din Rusia sovietică, acest escroc suav și bine îmbrăcat a sosit în Anglia pentru a se stabili la Clubul American din Piccadilly, Londra. Pașaportul lui demonstrând că efectuase mai multe vizite în Rusia și beneficiind de o scrisoare de recomandare de la împuternicitul american pe probleme de comerț, nu a întâmpinat nici o dificultate în a-i determina pe editorii de ziare anticomuniste să fie interesați de articolele sale, în special de acelea bazate pe propriile experiențe din Ucraina lovită de foamete.

Dacă era plătit sau lucra doar din plăcere rămâne necunoscut. Oricum, înșelătoria lui a început când i-a sugerat soției unui proeminent politician britanic că prim-ministrul de atunci al Marii Britanii, Ramsay MacDonald, întreținuse, cu câțiva ani în urmă „relații de trădare cu guvernul rus".

Liderul partidului laburist, președinte al primelor două guverne laburiste ale Marii Britanii din anii '20, acum președinte al „Guvernului Național" (o coaliție controversată între conservatori, liberali și câțiva membri ai parlamentului laburist), MacDonald fusese un pacifist în timpul primului război mondial (deși nu unul laș: vizitele sale pe linia întâi a frontului au fost ignorate de șovini precum Horatio Bottomley, care îl atacau în acest mod). De asemenea, el se declarase alături de aspirațiile revoluționare ale rușilor. Totuși, până în anii '30 fusese un moderat, considerat de oponenții din propriul lui partid mai degrabă conservator decât socialist. Acum, cu o altă rundă de alegeri naționale apropiindu-se și guvernul național fiind tot mai șubred, Walker își alesese un moment devastator pentru a ataca.

Contactând-o pe Lady Houston, o văduvă bogată devotată distrugerii socialismului, Walker i-a povestit despre scrisorile care „dovedeau" trădarea lui MacDonald. înghițind momeala, aceasta i-a plătit lui Walker 5000 de lire pentru mai multe scrisori. Prima din ele, dactilografiată pe hârtia personală, cu an-tent, a lui MacDonald, din casa lui, Upper Frognal Lodge, aflată în nordul Londrei, era adresată lui Grigori Sokolnikov, primul ambasador al Rusiei sovietice în Marea Britanie. Datată 11 februarie 1926 și convingător semnată, ea cuprindea următorul text: „Momentul nu pare deloc propice

pentru mișcarea pe care o sugerați. Totul trebuie amânat cu câteva luni. Puteți conta pe ajutorul meu în nobila dumneavoastră misiune."

A doua scrisoare suna astfel. „Trebuie să recunoașteți că metodele dumneavoastră rusești de șerbie și comunism nu sunt valabile și aici. Muncitorul nostru britanic este mai susceptibil [s/c] la bunuri lumești și ademeniri materiale. Este dorința mea ca această țară să urmeze același drum pe care l-ați ales și dumneavoastră, dar trebuie să începem acțiunea cu mai multă inteligență."

A treia, datată 5 martie 1926, anul în care avea loc greva generală din Marea Britanie, era adevărată dinamită. Scrisă de „MacDonald" pe hârtie cu antetul Camerei Comunelor și adresată lui Christian Rakovski (un agent diplomatic sovietic în Marea Britanie între 1923 și 1925, pe atunci ambasador în

Franța), cuprindea: „Orice schimbare de reajustare a alocării bogățiilor în Marea Britanie și de stabilire a unui sistem justițiar care să consfințească relația dintre servicii și răsplată trebuie să fie o schimbare bruscă și violentă. Sper să apuc acea zi, nu foarte depărtată, în care regele va putea urma calea țarului, dar nu sunt optimist în ceea ce privește rezultatele acțiunii generale planificată pentru luna mai.“

Lady Houston i-a arătat încântată descoperirile sale unuia dintre principalii opozanți politici ai lui MacDonald. Examinând scrisorile cu mai multă atenție, a ajuns la concluzia că ele sunt niște falsuri extraordinare. în special semnătura lui MacDonald era extrem de reușită, dar conținutul lor nu avea cum să fie adevărat. Se știa foarte bine că prim-ministrul îi poartă o adevărată venerație regelui George al V-lca. Scotland Yard a început atunci o anchetă care a dezvăluit că, în timp ce fusese în Rusia de mai multe ori, Walker folosise un pașaport fals, evadase din închisoarea Sing Sing din New York și nu își plătise nici o factură către Clubul American.

Arestat, Walker a negat falsificarea scrisorilor, dar nici nu a vrut să spună cum a intrat în posesia lor sau cum obținuse hârtia personală, cu antet, a lui MacDonald. încarcerat timp de o lună pentru a fi călătorit cu un pașaport fals, a fost deportat în New York unde poliția îl aștepta. Povestea a fost însă înăbușită. Convinsă să nu dea nimic publicității, Lady Houston a predat

până la urmă scrisorile avocaților angajați în apărarea iui MacDonald. Nici una din ele nu a fost citită în cadrul procesului și nici presa nu le-a putut obține. Totuși Scotland Yard nu a aflat niciodată cum obținuse Walker hârtia de scris personalizată a lui MacDonald - sau dacă a aflat, nu a spus nimic. Rămân îndoieli dacă a fost sau nu o afacere din interior și dacă Walker a fost plătit de dușmanii lui MacDonald să realizeze această înscenare, cu scopul distrugerii carierei omului pe care Bottomley îl numea „fiul ilegitim al unei servitoare scoțiene".[2]

WARBECK, Perkin (cca 1474-1499) ***(IMPOSTORI)***

După ce a cucerit tronul englezesc de la Richard al IH-lea în 1485, Henric al Vll-lea - primul rege al dinastiei Tudor -s-a trezit asediat, la rândul lui, de pretenții false la coroana regală. Poate că a meritat așa ceva. El însuși era un fel de pretendent fals. Dintre acești farsori, doi ies în evidență cel mai mult - Perkin Warbeck și Lamber Simnel (cca 1477-1534).

Impostura lui Warbeck a început când ducesa de Burgundia, sora regelui Edward al IV-lea (înainte de Richard al IlI-lea) a răspândit zvonul că nepotul ei, Richard Plantagenet, duce de York, a evadat din Tumul Londrei. Desigur, Richard și fratele său („Prinții din Tum“) erau demult răposați, sufocați în somn și îngropați în secret, dar nu era greu să-i convingi pe oameni că cei doi încă mai puteau fi în viață. Acest zvon circulând deja, agenții ducesei au descoperit un tânăr pe nume Perkin Warbeck dispus să joace rolul necesar. Fiul unui evreu din Toumay care locuise în Londra și fusese un cămătar preferat la curtea regală, îl avea ca așa-zis naș pe Edward al IV-lea. Exista chiar și zvonul că Edward este adevăratul tată al lui Perkin.

Aflat în îngrijirea ducesei, Warbeck a fost trimis în Irlanda pentru a-și face prima apariție la curtea regelui francez Charles care, pe punctul de a declara război lui Hernie al Vll-lea, l-a invitat pe Warbeck la Paris unde personalitatea și comportamentul impostorului i-au impresionat pe mulți. Acest succes i-a convins pe numeroși aristocrați și mici nobili englezi să-și ofere serviciile pentru lupta lui împotriva lui Henric, care imediat a semnat un tratat cu Charles, punând o singură condiție: ca Warbeck să părăsească teritoriul francez. Henric i-a acordat lui Warbeck, prin intermediul ducesei de Burgundia care îl proteja acum la propria ei curte, titlul de onoare

Trandafirul Alb al Angliei. Evenimentul i-a încredinţat pe mulţi că pretenţia lui Perkin este reală: cum ar putea mătuşa să se înşele asupra identităţii nepotului ei?

Până în acest moment, Henry intrase într-o aşa panică, încât a creat, pentru prima dată în istoria Angliei, un serviciu secret special pentru a-i descoperi pe impostorii cu pretenţii Ia tron şi a aduce dovezi împotriva lor. Spionii lui infîltrându-se în cercul social al lui Warbeck, mulţi dintre conspiratori au fost prinşi, condamnaţi şi executaţi. Dar Warbeck continua să încerce. I s-a refuzat intrarea în comitatul Kent, apoi în Cork a descoperit că irlandezii nu mai sunt la fel de entuziaşti, aşa că şi-a încercat norocul în Scoţia unde regele James l-a recunoscut ca „adevăratul prinţ" şi l-a căsătorit cu o rudă apropiată, Lady Catherine Gordon. Cu două tentative eşuate de a intra în Anglia, Warbeck a încercat în zadar să câştige sprijin din partea contelui de Desmond din Cork, apoi a debarcat în Cornwall pentru că aflase de opoziţia creată aici împotriva lui Henric. Cu o armată de 6000 de oameni, Warbeck a pornit în marş către Exeter unde, respins de cetăţeni şi armata lui Henric apropiindu-se, şi-a pierdut stăpânirea de sine şi a fugit. Fiindu-i promisă iertarea, el s-a predat dar a fost trădat şi executat.

Mai norocos a fost Lambert Simnel, fiul unui brutar cu o personalitate izbitoare, care în jurul anului 1486 a fost luat sub aripa protectoare a unui preot ambiţios, Richard Simon, pentru a juca rolul unui prinţ închis în Turn, Edward, conte de Warwick. Simnel nu doar că semăna remarcabil cu adevăratul prinţ, dar era destul de inteligent pentru a-şi putea juca rolul, în timp ce cunoştinţele sale detaliate despre viaţa şi obiceiurile contelui sugerează că a fost pregătit de înşişi membrii casei de York, ostili faţă de Henric. Simon a fost probabil doar instrumentul lor de răzbunare. Ca şi Warbeck ulterior, Simnel a căutat protecţie. Povestea lui fiind dornic acceptată de către susţinătorii din York, a fost găzduit la castelul Dublin şi s-a autoprocla-mat public regele Edward al Vl-lea. în Londra, reacţia lui Henric a fost de a-1 trimite pe adevăratul conte de Warwick în paradă pe străzi. Această mişcare i-a convins pe englezi (dar nu şi pe irlandezi) că Simnel este un farsor. Şi deşi ar fi putut rămâne în siguranţă în Irlanda, Simnel s-a hotărât să-şi încerce norocul — o idee deloc inspirată. Traversând Marea Irlandei cu o mică forţă armată, a fost învins şi capturat în apropiere de oraşul Stoke-on-Trent. în această situaţie, Henric s-a dovedit

mărinimos. Iertându-1 pe Simnel, l-a numit bucătar în serviciul curții imperiale - și, conștient că o singură mișcare greșită ar fi însemnat sfârșitul, Simnel nu a mai provocat alte probleme, promovând mai târziu la rangul de șoimar în serviciul regelui.[1]

1. McConnick, *op. cit.,* pp. 7-11.

WASHINGTON, George (1732-1799) *(FARSE LITERARE)*

„Nu sunt în stare să spun nici măcar o minciună" — așa se zice că ar fi declarat președintele Americii în copilărie când tatăl său l-a întrebat cine distrusese un cireș englezesc de valoare din grădina lor; „știi că nu pot să mint. Eu l-am ciopârțit cu toporașul."

Washington nu a spus niciodată așa ceva și nici nu a pretins vreodată că ar fi spus. Această fabulă faimoasă a fost inventată în numele lui postum de către Mason Locke Weems, un vânzător ambulant de biblii care știa cum să-i distreze pe oameni. Pretinzând, în scris, că este pastorul parohiei Mount Ver-non de care aparținea George Washington - când, de fapt, nici măcar nu fusese vreodată acolo, ci doar ținuse o predică într-o biserică aflată la optsprezece mile depărtare de această parohie - când marele om de stat a murit în decembrie 1799, Weems a profitat de ocazia ivită. „Washington a dispărut!" îi scria el editorului său. „Milioane de oameni sunt înnebuniți să citească ceva despre el. Sunt pregătit să le ofer ceea ce își doresc."

Și așa a fost. Studiul său biografic, *O istorie a vieții și morții, a virtuților și isprăvilor generalului George Washington,* a apărut în curând pe piață și s-a vândut ca pâinea caldă. Nu era menționat în ea nimic despre arborele de cireș și toporașul care îl distrusese, despre visul mamei lui Washington prin care îi prevestise succesul fiului său sau despre faptul că fostul președinte fusese găsit rugându-se în Valley Forge[3]. Aceste legende au apărut prima dată în cea de-a cincea ediție a biografiei. Până la cea de-a noua ediție (1809), pamfletul de 80 de pagini se transformase într-o carte de 228 de pagini, intitulată *Viața lui George Washington, cu anecdote ciudate, în aceeași măsură onorabile pentru el însuși și exemplare pentru tinerii săi compatrioți.*

Că povestirile sunt *ciudate* e incontestabil. Că ele sunt *onorabile* -nici pe departe. Cartea nu face altceva decât să demonstreze, încă o dată, că: „istoria este minciuna cu care toată lumea cade de acord“. Desigur, uneori e nevoie de oameni ca Weems care să inventeze minciuna înainte ca istoria să cadă de acord asupra ei.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* pp. 90-92.

WEILL, Joseph (1876-1976) *(ESCROCI)*

Unul dintre cei mai îndrăzneți escroci, Joseph Weill zis „Puștiul galben“ (deoarece obișnuia să poarte costume, cravate și mănuși din piele de ied, toate galbene) a trăit până la 100 de ani, dându-și sufletul în pace într-un azil de bătrâni din Chicago. Activând în această „meserie[41] mai mult de o jumătate de secol sub nume false, fără nici o legătură cu realitatea -precum „Sir John Ruskin Wellington“, „Contele Ivan Ivamov" și chiar „Prințul Florizel de Boemia“ - ticăloșiile sale i-au adus aproximativ 6 milioane de dolari. Ceea ce i-a ajuns cu vârf și îndesat pentru o bătrânețe confortabilă.

Devenind sursa de inspirație a filmului *The Sting* (Țeapa), cu rolurile principale interpretate de Robert Redford și Paul Newman, el a preferat să-i tragă pe sfoară pe cei la fel de necinstiți ca și el. „O persoană cu adevărat cinstită nu ar fi căzut niciodată pradă trucurilor mele“, spunea el în timp ce-și păstra comentariile cele mai usturătoare pentru oameni de afaceri și pentru bancheri. „Aceștia sunt cei mai mari fraieri din lume, deoarece totdeauna caută modalitatea cea mai ușoară de a face rapid o grămadă de bani. Dintre toți oamenii care pot fi păcăliți, ei sunt probabil victimele ideale."

închiriind o bancă abandonată, el a angajat clienții unei săli de biliard pe post de casieri și a umplut sacii de bani cu discuri de plumb. Convingându-1 pe un producător de săpun că înființase astfel o bancă rentabilă, l-a păcălit pe acesta să depună o sumă considerabilă cu o rată foarte ridicată a dobânzii. Cu altă ocazie, a cumpărat o carieră de piatră părăsită, pe care a umplut-o cu praf de aur împrăștiat cu ajutorul unei arme de foc. Dând de veste că pământul conține aur și că intenționează să deschidă o mină de exploatare, a vândut acțiuni celor lacomi și creduli. Aceeași tactică a

adoptat-o cu succes într-o mică așezare dc-â lungul râului Chicago. Majoritatea afacerilor sale erau pe termen scurt, rareori cu o durată mai mare de o săptămână, deși unul din birourile-fantomă de brokeraj a continuat să funcționeze aproape douăzeci de ani. Deseori prins, trimis la închisoare de patruzeci și unu de ori, Weill a stat, în total, în spatele gratiilor doar șase ani. Condamnat în cele din urmă la douăzeci și șase de luni în închisoarea din Atlanta pentru a fi vândut un puț de petrol din care țâșnea numai apă, la eliberare, în 1941, s-a hotărât că este momentul să se retragă și să se bucure de roadele muncii sale... ceea ce s-a și întâmplat în cea de-a treia și lunga parte a vieții sale.[1]

1. McConnick, *op. cit.,* pp. 189-191.

WELLES, George Orson (1915-1985)

(FARSE ÎNMASS-MEDIA)

Una dintre cele mai extraordinare panicări în masă a timpurilor modeme a apărut la 30 octombrie 1938, când „Teatrul Mer-cury în direct" a transmis, pe postul de radio CBS din New York, adaptarea radiofonică a romanului științifico-fantastic *Războiul lumilor,* de H. G. Wells, scris în 1897. Această descriere cutremurătoare a invaziei Pământului de către marțieni era atât de realistă, încât milioane de oameni au crezut că are loc cu adevărat. Persoana responsabilă de eveniment era uimitorul regizor Orson Welles.

Născut în Wisconsin ca cel de-al doilea fiu al unor părinți cu talent muzical, Welles a fost un geniu. La vârsta de zece ani oferea prima lecție de artă. La vârsta de șaisprezece ani, aflat pe propriile picioare în Irlanda, se alăturase renumitului teatru Gate din Dublin. în Anglia îl cunoscuse pe George Bemard Shaw, apoi călătorise în Spania și Maroc înainte ca, întors în America la vârsta coaptă de optsprezece ani, creația sa *Shakespeare al tuturor-* un comentariu asupra trei dintre piesele de teatru semnate de Shakespeare - să îi facă numele cunoscut. Curând, vocea sa pompoasă era notorie și iubită în cadrul emisiunilor de radio, atât ca personajul *Umbra* cât și ca jurnalist de opinie în cadrul unui program de știri - *Mersul vremurilor.* Regizând prima piesă de teatru doar cu actori negri - dramatizare a piesei *Macbeth* - în cartierul Harlem din New York în anul 1935 și renumit deja ca

actor, a înființat în 1937 Teatrul Mercury - o companie cu repertoriu clasic pentru care el scria, interpreta, crea decorurile, producea și regiza. După prima sa producție, *luliu Cezar,* un succes triumfător, au urmat și alte regizări, atât pe scenă cât și transmise în direct la radio, ultima dintre ele fiind cea menționată mai devreme, „Teatrul Mercury în direct". Această producție includea patru dramatizări: *Poveste despre două orașe, Cele treizeci și nouă de trepte, Insula comorii* - și, desigur, *Războiul lumilor.*

Aproape că nici nu mai trebuia să aibă loc. Programată inițial pentru data de 30 octombrie, era o adaptare a romanului de aventuri *Loma Doone* de R. D. Blackmore - dar cu o săptămână înainte de emisie, Welles a respins manuscrisul pe motiv că este plictisitor. în schimb, și-a îndreptat atenția către altă creație cumpărată de compania Mercury - *Războiul lumilor.* Totuși, nici acest manuscris nu i-a plăcut: folosea data și localizarea originală a romanului - sfârșitul de secol în Anglia. S-a hotărât atunci să modernizeze acțiunea și limbajul și să plaseze acțiunea în SUA. Voia să o difuzeze la 30 octombrie deoarece pica tocmai în ajunul de Halloween - seara ideală în care să-i sperie nu numai pe ascultători, dar și pe cei de la postul de radio, pe care îi considera mult prea serioși.

Dar farsa s-a întors împotriva lui.

Timp de o lună și mai bine, posturile de radio din America mediatizaseră evenimentele îngrijorătoare din Europa. Naziștii anexaseră Austria; englezii primiseră măști de gaze; fantoma războiului amenința tot mai aproape. Puțini se îndoiau că, mai devreme sau mai târziu, SUA se vor implica în conflict. Oamenii erau agitați și speriați. Mai târziu, Welles a negat că intenția lui fusese de a crea panică. Poate că experiențele din tinerețe l-au determinat să judece greșit efectul unei prezentări dramatice prin falsificarea buletinelor de știri, a numelor reale de locuri și oameni și prin mărturii îngrozitoare care puteau fi cu ușurință considerate adevărate de către ascultătorii care deschideau radioul mai târziu, fără a prinde introducerea prin care se anunța că totul era o dramatizare a teatrului Mercury.

Puțini din cei implicați în procesul de producție au luat în serios piesa de teatru. Căzând de acord cu scenaristul Howard Koch că piesa este incredibilă, secretara lui Welles, Augusta Weissberger, i-a spus: „E prea

stupidă. O să ne facem complet de râs“. Chiar și așa, când scenariul a ajuns la rețea, CBS a contrazis-o pe Augusta. Trebuia să se opereze niște schimbări, în special privind numele de locuri și instituții. Așadar, în ultimul moment, Welles și Koch rescriau drama pentru a o face mai puțin credibilă. Nu au avut însă succes, deși avanpremierele publicate în ziarele de duminică evidențiaseră faptul că era vorba de o transmisie radiofonică a unei piese științifico-fantastice.

Exact la ora 8 p.m. în ziua de duminică, 30 octombrie, crainicul Dan Seymour a intrat în emisie directă. „Columbia Broad-casting System și posturile de radio afiliate prezintă Orson Welles și „Teatrul Mercury în direct“ cu piesa *Războiul lumilor* de H. G. Wells“, anunța el. Orchestra condusă de Bemard Herr-mann a interpretat douăzeci de secunde din concertul numărul 1 pentru pian al lui Ceaikovski, apoi Seymour l-a prezentat pe Welles, care a rostit sumbrul prolog. „Acum știm“, spunea Welles pe un ton grav, savant, „că la începutul secolului al XX-lea această lume era urmărită îndeaproape de ființe mult mai inteligente decât oamenii, și totuși la fel de muritoare ca aceștia.“

Această introducere a fost urmată de știrile despre vreme, apoi de muzică, iar în curând emisiunea a fost întreruptă de un buletin de „știri“ care raporta explozii de gaz pe planeta Marte. Interpretat de Welles, „profesorul Pierson“ de la Observatorul Princeton a descris ceea ce observase cu ajutorul telescopului său. Dat fiind mesajul unui seismograf care înregistrase un șoc „cu o intensitate asemănătoare unui cutremur[4]* pe o rază de douăzeci de mile din Princeton, Pierson presupunea că un meteorit mare este cauza acestui șoc. în urma unor anunțuri ce localizau obiectul „imens, cuprins de flăcări[44] la Grover’s MilI lângă Trenton, New Jersey, a fost trimisă la fața locului o echipă mobilă de jurnaliști care să investigheze. Programul, având acum o vechime de unsprezece minute, a fost schimbat cu muzică de dans. Un minut mai târziu, în cadrul emisiunii rivale *Emisiunea lui Charlie McCarthy* (câștigând o treime din audiența totală la radio), cântărețul Nelson Eddy a început să interpreteze o piesă de operă. Ascultătorii au început și ei să schimbe frecvența.

Analizele ulterioare au sugerat că 12% din ascultătorii k McCarthy (aproape patru milioane de oameni) s-au oprit pt postul CBS tocmai în momentul în

care auzeau cum un reporter — aparent autentic - descria scena de la Grover's Mill. Un obiect ciudat îngropat pe jumătate într-o fisură imensă. Din el se auzea un mârâit. Capacul obiectului se deschidea! Monstrul ieșise la suprafață! Avea tentacule, un corp de dimensiunea unui urs, ochi negri ca de șarpe, o gură în formă de V din care îi picura salivă! Emitea raze care aprindeau în flăcări mașinile, grajdurile și oamenii! Vocea crainicului se ridica din ce în ce mai mult în aer, cuprinsă de teroare - apoi, misterios, știrea a fost întreruptă „datorită împrejurărilor dincolo de puterea noastră de control[4]*.

Șase milioane de oameni ascultau în acest moment. Mulți deschiseseră radioul prea târziu pentru a auzi anunțul inițial. Teroarea a început când oamenii au aflat că gazul otrăvitor al marțienilor se răspândește peste Coasta de Est. Camera de

control a studioului CBS a primit telefon de la secția locală de poliție care era deja invadată de apeluri îngrijorătoare. „Desigur că nu este real", au fost liniștiți polițiștii. Dar telefoanele au continuat. La patruzeci și două de minute după începerea emisiunii, Dan Seymour a pătruns în studioul de emisie și a anunțat că totul este doar o piesă de teatru. Dar era prea târziu. Mii de cetățeni, convinși că marțienii vin pe Pământ, își abandonaseră casele. Unii se strânseseră în biserici, alții se înarmaseră. Peste tot, oameni speriați sunau la redacțiile de ziare, de radio și la poliție pentru a afla cum pot scăpa de gazul ucigaș. Panica era mai gravă în aria Trenton, aflată la mai puțin de douăzeci de mile de Grover's Mill, toate autostrăzile fiind blocate pentru că oamenii încercau să fugă cu mașinile lor. Un cotidian din RJiode Island raporta mai târziu cum: „femei plângând isteric au invadat redacția ziarului *Providence Journal* pentru a afla detalii despre masacrul și distrugerea orașului New York". în Pittsburgh un bărbat a venit acasă după o zi de muncă pentru a-și descoperi soția pe punctul de a se otrăvi. „Mai bine mă omor cu mâna mea decât să fiu ucisă în halul ăla!" țipa ea. în statul Washington, de pe Coasta de Vest, o avarie de curent electric în orașul Concrete i-a asigurat pe mulți cetățeni că marțienii erau foarte aproape. Cei care locuiau pe marginea râului Hudson, pe care marțienii aparent îl traversau, au anunțat că i-au văzut într-adevăr pe monștrii invadatori. Angajații ziarului *New York Herald Tribune* au început să doneze măști de gaze.

Pentru că studiourile CBS au fost invadate de poliție, emisiunea a luat sfârșit. Welles a citit o declarație conform căreia piesa nu era decât „versiunea radiofonică a companiei de teatru Mercury despre ceea ce înseamnă să te îmbraci în cearșaf și să sari brusc dintr-un tufiș ca să strigi bau! Invadatorul cu față rotundă și un rânjet larg din camera dumneavoastră de zi este un locuitor al stratului cu dovleci, iar dacă clopoțelul de la ușă sună și afară nu apare nimeni, să știți că nu este un marțian... este Halloween.“ Și la ora 9 p. m. pe alt post de radio, comentatorul Walter Winchell asigura din nou milioanele de ascultători: „Domnilor și doamnelor, nu aveți motive să vă alarmați. America *nu* a căzut; repet, America *nu* a căzut."

La mijlocul nopții, Welles citea pe ecranul luminos ce se învârtea pe clădirea companiei Times din Times Square, New York, acest mesaj: „ORSON WELLES CAUZEAZĂ PANICĂ". Până a doua zi devenise o celebritate internațională. Chemat la o conferință de presă a rețelei CBS, el și-a exprimat regretul și dezorientarea. Existau zvonuri că i s-ar putea interzice apariția la radio și chiar să fie trimis în judecată. în Anglia, bătrânul H. G. Wells era furios din cauza schimbărilor efectuate asupra romanului său și încă și mai furios datorită afirmațiilor conform cărora ar fi fost implicat în producția teatrală pentru a-și promova noul roman, *Apropo de Dolores.* împotriva lui Welles și a rețelei CBS au fost intentate procese pentru obținerea de despăgubiri în valoare totală de 750.000 de dolari de către ascultătorii ce pretindeau daune morale provocate de încrederea lor în realitatea emisiunii. Aceste pagube au fost rezolvate în afara tribunalului. Timp de săptămâni întregi, editorialele ziarelor au perorat numai în jurul acestui eveniment. Un studiu realizat de Universitatea Princeton privind isteria în masă provocată la 30 octombrie a ajuns la concluzia că aproape două milioane de oameni crezuseră ce au auzit la radio, în special cei cu o educație mai slabă și / sau cei din statele sudice. Publicat, scenariul piesei în forma adaptată de Welles și Koch s-a vândut în 500.000 de exemplare.

Welles a asigurat rețeaua CBS că nu va mai face niciodată o astfel de farsă. Devenit acum faimos în întreaga lume, „Bărbatul de pe Marte" a refuzat mai târziu să regizeze producția *Războiul lumilor.* îi ajunsese atâta science-fiction. în schimb, a plecat la Hollywood pentru a regiza *Cetățeanul Kane,*

care i-a adus mai multe probleme datorită descrierii ireverențioase a magnatului presei scrise, William Randolph Hearst.[1]

Morala? Această farsă aparține categoriei crede-sau-nu-cum-vrei. Un an mai târziu, producția, tradusă, a fost transmisă în Brazilia.

Rezultatul? L-ați ghicit probabil. Isterie și panică în masă. 1. *Cetățeanul Welles,* Frank Brady, Hodder & Stoughton, Londra, 1990.

WEYMAN, Stanley (1891-?) ***{IMPOSTORI)***

Aka Royal St. Cyr, S. Clifford Weinberg, Ethan Allen Wein-berg, Rodney S. Wyman, Sterling C. Wyman și C. Sterling Weinberg - acest artist al schimbării rapide, cu la fel de multe nume false ca și Demara, s-a născut în Brooklyn cu numele de Stanley Weinburg. Un bărbat scund, dintr-o familie săracă de imigranți, care și-a refuzat destinul de funcționar monoton, în schimb acceptându-1 pe cel de escroc și farsor, ca și lui Voight, i-a plăcut să se deghizeze în uniformă și cunoștea totul despre închisori, în special interiorul acestora. Convingător, spiritual și autoritar, indiferent dacă era delegat consular al Americii în Maroc, atașat militar sârb sau consul general român, nu s-a dat niciodată în lături de la mese extraordinar de scumpe în restaurante de lux sau de la împrumutul de farse de la alții. într-unul din ultimele sale roluri, din 1915, a încercat să întreacă în măiestrie festa lui Cole cu vasul *Dreadnought,* ajungând să fie condus oficial într-un tur de prezentare a vasului american militar *Wyoming.* îmbrăcând uniforma de un albastru pal a „consulului general român“, a fost întâmpinat la debarcader cu o masă de prânz, a inspectat o gardă de onoare ce arborase drapelul României lângă cel american și a fost cinstit cu mâncare și băutură în salonul ofițerilor. Dorind ca lumea să-i recunoască istețimea, a rezervat o cameră la hotelul Astoria din New York, înainte de aceasta anunțând public că ospitalitatea marinei americane îl impresionase în așa manieră, încât voia să o răsplătească prin organizarea unui banchet de primă clasă — în onoarea lui. Nici nu a început bine petrecerea că a fost arestat și, după o perioadă petrecută în spatele gratiilor, a început iarăși o serie de imposturi, până în 1921 când a pus la cale cea mai mare farsă a sa. Aceasta s-a declanșat când a aflat că oficialitățile de la Casa Albă au refuzat să-i ofere o audiență prezidențială prințesei Fatima a Afganistanului.

Dându-se drept locotencnt-comandant Rodncy Sterling Wyman, ofițer al Departamentului de stat pentru relații navale (un post inexistent), Weyman a invitat-o pe prințesa fabulos de bogată în apartamentul său de la hotel Astoria. îi spusese că putea să-i aranjeze o vizită la Washington și o primire din partea președintelui Harding. Telefonând la Departamentul de stat, care l-a anunțat să meargă mai departe cu pregătirile, i-a spus prințesei că, desigur, în astfel de cazuri, cadourile în bani sunt un obicei, pentru a cumpăra „atenții pentru înaltele oficialități". Prințesa a înțeles perfect și, în schimbul privilegiului de a-1 întâlni pe președinte, i-a înmânat lui Weyman suma de 10.000 de dolari. Și falsul ofițer de protocol și-a făcut datoria. Găsind locuri de cazare corespunzătoare prințesei și celor trei fii ai ei în Washington, Stanley i-a condus - îmbrăcat într-o uniformă scrobită, ca nouă - în Biroul Oval al Casei Albe. Președintele apărând într-un costum elegant și prințesa în robă tradițională albă, au fost realizate fotografii pe pajiștea din fața Casei Albe. Prințesa a obținut ce și-a dorit, la fel ca Weyman.

Imposturile sale variau. Angajat ca asistent al unui renumit chirurg din Viena, dr. Adolf Lorenz, cariera „doctorului Weyman" a luat sfârșit când lipsa lui de cunoștințe medicale a devenit prea evidentă. în continuare, devine un consultant medical foarte popular, petrecăreț, trimis în Peru de către o companie de exploatare a țițeiului. Hotărându-sc că Hollywood arc nevoie de el, ca doctorul personal al lui Rudolph Valentino, a ajutat la aranjarea funeraliilor idolului său de pe ecranul mut, apoi a devenit doctorul personal al indignatei Pola Negri *(vezi* Farse la Hollywood). încercând și impostura de avocat, a ajuns de două ori la închisoare pentru practicarea acestei meserii fără licență, ducându-1 la concluzia că este mai ușor și mai sigur să găsească ceva de lucru ca profesor de medicină sau de drept. în timpul celui de-al doilea război mondial a fost „consultant de recrutări prin selecție", sfătuind cum să eviți să fii racolat în armată. El și nouă dintre clienții săi au ajuns, în schimb, racolați în închisoare. După război s-a reprofilat în jurnalism. Această meserie i se potrivea ca o mănușă. în 1948, angajat de o agenție de presă ca unul din corespondenții la Națiunile Unite, a devenit atât de cunoscut la sediul ONU din New York, încât i s-a oferit un post de ofițer de presă al delegației thailandeze. Dar a făcut greșeala să dea telefon la Departamentul de stat și să întrebe dacă acceptarea acestui post i-ar afecta drepturile de cetățean american. Departamentul de stat a descoperit un dosar stufos pe numele lui Stanley Weyman și nu a găsit situația deloc

amuzantă. Sfârșitul carierei lui ca jurnalist. După care, totul a mers înspre rău.[1]

Dar e greu să nu-ți placă de el. Avea o inimă bună. Dându-se drept expert în închisori, în cea numită Sing Sing din New York a ținut un întreg discurs împotriva sistemului de pedepse capitalist și la Universitatea Middlesex din Anglia a ținut un curs cu tema: „Nebunia: apărarea ei prin delicte". în timpul acestui curs, el a sugerat ca toți psihiatrii de închisoare să fie „supuși unei examinări mintale aprofundate".[2]

Fără îndoială, remarca se baza pe o bogată experiență personală.

1. Yapp, *op. cit.,* pp. 57-58.

2. Madison, *op. cit.,* pp. 115-117.

WILKENING, David (contemporan) ***(FARSE LITERARE)***

Dezgustat de sângerosul best-seller *American Psycho,* în 1991 jurnalistul David Wilkening din Florida a încercat un experiment. Luând romanul *Puiul de cerb* al scriitoarei Marjorie Kinan Rawling, devenit best-seller în 1938, a renunțat la introducere și primele trei capitole și l-a trimis, sub propriul lui nume, unui număr de 22 de editori. Printre aceștia se afla Scribner’s, editura care publicase inițial această poveste mult îndrăgită, ce câștigase și premiul Pulitzer, despre un băiat din Florida și tânărul său cerb. Ecranizată în 1946 într-o producție cinematografică cu Gregory Peck în rolul principal, cartea se află și astăzi în librării - dar aparent redactorul de la Scribner’s, care îi respinse oferta lui Wilkening, nu a auzit niciodată de ea. Contactat de agenția de presă Associated Press după ce Wilkening a dezvăluit public farsa, acesta a spus: „Nu ne pierdem foarte mult timp doar asupra unui singur manuscris" și a închis telefonul când a fost întrebat dacă citise vreodată *Puiul de cerb.*

Dintre ceilalți douăzeci și doi de editori, doisprezece au refuzat manuscrisul de la început și opt nici măcar nu s-au ostenit sa dea un răspuns. Clasicul roman a fost recunoscut o singură dată; de către proprietarul unei edituri foarte mici, Pineapple Press. „Ne-am dat seama de la primele pagini, pentru că era atât de evident!", remarca el.[1]

1. Lindskoog, *op. cit.,* p. 63.

1

Care clipește des din ochi (în engl.).

2

McCormick, *op. cit,* pp. 185-189.

3

Sat în sud-cstul statului Pennsylvania: cartierul de iarnă al armatei statului Washington între 1777-1778.

WILLIAMS, Edward (*Vezi* MORGANWG, lolo)

WILSON, Sarah (1754-?) *(IMPOSTORI)*

Părăsindu-și satul natal din comitatul Staffordshire și sosind la Londra la vârsta de șaisprezece ani, această tânără ambițioasă, isteață și spirituală a avut noroc. în câteva săptămâni s-a angajat ca fată în casă a domnișoarei Caroline Vemon, o doamnă de onoare a reginei și astfel, la începutul anului 1771 s-a trezit în „Casa reginei" (acolo unde se află, în prezent, palatul Buckingham). Aici a avut ocazia să o vadă de multe ori pe regina Charlotte, soția regelui Charles al III-lea, provenit din casa de Hanovra; a auzit toate bârfele și scandalurile și în curând s-a obișnuit atât de mult cu norocul ei, încât invidia a luat locul admirației. Acești curteni se bucurau de o viață împlinită, lipsită de griji, fără a fi nevoiți să ridice un deget, totuși nu erau mai buni ca ea, nu aveau o educație mai bună ca ea și, cu siguranță, nu erau mai inteligenți ca ea.

Poate că Sarah a acționat din impuls când, aflându-se singură în camera reginei, a deschis sertarele mesei de toaletă și a luat de acolo pietre prețioase, cercei, un pandantiv, un inel de aur, un portret în miniatură al reginei, chiar și una din rochiile Maiestății sale. Poate s-a gândit că, din moment ce regina are așa de multe bijuterii, hoția nu va fi observată. Dar s-a înșelat amarnic. Regina a observat că obiectele cu pricina lipsesc și a dat ordin ca încăperea să îi fie păzită permanent. La interval de câteva zile, Sarah a fost prinsă cu mâța-n sac. Dreptatea s-a făcut iute. Acuzată de furt și violare a intimității regale, pedeapsa cu moartea a fost înlocuită cu deportarea. Astfel, în luna iulie 1771, doar la șaptesprezece ani, o navă de închisoare a purtat-o până în Baltimore, Maryland. Scoasă la vânzare și cumpărată de un anume domn W. Devall din Bush Creek, ținutul Frederick, la scurt timp după aceea a fugit și de aici.

Uimitor, în bocceaua ei cu lucruri personale se mai aflau și câteva obiecte furate de la regină, inclusiv o rochie, un inel și portretul în miniatură. Cu această recuzită, Sarah s-a transformat în „prințesa Susanna Caroline Matilda, sora reginei Char-lotte“, care se certase cu restul familiei și plecase în exil american în urma scandalului. înșelătoria a fost, în mod natural,

sprijinită de abilitatea ei de a ține discursuri coerente și de comportamentul ei stilat, ca și de cunoștințele despre ceea ce se întâmpla, în intimitate, la curtea regală britanică.

Prima persoană care a invitat-o pe „prințesa Susanna“ în umila sa casă a fost proprietarul de pământ Smyth, din Virginia. Atrăgând atenția prin frumusețea ei îndrăzneață și fondul ei inepuizabil de bârfe despre întâmplările scandaloase din mijlocul înaltei societăți englezești, Sarah a devenit în curând obiectul competiției având ca miză prezența ei în casa fiecăruia. „S-a plimbat din casa unui gentleman în alta“, observa jurnalul *Annual Register,* „și a făcut impresii uimitoare în multe locuri, imitând stilul regal cu o măiestrie atât de mare, încât mulți au avut onoarea de a-i săruta și mâna.“t

Desigur, aceștia au fost anii chiar de dinaintea războiului de independență, totuși coloniile sudice erau mult mai puțin răzvrătite decât cele din nord și nu prea se născuse spiritul republican în superbele conace albe în care „prințesa Susanna** își crease propria curte regală. Cum toată lumea presupunea că, mai devreme sau mai târziu, ea va reintra în favorurile de la Londra, mulți i-au oferit bani și cadouri pe care ea le-a acceptat cu multă grație, asigurându-i pe donatori că va face tot ce-i stă în putință să îi ajute cu ceea ce au rugat-o. „Unora le-a promis guvernare, altora regimente, cu tot felul dc promovări în cadrul trezoreriei, armatei și marinei regale. Pe scurt, și-a jucat rolul atât de plauzibil, încât i-a convins pe toți că nu este o impostoare/*

Câțiva totuși *au avut* bănuieli. Cum se face că nimeni nu auzise de sora mai tânără a reginei? Și de ce, din moment ce se născuse în Germania, refuza să vorbească limba germană? Și din același motiv, de ce engleza ei era atât de bună? Se știa de către foarte multă lume că, deși domneau în Anglia de trei generații, cei din dinastia Hanovra tot nu stăpâneau la perfecție limba engleză. Dar Sarah a scăpat cu bine și de acest hop până când proprietarul ei, domnul Devall, auzind că o fată cu semnalmentele ei facea turul țării dându-se drept prințesă, a dat un anunț prin care îi avertiza pe toți cititorii că „prințesa Susanna“ este, de fapt, servitoarea lui. El și-a mai trimis și un angajat, pe nume Michael Dalton, să-i dea de urmă. Găsind-o pe plantația

din apropiere de Charleston, a obligat-o cu pistolul să se predea și să-1 urmeze înapoi la viața de sclavie, în Bush Creek.

„Cât de dureros să vezi cum o domniță cu pretenții atât de exaltate de pedigriu ajunge, surprinsă, în mâinile dușmanilor săi neînduplecați!“ exclama redactorul de la *Annual Register.* Dar Sarah Wilson nu-și spusese ultimul cuvânt. Timp de doi ani a muncit în tăcere și cu răbdare pentru Devall, iar când s-a ivit ocazia să evadeze, a profitat de ea. întâi a apărut coincidența ca o altă slujnică, pe nume Sarah Wilson, să sosească în Maryland; apoi Devall s-a înrolat în armata de rezervă și a plecat la luptă pentru obținerea libertății. Reușind cumva să o înlocuiască pe noua Sarah Wilson cu ea însăși, de această dată a plecat pentru totdeauna și s-a căsătorit cu William Talbot, un suflător la cornet în regimentul Dragonilor Ușori. însoțindu-1 în campaniile sale, când războiul s-a sfârșit ea l-a convins să rămână în America. Folosnd banii strânși în timpul carierei ei regale, au înființat împreună o afacere de succes, iar Sarah a dat naștere unei familii numeroase. Stabilindu-se în cartierul Bowery - pe atunci o zonă decentă din New York - ei au trăit, după cum se spune, fericiți până la adânci bătrâneți.[1]

1. Larsen, *op. cit.,* pp. 52-57.

„WINEGATE" *(FRAUDĂ)*

în 1973, optsprezece dintre cei mai distinși negustori de vin din Franța au pus la cale o escrocherie în valoare de 800.000 de dolari pe piața mondială de vinuri. Trezindu-se, în acel an, cu o producție prea mică de vin din regiunea - de obicei, generoasă - Bordeaux, decât să accepte pierderea, cei optsprezece și-au unit forțele (unii spun că au fost protejați de premierul de atunci Chaban-Delmas) în propriul interes. Conduși de Lionel Cruse, șeful firmei de îmbuteliere și transport Cruse et Fils, Freres, ei au amestecat vin alb de calitate inferioară cu vin roșu, obținând astfel un vin roșu acceptabil, dar omițând să menționeze că era un amestec (amestecurile se vând la un preț mai mic decât vinurile pure). Din păcate pentru ei, escrocheria nu a funcționat. S-au scurs informații. Industria vinului și întreaga Franță au fost șocate. în special cuprinse de rușine, într-o industrie în care reputația și cinstea contează la fel de mult ca și conținutul produsului. Guvernul a confiscat 1.9 milioane de sticle de vin amestecat - falsul Bordeaux - și, de

asemenea, a sechestrat alte 382.000 de galoane[1] de vin aflate încă în ciubere. Și acesta a fost sfârșitul, după mai mult de un secol de activitate, al firmei Cruse et Fils, Freres.[1]

1. Madison, *op. cit.,* pp. 185-187.

WINSTANLEY, Jenny (*Vezi* LLOYD, Sophie)

WISE, Thomas James (1859-1937) *(FARSE LITERARE)* începându-și cariera ca funcționar și ulterior ajungând partener al aceleiași firme, precum tatăl lui Ireland - un colecționar înrăit de cărți - acest falsificator prolific și-a făcut un nume ca expert în cărți vechi și ca descoperitor de ediții rare, în special prime ediții. După moartea sa, colecția lui, Biblioteca Ashley, a fost cumpărată cu 60.000 de lire sterline de către Muzeul Britanic.

Anii 1880 au fost martorii apariției multor grupuri de studiu literar. Carlyle, Dickens, Ruskin, Shelley, Swinbume, Thack-eray și Tennyson, toți au avut o societate devotată creației lor. Astfel de grupuri au sponsorizat publicarea, la prețuri accesibile, de facsimile ale unor prime ediții. Uneori acestea erau „facsimile dactilografiate[44], ediții ce ilustrau fiecare detaliu al tipăriturii originale; și Wise avea deja experiență în acest domeniu când Societatea Shelley l-a numit responsabil șef al acestor retipăriri. Cheltuind trei sferturi din bugetul societății pentru a retipări treizeci și trei de cărți doar într-un an, 1887-1888, și-a dat seama în curând de potențialul de exploatare a cunoștințelor sale în propriul avantaj.

începând să tipărească ilegal unele din poeziile lui Shelley, pentru o societate americană inexistentă, tehnica lui era simplă: reproducea facsimile ale primelor ediții, operație legală de fapt, dar renunța la propriul său nume, la detaliile privind imprimarea și la mențiunea că este vorba de un facsimil. Așa că putea vinde documentul drept unul original, „o primă edi-ție“ veritabilă. Specializându-se în creațiile de la începutul secolului al XlX-lea, și-a păcălit chiar și tipograful, firma Richard Clay & Fiii, care nu avea cum să știe, când primea comanda de a tipări pe copertă un an mult mai vechi, că acesta venea în ajutorul falsificării. Având apoi cărțile în mână, nu mai rămânea decât să le transforme un pic, pentru a părea că provin din perioada menționată pe copertă.

Lucrând cu Harry Buxton Forman (1842-1917), timp de patru ani Wise a continuat să vândă aceste prime ediții fantomă. De la prime ediții ale unor autori răposați precum Words-worth, Tennyson și Dickens, a ajuns să falsifice și creațiile scriitorilor aflați încă în viață - Kipling, Morris, Ruskin, Ste-venson, Swinbume. Nimeni nu a bănuit nimic până când Wise nu a trecut de șaptezeci de ani. în final, a reieșit adevărul despre „descoperirea[41] lui: un mic volum de poezii de Eli-zabeth Barratt Browning, intitulat *Sonete de E. B. B. Reading [Nu pentru publicare] 1847.* Aceste sonete fuseseră aparent publicate de prietena autoarei, Mary Mitford, decedată până când Wise afirmase pentru prima dată că a obținut copia manuscrisului de la un anume doctor Benett, care murise și el la puțin timp după aceea. Susținându-și povestea cu „dovezi" inventate, pe baza studiului său asupra fraților Browning, el vânduse o copie a *Sonetelor in* New York pentru 250 de lire sterline. Demascarea a început în 1932, când doi librari, John Carter și Graham Pollard, au observat că niște lucrări aparent de o valoare rară tot apăreau pe piață destul de des. începând cu *Sonete,* cei doi au supus volumul unui set întreg de testări, care au demonstrat că hârtia conține iarbă esparto, folosită în Anglia doar din 1861, ca și lemn chimic realizat printr-un proces necunoscut înainte de 1874. S-a descoperit că textul era tipărit cu o garnitură de litere datând din 1876.

L-au abordat atunci pe Wise, dar singurul lui răspuns a constat într-o brambureală amețită despre cum a găsit el *Sonetele.* Când i s-a cerut o explicație completă, soția lui l-a apărat, afirmând că este bolnav. La scurt timp după aceea, Wise a murit. Nu se știe câte astfel de falsuri a efectuat, deși cel puțin cincizeci de prime ediții falsificate le-au fost atribuite, de atunci, lui Forman și Wise.[1]

1. Newnham, *op. cit.,* pp. 124-126.

WOODS, Dorothy Mae (contemporan) ***(FRAUDĂ)***

Succesul înregistrat de Antonio Jiminez Moreno prin înșelarea asistenței sociale din Franța în anii ’60 a fost egalat în anii ’70 de cariera sclipitoare a unei tinere negrese, poreclită de atunci „Regina asistenței sociale americane". Fiica unui dijmaș din Hermanville, Mississippi, la vârsta de șaisprezece ani Dorothy Mae s-a căsătorit cu un contrabandist și așa-zis

traficant de droguri din Chicago. în curând, venitul acestuia le-a asigurat celor doi soți și celor opt copii ai lor o vilă în stil spaniol în Pasadena, California; trei mașini de lux; și toate lucrurile de firmă cu care se putea îmbrăca Dorothy Mae. Dar nu a fost de ajuns. Nici măcar numeroasele ei excursii la Las Vegas nu îi satisfăceau dorința de distracție. Nu este clar când a intrat pentru prima dată în lumea delincvenței, dar înjur de 1970 orașul Chicago a pornit în căutarea ei pentru folosirea frauduloasă a cărților de credit furate. Bănuind că ea și un complice cumpăraseră bunuri în valoare de peste 500.000 de dolari cu aceste cărți de credit furate, procurorul districtual a dat-o în urmărire judiciară pentru suma de 250.000 de dolari, fără a recupera niciodată măcar un cent. Petrecând șase luni în închisoare, dintr-o sentință inițială de doi ani, și eliberată cu condiția să părăsească statul Illinois imediat, fără a se mai întoarce vreodată în Chicago, a fost fericită să se întoarcă la vila sa din Pasadena - dar soțul ei o părăsise, lăsând-o cu cei opt copii, fără nici un venit.

Dorothy Mae avea nevoie de bani, urgent. Dar decât să vândă ceva din bunurile sale, a recurs la fraudă pe scară largă în domeniul asistenței sociale. „Nu m-am gândit niciodată să vând ceva, decât să obțin și nevoile mele s-au transformat în lăcomie", mărturisea ea jurnaliștilor ulterior, când grozăvia ei a devenit cap de afiș. „Pe lângă asta, era imposibil să renunț la stilul meu de viață luxos. Ar fi fost prea jenant." Așadar, refuzând să vândă casa, automobilele Rolls-Royce, Cadillac sau Mercedes, a depus cerere pentru ajutor social, pretinzând că singura ei rezidență este o baracă dărăpănată din spatele vilei, la un loc cu toți servitorii. Datorită celor opt copii, ajutorul social a fost considerabil. La urma urmei, chiar arăta așa cum pretindea - o negresă îndesată, în zdrențe și cu o perucă ieftină, rușinată că este obligată să cerșească bani de la stat.

Desigur, nici acești bani nu au fost îndeajuns. Gândindu-se că oricum, majoritatea asistenților sociali albi sau hispanici nu știau să facă diferența între o negresă și alta, și dându-se drept Dorothy Palmer, a depus o a doua cerere la un alt birou de asistență socială, dând ca adresă un apartament din mahalalele Los Angeles-ului, pe care îl deținea. Această șarlatanie a funcționat atât de bine încât, în curând, Dorothy Mae depunea a șasea cerere de asistență socială pentru ea și copiii ei, sub șase identități false. Făcând o pauză doar în 1974 când s-a recăsătorit cu un director de agenție

imobiliară, John Woods, ea a mai adăugat alte șase nume false și un total de patruzeci și nouă de copii la portofoliul său de asigurări sociale. Certificatele de naștere în alb pentru ea și copii le procura prin fotocopierea originalelor și ștergerea numelor și datelor. După care, dactilografa noile informații, după caz. Avea carnete de șofer, carnete de asigurare socială și alte documente de identificare necesare sub toate cele 12 nume false, fiecare având cererea depusă la alt oficiu al serviciilor sociale. Când a primit o vizită inopinată din partea unui asistent social la unul din apartamentele din mahala, „a împrumutat" copiii din vecini pentru a crește numărul de plozi. Cheltuind banii la fel de repede cum îi câștiga, călătoriile de sfârșit de săptămână la Las Vegas au devenit o obișnuință. Noul ei soț, care a pretins că nu știa nimic despre această fraudă, era fericit să o ajute să cheltuiască prada - și ani de zile s-au bucurat unul de celălalt, chiar dacă Dorothy a mai născut cinci copii - având acum treisprezece copii adevărați pe care să-i adauge în acte, la cei deja patruzeci și nouă fictivi.

Schema s-a prăbușit în 1980 când o prietenă aflată în vizită la vila lor a observat cecuri de la asistența socială rămase pe birou și a încercat să șantajeze cuplul. Când cei doi soți au refuzat să plătească; prietena i-a denunțat la poliție. Dar până când autoritățile au sosit, Dorothy Mae dispăruse cu toți copiii, lăsându-1 pe John să plătească oalele sparte. Fugind în Jamaica, și-a instalat opt dintre copii într-un apartament de 12.000 de dolari chirie lunară și i-a înscris la o școală particulară. Timp de un an, în timp ce se strângeau dovezi cu care să i se intenteze un proces prezidat de un mare juriu, nimeni nu a putut-o găsi - până când, din nou, a apărut o informație anonimă. Când Dorothy a refuzat să se întoarcă de bunăvoie în California, guvernul din Jamaica a forțat-o să se urce într-un avion cu destinația Miami. întâmpinată la aeroport cu un mandat de arestare, a fost extrădată în California și trimisă la opt ani de închisoare. Soțul ei a primit o sentință mai ușoară. Averea lui Woods, estimată la 2.4 milioane de doalri, a fost confiscată. în timpul celor nouă ani de zile cât a durat frauda, din 1971 până în 1980, Dorothy Mae Woods a primit 377.458 de dolari ca ajutor social și o cantitate necunoscută de bonuri valorice pentru mâncare și ajutor medical gratuit. O dată ce bunurile sale au fost confiscate, autoritățile au descoperit cecuri neîncasate de la serviciile sociale în valoare de 14.000 de dolari și bonuri pentru hrană în valoare de 100.000 de dolari, ca și alte

beneficii medicale. Nimeni nu a mai reușit de atunci să dea o asemenea lovitură serviciilor sociale americane.’

1. Madison, *op. cit.,* pp. 107-115.

WOODWARD, Arthur Smith (*Vezi* FALSIFICĂRI DE FOSILE)

t. 'i) ‘ '> ... <■ , ;

(» 'l' *:tp*

Y ■

„Majoritatea scriitorilor privesc adevărul ca cel mai neprețuit bun al lor și, de aceea, îl folosesc cu multă economie."

} ’t (MarkTwain)

YETI ***(ANIMALE SUPRANATURALE)***

Cunoscut și sub numele de „îngrozitorul om de zăpadă", această creatură, una dintre cele mai renumite în rândul diferitelor arătări păroase, jumătate om, jumătate maimuță, necunoscută în analele științei, se spune că a supraviețuit în regiunile înalte și depărtate ale munților Himalaya. La fel ca și în cazul monstrului din Loch Ness, singura dovadă a existenței sale rămân mărturiile locuitorilor sau muntenilor - determinându-i pe cei sceptici să bănuiască că yeti există doar în imaginația farsorilor sau a celor care suferă de rău de înălțime.

Totuși, locuitorii Nepalului spun că există trei feluri de yeti: micul *yeh-the,* mai marele *meh-the* și giganticul *dzu-the.* Legendele în această zonă abundă. Starețul mănăstirii Thyang-boche de la poalele muntelui Everest povestește prozaic despre desele vizite ale lui yeti în grădinile mănăstirii.[1] în 1974, o tânără fată Sherpa[2], Lakhpa Domani, pretinde că s-a întâlnit cu un yeti în timp ce avea grijă de iaci în satul Pheriche, Nepal. Acesta era o creatură marc, asemănătoare unei maimuțe, cu păr negru și roșcat, cu

pomeți proeminenți și ochi mari. O luase în brațe o bună bucată de drum, după care îi dăduse drumul când ea s-a zbătut, apoi a atacat iacii, ucigând doi înainte de a fugi. Din nou, în ianuarie 1987, un tânăr din nordul orașului Kashmir se spune că a fost atacat de o creatură păroasă, cu două picioare, cam de 1,20 m înălțime. Și aceasta a fugit, țipând, după ce tânărul o lovise cu un vas găsit la îndemână. Alți doi săteni care au fost martori la eveniment au spus că anhnalul a sărit peste un șanț la fel ca un om.[2]

In 1832, trimisul diplomatic britanic rezident în Nepal descria cum hamalii săi fugiseră de frica unei fiare păroase pe care o numea *rakshas,* „demon". Mai târziu, i-au spus englezului că mai mulți sălbatici de acest tip existau și erau temuți prin acele părți de secole întregi.[3] Occidentalii au observat urme de pași în 1887, la fel ca un ofițer din armata britanică ce a ajuns la o înălțime de 6400 m pe muntele Everest în 1921. Fotografiile din 1937 ale lui F. S. Smythe cu urme de pași ale creaturilor yeti au fost realizate la o înălțime de 5030 m și în 1951, traversând ghețarul Melung, alpinistul britanic Eric Ship-ton a descoperit și fotografiat urme asemănătoare în zăpadă. Pozele lui arătau o urmă de picior la fel de lungă cât toporul lui de gheață, cu formă distinctă a degetelor - *prea* distinctă, afirmă scepticii. Poate că povestea lui Shipton a început ca o glumă, dar el a menținut-o când a descoperit că oamenii o luau în serios. Chiar și așa, partenerul lui, chirurgul Michael Ward, a insistat că urma este autentică (deși trebuie să ne amintim că un alt chirurg era implicat și el în farsa din 1934 cu monstrul din Loch Ness).

Apăreau însă tot mai multe anunțuri conform cărora yeti fusese observat. Pe muntele Annapuma, în 1970, alpinistul Don Whillans a observat urme de pași în zăpadă. Mai târziu, la lumina clară a lunii, a privit afară din cortul său și prin binoclu a observat un animal negru, ca o maimuță, după care:

„dintr-o dată... de ca și cum ar fi știut că este urmărit, a țâșnit de pe loc, luând-o la goană de-a lungul versantului/[14] în 1972, o expediție americană a găsit urme de pași atât de clare încât au reușit să le reproducă cu mulaje de plastic. Un an mai târziu, Lord Hunt, lider al expediției britanice pe muntele Everest din 1953, a descoperit și el astfel de urme; fotografiile realizate de el în 1978 arată astfel de întipăriri de 35 cm lungime și 18 cm lățime. El

crede într-o „creatură necunoscută care trebuie des-coperită“.

, .

Totuși nu s-a descoperit trupul nici unui așa-zis yeti. „Scalpurile de yeti“ ce se află în câteva mănăstiri din Himalaya sunt probabil confecționate din piele de capră, create pentru a reprezenta animalul yeti în dansurile rituale. Dar dacă lipsa cadavrelor de yeti demonstrează inexistența acestor creaturi este încă o problemă. Gorilele și urangutanii nu sunt considerați animale mitice deoarece au fost până acum împușcate, capturate și așa mai departe. Dacă există, yeti este o creatură timidă care trăiește în sălbăticiile de la mari înălțimi - și pentru binele lui, ar trebui să rămână acolo, unde nu poate fi atins de *homo sapiens.*

I. *Lumea misterioasă a lui Arthur Clarke,* Simon Welfare și John Fairley, Fontana, Londra, 1982, p. 19.

2. *Mistere modeme ale lumii,* Janet și Colin Bord, Grafton,’ Londra, 1989.

3. *Directorul de posibilități,* coord. Colin Wilson și John Grant, Corgi, Londra, 1982. , .

4. *Op. cit.,* nota 2, p. 199.

Z

„Pacea este la îndemână".

(Henry Kissinger, în timpul războiului din Vietnam).

ZÂNELE DE LA COTTINGLEY

{FARSE ÎN PARANORMAL)

Distrugând reputația lui Sir Arthur Conan Doyle, această farsă sau invenție, mai bine-zis, își are originea în imaginația a două tinere fete. „Eu și Eslie suntem foarte bune prietene cu zânele apelor curgătoare", scria Frances

Griffiths, de unsprezece ani, pe spatele unui instantaneu trimis unui prieten din Africa de Sud, unde ea trăise înainte să se mute cu familia în Yorkshire, Anglia. „E ciudat că nu le-am văzut niciodată în Africa. Probabil că acolo este foarte cald pentru ele."

Realizat în iulie 1917 și developat de tatăl verișoarei lui Elsie, instantaneul o reprezenta pe Frances sprijinită cu bărbia în palme, alături de o zână cu patru aripi ca de fluturaș, cu părul scurt, închis la culoare, care dansa pe un tufiș din fața ei. Imaginea era vagă, așadar Arthur Wright nu prea i-a acordat importanță. Dar o lună mai târziu, când Elsie a fotografiat-o pe Frances sub stejari, privind cum un spiriduș dansează în fața ei, acesta s-a supărat. împreună cu soția sa, Polly, el a cotrobăit în camera fetelor, dar nu a găsit imagini tăiate din reviste sau ceva asemănător care să explice fotografiile. Ambele fete au susținut cu insistență că era vorba de zâne adevărate, ce sălășluiau în fundul grădinii lor, dar Arthur îi știa pe copii; prin urmare, le-a confiscat aparatul de fotografiat.

Polly avea însă înclinații spre ocultism. în 1919, a auzit un conferențiar de la Societatea Teozofică[3] din Bradford spunând că, pentru clarvăzători, zânele sunt spirite esențiale. Curând, „fotografiile cu zâne[44] ajung pe mâna lui Arthur Gardner, președinte al filialei londoneze a Societății Teozofice. Deși suspicios, el caută și părerea unui expert. Acesta din urmă îi dă de înțels că fotografiile (de data aceasta, mult mai clare) sunt veritabile.

Sir Arthur Conan Doyle, pregătind un articol despre zâne pentru revista *Ștrand,* a dorit să vadă instantaneele. Ducându-se la Cottingley, Gardner le-a dat celor două fete aparate de fotografiat și plăci de negativ sigilate. Noile lor fotografii cu zâne i-a convins atât pe Gardner cât și pe Conan Doyle - al cărui articol în *Ștrand* despre acest caz i-a determinat pe mulți să-i pună la îndoială sănătatea mintală. „Pentru o explicație adevărată a acestor fotografii nu este nevoie să avem cunoștințe despre fenomene oculte, ci despre copii[44], se declara în revista *Truth* la data de 5 ianuarie 1921, în timp ce Arthur Wright își exprima tristețea văzând că marele Sir Arthur fusese „înșelat de Elsie a noastră, care m-a dezamăgit profund[44]. Conan Doyle îl trimite apoi pe clarvăzătorul Geoffrey Hodson la Cottingley. Discutând cu fetele, el pretinde că, personal, ar fi observat ceva ce semăna cu niște zâne, dar nu s-au mai făcut alte fotografii. Plictisite de toată afacerea, Elsie și

Frances i-au spus mai târziu lui Hodson tot ceea ce el dorea să audă. în 1922, pe fete nu le mai interesa fotografierea de spiriduși și zâne, iar Conan Doyle publicase deja *Sosirea zânelor,* pentru care multă lume l-a luat în derâdere.

In 1966, jurnalistul Peter Chambers de la *Daily Express* a găsit-o pe Elsie în Yorkshire, unde se întorsese după mulți ani petrecuți în India. Acum ea numea zânele „plăsmuiri ale imaginației mele", dar nu a recunoscut că ar fi falsificat fotografiile. Intervievate, în 1971, în cadrul programului de știri *Nationwide* al canalului de televiziune BBC, ambele verișoare au dat răspunsuri evazive. în 1976, folcloristul local, Joe Cooper, le-a convins să apară din nou la televiziune. încă negând falsificarea pozelor, când au fost întrebate de ce nu au încercat niciodată să prindă în mâini micile zâne, Frances a răspuns: „Nu puteai. E ca și cum ai vrea să prinzi cu mâinile o fantomă sau ceva de genul ăsta."

Ceea ce este adevărat în cazul multor farse oculte. Acum îl vezi, acum nu-1 mai vezi. Și oare este o idee bună să te bazezi pe imaginația copilărească? Să luăm ca exemplu cazurile modeme de aparent abuz satanic asupra copiilor. în America, și nu numai, unii părinți, profesori și asistenți sociali au fost trimiși la închisoare *(vezi* Sindromul memoriei false) doar pe baza unor „dovezi" extrase de la copii speriați sau răzbunători, de către fanatici cu un sistem de credințe și scopuri predeterminate.

Poate ar trebui să ne amintim mai des de cazul de Ia Cottingley. Doar dacă nu au existat, într-adevăr, zâne în fundul grădinii.

Concordanța temelor

Articolele sunt prezentate în cadrul următoarelor categorii:

Animale supranaturale

Falsuri în artă

Escroci și fraude

Escroci, falsificatori, fraudă, fraudă în sport, fraudă politică, șiretlicuri sexuale, superagenți de vânzări

Dispariții

Farse ale exploratorilor

Falși Mesia *(vezi și* Religii și culte)

Farse istorice

Farse de război

Tărâmuri imaginare și închipuiri

Impostori

Secolul al XX-lea, secolul al XlX-lea, secolul al XVIII-lea și înainte, profesori șarlatani, impostori literari, impostori regali, impostori sexuali

Farse literare

Modeme, secolul al XlX-lea, înainte de 1800, medievale și străvechi

Farse și glume în mass-media

Farse în presa scrisă și în audiovizual, glume, farse telefonice, teatru

Farse în paranormal

Religii și culte *(vezi și* Falși Mesia)

Farse științifice

Secolul al XX-lea, 1900 și înainte, Antichitate

Farse cu ozeneuri

notă: Toate titlurile de articole aflate în paranteze se referă la trimiterile din text ce se regăsesc în cadrul altor articole. Toate celelalte articole se regăsesc fiecare sub titlul respectiv.

ANIMALE SUPRANATURALE

Farsa pinguinului gigantic, Foca din Hampstead, Monstrul din Loch Ness (Eric Shipton), Yeti.

FALSURI ÎN ARTĂ

Michael Bidlo, Elmyr de Hory, Dietrich Fey și Lothar Malskat, Eric Hebborn, Tom Keating, Mona Lisa, David Stein, (Eduardo de Valfiemo), Han Van Meegeren.

ESCROCI ȘI FRAUDĂ

Escroci: Clarence Adams, Arnold și Slack, Hugo Baruch („Jack Bilbo[44]), Arthur Furguson, Maundy Gregory, Oscar Merril Hartzell, Victor Lustig, Gaston Bullock Means, James Addison Reavis, J. Bam Morrison, Philip Riley, Joseph Weill, Clanul Williamson. Falsificatori: Jose Beraha, William Brockway, „Liberă inițiativă rusească?[44]. Fraudă: Sir Edmund Backhouse, Jabez Balfour, David Begelman, Horatio Bottomley, („Dl Chern[44]), Fraudă cu computere, Falsificatori, Marthe Hanau, Therese Humbert, Gregor MacGregor, Antonio Jiminez Moreno, Carlo Ponzi, (Arthur Virgilio Alves Reis), Lovitura 6S, Himera din Marea Sudului, Franz Tausend, „Winegate[44], Dorothy Mae Woods, înșelătoriile cu terenurile Yazoo. Fraudă în sport: Maratonul din Bruxelles, (Roșie Ruiz). Fraudă politică: William Randolph Hearst, Richard Nixon, Scrisoarea Zinoviev. Escrocherii sexuale: Patul celest, Mary Toft, Giovanni Vigliotto. *(Vezi și* Impostori sexuali). Superagenți de vânzări: Arthur Furguson, Victor Lustig, Solun Osmun.

DISPARIȚII

Donald Crowhurst, David Lang, Glenn Miller, John Stonehouse.

FARSE ALE EXPLORATORILOR

James Bruce, Richard E. Byrd, Sebastian Cabot, Cristofor Columb, Frederick E. Cook, Donald Crowhurst, Groenlanda, (Islanda), Cesare Maeștri, Robert E. Peary, Senoi, (Kilton Stewart), Tribul Tasaday, Amerigo Vespucci.

FALȘI MESIA

David Berg, Farse despre sfârșitul lumii, L. Ron Hubbard, „Billy" Meier, Rajneesh, (Hans Rosenfeld), (John Smyth-Pigott) (Joanna Southcott), Teleevangheliști, John Thom, Frăția albă din Kiev. (*Vezi și* Religii și culte)

FARSE ISTORICE

Alchimie, Farse antisemite, Mormântul lui Arthur, Creștinism, Donația lui Constantin, Papa loan, Richard al III-lea, Frăția „Crucea trandafirului", Giulgiul din Torino.

FARSE DE RĂZBOI

levno Azev, (Radioul negru), (Debarcările din ziua D), Rudolf Hess, Farse de război, Reginald Jones, *(Maletta),* („Maior William Martin"), Benito Mussolini, Lord Norwich, Autoritatea prezidențială de lansare a bombelor nucleare, Harry Reichenbach, Percy Toplis, Thomas Walker.

TĂRÂMURI IMAGINARE ȘI ÎNCHIPUIRI

Kawa, Sir John Mandeville, Senoi, Tribul Tasaday, Farsa cu unicornul.

IMPOSTORI

Secolul al XX-lea: Frank Abagnale, Anna Anderson, levno Azev, Archibald Belaney, John Blay-Miezeh, Harry Domela, David Hampton, Rudolf Hess, Percy Toplis, Wilhelm Voight, Stanley Weyman. Secolul al XlX-lea: James Barry, Caraboo, Reverend Wilfred Ellis, Gregor MacGregor, Maria Monk, James Addison Reavis, John Thom, Reclamantul din Tichborne. 1800 și înainte: Cagliostro, Martin Guerre, Saint-Germain. Profesori șarlatani: Ferdinand Waldo Demara, Marvin Hewitt. Impostori literari: Archibald Belaney (Bufnița cenușie), (Asa Carter), Linda Davison, ' George Dupre, Will James, Lobsang Rampa. Impostori regali: Anna

Anderson, Stella Chiappini, Horace Cole, Harry Domela, Jim Moran, Karl Wilhelm Naundorff, Otrefief, (Lambert Simnel), Perkin Warbeck, Sarah

Wilson. Impostori sexuali: James Barry, D'Eon de Beaumont, Concepcion Jurado, Hadju Karoly, Jerry Dean Michael. *(Vezi și* Escrocherii sexuale).

FARSE LITERARE

Modernitate: Rutherford Aris, Hugo Baruch (Jack Bilbo), Archibald Belaney (Bufnița cenușie), Carlos Castaneda, Janet Cooke, Linda

Davison, George Dupre, Graham Greene, Lillian Hellman, *Jurnalele Iui Hitler,* Mark Hofman, Clifford Irving, *Kawa (Croaziera),* Will James, (Konrad Kujau), Doris Lessing, Lobsang Rampa, Thomas Walker, David Wilkening. Secolul al XEK-lea: John Payne Collier, Jacob și Wilhelm Grimm, Maria Monk, Moses Shapira, Thomas James Wise. înainte de 1800: Thomas Chatterton, William Henry Ireland, James Macpherson, lolo Morganwg, Episcopul Thomas Percy, George Psalmanazar, Rudolf Eric Raspe, William Shakespeare, George Washington, (Edward Williams). Evul mediu și antichitate: Esop, Sir John Mandeville.

FARSE ȘI FESTE ÎN MASS-MEDIA

Alan Abel, Humphry Berkeley, Horace Cole, Farse ale „angajaților nemulțumiți", Farsa încoronării lui Edward al Vll-lea, Farse la Hollywood, Theodore Edward Hook, Reginald Jones, Sophie Lloyd, Jim Moran, Rawson Pickard, Hugh Troy, Stanley Weyman. în jurnalism: Farsa cu cada de baie, Ferma de pisici, William Randolph Hearst, Farsa Herschel, Festivalul viermelui de gheață, Mike McGrady, H.L. Mencken, Morris Newburger, Harry Reichenbach, Louis T. Stone („Mincinosul din Winsted"), Pietrele călătoare, Farsa cu animale sălbatice. La radio și televiziune: Farse de 1 Aprilie, Muriel Gray, (Frank Sinatra), (Farsa cu spaghete), Orson Welles, înșelătoria cu emisiunile-concurs. Feste: Alan Abel, Farse de 1 Aprilie, Michael Bidlo, Monte Cazazza, Abbie Hoffman, Theodore Edward Hook, Pace prin alcool, Boyd Rice, Joey Skaggs, Farsa cu unicornul, Jeffrey Valance. Fase telefonice: Barry Alfonso, Reginald Jones, Victor Lewis-Smith, Farse telefonice. Teatru: Ken Campbell.

FARSE ÎN PARANORMAL

Societatea Aetherius, Fantoma din Amityville, Triunghiul Bermudelor, (Amall Bloxham), (Spiritism), (Sir Arthur Conan Doyle), Farsorul cosmic, Zânele de la Cottingley, Gerard Croiset, Cercuri în lanurile de cereale, „Sindromul memoriei false", Uri Geller, (Daniel Dunglass Home), Harry Houdini, Peter Hurkos, Levitație, Medii, Carlos Mirabelli, (Bridey Murphy), (Eusapia Palladino), Amintiri din vieți anterioare, Harry Price, Chirurgie paranormală, „Formidabilul" James Randi, William Roy, Saint-Germain, Ted Serios, Mama Shipton, Misterul planetei Sirius, (Spiritism). (*Vezi și* Farse cu ozeneuri).

RELGH ȘI CULTE

Farse antisemite, Creștinism, Farsorul cosmic, Donația lui Constantin, Infem, Infern sub Siberia, L. Ron Hubbard, (Jim Jones), (David Koresh), Frăția „Crucea trandafirului[44], Farse și farsori mitici, (Protocoalele înțelepților din Sion), (Scientologie), Giulgiul din Torino, Misterul planetei Sirius. *(Vezi și* Falși Mesia).

FARSE ȘTIINȚIFICE

Secolul al XX-lea: Bruno Bettelheim, „Doctor[44] Brinkley, Sir Cyril Burt, Sir Arthur Conand Doyle, „Sindromul memoriei false[44], Falsificări de fosile, Sigmund Freud, (Misterul din Glozel), Paul Kammerer, Trofim Lisenko, (Omul de la Piltdown), Senoi, Franz Tausend, (Arthur Smith Woodward). 1900 și înainte: Uriașul din Cardiff, Patul celest, Anton Mesmer, Sir Isaac Newton, Ptolemeu, QWERTY, (Ignatz Roderick), (Edward Simpson), înșelătoria cu lenjeria de corp rezistentă la raze X. Antichitate: Alchimie.

FARSE CU OZENEURI

George Adamski, Societatea Aetherius, „Sindromul memoriei false[44], Misterul din orașul Gulf Breeze, Nava spațială a lui Hamilton, Capul uman de pe Marte, „Billy[44] Meier, Incidentul de la Roswell, (Whitley Strieber), Răpiri de către ozeneuri.

APARIȚII EDITORIALE Semestrul II / 2003

Pentru semestrul doi al anului 2003, Editura VIVALDI vă propune următoarele titluri în colecțiile:

<'<)

1, <u>Literatura lumii</u>

LESLEY DOWNER

Gheișa ■ 400 pag.

Traducerea: ELENA GIURCĂ

Japonia. Japonia și fascinația pe care o exercită asupra oricărui european. Japonia modernă, cu tot ce înseamnă tehnologie de vârf, cu mâncărurile și obiceiurile ei ciudate în ochii europenilor dar mai ales, Japonia veche, Japonia cea de demult, cu împărații și dregătorii ei, îmbrăcați în straie ciudate; cu samuraii ei, în stare să-și dea viața pentru cei în slujba cărora erau; cu vârful mereu învăluit de ceață al muntelui Fijy, nelipsit din mai toate stampele vechi; cu minunatele ei pagode și grădini artificiale; cu ricșele și curtezanele plimbate în ele - gheișele.

Dar ce sunt gheișele sau, mai bine zis, ce au fost ele odinioară, în anii de înflorire ai Japoniei? Mai există oare gheișe în zilele noastre?

întrebări incitante la care a încercat — și a reușit - să răspundă Lesley Downer, autoarea acestei minunate cărți.

STUART GORDON

Cartea blestemelor 300 pag.

Traducerea: TANIA MOCHI

O relatare fascinantă cuprinzând povestiri stranii dar adevărate despre VOODOO, HOODOO și blesteme culese din toată lumea, de acum prozaica Europă, până în adâncurile sumbre ale Africii; din trecut, de pe vremea Egiptului Antic, până la sacrificiile umane din Nigeria zilelor noastre și la practicarea străvechilor ritualuri VOODOO și în SUA de astăzi.

Cartea cuprinde, printre altele: • blestemul faraonilor • ciclul morții și blestemul familiei Kennedy • vehicule nefaste (de ex., cel în care și-au găsit moartea James Dean și arhiducele Franz Ferdinand).

STUART GORDON

Cartea miracolelor 400 pag.

Traducerea: CAMELIA POPESCU

Statuete ce sângerează sau lăcrimează, viziuni ale Fecioarei Maria, stigmatizări, intervenții ale îngerilor, experiențe la limita morții, vindecări miraculoase: evenimente a căror apariție este relatată din ce în ce mai des o dată cu intrarea în noul mileniu.

Oare pot fi ele desconsiderate ca înșelătorii sau auto-amăgiri, individuale sau colective? Dacă avem însă de-a face cu fapte adevărate, este oare sursa lor supranaturală sau sălășluiește în adâncurile ascunse ale minții umane?

StuartGordon narează, evidențiază argumentele și examinează adevărul ce stă la baza credinței în existența miracolelor, minunilor și profețiilor.

ROSAMUNDE PILCHER

Căutătorii de scoici 500 pag.

Traducerea: CARMEN ARDELEAN

NOAH GORDON

Ultimul evreu 600 pag.

Traducerea: RUXANDRA FRUNTELATĂ

2. Fețele văzute și nevăzute ale istoriei

ANDREW WHEATCROFT

Habsburgii, personificarea unui imperiu 600 pag.

Traducerea: ROXANA POPESCU

Scopul principal al acestei lucrări este de a prezenta modul în care HABSBURGII au perceput imaginea propriei familii de-a lungul secolelor în care au dominat sfera politică europeană și de a examina imaginea pe care, mai mult sau mai puțin conștient, au oferit-o lumii întregi.

Această lectură se adresează tuturor celor care doresc să înțeleagă în profunzime lumea europeană.

Ce altă casă regală a dat naștere unor figuri atât de celebre precum Juana cea Nebună, ...„eroina fertilă" Maria Tereza... sau „vizionarul" Maximiliam, „împăratul" Mexicului?

CARDINALUL DUCE DE RICHELIEU

Memorii (voi. I+II) 740 pag.

Traducerea: TEODORA POPA MAZILU

GREG KING

Ducesa de Windsor 300 pag.

Traducerea: ILEANA CULCEA

Bazându-și investigația pe surse inedite, mărturii, documente, memorii nepublicate până acum, reputatul istoric american Greg King prezintă pentru prima dată în mod nepărtinitor un portret simpatetic și vibrant al celei ce a fost ducesa de Windsor, alias Wallis Simpson, figura controversată și învăluită în mister, etichetată pe nedrept ani de-a rândul drept aventuriera malefică, oportunista perfidă, intriganta abilă și blamată pentru abdicarea regelui englez Edward al VUI-lea.

Mai mult decât o simplă biografie a femeii care a inspirat cea mai faimoasă poveste de dragoste din secolul al XX-lea, intrată în istorie prin consecințele dramatice pentru monarhia britanică, această lucrare explorează atent, dintr-o perspectivă imparțială,

mistificările și realitățile care învăluie existența acestui personaj al cărui destin s-a înscris pe drumul sinuos și tragic al istoriei.

După decenii de zvonuri, insinuări și acuzații abjecte la adresa lui Wallis Simpson, *Ducesa de Windsor* este prima relatare onestă, pertinentă și obiectivă a vieții extraordinare a acestei femei, una dintre cele mai hulite și mai defăimate din veacul al XX-lea, care trece prin sită faptele și desparte

adevărul de minciună, dezvăluind dincolo de legendele brodate pe fondul plăsmuirilor fanteziste imaginea ei reală, demis ti ficată.

BRIGITTE HAMANN

Winifred Wagner

sau Hitler și festivalul de la Bayreuth 860 pag.

Traducerea: SANDA MUNTEANU

în această lucrare amplă, cunoscuta istoriciană Brigitte Hamann urmărește destinele familiei lui Richard Wagner, situând în centrul atenției personalitatea marcantă a lui Winifred, nora compozitorului, precum și relațiile lui Hitler cu muzica lui Wagner, cu festivalul de la Bayreuth și cu familia Wagner - totul proiectat pe fundalul complex și agitat al evoluției Germaniei și a Europei de laînceputul secolului al XX-lea până în 1980, anul morții lui Winifred Wagner.

O radiografie fascinantă, bazată strict pe documente, a unui secol, în același timp o continuare indirectă a lucrării „Viena lui Hitler", în care aceeași autoare reconstituise viața lui Hitler de la naștere până la Primul Război Mondial.

ISABELLE BRICARD

Dinastiile domnitoare ale Europei 400 pag.

Traducerea: SANDA POP

Iată o nouă carte de istorie, dar care deapănă povestea a 10 dinastii domnitoare din Europa, strâns împletite cu istoria acestui continent. Regele Faruk prezicea că „în anul 2000 nu vor mai fi decât cinci regi pe pământ: regele de pică, regele de caro, regele de cupă, regele de treflă și... regina Angliei". Astăzi dăinuie încă zece, dintre care trei sunt femei.

Cartea ne dezvăluie toate amănuntele despre casele domnitoare de la originea lor până la actualii reprezentanți și este presărată și cu anecdote uneori picante din viața acestor familii.

Majoritatea familiilor regale sunt avute, au o bună situație materială, au știut să investească moștenirile, au proprietăți bine conduse, ceea ce le permite să nu apese asupra bugetelor. Au însă o listă civilă din care plătesc întreținerea palatelor pe care le folosesc și care sunt proprietate de stat, plătesc funcționarii Curții și, mai toți, plătesc impozit pe venit.

3. <u>Culisele politicii</u>

ERIC LAURENT

Războiul celor doi Bush

Traducerea: NATALIA CERNĂUȚEANU

4. <u>Destine și pasiuni</u>

CLAUDINE MONTEIL

Aventura lui Jean-Paul Sartre și a Simonei de Beauvoir prin veac

Traducerea: IRINA NEGREA

Cuplu model, îndrăgostiți eterni, Jean-Paul Sartre și Simone de Beauvoir au rămas și azi simbolul dragostei de libertate, înainte de toate. „Omul este condamnat să fie liber", spunea Sartre, cel care, alături de partenera sa de viață, Simone de Beauvoir, a lăsat o amprentă de neșters asupra veacului al XX-lea. Cartea realizează un portret original al acestor doi mari scriitori și gânditori francezi, prezentând relația lor, sfâșierile interioare, realizările, bucuriile și necazurile, într-o narațiune densă și insolită, cum au fost dragostea și credința lor în libertate.

Autori	Titlu	Preț

JUDITH GOULD	**Timpul să spui adio Rapsodia Clipe de viață**	120 000 lei 200 000 lei 150 000 lei
Greg King	**Ucigașul lui Rasputin Regele nebun**	35 000 lei 200 000 lei
Jeffrey Archer	**A 11-a poruncă**	44 000 lei
Knut Faldbakken	**Jurnalul lui Adam Vara insectelor**	50 000 lei 30 000 lei
Nadine Gordimer	**Nimeni alături de mine**	63 000 lei
Brian Moore	**Conspirația tăcerii**	39 000 lei

R. Topor, F. Diaconu și G. Marghescu	**Dicționar de cultură** - Termeni și personalități -	120 000 lei
Noah Gordon	**Doctorul** **Șaman** **Casa de pe colină** **Rabinul**	250 000 lei 300 000 lei 48 000 lei 250 000 lei
H. Heine	**Situații franceze**	35 000 lei
Alain Decaux	**Abdicarea**	49 000 lei
Sheila Mc Namara și Dr. Song Xuan Ke	**Medicina tradițională chineză**	140 000 lei
E. M. Remarque	**Pământul făgăduinței Cuibul visurilor Gam** **Popas la orizont**	220 000 lei 120 000 lei

		150 000 lei 130 000 lei
Brigitte Hamann	**Viena lui Hitler**	150 000 lei
Richard LabSviEre	**Dolarii teroarei**	120 000 lei
Andrei Maylunas Serghei Mironenko	**Pasiune de o viață Voi. I + II**	400 000 lei

Autori	Titlu	Preț
Rosamunde Pilcher	**Zodia gemenilor Ziua furtunii Altă perspectivă Dormitorul albastru Tigrul adormit Flori în ploaie Casa pustie Solstițiul de iarnă**	100 000 lei 100 000 lei 90 000 lei 120 000 lei 110 000 lei 150 000 lei 130 000 lei 300 000 lei

DUMITRU HÎNCU	**Intrigă fără iubire**	90 000 lei
MARTHA BIBESCU	**Jurnal berlinez '38**	90 000 lei
PHILIPPE ALEXANDRE BSATRIX DE L'AULNOIT	**Regina Victoria**	250 000 lei
HEINRICH HARRER	**Șapte ani în Tibet**	230 000 lei
CATHERINE COOKSON	**Ani pustii**	120 000 lei
JOHN GLATT	**Casa regală de Monaco**	250 000 lei
CATHERINE CLEMENT	**Martin și Hannah**	220 000 lei
NICHOLAS EVANS	**Cercul lupilor**	270 000 lei

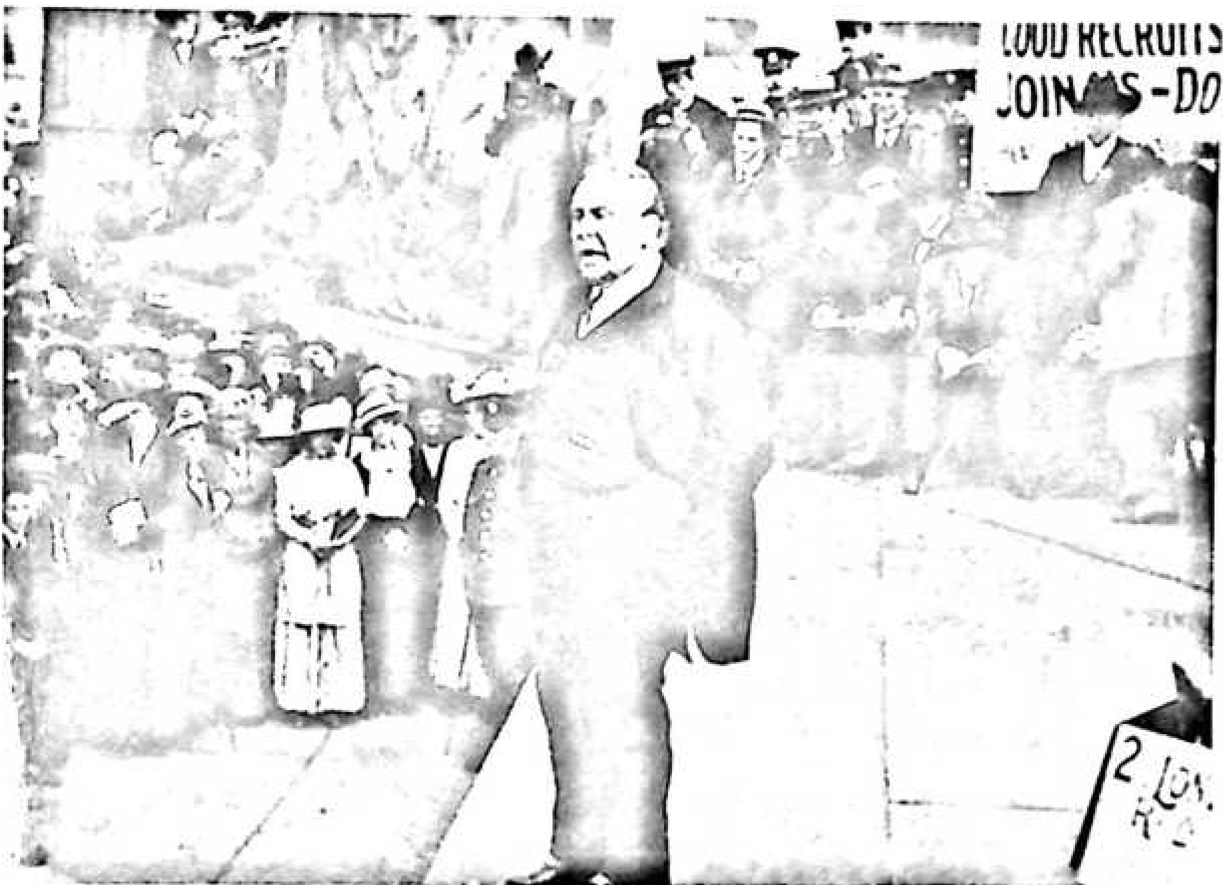
Patricia Scanlan	**Petrecerea Francescăi**	300 000 lei
Carmen Sylva	**Colțul penaților mei Voi. I** **Colțul penaților mei Voi. II**	130 000 lei 130 000 lei
Ghislain de Diesbach	**Prințesa Bibescu.** **Ultima orhidee Voi. I+II**	350 000 lei
Jean-Marie Rouart	**Bemis. Cardinalul plăcerilor**	200 000 lei
Jeffrey Archer	**Jurnalul unui lord întemnițat**	200 000 lei
Vladimir Fedorovski	**De la Rasputin la Puțin**	150 000 lei
Frank Abagnale	**Prinde-mă, dacă poți!**	180 000 lei

IMPRIMERIA

CaiMMMV«£I33,S.4,Crf 70517.IUCUIEȘT1

334 2» II Fu 337 07 35

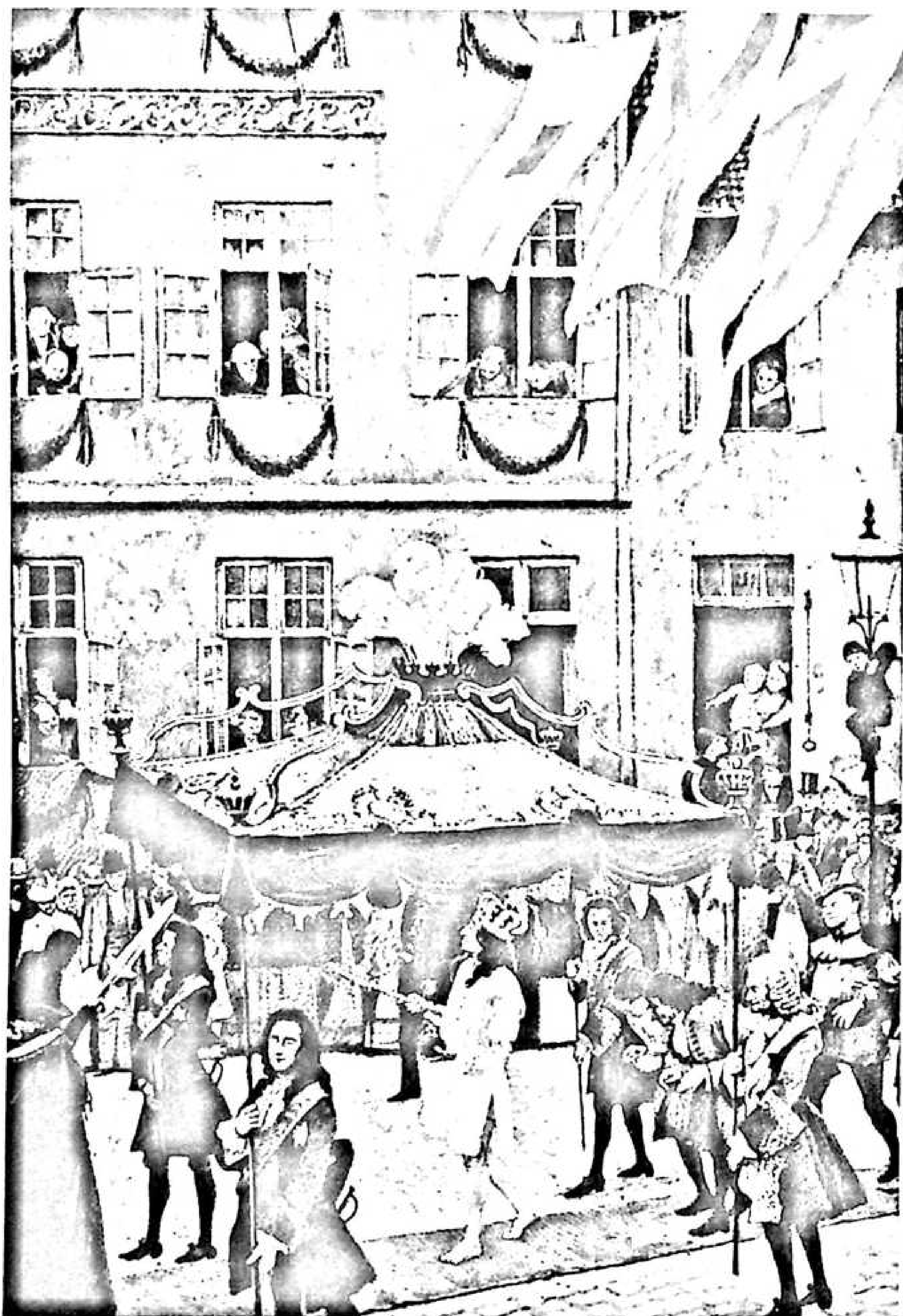

“raudele financiare ale londonezului Horatio Bottomley l-au transfor-nat într-un bogat membru al parlamentului. Ca epitom al patrio-smului său șovin, fraudele comise după terminarea războiului l-au runcat după gratii. Până la urmă, există și dreptate.

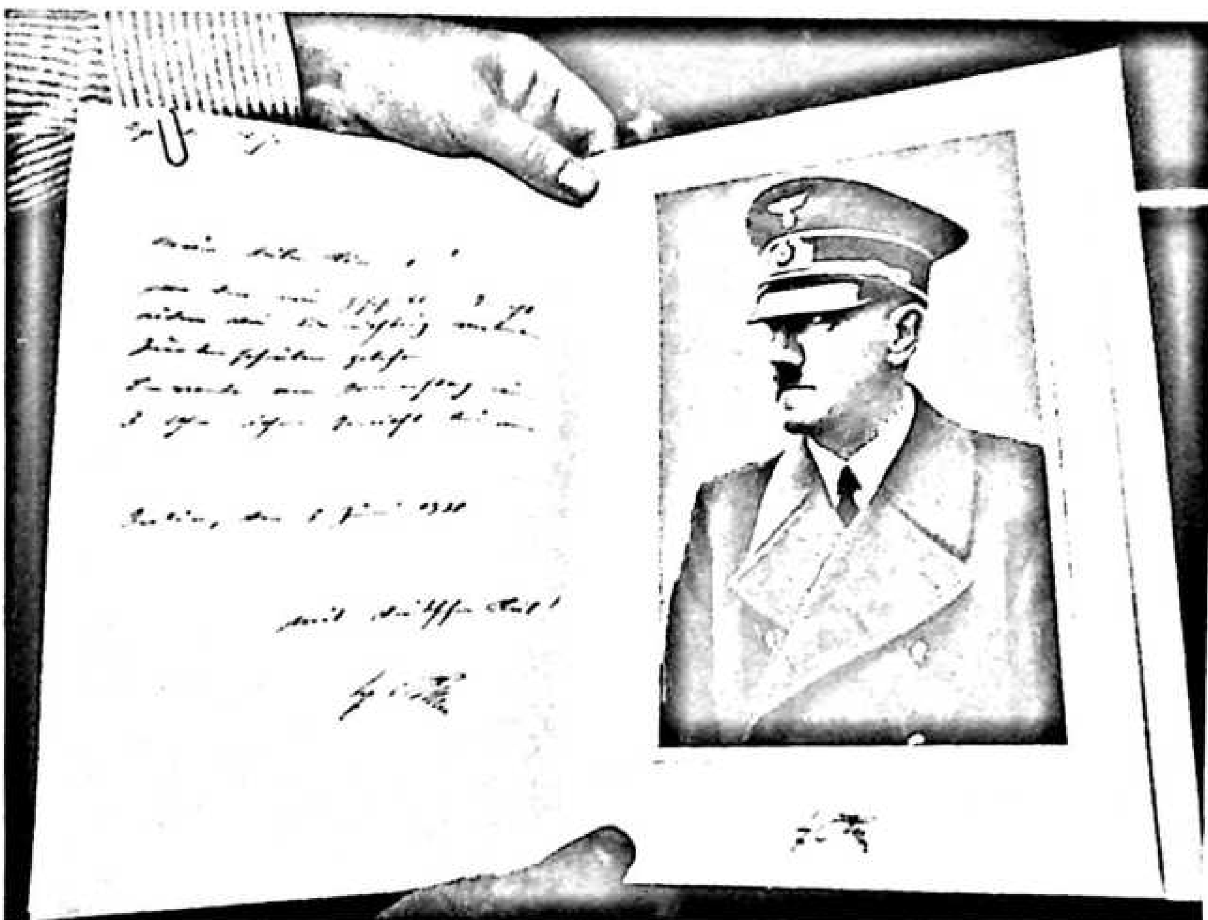

Secretul lui James Barry a ieșit la iveală doar pe patul “lui" de moarte. Ajungând “inspector general al spitalelor din Canada”, acest doctor din armata britanică a reușit să se dea drept bărbat toată viața ei. *(Colecția Topham).* Peste o jumătate de secol, Anna Anderson a pretins că este Anastasia, fiica țarului rus Nicolae al ll-lea. Deși probabil ucisă de către bolșevici în iulie 1918, alături de familia sa, conform unor zvonuri, Anastasia a scăpat. Romanovii supraviețuitori au negat pretenția lui Anderson. *(Colecția Topham).*

Faimoasa poveste a lui Hans Christian Andersen, “Hainele noi ale împăratului”, sugerează cum farsorii se bazează, cu succes, nu doar pe propria îndemânare, ci și pe tendințele de autoamăgire și identificare cu restul mulțimii ale victimelor. *(Colecția Mansell)*.

în 1983, farsorul literar Konrad Kujau a recunoscut că a escrocat revista germană Stern când i-a vândut “jurnalele lui Hitler. El singur scrisese fiecare cuvânt al acestora. Stern a pierdut peste nousprezece milioane de mărci. *(Camera Press)*

Acest artist suprem (autor al “Celor zece porunci ale șarlatanilor”) nu numai că a vândut de două ori turnul Eiffel pe o nimica toată, dar a reușit să scape nevătămat după ce l-a păcălit pe gangsterul Al Capone. Totuși ca și Capone, “contele" Victor Lustmg a ajuns în închisoare, unde a murit în 1947.

(Colecția Topham).

AMERICUS VESPUTIUS

în 1503, Amerigo Vespucci a afirmat că a ajuns pe continentul America în 1497. De fapt, nu era adevărat, dar cum Columb încă era convins că el descoperise Indiile, în 1507 două continente erau deja numite după Amerigo. Având nevoie de un nume pentru America de Sud, un făuritor de hărți a numit-o “America”, “deoarece Amerigo a descoperit-o”. *(Biblioteca de imagini a lui Mary Evans).*

Când afemeiatul teleevanghelist american Jim Bakker a fost trimis la închisoare pentru fraudă, rivalul său, predicatorul Jimmy Swaggart, s-a grăbit să arunce primul piatra - până când prostituata Debra Murphree l-a recunoscut la televizor drept unul din clienții săi obișnuiți. Astfel, și el a fost prins cu “pantalonii în vine”. *(Popperfoto).*

Chipul lui Hristos sau un fals din secolul al XlV-lea? Testele de datare cu radiocarbon sugerează că Giulgiul din Torino a fost, aproape cu siguranță, produs între 1260 și 1390, dar credincioșii rămân neconvinși de dovezile științifice. *(Colecția Mansell).*

Afirmând, la 7 aprilie 1909, că a atins Polul Nord, americanul Robert E. Peary a convins foarte multă lume că el este primul care a înregistrat această victorie - dar, aproape cu siguranță, nu a ajuns nici măcar la 160 km distanță de acest punct. *(Colecția Topham).*

Dacă guru-ul indian Bhagwan Sri Rajneesh era într-adevăr un “om al lui Dumnezeu”, după cum pretindea, de ce a avut nevoie de o sută de mașini Rolls-Royces? Indiferent de motiv, bogăția nu i-a fost de nici un folos. Acuzat de fraudă și deportat din America, moartea lui din 1990 s-a datorat, probabil, otrăvirii sau SI DEL *(Popperfoto)*.

Ucis în cadrul bătăliei de pe câmpul Bosworth, în 1485, și urmat la tron de primul rege din dinastia Tudor, Henry al Vll-lea, ne întrebăm dacă regele Richard al III-lea a fost oare cocoșatul intrigant și nemilos din legendă, ucigașul prinților din Turn -sau este vorba doar de propaganda casei Tudor? *(Colecția Topham)*.

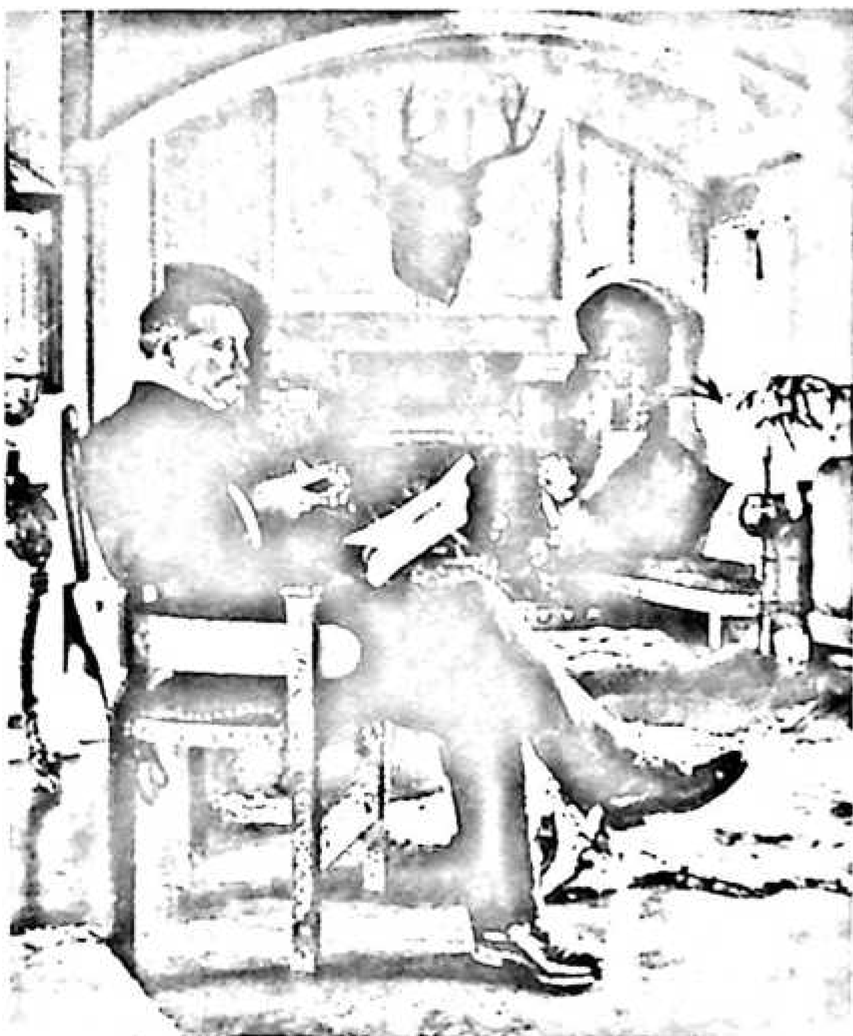

în 1952 misticul californian George Adamski și-a revendicat primul contact uman cu extratereștrii. Mai târziu, noii lui prieteni l-au luat într-o călătorie în partea întunecată a lunii - sau poate nu.

(Fortean Picture Library).

Legendarul autor grec al *Fabulelor lui Esop,* despre care se spune că a fost un sclav de pe insula Samos, a fost el însuși fabulos, *Fabulele* fiind de fapt o colecție de povestiri ale mai multor autori. *(Peter Newark 's Historical Pictures).*

Este posibil ca autorul romanelor cu Sherlock Holmes să fi fost păcălit de către Zânele de la Cottingley *(dedesubt),* dar unii bănuiesc că el s-a aflat în spatele farsei cu faimoasa "verigă lipsă’’ din lanțul evolutiv, Omul de la Piltdown, din 1912. *(Colecția Mansell).*

Existau cu adevărat zâne în fundul grădinii lor din Yorshire, au afirmat tinerele Elsie Wright și Frances Griffiths în 1917 - și chiar aveau poze cu care să demonstreze! Sir Arthur Conan Doyle a ajuns de râsul lumii dându-le crezare.

(Biblioteca de fotografii a lui Mary Evans).

1

Unitate de măsură a volumului, egală cu cca 4 litri.

2

Membru al unui popor ce trăiește în Munții Himalaya din estul Nepalului, cunoscut în Vest pentru serviciile oferite de acești locuitori ca hamali în cadrul ascensiunilor și expedițiilor montane.

3

Teozofic = doctrină filozofico-religioasă care declară înțelepciunea divină obiect al cunoașterii, iar intuiția mistică drept izvor al acesteia.